ПРОФЕСІЙНА (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА) ОСВІТА УКРАЇНИ:

ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

ПРОФЕСІЙНА (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА) ОСВІТА УКРАЇНИ: ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ

ЕНЦИКЛОПЕДИЧНЕ ВИДАННЯ

ЖИТОМИР «ПОЛІССЯ» 2021

УДК 377(477) "20" (031)
П 84

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
(протокол № 6 від 30.06.2021 р.)

Редакційна колегія

Валентина Радкевич (голова),
Олександра Бородієнко (заступниця голови),
Оксана Лапа (заступниця голови),
Альона Зуєва, Лідія Гуменна, Анна Остапенко.

Упорядники

Валентина Радкевич, Олександра Бородієнко,
Людмила Пуховська, Оксана Лапа, Альона Зуєва,
Яна Чепуренко, Лідія Гуменна, Анна Остапенко, Сніжана Леу,
Галина Шатковська, Аділе Бекірова, Махира Малишева.

Рецензенти

Андрій Гуржій – головний науковий співробітник Інституту ПТО НАПН України, дійсний член (академік) НАПН України, доктор технічних наук, професор;

Олена Коваленко – ректор Української інженерно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор;

Людмила Шевчук – директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області, кандидат педагогічних наук, доцент.

Професійна (професійно-технічна) освіта України: початок XXI
П 84 століття: Енциклопедичне видання / За ред. Радкевич В. О. Житомир, "Полісся", 2021. 935 с. : іл.

ISBN 978-617-8117-01-6

У виданні висвітлено особливості розвитку професійної (професійно-технічної) освіти України, що свідчать про інноваційні зміни у підготовці робітничих кадрів за період із 1991 р. до сьогодення. Представлено персоналії педагогів і керівників закладів П(ПТ)О, науковців і громадських діячів, які активно сприяли розвитку професійної освіти у період незалежності України. Розглянуто особливості професійної освіти в регіонах, науково-методичне забезпечення, інформаційні ресурси розвитку професійної (професійно-технічної) освіти.

Для працівників закладів освіти, системи післядипломної освіти, органів державної влади, організаторів професійного навчання на виробництві, стейкхолдерів, громадських організацій, науковців, аспірантів, докторантів, усіх, хто цікавиться питаннями професійної підготовки фахівців.

ISBN 978-617-8117-01-6
https://doi.org/10.32835/
978-617-8117-01-6/2021

УДК 377(477) "20" (031)

© Інститут професійно-технічної
освіти НАПН України, 2021

Зміст

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ
(ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В ДОБУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ.14

РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНА (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА)
ОСВІТА В РЕГІОНАХ 98

Автономна республіка Крим 98
Вінницька область 101
Волинська область 121
Дніпропетровська область 141
Донецька область 160
Житомирська область 179
Закарпатська область 202
Запорізька область 222
Івано-Франківська область 240
Київ 252
Київська область 272
Кіровоградська область 294
Луганська область 316
Львівська область 341
Миколаївська область 364
Одеська область 383
Полтавська область 410
Рівненська область 438
Севастополь 463

Сумська область 474
Тернопільська область 489
Харківська область 507
Херсонська область 524
Хмельницька область 539
Черкаська область 559
Чернівецька область 578
Чернігівська область 597

РОЗДІЛ 3. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ 614

3.1. Діяльність Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України 614

3.2. Діяльність Інституту професійно-технічної освіти НАПН України 640

РОЗДІЛ 4. ПЕРСОНАЛІЇ 652

РОЗДІЛ 5. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ УКРАЇНИ 832

5.1. Нормативно-правові акти у сфері професійно-технічної освіти: 1991–2021 рр. 832

5.2. Науково-інформаційне забезпечення професійної (професійно-технічної) освіти 856

5.2.1. Автореферати дисертацій (1991–2021 рр.) 870

5.2.2. Монографії (1991–2021 рр.) 903

5.2.3. Науково-періодичні видання та збірники наукових праць (1991–2021 рр.) 922

ВСТУП

Досвід української та зарубіжної науки свідчить про те, що енциклопедії як специфічний тип наукових видань здобули визнання як найвичерпніше інформаційне джерело про розвиток тієї чи іншої сфери буття людства. Такі видання акумулюють найвагомішу інформацію з різних галузей знань. Енциклопедичні видання є дієвим засобом культурологічного й просвітницького напряму політики будь-якої держави. Динамічні зміни в політичному і суспільному житті України, зокрема поява необхідності утвердження українського інформаційного простору як фронту боротьби із загрозою втрати державної незалежності, актуалізують енциклопедичні видання загального та галузевого типу як джерело достовірної інформації про українську дійсність — її сучасне і минуле, а відтак — усталення україноцентричних поглядів, фактів, аргументів. Енциклопедії слугують теоретичним підґрунтям інтеграції знань про Україну, українців, досягнення в різних аспектах життя, визначають розвиток держави в гуманітарній сфері, допомагають осмислити стан суспільства й розвитку. Водночас енциклопедичні видання виконують наукові, освітні та соціально-культурні функції.

Саме тому в рамках виконання Програми спільної діяльності Національна академія педагогічних наук України, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України за підтримки Міністерства освіти і науки України зініціював роботу зі створення енциклопедії "Професійна (професійно-технічна) освіта України: початок XXI століття". У цьому енциклопедичному виданні представлено матеріали, які свідчать про інноваційні зміни в підготовці робітничих кадрів за період із 1991 р. до сьогодення. Запропоноване видання є логічним продовженням енциклопедії "Профтехосвіта України: XX століття" за редакцією академіка Н. Г. Ничкало.

Наразі сфера професійної (професійно-технічної) освіти в Україні перебуває на етапі трансформаційних перетворень. Основні напрями модернізації базуються на: Цілях сталого розвитку України до 2030 року (затверджених Указом

Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722), Програмі діяльності Кабінету Міністрів України (затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 471), Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року (затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р), Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року (схваленої Колегією МОН 21 грудня 2020 р.). На національному рівні стратегічними пріоритетами було визначено: прискорення модернізації системи професійної (професійно-технічної) освіти на рівні регіонів, підвищення спроможності закладів професійної (професійно-технічної) освіти до фінансової, академічної, кадрової та організаційної автономії, створення умов для інтеграції професійної (професійно-технічної) освіти з ринком праці. Очікується, що реалізація цих кроків дасть змогу забезпечити інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства через реалізацію права громадян на професійну (професійно-технічну) освіту впродовж життя за принципом рівних можливостей для всіх.

Сучасні процеси, які відбуваються на національному, регіональному та інституційному рівнях, існуюча архітектура системи професійної (професійно-технічної) освіти стали закономірним наслідком процесів, які відбувалися впродовж 1991-2021 рр. У цей період політика держави щодо означеної сфери змінювалася: від практичної відсутності пошуку ефективних шляхів її модернізації - до сучасного усвідомлення значення професійної (професійно-технічної) освіти як важливого чинника розвитку національної економіки та соціальної інклюзії. Саме тому концептуальною ідеєю запропонованого енциклопедичного видання є ґрунтовний, вичерпний аналіз процесів, які відбувались у сфері професійної (професійно-технічної) освіти України в період незалежності, а також всебічна характеристика сучасного стану означеної сфери.

Енциклопедія "Професійна (професійно-технічна) освіта України: початок XXI століття" має логічно-тематичну організацію; в ній представлені статті-огляди та статті-довідки, які містять основну інформацію з тематики, що розглядається, хронологію історичних подій, географічні, біографічні, статистичні відомості тощо.

У процесі створення енциклопедичного видання було

використано історико-системний метод - з метою вивчення автентичних джерел, матеріалів теоретичних досліджень, офіційних документів для дослідження процесу розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти протягом досліджуваного періоду; історико-педагогічний, логіко-системний аналіз, метод класифікації й систематизації фактичних і статистичних даних для дослідження тенденцій розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні у період Доби Незалежності; загальнонаукові методи - ретроспективний та бібліографічний аналіз, синтез, узагальнення, порівняння - для виявлення особливостей, напрямів і тенденцій розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні; системно-парадигмальний метод - для здійснення історико-педагогічного аналізу внутрішньої логіки розбудови досліджуваної сфери; статистичні методи - для узагальнення і конкретизації статистичних даних, створення графічної візуалізації з метою ефективного оцінювання історичних, економічних та педагогічних явищ тощо.

Перший розділ енциклопедії "Розвиток професійної (професійно-технічної) освіти у добу Незалежності України" (упорядник В. О. Радкевич) присвячено висвітленню особливостей реформування професійно-технічної освіти в умовах становлення ринкової економіки, удосконалення управління професійно-технічною освітою на засадах децентралізації, модернізації професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до потреб суспільства та вимог ринку праці.

У другому розділі енциклопедії "Професійна (професійно-технічна) освіта у регіонах" (упорядники: О. В. Бородієнко, Л. П. Пуховська, О. В. Лапа, А. Б. Зуєва, Л. С. Гуменна, С. О. Леу, А. Р. Бекірова, Г. І. Шатковська, М. Х. Малишева) розкрито особливості функціонування систем професійної (професійно-технічної) освіти в усіх областях України, містах Києві та Севастополі, Автономній республіці Крим. Зокрема, представлено аналіз документів (постанов, регіональних програм, концепцій, планів розвитку професійної (професійно-технічної) освіти); статистичні дані, що ілюструють динаміку розвитку професійної освіти в регіонах України; інформацію про інноваційні ідеї та проєкти; охарактеризовано співпрацю закладів професійної (професійно-технічної) освіти регіонів з партнерами (роботодавцями, міжнародними організаціями, професійними асоціаціями, громадськими організаціями тощо); надано перелік професій, за якими здійснюється підготовка

робітничих кадрів у регіонах; представлено інформацію про професійні стандарти, які було створено у співпраці з роботодавцями; схарактеризовано хід та логіку процесу оптимізації мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти; представлено інформацію про міжнародні проєкти, що реалізовувалися у регіонах; схарактеризовано навчально-методичне забезпечення розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, експериментальну діяльність, напрями громадянського виховання учнів тощо.

Третій розділ "Науково-методичне забезпечення розвитку професійної (професійно-технічної) освіти" (упорядник О. В. Лапа) присвячено висвітленню діяльності Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України та Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

У четвертому розділі "Персоналії" (упорядники: О. В. Лапа, Л. С. Гуменна, А. В. Остапенко) представлено короткі статті, які розповідають про життєвий шлях, педагогічний та управлінський доробки педагогів, їхній вагомий особистий внесок у розвиток професійної (професійно-технічної) освіти у Добу Незалежності України. Зокрема, у розділі міститься інформація про авторів (співавторів) підручників, посібників, електронних навчальних ресурсів, інноваційних педагогічних технологій і методик навчання, державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти; лауреатів державних премій у галузі освіти (у номінації "Професійно-технічна освіта"); заслужених працівників освіти; переможців міжнародних, національних та регіональних конкурсів, олімпіад; викладачів і майстрів виробничого навчання, які підготували переможців міжнародних, національних і регіональних конкурсів професійної майстерності; наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників, які здійснили внесок у розвиток наукового та методичного забезпечення розвитку національної системи професійної (професійно-технічної) освіти.

П'ятий розділ "Інформаційні ресурси професійної (професійно-технічної) освіти України" (упорядник Я. О. Чепуренко) містить аналітичну енциклопедичну статтю "Загальна характеристика системи інформаційних ресурсів професійно-технічної освіти: 1991-2021 рр.", вичерпний перелік наукових інформаційних ресурсів (дисертацій та авторефератів дисертацій, монографій, збірників наукових праць, матеріалів наукових конференцій, наукових періодичних видань), навчальних та енциклопедичних ресурсів (його структуру розроблено відповідно до основних видів видань, визначе-

них ДСТУ 3017:2015 "Видання. Основні види. Терміни та визначення").

Авторський колектив висловлює щиру вдячність колегам за допомогу в підготовці матеріалів енциклопедії:

Абозіній Т. М., заступниці начальника управління, начальниці відділу професійної освіти управління дошкільної, загальної середньої та професійної освіти департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації;

Андрощук Л. П., в. о. заступника директора з навчально-методичної роботи НМЦ ПТО в Рівненській області;

Арнауті К. А., заступниці директора з методичної роботи НМЦ ПТО в Вінницькій області;

Артюшенку В. І., директору НМЦ ПТО в Луганській області;

Беньовській Г. О., методистці НМЦ ПТО в Чернівецькій області;

Блендей У. В., методистці НМЦ ПТО у Львівській області;

Бойко Н. В., методистці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Бондаренку О. М., начальнику управління закладів вищої освіти, професійної освіти та прогнозування цільових програм Департаменту освіти і науки КМДА;

Бондарчук В. М., директорці НМЦ ПТО в Рівненській області;

Булочніковій О. О., методистці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Васильчук В. А., директорці НМК ПТО в Житомирській області;

Васюхно Т. І., завідувачці кабінету загальноосвітньої підготовки НМЦ ПТО в Донецькій області;

Віннік Ю. О., начальниці відділу професійної (професійно-технічної) освіти, координації діяльності вищої освіти, науки управління професійної (професійно-технічної), вищої освіти, науки та кадрового забезпечення Департаменту освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації;

Возній О. Б., методистці НМЦ ПТО у Львівській області;

Гаран Л. О., головній спеціалістці відділу вищої, професійної освіти та управління персоналом Департаменту освіти, науки та молоді Херсонської обласної державної адміністрації;

Годунку П. М., методисту НМЦ ПТО у Рівненській області;

Головешкіній Т. П., заступниці директора НМЦ ПТО в Чернігівській області;

Голубяк Н. М., методистці НМЦ ПТО в Чернівецькій області;

Гончарову Е. В., директору НМЦ ПТО в Донецькій області;

Горбан Є. І., методистці НМЦ ПТО в Чернівецькій області;

Гордійчук Л. Л., директорці НМЦ ПТО в Тернопільській області;

Гриженко В. В., заступнику директора з НМЦ ПТО в Полтавській області;

Гріненко Ю. В., методистці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Демчишиній Г. С., методистці НМЦ ПТО в Закарпатській області;

Депутат Н. С., методистці НМЦ ПТО в Тернопільській області;

Дерев'янко В. В., заступниці директора з навчально-методичної роботи НМЦ ПТО в Луганській області;

Дмитренко Т. В., методистці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Дмитришин Г. М., методистці НМЦ ПТО у Львівській області;

Долині І. С., директорці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Донченку В. В., методисту кабінету загальноосвітньої підготовки, соціально-психологічного супроводу та виховної роботи НМЦ ПТО в Луганській області;

Євгеньєвій А. Л., методистці НМК ПТО в Житомирській області;

Жукотинській В. Д., методистці НМЦ ПТО в Чернівецькій області;

Закапко Т. І., заступниці начальника управління, начальниці відділу професійної (професійно-технічної) освіти, організаційної роботи та документообігу Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації;

Заплатній Ю. О., методистці НМК ПТО у м. Києві;

Іваськів О. Ф., заступниці директора НМЦ ПТО в Тернопільській області;

Карпенюк І. Є., методистці НМЦ ПТО у Рівненській області;

Кашубі Л. І., заступниці директора НМЦ ПТО в Одеській області;

Климчук М. М., методистці НМЦ ПТО в Рівненській області;

Комісаровій Л. О., заступниці директора, начальниці відділу професійної (професійно-технічної), вищої освіти, науки та кадрового забезпечення Департаменту освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації;

Кононенко А. Ю., методистці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Короп Т. С., методистці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Кочурко А. В., методистці НМЦ ПТО в Чернівецькій області;

Кравченко Л. В., методистці кабінету загальноосвітньої підготовки НМЦ ПТО в Донецькій області;

Кругліковській Н. А., методистці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Лебединській О. В., методистці кабінету інформаційно-

аналітичної та видавничої роботи НМЦ ПТО в Луганській області;

Леваді Л. М., методистці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Лешко О. В., методистці НМЦ ПТО у Львівській області;

Лимар О. П, методистці кабінету нормативно-правового забезпечення діяльності закладів освіти та професійної підготовки НМЦ ПТО в Луганській області;

Малінкіній Н. П., методистці НМК ПТО в Житомирській області;

Манчуленко Л. В., методистці НМЦ ПТО в Чернівецькій області;

Маркович Н. Г., методистці кабінету загальноосвітньої підготовки, соціально-психологічного супроводу та виховної роботи НМЦ ПТО в Луганській області;

Маруничу О. П., методисту НМЦ ПТО в Рівненській області;

Марчуку В. А., методисту вищої категорії НМЦ ПТО в Вінницькій області;

Микитюк С. М., директорці НМЦ ПТО в Чернівецькій області;

Михайлюк А. А., методистці кабінету загальноосвітньої підготовки, соціально-психологічного супроводу та виховної роботи НМЦ ПТО в Луганській області;

Мищенко Т. М., методистці кабінету інформаційно-аналітичної та видавничої роботи НМЦ ПТО в Луганській області;

Мосійчук Л. М., методистці НМЦ ПТО в Рівненській області;

Мухіній Л. І., методистці НМЦ ПТО у Запорізькій області;

Нагаєвській І. О., методистці НМК ПТО в Житомирській області;

Натесі М. Г., директору НМК ПТО у м. Києві;

Осипович Н. Є., начальниці відділу з питань професійно-технічної та вищої освіти управління освіти і науки обласної державної адміністрації;

Пазич І. О., методистці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Паржницькому О. В., директору НМЦ ПТО в Запорізькій області;

Петерик С. М., заступниці директора НМЦ ПТО в Запорізькій області;

Підгайку С. В., методисту кабінету інформаційно-аналітичної та видавничої роботи НМЦ ПТО в Луганській області;

Пікарось О. Ф., завідувачці лабораторії НМЦ ПТО у Львівській області;

Рожковій О. Є., методистці НМЦ ПТО в Рівненській області;

Роспотнюк Г. В., методистці НМК ПТО в Житомирській області;

Руслановій Т. О., директорці НМЦ ПТО у Харківській області;

Руханській І. Р., методистці НМЦ ПТО у Львівській області;

Саноцькій М. Р., завідувачці лабораторії НМЦ ПТО у Львівській області;

Сімовій Л. Г., методистці кабінету нормативно-правового забезпечення діяльності закладів освіти та професійної підготовки НМЦ ПТО в Луганській області;

Слюсарєвій О. В., директорці НМЦ ПТО в Закарпатській області;

Сологуб Н. Г., заступниці директора з навчально-методичної роботи НМЦ ПТО в Харківській області;

Сомойленко Н. Ю., директорці НМЦ ПТО в Сумській області;

Станко Г. В., методистці НМЦ ПТО в Чернівецькій області;

Старовойт Г. М., методистці НМЦ ПТО в Тернопільській області;

Стасєєвій М. А., директорці НМК ПТО в Київській області;

Тимощук Г. В., завідувачці лабораторії передового педагогічного досвіду та інформаційно-видавничої діяльності НМЦ ПТО ПК в Хмельницькій області;

Ткач Н. М., методистці НМЦ ПТО у Чернігівській області;

Ткаченко С. П., директорці НМЦ ПТО в Херсонській області;

Франчук В. І., головній спеціалістці відділу вищої, професійно-технічної, позашкільної освіти, виховної роботи, науки та інновацій управління освітньої діяльності Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації;

Хлиновській О. П., методистці НМЦ ПТО в Рівненській області;

Червнявській І. Є., методистці НМЦ ПТО в Дніпропетровській області;

Чистяковій В. П., методистці НМК ПТО в Житомирській області;

Чіхладзе Л. М., методистці кабінету загальноосвітньої підготовки, соціально-психологічного супроводу та виховної роботи НМЦ ПТО в Луганській області;

Чхайло О. М., методистці НМЦ ПТО в Сумській області;

Шаповаловій Н. В., директорці НМЦ ПТО в Миколаївській області;

Шевчук Л. І., директорці НМЦ ПТО ПК в Хмельницькій області;

Шолудько А. П., директорці НМК ПТО у Кіровоградській області;

Ярині О. Ю., методистці НМЦ ПТО в Полтавській області;

Ярмоновій І. О., методистці кабінету інформаційно-аналітичної та видавничої роботи НМЦ ПТО в Луганській області.

Висловлюємо сподівання, що видання стане у нагоді розробникам державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, керівникам та педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) освіти, працівникам науково-(навчально-)методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти МОН України й підрозділів Державної служби зайнятості України, представникам міжнародних організацій, які опікуються питаннями розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні.

РОЗДІЛ 1.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В ДОБУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Реформування професійно-технічної освіти в умовах становлення ринкової економіки. Функціонування професійно-технічної освіти на початку 90-х років XX століття пов'язується з прийняттям низки законодавчих і нормативно-правових документів, в яких ця освітня підсистема визначалася пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства. Зокрема в Законі України "Про освіту" (1991)[1] було визначено її нову мету: забезпечення умов для здобуття громадянами професії відповідно до їхніх покликань, інтересів, здібностей; перепідготовка та підвищення професійної кваліфікації; здобуття повної загальної середньої освіти особами з базовою загальною середньою освітою; здобуття професійної кваліфікації особами, які не мають базової середньої освіти. Водночас в умовах переходу до ринкової економіки постала потреба у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників з високим рівнем професійних знань, умінь, навичок, а також у вихованні соціально активних членів суспільства, формуванні в них наукового світогляду, творчого мислення, високих людських якостей, національної самосвідомості тощо. Це було відображено в Концепції професійної освіти України[2].

До особливостей діяльності професійних навчально-виховних закладів у цей період слід віднести підготовку та перепідготовку робітничих кадрів за державним замовленням на основі прямих договорів з підприємствами, установами, організаціями, кооперативами, місцевими і галузевими органами управління, службами управління тощо. Цьому сприяло функціонування інституту базового підприємства. Професійні навчально-виховні заклади

[1] Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-XII. Голос України. 1991. 26 червня.

[2] Концепція професійної освіти України. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: навч.-метод. посібник / за ред Н. Г. Ничкало. Київ: Вища шк., 1992. С. 6–14.

могли мати одне або декілька базових підприємств (об'єднань, організацій), для яких вони здійснювали підготовку робітничих кадрів. У свою чергу, базові підприємства забезпечували професійні навчально-виховні заклади сучасним обладнанням, матеріалами; створювали робочі місця для виробничої практики учнів, стажування інженерно-педагогічних працівників; брали участь у навчально-виховному процесі, роботі екзаменаційних комісій, в організації професійної орієнтації тощо. За це держава надавала підприємствам пільги в оподаткуванні, що сприяло активізації співпраці з професійними навчально-виховними закладами та підвищенню рівня їхньої відповідальності за забезпечення якості професійно-технічної освіти. Роботодавці та інші суб'єкти господарювання мали право створювати і власні заклади, в яких вони для своїх підприємств здійснювали професійне навчання кваліфікованих робітників.

Відповідно до освітнього законодавства в цей період стала формуватися нова система безперервної освіти, що ґрунтувалася на інтеграції освітніх структур, стандартизації, регіоналізації, гуманізації і гуманітаризації змісту професійно-технічної освіти. Діяльність таких структур спрямовувалась на виконання соціального замовлення щодо підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для різних галузей економіки.

Професійно-технічна освіта стає важливим чинником оптимізації розміщення продуктивних сил, регіонального формування трудових ресурсів. Це потребувало запровадження у професійних навчально-виховних закладах нових організаційних форм їхньої діяльності, налагодження тісної взаємодії з державними службами зайнятості. У розв'язанні означених завдань важливе значення мало врахування основних положень принципів розвитку професійно-технічної освіти, а саме: *гуманізації, демократизації, поєднання навчання з продуктивною працею, науковості змісту професійної освіти, наступності професійної з вищою освітою.*

У цей період система професійно-технічної освіти охоплювала навчально-виховні заклади (професійно-технічні, професійно-художні, професійно-торгові училища, центри підготовки та перепідготовки робітничих кадрів, навчальні комплекси та ін.), а

також експертні, науково-методичні, культурно-освітні підрозділи та органи управління. Підготовка і перепідготовка робітничих кадрів здійснювалася переважно за державним замовленням на основі прямих договорів з підприємствами, установами, організаціями, кооперативами, місцевими і галузевими органами управління, службами зайнятості, громадянами. Зміст професійно-технічної освіти визначався відповідно до рівня розвитку техніки, технологій та організації праці, а також державних стандартів щодо підготовки кваліфікованих робітників на широкій професійній і політехнічній основі. Це уможливлювало формування в учнів загальноосвітніх, загальнотрудових, загальнопрофесійних та спеціальних знань, умінь і навичок, що становили основу професійної майстерності кваліфікованих робітників.

З урахуванням положень Концепції професійної освіти України[3], зміст професійно-технічної освіти структурувався за трьома рівнями: *початковим* (здобуття робітничої кваліфікації з однієї або кількох нескладних професій в умовах основної та старшої загальноосвітньої школи й на виробництві); середнім (підготовка з однієї або групи складних професій на базі знань основної або старшої школи, а також з можливістю здобуття разом із професією і повної загальної середньої освіти); *вищим* (підготовка зі складних професій і кваліфікацій молодшого спеціаліста на базі змісту освіти старшої школи та середнього рівня професійної освіти). Відтак безперервність професійно-технічної освіти відображалася в освітньо-професійних програмах через зміст теоретичного і виробничого навчання. Підготовка за рівнями давала змогу здійснювати відбір на навчання обдарованої молоді на конкурсній основі за відповідними критеріями. Наприклад, навіть на другий курс першого рівня професійної підготовки переводили лише тих учнів, які мали хороші й відмінні підсумкові оцінки, успішно виконали курсову і пробну кваліфікаційну роботи, захистили дипломний проєкт, здали випускний кваліфікаційний іспит тощо.

---

[3] Концепція професійної освіти України. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: навч.-метод. посібник / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища шк., 1992. С. 6–14.

У відборі і структуруванні змісту професійно-технічної освіти, побудові навчальних планів і програм застосовувалися модульний, диференційований та інтегративний підходи. Це давало змогу, з одного боку, враховувати психофізіологічні особливості учнів, рівень їхніх здібностей, складність професій, строки навчання тощо, а з іншого – розширювало можливості збільшення годин на варіативний компонент змісту професійно-технічної освіти для вивчення новітніх виробничих технологій і процесів виготовлення продукції та надання послуг населенню тощо. У цей період професійним навчально-виховним закладам надавалося право самостійно розробляти навчальні плани і програми з подальшим їх узгодженням в обласних управліннях професійно-технічної освіти та Міністерстві освіти України. Проте, як згодом виявилося, ці навчальні плани були недосконалими, що ускладнювало поточне планування навчально-виробничого процесу. Тому виникла необхідність розроблення типових навчальних планів і програм, які адаптовувалися кожним професійним навчально-виховним закладом до своїх потреб.

На кожному рівні передбачалися широкі можливості професійно-технічної освіти для задоволення різноманітних культурно-освітніх потреб особистості й суспільства, підвищення гнучкості загальноосвітньої, загальнокультурної, професійної підготовки кваліфікованих робітників, зростання рівня суспільного значення та престижу знань в умовах змін потреб економіки й на ринку праці, а також їхньої фундаментальності та інтегративності.

Рівнева професійно-технічна освіта здійснювалася на основі освітньо-професійних програм, в яких відображався зміст теоретичного і виробничого навчання. Навчально-виробничий процес організовувався таким чином, що теоретичне і виробниче навчання чергувалися щотижнево. Це давало змогу учням успішніше засвоювати на заняттях із спеціальних предметів виробничі процеси, технології, а на практичних заняттях застосовувати ці знання під час виготовлення корисної продукції, що, в кінцевому підсумку, позначалося на підвищенні рівня якості їхньої підготовки до майбутньої професійної діяльності. Спеціальні дисципліни викладалися для учнів у

групах із 12–15 осіб, виробничі заняття – у групах із 5–7 осіб, а загальнотехнічні та гуманітарні дисципліни – у групах із 20-25 осіб.

Професійним навчально-виховним закладам надавалося право самостійно визначати засоби і методи навчання й виховання учнів з урахуванням положень загальної педагогіки і методики навчання. Найчастіше використовувалися такі форми занять: уроки, лекції, семінари, лабораторно-практичні роботи, блочне вивчення спеціальних предметів. Упроваджувалися високоефективні системи професійної підготовки з використанням тренажерів, персональних комп'ютерів, застосовувалися прийоми моделювання виробничих процесів, проблемні, дослідницькі та інші прогресивні методи, здійснювалося гнучке поєднання індивідуальної та групової навчальної діяльності учнів. У навчально-виховному процесі все більшого поширення набували інформаційні технології, інтегрування професій, поетапна атестація тощо.

Підвищення вимог роботодавців до якості підготовки кваліфікованих кадрів зумовило необхідність посилення уваги до виробничого навчання, удосконалення його змісту, організаційних форм і методів. Виробниче навчання здійснювалося в майстернях, лабораторіях, на полігонах і на робочих місцях підприємств з новітньою технікою, прогресивними технологіями. Застосовувалися нові методи організації виробничого навчання, зокрема навчання на засадах оренди землі, підряду на виконання комплексу робіт. Це давало змогу уникати неузгодженості між змістом виробничого навчання та виробничими програмами підприємств.

Важливим у забезпеченні ефективної діяльності професійних навчально-виховних закладів було створення на їх базі навчально-виробничих об'єднань або навчальних підприємств, у тому числі й таких, які працювали за принципом самоокупності. У вихованні учнів професійних навчально-виховних закладів широко застосовувалися здобутки національної та світової культури. Виховний процес базувався на демократичних засадах, на основах громадянських прав і свобод, на принципах учнівського самоврядування, взаємній довірі й повазі, відповідальності як за справу колективу, так і за долю кожного його члена. У професійних навчально-виховних закладах з

учнями здійснювалася значна позанавчальна робота у формі клубів, гуртків художньої самодіяльності, технічної творчості, раціоналізаторства, винахідництва тощо.

Професійна підготовка для професійних навчально-виховних закладів інженерно-педагогічних працівників, які поєднували функції викладача і майстра виробничого навчання, здійснювалася в інженерно-педагогічних академіях, інститутах, на спеціальних факультетах вищих навчальних закладів. Як правило, їхнім абітурієнтами були випускники професійних навчально-виховних закладів. Підготовка інженерно-педагогічних працівників передбачала формування у них спеціальних професійних, психологічних і педагогічних знань, а також здобуття або підвищення рівня професійної кваліфікації. До педагогічної діяльності залучалися також спеціалісти з виробництва, які володіли відповідною робітничою професією. Трудові відносини між педагогічними працівниками та адміністрацією професійних навчально-виховних закладів базувалися на основі конкурсного відбору, а також за угодами й контрактом.

У професійних навчально-виховних закладах функціонували також психологічні служби, в яких практичні психологи забезпечували психологічний супровід навчально-виховного процесу. Зміст діяльності практичних психологів визначався згідно Положення про психологічну службу в системі освіти України[4]. Розвиток взаємодії професійних навчально-виховних закладів із суб'єктами навчально-виховного процесу, забезпечення педагогічного патронажу здійснювали соціальні педагоги. Згідно із Законом України "Про освіту", для учнів професійних навчально-виховних закладів встановлювалося державне забезпечення не нижче прожиткового мінімуму, організовувалося безкоштовне медичне обслуговування й харчування. Учні користувалися всіма визначеними пільгами, а також навчально-виробничою та побутовою базами навчальних закладів тощо[5].

Урізноманітнювалися зміст і форми професійної орієнтації учнівської молоді й незайнятого населення з метою консультування їх щодо правильного вибору майбутньої професії. Для цього у

---

[4] Положення про психологічну службу в системі освіти України: затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України, 1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0922-99#Text (дата звернення: 23.12.2019).

[5] Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-XII. Голос України. 1991. 26 червня.

професійних навчально-виховних закладах і на підприємствах створювалися кабінети професійної орієнтації, в яких узагальнювалася інформація про робітничі професії, проводилися індивідуальні бесіди та різні профорієнтаційні заходи. У вдосконаленні профорієнтаційної роботи на загальнодержавному рівні визначальною була роль Міжгалузевої ради з питань профорієнтації, яка функціонувала на громадських засадах при Мінсоцполітики України за участі Міністерства освіти України та Мінмолодьспорту України.

Управлінські функції у сфері професійно-технічної освіти здійснювали відповідні органи на республіканському та місцевому рівнях. Вони в межах своїх компетенцій сприяли професійним навчально-виховним закладам у виконанні договірних зобов'язань, здійснювали наукове і методичне забезпечення їхньої діяльності, керівництво впровадженням прогресивних технологій навчання, атестацію педагогічних працівників тощо. Водночас відсутність центральних і обласних методичних служб у сфері професійно-технічної освіти негативно позначалась на якості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, плануванні методичної роботи педагогічних колективів професійних навчально-виховних закладів.

Спад економічного розвитку Української держави в 90-х роках XX ст. негативно позначився на діяльності підприємств промислового виробництва і сфери обслуговування, зміні форм їхньої власності (збільшилася кількість приватних підприємств і установ). Це, у свою чергу, загострило проблему працевлаштування випускників професійних навчально-виховних закладів, а згодом і набору ними учнів на навчання з робітничих професій. Зумовлювалась необхідність здійснення виробничої практики на базі навчальних майстерень професійних навчально-виховних закладів, що знижувало рівень якості професійно-технічної освіти й адаптації майбутніх кваліфікованих робітників до вимог робочого місця в умовах виробництва. У той же час це розширювало можливості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до індивідуальної трудової діяльності тощо.

З метою уточнення напрямів діяльності професійних навчаль-

но-виховних закладів у вересні 1993 р. було ухвалено Постанову Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про професійний навчально-виховний заклад України"[6]. Підвищенню якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у період першого десятиліття незалежності Української держави також сприяли заходи з реформування системи професійно-технічної освіти, визначені в Державній національній програмі "Освіта" ("Україна XXI століття")[7]. А саме: оптимізація мережі професійних навчально-виховних закладів, розроблення нового переліку професій; запровадження інтегрованих професій; оновлення змісту професійно-технічної освіти, визначення державних вимог щодо її якості й обсягів на рівні досягнень науки, техніки, технологій та світового досвіду; застосування сучасних педагогічних і виробничих технологій, запровадження ефективної системи професійної орієнтації та професійного відбору молоді для здобуття робітничих професій. З огляду на це, результатом реформування професійно-технічної освіти стало створення нових типів професійних навчально-виховних закладів, зокрема: вищих професійних училищ, професійних ліцеїв, центрів професійно-технічної освіти, в яких учнівська молодь мала можливість здобувати кваліфікацію з робітничої професії та молодшого спеціаліста. Діяльність цих закладів відрізнялася змістом основних завдань і функцій, які вони реалізовували відповідно до поточних і перспективних потреб народного господарства у кваліфікованих робітниках.

Збільшувалася кількість навчально-наукових комплексів, до складу яких входили кращі професійні навчально-виховні заклади як відокремлені навчальні структурні підрозділи вищих навчальних закладів. Це давало змогу запроваджувати наскрізні освітні програми для скорочення строків підготовки майбутніх фахівців із вищою освітою. Відповідно до наказу Міністерства освіти України від 19 січня 1994 р. № 13 "Про затвердження Поло-

---

[6] Положення про професійний навчально-виховний заклад України: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 р. № 715. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-93-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.12.2019).

[7] Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття"): затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF/print (дата звернення: 23.12.2019).

ження про навчальний та навчально-науково-виробничий комплекси"[8], було створено 70 навчально-науково-виробничих комплексів спільно з професійними навчально-виховними закладами. Зміцнювалися зв'язки між професійними навчально-виховними та загальноосвітніми навчальними закладами, що сприяло розширенню загальноосвітнього компонента підготовки майбутніх кваліфікованих робітників на основі реалізації принципу фундаменталізації освіти.

Оновлення мети професійної освіти, відповідно до положень Державної національної програми "Освіта" ("Україна XXI століття")[9], спрямовувалося на забезпечення професійної самореалізації особистості, формування її кваліфікаційного рівня, створення активного, морально і фізично здорового національного виробничого потенціалу, який має посідати важливе місце у технологічному оновленні виробництва, впровадженні в практику досліджень науки і техніки. З огляду на це, до стратегічних завдань реформування професійно-технічної освіти було віднесено: створення умов для здобуття громадянами робітничих професій відповідно до їх покликань, інтересів, здібностей, фізичного стану, підвищення виробничої кваліфікації та перепідготовки на рівні науково-технічних досягнень; забезпечення загальнодержавних і регіональних потреб у кваліфікованих кадрах, конкурентоспроможних в умовах ринкових відносин; виведення професійно-технічної освіти в Україні на рівень досягнень розвинутих країн світу. У зв'язку з цим було запроваджено вивчення попиту галузей економіки у кваліфікованих робітниках на загальнодержавному і регіональному рівнях, що потребувало розроблення методики визначення потреб різних сфер виробництва у працівниках за професіями, рівнями кваліфікацій. Це зумовило необхідність оптимізації мережі закладів на основі проведення атестації та акредитації, перепрофілювання існуючих, відкриття нових тощо. Їхньому ефективному функціонуванню сприяло розроблення

---

[8] Положення про навчальний та навчально-науково-виробничий комплекси: затверджено наказом Міністерства освіти України від 19 січня 1994 р. № 13. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013281-94#Text (дата звернення: 23.12.2019).

[9] Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття"): затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF/print (дата звернення: 23.12.2019).

комплексу вимог до діяльності, пов'язаної з наданням освітніх послуг. Для підготовки фахівців різних рівнів кваліфікації професійні навчально-виховні заклади отримували спеціальні дозволи (ліцензії). Не втрачала своєї актуальності участь роботодавців у підготовці кваліфікованих робітників. Їхні відносини з професійними навчально-виховними закладами регулювалися на основі відповідних договорів.

Особлива роль у реформуванні професійно-технічної освіти відводилась мовній політиці. Йдеться про закріплення державного статусу української мови, визначення місця мов національних меншин, що було ознакою реалізації принципу демократизації освіти. Особливо це стосувалося переходу на підготовку майбутніх кваліфікованих робітників за україномовними навчальними програмами.

Динамічні техніко-технологічні зміни у промисловому виробництві та сфері послуг актуалізували оновлення змісту професійно-технічної освіти. З огляду на це, важливе значення мало розроблення навчальних планів і програм відповідно до державних вимог щодо якості підготовки кваліфікованих фахівців з урахуванням досягнень науки, техніки та технологій. Цьому сприяло розроблення нового покоління підручників, навчальних і методичних посібників, дидактичних матеріалів відповідно до оновленого державного переліку професій та Класифікатора професій ДК 003-95. Структурно класифікатор складався з кодів та назв класифікаційних угрупувань (розділів, підрозділів, класів та груп професій). У класифікаторі термін "робота" трактувався як певні завдання та обов'язки, що виконані, виконуються чи мають бути виконані однією особою, а "кваліфікація" – здатність виконувати завдання та обов'язки відповідної роботи. Кваліфікація визначалася рівнем освіти і спеціалізацією. Наприклад, у дипломі спеціаліста (молодшого спеціаліста) чи іншому документі про професійну підготовку кваліфікація визначалася через назву професії (токар, секретар тощо)[10].

Не менш важливим у реформуванні професійно-технічної освіти було запровадження ефективної системи професійної орієнтації, професійного відбору молоді для здобуття робітничих професій, удосконалення системи управління професійно-технічною освітою на державному та місцевому рівнях тощо.

У 1996 р. на якості функціонування навчальних закладів систе-

---

[10] Державний класифікатор України ДК 003-95. Класифікатор професій (із змінами і доповненнями). *Держстандарт України.* Київ: Соцінформ, 2001. 584 с.

ми професійно-технічної освіти особливо негативно позначилися: недофінансування освітньої галузі; жорстка централізація управління; низький рівень орієнтації професійно-технічної освіти на потреби ринку праці; вузькопрофільна підготовка кваліфікованих робітників; масовий відтік висококваліфікованих інженерно-педагогічних працівників; паралельне функціонування галузевих навчально-курсових комбінатів для підготовки кадрів на виробництві тощо. Це потребувало здійснення структурно-змістових змін у системі з метою приведення її у відповідність до потреб і вимог особистості, суспільства й національної економіки. У цей період система професійно-технічної освіти виконувала важливі функції соціального захисту підлітків. У професійних навчально-виховних закладах навчалися сироти і напівсироти, які одержували безкоштовне харчування, а також діти з бідних і малозабезпечених сімей.

Зміни в суспільстві, пов'язані зі становленням ринкової економіки, зумовлювали необхідність продовження реформ у системі професійно-технічної освіти. Їх зміст було визначено Указом Президента України "Про основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні"[11]. У цьому документі наголошувалося, насамперед, на оновленні змісту професійно-технічної освіти, переході до підготовки з професій широкого профілю, розробленні державних стандартів, системи контролю за якістю професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, запровадженні програми комп'ютерної грамотності тощо. До особливостей реформування професійно-технічної освіти в цей період слід віднести оптимізацію мережі закладів, які були перейменовані у професійно-технічні заклади освіти. Пізніше ця назва була регламентована ст. 41 Закону України "Про освіту" (1996)[12].

Оптимізація мережі професійно-технічної освіти ґрунтувалася на визначенні потреб галузевої економіки в кадрах за професійним спрямуванням та рівнями кваліфікацій; проведенні аналізу потенціалу професійно-технічних закладів освіти й навчально-курсових комбінатів та упорядкування їхньої мережі. Потреба в кадровому забезпеченні економіки країни зумовлювала зміну

---

[11] Основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні: затверджено Указом Президента України від 8 травня 1996 р. № 322/96. *Урядовий кур'єр.*1996.16 травня.

[12] Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-XII. *Голос України*. 1991.

структури підготовки кадрів, упровадження сучасних механізмів управління, створення структур для науково-методичного супроводу професійно-технічної освіти, розроблення нових механізмів взаємодії педагогічних колективів професійно-технічних закладів освіти з роботодавцями. Це передбачало надання пільг підприємствам, організаціям, установам, які брали активну участь у професійному навчанні, виділяли кошти, матеріальні ресурси на розвиток професійно-технічної освіти; розроблення Положення про базове підприємство та Положення про навчально-виробничий, навчально-комерційний комплекси.

До важливих заходів реформування професійно-технічної освіти було віднесено: визначення державних вимог щодо її якості та обсягів на рівні світових досягнень науки, техніки, технологій і передового досвіду; вдосконалення підходів до виховання учнів професійно-технічних закладів освіти; розроблення нового покоління підручників, посібників та іншої навчальної літератури, виробництво технічних засобів навчання; удосконалення порядку атестації професійно-технічних закладів освіти; збереження мережі професійно-технічної освіти на період виходу економіки країни із кризи у загальнодержавній власності; розширення автономії професійно-технічних закладів освіти; створення в Міністерстві освіти України служби з питань економіки професійно-технічної освіти. Для поліпшення фінансового та матеріально-технічного забезпечення розроблялися нормативи матеріально-технічного забезпечення професійно-технічних закладів освіти, механізм самофінансування за рахунок надання платних освітніх послуг, здійснення навчально-виробничої, навчально-комерційної діяльності, посилення соціально-економічного захисту працівників та учнів; вносилися зміни в чинне законодавство щодо звільнення державних професійно-технічних закладів освіти від усіх видів податків, цільових внесків і штрафів за несвоєчасне виконання договірних зобов'язань через нестачу коштів; зміцнювалася матеріально-технічна база за рахунок інвестицій за міжнародними угодами.

Починаючи з 1996 р., професійно-технічні заклади освіти повинні були обов'язково ліцензувати підготовку кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів. Ліцензування здійснювалося

спеціальною комісією, створеною Міністерством освіти України. Не менш важливою була атестація професійно-технічних закладів освіти. Відповідно до Положення про ліцензування основними її завданнями були: аналіз і оцінювання реального стану організації та здійснення навчально-виховного процесу; оцінювання відповідності знань, умінь і навичок учнів, слухачів вимогам навчальних планів і програм; визначення відповідності умов професійно-технічної освіти, наявної матеріально-технічної та навчально-методичної бази вимогам навчальних планів і програм; оцінювання якісного складу інженерно-педагогічних працівників.

Розширювалася, на договірній основі, взаємодія професійно-технічних закладів освіти з державною службою зайнятості з питань професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації вивільнених працівників та інших категорій незайнятого населення. У цій діяльності враховувалися принципи та особливості організаційної структури й управління системою професійного навчання незайнятого населення, його наукове, навчально-методичне та фінансове забезпечення, обґрунтовані в Концепції підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації незайнятого населення (1996). Зумовлювалася необхідність розширення підготовки педагогічних кадрів для системи професійно-технічної освіти на базі спеціалізованих факультетів вищих навчальних закладів; розроблення і впровадження нових механізмів підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників системи професійно-технічної освіти; забезпечення стабільності у виплаті заробітної плати працівникам професійно-технічних закладів освіти.

З метою науково-методичного забезпечення професійно-технічної освіти передбачалося впровадження цільового фінансування науково-дослідних та експериментальних робіт; розширення прийому до аспірантури і докторантури творчих педагогів-практиків для здійснення дослідження проблем теорії і методики професійно-технічної освіти. Не менш важливим напрямом реформування професійно-технічної освіти в Україні було створення належної правової бази. Передбачалося доопрацювання та внесення до Верховної Ради України Закону України "Про професійно-технічну освіту", розроблення та впровадження системи нормативних

документів щодо підготовки кваліфікованих робітників.

Збільшення обсягів професійного навчання незайнятого населення в професійно-технічних закладах освіти відбувалося у контексті реалізації Державної програми зайнятості населення на 1997–2000 рр.[13], згідно з якою передбачалося здійснення заходів, спрямованих на забезпечення продуктивної зайнятості населення, повернення незайнятих громадян до економічно доцільної діяльності, соціального захисту неконкурентоспроможних верств населення тощо. Згідно з Указом Президента "Про основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні"[14] участь професійно-технічних закладів освіти у реалізації Державної програми зайнятості населення зумовлювала необхідність розроблення правових основ і механізмів працевлаштування випускників професійно-технічних закладів освіти; своєчасного методичного забезпечення професійної підготовки та перепідготовки незайнятого населення. У професійному навчанні незайнятого населення на базі професійно-технічних закладів освіти широко застосовувалися модульні технології, які були створені у процесі реалізації міжнародного проєкту ПРООН/МОП "Впровадження гнучких модульних програм для перепідготовки безробітних". На модульній основі здійснювалась також професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників, зокрема для цього педагогами професійно-технічних закладів освіти розроблялися модульні навчальні елементи.

У 1997 р. для забезпечення єдиної державної політики у сфері професійно-технічної освіти було розпочато створення державних стандартів. Водночас цей процес стримувався відсутністю професійних стандартів. Щодо оптимізації мережі професійно-технічних закладів освіти та структури підготовки робітничих кадрів, то в її основу була покладена спеціалізація навчальних закладів за професійним спрямуванням відповідно до потреб ринку праці та суспільства. Також ураховувалася їхня однопрофі-

---

[13] Програма зайнятості населення на 1997-2000 роки: схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1996 р. № 1591. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-96-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.12.2019).

[14] Основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні: затверджено Указом Президента України від 8 травня 1996 р. № 322/96. *Урядовий кур'єр.* 1996. 16 травня.

льність, малокомплектність, територіальне розташування з максимальним збереженням учнівських місць, а відтак і робочих місць для педагогічних працівників. Це знайшло своє відображення в Постанові Кабінету Міністрів України від 29 травня 1997 р. № 526 "Про вдосконалення мережі вищих та професійно-технічних закладів освіти". Згідно з цією постановою було проведено реформування мережі в Автономній Республіці Крим, в усіх областях, містах Києві та Севастополі, відкрито нові типи професійно-технічних закладів освіти (центри підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців, училища-агрофірми, художньо-промислові училища різних фахових напрямів). Зокрема, для підготовки фахівців з професій народних промислів і ремесел у 1997 році функціонувало 8 художніх професійно-технічних закладів освіти.

Зміна форм власності на селі в цей період зумовила зміни в організації виробництва, а, отже, і в професійно-кваліфікаційній структурі підготовки робітничих кадрів для сільськогосподарського виробництва, здатних організовувати виробництво продукції рослинництва та тваринництва в нових соціально-економічних умовах, а також робітників інших професій, зокрема фермерів. Тому в училищах-агрофірмах забезпечувалася підготовка фахівців з високим рівнем кваліфікації для агропромислового комплексу на основі поєднання теорії з практикою, проведення виробничого навчання в умовах сільськогосподарського виробництва. Тобто об'єднання училищ та агрофірм уможливило здійснення навчання за сільськогосподарськими професіями без будь-яких імітацій, в реальних умовах виробництва на основі виконання повного обсягу механізованих, технологічних, ремонтних робіт тощо. Прикладом такого типу навчального закладу було Балинське ВПУ-агрофірма в Хмельницькій області.

Водночас реалізація основних напрямів реформування професійно-технічної освіти призвела до зменшення на 10 % державного замовлення на підготовку робітничих кадрів, а також до реорганізації понад 120 професійно-технічних закладів освіти і до закриття 25, відповідно.

До особливостей реформування професійно-технічної освіти також слід віднести вдосконалення кадрового, наукового, навча-

льно-методичного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення цієї системи. Професійно-технічні заклади освіти мали право надавати платні послуги, зокрема здійснювати підготовку кваліфікованих робітників з різних професій понад державне замовлення, здобуття другої кваліфікації молодшого спеціаліста, підготовку і перепідготовку робітників і спеціалістів за замовленнями служб зайнятості населення, організовувати платні гуртки, курси, семінари тощо[15].

Для вдосконалення підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців було визначено два освітньо-кваліфікаційні рівні: *кваліфікований робітник* та *молодший спеціаліст.* Підготовка за означеними рівнями реалізовувалася на основі відповідних освітньо-професійних програм.

У цей період удосконалювалися форми управління в системі професійно-технічної освіти. Професійно-технічні заклади освіти знаходилися в державній власності й фінансувалися з державного бюджету України. Управління здійснювалося централізовано, з одночасним розширенням автономії навчальних закладів та повноважень місцевих органів управління освітою. В окремих регіонах (Запорізька, Київська, Львівська області) були створені комітети з професійно-технічної освіти. В усіх областях оновлено систему методичної роботи. А для координації дій регіональних навчально-методичних центрів з професійно-технічної освіти при Міністерстві освіти України було створено Науково-методичний центр професійно-технічної освіти.

Із прийняттям у 1998 р. Закону України "Про професійно-технічну освіту"[16] розпочався новий етап визначення державної політики щодо розвитку цієї освітньої сфери. Головним завданням у нових умовах стало задоволення потреб економіки країни у кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітниках; сприяння реалізації державної політики зайнятості населення; забезпечення необхідних умов розвитку навчальних закладів

---

[15] Про перелік послуг з вищої, середньої, професійно-технічної та початкової освіти, операції з надання яких звільняються від оподаткування податком на додану вартість: постанова Кабінету Міністрів України від 21 січня 1998 р. № 61. *Урядовий кур'єр.* 1998. 7 лютого.

різних типів, профілів, форм власності та підпорядкування. Зауважимо, що, відповідно до статей 17–18 означеного Закону, назва "професійно-технічні заклади освіти" була змінена на "професійно-технічні навчальні заклади".

У реформуванні професійно-технічної освіти у цей період важливу роль відігравала Міжгалузева рада з професійно-технічної освіти, яка, згідно з Положенням про її створення у 1998 р., була координаційним органом з питань визначення та впровадження державної політики у сфері професійно-технічної освіти. Основними завданнями Міжгалузевої ради були: сприяння розвитку системи професійно-технічної освіти країни, узагальнення практики застосування законів та інших нормативно-правових актів у сфері професійно-технічної освіти, аналіз стану формування трудового потенціалу країни, розроблення пропозицій щодо вдосконалення механізмів економічного регулювання розвитку ПТО тощо[17].

Міжгалузева рада з професійно-технічної освіти надавала міністерствам, центральним органам виконавчої влади рекомендації, що стосувалися вдосконалення мережі професійно-технічних навчальних закладів, формування ступеневої професійно-технічної освіти, спеціалізації навчальних закладів, поліпшення соціально-побутових умов учнів, надання випускникам професійно-технічних навчальних закладів першого робочого місця. Міжгалузева рада також зосереджувала увагу на неправомірному закритті професійно-технічних навчальних закладів, вилученні будівель і споруд із системи професійно-технічної освіти.

У 1998 р. для системи професійно-технічної освіти був розроблений та затверджений Тимчасовий державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ[18]. Цей нормативно-правовий документ охоплював професії та спеціалізації, що відображали потреби економіки у підготовці кадрів. Водночас у 1998 році активізувалася робота з укрупнення робітничих професій, розроблення та впровадження державних стандартів професійно-технічної освіти. Цьому сприяла створена працівниками головного управління професійно-

---

[16] Про професійно-технічну освіту: Закон України від 10 лютого 1998 р. № 103/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1998. № 32. С. 215.

[17]Про створення Міжгалузевої ради з професійно-технічної освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 7 квітня 1998 р. № 458. *Офіційний вісник України.* 1998. № 14. С. 539.

технічної освіти Міністерства освіти України за участі Інституту змісту і методів навчання, Інституту педагогіки і психології професійної освіти Академії педагогічних наук України, органів управління та практичних працівників профтехосвіти Концепція Державного стандарту професійно-технічної освіти України[19]. Метою Державного стандарту передбачалося забезпечити: еквівалентність професійно-технічної освіти й визнання кваліфікацій у різних галузях економіки в усіх регіонах України та за її межами; розвиток єдиного освітнього простору в Україні; підвищення якості професійної підготовки робітників на основі регламентації вимог до результатів професійно-технічної освіти й упорядкування системи контролю за ефективністю роботи професійно-технічних навчальних закладів; розмежування компетенцій центральних, регіональних органів управління щодо визначення змісту професійно-технічної освіти.

Підвищення інтересу до створення нових типів професійно-технічних навчальних закладів пов'язувалося із прийняттям у 1998 р. Кабінетом Міністрів України постанови "Про затвердження комплексних заходів щодо формування ступеневої професійно-технічної освіти, спеціалізації та перепрофілювання професійно-технічних навчальних закладів"[20]. Реалізація цих заходів спрямовувалася на забезпечення професійної самореалізації особистості, відновлення та підвищення якості виробничого потенціалу відповідно до вимог ринку праці. З огляду на це зросла кількість багатопрофільних професійно-технічних навчальних закладів, в яких здійснювалася підготовка кваліфікованих робітників зі складних технологічних професій та професій сфери обслуговування. Як свідчать результати досліджень, ця тенденція була зумовлена економічною скрутою, в якій опинилися професійно-технічні навчальні заклади, зокрема необхідністю їх виживання за рахунок надання платних освітніх послуг різним категоріям населення, а з іншого боку – потребами ринків праці конкретних регіонів, можливістю учнів проживати разом з батьками тощо[21]. З-поміж інших, найбільш популярними серед учнівської молоді були: вище професійне училище, вище художнє професійно-технічне училище, вище училище-агрофірма, центр професійно-технічної освіти. Зауважимо, що значних відмінностей між змістом діяльності вищого професійного училища і центру професійно-технічної

освіти майже не було. Відповідно до Положення про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти[22] вони різнилися лише основними функціями, а саме: у вищих професійних училищах здійснювали підготовку робітників високого рівня кваліфікацій з технологічно-складних, наукоємних професій та спеціальностей тощо, а в центрах професійно-технічної освіти – перепідготовку та підвищення кваліфікації працюючих робітників та молодших спеціалістів, пов'язаних з упровадженням новітніх технологій виробництва чи сфери послуг, з формуванням у них необхідних економічних, організаційно-управлінських знань та комп'ютерної грамотності.

Планування, організація навчально-виробничого процесу, облік навчально-виробничої діяльності, контроль знань, умінь і навичок учнів, їхня кваліфікаційна атестація тощо здійснювалися згідно з Положенням про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах. Усі організаційно-педагогічні, методичні, технічні заходи реалізовувалися відповідно до вимог державних стандартів у професійно-технічній освіті, перспективних планів роботи педагогічних колективів на навчальний рік тощо. Структура навчально-виробничого процесу охоплювала природничо-математичну, гуманітарну, загальнотехнічну, професійно-теоретичну та професійно-практичну підготовки, фізичне виховання та позаурочну роботу з учнями. У його реалізації враховувалися положення загальнодидактичних принципів, системного й культурологічного підходів до забезпечення педагогічної взаємодії учасників навчально-виробничого процесу тощо. Відповідно до цього підвищувалися вимоги до педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів, зокрема зростала необхідність наявності у них відповідної педагогічної освіти та професійної кваліфікації, розвинених моральних якостей і фізичного стану, які давали їм право виконувати обов'язки педагогічного працівника. Особлива увага приділялась наявності у них знань і вмінь навчати доросле населення.

З метою реалізації положень Закону України "Про професійно-технічну освіту" було розроблено понад 20 нормативно-правових актів. Серед них важливе значення мало Положення про професійно-технічний навчальний заклад. У цьому документі професійно-технічним навчальним закладом визначався заклад освіти, що забезпечував реалізацію потреб громадян в оволодінні

робітничими професіями, спеціальностями, кваліфікацією відповідно до їхніх інтересів, здібностей, стану здоров'я, а також потреб економіки країни у кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітниках[23].

Пошук альтернативних джерел фінансування спонукав професійно-технічні навчальні заклади, особливо їх нові типи створювати на своїх базах навчально-виробничі підприємства, господарства, комерційні структури, кооперативи та інші, в яких виготовлялась та реалізовувалась промислова і сільськогосподарська продукція, надавалися послуги населенню. Від зароблених коштів 10 % нараховувалось додатково до заробітної плати майстрам виробничого навчання, старшим майстрам, заступникам і директорам професійно-технічних навчальних закладів, що підвищувало рівень їхньої мотивації до організації такого виду навчально-виробничої діяльності. Учні отримували 50 % від усієї суми зароблених коштів. Решта коштів спрямовувалась на модернізацію матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів. Розвиток виробничих структур на їхній базі був можливий через наявність у керівників широких прав з питань фінансово-господарської діяльності, а також використання асигнувань, затвердження штатних розписів, кошторисів тощо.

Для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів у вищих професійних училищах і центрах професійно-технічної освіти Міністерством освіти України було розроблено базисну структуру тимчасового навчального плану як основи для створення навчальних планів з професій і спеціальностей. Базисною структурою визначалися строки навчання (для осіб, які мають базову загальну середню освіту – 4 р.; для осіб з повною загальною середньою освітою – 1,5 р.; на третьому ступені професійно-технічної освіти – 2 р.); тривалість навчального року – 40 тижнів, канікул – 11 тижнів, святкових днів – 1 тиждень. Повна загальна середня освіта на другому ступені професійно-технічної освіти забезпечувалася відповідно до вимог базисної структури, затвердженої наказом Міністерства освіти України від 12.08.1998 р. № 304. Під час розроблення робочих навчальних

[23] Положення про професійно-технічний навчальний заклад. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 1998 р. *Офіційний вісник України.* 1998. № 31. С. 1188.

планів і програм професійно-технічним навчальним закладам дозволялося здійснювати перерозподіл годин у межах 20 % між граничними обсягами навчального часу з професійних навчальних дисциплін та видів навчальної роботи, встановлених базисною структурою. Фундаментальні навчальні дисципліни визначалися кожним професійно-технічним навчальним закладом залежно від професійної спрямованості підготовки фахівців. Перелік навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, кількість годин, що відводилися на вивчення кожної навчальної дисципліни, консультації, екзамени, а також перелік дисциплін, які виносилися на екзамени, не могли бути змінені без дозволу органів управління освітою, що затвердили навчальний план[24].

Згідно з Положенням про ступеневу професійно-технічну освіту встановлювалася відповідна структура підготовки, що охоплювала природничо-математичний, гуманітарний, фізичний, загальнотехнічний, професійно-теоретичний її складники. Теоретичні заняття, як правило, проводилися в аудиторіях, лабораторіях у формі лекцій, уроків, семінарів, лабораторних практикумів, навчальних екскурсій тощо. Відповідно, практичні заняття організовувались у виробничих майстернях, у навчальних господарствах тощо, поєднуючи навчання з виготовленням корисної продукції, наданням послуг. З цією метою зміст професійно-технічної освіти завжди оновлювався відповідно до вимог техніко-технологічних змін на виробництві, державних стандартів, рівнів кваліфікації випускників професійно-технічних навчальних закладів, основних обов'язкових засобів навчання та освітнього рівня вступників тощо[25].

Навчально-методичне забезпечення функціонування професійно-технічних навчальних закладів здійснювалося, насамперед, обласними навчально-методичними центрами (кабінетами) професійно-технічної освіти. Згідно з Положенням, затвердженим наказом Міністерства освіти України у 1998 р., вони займалися аналізом стану навчальної та виховної роботи у професійно-технічних навчальних закладах, організацією дослідно-експеримента-

---

[24] Про затвердження та впровадження у вищих професійних училищах та центрах профтехосвіти нової базисної структури навчальних планів: Наказ Міністерства освіти України № 273 від 03.08.1999. *Професійно-технічна освіта.* 1999. № 4. С. 20-22.

льної роботи в них, вивченням та впровадженням передового педагогічного і виробничого досвіду, проведенням науково-практичних конференцій, виставок навчальної та методичної літератури, організацією діяльності шкіл передового досвіду, підвищенням кваліфікації та стажуванням інженерно-педагогічних працівників системи професійно-технічної освіти тощо[26]. Важливу роль у забезпеченні підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів відігравав Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників. У цій діяльності науковці інституту взаємодіяли з Навчально-методичними центрами професійно-технічної освіти усіх областей України з метою вивчення передового педагогічного досвіду, надання професійно-технічним навчальним закладам допомоги у розробленні новітніх технологій, оновленні змісту професійно-технічної освіти.

З метою вдосконалення діяльності вищих професійних училищ та центрів професійно-технічної освіти у 2000 р. Міністерством освіти і науки України було затверджено нове Положення про вище професійне училище і центр професійно-технічної освіти, згідно з яким ці типи професійно-технічних навчальних закладів отримували статус закладу третього атестаційного рівня для здійснення підготовки висококваліфікованих робітників з технологічно складних, наукоємних професій та спеціальностей або робітників, діяльність яких пов'язана зі складною організацією праці, а також перепідготовки та підвищення кваліфікації працюючих робітників і молодших спеціалістів, пов'язаних з упровадженням новітніх технологій виробництва чи сфери послуг[27]. Водночас додатково були розроблені основні вимоги до експертного оцінювання рівня готовності переходу професійно-технічних навчальних закладів на третій атестаційний рівень. Серед них, насамперед, наявність у регіоні потреби в робітниках високого

---

[25] Положення про ступеневу професійно-технічну освіту: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 1999 р. № 956. *Офіційний вісник України.* 1999. № 23. С. 1040.

[26] Положення про Республіканський (Автономна Республіка Крим), обласний, Київський та Севастопольський міський навчально-методичний центр професійно-технічної освіти: Наказ Міністра освіти України від 31 липня 1998 р. № 284. *Професійно-технічна освіта в Україні: нормативно-правове регулювання*. 2007. № 1. С. 162-170.

рівня кваліфікації, молодших спеціалістів конкретного професійного спрямування: наявність підготовки (не менш як 50 %) з технологічних складних професій або професій зі складною організацією праці, високі результати освітньої діяльності; участь педагогічних колективів в експериментальній роботі чи розробленні навчальних підручників, посібників, довідників, методичних матеріалів тощо.

До позитивних аспектів розвитку професійно-технічної освіти у 2000 р. слід віднести: сформованість нормативно-правової бази; завершення впровадження системи ступеневої підготовки робітничих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах та створення умов для безперервного навчання молоді; збільшення обсягів підготовки фахівців за укрупненими професіями та з більш високою кваліфікацією; здобуття майже половиною випускників двох і більше професій, що підвищувало можливість їхнього працевлаштування; здобуття 350 тис. осіб (67 %) поряд із професією повної загальної середньої освіти; надання 93-м вищим професійним училищам і центрам професійно-технічної освіти права готувати молодших спеціалістів; відкриття нових типів навчальних закладів та їх входження до навчально-наукових комплексів з вищими навчальними закладами; налагодження співпраці зі службою зайнятості для реалізації Програми зайнятості населення.

Із позитивних тенденцій варто виокремити також формування у професійно-технічних навчальних закладах комп'ютерної бази, телекомунікаційних мереж, що сприяло започаткуванню дистанційної форми здобуття професійно-технічної освіти.

До негативних тенденцій, що викликали невдоволення в суспільстві, віднесено: зниження рівня працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, а особливо за здобутою професією; зростання відтоку висококваліфікованих кадрів (20–30 % посад майстрів виробничого навчання й 10–15 % посад викладачів були вакантні); збільшення кількості недостатньо компетентних керівників у здійсненні таких функцій, як-от: аналіз та прогнозування діяльності професійно-технічних на-

---

[27] Положення про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти: затверджено наказом Міністерства освіти та науки України від 20 червня 2000 р. № 225. *Офіційний вісник України.* 2000. № 30. С. 1293.

вчальних закладів у сучасних умовах; погіршення показників підвищення кваліфікації педагогічних працівників, особливо майстрів виробничого навчання; застаріла навчально-методична база (не вистачало коштів на її утримання) тощо.

Не змінювалася ситуація із запровадженням у професійно-технічній освіті ринкових механізмів праці, що погіршувало стан фінансового та матеріально-технічного забезпечення підготовки майбутніх фахівців для потреб ринку праці. Спостерігалося небажання підприємств – замовників кадрів та підприємців платити за освітній продукт. Зростала кількість керівників професійно-технічних навчальних закладів, які допускали порушення фінансово-бюджетної дисципліни. Серед 970 навчальних закладів у кожному другому мали місце незаконні витрати з нарахуванням і виплатою заробітної плати педагогічним працівникам та стипендій майбутнім кваліфікованим фахівцям[28]. У зв'язку з цим актуалізувалась необхідність підвищення рівня готовності керівників професійно-технічних навчальних закладів здійснювати управлінську діяльність з урахуванням положень законів менеджменту й партисипативної стратегії, зорієнтованої на критерії розвитку ринку освітніх послуг та ринку праці. Для цього вони вивчали самостійно і під час курсів підвищення кваліфікації сучасну нормативно-правову базу у сфері професійно-технічної освіти і праці. Це дало їм змогу розширити розуміння економічних і соціальних факторів, що позитивно позначалося на ефективності діяльності професійно-технічних навчальних закладів; підвищити рівень відповідальності за якість підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; оволодіти менеджерськими вміннями розробляти нові методи і засоби управління, а також плани розвитку професійно-технічних навчальних закладів з урахуванням сучасних потреб і тенденцій.

Упродовж 1991–2000 рр. особливе значення мало збереження професійно-технічних навчальних закладів, значна частина яких наприкінці ХХ століття була ліквідована або об'єднана з іншими. Так, у 2000 р. їх уже налічувалося 970, тоді як у 1991 р. – 1285. Зменшення відбулося на 315 закладів. Відповідно, поступово зменшувався і контингент учнів, слухачів, які навчалися в цих

[28] Кремень В. Пріоритетність вітчизняної освіти. *Професійно-технічна освіта.* 2000. № 4. С.3–10.

закладах. Зокрема станом на 01.08.2000 р. випуск учнів у професійно-технічних навчальних закладах складав 266,8 тис. осіб, що на 71,3 тис. осіб менше, ніж у 1991 р. У цілому контингент учнів, слухачів у 1991 р. становив 648,4 тис. осіб, тоді як у 2000 р. – 524,6 тис. осіб *(рис. 1)*[29].

З огляду на викладене, важливе значення в перше десятиліття незалежності України мало розроблення нових законодавчих та нормативно-правових документів для підтримки реформ у сфері професійно-технічної освіти. Їхня реалізація сприяла оновленню змісту професійно-технічної освіти, оптимізації мережі професійно-технічних навчальних закладів; удосконаленню форм управління; підвищенню рівня фінансового, кадрового та навчально-методичного забезпечення; запровадженню нових механізмів взаємодії закладів професійно-технічних навчальних закладів з економічними структурами та ринком праці з питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів.

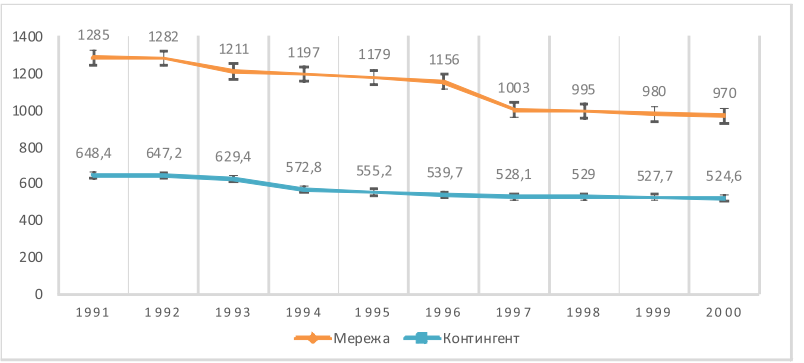

Рис. 1. Мережа і контингент професійно-технічних навчальних закладів (1991–2000 рр.)

[29] Заклади професійної (професійно-технічної) освіти. *Міністерство освіти і науки України.* URL: https://mon.gov.ua/ua (дата звернення: 23.12.2019).

Удосконалення управління професійно-технічною освітою. На початку другого десятиліття незалежності України (2001–2010 рр.) постало питання про відповідність освітніх реформ суспільним запитам, а також здатність держави підтримувати на належному рівні професійну кваліфікацію робітників для ефективного функціонування виробництва й забезпечення національної безпеки країни. Основними причинами, що зумовлювали необхідність реформування професійно-технічної освіти у цей період, насамперед, були: зміна типу економіки і перехід до ринкових відносин; формування ринку робочої сили та нових вимог до кваліфікації і компетентності працівників; відставання змісту професійно-технічної освіти від динамічних змін, що відбувалися в суспільстві та економіці, недосконалість законодавчих та нормативно-правових актів, що врегульовували освітню діяльність професійно-технічних навчальних закладів. Найбільш неврегульованим було нормативно-правове забезпечення взаємовідносин професійно-технічних навчальних закладів із замовниками робітничих кадрів. Такі відносини базувались, як правило, лише на договірних засадах, що ускладнювало надання закладам фінансової та матеріально-технічної допомоги. В окремих випадках місцеві органи виконавчої влади долучалися до розв'язання цієї проблеми, закріплюючи за професійно-технічними навчальними закладами підприємства та організації різних форм власності для шефської допомоги.

Незважаючи на складний економічний стан держави, фінансування професійно-технічних навчальних закладів забезпечувалося з державного бюджету України. Управління професійно-технічною освітою було централізоване з одночасним розширенням автономії професійно-технічних навчальних закладів і повноважень місцевих органів управління освітою. Продовжувалася робота щодо створення вищих професійних училищ, центрів професійно-технічної освіти та інших типів професійно-технічних навчальних закладів відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 02.04.1998 р. № 481. Забезпечувалася їхня комп'ютеризація шляхом підключення до мережі Internet, застосування в навчально-виробничому процесі комп'ютерних програмних розробок.

Затвердження у 2001 р. кваліфікаційної характеристики з про-

фесії "Педагог професійного навчання" дало змогу розпочати розроблення освітньо-професійної програми їхньої підготовки та засобів діагностування. Це сприяло подоланню розриву в формах і методах теоретичного та практичного навчання майбутніх кваліфікованих робітників. Про необхідність удосконалення системи підготовки педагогічних працівників для професійно-технічних навчальних закладів зазначено в Державній програмі "Вчитель", затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2002 р. № 379. Розв'язання цього завдання потребувало вивчення питання щодо відкриття спеціалізованих педагогічних факультетів у вищих навчальних закладах різного галузевого спрямування. Потребувала вдосконалення також система підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів. Щороку майже 10 тис. педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів підвищували свою кваліфікацію в системі післядипломної педагогічної освіти. Донецький державний інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників щороку забезпечував навчання лише 3 тис. слухачів.

У 2001 р. професійно-технічні навчальні заклади долучилися до реалізації Державної програми зайнятості населення за підтримки органів управління освітою. Зокрема, було вдосконалено мережу професійно-технічних навчальних закладів для здійснення підготовки та перепідготовки незайнятого населення з робітничих професій. Паралельно створювалася мережа центрів професійно-технічної освіти державної служби зайнятості за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового соціального страхування України на випадок безробіття.

З метою розв'язання проблем соціальної адаптації, професійної орієнтації, активного залучення дітей-інвалідів до суспільного життя було розпочато створення на базі професійно-технічних навчальних закладів у різних регіонах центрів реабілітації молоді. Так, Указом Президента України від 23 травня 2001 р. № 335 створено Всеукраїнський центр реабілітації інвалідів у Київській області, в якому були забезпечені належні умови для методичної, фізичної, соціальної реабілітації та здобуття робітничих професій осіб з особливими потребами.

У подальшому формування державної політики у сфері про-

фесійно-технічної освіти пов'язувалося з реалізацією положень Національної доктрини розвитку освіти, затвердженої Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347[30]. Передбачалося забезпечення рівного доступу до здобуття якісної безоплатної первинної професійної освіти громадянам у державних і комунальних професійно-технічних навчальних закладах; розвиток мережі професійно-технічних навчальних закладів різних типів, профілів та форм власності з урахуванням демографічних прогнозів, регіональної специфіки та потреб ринку праці; поєднання професійно-технічної та повної загальної середньої освіти; створення умов для надання освітніх та інших послуг населенню; налагодження співпраці з підприємствами, установами, організаціями – замовниками кадрів, державною службою зайнятості, розширення їхньої участі у розвитку професійно-технічної освіти; оновлення матеріально-технічної бази та впровадження інформаційних технологій.

У 2002 р. започаткувалася підготовка кваліфікованих робітників з нових професій, а саме: агент з постачання, агент з туризму, робітник фермерського господарства, оператор комп'ютерного набору, працівник соціальної служби та інші. Зріс попит на професії машинобудівного та будівельного профілів. Водночас зменшилася кількість бажаючих навчатися професій бухгалтер, обліковець, секретар керівника, оскільки спостерігалося перенасичення цих професій на ринку праці.

Для реалізації положень Національної доктрини розвитку освіти було розроблено і затверджено Програму спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України на 2002–2004 рр. Результатом її виконання стали Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти[31], Концепція державних стандартів професійно-технічної освіти[32], Концепція професійно-художньої освіти[33], низка монографій, підручників, навчальних посібників, збірників наукових праць, науково-методичних журналів, словників, довідників та методичних рекомендацій.

З метою науково-методичного забезпечення професійно-технічної освіти проводилася робота, спрямована на оновлення її змісту, інформаційне та методичне забезпечення навчального

[30] Національна доктрина розвитку освіти: затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002. *Офіційний вісник України.* 2002. № 16. С. 860.

процесу, впровадження інноваційних технологій, нових форм і методів професійної підготовки учнів, поширення ідей передового педагогічного і виробничого досвіду. Удосконалення управління розвитком професійно-технічної освіти здійснювалося шляхом перерозподілу повноважень між центральними і регіональними органами управління на користь регіонів та автономності управління професійно-технічними навчальними закладами.

Гострою проблемою було оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів. Відсутність бюджетних видатків протягом десятиріччя зумовило її повне фізичне та моральне старіння. У навчально-виробничому процесі практично не використовувалася нова техніка, сучасні інструменти та матеріали, навчання здебільшого здійснювалося за старими технологіями. Обсяги коштів, передбачені на утримання професійно-технічних навчальних закладів, зокрема їх енергозабезпечення, у 2001 р. становили лише 40–50 % від реальної потреби, що призводило до постійних відключень будівель від енергоносіїв, призупинення їх діяльності, а також негативно впливало на організацію навчально-виробничого процесу і, відповідно, на якість підготовки фахівців. Більша частка бюджетних коштів спрямовувалася на заробітну плату з нарахуваннями (60 %) і лише 11 % — на придбання обладнання та проведення капітального ремонту. Це спонукало професійно-технічні навчальні заклади шукати додаткові джерела надходження шляхом надання платних освітніх послуг, організовувати власну виробничу діяльність, здавати приміщення в оренду тощо. З огляду на це, у 2002 р. учнями професійно-технічних навчальних закладів було виготовлено продукції в навчальних майстернях, господарствах та надано послуг населенню на суму більш як 30 млн грн. На жаль, власна навчально-виробнича діяльність цих закладів оподатковувалася на рівні підприємств. Відбувався відтік висококваліфікованих і досвідчених педагогів із професійно-технічних навчальних закладів через низьку заробітну плату.

Наприкінці 2002 р. було затверджено Тимчасове положення про професійний ліцей, згідно з яким цей тип професійно-техні-

[31] Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні. *Професійно-технічна освіта.* 2004. № 3. С. 2-5.

[32] Державний стандарт професійно-технічної освіти: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1135. *Урядовий кур'єр.* 2002. 28 липня.

[33] Радкевич В. Концепція професійно-художньої освіти. *Професійно-технічна освіта.* 2000. № 2. С. 43-48.

чного навчального закладу мав забезпечувати підготовку робітників високого рівня кваліфікації, як правило, з числа випускників загальноосвітніх навчальних закладів на основі базової чи повної загальної середньої освіти, а також підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації робітників і незайнятого населення. Окрім того, професійним ліцеям надавалося право здійснювати допрофесійну підготовку учнів загальноосвітніх навчальних закладів, провадити діяльність щодо розвитку здібностей молоді та поглиблення знань з окремих навчальних предметів професійного спрямування[34]. Для забезпечення максимальної гнучкості, індивідуальності, безперервності, посилення його демократизації, задоволення потреб громадян у професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації запроваджувалося відкрите професійно-технічне навчання на основі модульної технології[35].

З метою модернізації змісту і форм підготовки кваліфікованих робітників для різних галузей промислового, сільськогосподарського виробництва і сфери послуг у 2003 р. зросла потреба в науковому, нормативно-правовому супроводі функціонування системи професійно-технічної освіти відповідно до світових тенденцій. Серед них пріоритетними були: інтелектуалізація професійно-технічної освіти, врахування науково-технічних досягнень, впровадження новітніх технологій; формування ринку освітніх послуг; модернізація інформаційного, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення професійно-технічної освіти; особистісно орієнтований підхід у професійному навчанні і вихованні учнівської молоді; розвиток соціального партнерства; міжнародне співробітництво.

У 2003 р. зростала кількість професійно-технічних навчальних закладів, що входили до комплексів з вищими навчальними закладами. Зокрема, в Україні у цей період діяло 248 професійно-технічних навчальних закладів нового типу, з них 135 вищих про-

---

[34] Тимчасове Положення про професійний ліцей: затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України 17.10.2002 № 587. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України.* 2002. № 23.

[35] Положення про відкрите професійно-технічне навчання на основі модульної технології: затверджено наказом Міністерства праці та соціальної політики та Міністерства освіти і науки України від 09.04.2002 № 187/243. *Офіційний вісник України*. 2002. № 19. С. 971.

фесійних училищ, 11 центрів професійно-технічної освіти, 6 художніх професійно-технічних училищ, 2 училища-агрофірми, 94 професійні ліцеї. Це сприяло утворенню ширших можливостей для самореалізації учнівської молоді й головне – забезпеченню держави кваліфікованим виробничим персоналом.

Зростала кількість професійно-технічних навчальних закладів, в яких готували кваліфікованих робітників для промисловості, що було свідченням розвитку цієї сфери економіки. У 2003 р. функціонувало 256 училищ для промисловості, 233 – для будівництва, 301 – для агропромислового комплексу, 159 – для сфери послуг. У цих закладах навчалося 470 тис. випускників загальноосвітніх шкіл і майже 18 тис. осіб за направленнями служб зайнятості, які підвищували свою кваліфікацію, 5 тис. працівників — з виробництва. Дві третини учнів разом із професією здобували повну загальну середню освіту, кожний другий за час навчання здобував дві і більше професії, що підвищувало їхню професійну мобільність на ринку праці. Щороку професійно-технічні навчальні заклади направляли на виробництво та у сферу послуг понад чверть мільйона випускників.

Для вдосконалення процедури ліцензування освітніх послуг та атестації професійно-технічних навчальних закладів у 2003 р. було затверджено Типове положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів. Згідно з цим Положенням означена рада мала забезпечувати додержання вимог до проведення ліцензійної експертизи освітніх послуг відповідно до законодавства у сфері професійно-технічної освіти та атестації навчальних закладів.

У квітні 2003 р. на засіданні Верховної Ради України депутати обговорювали критичну ситуацію, що склалася із фінансуванням підготовки кваліфікованих робітників для економіки України. Не виконувались Конституція України, освітнє законодавство, Укази Президента України та інші нормативно-правові акти в частині фінансово-економічного забезпечення галузі. Відбувалося скорочення кількості професійно-технічних навчальних закладів. Недостатнє та несвоєчасне фінансування призвело до постійних відключень професійно-технічних навчальних закладів від енерго-, теплопостачання, зв'язку, призупинення їхньої діяльності. Кожен

третій професійно-технічний навчальний заклад потребував капітального ремонту, лише 10 % наявного обладнання відповідало сучасним вимогам. Існувала необхідність заміни систем тепло– та водопостачання. Більшість гуртожитків професійно-технічних навчальних закладів знаходилися в аварійному або непридатному для проживання учнів стані. Недосконалою була система управління. Спостерігався низький рівень забезпечення професійно-технічних навчальних закладів засобами навчання, обладнанням, наочними та навчальними посібниками, підручниками, комп'ютерною технікою. Відбувався відтік висококваліфікованих і досвідчених педагогічних кадрів, що призвів до нестачі майже 4 тис. майстрів виробничого навчання та 1770 викладачів.

За підсумками засідання була прийнята постанова, в якій центральним та місцевим органам виконавчої влади рекомендувалося посилити вимоги щодо неухильного виконання в повному обсязі Законів України "Про освіту", "Про професійно-технічну освіту", про Державний бюджет України, інших нормативно-правових актів щодо розвитку освіти; розглянути питання про доцільність створення спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань професійно-технічної освіти; відновити роботу Міжгалузевої ради з професійно-технічної освіти при Кабінеті Міністрів України; заборонити незаконне відключення електроенергії, водо-, теплопостачання навчальних корпусів, гуртожитків професійно-технічних навчальних закладів. Відмінити нарахування штрафних санкцій за несплачені своєчасно кошти за енергоносії з вини держави, яка не фінансує ці видатки з Державного бюджету України; розробити механізм багатоканального та різнорівневого фінансування професійно-технічних навчальних закладів тощо[36].

Модернізації професійно-технічної освіти сприяла розроблена у 2004 р. Національною академією педагогічних наук України та затверджена на спільному засіданні Колегії МОН України й Президії НАПН України Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти[37]. У цій Концепції було визначено нову мету професійно-технічної (професійної) освіти, суть якої полягала в задоволенні потреб особистості і суспільства в професійних освітніх послугах відповідного рівня з урахуванням вимог ринку

праці, забезпечення рівного доступу до якісної і безоплатної первинної професійної освіти, у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації робітників, формуванні творчої, духовно багатої особистості з урахуванням її інтересів і здібностей. Важливим положенням Концепції було створення необхідних умов для інформаційного забезпечення розвитку професійно-технічної освіти, зокрема шляхом відкритого доступу суб'єктів навчання до сучасних комп'ютерних мереж, баз даних тощо.

У 2004 р. було також затверджено нову Типову базисну структуру навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. Відповідно до Закону України "Про професійно-технічну освіту" встановлювалась тривалість навчального року – 40 навчальних тижнів без урахування одного тижня на святкові дні. Складниками професійної підготовки у професійно-технічних навчальних закладах були професійно-теоретична та професійно-практична зокрема. Професійно-теоретична підготовка передбачала вивчення спеціальних предметів (спеціальна технологія, обладнання, матеріалознавство та інші профільні предмети), які містили важливу навчальну інформацію для оволодіння певною професією. Визначення часу на вивчення цих предметів залежало від їхньої кількості, обсягу знань, необхідних робітникам конкретної професії та кваліфікаційного рівня. Професійно-практична підготовка охоплювала виробниче навчання, яке здійснювалося в навчальних майстернях професійно-технічних навчальних закладів і безпосередньо на виробництві чи в сфері послуг; виробничу практику на робочих місцях на виробництві чи в сфері послуг, а також переддипломну (передвипускну) практику на виробництві чи в сфері послуг. Професійно-технічним навчальним закладам надавалося право розподіляти час на вивчення окремих тем чи розділів з урахуванням рівня підготовки учнів групи, специфіки професії без порушень логічності вивчення предмета, змісту конкретного прикладного матеріалу, вибору форм контролю знань учнів.

---

[36] Про стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні: постанова Верховної Ради України 3 квітня 2003 р. № 699-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 30. С. 260.

[37] Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні. *Професійно-технічна освіта*. 2004. № 3. С. 2–5.

Одним із вирішальних чинників розвитку професійно-технічної освіти у 2005 р. було її кадрове забезпечення. Так, у системі професійно-технічної освіти працювало понад 49 тис. педагогічних працівників, у тому числі 1023 директори. Вони мали повну вищу освіту, кожний п'ятий – інженерно-педагогічну та високий розряд із робітничої професії. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 23.03.2005 р. № 178 запроваджувалося щорічне звітування керівників професійно-технічних навчальних закладів про свою діяльність на загальних зборах (конференціях) педагогічного колективу, батьківського комітету, піклувальної ради та громадськості. Завданнями звітування були: забезпечення прозорості, відкритості й демократичності управління навчальним закладом; стимулювання впливу громадськості на прийняття та виконання керівниками відповідних рішень у сфері управління навчальним закладом. Проте в роботі з керівними та педагогічними кадрами існували і суттєві недоліки. На регіональному рівні була відсутня система прогнозування потреби у педагогічних кадрах, не приділялася належна увага роботі щодо якісного їх складу, ефективного використання резерву керівних кадрів, підвищення професійної майстерності, стажуванню на виробництві. Високою була плинність керівників професійно-технічних навчальних закладів. Спостерігався низький рівень працевлаштування молодих педагогів. Основними причинами цього були: недостатній рівень професійної орієнтації на педагогічні спеціальності; непрестижність професії викладача, майстра виробничого навчання; необхідність систематичного самовдосконалення та оновлення знань; відсутність адаптаційного періоду становлення молодого педагога; низький рівень заробітної плати та забезпечення житлом за місцем роботи тощо.

Мережа вищих навчальних закладів, що забезпечували підготовку викладачів, майстрів виробничого навчання за галузями виробництва та сферами діяльності, не відповідала вимогам та потребам системи професійно-технічної освіти. Тому в 2005 р. було збільшено прийом на навчання до індустріально-педагогічних технікумів на 1,8 тис. осіб, у тому числі 1,3 тис. осіб, або 72,5 % від загальної чисельності прийому за напрямом "Професійне навчання". Важливе значення надавалось підвищенню кваліфікації

педагогічних кадрів на базі Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Академії педагогічних наук України, а також науково-методичних (навчально-методичних) центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

У 2006 р. спостерігався, з одного боку, дефіцит робітничих кадрів із низки професій, а з іншого — їх перенасичення незатребуваними професіями, що зумовило необхідність переорієнтації професійно-технічної освіти на потреби ринку праці.

Планування та доведення обсягів державного замовлення професійно-технічним навчальним закладам здійснювалось без урахування розвитку інфраструктури економіки. Проте наявний дисбаланс у забезпеченні ринку праці кваліфікованими робітничими кадрами зумовив необхідність радикальних змін у формуванні обсягів державного замовлення на підготовку робітників. У 2006-2007 навчальному році підготовку робітничих кадрів за державним замовленням здійснювали з 530 професій, із них вперше введені – 51. Це професії, що відносилися до сфери промисловості. Важливим чинником формування контингенту була професійна орієнтація населення. Вирішення цього питання потребувало комплексного підходу та системної співпраці центральних і місцевих органів виконавчої влади, навчальних закладів, роботодавців, громадськості. Як показали результати опитування, до 70 % випускників шкіл обирали навчання у вищих навчальних закладах. У виборі професії молодь надавала перевагу її престижності та розміру заробітної плати.

У 2006 р. були оновлені правила прийому до професійно-технічних навчальних закладів. Зокрема громадяни України мали рівні права на здобуття професійно-технічної освіти відповідно до своїх здібностей і нахилів, незалежно від національності, раси, статі, соціального і майнового стану, світоглядних і політичних переконань, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин. Іноземці та особи без громадянства, які перебували в Україні на законних підставах, користувалися правом на здобуття професійно-технічної освіти нарівні з громадянами України. Підготовка молодших спеціалістів у вищих професійних училищах, центрах професійно-техніч-

ної освіти здійснювалася з урахуванням наявності освітньо-кваліфікаційного рівня "кваліфікований робітник" за відповідним напрямом (спеціальністю).

У 2006 р. реалізовувався перехід на новий зміст державних стандартів професійно-технічної освіти. Переважно це були робітничі професії, що мали попит на ринку праці. Відбувалася комп'ютеризація професійно-технічних навчальних закладів. Одним із головних показників рівня комп'ютеризації було співвідношення кількості учнів (21) на один комп'ютер та ефективності застосування техніки в навчально-виробничому процесі.

Ще одним важливим чинником якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників було започаткування всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів з професій "електрогазозварник", "кравець", "токар", "столяр будівельний", "слюсар з ремонту автомобілів", а також видання підручників нового покоління, що відповідали вимогам нових державних стандартів. Проводилися всеукраїнського та регіонального рівнів експерименти. Вони давали змогу на науковій основі експериментально відпрацьовувати принципово нові технології підготовки кваліфікованих робітників. У професійно-технічних навчальних закладах, де здійснювалася дослідно-експериментальна робота, спостерігалась результативність навчально-виховної роботи, якість підготовки кваліфікованих робітників, що користуються попитом на ринку праці.

Для організації виробничого навчання і практики у професійно-технічних навчальних закладах сільськогосподарського профілю створювалися навчальні господарства. Вони були основною базою для впровадження прогресивних технологій вирощування сільськогосподарської продукції, механізації трудомістких процесів у тваринництві, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції.

З метою вдосконалення науково-методичного супроводу розвитку професійно-технічної освіти, у 2006 р., відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України № 160-р., було створено Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. До завдань Інституту входило науково-методичне забезпечення розроблення освітніх стандартів нового покоління, організації профільного

навчання учнів старшої школи за технологічним напрямом на базі професійно-технічних навчальних закладів, професійної орієнтації молоді на робітничі професії, упровадження модульних технологій професійного навчання кваліфікованих робітників на виробництві, зокрема незайнятого населення; розроблення сучасних моделей управління розвитком професійно-технічною освітою, спрямованих на посилення ролі соціального партнерства, запровадження автономності професійно-технічних навчальних закладів тощо.

У 2007 р. питанням підготовки робітничих кадрів приділялася значна увага Комітетом з питань науки та освіти Верховної Ради України, а також Урядом країни. Як приклад, у квітні цього року було розглянуто питання щодо формування державного замовлення на підготовку робітничих кадрів; у липні Урядом прийнята постанова "Про задоволення потреб ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах". Урядовою постановою було затверджено Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах, що містив понад 2500 професій та визначав належність робітничих професій до видів економічної діяльності і встановлював діапазон присвоєння кваліфікацій (розділів, класів, категорій груп) первинної професійної підготовки, професійно-технічного навчання, перепідготовки та підвищення робітничих кваліфікацій[38]. Це сприяло оптимізації системи кваліфікацій України, удосконаленню механізмів, що пов'язують освіту і навчання, ринок праці і громадянське суспільство; активізації розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти (192 найменування); створенню нових і укрупнених професій; запровадженню гнучких технологій навчання кваліфікованих робітників та незайнятого населення на виробництві, організації навчально-практичних центрів з нових виробничих технологій. Продовжувалася робота з оптимізації мережі професійно-технічних навчальних закладів на основі вдосконалення Порядку формування обсягів державного замовлення на підготовку робітничих кадрів, збільшення кількості навчальних закладів, що готують робітників для підприємств сфери матеріального виробництва, швидкого реагування на

кон'юнктуру регіональних ринків праці.

У серпні 2007 р. вперше була проведена Всеукраїнська інтернет-нарада з питань інноваційних підходів до організації навчально-виробничого процесу та підготовки робітників високого рівня кваліфікації. За підсумками інтернет-наради було визначено пріоритетні напрями діяльності професійно-технічних навчальних закладів та основні завдання на новий навчальний рік. Також вперше була проведена всеукраїнська естафета інноваційних проєктів, яка переконливо довела, наскільки зростає ефективність підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за умови застосування в навчальному процесі інформаційних технологій, онлайн-бібліотек, електронних баз даних тощо. Основними завданнями естафети були: популяризація робітничих професій, новітніх форм і методик викладання; активізація впровадження інноваційних технологій навчання, вивчення досвіду діяльності педагогів-новаторів та авторських шкіл; співпраця із соціальними партнерами, залучення педагогічних працівників та обдарованої учнівської молоді до участі в дослідно-експериментальній роботі й технічній творчості. Для вдосконалення змісту, форм і методів роботи обласних науково-методичних (навчально-методичних) центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, підвищення рівня кваліфікації їхніх працівників, удосконалення методичної роботи з педагогічними працівниками і керівними кадрами професійно-технічних навчальних закладів у 2007 р. було проведено всеукраїнський конкурс на кращу організацію методичної роботи цих установ.

У цей період нагальним було підвищення ефективності діяльності професійно-технічних навчальних закладів, які значною мірою абстрагувалися від реальних потреб ринку праці. Переважна їх більшість продовжувала готувати робітників за професіями, що не мали попиту в суб'єктів господарювання. У результаті значна частина державного бюджету використовувалася на навчання неконкурентних на ринку праці робітників, що не сприяло їхній продуктивній зайнятості. Не задовольняли вимоги суб'єктів господарювання якість підготовки робітничих кадрів у професійно-

[38] Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.2007 № 1117. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-2007-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.12.2019).

технічних навчальних закладах, що пов'язувалося з недосконалістю освітніх державних стандартів (навчальних планів і програм), недостатнім рівнем професіоналізму значної кількості педагогічних працівників, застарілою матеріально-технічною базою. Реформування потребувала система управління професійно-технічною освітою. Назріла необхідність якісних змін у взаємодії центральних і регіональних органів влади щодо функціонування і розвитку професійно-технічної освіти.

Упродовж 2008-го та наступних років пріоритетними напрямами розвитку професійно-технічної освіти були: створення системи забезпечення якості; модернізація управління професійно-технічною освітою; оптимізація фінансування та матеріально-технічного забезпечення діяльності професійно-технічних навчальних закладів, запровадження виплат надбавок за вислугу років педагогічним на науково-педагогічним працівникам професійно-технічних навчальних закладів і установ освіти. Це дало змогу залучити до навчального процесу кваліфікованих фахівців з виробництва та сфери послуг. У 2008 р. для професійно-технічних навчальних закладів актуальним було забезпечення економічної самостійності, широке залучення інвестицій. Було оновлено електронний банк типових навчальних планів і програм професійного навчання за робітничими професіями. Станом на 01 січня 2008 р. існувало понад 1000 типових навчальних планів із конкретних професій. Для залучення до цієї роботи галузевих методичних установ і організацій було схвалено Координаційний план розроблення типових навчальних планів і програм на 2007-2008 рр. для професійно-технічних навчальних закладів першого атестаційного рівня та на виробництві з робітничих професій, з яких не було розроблено державних стандартів.

З метою сприяння оновленню змісту, форм і методів роботи бібліотек професійно-технічних навчальних закладів, поліпшення інформаційно-бібліотечного забезпечення учнів, викладачів і майстрів виробничого навчання, пропагування бібліотечно-бібліографічних знань та виховання культури читання у 2008 р. було проведено всеукраїнський конкурс "Бібліотекар професійно-технічного навчального закладу".

Для підвищення ефективності інформування населення про тенденції попиту на професії у 2008 р. було розроблено Концепцію державної системи професійної орієнтації населення[39]. Це

уможливило забезпечення цілісності системи професійної орієнтації населення, належну координацію діяльності соціальних інститутів, покликаних її здійснювати. Згідно з Концепцією передбачалося більш ефективне залучення роботодавців та громадськості до управління системою професійної орієнтації населення для досягнення балансу між економічними та особистісними інтересами. Удосконалювалося наукове та науково-методичне забезпечення професійної орієнтації населення й система інформування про перспективи розвитку національної економіки з урахуванням регіональних особливостей як окремих галузей економіки, так і конкретних підприємств відповідно до їх потреб у робітниках певних професій та рівня кваліфікації.

У 2008 р. активно реалізовувались міжнародні проєкти, спрямовані на впровадження інновацій у професійно-технічній освіті. Так, у межах українсько-німецького проєкту "Підвищення ефективності управління професійно-технічною освітою на регіональному рівні в Україні" на базі навчально-методичних центрів п'яти областей було створено інформаційно-аналітичні центри професійно-технічної освіти. Відповідно до завдань українсько-австрійського проєкту "Реформування професійно-технічної освіти в Україні" забезпечувалося стажування педагогів і учнів професійно-технічних навчальних закладів у школах туризму Австрії, здійснювалися тренінги, оновлювалося програмне забезпечення, розроблялися державні стандарти з робітничих професій, зміст яких був максимально наближений до європейських освітніх стандартів. У ході українсько-канадського проєкту "Децентралізація управління" здійснювалася значна робота з управління професійно-технічними навчальними закладами, стратегічного планування їхньої діяльності, розроблення навчальних планів і програм, заснованих на компетенціях, впровадження посібників з питань бізнес-планування, маркетингу, педагогічної майстерності. За підсумками українсько-німецького проєкту "Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні" було розроблено й апробовано стандарти професійно-технічної освіти з 10 інтегрованих професій у 15

[39] Концепція державної системи професійної орієнтації населення: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 842. *Офіційний вісник України.* 2008. № 72. С. 2426.

пілотних професійно-технічних навчальних закладах.

У 2009 р. модернізація професійно-технічної освіти потребувала: внесення змін до законодавчих актів щодо вдосконалення управління професійно-технічною освітою, перерозподілу функцій та повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та навчальними закладами, поєднання державного і громадського контролю; переходу до програмно-цільового управління, запровадження нової етики управлінської діяльності, що базується на принципах взаємоповаги, позитивної мотивації; удосконалення механізму ліцензування та атестації освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти.

Зокрема, з метою здійснення моніторингу і визначення оптимальних характеристик діяльності професійно-технічних навчальних закладів було розроблено та запроваджено сім індикаторів і методичні рекомендації щодо їх використання. Кожний індикатор (працевлаштування, зміст навчання і навчально-методичне забезпечення, ефективність навчання, педагогічні працівники, доступність професійно-технічної освіти, матеріально-технічна база, фінансування) охоплював від двох до восьми показників, залежно від їх значущості.

З метою забезпечення якості професійно-технічної освіти створювалися умови для розроблення професійних стандартів на основі компетентнісного підходу відповідно до вимог ринку праці; застосування гнучких модульних технологій професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації виробничого персоналу; оновлення та модернізації матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів; удосконалення процедур щодо забезпечення рівного доступу до якісної професійної освіти; стажування педагогічних працівників на виробництві та у сфері послуг; створення інституцій незалежної кваліфікаційної атестації відповідно до міжнародних стандартів якості, застосування у навчальному процесі та бібліотечній справі інформаційно-комунікаційних технологій; створення індустрії сучасних засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню, видання електронних підручників, навчальних

посібників, навчально-методичних матеріалів, енциклопедичних, довідкових та інших видань; надання профорієнтаційних послуг у виборі робітничих професій тощо.

Удосконалювалося фінансове та матеріально-технічне забезпечення професійно-технічної освіти, а саме: формувалася багатоканальна система фінансового забезпечення професійно-технічної освіти; удосконалювалися нормативи забезпечення навчального процесу обладнанням, устаткуванням, сільськогосподарською та іншою технікою, типові штати професійно-технічних навчальних закладів та методики розрахунку вартості навчання одного учня (слухача) за конкретною робітничою професією; розширювалася участь роботодавців у вдосконаленні матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів.

У 2010 р. підготовка кваліфікованих робітників для всіх галузей економіки здійснювалася за 35 напрямами та видами господарської діяльності. Порівняно з 2001 р. кількість професійно-технічних навчальних закладів зменшилась лише на 11 одиниць. Відповідно зменшився на 78,8 тис. і контингент учнів, які здобували робітничі професії (рис. 2)[40].

Поряд з державними професійно-технічними навчальними закладами функціонувало 924 приватних професійно-технічних училищ І атестаційного рівня, де навчалося 89 тис. учнів і слухачів. Основні професії, за якими здійснювалася підготовка в цих закладах, – водій автотранспортних засобів, перукар, манікюрниця, секретар керівника.

Серед багатьох проблем професійної освіти, що потребували розв'язання у 2010 р., були: недостатня увага з боку держави до вибору молоддю робітничих професій (на вітчизняних підприємствах хронічно бракувало кваліфікованих робітників, зокрема робітників з інструментом – 22 % від загальної кількості робочих місць; з обслуговування, експлуатації і контролю за роботою технологічного обладнання і машин – 16 %); невідповідність структури і змісту професійно-технічної освіти динамічним змінам, зумовленим глобалізаційними викликами та завданнями інноваційного розвитку економіки України (відсутність системного моніторингу професійно-кваліфікаційної структури робочої сили, застарілість переліку професій, кваліфікаційних характеристик,

невідповідність розроблених державних стандартів професійно-технічної освіти сучасним видам професійної діяльності); низький рівень забезпечення навчально-виробничого процесу науково-методичними розробками (забезпечення підручниками професійно-технічного циклу становило 76 %, практично не було електронних засобів навчання: на один комп'ютер припадало 15 учнів, недостатньо застосовувалися інформаційно-комунікаційні технології); використання неефективних моделей управління розвитком професійно-технічної освіти (недостатній рівень надання автономії професійно-технічним навчальним закладам з метою забезпечення їхньої економічної самостійності, залучення інвестицій для розвитку матеріально-технічної бази та навчально-методичного забезпечення, запровадження механізму стимулювання суб'єктів господарювання та заохочення педагогічних працівників); недосконалість економічних механізмів розвитку професійно-технічної освіти (обладнання та навчальна техніка на 95-96 % морально і фізично застаріли або взагалі вийшли з ладу, припинилося будівництво об'єктів професійно-технічної освіти, з майже 19 тис. металообробних верстатів-автоматів, що використовувалися в навчальному процесі, лише 4 % були нового

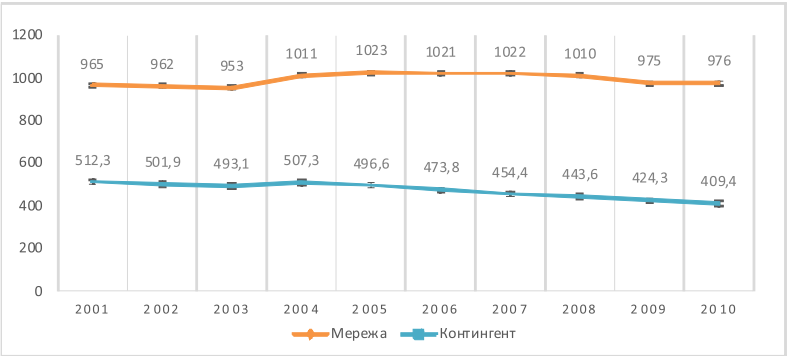

Рис. 2. Мережа і контингент професійно-технічних навчальних закладів (2001–2010 рр.)

[40] Заклади професійної (професійно-технічної) освіти. *Міністерство освіти і науки України.* URL: https://mon.gov.ua/ua (дата звернення: 23.12.2019).

покоління, не було економічно обґрунтованих нормативів вартості навчання учнів у професійно-технічних навчальних закладах різного профілю).

У зв'язку з цим у 2010 р. важливе значення надавалося забезпеченню подальшої автономії професійно-технічних навчальних закладів, розширенню повноважень та персональної відповідальності їх керівників за якість навчання; посиленню ролі роботодавців та громад у підготовці кваліфікованих робітників; оновленню існуючої нормативно-правової бази (внесення змін та доповнень до законодавчих актів щодо вдосконалення управління професійно-технічною освітою; удосконаленню механізму атестації професійно-технічних навчальних закладів різних типів і форм власності); забезпеченню соціальної реклами престижності робітничих професій через засоби масової інформації; проведенню всеукраїнських та регіональних конкурсів, виставок-ярмарків робітничих професій; вдосконаленню профорієнтаційної роботи щодо вибору професії молоддю та іншими категоріями громадян, розвитку системи професійного навчання персоналу підприємств; здійсненню стажування педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах; створенню у професійно-технічних навчальних закладах психологічно-консультативних центрів. З метою збалансування попиту і пропозицій на підготовку кваліфікованих робітників у 2010 р. Міністерством освіти і науки України було розроблено механізм формування учнівського контингенту на основі угод між підприємствами і професійно-технічними навчальними закладами.

Невід'ємною складовою управління професійно-технічною освітою було застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Це сприяло здійсненню оперативного та якісного аналізу інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище, а також давало змогу зробити управління професійно-технічними навчальними закладами більш гнучким та ефективним. Для цього було створено офіційний вебпортал професійно-технічної освіти – сучасну інформаційно-ресурсну систему, що забезпечувала вільний доступ учнів і педагогічних працівників до будь-якої інформації, у тому числі до мережі електронних бібліотек тощо. На вебпорталі було розміщено журнали "Інноваційний досвід у професійно-технічній

освіті", "Виховна робота у професійно-технічних навчальних закладах", "Бібліотека професійно-технічного навчального закладу".

У 2010 р. активно використовувалися інтерактивні бази даних та відбувався поетапний перехід до узагальнення статистичної інформації в інтерактивному режимі. Ефективне використання вебресурсу дало змогу створити у професійно-технічних навчальних закладах дієву систему профорієнтації учнівської молоді на робітничі професії. У цей період Міністерством освіти і науки України спільно з методичними службами, науковцями, педагогічними колективами, роботодавцями проводилася значна робота з оновлення змісту професійної освіти, зокрема було розроблено 192 державних стандарти професійно-технічної освіти, експериментальні навчальні плани і програми за модульним підходом. Їх впровадження здійснювалось у професійно-технічних навчальних закладах Автономної Республіки Крим, Львівської, Івано-Франківської, Одеської, Запорізької областей та м. Києві. Зміст цих експериментальних навчальних програм базувався на принципі інтеграції кваліфікацій. Це уможливило забезпечення гнучкості освітніх траєкторій, набуття професійної мобільності, зарахування раніше отриманих кваліфікацій. Було розпочато роботу з оновлення кваліфікаційних характеристик для професій машинобудівної, видобувної, будівельної та агропромислової галузей; запроваджено нову форму підвищення кваліфікації педагогічних працівників за навчальними планами і програмами практичного спрямування. Цьому сприяло введення в дію у 2010 р. Національного класифікатора України "Класифікатор професій" ДК 003: 2010. Він забезпечував інформаційну підтримку щодо здійснення розрахунків чисельності працівників, обліку складу і розподілу кадрів за професійними угрупованнями різних рівнів класифікації, планування додаткової потреби в кадрах тощо[41].

Перехід до глобальної економіки з низьким рівнем забруднення атмосфери і, зокрема, швидкий розвиток сектора відновлювальної енергетики, впровадження енергоефективних технологій потребували створення "зелених" робочих місць, а, отже, — робітників і молодших спеціалістів, здатних забезпечити ефективне енергоспоживання в будівництві, промисловості, на транспорті, у сфері послуг тощо. Це актуалізувало навчання учнів професійно-

технічних навчальних закладів основам енергоефективності. Для цього науковими співробітниками лабораторії професійного навчання на виробництві Інституту професійно-технічної освіти НАПН України у 2010 р. був розроблений навчальний курс "Основи енергоефективності", який згодом отримав гриф Міністерства освіти і науки України і був введений до Типового навчального плану, а також методичні рекомендації для його вивчення.

Для подальшої модернізації професійно-технічної освіти науковцями НАПН України були обґрунтовані необхідні для цього заходи: удосконалення чинного та створення нового законодавства, приведення нормативно-правової бази у сфері професійно-технічної освіти у відповідність до завдань її розвитку в умовах динамічних соціально-економічних змін; поступове здійснення децентралізації управління професійною освітою; створення національного і регіональних центрів якості професійно-технічної освіти на базі діючих науково-методичних установ Міністерства освіти і науки України, інституцій з незалежного оцінювання якості підготовки випускників професійно-технічних навчальних закладів; забезпечення взаємозв'язку ринку освітніх послуг і ринку праці, усунення диспропорцій і надмірного дублювання в підготовці кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів у навчальних закладах різних типів, рівнів акредитації і форм власності; оновлення переліку професій шляхом їх інтеграції і скорочення тощо[42].

Модернізація професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до потреб суспільства та вимог ринку праці. На початку третього десятиліття незалежності України (2011–2021 рр.) гостро постало питання відповідності кваліфікації випускників професійно-технічних навчальних закладів поточним і перспективним соціально-економічним потребам. Основними причинами зниження якості їхньої підготовки у 2011 р. були відсутність узгодженої науково обґрунтованої державної політики щодо розвитку системи професійно-технічної освіти, відставання нормативно-правової бази від динамічних змін соціально-економічного розвитку суспільства. Для розв'язання означених проблем було розроблено та схвалено Концепцію Державної цільової програми розвитку

[41] Національний класифікатор України "Класифікатор професій ДК 003:2010". *Держспоживстандарт України.* Київ: Поліграфкнига, 2010. 746 с.

професійно-технічної освіти на 2011–2015 рр.[43], що створило передумови для проведення єдиної державної політики у сфері розвитку та продуктивної зайнятості трудових ресурсів країни. Реалізація програми спрямовувалася на створення ефективної та гнучкої системи підготовки робітничих кадрів, орієнтованої на соціально-економічний розвиток країни (працевлаштування за робітничими професіями — не менше 90 % випускників професійно-технічних навчальних закладів); модернізацію матеріально-технічної бази державних професійно-технічних навчальних закладів; введення нового порядку формування та розміщення державного замовлення на підготовку кваліфікованих робітників; оснащення державних професійно-технічних навчальних закладів сучасними комп'ютерними комплексами, підключення їх до Інтернету; збільшення обсягів фінансування та інвестицій для забезпечення розвитку професійно-технічної освіти; посилення ролі місцевих органів виконавчої влади та органів самоврядування у формуванні трудового потенціалу, що давало змогу максимально враховувати потреби регіональних ринків праці; розвиток соціального партнерства, консолідації зусиль центральних місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, навчальних закладів, роботодавців, науковців і громадських об'єднань; підвищення престижності робітничих професій. Для виконання Програми урядом країни було заплановано 4260 млн грн, однак більшість важливих заходів залишилися нереалізованими через відсутність задекларованого фінансування.

У цей період гостро постало питання відповідності кваліфікацій, які здобували майбутні кваліфіковані робітники в професійно-технічних навчальних закладах, вимогам ринку праці. У 2011 р. Україна значно відставала від європейських країн у розв'язанні цього питання. Для введення європейських стандартів і принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців; гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудових

[42] Біла книга національної освіти України. АПН України; за ред. В. Г. Кременя. Київ, 2009. 185 с.

[43] Концепція Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 роки: затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 1723-р. *Урядовий кур'єр*. 2010. 23 вересня.

відносин; сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні; налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці у 2011 р. було розроблено Національну рамку кваліфікацій[44]. Рамка охоплювала 10 кваліфікаційних рівнів (0, 1–9). Дескрипторами рамки були: знання, уміння, комунікація, автономність і відповідальність. Кожний кваліфікаційний рівень передбачав інтегральну компетентність, що включала основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання або професійної діяльності.

Для впровадження Національної рамки кваліфікацій було затверджено План заходів, а саме: упродовж 2012–2014 рр. підготувати стратегію розвитку національної системи кваліфікацій; визначити перелік галузевих (міжгалузевих) сегментів для впровадження Національної рамки кваліфікацій, розробити концепцію національної стандартної класифікації освіти; створити професійні стандарти та стандарти вищої й професійної освіти на основі компетентнісного підходу; розробити нормативно-правове, інформаційне, кадрове забезпечення, комплекс стимулюючих заходів (нормативних, організаційних, фінансових) із організації професійної орієнтації, участі соціальних партнерів у формуванні державної політики у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудових відносин[45].

У забезпеченні якості професійно-технічної освіти важлива роль належала розвитку взаємодії між підприємствами та професійно-технічними навчальними закладами у напрямі узгодження інтересів щодо попиту та пропозиції кваліфікованої робочої сили. Недостатній рівень взаємозв'язку цих суб'єктів ринку праці призводив до зростання незадоволеності роботодавців якістю підготовки випускників професійно-технічних навчальних закладів, адже на їхнє донавчання вони змушені були витрачати значні кошти. За деякими оцінками, розміри таких витрат становили 40 % вартості навчання фахівця, тоді як за кордоном вони не перевищували 15 %.

---

[44] Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 134. *Офіційний вісник України.* 2012. № 101. С. 3700.

Стрімке технологічне переоснащення галузей економіки та сфери послуг у цей період зумовили незатребуваність значної кількості робітничих професій і спеціальностей, зменшення попиту на робітників низької кваліфікації і, навпаки, зростання попиту на кваліфікованих робітників з інструментом, з обслуговування, експлуатації та контролювання роботи технологічно складного обладнання, пристроїв. Особливим попитом користувались "універсальні робітники". У зв'язку з цим зросла потреба в осучасненні Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах, розробленні інтегрованих професій на основі укрупнення наявних у Національному класифікаторі професій і видів робіт з урахуванням сучасних та перспективних кваліфікаційних вимог і функцій трудової діяльності.

Забезпеченню сучасних потреб ринку праці у кваліфікованих робітниках необхідних обсягів і якості сприяв перехід професійно-технічної освіти від традиційного принципу – максимізації первинної професійної підготовки до процесу безперервного і гнучкого оволодіння особами новими професійними кваліфікаціями і компетентностями. У зв'язку з цим актуалізувалася значущість компетентнісного підходу до моделювання результатів професійно-технічної освіти, їхнього представлення у вигляді норм якості підготовки кваліфікованих робітників. Згідно з компетентнісним підходом було розпочато створення нового покоління державних стандартів професійно-технічної освіти. Компетентнісна основа створення освітніх стандартів стала відповіддю на глобалізаційні виклики економічної діяльності, пов'язаної із розвитком економіки провідних країн світу на основі "аутсорсингу", яка потребує переходу до єдиних стандартів підготовки кадрів для світової економіки.

Для якісних змін у підготовці кваліфікованих робітників у 2011 р. обговорювалося питання розроблення сучасного освітнього законодавства для формування системи професійної освіти на основі інтеграції професійно-технічної та вищої освіти I і II рівнів акредитації,

[45] Про затвердження Плану заходів щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Міністерства соціальної політики України від 20 квітня 2012 № 488/225. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v488-736-12#Text (дата звернення: 23.12.2019).

об'єднання професійно-технічних навчальних закладів і технікумів у професійні коледжі; розроблення галузевих рамок кваліфікацій за активної участі роботодавців; проведення моніторингу потреб сучасної економіки у кваліфікованих робітниках з урахуванням перспектив її подальшого розвитку; визначення переліку регульованих професій; укрупнення професій на основі їхньої інтеграції.

Водночас кризові явища в економіці позначилися на зниженні темпів виробництва та скороченні потреб у кваліфікованих робітниках майже з усіх видів економічної діяльності. Різко скоротилася потреба в робітниках металургійних і будівельних професій (на 21,8 %), продавцях і демонстраторах (на 32,3 %), у робітниках гірничодобувних і будівельних професій (на 20,4 %).

У 2012 р. якість професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників потребувала вдосконалення відповідно до потреб економічного і соціального розвитку. Про це свідчило недостатньо ефективне використання на потреби професійної освіти частки внутрішнього валового продукту (0,4 %). У зв'язку з цим важливим напрямом реалізації державної кадрової політики було визначено реформування системи професійно-технічної освіти з метою забезпечення її якості. Зокрема передбачалося: прогнозування потреби у підготовці кваліфікованих робітничих кадрів у всіх сферах забезпечення життєдіяльності держави; розроблення національної системи оцінювання якості освіти; створення сучасної методики розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти; підвищення престижу робітничих професій; налагодження взаємодії держави та суб'єктів підприємницької діяльності для створення сучасної системи підготовки кваліфікованих робітників, інженерно-технічних працівників і працівників сфери обслуговування; удосконалення законодавства з метою забезпечення оперативного реагування навчальних закладів на потреби ринку праці[46].

У 2012 р. важливе значення мало прийняття низки Законів України, а саме: "Про внесення змін до деяких Законів України щодо вдосконалення управління професійно-технічною освітою"[47], що спрямовувався на створення умов для оперативного прийняття управлінських рішень з професійно-технічної освіти та її фінансового забезпечення; посилення ролі місцевих органів ви-

конавчої влади та місцевого самоврядування у формуванні трудового потенціалу країни з максимальним урахуванням потреб регіонів у кваліфікованих робітниках; "Про професійний розвиток працівників"[48], згідно з яким регулювалися питання формального та неформального професійного навчання працівників, яке здійснюється роботодавцями безпосередньо на виробництві, а також на договірній основі у професійно-технічних навчальних закладах; "Про зайнятість населення"[49], що передбачав стимулювання місцевої влади до створення нових робочих місць, у тому числі, для працевлаштування випускників навчальних закладів; розширення можливостей для підвищення конкурентоспроможності молоді, професійної орієнтації та професійного навчання громадян; "Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності"[50], що визначав участь роботодавців та їхніх організацій у формуванні державного замовлення на підготовку кваліфікованих робітників, погодженні державних стандартів професійно-технічної освіти, урегульовував питання оплати проходження виробничої практики учнями професійно-технічних навчальних закладів шляхом внесення у перехідних положеннях відповідних змін до статті 29 Закону України "Про професійно-технічну освіту"; "Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів"[51], згідно з яким урегульовувалися питання формування державного замовлення з урахуванням середньострокового прогнозу потреб у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці й орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, а також визначалися засади розміщення державного замовлення.

Регулюванню взаємодії роботодавців і професійно-технічних

---

[46] Стратегія Державної кадрової політики на 2012-2020 роки: схвалено Указом Президента України від 1 лютого 2012 р. № 45/2012. *Офіційний вісник України*. 2012. № 10. С. 365.

[47] Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення управління професійно-технічною освітою: Закон України від 20 листопада 2012 р. №5498-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5498-17#Text (дата звернення: 04.09.2021).

[48] Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12 січня 2012 р. №4312-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text (дата звернення: 04.09.2021).

навчальних закладів у формуванні та розвитку трудового потенціалу сприяли положення Закону України "Про соціальний діалог в Україні"[52]. Це дало змогу розпочати створення регіональних освітньо-виробничих кластерів на основі інституційних форм координації діяльності професійно-технічних навчальних закладів, наукових установ, підприємств та громадських організацій для забезпечення якісної професійно-технічної освіти. Функціонування освітньо-виробничих кластерів відповідало характеру сучасної конкуренції, давало змогу оптимальніше визначати вимоги до професійної кваліфікації робітничих кадрів, ефективніше забезпечувати впровадження сучасних виробничих технологій, а також сприяло об'єднанню суб'єктів ринку праці та соціального діалогу для вирівнювання балансу між попитом і пропозицією робочої сили, підвищенню якості професійної підготовки кваліфікованих фахівців, модернізації матеріально-технічної бази закладів, удосконаленню професіоналізму педагогічних працівників.

У цей період започатковується визнання результатів неформального професійного навчання працівників. Для цього створюються відповідні центри, у тому числі й на базі професійно-технічних навчальних закладів, в яких здійснювалася підготовка кваліфікованих фахівців із конкретних професій. Це давало змогу визначати відповідність професійних знань, умінь і навичок працівників, набутих ними в умовах, не регламентованих місцем, строком, формою, установленим законодавством вимогам і посадовим обов'язкам.

Розвитку професійної освіти сприяло розміщення державного замовлення на конкурсній основі з укладанням із виконавцем державного замовлення державного контракту[53]. Так, відповідно до державного замовлення у 2013 р. на навчання до професійно-технічних навчальних закладів було прийнято робітничих кадрів за 35 напрямами економічної діяльності. Державне замовлення у

---

[51]Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів: Закон України від 20 листопада 2012 р. №5499-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5499-17#Text (дата звернення: 04.09.2021).

[52] Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 22 червня 2012 р. № 5026-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text (дата звернення: 04.09.2021).

2013 р. порівняно з 2012 р. передбачало збільшення прийому для промисловості – на 590 осіб; будівництва – на 2465 осіб; легкої промисловості – на 1144 особи.

Удосконаленню організації вступної кампанії сприяло запровадження нових Типових правил прийому до професійно-технічних навчальних закладів (Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 травня 2013 року № 499), розроблених з урахуванням ступеневості професійно-технічної освіти, можливостей навчання за різними формами, видами професійної підготовки. Ступенева професійно-технічна освіта відігравала роль соціального ліфта. Ті, хто краще вчився, змогли одержати не лише документи про здобуття робітничої професії, а й диплом молодшого спеціаліста.

На фоні зменшення загального контингенту професійно-технічних навчальних закладів збільшувалася кількість учнів із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які здобували професійно-технічну освіту. Так, у 2013 р. контингент учнів цієї категорії становив понад 15,9 тис. осіб. У професійно-технічних навчальних закладах здійснювалося навчання 4,5 тис. осіб з обмеженими можливостями. З метою оптимального використання фінансових, кадрових, методичних, навчальних ресурсів та враховуючи потребу регіонального ринку праці в підготовці кваліфікованих робітників Міністерством освіти і науки України протягом 2013 р. видавалися накази щодо зміни типу та назв 17 професійно-технічних навчальних закладів, припинення роботи 11 навчальних закладів шляхом приєднання до більш потужних закладів, ліквідації трьох філій.

Динаміка працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів упродовж 2011–2013 рр. залишалася стабільною і становила більше 84 % за здобутою професією. Існувала проблема в закріпленні працевлаштованих випускників на першому робочому місці. Як свідчить практика, через півроку після працевлаштування за направленнями спостерігалося зменшення працевлаштованих випускників до 62–74 %, а протягом трьох років цей показник становив 25–30 %. Одними з причин були відсутність

---

[53]Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів: Закон України від 20 листопада 2012 р. № 5499-VI. *Відомості Верховної Ради.* 2014. № 1. С. 6.

у випускників навчальних закладів досвіду роботи, ненадання житла. Особливо це стосувалося випускників з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. За результатами анкетування роботодавців, тільки 2,6 % випускників мали можливість отримати службове житло. Також на працевлаштування та закріплення випускників професійно-технічних навчальних закладів значною мірою впливали процеси, пов'язані з проблемами в економіці держави (скорочення штатів, припинення роботи підприємств, неповний робочий тиждень тощо).

Украй обмеженим було фінансування професійно-технічних навчальних закладів та установ системи професійно-технічної освіти з державного та місцевих бюджетів, зокрема на розвиток та здійснення системних реформ. Майже не фінансувалися капітальні видатки, хоча понад 90 % матеріально-технічної бази потребувало оновлення. Не оснащувалися сучасною технікою навчально-виробничі майстерні, зовсім не виділялися кошти на придбання матеріалів, сировини, паливно-мастильних ресурсів, вимірювальних інструментів, без чого не може бути якісної професійної підготовки кваліфікованих робітників.

У 2013 р. при потребі 67,5 млн грн було виділено лише 1,4 млн грн, які скеровувалися на часткове усунення аварійного стану дахів, котелень та систем теплопостачання професійно-технічних навчальних закладів. Поточні видатки (матеріальне забезпечення учнів, придбання матеріалів, медикаментів, насіння для польових робіт, паливно-мастильних матеріалів, відрядження тощо) забезпечувалися лише на 10-20 %. Не виділялися кошти на підвищення кваліфікації та перепідготовку педагогічних кадрів.

Поряд із цим, згідно з Податковим кодексом України професійно-технічні навчальні заклади звільнялися від оподаткування доходів (у тому числі аграрного профілю), а також від плати за землю дослідних господарств. Бюджетним кодексом України професійно-технічним навчальним закладам було дозволено розміщувати на депозитах тимчасово вільні бюджетні кошти, отримані за надання платних послуг. Згідно з цим Кодексом, не використані у поточному році залишки коштів спеціального фонду (власні надходження бюджетних установ) не вилучалися з їхніх рахунків для покриття відповідних витрат у наступному бюджетному періоді з урахуванням цільового призначення.

Для ефективнішого управління системою професійно-технічної освіти здійснювалося оновлення законодавчої та нормативно-правової бази. Так, у 2013 р. розпочалась робота над проєктом нового Закону України "Про професійну освіту", згідно з яким мали забезпечуватися права громадян на рівний доступ до професійної освіти з урахуванням потреб ринку праці у кваліфікованих робітниках і фахівцях середньої ланки в умовах ринкової економіки та інтеграції України в міжнародний економічний і освітній простір. Було прийнято ряд постанов Кабінету Міністрів України, а саме: "Про внесення змін до Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики" (від 26 червня 2013 р. № 503); "Про внесення змін до Положення про професійно-технічний навчальний заклад" (від 26 червня 2013 р. № 505); "Про внесення змін до Положення про ступеневу професійно-технічну освіту" (від 26 червня 2013 р. № 456). Зокрема, зміни до Положення про професійно-технічний навчальний заклад стосувалися підвищення професійної компетентності педагогічних працівників і призначення на посаду директорів професійно-технічних навчальних закладів[54].

У 2013 р. було розпочато роботу над Стратегією розвитку Національної системи кваліфікацій, яка мала на меті забезпечити підтримку навчання впродовж життя та встановлення зв'язку між системою освіти і ринком праці в контексті принципів ЄС щодо освіти та розвитку компетентностей. У зв'язку з цим було затверджено методику розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій (Наказ Міністерства освіти і науки України від 15 травня 2013 р. № 511).

З метою забезпечення реалізації положень Стратегії державної кадрової політики у 2013 р. було розроблено відповідний план, згідно з яким передбачалося вдосконалення організації навчально-виробничої практики учнів професійно-технічних навчальних закладів, сприяння створенню умов для отримання першого робочого місця випускниками навчальних закладів, розроблення кваліфікаційних характеристик на нові професії у будівництві та внесення відповідних змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників, проведення семінарів і тренінгів для

молоді, у тому числі з сучасних методів саморегуляції, самонавчання та самовдосконалення, основ підприємництва, інших напрямів знань, що сприяють розв'язанню проблем працевлаштування та зайнятості молоді[55].

Згідно з Національною стратегією розвитку освіти стратегічними напрямами державної політики у сфері професійно-технічної освіти стали: розроблення та впровадження державних стандартів професійно-технічної освіти з професій широких кваліфікацій; оновлення та затвердження оптимального переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників (скорочення їх кількості на основі інтеграції); оптимізація мережі професійно-технічних навчальних закладів різних типів, професійних спрямувань та форм власності з урахуванням демографічних прогнозів, регіональної специфіки та потреб ринку праці; розширення їхньої автономії, створення навчально-виробничих комплексів; удосконалення механізму формування державного замовлення на підготовку робітничих кадрів відповідно до реальних потреб економіки, регіональних ринків праці, запитів суспільства; удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних кадрів професійно-технічної освіти на базі вищих навчальних закладів і профільних професійно-технічних навчальних закладів[56].

Науково-методичне забезпечення розвитку професійно-технічної освіти у2013 р. полягало в: оновленні змісту освіти шляхом розроблення та впровадження державних стандартів з конкретних професій; інформаційному та навчально-методичному забезпеченні освітнього процесу; координації діяльності методичних та навчальних установ професійно-технічної освіти з питань підготовки робітничих кадрів; упровадженні інноваційних освітніх технологій професійної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів, поширенні передового педагогічного і виробничого досвіду. У цьому контексті важливе значення надавалося заходам

---

[54] Про внесення змін до Положення про професійно-технічний навчальний заклад: Постанова Кабінету Міністрів України № 505 від 26 червня 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2013-%D0%BF#Text (дата звернення: 04.09.2021).

[55] Про План заходів щодо реалізації у 2013 році положень Стратегії державної кадрової політики на 2012-2020 роки: Указ Президента України від 23 квітня 2013 р. № 229/2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229/2013#Text (дата звернення: 04.09.2021).

Національного плану дій з упровадження Програми економічних реформ на 2011–2014 рр. "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава"[57] щодо розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти, а саме: проведення єдиної державної політики у сфері професійно-технічної освіти; формування єдиного освітнього простору в Україні; забезпечення в усіх регіонах і в різних галузях економіки еквівалентності професійно-технічної освіти й визнання кваліфікацій і документів про професійно-технічну освіту; усунення відмінностей у вимогах до підготовки конкурентоспроможних на ринку праці кваліфікованих робітників і в термінології, що використовується в професійно-технічній освіті; забезпечення належної підготовки кваліфікованих робітників усіх кваліфікаційних рівнів, формування активної життєвої позиції особистості, здатної орієнтуватися в сучасних соціально-економічних змінах; створення нормативної бази для функціонування кваліфікаційних рівнів професійно-технічної освіти відповідно до Національної рамки кваліфікацій.

Упродовж 2013 р. було розроблено 42 державні стандарти професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій, які були погоджені з Федерацією роботодавців України та Міністерством соціальної політики України. До їх розроблення, погодження та впровадження були залучені представники міністерств і відомств, а також методисти, викладачі спеціальних предметів, майстри виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів, науковці та фахівці підприємств-замовників робітничих кадрів, організації роботодавців.

Підготовка конкурентоспроможних на ринку праці робітників залежала від володіння ними прогресивними виробничими технологіями, вміннями виконувати роботи з використанням новітніх матеріалів, інструментів, обладнання та пристроїв. Над цим працювала мережа навчально-практичних центрів. У 2013 р. Міністерством освіти і науки України, органами місцевої влади

[56] Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента № 344 від 25 червня 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text (дата звернення: 04.09.2021).

[57] Національний план дій з упровадження Програми економічних реформ на 2011-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/2011#Text (дата звернення: 04.09.2021).

було відкрито на базі професійно-технічних навчальних закладів три таких центри: за технологіями "КНАУФ", компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)", "ТехноНіколь". Згодом їх функціонувало 77: будівельна галузь – 52 (67 % від загальної кількості); сфера послуг – 9 (12 %); агропромисловий комплекс – 8 (10 %); промисловість – 5 (7 %); машинобудівна галузь – 3 (4 %).Тісна співпраця соціальних партнерів з професійно-технічними навчальними закладами сприяла оновленню їхньої матеріально-технічної бази, формуванню інформаційної бази методичних розробок навчально-практичних центрів.

У 2013 р. на базі 19 професійно-технічних навчальних закладів і установ професійно-технічної освіти здійснювалася дослідно-експериментальна робота всеукраїнського рівня за напрямами: "Менеджмент освіти", "Модульне навчання", "Інформаційні технології", "Підвищення кваліфікації педпрацівників", "Соціальне партнерство", "Соціальна адаптація", "Державні стандарти професійно-технічної освіти". У цьому ж році було також розпочато експерименти ще на базі 9 професійно-технічних навчальних закладів: Горлівське вище професійне училище — "Підвищення якості навчання учнів ПТНЗ шляхом упровадження методик професійно-прикладної фізичної та психофізіологічної підготовки й спортивного тренування"; ДНЗ "Луганське вище професійне училище автосервісу" – "Розроблення та впровадження інноваційних форм і методів удосконалення професійної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів"; ДПТНЗ "Роменське вище професійне училище" – "Педагогічні основи управління професійно-технічним навчальним закладом в умовах ринкової економіки"; Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області – "Дидактичне проєктування електронних підручників нового покоління для машинобудівної галузі"; ДНЗ "Макіївський будівельний центр професійно-технічної освіти імені Ф. І. Бачуріна" – "Використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю"; КРПТНЗ "Сімферопольське вище професійне училище ресторанного сервісу і туризму" – "Педагогічні умови проєктування змісту професійної освіти на засадах компетентнісного підходу"; "Інформаційно-

консультаційний бібліотечний центр – платформа для впровадження сучасного професійного навчання"; Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Черкаській області – "Розвиток освітнього маркетингу в системі професійно-технічної освіти" та ін.

Робота експериментальних майданчиків забезпечувалася постійним методичним супроводом. Результати їхньої діяльності презентувалися на всеукраїнських семінарах та конференціях; кращі доробки висвітлювалися на шпальтах педагогічної преси, на сайтах Інституту інноваційних технологій і змісту освіти та Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Важливим результатом експериментальної роботи стало розроблення Концепції управлінської діяльності у багатопрофільному вищому професійному училищі. Згідно з Концепцією, вдосконалення управлінської діяльності забезпечувалося шляхом розвитку соціального партнерства, побудови ефективної структури управління, оновлення функціональних обов'язків педагогічних працівників. Удосконалена структура управління професійно-технічним навчальним закладом враховувала основні цілі і завдання закладу, а також зміни в організації виробничої практики майбутніх кваліфікованих робітників та працевлаштування їх на робочих місцях. До управлінської діяльності, окрім керівника закладу та його заступників, залучалися завідувачі відділень. До їхніх обов'язків належало оперативне вирішення питань організації навчально-виховного процесу. В управлінській діяльності професійно-технічних навчальних закладів запроваджувався маркетинговий підхід як основний механізм управління якістю професійно-технічної освіти. Завданням маркетингової служби навчального закладу було визначення актуальних та затребуваних на ринку праці робітничих професій, переліку освітніх послуг, потреб в абітурієнтах, а також рівня працевлаштування й закріплення випускників на виробництві. Забезпеченню ефективної управлінської діяльності на різних рівнях сприяла розроблена та впроваджена в системі професійно-технічної освіти інформаційно-аналітична система "Профтех".

Уходження професійної освіти в єдиний інформаційний прос-

тір відбувалося шляхом підключення професійно-технічних навчальних закладів до мережі Інтернет, розроблення вебсайтів, створення електронного інформаційного ресурсу та впровадження комп'ютерно-орієнтованих технологій у навчально-виробничий процес. У 2013 р. до мережі Інтернет було підключено 99 % професійно-технічних навчальних закладів. Для забезпечення організації навчання учнів у позаурочний час у гуртожитках навчальних закладів створювалися учнівські робочі місця з підключенням до мережі Інтернет. У 2013 р. цей показник складав 81 %. Позитивна динаміка спостерігалася у створенні вебсайтів професійно-технічних навчальних закладів. У 2013 р. найкращі показники мали Дніпропетровська, Хмельницька, Харківська, Чернівецька області, в яких кожний професійно-технічний навчальний заклад мав власний вебсайт.

Для перепідготовки педагогічних кадрів професійно-технічних навчальних закладів було налагоджено активну співпрацю з корпорацією Intel "Навчання для майбутнього", в якій понад 10 тис. педагогічних працівників оволоділи навичками ефективного впровадження інноваційних технологій у навчально-виробничий процес, у тому числі впродовж 2013 р. пройшли навчання за програмою 1,5 тис. педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів.

З метою вдосконалення методичної роботи розроблено та затверджено нове Положення про Навчально-методичний (науково-методичний) центр (кабінет) професійно-технічної освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.06.2013 р. № 856, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 16 липня 2013 року за № 1189/23721). Запроваджувалося зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень. Так, для проходження зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень у 2013 р. зареєструвалось 20529 випускників професійно-технічних навчальних закладів. Безпосередньо у проходженні зовнішнього незалежного оцінювання взяли участь 18013 осіб, що складало 13,79 % від загальної кількості випускників; це на 3,22 % більше, ніж у попередньому 2012 р.

Розширювалася участь професійно-технічних навчальних закла-

дів у міжнародних проєктах. У 2013 р. одним з аспектів міжнародного співробітництва була участь України у Туринському процесі, який передбачав аналіз системи професійно-технічної освіти країн-партнерів Європейського фонду освіти.

Упродовж 2013 р. продовжувалось упровадження проєкту Європейського фонду освіти "Покращення системи професійно-технічної освіти шляхом прогнозування і адаптування вмінь та навичок, соціального партнерства й оптимізації використання ресурсів". Результатами проєкту стали: розроблення процедури вдосконалення мережі професійно-технічних навчальних закладів з урахуванням трьох критеріїв (відповідність випуску учнів професійно-технічних навчальних закладів потребам ринку праці; ефективність використання навчальних площ та персоналу професійно-технічних навчальних закладів; забезпечення більш рівних можливостей доступу 15-19-річної молоді до професійно-технічних навчальних закладів у районах регіону та в регіонах України); покращення координації між зацікавленими підприємствами та професійно-технічними навчальними закладами на основі співставлення професійної структури та обсягів випуску кадрів з підготовкою робітників на окремих підприємствах.

У 2013 р. продовжувалась реалізація українсько-канадського проєкту "Навички для працевлаштування" Міністерством освіти і науки України спільно з Саскачеванським інститутом прикладних наук і технологій (СІПНТ) та трьома партнерськими навчальними закладами – Львові, Івано-Франківську й Києві. Основними результатами проєкту стали: розроблення стратегії та бізнес-плану навчального підприємства в кожному пілотному професійно-технічному навчальному закладі за участю учнів, викладачів і представників соціальних партнерів; виготовлення комплекту промоційних матеріалів для надання допомоги кожному з навчальних підприємств у просуванні власної продукції; закупівля обладнання для шести навчальних підприємств; вироблення товарів та реалізація послуг навчальними підприємствами; покращення умов праці й проживання дітей-сиріт та представників інших соціально вразливих груп; створення посібника "Якісна професійна освіта – соціально вразливій молоді"; навчання керівників

професійно-технічних навчальних закладів України щодо методик створення та успішної роботи навчальних підприємств і залучення до цього дітей із соціально вразливих верств населення; навчання тренерів з числа методистів, які зможуть надалі передавати нові підходи та знання, розроблені в рамках проєкту.

У 2014–2015 рр. мережа професійно-технічних закладів України охоплювала в 1,7 раза менший контингент учнів порівняно з 1990–1991 рр. Це стало результатом не тільки звуження демографічного базису функціонування системи професійної освіти, а й наслідком падіння престижу підготовки у професійно-технічних навчальних закладах, з яким частково пов'язане зменшення контингенту. Згідно з даними демографічного прогнозу, розробленого Інститутом демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, прогнозувалося скорочення населення вікової групи 14–20 років з 2,9 млн осіб у 2014 р. до 2,33 млн осіб у 2018 р., вікової групи 15-19 років з 2,19 млн осіб до 1,84 млн осіб відповідно[58].

Водночас матеріально-технічна база професійно-технічних навчальних закладів, особливо машинобудівного, аграрного профілів, транспорту та зв'язку була на 70 % фізично та морально застаріла і непридатна для використання в навчальному процесі. За часи незалежності майже не здійснювався, крім часткової комп'ютеризації, процес відтворення основних фондів за рахунок коштів державного бюджету. Ці та інші проблеми були предметом обговорення в Комітеті з питань науки і освіти Верховної Ради України. Зокрема, за підсумками засідання Комітету 13 березня 2014 р. Кабінету Міністрів України було рекомендовано: передбачити у 2014–2015 рр. видатки та забезпечити фінансування у повному обсязі заходів, спрямованих на реалізацію Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 рр.; вжити у 2014 р. невідкладних заходів, спрямованих на недопущення затримки Державною казначейською службою України сплати поточних платежів навчальних закладів та установ системи професійно-технічної освіти; вивчити у 2014 р. пропозицію Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Черка-

ської, Чернігівської обласних та Київської міської державних адміністрацій щодо доцільності передачі державних професійно-технічних навчальних закладів із державної у комунальну власність, а також щодо передачі всіх функцій управління професійно-технічними навчальними закладами від Міністерства освіти і науки України до регіональних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування; доручити Міністерству освіти і науки України, Міністерству соціальної політики України, Міністерству економічного розвиту і торгівлі України разом із Спільним представницьким органом сторони роботодавців на національному рівні переглянути у 2014–2015 рр. Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах із метою інтегрування професій та скорочення їхньої кількості відповідно до потреб економіки та враховуючи вимоги реального ринку праці; рекомендувати Міністерству освіти і науки України разом із Національною академією педагогічних наук України при опрацюванні проєкту Закону "Про професійну освіту" у строки, що визначені планом заходів із реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., особливу увагу приділити законодавчим нормам щодо запровадження в Україні нової моделі фінансового забезпечення навчальних закладів та установ системи професійно-технічної освіти, побудованої на засадах багатоканальності фінансування, спільної заінтересованості держави, бізнесу та суспільства у становленні та розвитку якісно нової системи професійної освіти і навчання, рівної відповідальності всіх соціальних партнерів та незалежного оцінювання кінцевого результату на всіх етапах процесу підготовки кваліфікованих робітників.

Підготовка кадрів у професійно-технічних навчальних закладах здійснювалася з-понад 400 найбільш затребуваних ринком праці робітничих професій. Зміни відбулися і в галузевому спрямуванні професійно-технічних навчальних закладів, що відповідало економічним пріоритетам розвитку країни – зменшення потреб у робітничих професіях промислового сектора, будівельної галузі та

---

[58] Інформаційно-аналітичні матеріали МОН України "Про підсумки розвитку дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та позашкільної освіти у 2014/2015 навчальному році та завдання на 2015/2016 навчальний рік". URL: http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-seredny a/ dovidkovi .html (дата звернення: 23.12.2019).

збільшення в професіях сфери обслуговування, агропромислового комплексу. Упродовж цих років відбулося суттєве скорочення таких типів закладів, як: ПТУ, професійний ліцей та збільшення кількості Центрів ПТО. Це було зумовлено, насамперед: демографічною ситуацією; подальшим згортанням виробництва; падінням престижності робітничих професій серед молоді; зниженням вимог до вступників у вищі навчальні заклади; відсутністю стратегії розвитку професійно-технічної освіти в Україні тощо. У 2015 р. було засновано новий тип професійно-технічного навчального закладу – професійний коледж.

Упродовж 2011–2015 рр. зберігалася тенденція скорочення чисельності учнів професійно-технічних навчальних закладів. На зниження цього показника суттєво вплинула тимчасова втрата з 2014 р. територій Автономної Республіки Крим та частини Донецької і Луганської областей. Ця тенденція була характерна як для прийому на навчання, так і для випуску майбутніх кваліфікованих робітників. За категоріями в професійно-технічних навчальних закладах навчалися учні та слухачі (незайняте населення; підвищення кваліфікації, перепідготовка працівників; навчання осіб у кримінально-виконавчих установах). Окрім того, в цих закладах надавалися освітні послуги зі здобуття базової та повної загальної середньої освіти, в тому числі для осіб, які потребують додаткової соціальної підтримки. Протягом останніх п'яти років співвідношення зазначених категорій не зазнало істотних змін.

Більшість проблем, які існували у системі професійно-технічної освіти, були пов'язані, поряд з іншими проблемами, також із неякісним кадровим складом викладачів і педагогів професійного навчання. Навчальний процес у професійно-технічних навчальних закладах здійснювали 39,5 тис. педагогічних працівників, серед них майже 17,8 тис. майстрів виробничого навчання. Середня забезпеченість педагогічними кадрами становила 87 %. Частина наявних педагогічних працівників або взагалі не мала вищої освіти, або не мала педагогічної освіти. За останні роки кількість вищих навчальних закладів, які започаткували у себе підготовку фахівців за спеціальністю "Професійна освіта", збільшилася до 33 університетів, 12 коледжів і технікумів, в яких навчалися студенти за 27 профілями цієї спеціальності.

Для модернізації професійної освіти у 2015 р. пріоритетними напрямами були: прийняття Закону України "Про професійну освіту" та оновлення нормативно-правової бази; продовження роботи щодо формування оптимальної мережі професійно-технічних навчальних закладів відповідно до вимог регіонального ринку праці; оновлення змісту професійно-технічної освіти, впровадження в навчальний процес інноваційних технологій навчання із застосуванням сучасних матеріалів та нових технологій виробництва, розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти та їх апробація в навчальних закладах і на виробництві; створення в кожному регіоні Ради стейкхолдерів професійної освіти; розвиток співпраці із соціальними партнерами; запровадження міжнародного досвіду, участі у міжнародних проєктах; оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів.

Замовлення на підготовку кадрів ґрунтувалися на прогнозах потреби в них для галузей економіки держави в цілому та кожного регіону зокрема з обов'язковим залученням роботодавців та інших заінтересованих сторін (соціальних партнерів). Сучасний етап розвитку суспільства, економіки, формування ринку праці, поява нових професій вносили значні корективи у зміст професійної діяльності кваліфікованих робітників та до вимог їхньої підготовки. Існував ряд проблем, які впливали на рівень ефективності професійної орієнтації населення. Незважаючи на складну фінансово-економічну ситуацію, що склалася в системі професійно-технічної освіти у 2016 р., показники виконання регіонального замовлення були досить стабільні. Загальний відсоток виконання плану регіонального (державного) замовлення становив 93 %.

Для забезпечення якісної підготовки робітничих кадрів, дотримання єдиних вимог щодо запровадження в Україні Міжнародної стандартної класифікації освіти в 2016 р. було розроблено та апробовано в навчально– виробничому процесі 310 державних стандартів з конкретних робітничих професій, 80 % з яких припадало на сферу виробництва. Державні стандарти були обов'язковими і єдиними для всіх професійно-технічних навчальних закладів, підприємств, установ, організацій, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників, незалежно від їхнього підпорядкування та форм власності. До розроблення залучалися

представники галузевих міністерств і відомств, спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні та організацій роботодавців, наукових і науково-методичних установ, а також працівники, фахівці підприємств – замовників робітничих кадрів. Протягом 2016 р. було розроблено та затверджено ще 25 державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій.

Із затвердженням Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 рр. стимулювалося залучення учнів професійно-технічних навчальних закладів до волонтерської діяльності, включення до навчальних програм курсів і тем з питань розвитку громадянського суспільства, розширення сфер застосування державно-приватного партнерства за участі громадських організацій[59].

У 2016 р. Міністерством освіти і науки України спільно з НАПН України розроблено проєкт Закону України "Про професійну освіту", який було зареєстровано у Верховній Раді України за номером 5160-1 від 10.10.2016 р.Затверджено регіональні плани розвитку професійно-технічної освіти у 22 областях та м. Києві (крім Одеської та Луганської областей). Протягом 2016 р. видано 18 наказів Міністерства освіти і науки України щодо припинення діяльності 36 професійно-технічних навчальних закладів шляхом приєднання їх до більш потужних, зміни типу та назви 13 закладів. Водночас було створено регіональні ради професійної освіти у 23 регіонах, окрім Донецької та Одеської областей. Міністерством фінансів України за поданням Міністерства освіти і науки України підготовлено проєкт Закону України "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України" (від 15.09.2016 р. № 5131), яким передбачалося внесення змін до статей 89 та 90, що надавало можливість здійснювати видатки на професійно-технічну освіту на умовах регіонального замовлення.

У 2016 р. було прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 р. № 818 "Про затвердження Переліку професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснювалася за кошти державного бюджету", до якого було включено 19 професій. На базі 25 професійно-технічних навчальних закладів розпочали роботу навчально-практичні центри з професій: "Трак-

торист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування", "Швачка. Кравець. Закрійник". Для придбання сучасного обладнання, устаткування, інструменту для забезпечення роботи цих навчально-практичних центрів було виділено 50 млн грн. Водночас фінансові внески держави у професійно-технічну освіту були неспівставні у порівнянні з вищою освітою. За роки незалежності розрив між обсягами їх фінансування стрімко зріс – із 4 до 13 разів. Ця тенденція зберігається і нині.

Наслідками неналежно підготовленої ініціативи Кабінету Міністрів України стали проблеми з фінансуванням професійно-технічної освіти й суспільне обурення. Тому Бюджетний комітет Верховної Ради України 02.02.2016 р. своїм рішенням виділив 600 млн грн для професійно-технічних навчальних закладів. 04.02.2016 р. Уряд був змушений ухвалити постанову щодо дотації 500 млн грн місцевим бюджетам із державного бюджету на їх фінансування. Однак ця дотація не розв'язала проблему належною мірою, адже річне фінансування системи за рахунок державного замовлення потребувало значно більших коштів. Дефіцит у видатках на фінансування професійно-технічних навчальних закладів у 2016 р. становив 1,5 млрд грн.

Серйозним викликом розвитку професійно-технічної освіти стало рішення щодо передачі з 1 січня 2016 р. фінансування видатків на підготовку робітничих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах з державного на місцеві бюджети, а з січня 2018 р. і управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти стало сферою відповідальності обласних державних адміністрацій згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 831-р. Цим розпорядженням передбачено до завершення процедури передачі з державної у комунальну власність підпорядкованих Міністерству освіти і науки України державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти передати окремі функції з управління обласним, Київській міській державним адміністраціям, серед яких: розроблення та реаліза-

[59] Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: Указ Президента України від 26 лютого 2016 р. № 68. URL: https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805 (дата звернення: 30.06.2021).

ція регіональних програм підготовки кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів регіону; організація діяльності регіональних рад професійно-технічної освіти, оперативне управління майном закладів освіти; проведення моніторингових досліджень потреб регіонального ринку праці; формування та розміщення регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів; здійснення контролю за організацією навчально-виробничого процесу в закладах освіти, створення на їхній базі навчально-практичних центрів; призначення директорів закладів освіти, фінансування яких здійснюється з обласних бюджетів та бюджету міста Києва.

Не менше вразило рішення щодо передачі цілісних майнових комплексів державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти у комунальну власність. Упродовж 2016-2019 рр. до Міністерства освіти і науки України від департаментів (управлінь) освіти і науки обласних державних адміністрацій надійшло 259 пакетів документів закладів професійної (професійно-технічної) освіти щодо передачі цілісних майнових комплексів з державної до комунальної власності.

У 2017 р. спостерігалась неузгодженість місцевої політики щодо соціально-економічного розвитку; забезпечення трудовими ресурсами реальних потреб регіону. Контингент учнів мав тенденцію до зменшення, що, у свою чергу, призвело до збільшення кількості малокомплектних закладів, внаслідок чого збільшилися витрати на підготовку одного учня. Матеріально-технічна база закладів професійної (професійно-технічної) освіти протягом останніх років практично не оновлювалася, організація освітнього процесу ускладнювалась нестачею сучасних майстерень, застарілим обладнанням, незадовільним забезпеченням засобами навчання, наочними посібниками, навчальною літературою.

У 2017 р. постало завдання щодо формування і розвитку компетентностей, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя. Про це наголошувалося в Законі України "Про освіту"[60]. Цим Законом було введено терміни: "професійна (професійно-технічна) освіта", "заклад професійної

(професійно-технічної) освіти", "здобувач професійної (професійно-технічної) освіти", а також "рівні професійної (професійно-технічної) освіти": перший (початковий), другий (базовий), третій (вищий). У реалізації цих завдань важливе значення мали засадничі положення Копенгагенської декларації та Брюгського комюніке, Ризьких висновків. Зокрема, у рамках Копенгагенського процесу для провайдерів професійної освіти вперше розроблено європейське керівництво щодо оцінювання якості професійної освіти і навчання, в якому розкрито відповідні критерії, процедуру та процеси залучення до цієї діяльності педагогічних колективів закладів професійної освіти[61]. У Брюгському комюніке акценти було зміщено на оволодіння додатковими освітніми програмами для досягнення найвищого рівня кваліфікацій в обраній сфері, поглиблення власної компетентності[62] .

Для реалізації державної політики у сфері кваліфікацій в Україні було створено Національне агентство кваліфікацій на паритетних засадах із представників центральних органів виконавчої влади у сфері освіти і науки, соціальної політики, економічного розвитку, роботодавців, профспілок для забезпечення взаємодії, координації та підвищення ефективності діяльності заінтересованих сторін у сфері кваліфікацій, розробленні відповідних нормативно-правових актів тощо. Присвоєння кваліфікацій здійснювалося відповідно до дискрипторів кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій та з урахуванням вимог сучасного ринку праці до компетентностей фахівців.

Створена внутрішня система оцінювання якості професійної (професійно-технічної) освіти охоплювала політику та процедури забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти; критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, якість діяльності педагогічних працівників і керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти; забезпеченість необхідними ресурсами, інформаційними системами тощо для організації освітнього процесу, ефективного управління навчальними закладами, самостійною роботою

[60] Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради.* 2017. № 38/39. С. 380.

здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти; наявність інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування тощо. Водночас система зовнішнього оцінювання якості професійної (професійно-технічної) освіти передбачала, по-перше: наявність інструментів, процедур та відповідних заходів щодо забезпечення і підвищення якості (стандартизація, ліцензування освітньої діяльності, акредитація освітніх програм, інституційна акредитація, незалежне оцінювання результатів навчання, інстутиційний аудит, моніторинг якості, атестація педагогічних працівників, громадський нагляд тощо); по-друге: наявність спеціально уповноважених державою установ, що проводять зовнішнє незалежне оцінювання; по-третє: функціонування незалежних установ оцінювання та забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти.

Започатковувалася акредитація освітніх програм, що реалізуються закладами професійної (професійно-технічної) освіти в Україні – оцінювання на предмет відповідності стандарту, а також спроможності забезпечити умови для досягнення здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти, передбачені в освітній програмі результатів навчання. Акредитація освітніх програм є добровільною і проводиться з ініціативи закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Із 2017 р. фінансування професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється з державного і місцевих бюджетів (обласних, міст обласного значення – обласних центрів та міста Києва). Тому таким важливим було прискорення темпів реформування та модернізації професійної (професійно-технічної) освіти і формування оптимальної мережі закладів. Було розпочато оптимізацію мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти шляхом

---

[61] The Copenhagen Declaration. Declaration of the European Ministers for Vocational Educationand Training, the European Commission, convened in Copenhagen 29 and 30 November 2002, on enhanced European Cooperation in vocational education and training, 2002. URL: https://www.cedefop.europa.eu/files/copenahagen_declaration en.pdf (Accessed: 19. 03.2019).

[62] The Bruges Communique on enhanced EUROPEAN CooperationinVocational Education and Training for the period 2011-2020. Communigue of the European Ministers for Vocational Education and Training, the European Social Partners and the European Commission, meeting in Brugeson 7 December 2010 to review the strategic approach and priorities of the Copenhagen processor 2011-2020. 2010. URL: https://www.equavet.eu/Eqavet2017/media/Documents/brugescom_en.pdf (Accessed: 19.03.2019).

приєднання малокомплектних закладів до більш потужних.

До пріоритетних дій Уряду в 2017 р. було віднесено модернізацію професійної (професійно-технічної) освіти. Їх реалізація мала підвищити якість підготовки конкурентоспроможних робітничих кадрів для задоволення вимог сучасного ринку праці та забезпечення рівного доступу до професійної (професійно-технічної) освіти.

До проблем, що потребували вирішення у 2018 р., було віднесено: неврегульоване розмежування повноважень у сфері управління та забезпечення фінансування розвитку професійної (професійно-технічної) освіти; недостатній рівень управлінської культури у сфері професійної (професійно-технічної) освіти керівників органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та закладів освіти; відсутність мотиваційного стимулювання розвитку соціального партнерства; невідповідність якості та напрямів професійної підготовки, рівнів кваліфікації здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти потребам ринку праці та запитам особистості; низький рівень престижності робітничих професій та професійних кваліфікацій. Це потребувало: задоволення запитів особистості у професійній реалізації та навчанні впродовж життя; визначення правових повноважень суб'єктів професійної (професійно-технічної) освіти; системного моніторингу ринку праці та оперативного реагування на його потреби; багатоканального фінансування та залучення інвестицій у розвиток закладів професійної (професійно-технічної) освіти; створення системи різностороннього взаємовигідного соціального партнерства забезпечення якості та доступності здобуття професійних кваліфікацій для всіх категорій населення з урахуванням гендерної рівності; формування нового іміджу професійної (професійно-технічної) освіти. З огляду на це важливими концептуальними засадами реформування професійної (професійно-технічної) освіти були визначені такі: децентралізація управління та фінансування, що передбачала запровадження нової моделі управління з метою розширення повноважень регіональних органів влади та рад професійної (професійно-технічної) освіти, керівників закладів освіти, реалізації механізмів взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади та самоврядування; формування нової структури та оптимальної мережі закладів освіти, що передбачало створення багатопрофільних, багаторівневих

закладів шляхом відкриття нових та реорганізації (злиття, приєднання, перетворення) існуючих закладів, які надають освітні послуги у сфері професійної (професійно-технічної) освіти; формування моделі багатофункціонального центру професійної досконалості; багатоканальне фінансування, що передбачало упровадження обґрунтованого й прозорого порядку формування та використання бюджетних асигнувань для підготовки кваліфікованих кадрів на рівні держави (національний, регіональний та місцевий бюджети), соціальних партнерів, роботодавців, інвестиційних фондів та здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти.

Ефективна взаємодія стейкхолдерів у сфері професійної (професійно-технічної) освіти спрямовувалася на розвиток партнерської взаємодії під час моніторингу ринку праці з урахуванням національних, регіональних та галузевих пріоритетів, формування потреб ринку праці у кваліфікованих кадрах на середньострокову перспективу; гнучкі траєкторії здобуття професійних кваліфікацій, що реалізуються шляхом визнання неформальної та інформальної форм освіти, упровадження повних і часткових кваліфікацій, започаткування індивідуальних форм здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, в тому числі за дуальною формою навчання; забезпечення мобільності освітнього процесу, надання вибору власної освітньої траєкторії, використання варіативних форм навчання шляхом інтеграції освітніх програм, формування єдиного освітнього простору сфери професійної (професійно-технічної) освіти та ринку праці.

Забезпечення якісної професійної (професійно-технічної) освіти передбачало: формування сучасного змісту професійної освіти на основі компетентнісного підходу (ключові – компетентності, необхідні особі для самореалізації, розвитку активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та адаптації на ринку праці; загальнопрофесійні – компетентності, що формують уявлення, опорні знання за певним професійним спрямуванням, створюють необхідне підґрунтя для здобуття особою професійних кваліфікацій; професійні компетентності, що дають змогу особі виконувати певний вид робіт або здійснювати професійну діяльність).

Перспективним напрямом модернізації змісту та організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в 2018 р. було впровадження дуальної форми здобуття

освіти[63]. Така форма з'явилася в законодавстві вперше з прийняттям Закону України "Про освіту" у 2017 р., хоча елементи дуальної форми здобуття освіти впроваджувалися ще раніше. Для роботодавців дуальна освіта стала способом забезпечення вакансій кваліфікованими кадрами, підготовки для потреб підприємств таких робітників, які будуть готові працювати на конкретному робочому місці за відповідними виробничими технологіями. Для закладів освіти й зокрема для педагогічних працівників – це можливість пройти стажування на сучасному обладнанні, вивчити нові технології, системи менеджменту, набути нові професійні й ключові компетентності або покращити їх. До впровадження дуальної форми здобуття освіти долучилися 262 заклади освіти та 1160 роботодавців та 12444 здобувачі професійних кваліфікацій. Навчання здійснювалося за 190 професіями (у тому числі в інтеграції з технологічно суміжними професіями). Найбільш популярні для здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за дуальною формою були професії зварювального виробництва, металообробки, електротехнічних технологій, сільськогосподарського виробництва, переробної та легкої промисловості, готельно-ресторанного обслуговування, ІТ-технологій, торгівлі та бухгалтерського обліку.

Одним з ключових питань реформування професійної (професійно-технічної) освіти було підвищення кваліфікації викладачів і майстрів виробничого навчання як за напрямом психолого-педагогічної та методичної підготовки, так і за фаховим спрямуванням. Педагогічні працівники стали активніше використовувати ефективні форми і методи навчання: метод проєктів; тренінги; кейс-технології; робота в групах; моделювання; технології розвивального навчання із спрямованістю на розвиток творчих, підприємницьких, ділових якостей.

Реформуванню професійної освіти сприяло підписання Угоди між Україною та Європейською Комісією про фінансування Програми "EU4Skills: кращі навички для сучасної України". Загальний обсяг фінансування Програми – 58 млн євро. Це були кошти на модернізацію інфраструктури, закупівлю обладнання, створення центрів професійної досконалості, а також зміну змісту освіти, навчання педагогів, розроблення нових освітніх стандартів і програм. Для створення Центрів професійної досконалості

Міністерством освіти і науки України було визначено 8 пілотних регіонів (Вінницька, Дніпропетровська, Запорізька, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська та Чернівецька області), розроблено Порядок конкурсного відбору регіональних проєктів щодо створення центрів професійної досконалості.

Модернізації професійної (професійно-технічної) освіти сприяло також затвердження у 2019 р. Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 р.[64]. Її метою було проведення реформи професійної (професійно-технічної) освіти, що спрямовувалася на виконання таких завдань: децентралізацію управління та фінансування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти шляхом поетапної передачі повноважень з управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти та їх фінансування на обласний рівень; розширення автономії закладів; оптимізацію мережі закладів; створення умов для здобуття особою професійних кваліфікацій упродовж усього життя з урахуванням інклюзивного навчання; формування показників регіонального замовлення на підставі даних аналізу стану ринку праці; забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти шляхом: формування змісту освіти на компетентнісній основі; впровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти та системи зовнішнього забезпечення якості освіти; модернізації освітнього середовища, що забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу; удосконалення системи підготовки педагогічних працівників із залученням до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва та сфери послуг; запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійної діяльності та розвитку педагогічних працівників; державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти та взаємозв'язок із ринком праці через: формування системи професійних кваліфікацій та створення єдиного

[63] Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 660-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/lans/show/660-2018-р#n9 (дата звернення: 15.06.2021).

освітнього середовища; впровадження механізмів стимулювання роботодавців до участі в освітньому процесі; створення умов для розвитку дуальної форми здобуття освіти; визнання неформальної та інформальної освіти, повних і часткових професійних кваліфікацій; популяризацію професійної (професійно-технічної) освіти серед дітей, молоді, дорослих, планування професійного розвитку та кар'єри.

У зв'язку з цим у 2019 р. було започатковано онлайн-опитування з метою вивчення мотивації щодо вибору професії і навчального закладу, факторів впливу на вибір професії здобувачами професійних кваліфікацій за участю понад 16,5 тис. учнів першого та третього курсів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Для забезпечення методико-психологічного супроводу цього опитування проводився всеукраїнський вебінар для керівників психологічних служб і практичних психологів закладів освіти з питань професійної орієнтації здобувачів освіти за участю понад 750 зацікавлених осіб. Міністерство освіти і науки України рекомендувало обласним державним адміністраціям вжити підготовчі заходи з питань профорієнтації та забезпечити проведення профорієнтаційних тренінгів із популяризації робітничих професій у 8–11 класах пілотних закладів загальної середньої освіти впродовж 2019–2020 рр.

Серед важливих завдань діяльності Міністерства освіти і науки України в 2019 р. було оновлення нормативно-законодавчої бази у сфері підготовки кваліфікованих кадрів, зокрема затверджено: Порядок проведення конкурсу на заміщення посади керівника державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 17.07.2019 р. № 998, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 14.08.2019 р. за № 922/33893); Положення про Всеукраїнський конкурс професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" (наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2019 р. № 984, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 13.08.2019 р. за № 908/33879); Типове положення про Регіональну раду профе-

[64] Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року: розпорядження Кабінету Міністрів України № 419-р від 12.07.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text (дата звернення: 23.12.2019).

сійної (професійно-технічної) освіти.

У 2020 р., згідно із Законом України "Про фахову передвищу освіту,"[65] у закладах професійної (професійно-технічної) освіти розпочато підготовку фахових молодших бакалаврів. За рахунок коштів Державного бюджету України фінансувалася освітня субвенція на здобуття учнями закладів професійної (професійно-технічної) освіти повної загальної середньої освіти – 1,5 млрд грн.

Серед пріоритетних завдань діяльності Міністерства освіти і науки України на 2020 р. було: формування єдиної мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти та оптимального механізму їх фінансування й управління; модернізація інфраструктури закладів освіти; оновлення змісту освіти; створення інструментів оцінювання якості професійної (професійно-технічної) освіти; створення передумов для підвищення якості роботи педагогічних працівників; залучення представників бізнесу до освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти; комунікація реформи професійної (професійно-технічної) освіти та престижності робітничих професій.

Розпочато підготовку освітніх програм профільної середньої освіти, у тому числі професійного спрямування за дуальною формою здобуття освіти. Згідно із Законом України "Про повну загальну середню освіту", профільна середня освіта передбачає виконання учнями вимог до результатів навчання, визначених державним стандартом профільної середньої освіти[66].

Водночас упродовж останніх років збереглася тенденція до зменшення контингенту учнів, слухачів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Зокрема у 2021 р. в Україні функціонує 708 закладів професійної (професійно-технічної) освіти із контингентом 240 тис. осіб. Мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти охоплює: 165 вищих професійних училищ; 90 центрів професійно-технічної освіти; 312 професійних ліцеїв; 65 професійно-технічних училищ; 59 навчальних центрів при установах виконання покарань; 1 професійне училище соціальної реабілітації; 13 структурних підрозділів закладів вищої освіти; 3 професійні коледжі. Упродовж 2011–2021 рр. кількість закладів професійної (професійно-технічної) освіти зменшилася на 268, а контингент – на 169,4 тис. осіб. Це, у свою чергу, призвело до

збільшення кількості малокомплектних закладів (із контингентом учнів менше 300 осіб) *(рис. 3)*.

Проявами проблеми втрати престижності професійної освіти також є: зростання дефіциту робітничих кадрів на ринку праці України та низька соціально-економічна мотивація здобувачів освіти до здобуття професійних кваліфікацій; збільшення частки молоді, яка намагається здобувати вищу освіту, зокрема й за кордоном; низький рівень привабливості робітничих професій серед молоді.

У 2021 р. з метою сприяння модернізації системи професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до сучасних та перспективних потреб ринку праці, кращих міжнародних стандартів і практик для забезпечення реалізації права громадян на якісну та доступну професійну (професійно-технічну) освіту, створення умов для формування і розвитку актуальних професійних компетентностей особи, необхідних для її успішної професійної діяльності та самореалізації, а також розвитку трудових ресурсів як фактора економічного зростання держави було створено Раду з питань розвитку професійної (професійно-технічної) освіти як консультативно-дорадчий орган при Президентові України[67].

Члени Ради до вересня 2021 р. забезпечили розроблення Державної цільової програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2027 р., спрямованої на модернізацію системи професійної (професійно-технічної) освіти, опрацювали питання щодо підвищення розміру стипендіального забезпечення учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти; передачі в установленому порядку державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти у комунальну власність, забезпечення видатків на оформлення відповідних правовстановлюючих документів; врегулювання в установленому порядку питання створення та діяльності наглядових (піклувальних) рад у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; сприяння реалізації міжнародних проєктів у сфері професійної (професійно-технічної) освіти; розробили із залучен-

[65] Про фахову передвищу освіту: Закон України від 6 червня 2019 р. № 2745-VIII. *Відомості Верховної Ради.* 2019. № 30. С. 119.

[66] Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. *Відомості Верховної Ради.* 2020. № 31. С. 226.

ням Національного інституту стратегічних досліджень та затвердили рамкову методику аналізу регіональних ринків праці, передбачивши механізм здійснення щорічного моніторингу та актуалізації відповідних даних.

Отже, функціонування системи професійної (професійно-технічної) освіти в Добу Незалежності нашої держави зумовлюється соціально-економічними та культурними трансформаціями, прийняттям низки законодавчих і нормативно-правових документів у сфері освіти та ринку праці. Зокрема були прийняті Закони України "Про освіту" (1991, 2017), "Про професійно-технічну освіту" (1998), "Про внесення змін до деяких Законів України щодо удосконалення управління професійно-технічною освітою" (2012), "Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів" (2012), "Про фахову передвищу освіту" (2019), "Про повну загальну середню освіту" (2020).

Формування державної політики у сфері професійної (про-

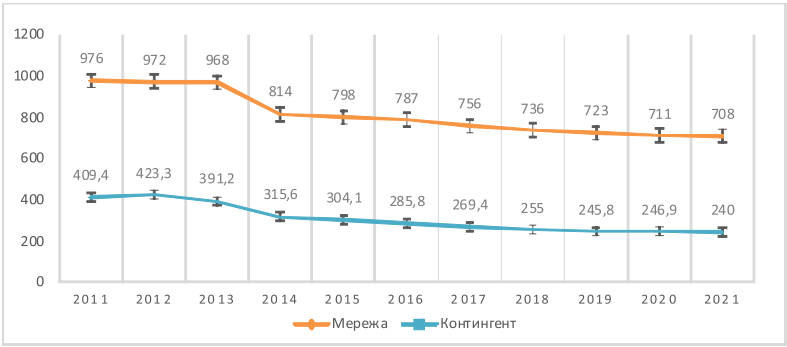

Рис. 3. Мережа і контингент закладів професійної (професійно-технічної) освіти (2011—2021 рр.)

фесійно-технічної) освіти упродовж 30 років Незалежності України пов'язувалося з реалізацією указів Президента України "Про основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні" (1996); "Про додаткові заходи щодо вдосконалення професійно-технічної освіти в Україні" (2004); "Про стратегію сталого розвитку "Україна – 2020" (2015); "Про пріоритетні заходи щодо розвитку професійної (професійно-технічної) освіти" (2021); постанов Верховної Ради України "Про стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні" (2003); Державної національної програми "Освіта" ("Україна XXI століття") (1993); Національної доктрини розвитку освіти (2002), Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 рр. (2010), Національної стратегії розвитку освіти на період до 2021 р. (2013); концепцій: професійної освіти (1992), розвитку професійної (професійно-технічної) освіти (2004), Державної системи професійної орієнтації населення (2008), підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (2018), реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта на період до 2027 року" (2019).

Розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних соціально-економічних умовах сприяло схвалення Законів України "Про професійний розвиток працівників" (2012), "Про зайнятість населення" (2012), "Про організацію роботодавців, їх об'єднання, права, гарантії їх діяльності" (2012), "Про соціальний діалог" (2012); затвердження Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах (2007), Національного класифікатора професій ДК 003:2010 (2010), Національного плану дій з упровадження Програми економічних реформ на 2011-2014 рр. "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" (2010), Національної рамки класифікацій (2011), Стратегії державної кадрової політики на 2012-2020 рр. (2012) тощо.

Приведення законодавчої бази професійної (професійно-тех-

---

[67] Про пріоритетні заходи щодо розвитку професійної (професійно-технічної) освіти: Указ Президента України від 30.03.2021 р. № 130/2021. URL: https://www.president.gov.ua/documents/1302021-38149 (дата звернення:04.09.2021).

нічної) освіти у відповідність до сучасних потреб економіки в умовах інтеграції України в міжнародний економічний і освітній простір ґрунтується на основі врахування прогресивного досвіду функціонування систем професійної освіти і навчання в країнах ЄС, а також засадничих висновків Маастрихської угоди (1993), Копенгагенської декларації (2002), Брюгського комюніке (2010), Європейської системи забезпечення якості професійної освіти і навчання (EQAVET) (2011), Стратегії для розумного, сталого та всеохоплюючого зростання "Європа 2020" (2010), Стратегії розвитку професійної освіти і навчання ЮНЕСКО на 2016-2021 рр. (2015), Ризьких висновків (2015) та інших документів.

Під впливом постійних змін в економіці, розвитку регіональних ринків праці упродовж 30 років Незалежності Держави мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти, а також обсяги учнівського контингенту й напрямів підготовки поступово скорочувалися. Зокрема, майже вдвічі зменшилась мережа (з 1285 у 1991 р. до 708 у 2021 р.) і більш як удвічі зменшився контингент (з 648,4 у 1991 р. до 240 у 2021 р.).

З огляду на викладене, трансформаційні зміни у професійній (професійно-технічній) освіті в Добу Незалежності України (1991-2021) увиразнюються, *по-перше:* в оновленні змісту професійної освіти, забезпеченні його випереджувального характеру з урахуванням динамічних техніко-технологічних змін у галузях економіки та на ринку праці, наступності навчання і виховання у системі безперервної професійної освіти, поєднанні змісту загальноосвітньої та професійної підготовки, розширенні соціокультурного компонента змісту розвитку національно свідомої успішної особистості з активною громадянською позицією, здатної до побудови професійної кар'єри, підприємницької діяльності, відповідальної за результати своїх дій; здійснення професійної підготовки кваліфікованих фахівців зі складних інтегрованих професій для високотехнологічних та енергоефективних галузей економіки, у тому числі орієнтованих на обслуговування відновлювальних систем енергетики, а також на професійну діяльність у сфері малого та середнього підприємництва; застосування компетентнісного підходу до розроблення професійних стандартів і стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з урахуван-

ням дескрипторів Національної рамки кваліфікацій; запровадження гнучких траєкторій здобуття повних і часткових кваліфікацій, у тому числі для самозайнятості. Стандартизація професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу уможливила проведення єдиної державної політики щодо забезпечення в різних галузях економіки еквівалентності професійної освіти й визнання кваліфікацій та документів про професійну (професійно-технічної) освіту; формування єдиного освітнього простору в Україні; усунення відмінностей у змісті підготовки конкурентоспроможних на ринку праці кваліфікованих фахівців та в термінології, що використовується у професійній освіті; виховання життєвої позиції особистості, здатної орієнтуватися в сучасних соціально-економічних умовах тощо.

По-друге: у безперервному вдосконаленні мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням потреб національних та регіональних ринків праці у кваліфікованих фахівцях. Створюються різні типи закладів, а саме: професійні ліцеї, вищі професійні училища, центри професійно-технічної освіти. Останнім часом розпочато відкриття професійних і фахових коледжів, навчально-практичних центрів галузевого спрямування із застосуванням новітніх виробничих технологій, інноваційних форм здобуття освіти (дуальна, дистанційна, змішана); застосування в освітньому процесі новітніх технологічних інструментів та інформаційних ресурсів; онлайн-платформ із навчальними та методичними матеріалами; SMART-комплексів навчальних дисциплін; програмного забезпечення для управління проєктною діяльністю і комунікації суб'єктів освітнього процесу; симуляцій реального виробничого середовища на основі програмно-підтримувального принципу навчання; цифрових профілів здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти для фіксування засвоєних компетентностей тощо. У закладах професійної (професійно-технічної) освіти розширюються можливості здобуття неформальної та інформальної освіти, у тому числі й дорослими. Освітні середовища стають дедалі більш відкритими, доступними, розвивальними, інклюзивними, гендерно чутливими з питань розвитку кар'єри та мотивуючими до самостійного набуття знань і вмінь.

По-третє: в оновленні системи управління розвитком профе-

сійної (професійно-технічної) освіти на засадах децентралізації; передачі повноважень з управління закладами освіти на регіональний рівень; розширенні їхньої співпраці з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та роботодавцями; запровадженні нових механізмів взаємозв'язку з економічними структурами та ринком праці з питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів; створенні регіональних рад професійної освіти і спеціалізованих установ для контролю за якістю освіти та забезпечення незалежного оцінювання якості професійної підготовки кваліфікованих фахівців; заснуванні загальнодержавних і регіональних систем моніторингу ефективності управлінської діяльності, їхнього впливу на якість надання освітніх послуг; налагодженні системної взаємодії закладів професійної (професійно-технічної) освіти з науковими установами, громадськими об'єднаннями, іншими соціальними партнерами та стейкхолдерами. На засадах соціального партнерства реалізується маркетингове управління професійною (професійно-технічної) освітою. Таке управління сприяє розширенню ринкових відносин в освітній сфері, дає змогу оперувати рейтингами та іншими інструментами об'єктивного формування стимулювальних виплат педагогічним працівникам, а також наданню інформації для випускників стосовно вимог роботодавців до якості професійної (професійно-технічної) освіти, затребуваних ринком праці кваліфікацій тощо.

По-четверте: в активізації державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти на основі залучення соціальних партнерів до управління розвитком професійної (професійно-технічної) освіти, вдосконалення мережі закладів професійної освіти, модернізації матеріально-технічної бази й підготовки кваліфікованих робітників в умовах освітньо-виробничих кластерів, професійної орієнтації та популяризації професійної (професійно-технічної) освіти серед учнівської молоді й дорослих; запровадженні центрів кваліфікацій для визнання результатів формальної, неформальної та інформальної освіти, повних і часткових професійних кваліфікацій тощо. За сучасних соціально-економічних умов державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти спрямовується на формування системи професійних кваліфікацій; створення умов

для розвитку дуальної форми здобуття освіти; залучення до професійного навчання висококваліфікованих працівників із виробництва та сфери послуг; запровадження мотиваційних механізмів стимулювання інноваційної професійно-педагогічної діяльності та професійного розвитку педагогічних працівників. Нових форм набуває партнерство бізнесу і професійної освіти. Зокрема бізнес-компанії з метою просування своєї продукції на ринку товарів відкривають на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти навчально-виробничі центри, в яких учнівська молодь і педагогічні працівники ознайомлюються зі специфікою сучасних виробничих технологій. У свою чергу, заклади як суб'єкти ринкових відносин прискорено реагують на виклики ринку праці. Для цього бізнес-партнери сприяють підвищенню кваліфікації викладачів і майстрів виробничого навчання, забезпечують навчально-виробничі майстерні новітніми матеріалами та високотехнологічним обладнанням.

Водночас для прискореного розвитку національної системи професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних соціально-економічних умовах потребують вирішення на загальнодержавному рівні такі завдання: прийняття Закону України "Про професійну освіту" та оновлення нормативно-правової бази відповідно до сучасного законодавства; запровадження механізмів багатоканального та різнорівневого фінансування професійної освіти; розроблення типових положень про діяльність новітніх освітніх інституцій, створених на засадах державно-приватного партнерства (освітньо-виробничі кластери, технопарки, бізнес-інкубатори тощо); впровадження податкових пільг і економічних стимулів для бізнесу, який інвестує у розвиток закладів професійної освіти; розроблення освітніх програм для підготовки фахівців з урахуванням універсальних компетентностей, громадянських цінностей та поваги до культурного різноманіття; підвищення розміру заробітної плати педагогічних працівників закладів професійної освіти; ініціювання різних механізмів оплати освітніх послуг та стимулювання навчання (освітні ваучери, гранти, іменні стипендії тощо); розроблення спеціальних освітніх програм для переходу випускників закладів професійної освіти на академічну освітню траєкторію; розроблення короткострокових (модульних)

освітніх програм професійного спрямування, котрі уможливлюють накопичення кредитів та перехід на вищі рівні освіти відповідно до Національної рамки кваліфікацій (6-7 рівні); створення умов для розширення автономії закладів професійної освіти та розвитку дуальної форми здобуття освіти, приведення її у відповідність до критеріїв і вимог сучасної європейської практики; проведення на постійній основі спільних із роботодавцями наукових досліджень для ідентифікації актуальних на ринку праці професій і кваліфікацій; створення потужних професійних коледжів на основі об'єднання малокомплектних закладів освіти за територіальним або галузевим принципами; надання провідним закладам професійної освіти статусу Центрів професійної досконалості; створення національної автоматизованої системи внутрішнього моніторингу якості професійної освіти; запровадження в управління закладами професійної освіти систем менеджменту якості (TQM) з подальшою сертифікацією на предмет відповідності міжнародним стандартам (ISO); створення національної онлайн-платформи для комунікації, обміну досвідом та підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної освіти.

Розв'язання цих завдань сприятиме посиленню модернізаційних процесів у сфері професійної освіти задля її перетворення в інноваційну, інклюзивну, гнучку, доступну, престижну й привабливу для молоді та дорослих освітню підсистему, інтегровану в суспільно-економічні процеси.

РОЗДІЛ 2

ПРОФЕСІЙНА (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА) ОСВІТА В РЕГІОНАХ

АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ

Мережа професійно-технічних навчальних закладів, які входили у сферу управління Міністерства освіти і науки АРК, налічувала на 2012 р. 29 навчальних закладів, а саме: 11 вищих професійних училищ; 7 професійних ліцеїв і 11 професійно-технічних училищ, у яких здійснювалась підготовка за 100 професіями для 6 галузей економіки (промисловість, торгівля і громадське харчування, будівництво, сфера послуг, агропромисловий комплекс, транспорт і зв'язок, житлово-комунальне господарство).

Вагомим показником росту якості професійно-технічної підготовки були результати участі педагогічних колективів ПТО Криму у Всеукраїнських конкурсах професійної майстерності.

З початку 2000 р. учні Сімферопольського ВПУ будівничих і комп'ютерних технологій займали призові місця в конкурсі з професії "Оператор ЕОМ", учні ВПУ сфери обслуговування і будівництва – у конкурсі з професії "Перукар", Сімферопольського ВПУ електронного і промислового обладнання – з професії "Електрогазозварник", Феодосійського професійно-технічного училища – з професії "Штукатур".

Участь команди Сімферопольського ВПУ сервісу і дизайну в конкурсах "Феєрія краси" і "Печерські каштани" у 2003 р. принесла конкурсантам перемогу в окремих номінаціях.

Співпраця з німецькими фірмами "Хенкель-Баутехнік", "КНАУФ" дала змогу на базі училищ з підготовки кваліфікованих робітників будівельної галузі відкрити регіональні навчально-практичні центри з використання нових лицювальних технологій. На їхній базі проводилися семінари-тренінги для майстрів виробничого навчання училищ будівельного профілю. У плані роботи закладів системи ПТО Криму було передбачено щорічне проведення конкурсів професійної майстерності педагогів професійної майстерності. У таких конкурсах брала участь найбільш творча частина педагогічних працівників.

Загальна характеристика інноваційних проєктів системи професійно-технічної освіти Автономної Республіки Крим:

Створення інформаційно-консультативного бібліотечного центру (віртуального і реального) з ресторанного сервісу та туризму і його впровадження в педагогічний процес. Автори: Пальчук М. І., Ядрова Г. В., Дудченко С. В, Коваленко В. Б., Велика П. Ю. (Сімферопольське вище професійне училище ресторанного сервісу та туризму).

Педагогічні основи розвитку професійної майстерності педагогів професійно-технічних навчальних закладів. Автори: Аблаєва Л. З., Айваз В. Б., Алексєєва Н. А., Бессонова Л. П., Гросс В. С., Каркіна О. І., Кисельов В. П., Кисельова Т. І., Курташ І. В., Мацькова Є. С., Олійник Г. Д., Ревченкова С. Є., Сорокіна Н. В. (Сімферопольське вище професійне училище ресторанного сервісу та туризму).

Навчально-контролюючий комплекс Тезі Кеайег 4.1: Карасіков В. В. (Сімферопольське вище професійне училище електронного та промислового устаткування).

Соціальне партнерство в діяльності ПТНЗ. Автор: Білокінь В. Я. (Ялтинське вище професійне училище будівельних і харчових технологій).

Застосування поліекранної технології навчання в системі професійно-технічної освіти України. Автори: Вітренко М. П. (Євпаторійське професійно-технічне будівельне училище), Захарова О. Г., Саулов О. М. (науково-навчальний центр "ІНТОКС").

Менеджмент засобів засвоєння навчального матеріалу як вид додаткових робіт для учнів професійно-технічних училищ. Автор: Шеїна Л. О. (Євпаторійське професійно-технічне будівельне училище).

Створення і використання електронних програмно-педагогічних засобів навчання в навчально-виробничому процесі. Автори: Синяшина Н. І., Криворучко О. М., Чевела О. А., Коваленко І. Г. (Алуштинський професійний ліцей).

Створення і використання електронних програмно-педагогічних засобів навчання в навчально-виробничому процесі з професій "Секретар керівника (організації, підприємства, установи)", "Оператор комп'ютерного набору". Автор: Долманова С. В.

(Керченське вище професійне училище сфери побутових послуг Автономної Республіки Крим).

Особистісноорієнтований підхід в управлінні і організації навчально-виховного процесу. Автори: Лавров А. І., Гудій В. І., Насєдкін М. М., Шарифуліна Т. Д., Лаврова Л. О., Іванова В. Б., Яллаєва Г. В., Губанова Н. Н., Степанова І. В., Тимошенко Л. І., Башкатова Л. М. – викладачі (Сімферопольський професійний будівельний ліцей).

Створення та використання відеоматеріалів на уроках з предмету "Правила дорожнього руху". Автор: Скворцов М. І. (Красногвардійське професійно-технічне училище агропромислового комплексу).

Використання комп'ютерних технологій на уроках предметів загальноосвітнього циклу та спеціальної технології. Автори: Алєйнікова З. В, Дервішева Г. Л., Томалак М. Г., Петровська О. В., Гуторова О. П., Поташова С. В., Кузьменко Г. М. (Сімферопольське вище професійне училище будівництва та комп'ютерних технологій).

Креативні технології навчання з професії "Перукар". Автори: Лотарєва С. Є., Буєва Ф. Х. (Сімферопольське вище професійне училище сфери обслуговування і будівництва).

Створення та використання електронних підручників на уроках інформатики, спецпредметах та уроках виробничого навчання за професіями "Секретар керівника (організації, підприємства, установи)" та "Оператор комп'ютерного набору". Автор: Долманова С. В. (Керченське вище професійне училище сфери побутових послуг АРК).

Контроль работы судовых энергетических установок. Автори: Абрашин Е. К., Пряхо Р. Ф., Меньшикова Л. И., Новак В. М., Быстрова Л. Л. (Керченське вище морське професійне училище АРК).

Упровадження сучасних виробничих технологій у навчально-виробничий процес через навчально-практичний Центр "МАРТ". Автори: Щербакова А. М., Адамова А. М., Рожнова Г. Є., Бородіна К. Є., Омельченко Г. Л., Котляревська Н. В., Іванова О. Ю., Ліщенко М. О., Герасимова В. І., Красовська Н. І. (КРПТНЗ "СВПУ сервісу та дизайну").

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Система професійної (професійно-технічної) освіти у Вінницькій області охоплює заклади професійної (професійно-технічної) освіти, відділ професійно-технічної освіти Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області, Вінницький державний центр естетичного виховання учнів професійно-технічної освіти та має на меті підготовку кваліфікованих робітників, які кількісно та якісно відповідають вимогам ринку праці регіону. Основні питання вирішувалися через реалізацію Регіональної програми підготовки кваліфікованих робітників на 2011-2015 та 2016-2020 рр. Створено умови для становлення та подальшого розвитку сучасної професійної освіти Вінниччини, із більшості показників діяльності галузь професійної (професійно-технічної) освіти – у числі кращих.

Відповідно до Указу Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 "Про Стратегію сталого розвитку “Україна-2020”", постанови Кабінету Міністрів України від 12.09.2018 р. № 755 "Деякі питання реалізації у 2018–2020 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року", стратегії "Забезпечення належного розвитку трудового потенціалу для потреб області", "Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року", територіальної угоди між Вінницькою обласною державною адміністрацією, Вінницькою обласною радою, Вінницьким обласним об'єднанням організацій роботодавців, профспілок Вінницької області "Розвиток людського капіталу та підвищення стандартів життя населення" спланово послідовні кроки для реалізації основних ідей та змін професійної (професійно-технічної) освіти області, визначено першочергові пріоритетні завдання професійної освіти, заходи координації дій Департаменту освіти і науки, органів місцевого самоврядування, бізнесу, закладів професійної освіти, спрямованих на реалізацію визначених стратегічних завдань.

Основні *ініціативи реформ*, що впроваджуються впродовж 2016–2019 рр. і реалізуються в області, спрямовуються на: децентралізацію управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти; зростання ролі державно-громадського управлін-

ня; створення навчально-практичних центрів, оснащених сучасним обладнанням, де впроваджуються сучасні виробничі технології; впровадження багатоканального фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти (кошти державного, обласного бюджетів, бюджету м. Вінниці та інвесторів); впровадження елементів дуальної форми навчання; впровадження сучасних Стандартів професійної освіти, навчальних планів та програм на основі компетентностей, навчання за модулями; сприяння інвестиціям у розвиток професійної (професійно-технічної) освіти, в тому числі приватних підприємців та міжнародних донорів; розширення спектра Центрів (у тому числі галузевого спрямування), інституцій для забезпечення стажування та підвищення кваліфікації педагогічних працівників; виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 р. № 419-р "Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року". Пріоритетами вищеназваних ініціатив є: підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників та рівня працевлаштування випускників, забезпечення економіки регіону кваліфікованими робітничими кадрами, права особи на здобуття професійної освіти та підвищення професійного рівня упродовж життя.

Мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти Вінницької області складалася історично. Протягом останніх років вона змінилася структурно і, в основному, відповідає потребам ринку праці Подільського регіону. Підготовку кваліфікованих робітників забезпечує 31 заклад професійної (професійно-технічної) освіти. Із них 12 мають статус вищих, 5 – центрів професійної (професійно-технічної) освіти, 10 -професійних ліцеїв, 1 – ПТУ та 3 – навчальних центрів при установах виконання покарань. Загальний учнівський контингент у державних закладах професійної (професійно-технічної) освіти складає понад 12 тис. учнів. У 2019 р. було випущено більше 5 тис. кваліфікованих робітників. Чотири заклади здійснюють підготовку за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший спеціаліст", щорічний випуск складає понад 100 фахівців. В області робітничу кваліфікацію надають 59 закладів недержавної форми власності, 3 міжшкільні

навчально-виробничі комбінати, 13 коледжів і технікумів та 3 університети. За галузевим спрямуванням 40 % закладів професійної (професійно-технічної) освіти здійснюють підготовку кваліфікованих робітників для агропромислового комплексу, 16 % – будівельного профілю, 22 % – для промисловості, 9 % – сфери послуг, 9,5 % – транспорту і зв'язку, 3,5 % – торгівлі і громадського харчування.

Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів у області здійснюється зі 120 професій (значна кількість є інтегрованими), серед яких: агент з організації туризму; апаратник варіння утфелю; верстатник деревообробних верстатів; виробник художніх виробів з кераміки; електромонтер контактної мережі; електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування; електрогазозварник; електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних робіт; конторський (офісний) службовець (бухгалтерія); кухар; майстер ресторанного обслуговування; лісник; тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва (категорії "А"); лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу; машиніст крана автомобільного; монтажник радіоелектронної апаратури та приладів; монтажник санітарно-технічних систем і устаткування; монтажник інформаційно-комунікаційного устаткування; монтажник систем утеплення будівель; оглядач-ремонтник вагонів; огранувальник алмазів; оператор з обробки інформації і програмного забезпечення; оператор штучного осіменіння тварин та птиці; оператор тваринницьких комплексів та механізованих ферм; провідник пасажирського вагону; реставратор декоративно-художніх фарбувань; слюсар з ремонту рухомого складу; оформлювач табло, віньєток, альбомів; ювелір-монтувальник; агроінженерія; інформаційна, бібліотечна та архівна справа; підприємництво, торгівля та біржова діяльність тощо.

Значну частину *повноважень щодо управління* закладами професійної (професійно-технічної) освіти передано на рівень регіону – Вінницькій обласній державній адміністрації, Департаменту освіти і науки, який є вищим органом управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти в регіоні. Децентралізація визнана необхідною умовою адаптації системи професій-

но-технічної освіти до запитів регіональної економіки. Проведення децентралізації спрямоване на підвищення гнучкості на рівні навчального закладу, що сприяє швидшому процесу прийняття рішень, більшій поінформованості й здатності швидше реагувати на місцеві потреби. Серед делегованих повноважень – питання фінансування, кадрової політики, змісту навчання, якості підготовки кваліфікованих робітників, обсяги та напрями регіонального замовлення: передано систему розроблення та виконання регіональних програм підготовки кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів, що забезпечує кращу відповідність професійної (професійно-технічної) освіти потребам ринку праці у певних професіях; призначення/звільнення директорів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, фінансування яких здійснюється з обласного бюджету та бюджету обласного центру; створена і діє Регіональна рада професійно-технічної освіти на основі соціального партнерства, що діє відповідно до затвердженого Положення; на рівень регіону делеговано повноваження щодо контролю за використанням державних коштів, які витрачаються на освіту і науку тощо; на регіональному рівні здійснюється оперативне управління майном. Галузеві заклади професійної (професійно-технічної) освіти підпорядковані та фінансуються відповідними міністерствами, координацію їхньої роботи здійснює Департамент освіти і науки.

Горизонтальна форма управління професійною (професійно-технічною) освітою у Вінницькій області представлена громадською дорадчою комісією, що діє при Департаменті освіти і науки, радою стейкхолдерів обласної державної адміністрації, радою директорів професійно-технічних училищ, роботою асоціації працівників професійної (професійно-технічної) освіти, асоціаціями роботодавців (промисловців, аграріїв тощо). Ступінь автономності закладів визначається діючими нормативними документами.

У 2016 р. 21 заклад було передано на фінансування до обласного бюджету, 8 закладів м. Вінниці фінансуються з місцевого бюджету. Триває робота з оптимізації мережі закладів, зокрема реорганізація та ліквідація малокомплектних закладів. Так, було припинено діяльність ДНЗ "ПТУ № 35 с. Ольгопіль" шляхом при-

єднання до Комаргородського ВПУ та створено Ольгопільське спеціалізоване відділення Комаргородського вищого професійного училища; припинено діяльність ДНЗ "ЦПТО торгівлі та харчових технологій" шляхом приєднання до ДНЗ "Вінницький ЦПТО переробної промисловості" та створено територіальне відокремлене спеціалізоване відділення ДНЗ "Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості"; на виконання спільного наказу Міністерства освіти і науки України та Міністерства юстиції України ліквідовано ДПТНЗ "Піщанський навчальний центр № 59"; припинено діяльність ДНЗ "Професійно-технічне училище № 21 м. Калинівка" шляхом приєднання до ДНЗ "Гущинецьке вище професійне училище".

В області функціонує два заклади нового типу: ДПТНЗ "Козятинське міжрегіональне вище професійне училище залізничного транспорту" та ДПТНЗ "Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище". Відповідно до подання Департаменту освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації до Міністерства освіти і науки України на базі Вищого професійного училища № 41 м. Тульчина буде створено новий освітній заклад "Центр досконалості".

Розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в області впродовж 2000–2020 рр. сприяла реалізація низки *регіональних програм,* зокрема: "Регіональна програма підготовки кваліфікованих робітників на 2007–2010 роки" (2008 р.), "Регіональна програма підготовки кваліфікованих робітників на 2011–2015 роки" (2011 р.) зі змінами та доповненнями, Регіональна програма підготовки кваліфікованих робітників на 2016–2020 роки (2016 р.) із змінами та доповненнями. Реалізація цих програм сприяє реформуванню галузі професійної освіти, вдосконаленню мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, створенню системи забезпечення якості професійної освіти на основі інноваційних технологій освітнього процесу та виробничих технологій; створенню та організації роботи навчально-практичних центрів професійної освіти; оновленню структури і змісту професійної освіти відповідно до запитів ринку праці.

В області значна увага приділяється постійному зростанню *якісного складу викладачів* професійної (професійно-техніч-

ної) освіти. Так, станом на 01.09.2019 р. кадровий склад педагогічних працівників (викладачів, майстрів, вихователів гуртожитків, методистів, практичних психологів, соціальних педагогів тощо) складав 1718 осіб, у тому числі чоловіків – 654 (38,1 %) особи, жінок – 1064 (61,9 %) особи. Майстри виробничого навчання здебільшого мають вищу технічну освіту або є випускниками коледжів, для цієї категорії обов'язковою є наявність робітничої кваліфікації. Викладачі спеціальних дисциплін мають профільну вищу освіту, низка викладачів спеціальних дисциплін мають робітничу кваліфікацію. У 2019 р. у ЗП(ПТ)О області працювало понад 700 майстрів та 600 викладачів. На сьогодні у закладах професійної (професійно-технічної) освіти працюють: чотири особи, які мають звання "Заслужений працівник освіти України", 362 викладачі вищої категорії (56 %), у тому числі 124 (19 %) мають педагогічне звання "старший викладач", 92 особи (14 %) – "викладач-методист". Педагогічні звання "майстер І категорії" та "майстер ІІ категорії" мають 174 особи – близько 25 % майстрів виробничого навчання. Робота із педагогічними кадрами закладів області є достатньо ефективною. Про це свідчать перемоги навчальних закладів на всеукраїнських та міжнародних освітянських виставках. На виставках представлялись авторські електронні підручники, зокрема здобули гриф Міністерства освіти і науки України 6 підручників, створених педагогами ДПТНЗ "Козятинське міжрегіональне вище професійне училище залізничного транспорту", 7 – ДПТНЗ "Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище", 2 – ДПТНЗ "Вінницьке вище професійне училище сфери послуг". Особливо відзначили роботи, напрацьовані міжнародними творчими групами за участю навчальних закладів залізничного профілю Словаччини, Естонії, Литви, Вінниччини, Молдови. Щорічно проводяться педагогічні конкурси "Вчитель року" серед викладачів загальноосвітніх дисциплін, "Майстер виробничого навчання року", здійснювався методичний супровід упровадження Державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, проведено низку семінарів та вебінарів, зокрема у зв'язку із впровадженням проведення державної підсумкової атестації

у вигляді зовнішнього незалежного оцінювання.

Як керівники закладів, так і працівники усвідомлюють важливість участі у *міжнародних проєктах*, що сприяє поширенню управлінських та педагогічних інновацій. Департамент освіти і науки облдержадміністрації та заклади мають сталі партнерські відносини з навчальними закладами, виробничими фірмами із 10 країн. Заклади є частиною проєктних консорціумів та разом із партнерами (Управління освіти Вінницької обласної державної адміністрації, Національна обсерваторія України, Європейський Фонд освіти (Турин, Італія), аграрний ліцей ле Шенуа (м. Монтаржі, Франція), Професійний сільськогосподарський інститут В. Дандоло (Італія) тощо) реалізують завдання проєктів, зокрема: пілотний проєкт "Реформування професійної освіти в Україні" (2000–2003 рр., на базі ДНЗ "Гущинецьке вище професійне училище"); міжнародний проєкт PRIME "Проєктування впливу реформ у галузі професійної освіти та підготовки кваліфікованих кадрів"; Туринський процес в Україні, регіональний рівень (2014-2020 рр.); проєкт Harald Binder Cultural Enterprises® (HBCE) (створено бізнес-табір "ЕЛІТіКО"); проєкт PISA-2018; Baltic Network for prevention of Early School Leaving-I" (SEE-ME-I) "Упровадження в освітній процес методології проблемно-орієнтованого навчання. Інклюзивна освіта в країнах Європи".

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти також беруть участь у міжнародних проєктах "Baltic Network for prevention of Early School Leaving" (SEE-ME) та IGMA-3, який фінансується грантом Шведського інституту. У ньому беруть участь представники Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету, Вінницького національного аграрного університету, ДПТНЗ "Вінницьке вище професійне училище сфери послуг" та Коледжу Міхая Емінеску (Сороки, Молдова).

Відповідно до плану роботи на 2019 рік міжнародної Асоціації "Освіта без кордонів" на чолі із співголовою Асоціації, директором Козятинського МВПУЗТ Стецюком А. О. в квітні 2019 р. проведено конкурс професійної майстерності з ІТ-технологій на базі Таллінського політехнічного технікуму (Естонія), в якому

брали участь учні ДПТНЗ "Козятинське міжрегіональне вище професійне училище залізничного транспорту". У травні 2019 р. проведено олімпіаду із транспортної географії Європи на базі Транспортної академії м. Тренчин (Словаччина); на базі ДПТНЗ "Козятинське міжрегіональне вище професійне училище залізничного транспорту" – засідання молодіжної ради ПАТ "Південно-Західна залізниця" спільно з представниками навчальних закладів – зарубіжних партнерів, що входять до Міжнародної Асоціації.

У рамках міжнародної Асоціації "Освіта без кордонів", згідно з Познанською угодою, в місті Даугавпілс (Латвія) на базі РІКС Daugavpils Tehnikums відбувся міжнародний конкурс "V International Computer Skills Competition", в якому взяли участь команди із дев'яти країн. Команда Козятинського училища нагороджена Дипломом ІІІ ступеня.

Продовжується *міжнародне співробітництво* ДПТНЗ "Вінницьке вище професійне училище сфери послуг", який бере участь у міжнародній програмі "Erasmus+" проєкту "IGMA-3" та ВХПТУ № 5 м. Вінниця із фондом Ебергарда Шьока (планується підписання нової угоди співпраці із фондом).

З метою розроблення концепції проєкту розвитку галузі професійної освіти області для отримання додаткового фінансування та інвестицій на розвиток професійної освіти регіону з таких джерел як секторальна бюджетна підтримка ЄС, Державний Фонд регіонального розвитку, програми міжнародної технічної допомоги в Департаменті створено робочу групу з підготовки проєкту розвитку галузі ПТО в рамках програми U-LEAD з Європою. З метою впровадження в області загальноєвропейської системи професійної освіти, інновацій в освітній простір, підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, проведення оцінювання діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти, визначення тенденцій, досягнень та проблемних питань галузі впроваджуються засади Туринського процесу.

Значна увага також приділяється розвитку *державно-приватного партнерства* у професійній (професійно-технічній) освіті. Роботодавці виконують роль "об'єднуючої ланки", яка сприяє трансформації умов професійної діяльності, що постійно зміню-

ються, у відповідний зміст і методи навчання. На підставі Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 р. з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, оцінки конкурентних переваг, обмежень, загроз і проблем розвитку Вінницького регіону розроблено карту пріоритетів професійної освіти на період до 2020 р., заходи координації дій Департаменту освіти і науки, органів місцевого самоврядування, бізнесу, закладів професійної освіти, які спрямовані на реалізацію визначених стратегічних завдань.

В області створено Раду стейкхолдерів як дорадчий орган для вирішення нагальних проблем галузі, головою якої є Івасюк І. Д. – заступник голови Вінницької обласної державної адміністрації. На засіданнях Ради розглядаються пропозиції до нормативно-правових актів щодо розвитку професійної освіти, регіональні обсяги та напрями підготовки кваліфікованих робітників, інтеграції навчально-виробничого процесу з технологіями виробництва в регіоні.

У партнерстві з обласною радою та органами місцевого самоврядування здійснюється реалізація Регіональних програм підготовки кваліфікованих робітників; з об'єднаними територіальними громадами – ефективне використання матеріальної бази, забезпечення рівного доступу до професійної освіти відповідно до вподобань, здібностей молоді; з роботодавцями – створення єдиної інноваційної системи професійного навчання учнів, адаптованої до динаміки розвитку сучасного виробництва, розвиток підприємництва, створення нових виробництв малого та середнього бізнесу, трансформація мінливих умов професійної діяльності у відповідний зміст і методи навчання, підвищення якості підготовки, врахування особливостей технологій на сучасному підприємстві, зміст навчального матеріалу; з провідними міжнародними та українськими компаніями – впровадження сучасних виробничих технологій, матеріальне забезпечення підготовки з професії "Маляр. Штукатур. Опоряджувальник будівельний. Столяр", підвищення кваліфікації педпрацівників, створення навчально-практичних центрів з професій "Маляр, реставратор декоративно-художніх фарбувань" та "Деревообробник", започаткування підготовки за професією "Монтажник систем уте-

плення будівель", забезпечення технічною документацією, навчально-методичними матеріалами; з обласним та районними центрами зайнятості – постійний моніторинг інформації про стан ринку праці та наявні вакансії; з Радою професійної освіти (стейкхолдерів) та Вінницьким обласним об'єднанням асоціації роботодавців – щодо сприяння підвищенню якості професійної освіти, відповідності обсягів та напрямів професійної освіти вимогам ринку праці.

Одним із результатів співпраці з роботодавцями було створення упродовж п'яти останніх років спільно з роботодавцями та педагогічними працівниками ЗП(ПТ)О області 43 *професійних стандартів* із різних професій та напрямів економічної діяльності, серед яких: "Електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин", "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування", "Оглядач-ремонтник вагонів", "Виробник м'ясних напівфабрикатів", "Виробник художніх виробів з металу", "Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу", "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Апаратник варіння утфелю", "Агент з постачання", "Молодша медична сестра з догляду за хворими", "Складальник склопакетів", "Фотограф (фотороботи)" тощо.

Розвивається також *партнерство з науковими установами, закладами вищої та фахової передвищої освіти.* Так, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області продовжує співпрацю з Інститутом ПТО НАПН України згідно з укладеною угодою від 03.01.2013 р. Центр здійснює науково-методичне співробітництво з Навчально-науковим інститутом педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського згідно з укладеною угодою від 01.11.2019 року. ДПТНЗ "Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище" та Вище професійне училище № 11 м. Вінниці співпрацюють із Вінницьким національним технічним університетом з питань використання в освітньому процесі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, розробки проєктів грантів і роботи гуртків технічної творчості. Метою такого партнерства є впровадження сучасних виробничих технологій, дуальної форми навчання, обмін педагогічним та виробничим досвідом, реалізація ідей європейської інтеграції.

Важливим напрямом діяльності закладів є впровадження в освітній процес *новітніх виробничих технологій*, зокрема в закладах аграрного профілю. Аграрний сектор займає найвагоміше місце в економіці області, тому особливе значення має підготовка кваліфікованих робітників аграрного профілю.

На виконання Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р., Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 р., зважаючи на пріоритетні напрями розвитку економіки регіону, до "Регіональної Програми підготовки кваліфікованих робітників на 2016-2020 роки" внесено проєкт змін та доповнень, спрямованих на подальший розвиток закладів професійної освіти аграрного профілю, визначені першочергові пріоритетні завдання професійної освіти усіх рівнів, заходи координації дій Департаменту освіти і науки, органів місцевого самоврядування, бізнесу, закладів професійної освіти, що спрямовані на реалізацію визначених стратегічних завдань. Розвиток сільського господарства можливий тільки шляхом застосування технологій, що забезпечують зростання продуктивності виробництва при гармонійних діях до екосистеми. Для виконання поставлених завдань мають бути професійні кадри – від кваліфікованого робітника до науковця.

Станом на 1 січня 2020 р. у закладах аграрного профілю навчаються 4,5 тис. здобувачів освіти. Щорічно заклади професійної (професійно-технічної) освіти аграрного профілю випускають понад 1,7 тис. кваліфікованих робітників. Працевлаштування випускників ЗП(ПТ)О області сільськогосподарського профілю складає близько 90 %. В області підготовку кваліфікованих робітників для аграрного сектора здійснюють 13 державних професійно-технічних училищ, у тому числі ІІІ атестаційного рівня (вищі ПТУ і Центри ПТО, які надають професії високого рівня кваліфікації) – 6 (42,8 % від загальної кількості аграрних ПТНЗ); заклади професійної (професійно-технічної) освіти із наданням повної середньої освіти – 12 (93 % мережі). Підготовка кваліфікованих робітників для підприємств аграрного профілю здійснюється із 24 професій, 70 % яких інтегровані.

З метою розв'язання проблем щодо навчання учнів за сучасними виробничими технологіями в області створюються навча-

льно-практичні центри, оснащені сучасною технікою та новітнім обладнанням. Зокрема, із 2008 р. працює навчально-практичний центр "Щедра нива" на базі ДНЗ "Гущинецьке вище професійне училище", де, крім навчання учнів, здійснюється підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання та працівників фермерських господарств. Навчально-практичні центри з підготовки кваліфікованих робітників із професії "Тракторист сільськогосподарського виробництва" відкриті в 2018 р. на базі ВПУ № 42 м. Погребища та Комаргородського вищого професійного училища. Для створення центрів залучаються кошти Державного Фонду регіонального розвитку, кошти обласного бюджету та позабюджетні надходження навчальних закладів. ДПТНЗ "Вінницьке вище професійне училище сфери послуг" активно впроваджує білінгвальну освіту в підготовці висококваліфікованих робітників для сфери послуг, є базовим професійним майданчиком для проведення семінарів, майстер-класів, тренінгів компаній "Фанола", "Nouvelle", "Farb best", "Schwarzkopf Professional", "Acme Professional", "Estel Professional".

В області приділяється увага впровадженню *інноваційних педагогічних технологій* та зростанню професійної майстерності учасників навчально-виробничого процесу. Зокрема, на базі ЗП(ПТ)О працює 18 навчально-практичних центрів, оснащених сучасним обладнанням та технікою, де навчання здійснюється із впровадженням сучасних виробничих технологій. Завдання НПЦ – розробити перспективні плани роботи з метою ефективного використання навчального обладнання в підготовці здобувачів освіти, які будуть конкурентними на ринку праці. В 2019 р. відкрито ще 3 центри (два за кошти державного бюджету й 1 – іноземні інвестиції). Укладено угоди щодо навчання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти на виробництві, організації майданчиків та навчальних приміщень для проведення уроків виробничого навчання і виробничої практики на підприємствах. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Вінниччини співпрацюють із понад 2 тис. підприємств, установ та організацій. У Департаменті освіти і науки створено відповідний реєстр.

Елементи дуальної форми навчання впроваджуються у 18 закладах професійної (професійно-технічної) освіти із 33 професій.

Близько 80 підприємств області надали виробничу базу для організації виробничого навчання. Цікаві напрацювання мають ДПТНЗ "Козятинське МВПУ залізничного транспорту" та ДПТНЗ "Вінницьке вище професійне училище сфери послуг".

В області приділяється увага *виховній роботі* з учнями закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Значну роботу щодо виховання молоді виконує Вінницький державний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів. Це позашкільний навчальний заклад, що сприяє становленню творчої особистості підлітка, забезпечує індивідуально-особистісну основу позашкільної освіти та виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів. Протягом 2019 р. було продовжено роботу з реалізації завдань Регіональної програми "Я – громадянин України" з формування громадянських якостей учнівської молоді закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Здійснюючи національно-патріотичне та громадянське виховання учнівської молоді, педколектив Центру вирішував такі завдання: формування громадянських якостей учнів, сприяння розвитку української мови, підвищення духовного рівня учнівської молоді ЗП(ПТ)О та усвідомлення її моральних норм; формування поваги до честі та гідності людини, до прав та свобод людини, здатність їх захищати; формування активної життєвої позиції, здатності до громадських ініціатив та волонтерства; залучення учнівської молоді до активної участі в заходах національно-патріотичного спрямування; виховання у вихованців Центру, учнів ЗП(ПТ)О патріотизму, любові до України, поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей українського народу, а також інших націй та народів; становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу; вшанування мужності та героїзму захисників незалежності і територіальної цілісності України, військових традицій і звитяг українського народу, сприяння подальшому зміцненню патріотичного духу серед учнівської молоді закладів професійної (професійно-технічної) освіти; організація та проведення масових заходів відповідно до напряму;

координація роботи музеїв та музейних кімнат при ЗП(ПТ)О; організація і проведення семінарів, методичних секцій з педпрацівниками ЗП(ПТ)О за напрямом тощо.

Важливе місце в системі виховання учнівської молоді посіла гурткова робота. Мережа гуртків Центру в 2019 р. складала: 22 гуртки, клуби, творчі об'єднання за інтересами, в яких навчалось 705 здобувачів освіти ЗП(ПТ)О. У закладах професійної (професійно-технічної) освіти працювали 707 гуртків, якими було охоплено 9766 здобувачів освіти. Охоплення здобувачів освіти ЗП(ПТ)О гурткової роботою від загальної кількості здобувачів освіти становило 82 %. Найвищим показником результативності роботи гуртків є присвоєння та підтвердження їм звання "Зразковий художній колектив". Так, у 2019 р. у закладах професійної (професійно-технічної) освіти працювали 20 зразкових колективів, серед яких 7 – Центру естетичного виховання.

Діяльність *Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області* спрямовується на виконання таких завдань: надання методичної допомоги педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) освіти, здійснення методичного супроводу розробки, апробації та впровадження Державних стандартів професійно-технічної освіти, заснованих на компетенціях; упровадження елементів дуальної освіти, методичний супровід роботи навчально-практичних центрів ЗП(ПТ)О; сприяння підвищенню педагогічної та фахової компетентності педагогічних працівників; здійснення інформаційно-видавничої діяльності; організація та координація роботи творчих груп ЗП(ПТ)О з розробки ДСПТО, навчальних та методичних посібників. Центр здійснює наукове та навчально-методичне забезпечення діяльності ЗП(ПТ)О області і працює над вирішенням методичної проблеми "Упровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес", а також комплекс взаємодоповнюючих заходів щодо підвищення якості надання професійної освіти, поліпшення роботи з творчою та обдарованою молоддю, проведення конкурсів фахової майстерності серед здобувачів освіти, педагогічних працівників.

Центром запроваджено проведення обласних та всеукраїнських вебінарів-нарад, вебінарів-семінарів з актуальних питань

функціонування професійної освіти. Центром здійснюється курсове підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О за такими напрямами: підвищення кваліфікації викладачів спеціальних дисциплін ЗП(ПТ)О; підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О; підвищення кваліфікації викладачів загальноосвітнього циклу; підвищення кваліфікації старших майстрів; підвищення кваліфікації методистів; підвищення кваліфікації вихователів гуртожитків. У практику роботи Центру впроваджено проведення обласних семінарів та методичних секцій, де педагогічні працівники ознайомлюються з досягненнями сучасної психології і педагогіки, науки і техніки, прогресивним педагогічним досвідом, орієнтуються на розв'язання актуальних освітянських проблем. Семінарські заняття доповнюються організацією тематичних та методичних виставок.

Навчально-методичний центр особливу увагу надає організації конкурсів фахової майстерності серед здобувачів освіти та педагогічних працівників. Щорічно випускники ЗП(ПТ)О області є переможцями ІІІ етапів Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності. У 2018 р. за рейтингом Міністерства освіти і науки України Вінниччина посіла ІІІ місце у державі за результатами всеукраїнських конкурсів.

Центром здійснюється методичний супровід підготовки здобувачів освіти до державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури, математики, історії України та іноземної мови й відповідні моніторингові дослідження. Спільно з Вінницьким регіональним центром оцінювання якості освіти проводяться попередні пробні оцінювання здобувачів освіти ЗП(ПТ)О з вищеназваних загальноосвітніх предметів.

З 20.11.2006 р. у складі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області на засадах самофінансування діє обласний Інформаційний вузол ІВС "ОСВІТА". Основними завданнями Вузла є: збір, збереження та оновлення даних щодо закладів освіти області, ведення єдиного реєстру закладів вищої освіти, закладів професійної (професійно-технічної) освіти, закладів загальної середньої освіти та інших закладів освіти й установ області, що надають освітні послуги незалежно від

форми їхнього підпорядкування та власності; збір, обробка та систематизація інформації стосовно освітянської діяльності закладів освіти та даних про студентів, учнів і випускників; здійснення контролю за достовірністю поданих закладами освіти даних згідно з ліцензіями; надання аналітичної інформації та формування звітів для Департаменту освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації, а також інших державних органів за згодою Департаменту; організація замовлення друку документів про освіту, студентських та учнівських квитків для закладів освіти, їх отримання від ДП "Інфоресурс" та ПрАТ "НДІ ПІТ" і доставка; ведення всіх фінансових розрахунків за отримані та видані документи, студентські й учнівські квитки державного зразка з постачальниками.

Методисти Центру координували роботу та надавали методичну допомогу в започаткуванні *експерименту всеукраїнського рівня* з теми "Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників підприємницької діяльності на базі ДНЗ “Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості” (наказ МОН від 28.05.2019 р. № 742). Колективом Центру опрацьовано науково-правову документацію та методичну літературу з компетентнісно орієнтованих технологій професійного навчання і формування підприємницької компетентності та готовності до підприємницької діяльності. Опрацьовані матеріали допомогли при підготовці конкурсної роботи для участі в XI Міжнародній виставці "Інноватика в сучасній освіті" на тему "Формування підприємницької компетентності при підготовці кваліфікованих робітників у ДНЗ “Вінницький центр професійно-технічної освіти переробної промисловості”" в номінації "Конкурентоспроможний фахівець – сучасна стратегія закладу професійної (професійно-технічної) освіти". Ця робота принесла освітньому закладу срібну медаль. Досліджуючи тему експерименту, вищезгаданий освітній заклад бере участь у проєкті "Фактор успіху: розвиток підприємницьких компетенцій у здобувачів освіти ЗП(ПТ)О", який заснований громадською організацією "Освітній простір 2.0". У результаті відбору серед 50 здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти Вінницької області учасниками проєкту стали 7 здобувачів освіти ДНЗ "Вінницький

центр професійно-технічної освіти переробної промисловості".

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Вінниччини є постійними та активними *учасниками міжнародних виставок* "Інноватика в освіті" та "Сучасні заклади освіти". Так, упродовж 2015-2019 рр. у рамках міжнародної виставки "Інноватика в освіті" заклади отримали нагороди в номінаціях "Лідер інновацій в освіті", "Лауреат конкурсу", "Диплом І ступеня", "Золота медаль", "Диплом ІІ ступеня", "Срібна медаль"; у рамках міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти" – нагороди в номінаціях "Лідер сучасної освіти", "Золота медаль", "Срібна медаль", "Бронзова медаль". Згідно з наказами Міністерства освіти і науки України протягом 5 років заклади професійної (професійно-технічної) освіти Вінницької області брали участь у 25 Всеукраїнських конкурсах фахової майстерності з робітничих професій серед здобувачів освіти. Учні закладів також є призерами Всеукраїнського конкурсу "WorldSkills Ukraine": ІІ місце (срібна медаль) за компетенцією "Сантехніка та опалення" (випускник ВХПТУ № 5 м. Вінниці) (2016 р.); ІІ місце (срібна медаль) за компетенцією "Сантехніка та опалення" (випускник ВХПТУ № 5 м. Вінниці) (2017 р.); ІІІ місце (бронзова медаль) за компетенцією "Кондитерське мистецтво" (здобувачка освіти ДПТНЗ "Козятинське МВПУ залізничного транспорту") (2017 р.), ІІІ місце (бронзова медаль) за компетенцією "Слюсарні роботи" (здобувач освіти ДНЗ "ЦПТО № 1 м. Вінниці") (2018 р.). Здобувачі освіти ЗП(ПТ)О також брали активну участь у Міжнародних мовно-літературних конкурсах з української мови імені Петра Яцика та імені Тараса Шевченка й неодноразово впродовж останніх п'яти років ставали призерами ІV Всеукраїнського етапу.

І (відбірковий) етап Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" в 2021–2022 навчальному році з компетенції "Експлуатація та обслуговування залізничного транспорту"

Перемога профтехосвітян Вінницької області на XIII Міжнародній виставці "Інноватика в сучасній освіті"

Учасники Всеукраїнської практичної конференції "На шляху до розбудови миру: сучасні практики та перспективи розвитку медіації"

Методисти НМЦ ПТО Вінницької області – учасники дводенного тренінгу в рамках проєкту "EU4Skills – кращі навички для сучасної України", 2021 р.

Зух Валентин, учень Державного навчального закладу "Центр професійно-технічної освіти № 1 м. Вінниці", посів призове VI місце та протягом року буде отримувати Стипендію Президента України за результатами III етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Верстатник широкого профілю"

Перемога профтехосвітян області на міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2021"

Переможці І (відбіркового) етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" за компетенцією "Зварювальні роботи", 2021 р.

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ

Професійна (професійно-технічна) освіта є невід'ємним складником розвитку регіональної підсистеми освіти, регіонального ринку праці. Станом на 01.06.2019 р. в області функціонує 20 державних ЗП(ПТ)О: 3 центри професійно-технічної освіти, 5 вищих професійних училищ, 5 професійних ліцеїв, 2 професійно-технічні училища, 3 структурні підрозділи закладів вищої освіти, 2 заклади соціальної реабілітації та адаптації. ЗП(ПТ)О іншої форми власності є: 5 міжшкільних навчально-виробничих комбінатів; 4 вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації; 12 Товариств сприяння обороні України; 2 навчальні центри; 5 центрів підготовки і перепідготовки кадрів; 3 навчально-курсові комбінати; 2 заклади освіти інших типів[1].

Підготовка кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О області в 2018-2019 н. р. здійснюється державними СП(ПТ)О з 57 робітничих професій, з них по 20 СП(ПТ)О на модульно-компетентнісній основі. 5 ВПУ здійснюють підготовку молодших спеціалістів із 10 спеціальностей. З 2018-2019 н. р. на базі 8 ЗП(ПТ)О Волині з 10 професій розпочалось впровадження у навчально-виробничий процес елементів дуальної форми навчання[2].

До початку оптимізації в області діяло 23 навчальні заклади, які надавали професійно-технічну освіту: 18 ПТНЗ, 3 ВНЗ та 2 заклади пенітенціарної системи. У 21 закладі здобували професійно-технічну освіту 9099 учнів, з них паралельно загальну середню освіту – 5812 учнів, що становить 64 %. У середньому на один заклад припадало 455 учнів. Разом із цим, Міністерством освіти і науки України задекларовано, що оптимальною наповнюваністю закладу, яка дає можливість утримувати повноцінний штат викладачів, є не менше 410 учнів. На Волині 10 закладів мали меншу кількість. Тож виникла необхідність

---

[1] Туринський процес 2018–2020. Україна. Регіональний рівень. Аналіз системи професійно-технічної освіти Волинської області. Проєкт Європейського Фонду Освіти "Туринський процес 2018–2020". *Міністерство освіти і науки України, Європейський Фонд Освіти*. 2019. 46 с.

[2] Туринський процес 2018–2020. Україна. Регіональний рівень. Аналіз системи професійно-технічної освіти Волинської області. Проєкт Європейського Фонду Освіти "Туринський процес2018–2020". *Міністерство освіти і науки України, Європейський Фонд Освіти*. 2019. 46 с.

оптимізації мережі навчальних закладів. Згідно із наказом Міністерства освіти і науки України від 03.07.2017 р. № 975 "Про реорганізацію професійно-технічних навчальних закладів міста Ковеля Волинської області, зміну типу і назви Ковельського професійного ліцею" припинено діяльність Професійно-технічного училища № 5 м. Ковеля шляхом приєднання до Ковельського професійного ліцею, який є правонаступником його майна, прав та обов'язків.

Змінено тип та найменування Ковельського професійного ліцею на Державний навчальний заклад "Ковельський центр професійно-технічної освіти" і встановлено, що Державний навчальний заклад "Ковельський центр професійно-технічної освіти" є правонаступником майна, прав і обов'язків Ковельського професійного ліцею.

Згідно із наказом Міністерства освіти і науки України від 03.07.2017 р. № 977 "Про реорганізацію професійно-технічних навчальних закладів міста Нововолинська Волинської області, зміну типу і назви Нововолинського вищого професійного училища" припинено діяльність Професійно-технічного училища № 11 м. Нововолинська шляхом приєднання до Нововолинського вищого професійного училища, яке стало правонаступником майна, прав та обов'язків Професійно-технічного училища № 11 м. Нововолинська.

Змінено тип та найменування Нововолинського вищого професійного училища на Державний навчальний заклад "Нововолинський центр професійно-технічної освіти", який став правонаступником майна, прав та обов'язків Нововолинського вищого професійного училища.

Станом на 01.10.2018 р. кількість учнів державних ЗП(ПТ)О складала 5700 осіб, з них 1831 (32,1 %) дівчат, 3869 (67,9 %) хлопців. На той же період у цих закладах працювало 678 штатних педагогів[3]. У середньому загальний контингент здобувачів освіти ЗП(ПТ)О області складає блзько 8,0 тис. осіб, із них: за держав-

[3] Туринський процес 2018–2020. Україна. Регіональний рівень. Аналіз системи професійно-технічної освіти Волинської області. Проєкт Європейського Фонду Освіти "Туринський процес 2018–2020". *Міністерство освіти і науки України, Європейський Фонд Освіти*. 2019. 46 с.

ним/регіональним замовленням – 95 % осіб, за кошти фізичних та юридичних осіб, ЦЗ – 5 % осіб. Щороку ЗП(ПТ)О готують для підприємств області близько 5,0 тис. робітників більш як із 65 професій. З них на промислових підприємствах області працевлаштовується 37 %, у сфері торгівлі і ресторанного господарства – 17 %, на будівництві – 18 %, у сільському господарстві – 11 %, транспорті – 13 %, у сфері побутового обслуговування населення – 4 %[4]. В області здійснюється підготовка кваліфікованих робітників із 7 професій загальнодержавного значення у 6 закладах.

Основні документи, які регламентували розвиток П(ПТ)О в області: Стратегія економічного і соціального розвитку Волинської області на 2004–2015 рр.[5]; Програма розвитку професійно-технічної освіти у Волинській області на 2011–2015 рр.[6]; Регіональна комплексна програма розвитку освіти Волинської області на 2014–2017 рр.[7]; Регіональна комплексна програма розвитку освіти Волинської області на 2018–2022 рр.[8] Стратегія розвитку Волинської області на період до 2020 року[9] (далі – Стратегія) є головним плановим документом розвитку Волині на довгострокову перспективу. У 2018 році внесені зміни в Стратегію, якими, зокрема, передбачено модернізацію системи ПОН. З метою подальшого розвитку та реформування ПОН Волині, інтеграції з вимогами регіонального ринку праці з 2016 року в області працює Регіональна рада ПОН. Розроблено новий План розвитку ПОН на

---

[4] Туринський процес 2018–2020. Україна. Регіональний рівень. Аналіз системи професійно-технічної освіти Волинської області. Проєкт Європейського Фонду Освіти "Туринський процес 2018–2020" . *Міністерство освіти і науки України, Європейський Фонд Освіти.* 2019. 46 с.

[5] Стратегія економічного і соціального розвитку Волинської області на 2004–2015 рр.: рішення Волинської обласної ради від 10 грудня 2004 р. № 16/3 з доповненнями, внесеними рішеннями обласної ради від 21 червня 2007 р. № 13/5 та від 06.03.2012 р. № 10/12. URL: http://volynrada.gov.ua/session/34/7-0

[6] Програма розвитку професійно-технічної освіти у Волинській області на 2011–2015 рр.: рішення Волинської обласної ради від 27 грудня 2011 р. № 8/10/

[7] Про затвердження Регіональної комплексної програми розвитку освіти Волинської області на 2014-2017 рр.: рішення Волинської обласної ради від 26.09.2014 р. № 30/19.

[8] Про затвердження Регіональної комплексної програми розвитку освіти Волинської області на 2018-2022 рр.: рішення Волинської обласної ради від 18.12.2017 р. №17/9.

[9] Про Стратегію розвитку Волинської області на період до 2020 року. URL: http://volynrada.gov.ua/session/34/7-0

2019-2021 рр. ЗП(ПТ)О розроблені перспективні плани розвитку, що визначають основні напрями змін. Окрім того, в усіх ЗП(ПТ)О створені фахові ради за галузевим спрямуванням, до складу яких входять представники зацікавлених сторін з підготовки кваліфікованих робітників. Найбільш ефективно працюють такі ради у ДПТНЗ "Луцьке ВПУ будівництва та архітектури", Колківському та Володимир-Волинському ВПУ, Луцькому та Ковельському центрах ПТО.

Одним із напрямів реформування ПОН є створення НПЦ на базі ЗП(ПТ)О. У системі ПОН області працює 9 НПЦ за галузевим спрямуванням, три з них відкрито у 2018 р. Створення та удосконалення НПЦ за галузевим спрямуванням сприяє розвитку інноваційного середовища в системі ПОН області.

В області впроваджується дуальна освіта. Зокрема німецько-український проєкт "Партнерство у сфері професійної освіти в Україні", який розпочався у травні 2016 р., започаткував впровадження елементів дуальної форми навчання у 2 закладах системи ПОН. Експериментальні дослідження всеукраїнського рі-

Дуальна форма навчання: виробнича практика учнів Володимир-Волинського ВПУ на підприємстві "Гербор-Холдінг"

вня із впровадження елементів дуальної форми навчання проходять у 8 ЗП(ПТ)О області з 9 професій.

Базовими підприємствами-партнерами є: ТОВ "Гербор-Холдінг", ТОВ "Волинь-Кальвіс", SKF Україна, ТзОВ "Баффало", ПРАТ "Едельвіка", Луцьксантехмонтаж № 536, ДП "Автоскладальний завод № 1 АТ АК "Богдан Моторс" та ін. Нову професію "Налагоджувальник устаткування у виробництві харчової продукції" у Торчинському професійному ліцеї ліцензовано у співпраці з корпорацією Nestle.

Соціальні партнери: ПРАТ "Едельвіка" та Луцький центр ПТО (професія "Кравець")

Освітяни Волинської області беруть участь у низці проєктів, спрямованих на впровадження інновацій у роботу закладів П(ПТ)О: 1) *профорієнтаційний проєкт "Від мрії до дії"*, очікуваними результатами проєкту є створення чіткої системи педагогічних заходів, спрямованих на активізацію процесу професійного самовизначення та реалізації здатності до праці особи; надання адресної допомоги дітям з інвалідністю відповідно до їх профорієнтаційних навичок; 2) *євроінтеграційний проєкт "Місце України разом з Європою"*, очікуваними результатами проєкту є створення чіткої системи педагогічних заходів, спрямованих на активізацію процесу європейської та євроатлантичної інтеграції України; підвищення рівня підтримки стратегічної мети України – вступу до Європейського Союзу та НАТО.

Основними *соціальними партнерами закладів П(ПТ)О* області є: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України; Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти; Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" НАПН України; Львівський навчально-нау-

ковий практичний центр ПТО; Департамент агропромислового розвитку Волинської обласної державної адміністрації; Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти; Волинський обласний центр зайнятості,; Волинське обласне об'єднання організацій роботодавців; Волинський ресурсний центр; Центр європейської інформації; ГО "Волинські перспективи"; Центр практичної психології сім'ї "Любисток"; Благодійний фонд "Преображення"; Волинський обласний осередок Національної спілки майстрів народного мистецтва України; Волинський обласний осередок Асоціації кулінарів України; Волинська організація Національної спілки художників України,; Інститут мистецтв Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки; Луцький національний технічний університет; Луцький кооперативний коледж ЛКА; Володимир-Волинський агротехнічний коледж; Поліська дослідна станція Національного наукового центру "Інститут ґрунтознавства і агрономії ім. О. Н. Соколовського; Волинська філія державної установи "Інститут охорони ґрунтів України"; Компанія "Хенкель Баутехнік (Україна)"; КНАУФ; ТзОВ "Снєжка-Україна"; ДП "АЗС № 1" АТ АК "Богдан-моторс"; ПАТ "Електротермометрія"; ТОВ "НВК "Аватар"; Торгова компанія "Softorg"; ТзОВ "Жасмін Лінжері"; ПРАТ "Едельвіка"; ПП "Фасадбуд"; ательє "Дамське щастя"; ПП "Амур"; "Домашня пекарня “Глясаж”"; ПАТ "Волиньобленерго"; Торгова фірма ESTEL; ТОВ СВК Україна; ТзОВ "Баффало"; СП ТОВ "Модерн-Експо"; ТОВ "Волинь-Кальвіс"; ПРАТ "Волиньхолдінг"; ТОВ АНЕКС ПЛЮС; ТзОВ "Гербор-Холдінг"; ТзОВ КОТОН; фабрика моди "Лілус" тощо.

Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників у закладах П(ПТ)О області здійснюється за 57 *професіями.* Серед них: адміністратор; агент з організації туризму; бармен; верстатник деревообробних верстатів; виробник художніх виробів з дерева; виробник художніх виробів з кераміки; вишивальник; візажист; водій автотранспортних засобів; в'язальниця трикотажних виробів та полотна; електрогазозварник; електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж; електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування; електрослюсар підземний; живописець; закрійник; касир торговельного залу; квітникар; кондитер; кравець; кухар; лицювальник-плиточник; маляр; ма-

шиніст крана автомобільного; монтажник гіпсокартонних конструкцій; обліковець з реєстрації бухгалтерських даних; оператор з обробки інформації та програмного забезпечення; перукар (перукар-модельєр); продавець продовольчих товарів; радіомеханік з ремонту та обслуговування радіотелевізійної апаратури; різьбяр по дереву та бересті; робітник фермерського господарства; слюсар з ремонту автомобілів; столяр будівельний; токар; тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва; флорист; фотограф та ін. *Обсяг регіонального замовлення* на 2019–2020 н. р. становив понад 3800 спеціалістів за різними професіями. Так, наприклад, для ДПТНЗ "Луцьке ВПУ будівництва та архітектури" на 2019 р. плановий обсяг регіонального замовлення становив 405 спеціалістів, для Волинського коледжу НУХТ – 325, ДПТНЗ "Луцьке вище професійне училище" – 295 спеціалістів. Загалом, у 2019-2020 н. р. обсяг регіонального замовлення становив 3869 осіб. У 2018–2019 н. р. цей показник становив 3878 осіб, фактичне виконання замовлення склало 3414 осіб.

Заклади П(ПТ)О Волині протягом 2007-2020 рр. беруть активну участь у *розробленні у співпраці з роботодавцями державних стандартів із професій.* Усього було розроблено 18 державних стандартів із таких професій: радіомеханік з обслуговування та ремонту радіотелевізійної апаратури (2006 р.); квіткарка (2007 р.); лісоруб (2007 р.); касир торговельного залу (2007 р.); гірник з ремонту гірничих виробок (2008 р.); флорист (2012 р.); гірник з ремонту гірничих виробок (2012 р.); лісоруб (2012 р.); столяр будівельний (2014 р.); оператор на автоматичних та напівавтоматичних лініях у деревообробленні (2014 р.); слюсар-сантехнік (2015 р.); квіткар (2015 р.); робітник фермерського господарства (2016 р.); фермер (2016 р.); вишивальник (2017 р.); виробник художніх виробів з дерева (2017 р.); виробник художніх виробів з кераміки (2017 р.); в'язальник трикотажних виробів та полотна (2019 р.). Затверджені державні стандарти запроваджуються у професійно-технічних навчальних закладах незалежно від форм власності та підпорядкування, на підприємствах, в установах, організаціях, що здійснюють або забезпечують підготовку кваліфікованих робітників.

У 2017 р. управлінням освіти, науки та молоді Волинської облдержадміністрації розглянуто та погоджено План розвитку

професійно-технічної освіти Волинської області на 2017–2020 рр. Відповідно до нього створюються *інноваційні типи закладів та інноваційні центри*. Так, на базі Луцького центру професійно-технічної освіти було створено Навчально-практичний центр сучасних швейних технологій і дизайну та Центр професійного зростання. На базі Державного навчального закладу "Ковельський центр професійно-технічної освіти" було створено Навчально-практичний центр сучасних санітарно-технічних систем, Навчально-практичний центр технологій обробки металів та Центр кар'єри.

На базі Державного навчального закладу "Нововолинський центр професійно-технічної освіти" було створено Центр професійної кар'єри та Навчально-виробничу дільницю – кафе "Орхідея".

На базі навчально-практичних центрів здійснюється робота із підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання з будівельних професій, зокрема на базі ДПТНЗ "Луцьке ВПУ будівництва та архітектури": Міжрегіонального навчально-прак-

Кафе "Орхідея" ДНЗ "Нововолинський центр ПТО"

тичного центру від компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)" (2005 р.), Регіонального навчально-практичного центру інноваційних будівельних технологій фірми "Кнауф. Гіпс. Україна" (2010 р.), Регіонального навчально-практичного будівельного центру компанії "Снєжка-Україна" (2015 р.); з професій сільськогосподарського виробництва на базі Навчально-практичного центру з практичної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу (2004 р.) Колківського ВПУ; з професій легкої промисловості на базі Навчально-практичного центру "Сучасних швейних технологій та дизайну" (2017 р.) Луцького центру ПТО; з професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування" (2017 р.) на базі ДНЗ "Ковельський центр ПТО".

У 2018 р. розпочали свою діяльність ще 3 Навчально-практичні центри з професій: "Електрозварник", "Токар, верстатник широкого профілю", "Фрезерувальник, шліфувальник, свердлувальник"" на базі ДПТНЗ "Камінь-Каширське ВПУ", ДНЗ "Ковельський центр ПТО", Володимир-Волинського ВПУ. Впродовж 2016-

Виробниче навчання на базі Навчально-виробничої дільниці – кафе "Орхідея" ДНЗ "Нововолинський центр ПТО"

2017 рр. було створено 19 центрів кар'єри в усіх ЗП(ПТ)О області. Для ефективної роботи центрів кар'єри налагоджена співпраця із службами зайнятості та роботодавцями, практикується проведення спільних заходів: ярмарки вакансій, обласні круглі столи тощо.

В області приділяється значна увага *розвитку міжнародного співробітництва* ЗП(ПТ)О, спрямованого на запровадження педагогічних та управлінських інновацій. Так, протягом 2016–2021 рр. було започатковано та реалізовано такі міжнародні проєкти: 1. *Українсько-естонський проєкт "Обмін естонським досвідом для підтримки розвитку професійної освіти і навчання в Україні – Західноукраїнському регіоні"* (2016 р.). Партнерами проєкту були Міністерство освіти і науки Республіки Естонія, Міністерство освіти і науки України, Міністерство закордонних справ Республіки Естонія, Центр міжнародної співпраці "Innove" (Республіка Естонія), Управління освіти, науки та молоді Волинської обласної державної адміністрації, НМЦ ПТО у Волинській області. 2. У*країнсько-*

Під час міжнародного семінару "Можливості використання досвіду країн ЄС для реформування професійної освіти в Україні. Волинська область"

естонський проєкт "Досвід Естонії на допомогу реформам професійної освіти в Україні. Волинська область" (2016–2018 рр.). Партнерами проєкту були Міністерство освіти і науки Республіки Естонія, Міністерство освіти і науки України, Міністерство закордонних справ Республіки Естонія, Центр міжнародної співпраці "Innove" (Республіка Естонія), Управління освіти, науки та молоді Волинської обласної державної адміністрації, НМЦ ПТО у Волинській області, 6 ЗП(ПТ)О Волині, 5 професійних закладів Республіки Естонія. Метою проєкту була підтримка закладів професійної (професійно-технічної) освіти Західної України, обмін досвідом Естонії при проведенні реформи професійної освіти. Результатом проєкту стало те, що 6 ЗП(ПТ)О мали можливість вивчати та впроваджувати досвід реформування професійної освіти Республіки Естонія; 5 ЗП(ПТ)О розробили 4 освітні програми з професій "Перукар (перукар-модельєр)", "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Штукатур, електрогазозварник"; створено експериментальні програми з 6 професій на модульній основі

Під час стажування в Естонії (Українсько-естонський проєкт "Досвід Естонії на допомогу реформам професійної освіти в Україні. Волинська область"

за методологією естонських партнерів.

3. *Проєкт "Представлення досвіду Естонії для підтримки реформи професійної освіти в Україні"* (2018–2020 рр.). Партнерами проєкту стали Міністерство освіти і науки Республіки Естонія, Міністерство закордонних справ Естонії, Міністерство освіти і науки України, Управління освіти, науки та молоді Волинської обласної державної адміністрації, Управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, Департамент освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації, НМЦ ПТО у Волинській області. Результатом проєкту стало проведення стажування керівних і педагогічних працівників в Естонії, розроблення 6 освітніх програм, орієнтованих на результат, розроблення SWOT-аналізу та планів розвитку пілотних ЗП(ПТ)О.

4. *Проєкт Європейського Союзу "Покращення системи підготовки кадрів для потреб економіки Волинського субрегіону"* (2014–2017 рр.). Партнерами проєкту стали Міністерство освіти і науки України, Західноукраїнська регіональна підприємницька громадська організація "Волинський ресурсний центр", Управ-

Під час семінару з розробки модульних навчальних програм в ЦУ "Іннове" (Республіка Естонія). Павло Горбач, викладач предметів професійно-теоретичної підготовки Колківського ВПУ, Зоя Парфенюк, директор НМЦ ПТО у Волинській області, Марина Деркач, майстер виробничого навчання Луцького центру ПТО

ління освіти, науки та молоді Волинської обласної державної адміністрації, Управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації. У рамках проєкту було розроблено три мультимедійні навчальні курси з професій "Кравець" (Луцький центр ПТО), "Електрогазозварник" (ДПТНЗ "Камінь-Каширське ВПУ"), "Верстатник деревообробних верстатів" (Маневицький професійний ліцей); отримано сучасне технічне обладнання для майстерень з професій "Електрогазозварник" на суму 1,5 млн грн (ДПТНЗ "Камінь-Каширське ВПУ"), "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" – 2,6 млн грн (Колківське ВПУ), "Слюсар з ремонту автомобілів" – 1,6 млн грн (ДНЗ "Ковельський центр ПТО"); проведено 4 семінари для майстрів виробничого навчання з метою удосконалення програм виробничого навчання з професій "Кухар", "Монтажник гіпсокартонних конструкцій", "Столяр будівельний, штукатур", проведено тренінги з методики навчання підприємництву для 23 викладачів економіки, вдосконалено програми з виробничого навчання (14 професій).

5. *Німецько-український проєкт "Партнерство у сфері професійно-технічної освіти"* (2016–2019 рр.). Партнерами проєкту були: Управління освіти, науки та молоді Волинської обласної державної адміністрації, Департамент освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації, Освітній центр баварської економіки (bbw), Волинське обласне об'єднання організацій роботодавців, група компаній "Модерн-Експо", ТОВ СВК Україна, ТОВ "Волинь-Кальвіс", ДПТНЗ "Луцьке ВПУ", ДНЗ "Ковельський центр ПТО". Упроваджуються в навчально-виробничий процес елементи дуальної форми навчання з професій "Електрогазозварник", "Верстатник широкого профілю"; було складено робочі навчальні програми з урахуванням вимог роботодавців, ДСПТО на модульно-компетентнісній основі; проведено тренінг "Комунікація" для працівників з професій "Верстатник широкого профілю", "Електрогазозварник", стажування педагогів на підприємствах у Німеччині.

Громадянське виховання здобувачів освіти ЗП(ПТ)О ведеться з часів здобуття Незалежності, відповідає нормативним документам, має систематичний характер і різноманітні форми. Резуль-

татом діяльності педагогічних колективів професійно-технічних навчальних закладів є моральні якості й усвідомлена громадянська позиція випускників. Так, у ЗП(ПТ)О впроваджується предмет "Громадянська освіта". Створюються тематичні музеї (у Торчинському професійному ліцеї, Володимир-Волинському ВПУ, ДНЗ "Нововолинський центр ПТО"), кімнати-музеї, світлиці. У Торчинському професійному ліцеї організовано осередок Міжнародної громадської організації "Козацтво Запорозьке" (Торчинський курінь). Активно працюють європейські клуби, реалізовуються проєкти "День Європи у ПТНЗ", "На кращу рекламну продукцію для туриста", "Парад столиць Європи", "Україна – Європі, Європа – Україні", розпочато роботу над проєктом "Місце України разом з Європою", започатковано щорічне проведення євроолімпіади, молодіжних форумів. Розпочали діяльність волонтерські гуртки, які своєю опікою охопили дітей-сиріт, осіб з інвалідністю, обмеженими можливостями, одиноких та громадян похилого віку, воїнів ЗСУ, поранених бійців. У ДНЗ "Нововолинський центр" працює волонтер Корпусу Миру, у ДНЗ "Ковельський

Участь у міжнародному проєкті "Партнерство у сфері професійно-технічної освіти в Україні" (зліва направо: Фолькер Фальх, керівник міжнародного департаменту групи bbw (Освітній центр баварської економіки); Сергій Антонюк, директор ДНЗ "Ковельський центр професійно-технічної освіти"; Анна Енгель-Кьолєр, генеральний директор Освітнього центру баварської економіки)

центр ПТО" та Овраднівському професійному ліцеї проводяться лідерські заняття за участі волонтерів Корпусу Миру. Започатковано проведення учнівських екологічних акцій, толоки. Створено сторінку "Молодь ПТО Волині" у соціальній мережі Фейсбук. Підготовлено проєкти: "Книга Подвигу і пам'яті полеглих випускників", "Війни крило торкнулося мого дому", "Робітничі династії моєї родини", "День вишиванки – свято національної єдності", "Видатні українці", "Дізнайся більше про Україну і українців". З 2018 р. запроваджено рейтингове оцінювання діяльності учнівського самоврядування ЗП(ПТ)О. Проведено всеукраїнські вебінари з досвіду діяльності євроклубів, громадянсько-патріотичного виховання.

Навчально-методичне забезпечення розвитку П(ПТ)О в регіоні здійснюється Навчально-методичним центром ПТО у Волинській області (створений у 1995 р.). Методисти Навчально-методичного центру ПТО у Волинській області надають методичну та практичну допомогу керівним та педагогічним працівникам ЗП(ПТ)О.

Учасники Міжнародної виставки "Інноватика у сучасній освіті" (2018 р.)

Творчими групами педагогічних працівників НМЦ ПТО та ПТНЗ області розроблено п'ять проєктів Державних стандартів професійно-технічної освіти на модульно-компетентнісній основі з професій: "Квіткарка", "Слюсар-сантехнік" (2015 р.), "Фермер", "Робітник фермерського господарства" (2016 р.), "В'язальник трикотажного полотна та виробів" (2018 р.). Успішно здійснювалась робота з упровадження 100 стандартів ПТО з усіх професій, з яких проводиться підготовка робітничих кадрів у ЗП(ПТ)О регіону.

За сприяння НМЦ ПТО у Волинській області керівні та педагогічні працівники системи ПТО регіону взяли участь у восьми міжнародних проєктах: українсько-естонські проєкти "Покращення системи підготовки робітничих кадрів для потреб Волинського субрегіону", "Партнерство у сфері професійно-технічної освіти", "Досвід Естонії для підтримки реформ професійної освіти в Україні. Волинська область" (2017 р.), "Надання досвіду Естонії для підтримки реформ професійної освіти в Україні" (2019 р.); проєкти Європейського фонду освіти "Туринський процес" (2016 р.), "Туринський процес 2018-2020 Україна" (2018 р.); українсько-німецький проєкт "Партнерство у сфері професійно-технічної освіти в Україні" (2017-2019 рр.).

Основна ідея українсько-естонських проєктів – вивчення європейського досвіду з організації професійного навчання та поступове упровадження елементів у навчально-виробничий процес ЗП(ПТ)О регіону. Неодноразово відбувалися обміни делегаціями Волині та Естонії, під час яких педагоги брали участь у семінарах, організованих SA Innove "Зв'язок програм навчання зі змінами в суспільстві і на ринку праці", відвідували уроки, підприємства, на базі яких проходить виробнича практика. Для впровадження європейського досвіду в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти області викладачі та майстри 6 навчальних закладів системи ПТО регіону розробили 4 освітні програми на модульно-компетентнісній основі за методологією естонських колег з професій: "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Перукар (перукар-модельєр)", "Штукатур", "Електрогазозварник" та впроваджують у практику роботи.

Три роки реалізується у закладах системи ПТО німецько-український проєкт "Партнерство в сфері професійно-технічної освіти в Україні", головна мета якого – зменшити причини вимушеної міграції молоді з України шляхом залучення інвестицій у професійну освіту. У рамках проєкту керівники, педпрацівники ДПТНЗ "Луцьке ВПУ" та ДНЗ "Ковельський центр ПТО", роботодавці-замовники робітничих кадрів підприємств ТОВ "Волинь -Кальвіс", ПрАТ "СКФ Україна" вивчали досвід організації дуальної освіти Німеччини, яка вважається найкращою в Європі.

У 2018 р. збільшилася з 2 до 8 кількість ЗП(ПТ)О, які використовують елементи дуальної системи навчання при підготовці кваліфікованих робітників з професій сільськогосподарського виробництва, сфери побуту, електрогазозварювальних та будівельних професій. Завдяки іноземним інвестиціям ДНЗ "Ковельський центр ПТО" отримав комп'ютерний комплекс та зварювальне обладнання фірми "Фроніус" на загальну суму понад 600 тис. грн, що дало змогу навчати учнів на сучасному обладнанні.

У системі методичної роботи важливі формування кар'єрних та підприємницьких компетентностей учнів ЗП(ПТ)О. За координації НМЦ ПТО у Волинській області створені та функціонують Центри професійної кар'єри в усіх освітніх закладах області.

Першим кроком до створення центрів кар'єри на базі ЗП(ПТ)О став навчальний тренінг "Ефективна організація роботи в Центрах кар'єри" (2016 р.), який проходив у рамках проєкту Європейського Союзу "Покращення системи підготовки кадрів для потреб економіки Волинського субрегіону". Перший центр професійної кар'єри був створений у Колківському ВПУ (2016 р.), на базі якого проводиться експериментальна робота всеукраїнського рівня з теми "Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру професійної кар'єри у професійно-технічному навчальному закладі".

Кращий досвід роботи з упровадження сучасних виробничих та педагогічних технологій презентується на обласній виставці дидактичних і методичних досягнень "Творчі сходинки педагогів Волині" (1995-2017 рр.) та "Творчі знахідки педагогів закладів професійної (професійно-технічної освіти)" (2019 р.). Переважну кількість творчих напрацювань педагогів становлять методичні

рекомендації практичного спрямування, робочі зошити для лабораторно-практичних робіт, збірники дидактичних матеріалів, уроків теоретичного та виробничого навчання, електронні навчальні посібники, збірки тестів, відеоуроків, які засвідчують, що в навчальному процесі ЗП(ПТ)О активно використовуються інформаційні, інноваційні виробничі та педагогічні технології і методики навчання.

Інноваційний досвід роботи з організації навчально-виховного процесу в ЗП(ПТ)О педагогічні колективи презентують на всеукраїнських виставках та форумах "Сучасні заклади освіти" та "Інноватика в освіті України", демонструючи високі результати.

У ЗП(ПТ)О регіону працювали і надалі працюють експериментальні педагогічні майданчики та експериментальні професійно-технічні навчальні заклади, з них два всеукраїнського та сім обласного рівнів. На всеукраїнському рівні здійснюється експериментальна робота з таких тем: "Впровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес" (2006–2010 р.) (на базі ВПУ № 6 м. Луцька (Волинський технікум Національного університету харчових технологій); "Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування Центру професійної кар'єри у професійно-технічному навчальному закладі" (2017–2019 рр.) (на базі Колківського ВПУ).

На обласному рівні здійснюється експериментальна робота з таких тем: "Системний підхід до модернізації навчального процесу в ПТНЗ засобами інноваційних технологій" (2009–2012 рр.) (на базі Володимир-Волинського ВПУ); "Проєктна діяльність як важливий аспект компетентнісної освіти" (2010–2012 рр.) (на базі Камінь-Каширського ВПУ); "Роль експериментально-дослідної роботи у формуванні професійно-компетентних робітничих кадрів для агропромислового комплексу" (2013–2017 рр.) (на базі Колківського ВПУ); "Використання електронних засобів навчання та Інтернет-технологій для поліпшення підготовки кваліфікованих робітників з професій "Кухар", "Кондитер" (2014–2018 рр.) (на базі ДПТНЗ "Камінь-Каширське ВПУ"); "Вплив впровадження в навчально-виробничий процес інноваційних виробничих технологій та матеріалів на якість підготовки кваліфікованих робітників будівельних професій" (2013–2017 рр.) (на базі

ДПТНЗ "Луцьке ВПУ будівництва та архітектури"); "Вплив технологій дистанційного навчання на підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників" (2013–2016 рр.) (на базі Державного професійно-технічного навчального закладу "Луцьке вище професійне училище"); "Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки учнів з особливими освітніми потребами в ПТНЗ" (на базі Луцького центру ПТО).

Багато закладів на системній основі співпрацюють із *соціальними партнерами.* Так, значимими для Володимир-Волинського вищого професійного училища є партнерство з Львівським національним аграрним університетом, Хмельницьким національним університетом, Київським національним університетом технологій та дизайну. Любомльський професійний ліцей співпрацює зі Спілкою шкіл професійних № 1 та загальноосвітнім ліцеєм у Влодаві (Польща). Колківське вище професійне училище на постійній основі співпрацює з Олустверською школою обслуговування та сільської економіки (Естонія). ДПТНЗ "Камінь-Каширське ВПУ" започаткувало співпрацю з Валгаамським центром професійної освіти (Естонія). Любешівський технічний коледж Луцького НТУ співпрацює з німецькою фірмою "Landmashinen Vertried Deuben", а Маневицький професійний ліцей – з ТОВ "Науково-виробниче підприємство "Укрвермікуліт"". Волинський коледж Національного університету харчових технологій здійснює системну співпрацю з Національним університетом харчових технологій, Івано-Франківським коледжем ресторанного сервісу і туризму Національного університету харчових технологій, Чорноморським морським коледжем Одеського морського національного університету, Вищою Старопольською школою в м. Кельце (Польща). Нововолинський центр професійно-технічної освіти співпрацює з комплексом шкіл гастрономічних і готельних справ ім. К. А. Яворського в Хелмі та Корпусом Миру США в Україні.

Інноваційний педагогічний досвід заклади П(ПТ)О представляють на *Міжнародних та Всеукраїнських виставках і конкурсах.* Найбільш значні здобутки отримують заслужені відзнаки: ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Лицювальник-плиточник" (2005 р.); ІІІ місце у Всеукраїнському

конкурсі фахової майстерності із професії "Маляр" (2009 р.); ІІ місце у ІV (республіканському) етапі ІХ конкурсу знавців з української мови ім. Петра Яцика (2009 р.); ІІІ місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ПТНЗ з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (2019 р.); у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ПТНЗ із професій "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування" (ІІ місце) та "Кондитер" (V місце); І місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів з професії "Столяр будівельний" (2013 р.); ІІІ місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (2013 р.); золота медаль у Всеукраїнському конкурсі "100 кращих товарів України" (2013 р.); І місце у Всеукраїнському етапі Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика (2013 р.); ІІ, ІІІ місця у загальнонаціональному етапі ІІІ Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка (2013 р.); золота та срібна медалі у Всеукраїнському конкурсі "100 кращих товарів України" (2013 р.); срібна та золота медалі на Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти" (2012 р.); золота медаль на Всеукраїнській виставці "Інноватика в освіті України" (2012 р.); срібна та бронзова медалі на Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2013"; золота медаль на VI Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2015"; дипломи І та ІІ ступенів на VI Міжнародному форумі-презентації "Інноватика в сучасній освіті" (2015 р.); ІІ місце на VII Всеукраїнському конкурсі юніорів з кулінарного мистецтва і сервісу (2015 р.); ІІ місце у фінальному етапі VI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка (2015 р.); V місце на ІІІ етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів з професії "Лицювальник-плиточник" (2015 р.); ІІІ місце у фінальному етапі Всеукраїнського конкурсу "Нелегкий прорив легкої промисловості" (2016 р.); золота медаль у номінації "Сантехніка та опалення" та срібна медаль у номінації "Сухе будівництво та штукатурні роботи" на Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" (2016 р.); срібна медаль у номінації "Святковий торт" на

ІІ Міжнародному кулінарному фестивалі "BESTCookFEST-2016"; ІІ місце на VII Всеукраїнському конкурсі юніорів з кулінарного мистецтва і сервісу; диплом ІІІ ступеня на VII Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка (2017 р.); золота та бронзова медалі на VIII Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2017"; золота медаль на VIII Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2018"; золота медаль на Міжнародній виставці "Інноватика у сучасній освіті" (2018 р.); чотири золоті медалі на Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" (2018 р.); VI місце у ІІІ етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів закладів ЗП(ПТ)О з професії "Продавець продовольчих товарів" (2018 р.); ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Маляр" (2017 р.); IV місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Маляр" (2019 р.); ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (2019 р.); І та ІІІ місця у фінальному етапі IX Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка (2019 р.).

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

Функціонування системи ПОН регулюється: Законами України "Про освіту", "Про професійну (професійно-технічну) освіту", "Про повну загальну середню освіту", "Про позашкільну освіту", "Про професійний розвиток працівників", "Про зайнятість населення", "Про ліцензування видів господарської діяльності", Кодексом законів про працю України; Законом України "Про Державний бюджет України на 2019 рік", указами Президента України"Про Стратегію сталого розвитку “Україна-2020”", "Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року"; постановами Кабінету Міністрів України "Про затвердження Національної рамки кваліфікацій", "Про затвердження переліку професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснюється за кошти державного бюджету", "Про документи про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка і додатки до них", "Про затвердження Порядку підтвер-

дження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями", "Про затвердження Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами закладів професійної (професійно-технічної) освіти виробничого навчання та виробничої практики", "Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням", "Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти", "Про затвердження порядку забезпечення гуртожитками осіб, які здобувають освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти"; розпорядженнями Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти", "Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти", "Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік", "Про схвалення методичних рекомендацій щодо формування регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів", інших нормативно-правових актів. Одним із засобів практичної реалізації перспектив розвитку системи та нормативної бази ПОН є розробка та впровадження відповідних регіональних програм та власне "Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року". У 2016 р. створено раду директорів ЗП(ПТ)О Дніпропетровської області та Дніпропетровську обласну раду професійної освіти (стейкхолдерів).

У Дніпропетровській області станом на 01.06.2019 р. функціонують 242 ЗП(ПТ)О. Мережа державних закладів налічує 58 ЗП(ПТ)О другого та третього рівнів атестації: 9 професійно-технічних училищ, 22 професійні ліцеї, 16 центрів професійно-технічної освіти, 6 вищих професійних училищ, 5 навчальних центрів при кримінально-виконавчих установах закритого типу; мережа закладів інших форм власності налічує 184 ЗП(ПТ)О першого рівня атестації. 12 державних ЗП(ПТ)О зосереджено у місті Дніпрі, решта розташовані в районних центрах області, селищах міського типу та селах. Роботу філії Дніпровського індустріально-педагогічного технікуму, в якій проводилась ППОН, у 2018 р. було призупинено.

Кадровий склад державних ЗП(ПТ)О області в 2018 р. налічу-

вав 2,694 тис. педагогічних працівників, серед яких 1,203 тис. майстрів виробничого навчання та 0,907 тис. викладачів загальноосвітніх та спеціальних предметів. Щороку контингент державних ЗП(ПТ)О області зменшується. Якщо контингент державних ЗП(ПТ)О області в 2016 р. становив 22,135 тис. осіб, то у 2017 р. – 21,766 тис. осіб, у 2018 р. – 21,119 тис. осіб. У 2018 р. контингент учнів у ЗП(ПТ)О складається з: 5,633 тис. учнів, які навчаються на базі повної загальної середньої освіти; 14,666 тис. учнів, які навчаються на базі базової загальної середньої освіти з отриманням повної загальної середньої освіти; 0,82 тис. учнів, які навчаються на базі базової загальної середньої освіти без отримання повної загальної середньої освіти. З них 12,181 тис. чоловіків та 8,938 тис. жінок.

Учні та слухачі ЗП(ПТ)О області навчаються за 110 професіями. Щорічно державні ЗП(ПТ)О випускають близько 9 тис. кваліфікованих робітників, з яких 70 % одержують кваліфікацію з двох-трьох професій. Загалом 2018 р. були працевлаштовані 7,735 тис. випускників ЗП(ПТ)О, що складає 90 % від загальної кількості випускників, які проходили навчання за програмами ППОН.

Зростає участь ЗП(ПТ)О в проєктах "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні" і "Термомодернізація та утеплення фасадів будівель: через навчання до енергоефективності".

У результаті співпраці методичної служби професійно-технічної освіти з ПАТ "Арселор Міттал Кривий Ріг", за поданням проєктної заявки від НМЦ ПТО, благодійним фондом підприємства виділені 80 тис. грн на створення на базі Криворізького кабінету навчально-методичного центру в Дніпропетровській області медіаосвітнього центру, який буде забезпечувати оперативне інформування педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти про нові технології виробництв та роботодавців – про ресурси професійної (професійно-технічної) освіти регіону. Цього року в конкурсах на отримання грантів перемогли 12 навчальних закладів (у 2019 р. – 7) з 22-ма проєктами (в 2019 р. – 9).

ЗП(ПТ)О Дніпропетровщини стають переможцями в конкурсах на отримання грантів у 2019 р: ВПУ № 17 – проєкти "Територія здорового способу життя", "Спорт на свіжому повітрі – це життя, це культура, це здоров'я", "Сучасні технології в навчанні", "Осучаснення території навколо навчального закладу"; Західно-

Донбаський професійний ліцей – проєкт "Гуртожиток нас єднає, тепла з вікна не випускає"; Західно-Дніпровський центр професійно-технічної освіти – проєкт "Сучасний заклад для нового покоління"; Криворізький центр підготовки та перепідготовки робітничих кадрів будівельної галузі – проєкт "Реконструкція старого гуртожитку"; проект "Urban build" (у рамках фестивалю "Industrial Fest"); Зеленодольський професійний ліцей – проєкт "Підготовка робітників за спеціальністю "Слюсар з ремонту устаткування котельних та пилопідготовчих цехів"; Софіївський професійний ліцей – проєкт "Створення тренувального центру з вивчення козацьких бойових мистецтв"; Дніпропетровський центр професійно-технічної освіти – проєкт "Створення лабораторії для підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації операторів верстатів з числовим програмним управлінням"; Криворізький навчально-виробничий центр – проєкт "Фешн#Дизайнер-2020"; Марганецький професійний ліцей – проєкт "Цікаві фізика, хімія, біологія"; Дніпропетровський центр професійно-технічної освіти – проєкт "Обладнання для сучасної лабораторії "Цікава хімія""; Міжрегіональне вище професійне училище з поліграфії та інформаційних технологій – проєкт "Піджеон"; у ПТУ № 79 смт Петриківка впроваджується спільний проєкт "Придбання професійного обладнання для художньої школи та ПТУ-79 у рамках створення хабу крафтових технологій (Petrykivka Craft Tech HUB)".

Також запроваджено інновації за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів (сайти, хмарні середовища, соціальні мережі) та видання друкованої продукції. Сайт НМЦ ПТО у Дніпропетровській області (http://nmc-pto.dp.ua/) адаптований для зручного перегляду. Також цікавим засобом для спілкування є власна сторінка у соціальній мережі Фейсбук https://www.facebook.com/profile.php?id=100011158179697. Функціонують блоги методистів НМЦ ПТО, створені віртуальні середовища в соціальних мережах.

З вересня 2017 р. у Дніпропетровській області стартував експеримент з упровадження елементів дуальної форми здобуття освіти. Спочатку передбачалося впровадження у професійну підготовку кваліфікованих робітничих кадрів елементів дуальної

форми навчання за професією "Машиніст електровоза" (гірничі роботи). Підприємством-замовником кадрів ПАТ "Криворізький залізорудний комбінат" визначено, що впровадження елементів дуальної форми навчання за професією має проводитися в інтеграції з професіями "Електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту устаткування", "Люковий" (гірничі роботи), згідно з робочим навчальним планом та наявною ліцензією закладу освіти.

У 2018 р. у Дніпропетровській області 12 ЗП(ПТ)О (8 %) уклали угоди з 19 підприємствами щодо навчання з упровадженням елементів дуальної форми з 15 професій за галузями: електротехнічне виробництво, залізничний транспорт, автотранспорт, гірничодобувна промисловість, швейне виробництво, громадське харчування. Відповідно, за регіонами (за галузями): м. Дніпро – 4 ЗП(ПТ)О (електротехнічне виробництво, залізничний транспорт, швейне виробництво, громадське харчування); м. Кривий Ріг – 5 ЗП(ПТ)О (гірничодобувна промисловість, електротехнічне виробництво, швейне виробництво, автотранспорт, залізничний транспорт); інші міста (м. Кам'янське, Першотравенськ, Нікополь) – 3 ЗП(ПТ)О (автотранспорт, гірничо-добувна промисловість, електротехнічне виробництво).

Станом на 2020 р. лідируючі позиції серед молоді регіону утримують професії кухаря та кондитера. На третьому місці – слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, на четвертому – тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва. Замикає п'ятірку електрогазозварник. Шосте місце рейтингу – у спеціальності перукаря і манікюрника, сьоме – водія. До останньої трійки увійшли фахівець з обробки інформації та програмного забезпечення, електромонтер з ремонту та обслуговування устаткування і оператор верстатів із програмним керуванням. Серед роботодавців ТОП-10 найзатребуваніших професій має дещо інший вигляд: електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, слюсар-ремонтник, електрогазозварник, електрослюсар черговий та з ремонту устаткування, токар, машиніст крана, кухар, електрозварник ручного зварювання, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, верстатник широкого профілю.

Робочими групами розроблено та переопрацьовано за новими вимогами три стандарти професійної (професійно-технічної) освіти з професій: "Обмотувальник елементів електричних ма-

шин" (КПТМЛ), "Монтажник-складальник металопластикових конструкцій" (КЦППРКБГ), "Пресувальник гарячих труб" (НЦПО). Закладами П(ПТ)О області у 2020-2021 н. р. впроваджувалися 43 стандарти професійної (професійно-технічної) освіти на модульно-компетентнісній основі, за всіма ними напрацьовані творчими групами педагогів на чолі з профільними методистами НМЦ ПТО орієнтовні освітні програми, зокрема за стандартами: 7212 "Електрогазозварник", 8124 "Вальцювальник стана холодного прокату труб", 5141 "Маникюрник", 4121 "Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних", 5220 "Продавець непродовольчих товарів", 7231 "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів", 7212 "Газорізальник", 7133 "Штукатур".

Оновлюється матеріально-технічна база ЗП(ПТ)О та створюються навчально-практичні центри за рахунок коштів державного бюджету та кошти соціальних партнерів. На даний час в області функціонує 26 навчально-практичних центри. За кошти державного бюджету створено галузеві НПЦ: швейного виробництва в ДПТНЗ "Криворізький навчально-виробничий центр" та сільського господарства в Ордена "Знак Пошани" ВПУ № 75; машинобудівної галузі в ВПУ № 17, зварювального виробництва в Кам'янському ВПУ та електротехнічної галузі в Криворізькому центрі професійної освіти машинобудування та металургії; з професії "Монтажник з утеплення будівель" у Криворізькому центрі підготовки та перепідготовки робітничих кадрів будівельної галузі та зі слюсарних робіт у Дніпровському центрі ПТО. За кошти інвесторів та соціальних партнерів оновлено матеріально-технічну базу ЗП(ПТ)О та створено НПЦ: Зеленодольський професійний ліцей – за професією "Слюсар з ремонту устаткування котельних та пилопідготовчих цехів" (за кошти компанії ДТЕК Криворізька ТЕС; обласного бюджету та Зеленодольської міської ради); у Дніпровському вищому професійному училищі будівництва створено НПЦ з монтажу санітарно-технічних систем і устаткування.

НМЦ ПТО з січня 2018 р. у рамках реалізації Федерацією організації роботодавців Дніпропетровщини та німецької організації роботодавців NORDMETALL українсько-німецького проєкту "Довготривалий розвиток персоналу в умовах глобалізації ринку праці шляхом дуального навчання в профтехосвіті на Дніпропет-

ровщині. Досвід Німеччини" представляв професійну (професійно-технічну) освіту області. Укладено угоду про реалізацію спільного проєкту між Україною та Польщею "Підтримка учнівського самоврядування в Україні – вибір демократичної освіти" в рамках програми "Rita-RegioninTransitions".

У 2017-2018 рр. ДОН та НМЦ ПТО організовано роботу з підготовки та подання ЗП(ПТ)О області проєктів регіонального розвитку з напряму "Модернізація професійно-технічної освіти" до участі у конкурсному відборі за програмою "Розвиток людського капіталу".

Західно-Дніпровський центр професійно-технічної освіти та професійно-технічне училище № 79 брали участь у Міжнародній конференції (2018 р.) на базі Шяуляйського центру професійної підготовки Литовської республіки "Соціальне партнерство в сфері професійно-технічної освіти", круглому столі за темою "Сприяння і перспективи співробітництва між українськими і литовськими закладами професійної (професійно-технічної) освіти". Дніпровський професійний залізничний ліцей входить до складу Асоціації державних закладів профтехосвіти України залізничного профілю і співпрацює з тими навчальними закладами, з якими є угода Асоціації. Навчання учнів у Доправній академії м. Тренчин (Словаччина) відбувається в рамках такої Угоди та за кошти батьків учнів. Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування співпрацює з польською компанією "КРІСМАР" з питань удосконалення навчально-матеріальної бази. Дніпровське професійно-технічне училище № 6 вивчає та запроваджує передовий педагогічний та виробничий досвід на базі Регіонального навчально-практичного центру сучасних будівельно-монтажних технологій "Triora", створеного спільно з виробниками продукції за інноваційними технологіями. Дніпровським вищим професійним училищем будівництва у 2016 р. у рамках українсько-швейцарського проекту "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні" за підтримки Міністерства освіти і науки України, який фінансується Швейцарською Конфедерацією та "Геберіт Інтернешнл Сейлз АГ" і виконується Ресурсним центром "ГУРТ", відкрито НПЦ "СантехЛюкс" для навчання монтажників санітарно-технічних систем і устаткування.

До експерименту із *соціального партнерства* в Дніпропетровській області включені: Федерація об'єднань роботодавців Дніпропетровщини; Дніпропетровська торгово-промислова палата; професійні спілки; ДОЦЗ. Крім того, в рамках впровадження у професійну підготовку кваліфікованих робітничих кадрів елементів дуальної форми здобуття освіти та для заохочення роботодавців у створенні нових робочих місць в області реалізується українсько-німецький проєкт партнерства з розвитку соціального діалогу за участі Федерації організацій роботодавців Дніпропетровщини та німецької організації роботодавців NORDMETALL. У межах проєкту Erarbeitung des Curricullums fur das Training der EXAM TN – "EXAM-Дніпро" "Зовнішнє управління професійною освітою – ЗУПО Дніпро" проведено круглий стіл, запроваджені елементи дуального навчання. ПАТ "Арселор Міттал Кривий Ріг", за поданням проєктної заявки від НМЦ ПТО, виділені кошти на створення на базі НМЦ ПТО у Дніпропетровській області медіаосвітнього центру для оперативного інформування педагогів ЗП(ПТ)О про нові технології виробництв та роботодавців. За угодою з НТУ "Дніпровська політехніка" відкрито регіональну мережеву Академію Cisco для підвищення інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів.

Протягом 2020 р. велика увага приділялась розвитку учнівського самоврядування як визначального чинника громадянської свідомості здобувачів освіти. У рамках проєкту Фонду Civis Polonus "Підтримка учнівського самоврядування в Україні – вибір демократичної освіти" проведено тренінги "Активізація діяльності учнівського самоврядування – навчання демократії" для радників та лідерів учнівського самоврядування. За рекомендаціями польського Фонду Civis Polonus та за ініціативи учнівського самоврядування професійної (професійно-технічної) освіти області реалізовано учнівські проєкти в 10 ЗП(ПТ)О. Одним із пріоритетних напрямів виховної діяльності в ЗП(ПТ)О було і залишається національно-патріотичне виховання. Підтримується співпраця з Координаційним центром допомоги воїнам ЗСУ та їхнім сім'ям, КП "Патріот": лідери учнівського самоврядування брали участь у спільних акціях, тематичних виховних заходах (День Соборності України, "Герої не вмирають" тощо).

Тільки протягом 2020 р. працівниками НМЦ ПТО напрацьовано методичні рекомендації, робочі зошити, збірники тестових завдань та інші навчально-методичні розробки і матеріали за напрямами професійної підготовки (26), загальноосвітньої підготовки (35).

На базі ЗП(ПТ)О області у 2020 р. завершилась робота дослідно-експериментальних майданчиків всеукраїнського рівня "Педагогічні умови формування конкурентоспроможності фахівців гірничого профілю у професійних навчальних закладах" на базі Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею. Продовжили експериментальну роботу три дослідно-експериментальні майданчики всеукраїнського рівня: "Підготовка кваліфікованих робітників з професій “Квітникар”, “Декоратор вітрин”, “Флорист” з використанням технології дистанційного навчання" на базі Дніпропетровського центру професійно-технічної освіти туристичного сервісу; "Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти" у Державному професійно-технічному навчальному закладі "Дніпровський центр професійно-технічної освіти"; "Організаційно-педагогічні умови створення і функціонування STEAM-центру" на базі ДПТНЗ "Криворізький навчально-виробничий центр", Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти Дніпропетровської області, Національного центру "Мала академія наук України".

Розпочато проведення роботи дослідно-експериментального майданчика всеукраїнського рівня, в якому безпосередню участь бере НМЦ ПТО: "Формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг у процесі професійної підготовки" (на базі НМЦ ПТО, КЦППРК, ДЦПО, ДЦПТОДСЗ). Напрацьовані матеріали за результатами роботи майданчиків розміщені на сайті НМЦ ПТО https://nmc-pto.dp.ua/ у розділі "Експериментально-педагогічна діяльність".

Пріоритетом діяльності навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області є співпраця із *соціальними партнерами*. Так, упродовж 2019 р. проаналізовано результати співпраці з 26 партнерами, серед яких: Інститут ПТО НАПН України; КЗВО "Дніпровська академія неперервної

освіти"; Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДВНЗ "Університет менеджменту освіти"; КПНЗ "Мала академія наук учнівської молоді"; НТУ "Дніпровська політехніка"; Національний центр аерокосмічної освіти; ДВНЗ "Криворізький державний педагогічний університет"; ДВНЗ "Криворізький національний університет"; Дніпропетровський РЦЯО; Федерація організації роботодавців Дніпропетровщини; Дніпропетровська обласна організація Всеукраїнської асоціації працівників ПТО; НУ "Криворізький металургійний інститут Національної металургійної академії України". Було узгоджено плани спільних заходів кабінету НМЦ ПТО та Криворізького міськрайонного ЦЗ з ТОВ "Метінвест-промсервіс", з ПАТ "Арселор Міталл Кривий Ріг".

З екологічного напряму укладено угоди з КЗО "Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді", Дніпропетровською обласною організацією Українського товариства охорони природи. З національно-патріотичного напряму угоди уклали Дніпропетровська обласна організація товариства сприяння обороні України; Дніпропетровська обласна організація Товариства Червоного Хреста України; Комунальне підприємство "Патріот"; ГО "Гуманітарний рух". З виховного та соціально-психологічного напряму – НЗК "Дніпропетровський будинок мистецтв"; КЗ "Обласний центр здоров'я"; кафедра педагогіки та корекційної освіти Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара; Дніпропетровський обласний методичний психолого-медико-педагогічний центр; Дніпропетровський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; КЗК "Дніпропетровський національний історичний музей імені Д. І. Яворницького".

Також здійснюється співпраця з КЗВО "Дніпровська академія неперервної освіти", Білоцерківським інститутом неперервної професійної освіти, НТУ "Дніпровська політехніка", Федерацією організацій роботодавців Дніпропетровщини, ТОВ "Метінвест", ПАТ "Арселор Міттал Кривий Ріг", КЗО "Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді" та обласною організацією Українського товариства охорони природи, КПНЗ "Мала академія наук учнівської молоді", Дніпропетровським регіона-

льним центром якості освіти.

Військово-патріотичний зміст роботи підкріплено угодами з громадськими організаціями: Дніпропетровська обласна організація Товариства Червоного Хреста України, КП "Патріот" Дніпровської міської ради, Громадське формування "Штаб Національного захисту в Дніпропетровській області", Дніпропетровська обласна організація Товариства сприяння обороні України. Соціально-психологічний супровід учнів здійснюється через угоди з КЗ "Обласний центр здоров'я", кафедрою педагогіки та корекційної освіти Дніпровського національного університету ім. О. Гончара, Дніпропетровським обласним методичним психолого-медико-педагогічним центром та Дніпропетровським обласним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Учні ЗП(ПТ)О області брали участь у Всеукраїнських конкурсах фахової майстерності, щорічному міжнародному конкурсі професійної майстерності "WorldSkills UKRAINE" (2018 р.). Підтвердили високий рівень професійної підготовки 3 ЗП(ПТ)О, учні яких здобули призові місця на 3 Всеукраїнських конкурсах фахової майстерності в 2018 р. з професій: "Електрозварник ручного зварювання" серед 24 учасників різних областей України: І місце – учень Кам'янського вищого професійного училища; "Столяр будівельний" – 21 учасник: ІІ місце – учень Дніпровського вищого професійного училища будівництва; "Продавець продовольчих товарів" – 22 учасники: ІІІ місце – учениця Криворізького центру професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу. У 2018-2019 рр. проведено олімпіади для учнів з профтехциклу за професіями "Верстатник широкого профілю", "Маляр", "Штукатур", "Бухгалтерський облік".

З 2016 р. ПТО Дніпропетровщини є активним учасником конкурсного руху WorldSkills Ukraine. У 2018 р. на WorldSkills Ukraine також була представлена позаконкурсна компетенція "Мехатроніка", до участі в якій запросили і учнів ЗП(ПТ)О. Взяли участь 6 ЗП(ПТ)О: ПТУ № 2, ПТУ № 6, КПГТЛ, ДЦПТО, ДВПУБ, НЦПО. Три роки поспіль область займає лідируючі позиції з компетенцій "зварювальне виробництво", "кондитерське, кулінарне, перукарське мистецтво". За всіма іншими компетенціями необхідно підвищувати якість підготовки учнів до змагань.

У 2019 р. ЗП(ПТ)О області взяли участь: у рамках програми соціального партнерства Міністерства освіти і науки України з компанією "КНАУФ" на базі ДВПУБ проведено Всеукраїнський конкурс з професії "Монтажник гіпсокартонних конструкцій", ІІ місце посіла команда з майстра виробничого навчання та учня ДВПУБ; у рамках програми соціального партнерства Міністерства освіти і науки України з Швейцарським бюро співробітництва компанії "Geberit" проведено регіональний конкурс професійної майстерності з професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування", І місце в регіональному відбірковому етапі посіла команда учнів ДВПУБ, на Всеукраїнському етапі отримали дипломи учасників; у відбірковому регіональному етапі чемпіонату інсталяторів і монтажників INSTALL FEST UKRAINE, який проходив на базі ДВПУБ за підтримки корпорації "СТАС", команда ДВПУБ отримала дипломи учасників; у півфіналі INTERPIPE MECHATRONIKLAB команда учнів ПТУ № 2 виборола можливість представляти П(ПТ)О області у фіналі; у щорічному фестивалі моди "Весняна акварель" взяли участь та отримали сертифікати учасників колективи ВПУ № 55, ДЦПО, МЦППВ, КНВЦ.

У 2020 р. НМЦ ПТО та ЗП(ПТ)О області взяли участь у Дванадцятій Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2020" з роботою "Центри кар'єри – якісна платформа формування кар'єрних компетенцій у сфері професійної (професійно-технічної) освіти" (золота медаль). Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області здійснював організаційні заходи щодо участі ЗП(ПТ)О у міжнародних виставках з презентації досягнень. Результати ЗП(ПТ)О Дніпропетровської області: Почесне звання "Лідер інновацій в освіті" – 2, золота медаль – 1.

Підвищення потенціалу педагогічних кадрів Дніпропетровщини у 2020 р. здійснювалось через участь у таких міжнародних конференціях, науково-практичних інтернет-конференціях, вебінарах: Міжнародний конкурс молодих дизайнерів "International Young Designers Contest"; Міжнародна виставка промислового обладнання, металообробки, ливарства та енергетики "Машпром. Літекс. Енергопром"; "WorldSkills Belarus – драйвер розвитку професійної освіти"; Міжнародна науково-практична конференція "Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства"; виставка в онлайн-форматі "Інноватика в сучасній освіті"; Міжнародна науково-практична конференція "Інформаційно-ресурсне

забезпечення освітнього процесу в умовах діджиталізації суспільства"; VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція "Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти".

У Всеукраїнських конференціях: Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція "Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання"; Всеукраїнський телеміст з онлайн-трансляцією БІНПО "Удосконалення сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогів професійної освіти: виклики, тенденції, акценти"; Всеукраїнська очно-дистанційна школа "Морський Workshop з професійними хмарами та STEAM"; Студія корпоративного тимбілдингу "Особистісний бренд педагога-професіонала в освіті"; III Всеукраїнський відкритий науково-практичний онлайн-форум "Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії"; Всеукраїнський інтернет-марафон "Ефективне використання новітніх технологій як основа формування професійних компетентностей здобувачів освіти"; Всеукраїнський інтернет-марафон "Ефективне використання новітніх технологій як основа формування професійних компетентностей здобувачів освіти". Також ЗП(ПТ)О області взяли участь у багатьох Всеукраїнських вебінарах і семінарах-тренінгах.

Упродовж 2018-2019 н. р. учні ЗП(ПТ)О взяли участь у 28 конкурсах із загальноосвітніх предметів: обласних – 9; всеукраїнських – 8; всеукраїнських інтернет-олімпіадах – 3; міжнародних – 5. Загалом, у різного рівня конкурсах та олімпіадах взяли участь 251 учень. Переможцями стали 42 учні з Дніпропетровської області, що становить 16,3 % від усіх інших переможців. Результативність участі: міжнародні конкурси – 120 учасників з Дніпропетровської області, з них 4 переможці (3,3 % від усіх інших переможців); всеукраїнські конкурси – 42 учасники, 13 переможців (31 % від усіх інших переможців); обласні конкурси – 89 учасників, 24 переможці (27 % від усіх інших переможців).

Криворізький навчально-виробничий центр. Музей козацької слави

Дніпровський центр професійно-технічної освіти туристичного сервісу, майстер-клас з флористики в рамках міжнародної співпраці з SES. Місце проведення – кабінет флористики ДПТНЗ "ДЦПТОТС". Учасники – учні групи Ф-17-1, старший експерт Розамунде Ріхтер, 2017 р.

Західно-Дніпровський центр професійно-технічної освіти, директор центру – Циган Віктор Васильович. Вручення золотої медалі в конкурсі з тематичних номінацій під час Десятої Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти" м. Київ, 2019 р.

Софіївський професійний ліцей, захист учнівського STEM-проєкту "Вертикальна ферма майбутнього", 2019 р.

Перещепинський професійний ліцей, проходження виробничої практики учнями з професії "Швачка" на ТОВ "Новомосковська швейна фабрика "ПАН та ПАНІ", 2018 р.

Дніпровський центр професійної освіти, ІІІ етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти з професії "Кухар", 2019 р.

ПТУ № 6, робота в майстерні за спеціальністю "Автослюсар з колісних транспортних засобів", 2018 р.

ВПУ № 17, робочий візит першого заступника міністра освіти і науки України Хобзея П. К., 2019 р.

Дніпровський центр професійно-технічної освіти, участь у конкурсі з мехатроніки учнів з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування". Майстер виробничого навчання Поляков Олександр Дмитрович, учні – Зюганов В., Полушко А., Стано А., 2018 р.

НМЦ ПТО у Дніпропетровській області спільно із польським Фондом Fundacja Civis Polonus у рамках програми RITA – "Region in Transition" ("Зміни в регіоні") проводить триденні тренінги "Підтримка учнівського самоврядування в Україні – вибір демократичної освіти", 2019 р.

ВПУ № 17 м. Дніпро, відкриття навчально-практичного центру за галузевим спрямуванням "Верстатник широкого профілю. Токар. Фрезерувальник. Шліфувальник. Свердлувальник", 2019 р.

Робоча зустріч представників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, роботодавців, профспілок області з німецькими партнерами для узгодження плану заходів у рамках розширеного проєкту Erarbeitung des Curricullums fur das Training der EXAM TN – "EXAM-Дніпро"
"Зовнішнє управління професійною освітою",
27 жовтня 2018 р.

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Система професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області охоплює заклади професійної (професійно-технічної) освіти, відділ професійної освіти Департаменту освіти і науки Донецької обласної державної адміністрації та Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області. В останні роки в ній відбулися суттєві зміни, пов'язані, передусім, із військово-політичними подіями, а також зі структурними та територіальними зрушеннями в економіці регіону.

Упродовж багатьох років Донецька область була потужним індустріальним та науковим регіоном України, в якому вироблялося майже 10 % валового державного продукту, близько 20 % промислової продукції та понад 25 % експорту країни. За виробництвом окремих видів промислової продукції, зокрема видобутком вугілля, виробництвом електроенергії, випуском продукції важкого машинобудування, область була беззаперечним лідером в Україні. Події 2014-го і наступних років, зокрема втрата контролю над частиною території області, зумовили помітні зміни в економіці регіону. Оскільки значна кількість суб'єктів господарювання залишилася на непідконтрольних уряду України територіях, роль Донецької області в макроекономічних показниках суттєво знизилась. Так, за 2013-2017 рр. частка регіону в структурі валової доданої вартості знизилася майже вдвічі, промислового виробництва – на понад третину, роздрібного товарообігу – у 3,5 раза. Помітно погіршилися також показники зовнішньоекономічної діяльності, насамперед експорту. Фізичний обсяг валового регіонального продукту в 2014 р. склав лише 67,1 % порівняно з попереднім 2013 р.

Система професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області характеризується наявністю розгалуженої мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти державної форми власності. Загалом вона сформувалася під впливом багатьох чинників, головними серед яких є структура економіки регіону,

кількість населення, рівень урбанізації, демографічні та міграційні процеси. У різні роки в регіоні функціонувало від 100 до 140 закладів П(ПТ)О, що складало від 11 до 12,5 % таких закладів освіти України. Аналогічною була й частка інших показників діяльності ЗП(ПТ)О, зокрема загальної кількості учнів, прийнятих на навчання, і випущених осіб. Ситуація суттєво змінилася після втрати контролю над частиною території. Питома вага закладів П(ПТ)О Донецького регіону й здобувачів освіти в них скоротилася практично вдвічі.

Якщо на початку 2014 р. у Донецькій області функціонувало 107 державних ЗП(ПТ)О, то восени 2014 р. на підконтрольній українській владі території області їх залишилось лише 47. На відміну від закладів вищої освіти, які практично повністю були перереєстровані на підконтрольній Україні території, всі заклади П(ПТ)О, які розміщувалися на непідконтрольних уряду України територіях, там і залишилися. Загалом на непідконтрольній території залишилася більшість ЗП(ПТ)О Донецької області, а це 60 закладів. Це пояснюється значною кількістю великих міст за "лінією зіткнення" (Донецьк, Макіївка, Горлівка, Єнакієве, Харцизьк, Шахтарськ, Ясинувата тощо).

Починаючи з 2016 р., триває процес оптимізації та реорганізації закладів професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 18.05.2016 р. № 524 "Про реорганізацію Державних професійно-технічних навчальних закладів міста Слов'янська Донецької області", зі змінами, внесеними наказами Міністерства освіти і науки України від 08.06.2016 р. № 633 та від 11.11.2016 р. № 1361, Державний навчальний заклад "Слов'янський професійний художній ліцей" реорганізований шляхом приєднання до Слов'янського багатопрофільного регіонального центру професійної освіти імені П. Ф. Кривоноса.

У 2018 р., згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 18.06.2018 р. № 658 "Про реорганізацію закладів професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області", здійснено об'єднання Соледарського професійного ліцею, Дебальцевського професійно-технічного училища, Часів-Ярського професійно-

технічного училища та ДНЗ "Бахмутський центр професійно-технічної освіти". Нині ДНЗ "Бахмутський центр професійно-технічної освіти" об'єднує освітню діяльність Соледарського професійного ліцею, який готував робітничі кадри для гірничої промисловості, та освітню діяльність Дебальцевського професійно-технічного училища, Часів-Ярського професійно-технічного училища, де здійснювалась підготовка робітничих кадрів машинобудівної галузі.

З 2021 р. Слов'янський професійний машинобудівний ліцей, ДНЗ "Дружківський професійний ліцей", Костянтинівський професійний будівельний ліцей, ДНЗ "Міжрегіональне вище професійне будівельне училище м. Краматорська" знаходяться в стані припинення юридичної особи в результаті реорганізації. Маріупольський професійний ліцей сфери послуг приєднаний до Маріупольського професійного машинобудівного ліцею.

Станом на 01.09.2021 р. у Донецькій області функціонує 32 державних ЗП(ПТ)О та 2 навчальних центри при установах виконання покарань. Загальний контингент здобувачів освіти складає 9,8 тис. осіб, а регіональний розподіл має такий вигляд: найбільша кількість здобувачів професійної освіти навчається в Маріупольському та Краматорському регіональних методичних об'єднаннях, що пояснюється високою концентрацією населення та освітніх послуг в декількох крупних містах: Маріуполі, Краматорську, Слов'янську, Костянтинівці. Тут розміщується по кілька закладів ЗП(ПТ)О зі значною кількістю учнів широкої палітри робітничих професій.

Навчально-методичне і науково-методичне забезпечення діяльності ЗП(ПТ)О Донецької області та методичний супровід впровадження в освітній процес досягнень науки, техніки, нових технологій, передового досвіду та інноваційних педагогічних технологій здійснює Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області.

Провідною ідеєю та головною метою діяльності НМЦ ПТО у

---

[3] Концепція професійної освіти України. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: навч.-метод. посібник / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища шк., 1992. С. 6–14.

Донецькій області є сприяння науково-методичному забезпеченню підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти області освічених конкурентоспроможних на ринку праці, кваліфікованих та висококваліфікованих робітників зі сформованими соціально значущими якостями.

Значна увага приділяється забезпеченню реформування професійної освіти, модернізації навчально-методичної роботи в системі професійної освіти шляхом упровадження сучасних навчально-виробничих, навчально-виховних, управлінських технологій, стимулювання професійного зростання педагогічних кадрів системи закладів професійної (професійно-технічної) освіти області, підвищенню їхньої професійної майстерності, зокрема через активізацію співпраці закладів професійної (професійно-технічної) освіти з роботодавцями та соціальними партнерами на основі системи базових цінностей: професіоналізму, практико-зорієнтованої наукової діяльності, співробітництва і приватно-партнерських стосунків. Упроваджується завдання адаптації учасників освітнього процесу до вимог сьогодення.

Одним із пріоритетних напрямів роботи Центру є аналіз стану навчальної, виховної та методичної роботи з метою підготовки пропозицій щодо їхнього вдосконалення. Для зручності і підвищення ефективності надання консультативної допомоги заклади згруповані в регіональні методичні об'єднання за територіальним принципом: Краматорське, Бахмутське, Покровське та Маріупольське регіональні об'єднання. Вони структуруються на методичні секції педагогів за напрямами. За кожним регіональним об'єднанням закріплені профільні методисти Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області. Такий територіальний розподіл дає змогу швидко та ефективно реагувати на запити керівних і педагогічних працівників.

Кабінет професійної підготовки об'єднує роботу регіональних методичних секцій педагогічних працівників за професіями та відповідними напрямами підготовки кваліфікованих робітників. Кабінет працює над методичною проблемою "Підвищення конкурентоспроможності кваліфікованого робітника шляхом упро-

вадження інновацій професійної освіти".

Кабінет загальноосвітньої підготовки об'єднує роботу секцій природничо-математичної, суспільної, гуманітарної підготовки, фізичного виховання та захисту України. Методична проблема кабінету – "Використання інноваційних технологій в освіті – запорука підвищення якості знань із загальноосвітніх дисциплін у здобувачів професійної освіти".

Кабінет виховної та інформаційної роботи об'єднує виховну та інформаційно-організаційну роботу НМЦ ПТО у Донецькій області із закладами професійної освіти Донеччини. Кабінет працює над проблемою "Забезпечення методичних, навчально-технологічних, культурно-просвітницьких, інформаційних умов розвитку регіональної системи виховної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти".

Вищевказані напрями діяльності Центру забезпечують підвищення якості науково-методичного рівня педагогічних кадрів ЗП(ПТ)О для підготовки конкурентоспроможних робітників Донецького регіону.

З огляду на те, що стрімкі зміни в суспільстві неминуче окреслюють нові вимоги до професійної підготовки фахівців, все більшої актуальності та значення останнім часом набуває впровадження нових форм і методів профорієнтаційної роботи серед школярів, молоді та незайнятого населення.

Однією з форм роботи НМЦ ПТО у Донецькій області є методичний супровід профорієнтаційної роботи, надання консультативно-методичної допомоги ЗП(ПТ)О області з проведення профорієнтаційної роботи. З цього напряму колектив НМЦ ПТО у Донецькій області тісно співпрацює з обласним центром зайнятості, Краматорським міським центром зайнятості та КЗ "Донецький Палац молоді "Юність", за участю яких проводяться обласні виставки технічної і декоративної творчості, обласний конкурс "Слобожанська писанка", регіональний Форум кар'єри "Схід і Захід разом", виставка-конкурс науково-технічної юнацької творчості Донеччини "Техно-Україна. Techno-UA".

Методисти НМЦ ПТО у Донецькій області беруть активну участь в оновленні змісту та якості професійної (професійно-

технічної) освіти. Так, протягом 2021 р. на базі пілотних ЗП(ПТ)О була проведена апробація проєкту орієнтовних критеріїв, індикаторів та інструментарію для самооцінювання освітніх і управлінських процесів.

Одним з основних та актуальних вже декілька років напрямів роботи Центру є розробка стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу. Методисти НМЦ ПТО у Донецькій області та досвідчені педпрацівники провідних ЗП(ПТ)О регіону щорічно входять до складу всеукраїнських робочих груп з розробки СП(ПТ)О за професіями. У 2021 р. Донецька область, відповідно наказу Міністерства освіти і науки України, бере участь в розробці освітніх стандартів з професій: боцман; матрос; верстатник широкого профілю; кондитер; машиніст електровоза; токар.

У 2021 р. співробітниками Центру за наказом Міністерства освіти і науки України також здійснюється організаційний та методичний супровід розроблення проєктів стандартів професійної (професійно-технічної) освіти для професій гірничо-металургійного комплексу: машиніст крану металургійного виробництва; машиніст конвеєра; машиніст насосних установок; дверевий; вогнетривник.

Протягом травня-серпня 2021 р. методисти НМЦ ПТО у Донецькій області, педагогічні працівники пілотних ЗП(ПТ)О області та представники роботодавців брали участь у новому проєкті Програми ООН із відновлення та розбудови миру, спрямованому на модернізацію змісту професійної освіти. Робота була пов'язана з оновленням освітніх програм за професіями: кухар (ДНЗ "Мирноградський професійний гірничий ліцей"); швачка (Костянтинівський професійний будівельний ліцей та ДНЗ "Бахмутський центр професійно-технічної освіти"); офіціант (ДНЗ "Бахмутський центр професійно-технічної освіти"); кондитер (Краматорське вище професійне училище); слюсар з ремонту

---

[4] Положення про психологічну службу в системі освіти України: затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України, 1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0922-99#Text (дата звернення: 23.12.2019).

[5] Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-XII. Голос України. 1991. 26 червня.

колісних транспортних засобів (Маріупольський професійний ліцей автотранспорту); слюсар-ремонтник (Маріупольський професійний ліцей автотранспорту); виробник художніх виробів з кераміки (Слов'янський багатопрофільний регіональний центр професійної освіти ім. П. Ф. Кривоноса), електрогазозварник (ДПТНЗ "Краматорський центр професійно-технічної освіти").

У процесі роботи над оновленням освітніх програм учасники робочих груп активно обговорювали шляхи покращення ефективності підготовки кваліфікованих робітників та якості надання освітніх послуг у ЗП(ПТ)О. Були проведені інтерв'ювання серед стейкхолдерів, проаналізовані потреби замовників кваліфікованих робітників та визначені компетентності, які потребують конкретних змін.

Рішенням навчально-методичної ради НМЦ ПТО у Донецькій області оновлені освітні програми із зазначених робітничих професій, ухвалені та рекомендовані для використання в освітньому процесі закладів професійної освіти.

Вагомою є також інформаційно-просвітницька діяльність Центру. Працює сучасний сайт "Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області", який постійно наповнюється актуальною організаційно-методичною інформацією, оголошеннями та розпорядчими документами і є основним джерелом інформаційного, навчально-методичного супроводу роботи ЗП(ПТ)О Донецької області: http://nmcdon.org.ua. Як допоміжні мобільно-інформаційні мережі створені відкриті соціальні групи у фейсбуку: "Професійна освіта Донеччини" https://www.facebook.com/groups/173683206455202/ та "Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області" https://www.facebook.com/groups/nmcptodon/.

За виробничо-освітньою спеціалізацією більшість ЗП(ПТ)О Донеччини є багатопрофільними і готують кваліфіковані робітничі кадри за інтегрованими професіями. Наразі підготовка робітничих кадрів у закладах П(ПТ)О області ведеться більше ніж за 80 професіями. За даними аналізу діяльності регіональних систем професійної освіти, розташованими на Порталі відкритих даних ДНУ "Інститут освітньої аналітики", до першої десятки

професій, що користуються найбільшою популярністю серед здобувачів професійної освіти Донецької області, входять: кухар, кондитер, водій автотранспортних засобів, слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, електрозварник ручного зварювання, тракторист-машиніст, слюсар з ремонту сільськогосподарської техніки, манікюрник, електрослюсар підземний, машиніст підземних установок, помічник машиніста тепловоза.

Керівний та педагогічний склад колективів ЗП(ПТ)О Донеччини підтримують важливість розбудови соціального партнерства з підприємствами, установами, організаціями, спрямованого на підвищення ефективності освітнього процесу та якості підготовки конкурентоспроможного робітника, тому вагомою є участь роботодавців у впровадженні нових освітніх стандартів в освітній процес. Щорічно активно практикується погодження з роботодавцями професійних базових компетентностей робочих навчальних планів, розроблення робочих навчальних програм спільно з підприємствами-замовниками робітничих кадрів, які вносять свої корективи щодо обсягу компетенцій здобувачів професійної освіти, спільне розроблення критеріїв кваліфікаційної атестації випускників, участь роботодавців у формуванні змісту професійної освіти, вдосконаленні навчальних планів та програм, організації виробничого навчання та виробничої практики.

Перспективними шляхами розвитку соціального партнерства залишаються адаптація здобувачів освіти до умов роботи на підприємстві, співпраця з галузевими партнерами в організації освітнього процесу, розроблення державних стандартів П(ПТ)О, програми предметів спеціального циклу та змісту виробничого навчання.

Упродовж останніх років у системі професійної освіти Донеччини відбувається інтенсивний пошук нових форм освітнього процесу, які б забезпечили сталу якісну професійну підготовку

---

[6] Положення про професійний навчально-виховний заклад України: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 р. № 715. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-93-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.12.2019).

[7] Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття"): затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF/print (дата звернення: 23.12.2019).

фахівців для сучасного ринку праці. Однією з таких форм вважається дуальна освіта, яку деякі ЗП(ПТ)О м. Маріуполя та м. Краматорська впроваджують вже майже 10 років і мають позитивний досвід.

Наразі 17 закладів професійної освіти Донецької області здійснюють підготовку кваліфікованих робітників із використанням елементів дуальної форми навчання. Укладено угоди з 46 підприємствами та організовано професійне навчання за галузевими напрямами: машинобудування, металургія, легка промисловість, сфера обслуговування, гірничо-видобувна промисловість, транспорт, громадське харчування.

Моніторингові дослідження, які щорічно проводить НМЦ ПТО у Донецькій області, стабільно демонструють підвищення якості професійної підготовки здобувачів професійної освіти за дуальною формою навчання на 7-12 %, а частка працевлаштованих на базових підприємствах випускників ЗП(ПТ)О з дуальною складовою навчання становить майже 93 %.

У зв'язку з упровадженням карантинних обмежень наприкінці 2019-2020 н. р. впровадження дуальної форми навчання для здобувачів освіти випускних курсів відбулося, на жаль, не повною мірою. Але дуальне навчання – це перспективний шлях розв'язання багатьох проблем, що виникають у процесі підготовки сучасних робітничих кадрів. Це шлях до забезпечення максимальної гнучкості та мобільності організації освітнього процесу.

Важливим напрямом роботи НМЦ ПТО у Донецькій області є організаційно-методичний супровід підготовки до відкриття і функціонування сучасних навчально-практичних центрів професійного спрямування. У закладах професійної освіти затверджені Положення "Про навчально-практичні центри" за галузевим спрямуванням, а плани роботи передбачають питання проведення організаційних заходів, зміцнення матеріально-технічної бази, вдосконалення й оновлення навчально-

[8] Положення про навчальний та навчально-науково-виробничий комплекси: затверджено наказом Міністерства освіти України від 19 січня 1994 р. № 13. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013281-94#Text (дата звернення: 23.12.2019).

[9] Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття"): затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF/print (дата звернення: 23.12.2019).

методичного забезпечення, кадрове та фінансово-господарське забезпечення НПЦ.

Сьогодні на Донеччині в 6 закладах професійної (професійно-технічної) освіти діють 8 навчально-практичних центрів, відкритих за кошти соціального партнерства та держбюджету: "Швачка. Кравець. Закрійник" на базі ДНЗ "Бахмутський центр професійно-технічної освіти"; "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування" на базі Маріупольського професійного ліцею будівництва; "Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник. Електрогазозварник" на базі ДПТНЗ "Краматорський центр професійно-технічної освіти"; "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування. Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж. Електромонтажник силових мереж та електроустаткування" на базі Маріупольського вищого металургійного професійного училища; НПЦ металообробних технологій на базі Краматорського вищого професійного училища; "Слюсар-ремонтник. Слюсар механоскладальних робіт. Слюсар-інструментальник. Слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів. Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів. Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування" на базі Маріупольського професійного ліцею автотранспорту; НПЦ сучасних транспортних технологій на базі Краматорського вищого професійного училища; "Електрозварник ручного зварювання. Зварювальник на напівавтоматичних та автоматичних машинах" на базі Маріупольського вищого металургійного професійного училища.

У навчально-практичних центрах працюють досвідчені педагогічні працівники, які мають освіту відповідну до напряму діяльності Центру, та високі професійні досягнення у підготовці кваліфікованих робітників. Здійснюючи фінансово-господарську діяльність, НПЦ виконують замовлення від юридичних і фізичних осіб на виконання певних робіт та виготовлення певної про-

[10] Державний класифікатор України ДК 003-95. Класифікатор професій (із змінами і доповненнями). *Держстандарт України.* Київ: Соцінформ, 2001. 584 с.

дукції, наповнюючи спеціальний рахунок ЗП(ПТ)О коштами, які, своєю чергою, спрямовуються на оновлення матеріально-технічної бази.

Важливого значення, в контексті реформування системи професійної освіти, вже декілька років набуває створення безперешкодного середовища для осіб з особливими освітніми потребами. У Донецькій області нині працює 8 ЗП(ПТ)О, де навчаються діти з особливостями розумового розвитку. Вони опановують професії: "Лицювальник, плиточник", "Швачка, оператор швацького устаткування", "Маляр, муляр", "Штукатур", "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування", "Живописець".

У середньому 25 % всіх здобувачів освіти з особливими освітніми потребами мають інвалідність, а 27 % мають статус сироти або особи, позбавленої батьківського піклування. Професійне навчання цих осіб розглядається як засіб корекції, розвитку і підготовки їх до самостійної трудової діяльності у майбутньому.

Особи з особливостями розумового розвитку навчаються 2 роки в групах, кількісний склад яких не перевищує 12 осіб, за спеціальними програмами, але в єдиному освітньому просторі, поряд із випускниками загальноосвітніх шкіл. Педагоги намагаються активно залучати їх до громадського життя, інтегрувати в загальне соціальне середовище. Таким чином, досягається високий рівень соціальної адаптації здобувачів освіти зазначеної категорії.

В усіх закладах професійної освіти Донецькій області є діти із соціально незахищених категорій. На початку навчального року в кожному ЗП(ПТ)О формується банк даних, так званий "соціальний паспорт". У ньому зазначаються особи пільгових категорій, зокрема: діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування і особи з їх числа; діти та особи з інвалідністю; діти та особи із багатодітних сімей; із малозабезпечених сімей; із сімей, які відносяться до внутрішньо переміщених осіб. 31 % усіх здобувачів освіти ЗП(ПТ)О Донецької області складають учні пільгових

[11] Основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні: затверджено Указом Президента України від 8 травня 1996 р. № 322/96. *Урядовий кур'єр.*1996.16 травня.

[12] Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-XII. *Голос України*. 1991.

категорій. Найбільша їх кількість навчається у Краматорському регіональному методичному об'єднанні.

Сучасному закладу П(ПТ)О необхідні високопрофесійні педпрацівники, готові опановувати й впроваджувати інноваційні освітні технології. Сьогодні особливого значення набуває проблема розвитку професійної компетентності викладачів та майстрів. Важливу роль у її розв'язанні відіграє система післядипломної освіти і атестації педагогів. Саме вона допомагає долати розрив між здобутою ними фаховою підготовкою у вищому навчальному закладі та новими вимогами, що висуває розвиток науки, техніки, економіки, промисловості.

НМЦ ПТО у Донецькій області здійснює організаційно-методичний супровід підвищення кваліфікації, стажування та атестації педагогічних кадрів ЗП(ПТ)О регіону. Щороку на базі Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти у м. Краматорськ підвищують кваліфікацію викладачі загальноосвітньої підготовки, психологи, вихователі, керівники гуртків та бібліотекарі. У рамках співпраці з Білоцерківським інститутом неперервної професійної освіти ДЗВО "Університет менеджменту освіти" НАПН України за очно-дистанційною формою навчання проходять курси підвищення кваліфікації викладачі загальнотехнічної та професійно-теоретичної підготовки, майстри виробничого навчання та старші майстри. На базі Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО "Університет менеджменту освіти" НАПН України навчаються керівники і методисти ЗП(ПТ)О та методисти Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Донецькій області.

Моніторинг якісного складу педагогічних кадрів, який щорічно проводить НМЦ ПТО у Донецькій області, показав, що освітній процес у ЗП(ПТ)О області забезпечують майже 1,5 тис. педагогів. Загалом заклади укомплектовані кадрами і показники якісного складу педагогічних працівників області залишаються стабільно високими упродовж останніх років.

Реформування системи професійної освіти відбувається відповідно до європейських стандартів і спрямоване на підготовку конкурентоспроможних спеціалістів на міжнародному ринку праці.

Для успішного спрямування освітнього процесу на досягнення позитивних результатів педагогам доводиться освоювати нові цікаві форми роботи з учнями, знаходити однодумців і добровільних помічників, долучатися до співпраці з ними. Такими помічниками педагогів все частіше стають громадські організації.

У роботі закладів професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області накопичено значний досвід співпраці з міжнародними громадськими, гуманітарними організаціями. Упродовж останніх 6 років більшість ЗП(ПТ)О взяли участь у проєктах громадських організацій "Донбас СОС", "Ла Страда-Україна", Данської ради у справах біженців, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, міжнародної гуманітарної організації Arche noVa, Програми ООН із відновлення та розбудови миру тощо.

Основною формою взаємодії з міжнародними гуманітарними організаціями є реалізація пілотних програм і проєктів. Наразі вже реалізовані проєкти, спрямовані на розвиток життєвих навичок молоді, на мотивацію випускників до активної підприємницької ініціативи. Працюють програми, спрямовані на реабілітацію молоді з інвалідністю, на формування толерантності і попередження конфліктів у середовищі підлітків. Упровадження проєктів дає можливість педагогам перейняти сучасний міжнародний досвід роботи з молоддю, а керівникам ЗП(ПТ)О дозволяє залучати гуманітарну фінансову допомогу.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Донеччини протягом багатьох років демонструють достатньо високі результати у всеукраїнських та міжнародних конкурсах.

Так, у 2020 р. учень ДНЗ "Краматорське вище професійне торгово-кулінарне училище" Удут Микола посів І місце в фінальному етапі Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.

Здобувач освіти Маріупольського вищого металургійного професійного училища Соботяк Сергій став переможцем на всеукраїнському етапі конкурсу WorldSkills Ukraine-2020 у номінації "Електромонтажні роботи".

Учень Маріупольського професійного ліцею автотранспорту Бублей Владислав посів ІІІ місце у Всеукраїнському конкурсі мо-

лодіжних проєктів з енергоефективності "Енергія і середовище", представивши творчу роботу на тему "Створення екологічного транспорту з використанням інноваційних технологій".

Діденко Іван, представник ДНЗ "Маріупольський центр професійно-технічної освіти", у 2020 р. посів ІІІ місце у фіналі ІІ Всеукраїнського конкурсу соціальних проєктів "Scholarship в Україні" з теми "Залучення молоді до робочих спеціальностей як тренд на українському ринку праці. Яких заходів слід вжити".

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області – постійні активні учасники міжнародних виставок "Інноватика в сучасній освіті" та "Сучасні заклади освіти", де беруть участь і стають переможцями з номінацій "Лідер інновацій в освіті" та "Лідер професійної освіти", про що свідчать отримані медалі та почесні винагороди.

З початку збройного конфлікту на сході України для забезпечення пріоритетних потреб введена в дію Програма ООН із відновлення та розбудови миру, що спрямована на зміцнення громадської безпеки та соціальної згуртованості, підтримку відбудови економіки постраждалих від конфлікту громад і реалізацію реформ децентралізації влади та охорони здоров'я на підконтрольних уряду України територіях Донецької та Луганської областей.

Одним із напрямів ПРООН є розвиток професійної освіти. Завдяки підтримці міжнародних організацій, зокрема ПРООН в Україні, у Донецькій області спільно з Департаментом освіти і науки Донецької обласної державної адміністрації та Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Донецькій області розпочата масштабна робота з реформування системи професійної освіти. Першими кроками на цьому шляху стали повномасштабні аналітичні дослідження системи ПО та ринку праці регіону. Вони показали наявність як типових для

---

[13] Програма зайнятості населення на 1997-2000 роки: схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1996 р. № 1591. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-96-%D0%BF#Text (дата звернення: 23.12.2019).

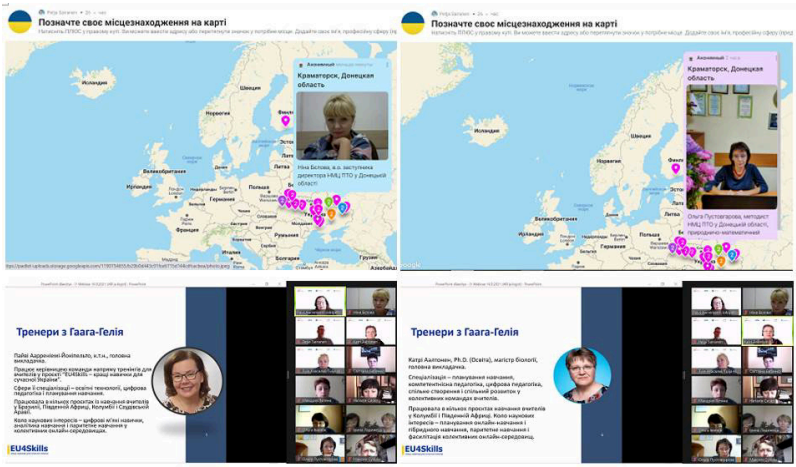
[14] Основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні: затверджено Указом Президента України від 8 травня 1996 р. № 322/96. *Урядовий кур'єр.* 1996. 16 травня.

України, так і специфічних для регіону проблем.

Існуюча система професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області, безумовно, вимагає реформування і модернізації. Проте вона має і свої сильні сторони: по-перше, існує розгалужена мережа закладів, які спроможні забезпечити потреби регіонального ринку праці у робітничих кадрах; по-друге, більшість закладів багатопрофільні і спроможні готувати робітничі кадри за інтегрованими професіями; і, нарешті, обласні органи влади та основні роботодавці готові підтримувати реформу системи професійної освіти області.

Програма ООН з відновлення та розбудови миру впродовж останніх трьох років забезпечила модернізацію матеріально-технічної бази та змісту професійної освіти пілотних закладів П(ПТ)О регіону: Великоновосілківського професійного ліцею, Маріупольського професійного ліцею автотранспорту; ДНЗ "Бахмутський центр професійно-технічної освіти"; Слов'янського багатопрофільного регіонального центру професійної освіти ім. П. Ф. Кривоноса; Покровського професійного ліцею; Волноваського професійно-технічного училища; Сіверського професійного ліцею та ДПТНЗ "Краматорський центр професійно-технічної освіти".

Професійна (професійна-технічна) освіта Донеччини залишається важливою складовою економічного та соціального розвитку регіону і спроможна й надалі забезпечувати потреби економіки в трудових ресурсах, а громадян – у якісній професійній освіті впродовж життя.

І етап тренінгу для тренерів у рамках Програми ЄС "EU4Skills: Кращі навички для сучасної України". Від НМЦ ПТО у Донецькій області в тренінгах беруть активну участь Ніна Бєлова і Ольга Пустовгарова, 2021 р.

Учасники регіонального конкурсу професійної майстерності WorldSkills Ukraine-2021, учні та педагогічні працівники ЗП(ПТ)О Донецької області, 2021 р.

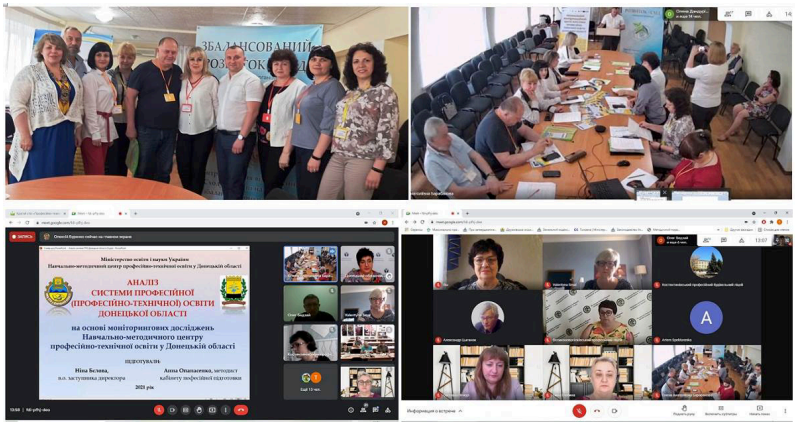
Переможці регіонального відбору (Донецька область) Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності WorldSkills Ukraine-2021/2022

Учасники VII Конгресу освітян Донеччини "Освітня реформа Донеччини: рухаємося вперед!", 2021 р.

Учасники підсумкової конференції Програми ООН із відновлення та розбудови миру в системі професійної освіти Донецької, Запорізької і Луганської областей, 2021 р.

Круглий стіл щодо обговорення проблемних питань та презентації кращих практик професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області "Професійно-технічна освіта: реалії та перспективи", 2021 р.

Заклади освіти Донеччини - серед переможців Дванадцятої міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти-2021"

Випуск у ДНЗ «Бахмутський центр професійно-технічної освіти», 2021 р.

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ

Підготовку робітничих кадрів відповідно до чинного законодавства в галузі освіти, в тому числі професійної (професійно-технічної), на Житомирщині здійснюють 20 державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти та 3 комунальні заклади професійної (професійно-технічної) освіти (3 заклади передані з державної у комунальну власність згідно з розпорядженням КМУ від 18.07.2018 р. № 516-р "Про передачу цілісних майнових комплексів державних професійно-технічних навчальних закладів у спільну власність територіальних громад Житомирської та Івано-Франківської областей").

Упродовж 2017-2018 рр. 10 закладів професійної (професійно-технічної) освіти реорганізовано шляхом приєднання та створення більш потужних навчальних закладів. Нині в області функціонує 4 вищі професійні училища, 3 центри професійно-технічної освіти, 12 професійних ліцеїв, 3 професійно-технічних училища, 1 навчальний центр (з трьома філіями) при установах виконання покарань із загальною чисельністю близько 7,3 тис. учнів та слухачів за галузевим спрямуванням: будівництво – 6 навчальних закладів; промисловість – 7; сільське господарство – 9; сфера послуг – 1 навчальний заклад, за 15 напрямами економічної діяльності та більше як 120 професіями.

В області також триває робота зі створення нових типів закладів – центрів професійно-технічної освіти за галузевим спрямуванням: будівельного напряму – Центр ПТО м. Житомира (шляхом приєднання ПТУ № 5 м. Житомира та ДНЗ "Житомирське ВПУ будівництва і дизайну", 2017 р.); сфери обслуговування – ДНЗ "Центр сфери обслуговування м. Житомира" (приєднання до ДПТНЗ "Житомирське ВПУ сервісу і дизайну" Житомирського професійного ліцею харчових технологій, 2018 р.); легка промисловість та побутове обслуговування – ДНЗ "Центр легкої промисловості та побутового обслуговування населення м. Житомира" (приєднання Житомирського професійного ліцею сфери послуг до Житомирського професійного ліцею легкої промисловості, 2019 р.).

Станом на 01.01.2019 р. у закладах області здобувають професійну освіту 7,3 тис. учнів (у м. Житомирі – 2923 осіб), 5,6 тис. з яких разом із професійною здобувають повну загальну середню освіту, в тому числі – 4736 чоловіків, 2625 – жінок.

Майже 76 % від загального контингенту здобувачів професійної освіти одночасно з робітничою професією здобувають повну загальну середню освіту, майже 85 % отримують кваліфікацію за двома і більше робітничими професіями. Додатково послуги у сфері професійної (професійно-технічної) освіти надають 9 закладів інших форм власності та підпорядкування, що зареєстровані в ЄДЕБО. Викладання в ЗП(ПТ)О здійснюється викладачами та майстрами виробничого навчання відповідно до робочих освітніх програм, розроблених за їхньої безпосередньої участі. Станом на 01.09.2018 р. освітній процес забезпечують 1086 педагогічних працівників, з них 322 – чоловіки, 764 – жінки, у тому числі у м. Житомирі – 404 особи.

Клименюк Роксолана, майстер виробничого навчання ДНЗ "Бердичівське вище професійне училище", член творчої групи з розробки стандарту професійно-технічної освіти (СП(ПТ)О) з професії "Цукерник"

В області розроблено План розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2019-2021 рр. на підставі Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, з урахуванням завдань та заходів Стратегії розвитку Житомирської області на період до 2020 року.

Заклади П(ПТ)О області беруть активну участь у проєктах, які спрямовані на запровадження педагогічних та управлінських інновацій у діяльність закладів. Упродовж 2009-2017 рр. було реалізовано 675 інноваційних проєктів.

Серед них: "Аналіз готельно-туристичних ресурсів та стратегія розвитку Житомирщини" (2018-2019 н. р.); "Ресторан молекулярної кухні – відкриваємо заклад майбутнього" (2018-2019 н. р.); "Процес формування цукерок способом відсадження корпусів марципанових, вершкових та інших цукерок вручну з готових мас"; "Соціальне партнерство як фактор успіху ГВПУ НТ" (початок реалізації – 2017 р.); "Розроблення та впровадження ДСПТО, заснованих на компетенціях, з конкретних робітничих професій" (2017 р.); "Молодий спеціаліст професійно-технічної освіти Житомирщини" (2017 р.); "Мультимедійний простір професійної освіти" (2017-2018 рр.); "Створення та забезпечення діяльності центрів професійної кар'єри на базі ПТНЗ" (2018-2020 рр.); "Світ без насильства – творимо разом безпечне освітнє середовище" (2019-2020 рр.).

Закладами П(ПТ)О Житомирської області здійснюється робота із розвитку соціального партнерства. Зокрема, творчими групами при НМК ПТО у Житомирській області, за участі робо-

Майстер-клас з упровадження новітніх виробничих технологій у навчально-виробничий процес

Круглий стіл "Соціальне партнерство як фактор успіху училища" представників ТОВ "Даніко" і Головинського ВПУ нерудних технологій з професії "Електрогазозварник"

Переможці та учасники обласного конкурсу "Молодий спеціаліст професійно-технічної освіти Житомирщини"

тодавців, розроблені державні стандарти професійно-технічної освіти та стандарти професійної (професійно-технічної) освіти, засновані на компетенціях. Крім того, партнерство спрямовується на поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації. Прикладом такого партнерства є взаємодія закладів (Бердичівський професійний будівельний ліцей, ДНЗ "Центр сфери обслуговування м. Житомира", Центр професійно-технічної освіти м. Житомира, ПТУ № 16 м. Коростеня, ДНЗ "Малинський професійний ліцей", ДНЗ "Бердичівське ВПУ") та підприємств-партнерів (ОСББ "Житловик-20", ТОВ "Золотий коровай", ФОП "Гуменюк Н. Г.", кафе "Джерельце", "Порцеляна", ФОП "Метельська В. І.", кафе "Райдуга", ТОВ "Ферпласт-Україна", ПАТ "Коростенський завод хімічного машинобудування", ПП "Арніка", ресторанний комплекс "Замок володарів", ТОВ "Малинська швейна

фабрика "ЕЛЬФА"", ПрАТ "Житомирські ласощі") з метою впровадження елементів дуальної форми навчання. Від роботодавців отримано устаткування, обладнання, машини, механізми, інструмент, інвентар; учнів забезпечено спеціальним робочим одягом, взуттям та іншими індивідуальними засобами захисту; здійснюється оплата роботи здобувачів освіти, участь роботодавців у професійній орієнтації молоді на робітничі професії.

Соціальне партнерство також спрямовується на визначення відповідності професійних навичок випускників запитам роботодавців. Зокрема, в рамках виконання спільного проєкту (учасники – Управління освіти і науки, Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти у Житомирській області спільно з Житомирським обласним центром зайнятості) було проведено опитування 226 суб'єктів господарювання. У результаті аналізу було визначено пріоритети покращення стану підготовки з таких професій: токар, електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, слюсар, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах.

Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників у закладах П(ПТ)О здійснюється за *120 професіями,* які затребувані на ринку праці, зокрема: агент з організації туризму; адміністратор (господар) залу; апаратник пастеризації та охолодження молока; бетоняр; бляхар; верстатник широкого профілю; візажист-стиліст; водій автотранспортних засобів; газозварник; гувернер; деревообробник будівельний; економка; електрогазозварник; електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин; електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж; електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування; електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту устаткування; живописець; кабельник-спаювальник; колій плит і блоків; косметик; кравець; лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу; лицювальник-плиточник; машиніст компресорних установок; модистка головних уборів; монтажник гіпсокартонних конструкцій; оператор з обробки інформації та програмного забезпечення; паркетник; різьбяр по дереву та бересті;

рихтувальник кузовів; розпилювач каменю (оброблення каменю); слюсар з ремонту автомобілів; тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва; фермер; фрезерувальник каменю; шліфувальник-полірувальник виробів з каменю.

В області приділяється значна увага розробленню професійних стандартів спільно з роботодавцями регіону. За останні три роки в освітній процес впроваджено близько 50 стандартів нового покоління (зокрема в 2017 р. – з 11 робітничих професій, у 2018 р. – з 20): СП(ПТ)О з професії 7435 Модистка головних уборів 3-5 розрядів (2017 р.); СП(ПТ)О з професії 7132 Лицювальник-плиточник 3-7 розрядів (2017 р.); СП(ПТ)О 7129 Монтажник систем утеплення будівель 3-6 розрядів (2019 р.); СП(ПТ)О з професії 5220 Продавець непродовольчих товарів 3-5 розрядів (2019 р.); СП(ПТ)О з професії 5220 Продавець продовольчих товарів 3-5 розрядів (2019 р.).

Заклади П(ПТ)О Житомирської області беруть активну участь у *міжнародних проєктах,* спрямованих на впровадження педагогічних та управлінських інновацій та систем забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема: "Туринський процес – 2016-2017. Регіональний рівень" та "Туринський процес 2018-2019. Регіональний рівень" (метою проєкту був аналіз системи професійної (професійно-технічної) освіти Житомирської області за 2018-2019 рр.); "Програма "Здоров'я жінок України" за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку та Інституту ім. Джона Сноу (2015 р.), (метою проєкту була інформаційна кампанія з питань репродуктивного здоров'я та планування сім'ї); ПроєктUSAID FINREP-II "Розширення підприємницьких та лідерських можливостей для жінок" (за сприяння Українського жіночого фонду (2015 р.) Метою проєкту був розвиток навичок управління власними фінансами та збільшення своїх доходів; "Обмін досвідом із ПТНЗ області та закладами професійної освіти Польщі" (2015 р.), (метою проєкту був обмін досвідом та розроблення шляхів подальшої співпраці між навчальними закладами відповідного галузевого напряму); Проєкт Twinning "Модернізація законодавчих стандартів і принципів освіти та навчання відповідно до політики Європейського Союзу

щодо навчання впродовж життя" (2014 р.), (метою проєкту було вивчення датської системи професійної освіти і навчання, аналіз різних стилів викладання та навчання); "YMCA-Україна – за здоровий спосіб життя" (2007 р.), (метою проєкту була профілактика СНІДу; партнери проєкту: Міжнародна благодійна молодіжна організація YMCA (Швеція, Канада, Нідерланди, Великобританія, Україна); "Профілактика ризикованої поведінки учнівської молоді" (2007 р.), (партнери проєкту: Міжнародний благодійний фонд "Місія в Україну", США, Україна).

Важливу роль у діяльності закладів П(ПТ)О області відіграють *проєкти соціального партнерства*. Одним із таких проєктів була співпраця представників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, НМК ПТО у Житомирській області, Бердичівського міськрайонного відділу з питань пробації Центрального міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції України, Бердичівського міського центру соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді, Бердичівського районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, молодіжного центру "М-Формація", об'єднаних територіальних громад Бердичівського району з БГМО "Молодь обирає життя" (2018 р.). У результаті співпраці 15 лютого 2018 р. на базі Бердичівського професійного будівельного ліцею проведено круглий стіл та обговорення результатів проєкту "Профілактика ВІЛ/СНІДу та підтримка соціально-психологічного здоров'я в Україні – робота з громадою за "Програмою 15"".

Громадянське виховання учнів закладів П(ПТ)О є важливим напрямом діяльності педагогічних колективів закладів. Пріоритетними завданням освітянської спільноти ЗП(ПТ)О області є: виховання у здобувачів професійно-технічної освіти почуття гордості за свою державу, свій народ, історію, прагнення служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання Батьківщини, формування загальнолюдських цінностей; формування особистості здобувача професійно-технічної освіти як громадянина-патріота з активною громадянською позицією; вивчення вікових традицій та героїчних сторінок історії українського народу та його Збройних Сил. Педагогічні праців-

ники закладів професійно-технічної освіти області спрямовують зусилля на виховання, яке має забезпечити всебічний розвиток учнівської молоді, підготувати до самостійного життя, сформувати вміння адаптуватися до складних умов соціуму, знайти місце у ньому, що задовольнило б власні та суспільні потреби. У закладах професійної освіти системно здійснюється виховання в учнів громадянської позиції шляхом вивчення та популяризації історії українського козацтва, збереження і пропаганди історико-культурної спадщини українського народу; поліпшення військово-патріотичного виховання молоді, формування готовності до захисту Вітчизни. Важливим аспектом формування національної самосвідомої особистості є виховання поваги та любові до державної мови.

З цією метою максимально використовують навчальні та практичні заняття, виховний потенціал уроку і особистісного впливу педагога на учнів. Цьому сприяють навчальні заняття з предметів "Правознавство", "Історія України", "Основи правових знань", "Людина і суспільство" тощо. Поширеними формами виховної роботи у закладах П(ПТ)О області є: проведення змагання на краще виконання патріотичних пісень; організація флешмобів; показ патріотичних фільмів, присвячених героїчному минулому українського народу; сучасним подіям та видатним громадянам країни; вечори запитань і відповідей; "круглі столи"; дебати. Учні щорічно беруть участь у Міжнародному мовно-літературному конкурсі імені Тараса Шевченка, в обласному етапі Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, Всеукраїнському конкурсі учнівської творчості у номінації "Література". Здобувачі професійно-технічної освіти області також беруть участь у Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт членів Малої академії наук України: "Національна ідея та історизм роману Василя Шкляра "Чорний ворон". До роботи з національно-патріотичного виховання залучені всі учасники освітнього процесу. Викладачами історії організовано роботу історичних відеолекторіїв, проводяться уроки-реквієми до Дня скорботи і пам`яті жертв Голодомору в Україні, до Дня Героїв Небесної Сотні. Щороку в ЗП(ПТ)О області реалізуються проєкти

"Моя країна – Україна", "16 днів проти насильства", в яких беруть участь практично всі учасники освітнього процесу. Упродовж останніх трьох років учні беруть участь у довгострокових проєктах: "Молодь обирає здоровий спосіб життя", "Етика на кожен день", "Музейна педагогіка", "Пам'ять", "Учнівське самоврядування: мозаїка спільності", "Моя країна – Україна", "Я маю право", "З Україною в серці", "Підтримай воїна", "Ми за МИР!", дослідницько-пошуковий проєкт "Слідами пам'яті людської…".

У рамках реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання в закладах професійно-технічної освіти області впроваджуються авторські проєкти: *громадянсько-патріотичного виховання*: "Ми – молодь української землі"; п*равового виховання*: "Ми – громадяни правової держави"; *розвивальні*: "Мої ціннісні орієнтації", "Доля моєї родини в долі України", "Моє село – моя історія жива", "Моя Батьківщина – Україна", "Війна була на всіх одна", "Книга скорботи" (спогади свідків голодомору). Традиційно в рамках реалізації проєкту правового виховання "Ми – громадяни правової держави" проходять місячники правової освіти: "Я – громадянин, я – патріот, я – учень профтехосвіти", "Не питай, що може дати тобі держава, а запитай себе, що ти можеш дати державі".

Військово-патріотичний клуб "Пошук" Овруцького професійного ліцею брав участь у проведенні міжнародного збору пошукових загонів "Вахта пам`яті", організованого Національним Українським об`єднанням пошукових загонів (2011-2018 рр.). Військово-патріотичний клуб "Пошук" має свою музейну кімнату, в якій проводяться навчання напередодні проведення пошукових робіт та зберігаються експонати, знайдені під час розкопок.

Музей історії професійно-технічного училища № 4 м. Бердичева – це культурно-освітній заклад, який зберігає та демонструє експонати матеріальної, духовної культури, що мають глибоку історичну науково-дослідницьку цінність.

Завдяки пошуковій роботі краєзнавчого гуртка "Пошук" було встановлено, що в зоні АТО воює понад 160 випускників училища. На стенді вміщено перелік прізвищ учасників бойових дій у

Вебсторінка "Виховна робота" сайту ДНЗ "Малинський професійний ліцей"

Краєзнавчий гурток "Пошук" професійно-технічного училища № 4 м. Бердичева

зоні АТО, колишніх випускників училища. Волонтерський загін передав у зону АТО маскувальні сітки, пічки-буржуйки, виготовлені учнями в майстернях училища, а також брав участь у всеукраїнських акціях "Збирай кришечки на протези для воїнів", "Листи на фронт". У ході пошукових робіт було встановлено, що 27-річний Олег Мудрук, випускник 2005 р., доброволець АТО, в бою під Донецьком отримав вогнепальне поранення та 50 % опіків тіла. За ініціативою лідерів учнівського самоврядування проведено збір коштів на його лікування. Після одужання відбулась незабутня зустріч з героєм АТО.

У Центрі професійно-технічної освіти м. Житомира працює музей Бойової слави, який є переможцем обласного огляду "Кращий музей ЗП(ПТ)О" з патріотичного спрямування. Радою музею організовано пошукову роботу зі збирання матеріалів про випускників – учасників АТО, ООС. Оформлені та постійно поповнюються експозиції музею: "Воїни-миротворці Житомирщини"; "Наші випускники в зоні АТО, ООС"; "Військові частини

Музей історії професійно-технічного училища № 4 м. Бердичева

області в зоні АТО, ООС"; "Працівники, учні, випускники Центру – учасники АТО".

Події, що відбуваються на сході країни, стали поштовхом для активізації волонтерського руху Центру професійно-технічної освіти м. Житомира. За ініціативою органів учнівського самоврядування було проведено акції "Підтримай солдата", "Допоможемо дітям Півдня і Сходу України", "Якщо не ми, то хто?", "Миколайчик для солдата", благодійний ярмарок (на зібрані кошти були придбані комплекти військового одягу "Гірка-2"). Учні з професії "Кухар" пригощали поранених в АТО бійців, які лікуються в Житомирському військовому госпіталі, стравами української кухні та солодощами. Учні, які здобувають професію "Електрогазозварник", виготовили буржуйки для солдатів ЗСУ.

Команда центру професійно-технічної освіти м. Житомира "Козацьке братство" виборола друге місце в обласному конкурсі "На крилах патріотичного духу", взяла участь у патріотичному флешмобі "Ми – майбутнє України".

Доброю традицією стали акції допомоги воїнам ЗСУ, їхнім рідним та близьким, які організовують та проводять педагогічні працівники спільно з учасниками волонтерського загону та громадською організацією м. Малина "Свічадо". Волонтерський загін Малинського професійного ліцею "Від серця до серця" спільно з волонтерами м. Малина та м. Київа взяли участь у церемонії вручення медалей "За жертовність і любов до України" бійцям-героям ЗСУ, що були випускниками ліцею (репортаж про вручення нагород зберігається у закладі освіти).

Виготовлення буржуйки для солдатів АТО в ЦПТО м. Житомира

З метою підвищення професійної компетентності педагогів методичною службою були підготовлені інформаційно-методичні матеріали "Роль педагога в

посиленні громадянсько-патріотичного виховання учнівської молоді". У ЗП(ПТ)О проведено інструктивно-методичні наради, засідання методичних комісій класних керівників на тему "Виховання активного громадянина, патріота незалежної держави", під час якого проведена ділова гра з напряму національно-патріотичного виховання "Хто хоче зрушити світ, нехай зрушить себе", засідання учнівських рад тощо.

Навчально-методична робота у закладах області спрямовується на вирішення актуальних питань забезпечення якості освітнього процесу. Інформаційно-аналітичне забезпечення міститься, зокрема, в інформаційно-методичному бюлетені "Вісник ПТО", який видається щомісяця з 2004 р. та надсилається до закладів професійної (професійно-технічної) освіти області. Крім іншого, було підготовлено та надіслано до ПТНЗ: каталог інноваційної діяльності ПТНЗ у 2016 р.; анотований каталог перспективного педагогічного досвіду; методичний щоденник викладачів суспільних дисциплін ПТНЗ Житомирської області у 2016-

Волонтерський загін Малинського професійного ліцею "Від серця до серця"

2017 н. р.; каталог-довідник історичних термінів і понять; "Книга пам'яті полеглих за Україну. Професійно-технічна освіта Житомирщини"; глосарій військово-патріотичних та громадянських понять; інструктивно-методичні листи про стан підвищення кваліфікації керівних та педагогічних працівників ПТНЗ області у 2017 р.; методичні рекомендації щодо підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання у 2017 р. та щодо створення і використання комп'ютерних тестових завдань як засобу перевірки знань учнів ПТНЗ.

Загалом у ПТНЗ області впроваджується близько 100 інноваційних виробничих технологій. Так, впровадження інноваційних виробничих технологій з використанням сухих будівельних сумішей провідних фірм-виробників здійснюється в ПТУ № 1 з використанням новітніх матеріалів і технологій фірм "Ceresit"; "Полірем" при вивченні і виконанні штукатурних, лицювально-плиточних, оздоблювальних робіт у ПТУ № 1, ПТУ № 5, Бердичівському професійному будівельному ліцеї; фірм "Полірем", "Лакма" – в Головинському вищому професійному училищі нерудних технологій тощо.

Створені й успішно працюють постійно діючі "Школа молодого педагога" та "Школа молодого керівника ПТНЗ". З 2011-2012 р р. започатковано в рамках роботи "Школи молодого педагога" секцію працівників психологічної служби ПТНЗ. У закладах області в 2011 р. розроблено і впроваджено близько 400 інноваційних проєктів: 35 – освітніх і 365 – за програмою "Intel. Навчання для майбутнього". Наявні більше ніж 100 програмних розробок, що забезпечують комп'ютерну підтримку навчального процесу ПТНЗ області: проєкти, робочі зошити, мультимедійні засоби навчання, демонстраційні програми, дослідження та інші методичні матеріали.

Проводиться стажування педагогічних працівників ПТНЗ на кращих підприємствах області: ПАТ "Бердичівська фабрика одежі", "Верстатуніверсалмаш", "Житомирський ЗОК", "Житомирхліб", Бердичівський машинобудівний завод "Прогрес" та багатьох інших. Викладачі ДНЗ "Бердичівське ВПУ" закінчили дистанційні курси від видавництва "Ранок" за проєктом "Інтерактивне

навчання", а також курси "Ефективне використання мультимедійної презентації на уроці", Школу ведучих вебінарів "Як провести вебінар в навчальному закладі та участь учнів у ньому", мають сертифікати та ефективно й активно працюють як у складі методичної комісії училища, так і в соцмережах, брали участь і стали переможцями у конкурсах на кращу методичну розробку, мультимедійну презентацію на уроці тощо.

У більшості ПТНЗ області активізувалась робота щодо застосування нетрадиційних форм проведення методичних заходів: "Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті" в ДПТНЗ "Житомирське ВПУ сервісу і дизайну"; "Сучасний креативний педагог – успішні учні" в ДНЗ "Житомирське вище професійне технологічне училище"; конференція-звіт роботи методичних комісій у Житомирському професійному політехнічному ліцеї; майстер-класи в Житомирському професійному ліцеї харчових технологій; вернісаж ідей "Підвищення ефективності та якості уроку" і творча майстерня "Індивідуальний контроль знань учнів з предметів природничо-математичного циклу" членів методичної комісії природничо-математичних дисциплін ВПУ Житомирського державного технологічного університету; методична лабораторія "Удосконалення системи роботи з обдарованими та здібними учнями" в ДНЗ "Житомирське вище професійне технологічне училище" тощо. У ДПТНЗ "Житомирське ВПУ сервісу і дизайну" проведено 162 методичні заходи із застосуванням нетрадиційних форм їх проведення: навчально-практичний семінар "Електронні навчальні методичні комплекси. Методика розроблення і використання" (квітень 2016 р.); конкурс на кращу систематизацію електронного забезпечення уроків теоретичного і виробничого навчання (лютий 2016 р.); навчально-практичні семінари щодо розроблення і систематизації електронного забезпечення уроків (грудень 2015 р., січень 2016 р.).

Значна увага протягом 2016-2017 рр. приділялась упровадженню в навчально-виховний процес електронних засобів навчального призначення. Так, у Житомирському професійному політехнічному ліцеї використовується контролюючий електронний засіб у "Віртуальному кабінеті" з

предметів: "Економіка", "Інформатика", "Фізика", "Математика", "Історія", "Англійська мова" та елементи дистанційних уроків до предметів: "Фізика", "Електротехніка", "Українська мова", "Алгебра". У ДПТНЗ "Житомирське ВПУ сервісу і дизайну" створені й запроваджуються в навчальний процес електронні навчально-методичні комплекси з предметів і професій, модульні навчально-методичні пакети, лабораторні практикуми, плакати й опорні конспекти. Створені буктрейлери, відеопоезії та розроблені 3D-презентації, екскурсії українською та англійською мовами та ін.

На регіональному рівні спільні зусилля педагогів ЗП(ПТ)О та НМК ПТО в Житомирській області щодо впровадження сучасних технологій, форм і методів навчання були зосереджені в роботі 24 обласних фахових секцій, у рамках яких проводилися навчальні семінари, семінари-практикуми, вебінари, майстер-класи. П'ять ЗП(ПТ)О області ввійшли до переліку закладів, на базі яких може здійснюватись стажування майстрів виробничого навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки щодо опанування сучасних виробничих технологій. Ефективними заходами поліпшення системи навчання є використання елементів дуального навчання та дистанційного навчання, впровадження в навчальний процес онлайн-технологій. Стимулюється інклюзивна професійна освіта та забезпечуються принципи гендерної рівності у здобутті професійних кваліфікацій. Для здобувачів освіти з особливими потребами створюються відповідні умови, розробляються спеціальні освітні програми, корекційно-реабілітаційні заходи, забезпечується відповідний психолого-педагогічний супровід. При НМК ПТО в Житомирській області також працює творча група з розроблення дистанційних курсів навчання.

Заклади П(ПТ)О області беруть активну участь в експериментальній діяльності всеукраїнського та регіонального рівня. Так, на базі ДНЗ "Бердичівське ВПУ" організовано експериментальний майданчик всеукраїнського рівня "Розвиток організаційної культури професійно-технічного навчального закладу аграрного профілю" (2013-2018 рр.). Розроблені та впроваджені в практику діяльності закладів професійної (професійно-технічної) осві-

ти аграрного профілю методичні рекомендації з розвитку організаційної культури педагогічного колективу, зокрема досвід роботи "Школи організаційної культури" (теоретичні та практичні заняття, анкетування, тестування, тренінги).

У Центрі професійно-технічної освіти м. Житомира було створено експериментальний майданчик обласного рівня "Психолого-педагогічний супровід професіогенезу педпрацівників" (2014-2019 рр.). Метою дослідно-експериментальної роботи було удосконалення ключових компетентностей педагогів, що необхідні для підвищення рівня їхньої професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення результативності навчально-виховного процесу.

На базі професійно-технічного училища № 1 м. Житомира та Житомирського навчально-практичного будівельного центру здійснювалась експериментальна робота за темою "Поліпшення якості підготовки кваліфікованих робітників за рахунок впровадження в навчально-виробничий процес інноваційних виробничих технологій та матеріалів". Метою дослідження було прискорення передачі інформації з новітніх прогресивних технологій і впровадження їх у навчальний процес та виробництво; впровадження сучасних досягнень будівельної галузі в навчальний процес; надання навичок використання високоякісної продукції компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)"; оволодіння практичними уміннями і навичками новітніх технологій майбутніми робітниками-будівельниками, що сприяє суттєвому підвищенню їхнього професійного рівня та конкурентоспроможності на ринку праці.

На базі ДПТНЗ "Житомирський професійний технологічний ліцей" здійснювалась дослідно-експериментальна робота за темою "Кваліметричний підхід як складова управлінського супроводу моніторингу якості освіти в професійно-технічному навчальному закладі". Метою дослідження було підвищення ефективності роботи навчального закладу шляхом забезпечення науково-дослідного підходу в управлінні навчально-виховним та навчально-виробничим процесом сучасного ПТНЗ.

На базі ДПТНЗ "Житомирське вище професійне училище сервісу і дизайну" здійснювалась дослідно-експериментальна робота за темою "Робота над проєктами як засіб соціалізації учнів". Метою дослідження були зміни традиційних підходів до змісту, форм і методів навчально-виховної діяльності, залучення педагогів до перспективних моделей педагогічного досвіду, формування нового педагогічного мислення, забезпечення самореалізації особистості у різних видах діяльності, формування творчих здібностей учнів.

У закладах П(ПТ)О приділяється увага співпраці з об'єднаннями роботодавців, підприємствами, громадськими організаціями, підрозділами Державної служби зайнятості, закладами вищої та фахової передвищої освіти. Так, Житомирською обласною службою зайнятості спільно з Рівненським центром професійно-технічної освіти державної служби зайнятості активно впроваджуються елементи дистанційного навчання. На базі Рівненського центру професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості з використанням онлайн-технологій пройшли навчання 15 зареєстрованих безробітних, із них 13 осіб навчались за напрямом "Підприємець-початківець" та 2 особи – за професією "Токар" на замовлення ТОВ "Даніко". Зараз Житомирська обласна служба зайнятості працює над задоволенням потреб ПрАТ "Товкачівський ГЗК", що розташований в Овруцькому районі, за професіями "Токар" та "Електрогазозварник" з використанням онлайн-технологій.

У рамках зв'язків із закладами та об'єднаннями різних типів створена рада професійної освіти (стейкхолдерів), діє 15 організацій та об'єднань роботодавців за різними галузями; за кошти соціальних партнерів "Хенкель-Баутехнік (Україна)" та ТзОВ "Снєжка-Україна" на базі Центру професійно-технічної освіти м. Житомира створені та функціонують будівельні навчально-практичні центри; у співпраці з 23 підприємствами з 15 професій впроваджуються елементи дуальної форми навчання. Роботодавці беруть безпосередню участь у розробленні освітніх програм відповідно до СП(ПТ)О, заснованих на компетенціях.

За сприяння вітчизняних та іноземних інвесторів у Житомир-

ській області створено навчально-практичні центри за галузевим спрямуванням: при Центрі професійно-технічної освіти (за професіями будівельного напряму та монтажників санітарно-технічних систем та устаткування); при ДНЗ "Центр сфери обслуговування м. Житомира" (за професіями легкої промисловості, ресторанно-готельної справи); при Головинському ВПУ нерудних технологій (за професіями зварювального виробництва); при ПТУ № 4 м. Бердичева (за професіями електротехнічних робіт).

Заклади П(ПТ)О області беруть активну участь у міжнародних та всеукраїнських *конкурсах і виставках*, посідаючи призові місця в різних номінаціях. При Навчально-методичному кабінеті професійно-технічної освіти в Житомирській області з 2008 р. функціонує виставка інноваційної діяльності, яка постійно поповнюється кращими експозиціями переможців обласних конкурсів із закладів. Найвизначні досягнення профтехосвітян області відзначено нагородами та призами: ІІІ місце на Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів з професії "Лицювальник-плиточник" (2008 р.); призові місця у номінаціях "Учень року", "Майбутній професіонал", "Надія профтехосвіти", "Відкриття року", "Талант року", "Олімпійська надія", "З любов'ю до землі" в обласному конкурсі "Учень року" (2008 р.); призові місця в обласному етапі конкурсу на кращу винахідницьку роботу в галузі теплоенергозбереження (2008 р.); перемога в заключному етапі всеукраїнського конкурсу "Бібліотекар ПТНЗ-2008"; призові місця у всеукраїнському огляді-конкурсі "Професійна освіта інвалідів, осіб з особливими потребами в ПТНЗ" (2011 р.); ІІІ місце у всеукраїнському етапі Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика (2011 р.); призові місця у всеукраїнському конкурсі учнівської творчості, присвяченому Шевченківським дням, у номінаціях "Історія України та державотворення" та "Література" (2011 р.); ІІІ місце у VII Всеукраїнському конкурсі юніорів з кулінарного мистецтва та сервісу (2015 р.); ІІ місце у XVI загальнонаціональному конкурсі "Українська мова – мова єднання" (2016 р.); призові місця у конкурсі на кращий друкований орган учнівського

самоврядування у професійно-технічних навчальних закладах (2016 р.); призові місця в обласному етапі Всеукраїнського огляду-конкурсу ПТНЗ на кращу організацію роботи з охорони праці (2017 р.).

На заключному етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ПТНЗ з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" Воробей Вадим (Овруцький професійний ліцей) виборов V призове місце та був відзначений стипендією Президента України.

Серед здобутків і V місце та відзнака стипендією Президента України у III етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Кухар" (2019 р.); IV місце у загальнокомандному рейтингу на конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" (2017 р).

Команда Житомирської області з 9 переможців обласного етапу упродовж 31 жовтня-2 листопада 2016 р. представляла у III етапі Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" (м. Київ) дев'ять компетентностей, а саме: кондитерське мистецтво, кулінарне мистецтво, ресторанний сер-

Керівники ГО "WorldSkills Ukraine" та лідер (Малінкіна Н. П.) й експерт (Муравицький О. А.) команди Житомирської області

віс, перукарське мистецтво, технології моди, зварювальні роботи, сухе будівництво та штукатурні роботи, облицювальні роботи, сантехніка та опалення. Для оцінювання якості виконання практичних завдань у роботі журі від області брали участь експерти з 9 компетентностей.

За компетенцією "Облицювальні роботи" Жайворон Микола, учень ДНЗ "Житомирське вище професійне училище будівництва і дизайну" (майстер виробничого навчання Красуцький В. В.), здобув І місце та отримав найвищу нагороду – Золоту медаль. Він також нагороджений Грамотою Будівельної палати України та Подякою Наглядової Ради Київського національного університету будівництва та архітектури за вагомий внесок у розвиток будівельної галузі в Україні, високий професіоналізм і патріотизм.

Друге місце (срібну медаль) виборола Жолудь Анастасія, учениця ДНЗ "Житомирське вище професійне технологічне училище" – у компетенції "Ресторанний сервіс" (викладач Яценко Л. В.), яка показала високу майстерність і професіоналізм при

Жайворон Микола, учень ДНЗ "Житомирське вище професійне училище будівництва і дизайну"

Жолудь Анастасія, учениця ДНЗ "Житомирське вище професійне технологічне училище"

Римарева Катерина, учениця Житомирського професійного ліцею сфери послуг

виконанні завдань чотирьох модулів.

Третє місце (бронзову медаль) виборов Гусар Віктор, випускник ПТУ № 4 м. Бердичева – у компетенції "Сантехніка та опалення" (викладач, супроводжуючий і експерт конкурсу Єщенко В. М.).

У компетентності "Технології моди" Римарева Катерина, учениця Житомирського професійного ліцею сфери послуг (майстер виробничого навчання Логвінова С. А., експерт конкурсу Осадчук Н. П.), отримала "Визнання майстерності за лаконічність моделі" від Конфедерації дизайнерів та стилістів України та ГО "WorldSkills Ukraine".

У загальнокомандному заліку команда Житомирської області на Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" з результатом 9 балів посіла ІІІ призове місце.

Одночасно з Всеукраїнським конкурсом професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" проводився ІІ Міжнародний кулінарний фестиваль "BEST Cook FEST-2016", в якому брали участь 5 представників ПТНЗ області, які здобули призові місця. Перше місце (золоту медаль) виборола Павлюк О. В., майстер виробничого навчання комунальної соціально-реабілітаційної установи "Житомирське вище професійне училище-інтернат" Житомирської обласної ради, в номінації "Ексклюзивний весільний торт" категорії D 6. Друге місце (срібну медаль) виборола Жолудь Анастасія, учениця ДНЗ "Житомирське вище професійне технологічне училище", в

номінації "Ресторанний сервіс" (викладач Яценко Л. В., майстер Бех О. О.).

За третє місце дипломи і бронзові медалі отримали: Шнайдер Лілія, учениця Житомирського професійного ліцею харчових технологій, в номінації "Святковий торт" (майстер виробничого навчання Салова Л. І.); Дацюк Дмитро, учень ДНЗ "Житомирське вище професійне технологічне училище", в номінації "Кращий шеф-кухар "BestChef-2016"" категорії Р 1 (викладач Заворотнюк Т. М., майстер виробничого навчання Бех О. О.); Бичихіна Тетяна, учениця ДПТНЗ "Житомирське вище професійне училище сервісу і дизайну", в номінації "Ресторанний десерт" у II Міжнародному кулінарному фестивалі "BESTCookFEST-2016" у рамках Міжнародного експофоруму ресторанно-готельного бізнесу та клінінгу FoReCH у виставковому центрі "КиївЕкспоПлаза".

Переможці обласного етапу Всеукраїнського конкурсу про-

Павлюк Олена, майстер виробничого навчання комунальної соціально-реабілітаційної установи "Житомирське вище професійне училище-інтернат" Житомирської обласної ради

Шнайдер Лілія, учениця Житомирського професійного ліцею харчових технологій, в номінації "Святковий торт" отримала за третє місце диплом і бронзову медаль II Міжнародного кулінарного фестивалю "BEST Cook FEST-2016"

фесійної майстерності "WorldSkills UKRAINE" з 9 професійних компетентностей увійшли до складу команди від області для участі у Всеукраїнському етапі конкурсу (2017 р.): кондитерське мистецтво – Розводовська Юлія, учениця Житомирського професійного ліцею харчових технологій; кулінарне мистецтво – Богун Анастасія, учениця ДНЗ "Бердичівське ВПУ"; ресторанний сервіс – Упір Карина, учениця ДНЗ "Житомирське вище професійне технологічне училище"; перукарське мистецтво – Брицюн Юлія, учениця ДНЗ "Новоград-Волинське ВПУ"; технології моди – Римарева Катерина, випускниця Житомирського професійного ліцею сфери послуг; зварювальні роботи – Андрієнко Андрій, випускник ДНЗ "Житомирське вище професійне технологічне училище"; сантехніка та опалення – Пушкарук Олександр, учень ПТУ № 4 м. Бердичева; сухе будівництво та штукатурні роботи – Слободенюк Руслан, випускник ДНЗ "Житомирське ВПУ будівництва і дизайну"; облицювальні роботи – Жайворон Микола, випускник ДНЗ "Житомирське ВПУ будівництва і дизайну".

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ

На початку 90-х років професійно-технічна освіта Закарпатської області опинилася у скрутному становищі. До загальних складнощів перехідного періоду, пов'язаних із розпадом єдиного народногосподарського комплексу колишнього Союзу та реформуванням форм власності на засоби виробництва, додалися ще й труднощі організаційного характеру, викликані реформуванням системи професійно-технічної освіти, розпочатим у 1988 р. У результаті проведених заходів перепрофілювання найбільше радикальні зміни торкнулися п'яти професійно-технічних навчальних закладів. ПТУ № 1 м. Ужгорода було об'єднане з ПТУ № 6 на правах філії, а згодом перейшло в приміщення ПТУ № 6 і повністю злилося з ним. Ужгородське ПТУ № 2 було ліквідоване, оскільки будівельні організації міста майже повністю припинили свою виробничу діяльність і перестали замовляти підготовку кваліфікованих робітників будівельних спеціальностей. У 1991 р. Мукачівське професійно-технічне учи-

лище № 3, Виноградівське ПТУ № 34 за ініціативою їхніх керівників та педагогічних колективів були реорганізовані у вищі професійні училища – Мукачівське ВПУ № 3 та Виноградівське ВПУ № 34 відповідно. ПТУ № 16 м. Ужгорода ліквідоване в 1997 р. у зв'язку з обмеженим попитом на випускників цього училища. ПТУ № 17 смт Воловець, яке готувало кваліфікованих робітників для радіотехнічної промисловості, у зв'язку із втратою замовника в 1997 р. реорганізовано у філію Міжгірського ПТУ № 12, де здійснювалася підготовка майбутніх столярів, швачок та робітників з ремонту й обслуговування електроустаткування. ПТУ № 18 м. Берегово, яке готувало кравців та закрійників чоловічого і жіночого верхнього одягу, ліквідовано з переведенням контингенту учнів та інженерно-педагогічного персоналу на навчально-матеріальну базу ПТУ № 11. ПТУ № 32 селища Білки Іршавського району в 1998 р. реорганізовано у філію Виноградівського ВПУ № 34 із збереженням попереднього сільськогосподарського профілю. Однак реорганізація виявилася недостатньо обґрунтованою, тому на пропозицію обласного управління освіти і науки наказом Міністерства освіти і науки України № 252 від 13 липня 1999 р. філії у с. Білки повернуто попередній статус професійно-технічного училища. На кінець 1999 р. у Закарпатській області функціонувало 17 ПТУ та 2 ВПУ замість 26, які проіснували до 1988 р. Загальний контингент усіх профтехучилищ області на кінець 1999-2000 н. р. налічував близько 10800 учнів проти 15970 у 1988 році. Середня наповнюваність профтехучилища – 563 учні. Навчання велося з 35 робітничих професій. Це свідчить про те, що у процесі реформування системи професійно-технічної освіти області зменшилася не лише кількість навчальних закладів, а й відбулися втрати учнівського контингенту.

З 1996 р. розпочалося ліцензування навчальних закладів на право підготовки кваліфікованих робітників за конкретними професіями. До початку 2000-2001 н. р. ліцензування проведено в усіх закладах освіти.

Одним із напрямів розвитку системи ПТО була спроба створити навчальний заклад, який базувався б на наскрізних навчаль-

них планах і програмах з підготовки кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів з подальшим здобуттям вищої освіти. Так, згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 18.10.2007 р., з метою координації діяльності навчальних закладів, ефективного використання матеріально-технічної бази, кадрового потенціалу, розробки науково-методичного забезпечення навчального процесу Ужгородський професійний ліцей сфери послуг реорганізований у відокремлений структурний підрозділ – Ужгородське вище комерційне училище Київського національного торговельно-економічного університету.

У зв'язку з реорганізацією, згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 04.06.2009 р. № 481, з 01.07.2009 р. ліквідовано Мукачівський професійний будівельний ліцей і професійно-технічне училище № 7 м. Мукачево. На їхній базі створено Державний навчальний заклад "Мукачівський професійний ліцей".

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 04.06.2009 р. № 485 ліквідовано Воловецький професійний ліцей шляхом злиття Воловецького професійного ліцею та Свалявського професійного будівельного ліцею.

Розвиток професійно-технічної освіти України зумовив істотні зміни у структурі закладів освіти і, як наслідок, привів до створення закладів нового типу. Згідно з наказами Міністерства освіти і науки України № 977 від 15.07.2013 р. та № 978 від 15.07.2013 р. "Про деякі питання діяльності державних професійно-технічних навчальних закладів м. Ужгород та м. Мукачево" припинено діяльність шляхом реорганізації (приєднання) Ужгородського професійного ліцею до Ужгородського професійного машинобудівного ліцею і Мукачівського професійного ліцею сфери послуг до Державного навчального закладу "Мукачівський професійний ліцей". Також змінено тип на Державний навчальний заклад "Ужгородський центр професійно-технічної освіти" та Державний навчальний заклад "Мукачівський центр професійно-технічної освіти".

На сьогодні підготовку робітничих кадрів у Закарпатській області за діючими ліцензіями забезпечують 49 закладів про-

фесійної (професійно-технічної) освіти, серед яких: 16 – державної форми власності, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України (3 вищі професійні училища, 2 центри професійно-технічної освіти, 1 структурний підрозділ вищого навчального закладу, 9 професійних ліцеїв, 1 професійно-технічне училище), 11 – міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, 4 – відомчі заклади освіти (3 державної форми власності, 1 – комунальної), 7 – приватних, 10 – закладів Товариства сприяння обороні України, 1 – заклад освіти Всеукраїнської спілки автомобілістів. Для порівняння: у 1988 р. у Закарпатській області функціонувало 26 професійних (професійно-технічних) закладів освіти, у 1995 р. – 25 ЗП(ПТ)О, в 2000 р. – 19, у 2005 р. – 20, у 2010 р. – 18, а в 2015-2018 рр. – 16.

Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників у області здійснюється зі 114 *професій* (значна кількість є інтегрованими), серед яких: верстатник деревообробних верстатів; виробник художніх виробів з дерева; водій навантажувача; електрогазозварник; електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин; електромонтажник силових мереж та електроустаткування; інструктор з індивідуального навчання водінню; командир відділення оперативно-рятувальної служби цивільного захисту; кухар; лицювальник-плиточник; лісоруб; агент з організації туризму; матрос-рятувальник; машиніст бурової установки; машиніст насосних установок пожежно-рятувального транспортного засобу; в'язальник джгутів, кабелів та шнурів; монтажник санітарно-технічних систем і устаткування; оператор з обробки інформації та програмного забезпечення; оператор хлораторної установки; радіомеханік з обслуговування та ремонту радіотелевізійної апаратури; регулювальник радіоелектронної апаратури і приладів; стропальник; тракторист (лісозаготівельні роботи); чистильник димоходів, лежаків і топок; оператор швацького устаткування тощо. Підготовка здобувачів здійснюється за всіма напрямами економічної діяльності.

Фінансування 13 із 16 державних закладів здійснюється з обласного бюджету, 3 – з бюджету м. Ужгорода (обласного центру), загальноосвітня підготовка – за рахунок освітньої субвенції з дер-

жавного бюджету. Крім того, з державного бюджету здійснюється фінансування підготовки кадрів за професіями загальнодержавного значення, зокрема у Вищому професійному училищі № 3 м. Мукачево ("Верстатник широкого профілю"), Державному навчальному закладі "Ужгородський центр професійно-технічної освіти" ("Слюсар з механоскладальних робіт"), Державному професійно-технічному навчальному закладі "Мукачівський професійний аграрний ліцей імені М. Данканича" ("Монтер колії"), професійно-технічному училищі № 33 смт Великий Березний ("Слюсар-ремонтник").

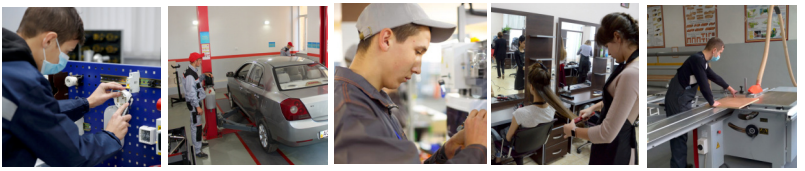
Загальний контингент на 01.09.2020 р. становив 5742 учні. Загальний контингент усіх ЗП(ПТ)О області в 1988 р. налічував 15970 учнів, у 1995 р. – близько 12700 учнів. У 2000 р. кількість учнів у ЗП(ПТ)О зменшилась до 11500. Протягом останніх років тенденція до зменшення контингенту учнів зберігається. Так, у 2005 р. кількість учнів у ЗП(ПТ)О зменшилася до 10200, у 2010 р. – до 9300. У 2015 р. контингент ЗП(ПТ)О налічував 6600 учнів, а в 2018-му знову знизився до 5861 осіб. У закладах щороку навчається близько 5 % учнів від загального контингенту із числа дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування. Працевлаштування за 2019-2020 н. р. становить 70 %. Разом із робітничою професією майже 75 % учнів отримують повну загальну середню освіту. Освітній процес у закладах професійної (професійно-технічної) освіти забезпечують понад 650 педагогічних працівників. Водночас несприятлива демографічна ситуація в регіоні призводить до щорічного скорочення контингенту. Учнівський контингент ЗП(ПТ)О складав: 2016 р. – 6346 учнів; 2017 р. – 6138; 2018 р. – 5700 учнів. Це, у свою чергу, призвело до збільшення кількості малокомплектних закладів із контингентом до 300 осіб (наразі таких закладів – 6), а вартість підготовки в окремих закладах становить понад 40 тис. грн.

Формування обсягів державного та(або) регіонального замовлення на підготовку кадрів здійснюється закладами професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до укладених договорів із роботодавцями на надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти з урахуванням потреб регіонального ринку

праці. Щороку зазначені обсяги розглядаються і погоджуються на засіданнях регіональної ради професійної освіти обласної державної адміністрації та затверджуються розпорядженням голови обласної державної адміністрації. За необхідності здійснюється коригування показників регіонального замовлення.

З метою оновлення матеріально-технічної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти для якісної підготовки робітничих кадрів з урахуванням потреб сучасного виробництва в області функціонують *навчально-практичні центри* з професій "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування", "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів" у Хустському професійному ліцеї, "Швачка. Кравець. Закрійник" та перукарського мистецтва у Хустському професійному ліцеї сфери послуг, з професій "Офіціант", "Бармен", "Кухар", "Кондитер" в Ужгородському вищому професійному училищі торгівлі та технологій. На базі Державного навчального закладу "Ужгородський центр професійно-технічної освіти" працюють навчально-практичні центри сучасних будівельних технологій і матеріалів "Снєжка", а також НПЦ новітніх технологій зварювання. У 2020 р. запрацювали навчально-практичні центри деревообробного спрямування (на базі Державного навчального закладу "Мукачівський центр професійно-технічної освіти") та два центри електротехнічного спрямування – на базі Свалявського професійного будівельного ліцею та Вищого професійного училища № 3 м. Мукачево.

Станом на 12.12.2018 р., відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2018 р. №750-р "Про передачу цілісних майнових комплексів державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти у спільну власність територіальних громад Закарпатської, Львівської та Тернопільської областей" передано 6 із 16 закладів професійної (професійно-технічної)

Навчально-практичні центри

освіти: Державний навчальний заклад "Ужгородський центр професійно-технічної освіти"; Тячівський професійний ліцей Закарпатської області; Державний професійно-технічний навчальний заклад "Мукачівський професійний аграрний ліцей імені М. Данканича"; Ужгородське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування; Берегівський професійний ліцей сфери послуг; Свалявський професійний будівельний ліцей. Документи восьми закладів професійної (професійно-технічної) освіти Закарпатської області перебувають на погодженні у Міністерстві економічного розвитку України.

Розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в області впродовж 2000-2020 рр. сприяла реалізація низки регіональних програм, зокрема: "Програма розвитку професійно-технічної освіти на 2012-2016 роки"; розпорядження голови Закарпатської обласної державної адміністрації від 20.04.2016 р. № 184 "Про регіональну раду професійної освіти обласної державної адміністрації"; "Регіональний план розвитку професійно-технічної освіти Закарпатської області (на 2017-2018 роки); "План розвитку професійної (професійно-технічної) освіти Закарпатської області на 2019-2021 роки". У закладах професійної (професійно-технічної) освіти системно реалізовуються проєкти, спрямовані на впровадження низки технологічних та педагогічних інновацій. Серед них:

– всеукраїнська естафета інноваційних проєктів у системі професійно-технічної освіти (2007 р.), започаткована Міністерством освіти і науки України, департаментом професійно-технічної освіти та інститутом інноваційних технологій, що активізувала процес розробки та впровадження інноваційних ідей та проєктів (інноваційних технологій навчання та виробництва у навчально-виробничий процес, створення позитивного іміджу навчального закладу, залучення педагогічних працівників та обдарованої молоді до участі у дослідно-експериментальній роботі, технічній творчості, написанні підручників, посібників, методичних розробок тощо);

– "Соціальне партнерство між базовим підприємством та навчальним закладом" (2007 р.), метою якого було запроваджен-

ня ефективної організації виробничого навчання та практики учнів з метою покращення їхньої підготовки, підвищення професіоналізму, майстерності в кращих традиціях національної культури та вимог сучасного ринку праці;

– "Випускник ПТНЗ – майбутній військовослужбовець за контрактом" (2009 р.), спрямований на створення системи військово-патріотичного виховання, яка забезпечує високу підготовку учнів у вивченні військової справи, вихованні громадянських почуттів і свідомості, соціальної активності, підвищення фізичної загартованості; працевлаштування випускників на контрактну службу у військових формуваннях;

– "Формування автоматизованого банку даних бібліотеки Вищого професійного училища № 3 м. Мукачево для професійної підготовки учнів" (2010 р.), спрямований на створення електронного каталогу навчальних посібників бібліотеки училища з кожної професії, організацію мережевого зв'язку з визначеними бібліотеками регіону з метою обміну інформацією, оснащення комп'ютерами і необхідною оргтехнікою бюро за кожним напрямом підготовки та зв'язок їх локальною комп'ютерною мережею з центральним комп'ютером, який встановлений у бібліотеці, та іншими комп'ютерами навчального закладу;

– "Діяльність інформаційно-аналітичного відділу НМЦ ПТО в Закарпатській області та інформаційно-аналітичних груп у ПТНЗ Закарпатської області" (2011 р.), спрямований на створення системи інформаційного ресурсу щодо покращення якості прийняття оперативних, ефективних управлінських рішень у системі ПТО на національному та регіональному рівнях у рамках децентралізації і забезпечення інформаційних потреб;

– "Застосування програмного пакета ELEKTRONIC-SWORKBENCH для проведення лабораторно-практичних робіт із радіотехнічних дисциплін" (2012 р.), спрямований на зміну структури інформаційної, навчальної взаємодії між суб'єктами навчання, зміну структури подання навчального матеріалу та навчально-методичного забезпечення освітнього процесу;

– "Створення електронного контенту дидактичного забезпечення спецдисциплін у підготовці кваліфікованих робітників ПТНЗ"

(2017 р.), метою якого був аналіз програм навчальних дисциплін та дидактичних засобів навчання, визначення логічної структури накопичення матеріалів відповідно до навчальної програми (створення інформаційної бази у вигляді тематичних (поурочних) папок в електронній формі), розроблення викладачами спеціальних дисциплін електронних дидактичних засобів навчання;

– участь у проєкті Українського культурного фонду "Професія творити моду" з розробки електронного підручника "Технологія виготовлення брюк".

Одним із результатів співпраці з роботодавцями є створення упродовж останніх десятиліть спільно з роботодавцями та педагогічними працівниками ЗП(ПТ)О області с*тандартів професійної (професійно-технічної) освіти* із різних професій, серед яких: "7331 Виробник художніх виробів з лози" (наказ МОН України від 23.08.2006 р. № 632); "7331 Виробник художніх виробів з дерева" (наказ МОН України від 23.04.2008 р. № 359); "8211 Фрезерувальник" (наказ МОН України від 27.10.2009 р. № 989); "4211 Касир (на підприємстві, в установі, організації)" (наказ МОН, молоді та спорту України від 23.04.2012 р. № 495); "7242 Контролер радіоелектронної апаратури" (наказ МОН України від 05.07.2013 р. № 913); "7242 Регулювальник радіоелектронної апаратури та приладів" (наказ МОН України від 05.07.2013 р. № 921); "7242 Монтажник радіоелектронної апаратури та приладів" (наказ МОН України від 30.09.2014 р. № 1089); "7242 В'язальник схемних джгутів, кабелів та шнурів" (наказ МОН України від 24.10.2014 р. № 1215); "7214 Слюсар зі складання металевих конструкцій" (наказ МОН України від 05.08.2015 р. № 849); "8263 Швачка" (наказ МОН України від 08.10.2015 р. № 1036); "7212 Газозварник" (наказ МОН України від 05.08.2015 р. № 839); "7242 Контролер радіоелектронної апаратури" (наказ МОН України від 27.12.2017 р. № 1691); "7242 Регулювальник радіоелектронної апаратури та приладів" (наказ МОН України від 27.12.2017 р. № 1691); "7129 Монтажник гіпсокартонних конструкцій" (наказ МОН України від 27.12.2017 р. № 1691); "7242 В'язальник схемних джгутів, кабелів та шнурів" (наказ МОН України від 11.05.2019 р. № 647).

Як керівники закладів, так і працівники усвідомлюють важливість участі у *міжнародних проєктах,* що сприяє поширенню управлінських та педагогічних інновацій. Одним з найбільш значущих був українсько-канадський проєкт "Децентралізація управління професійним навчанням в Україні", започаткований за ініціативи Міністерства праці і соціальної політики України (Державного центру зайнятості) та канадських партнерів – Асоціації місцевих коледжів Канади та Саскачеванського інституту прикладних наук і технологій. Партнерами проєкту в Україні були також Міністерство освіти і науки, Міністерство економіки, обласні державні адміністрації та центри зайнятості пілотних областей. Цей проєкт (2005-2012 рр.) здійснювався в Україні за підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку (CIDA). Метою проєкту було підвищення ефективності професійного навчання безробітних в Україні. Закарпатська область стала пілотною в реалізації українсько-канадського проєкту. Це дало можливість покращити матеріально-технічну базу Ужгородського вищого професійного училища торгівлі та технологій харчування і ДНЗ "Мукачівський професійний ліцей" (створити кухні-лабораторії та оновити столярну майстерню центру новим сучасним обладнанням), підвищити комп'ютерну грамотність педагогічних працівників, залучати соціальних партнерів, роботодавців до роботи дорадчих комітетів, консультативних рад, упровадити бізнес-планування.

Два заклади професійної (професійно-технічної) освіти області брали участь у проєктах "HUSKROUA" програми прикордонного співробітництва ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна (2007-2013 рр.). Ужгородське вище комерційне училище Київського національного торговельно-економічного університету налагодило співпрацю із середньою спеціалізованою школою підприємництва м. Пряшів (Словацька Республіка). Щорічно на Міжнародному конкурсі молодих дизайнерів "Модна лінія молодих" ("Modna linia mladych") колекції одягу, розроблені учнями названого закладу освіти, здобувають спеціальні призи та грамоти. Вищим професійним училищем № 34 м. Виноградів підписано договір про співпрацю зі Stredna odborna skola Snina (Словацька Республіка). Педагогічні працівники цих освітніх закла-

дів пройшли курси з різних видів спорту та отримали Міжнародні сертифікати на право проведення занять за сучасними методиками. Також коштами європейських партнерів покращено спортивну базу училища.

Улітку 2011 р. між Вищим професійним училищем № 3 м. Мукачево та Spoena skola Presov (Словацька Республіка) підписано Програму співпраці та організації взаємовідносин. Училище отримало пакет документації з навчальними елементами для підготовки фахівців напряму підготовки "Електромеханіка" за модульними технологіями.

Понад двадцять років Міжгірський професійний ліцей співпрацює з благодійною організацією "Допомога Україні" (м. Пфедельбах), яка надає закладу матеріальну допомогу у вигляді інструментів, обладнання для навчально-виробничих майстерень, а також кошти для зміцнення матеріально-технічної бази закладу професійної освіти. У 2018 р. з ініціативи директора розпочато співпрацю ліцею з німецькою Службою старших експертів ("Senior Experten Service" (SES)) – провідною громадською некомерційною організацією Німеччини, яка об'єднує фахівців і керівних працівників, котрі вийшли на пенсію і надають консультативні послуги на громадських засадах.

У рамках співпраці навесні 2018 р. у Міжгірському професійному ліцеї працював один із експертів німецької Служби старших експертів Гюнтер Помп, кваліфікований кухар та шеф-кухар із більш ніж 30-річним досвідом роботи. Для педагогічних працівників та учнів Гюнтер Помп читав лекції, проводив уроки виробничого навчання, ознайомлюючи із сучасними кулінарними технологіями та європейським досвідом із безпеки продуктів харчування.

З метою обміну досвідом, ознайомлення з освітнім процесом та професійною підготовкою учнів Берегівський професійний ліцей сфери послуг налагодив співпрацю з гімназією, профтехучилищем ім. Вай Адам м. Бакталорантхаза (Угорщина). Також на запрошення Гастрономічної спілки Лицарського Ордену Відкритого вогню (Угорщина) команди учнів ліцею щорічно беруть участь у Міжнародному конкурсі Відкритого вогню Карпатського регіону ім. Товт Ютки. У 2019 р. команда "Cook Band" виборо-

ла четверте місце.

У 2014 р. укладено угоду про співпрацю між ДНЗ "Ужгородський центр професійно-технічної освіти" та SOЛЪ Pod Sokolicami 14, TRENИIN (Словацька Республіка), якою передбачено обмін досвідом із реалізації передових технологій та методів навчання, організацію та проведення спільних семінарів, конференцій, круглих столів тощо. Щорічно словацькі партнери запрошують представників закладу до участі у Дні робототехніки, який є традиційним заходом школи-партнера. У 2015 р. учні ДНЗ "Ужгородський центр професійно-технічної освіти" посіли II та VI місця у Міжнародних ремісницьких (професійних) іграх м. Транець (Чеська Республіка).

Значна увага також приділяється розвитку державно-приватного партнерства у галузі професійної (професійно-технічної) освіти. ЗП(ПТ)О співпрацюють із роботодавцями у розробленні стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з професій. Основними партнерами у цьому напрямі є філія "Міжгір'я" Держлісгоспу ГДСЛАП Закарпатагроліс, мале підприємство "Райдуга", Національний природничий парк "Синевир", ВАТ "Машинобудівний завод "Тиса"", кафедра технології машинобудування Ужгородського національного університету, ТОВ "Закарпатська продовольча група", ПАТ Мукачівський завод "Точприлад", ЗАТ "Ужгородська швейна фабрика", Хустське виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства, ТОВ "Гранд Готель Пилипець", ТОВ "Північноукраїнський будівельний альянс", ПП "ТЕХНО-ТЕРМ-ХУСТ" тощо.

Роботодавці залучаються до складу журі під час проведення конкурсів фахової майстерності серед учнів, регіональних етапів Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine".

У рамках партнерства між ДНЗ "Ужгородський центр професійно-технічної освіти" та ТзОВ "Снєжка-Україна" створений у 2017 р. та функціонує навчально-практичний центр сучасних будівельних технологій та матеріалів ТзОВ "Снєжка-Україна", де, окрім навчання учнів, здійснюється підготовка дорослого населення, проводиться стажування педагогічних працівників

ЗП(ПТ)О.

Із 01.09.2018 р. впроваджуються *елементи дуальної форми навчання* у професійну підготовку кваліфікованих робітників у Вищому професійному училищі № 3 м. Мукачево з професії "Регулювальник радіоелектронної апаратури та приладів, контролер радіоелектронної апаратури та приладів"; у Міжгірському професійному ліцеї (професія "Лісник, єгер") та ДПТНЗ "Білківський професійний аграрний ліцей" (професія "Електрогазозварник").

Завдяки співпраці ЗП(ПТ)О з виробником косметичної продукції "ESTEL-Україна" учні, що навчаються за професією перукар (перукар-модельєр), беруть участь у Всеукраїнському конкурсі перукарського мистецтва "Снігова королева", а педагогічні працівники здійснюють підвищення кваліфікації в ESTEL Uzhhorod Studio.

З метою популяризації робітничих професій ЗП(ПТ)О співпрацюють із Закарпатським обласним та районними центрами зайнятості, беруть участь у проведенні спільних профорієнтаційних заходів "День відкритих дверей", "Ярмарок вакансій", "Ярмарок професій", профорієнтаційних форумів для молоді та осіб із числа незайнятого населення, проводять профорієнтаційні тренінги зі здобувачами освіти 9, 11 класів закладів загальної середньої освіти, активно пропагують робітничі професії у засобах масової інформації, соціальних мережах. Для допомоги здобувачам освіти у побудові успішної кар'єри, підтримки у становленні як молодого фахівця створюються Центри кар'єри.

Підтримують партнерські стосунки ЗП(ПТ)О із Закарпатським обласним палацом дитячої та юнацької творчості "ПАДІЮН" (учнівське самоврядування), Закарпатським обласним центром науково-технічної творчості учнівської молоді (участь у МАН), Закарпатським центром туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді (організація роботи музеїв при ЗП(ПТ)О, участь у конкурсах), Закарпатською обласною універсальною бібліотекою ім. Ф. Потушняка (проведення спільних методичних заходів між бібліотекарями). Міжгірський професійний ліцей із 2009 р. активно співпрацює з Міжнародною академією літера-

тури і журналістики, бере участь в організації та проведенні Міжнародного фестивалю "Рекітське сузір'я". У 2014 р. у закладі освіти відкрито відділення Міжнародного центру впровадження програм ЮНЕСКО в Закарпатській області.

В області приділяється увага *виховній роботі учнів* закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Цьому сприяє програма "Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція", розроблена Українським фондом "Благополуччя дітей" у рамках проєкту "Упровадження програми з попередження торгівлі людьми", що реалізує ВБО Український фонд "Благополуччя дітей" у партнерстві з представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади при сприянні Міністерства освіти і науки України.

Серед учнівської молоді ЗП(ПТ)О поширюється доброчинність, яка все більше набирає патріотичного звучання та ознак розвиненого волонтерського руху, який широкого поширення набув у 2014 р., коли розпочалася військова агресія Росії. Учні ЗП(ПТ)О області брали участь в акціях на підтримку воїнів – учасників бойових дій, плетінні маскувальних сіток, випуску саморобних мобільних обігрівачів тощо.

Регіональна рада учнівського самоврядування області долучилася до Всеукраїнської акції допомоги дітям Півдня та Сходу України "Якщо не ми, то хто?". Надіслані теплі речі, медикаменти, канцелярські товари, продукти харчування та багато іншого, зібрано кошти й перераховано на платіжний рахунок постраждалих у зоні ЗСУ.

У міру своїх можливостей і здібностей молодь проводила доброчинні ярмарки, збір макулатури, інші акції з метою збирання грошей для лікування поранених чи придбання ліків на фронт. Учні виготовляють обереги, пишуть листи, вірші, надсилають малюнки, влаштовують для воїнів концерти – все заради перемоги, миру і цілісності України.

Важливу роль зіграли учнівські ради в урочистому відкритті меморіальних дощок з нагоди увічнення пам'яті випускників, які з честю виконували свій обов'язок громадянина України в зоні ЗСУ і віддали своє життя заради незалежності, цілісності нашої

Батьківщини.

Формування ж активної життєвої позиції, виховання лідерів відбувається через органи учнівського самоврядування. Представники самоврядування залучаються до прийняття внутрішньоліцейних рішень, роботи стипендіальних комісій, ради з профілактики правопорушень, ради гуртожитку тощо. На сайті НМЦ ПТО працює блог регіональної ради лідерів учнівського самоврядування області. Діяльність органів самоврядування висвітлюється на сторінках вебсайтів закладів освіти.

На зборах регіональної ради лідерів учнівського самоврядування у жовтні 2015 р. прийнято рішення про організацію широкомасштабної пошукової роботи серед учнівської молоді закладів професійної (професійно-технічної) освіти області і створення збірки про воїнів-закарпатців, які загинули під час російської агресії на Сході в боротьбі за єдність України. Упродовж 2015-2017 рр., коли в область почали прибувати "двохсоті" вантажі зі Сходу, учні зустрічалися з рідними і близькими загиблих, збирали спогади побратимів по зброї, здійснювали пошук потрібної інформації в соціальних мережах, Інтернеті. Інформація викладалася в довільній формі – це розповіді, есе, офіційна інформація тощо.

Результатом їхньої роботи стало офіційне видання, що є своєрідною Книгою пам'яті, до якої ввійшли учнівські розповіді про 74 полеглих воїнів, серед яких є не лише українці, а й етнічні росіяни, угорці, грузини, для яких Україна стала рідною матір'ю. Для видання книги учнівським самоврядуванням організовано проведення акції "Скринька добрих справ". Книга видана накладом 300 примірників і є цілковито учнівським проєктом. На IX Всеукраїнському літературно-музичному фестивалі вшанування воїнів України "Розстріляна молодість" у номінації "Література та кіномистецтво" ви-

Книга пам'яті

дання нагороджено дипломом.

Діяльність *Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти* у Закарпатській області спрямовується на загальне управління (керівництво) навчально-виробничою, навчально-виховною, навчально-методичною, фінансово-економічною, господарською діяльністю державних професійно-технічних навчальних закладів. Актуальним напрямом роботи НМЦ ПТО в Закарпатській області є створення бази інформаційного забезпечення закладів професійної (професійно-технічної) освіти різних форм власності та підпорядкування. Запроваджуються інформаційно-комунікаційні технології, триває комп'ютерне забезпечення освітнього процесу, всі державні ЗП(ПТ)О підключені до мережі інтернет, функціонують вебсайти. Мережу інтернет використовують для онлайн-спілкування, консультування, проведення вебінарів із різними категоріями педагогічних працівників.

Організовано інформування педагогічних працівників ЗП(ПТ)О через веб-сайт НМЦ ПТО, інформаційно-методичний збірник

Засідання навчально-методичної ради НМЦ ПТО

"Вісник" (виходить з 2003 р.).

Невід'ємною частиною роботи НМЦ ПТО стала участь у всеукраїнських конкурсах, виставках та фестивалях. Також проводяться регіональні масові заходи, серед яких – виставки технічної та художньої творчості; щорічні підсумкові методичні заходи: методичний фестиваль (2008 р.), ярмарок творчості педагогічних працівників та учнів (2009 р.), парад професій (2010 р.), панорама педагогічної творчості (2011 р.), науково-практична конференція "Інновації, творчість – інвестування у майбутнє" (2012 р.), круглий стіл "Управлінський супровід моніторингу якості освіти" (2013 р.), "Вернісаж кращого педагогічного досвіду-2014", "Серпнева конференція педагогічних працівників професійно-технічної освіти Закарпаття" (2015 р.); профорієнтаційний захід "Свято професії" (2015 р.); фестиваль-конкурс "Воскресни, писанко!" (2013, 2016, 2017 рр.), профорієнтаційний вернісаж "Робітнича професія – крок до успіху" (2018 р.), Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція "Сприяння розвитку професійної компетентності педагогічних працівників як засобу підвищення якості освітніх послуг в умовах інноваційного середовища системи ПТО" (2019 р.) та ін.

У квітні 2009 р. створено інформаційно-аналітичний відділ. Основна мета його діяльності – створення системи інформаційного ресурсу щодо покращення якості прийняття оперативних, ефективних управлінських рішень у системі П(ПТ)О на національному та регіональному рівнях у рамках децентралізації і забезпечення інформаційних потреб. У всіх ЗП(ПТ)О створено інформаційно-аналітичні групи. Працює профорієнтаційний термінал.

Колектив НМЦ ПТО нагороджено Дипломом ІІ ступеня Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти за участь у Всеукраїнському огляді-конкурсі "Популярна енциклопедія робітничих професій в регіонах України" (2013 р.) та Дипломом ІІІ ступеня Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України "Конкурсу на кращу організацію методичної роботи серед Навчально(Науково)–методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти" у номінації "Науково-методичне супроводження комп'ютеризації

та інформатизації навчально-виховного процесу" (2013 р.), чотирма золотими медалями на щорічній виставці "Сучасні заклади освіти" (2015-2020 рр.).

Сприяючи модернізації професійної (професійно-технічної) освіти, НМЦ ПТО постійно співпрацює з науковими установами. У рамках співпраці з Інститутом професійно-технічної освіти

Участь у Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти"

Національної академії педагогічних наук України упродовж 2015-2020 рр. розроблено п'ять електронних підручників: "Товарознавство непродовольчих товарів" для 3 і 4 розрядів, "Основи радіоелектроніки", "Основи санітарії і гігієни у сфері послуг", "Технологія виготовлення чоловічих штанів". Усі вони рекомендовані відповідними комісіями Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України до використання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти області, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у За-

карпатській області були учасниками *міжнародних виставок, всеукраїнських конкурсів фахової майстерності, всеукраїнських конкурсів, оглядів-конкурсів.* Здобутки професійної освіти області презентуються на Міжнародних виставках "Сучасні заклади освіти", "Інноватика в сучасній освіті". Здобувачі освіти є призерами Всеукраїнського конкурсу "WorldSkills Ukraine" (2018 р. – 2 місце у компетенції "Перукарське мистецтво").

Учасники ІІІ етапу Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнівської молоді від Закарпатської області за період 2001-2021 рр., що посіли призові місця й отримали стипендії Президента України за професіями: оператор електронно-обчислювальних та обчислювальних машин – 3 місце, Горват Гергель (Тячівський професійний ліцей Закарпатської області; 28-31 травня 2001 р.); оператор електронно-обчислювальних та обчислювальних машин – 2 місце, Петрик Віктор (Вище професійне училище № 3 м. Мукачево; 28-31 травня 2002 р.); продавець продовольчих товарів – 3 місце, Йовбак Вікторія (Ужгородське вище

Всеукраїнський конкурс "WorldSkills Ukraine"

професійне училище торгівлі та технологій харчування; 27 лютого-02 березня 2012 р.); тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва – 3 місце, Алексик Степан (Вище професійне училище № 34 м. Виноградів; 13-16 травня 2014 р.); слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування – 1 місце, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва – 2 місце, Продан Іван (Вище професійне училище № 34 м. Виноградів; 23-25 квітня 2019 р.).

III етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування

У 2015 р. вперше на базі ВПУ № 34 м. Виноградів пройшов III етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування, де здобувач освіти названого закладу Яцканич Іван посів перше місце.

З метою підвищення кваліфікації педагогічних працівників, обміну кращим педагогічним досвідом, ознайомлення з сучасними виробничими технологіями, вдосконалення професійної та загальноосвітньої підготовок учнів ЗП(ПТ)О області співпрацюють із науковими та методичними установами, закладами вищої освіти: ДВНЗ "Університет менеджменту освіти", Інститутом відкритої освіти НАПН України, Білоцерківським інститутом неперервної професійної освіти, ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" НАПН України, Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України, Закарпатським інститутом післядипломної педагогічної освіти, Науково-методичним центром професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації у Хмельницькій області, Свалявським технічним коледжем Національного університету харчових технологій, Мукачівським державним університетом, Ужгородським національним університетом.

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ

Професійна (професійно-технічна) освіта Запорізької області - ефективно керована мережа закладів, що забезпечує підготовку та перепідготовку кваліфікованих робітників для економіки регіону; надійний партнер роботодавців, який знає ринок праці, гнучко реагує на його потреби та забезпечує якість освіти, має позитивний імідж серед вступників та мотивує до навчання.

У Запорізькій області функціонує 29 закладів професійної (професійно-технічної) освіти: 6 вищих професійних училищ, 15 професійних ліцеїв, 7 центрів професійно-технічної освіти, 1 структурний підрозділ при закладі вищої освіти, а також 5 навчальних центрів при установах виконання покарань закритого типу. Щорічно професійним навчанням у цих закладах охоплено близько 13 тис. здобувачів освіти. Дві третини учнівської молоді водночас із професією здобувають повну загальну середню освіту, кожен другий за час навчання здобуває дві й більше професій, що підвищує мобільність випускників на ринку праці.

Для потреб регіону та держави ЗП(ПТ)О області здійснюють підготовку робітничих кадрів за 83 професіями для 6 галузей економіки: промисловість, торгівля та громадське харчування, будівництво, сільське господарство, транспорт, побутове обслуговування населення. Заклади професійної освіти мають ліцензію на підготовку спеціалістів широкого спектру професій, що дозволяє забезпечити регіональний ринок праці необхідними спеціалістами.

Запорізька область за загальним обсягом набору здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти в розрахунку на 10 тис. мешканців знаходиться на 10 місці у загальнонаціональному рейтингу. При цьому 78,43 % від загального обсягу набору – бюджетні місця. Протягом останніх трьох років спостерігається щорічне зменшення контингенту учнів ЗП(ПТ)О.

Система професійної (професійно-технічної) освіти перебуває в стадії реформування і приведення у відповідність до потреб ринку праці та економіки області. Мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти Запорізького регіону постійно змінюється на основі відповідного моніторингу за основними критеріями: контингент, його відповідність проєктній потужності,

виконання плану державного замовлення, випуск та працевлаштування учнів. Удосконалення мережі закладів освіти здійснюється шляхом їхнього укрупнення задля оптимального використання навчальних, методичних, кадрових, фінансових ресурсів.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 01.12.2015 р. № 1256 "Про реорганізацію Державного навчального закладу "Бердянський професійний ліцей" реорганізовано ДНЗ "Бердянський професійний ліцей" шляхом приєднання до ДНЗ "Бердянський машинобудівний професійний ліцей".

Відповідно до регіонального плану модернізації професійної освіти Запорізької області на 2016-2018 рр., затвердженого розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 01.06.2016 р. № 320 "Про створення регіональної ради професійної освіти (стейкхолдерів) при ЗОДА та модернізацію професійно-технічної освіти Запорізької області на 2016-2018 роки", припинено діяльність 11 закладів професійної освіти шляхом приєднання їх до 8 перспективніших закладів.

У червні 2016 р. реорганізовано Державний навчальний заклад "Токмацький професійний ліцей" шляхом приєднання його до Державного навчального закладу "Багатопрофільний центр професійно-технічної освіти", у жовтні 2016 р. – Державний навчальний заклад "Запорізький професійний металургійний ліцей" шляхом приєднання до Державного навчального закладу "Запорізький політехнічний центр професійно-технічної освіти".

У січні 2017 р. завершено реорганізацію державних навчальних закладів "Мелітопольський торгово-професійний ліцей" і "Мелітопольське вище професійне училище" шляхом приєднання їх до Державного навчального закладу "Мелітопольське вище професійне училище" (колишній ДНЗ "Мелітопольський професійний ліцей"), а також Державного навчального закладу "Куйбишевський професійний аграрний ліцей" шляхом приєднання до Федорівського центру професійної освіти. У лютому 2017 р. завершено реорганізацію Державного навчального закладу "Мелітопольський професійний ліцей залізничного транспорту" шляхом приєднання його до Державного навчального закладу "Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти". У березні 2017 р. реорганізовано Державний навчальний заклад "Запорізький професійний будівельний ліцей" шля-

хом приєднання його до Державного навчального закладу "Запорізький професійний торгово-кулінарний ліцей". У листопаді 2017 р. реорганізовано державні навчальні заклади "Оріхівський професійний ліцей" і "Запорізьке вище професійне училище сфери послуг" шляхом приєднання їх до Державного навчального закладу "Запорізьке вище професійне училище моди і стилю". Завершено реорганізацію державних навчальних закладів "Запорізький професійний промисловий ліцей" і "Запорізький професійний ліцей" шляхом приєднання до Державного навчального закладу "Запорізьке машинобудівне вище професійне училище".

Первинна професійна підготовка та професійно-технічне навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області здійснюється із 83 професій. Серед цих професій: тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах, лицювальник-плиточник, провідник пасажирського вагона, оператор верстатів з програмним керуванням, контролер верстатних та слюсарних робіт (верстатні роботи), стропальник, кухар судновий, монтажник санітарно-технічних систем і устаткування, складач поїздів, слюсар-інструментальник, майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів, лаборант з фізико-механічних випробувань, взуттьовик з індивідуального пошиття взуття, машиніст холодильних установок, декоратор вітрин, агент з постачання та ін.

Розвиток системи професійної (професійно-технічної) освіти в області здійснюється відповідно до низки регіональних програм і планів, серед яких: Програма розвитку освіти Запорізької області на 2018-2022 роки (рішення Запорізької обласної державної ради від 30.11.2017 р. № 54); Регіональний план розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2019-2021 роки (розпорядження Запорізької обласної державної адміністрації від 15.03.2019 р. № 125); Регіональний план розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2019-2021 роки, Стратегічний план розвитку регіональної системи професійної (професійно-технічної) освіти Запорізької області на 2021-2027 роки (Запорізька обласна державна адміністрація).

Модернізацію матеріально-технічної бази ЗП(ПТ)О здійсню-

ють шляхом створення навчально-практичних центрів сучасної професійної освіти за державні та грантові кошти. Наразі в області успішно функціонують 11 навчально-практичних центрів галузевого спрямування, оснащених сучасною технікою, обладнанням та інструментом. У закладах професійної освіти оновлюється матеріально-технічна база, модернізовано навчальні майстерні та лабораторії, 29 закладів підключено до електронних систем документообігу.

Роботодавці беруть участь в оновленні матеріально-технічної бази закладів освіти, а їхні виробничі потужності слугують базою практики. Закладами професійної (професійно-технічної) освіти системно впроваджуються інноваційні ідеї та проєкти: "Створення електронних навчальних посібників для вивчення будови і ремонту тепловозів та електровозів при впровадженні дистанційної форми навчання в навчальний процес ПТНЗ з метою модернізації змісту професійно-технічної освіти відповідно до перспективних потреб ринку праці" (2017 р.); "Інклюзія у професійній освіті" (2018 р.); навчальна платформа "Coffeehouse" (2018 р.); навчальна платформа "Територія смачної їжі"; конкурс "Громадський бюджет міста Запоріжжя" (2019 р.); інвестиційний регіональний проєкт "Модернізація системи професійно-технічної освіти для потреб регіонального ринку праці (на прикладі Запорізької області)" (2019-2021 рр.).

У червні 2021 р. відбувся перший онлайн-хакатон SELFIE UA, на якому підбито підсумки пілотного впровадження та пошуку рішень проблем цифровізації закладів освіти, визначених за допомогою анкетування SELFIE. У заході брали участь ДНЗ "Запорізький професійний торгово-кулінарний ліцей", ДНЗ "Мелітопольський професійний аграрний ліцей", ДНЗ "Василівський професійний ліцей".

Методисти Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області успішно працюють над реалізацією проєктів "Діджиталізація у ЗП(ПТ)О: можливості та перспективи", "Електронна бібліотека: агрегація і організація доступу до сучасних знань", "Вебквест як засіб активізації творчих здібностей учнів".

Сучасні реалії складаються таким чином, що особлива увага

Зустріч експертів та представників освітньої сфери із викладачами та педпрацівниками, які брали участь у розробці стандартів

Фахова дискусія зі стейкхолдерами "Покращення ефективності регіональних мереж П(ПТ)О, об'єднання зусиль щодо створення центрів професійної досконалості в Україні"

Галузевий конкурс фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О України з професії "Провідник пасажирського вагона"

Навчально-практичний центр "Механічна обробка металу" ДНЗ "Запорізьке машинобудівне вище професійне училище"

приділяється дистанційному навчанню. Тому для психологічної підтримки педагогічних працівників був реалізований проєкт "Онлайн-майстерня" (квітень-червень 2020 р.). Проєкт "Smart-курс з професії "Кухар" IV розряду" (жовтень-листопад 2021 р.) розроблений з метою реалізації моделі дистанційного супроводу здобувачів освіти для ефективного опанування професійними компетентностями.

У рамках проєкту Міжнародної організації праці "Е-ПТНЗ в Україні: безперервність навчання в умовах COVID-19" у співпраці з Міжнародним навчальним центром Міжнародної організації праці представники НМЦ ПТО у Запорізькій області брали участь в онлайн-курсі "Створення модульного контенту та електронна педагогіка для ЗП(ПТ)О України".

У закладах освіти під час дистанційного та змішаного навчання використовувалися: сервіс Zoom, Google Classroom, Google Meet, онлайн-ресурси Padlet, ліцензійні продукти Office 365, програми комп'ютерного тестування MyTestX тощо. Викладачі та майстри виробничого навчання застосовували такі засоби комунікації зі здобувачами освіти: платформу Moodle, електронну пошту, сервіс Web 2.0.; файлообмінники, ютуб-канали; для спілкування: скайп, сервіс Zoom, вайбер; інструменти для співпраці в освітньому процесі: Bubbl.us, Wetpaint, Etherpad; Thinglink (інтерактивні плакати); LearningApps (онлайн-тести, інтерактивні завдання); інфографіка, ментальні карти, сторітелінг.

У спрямуванні творчих пошуків викладачів щодо вивчення і впровадження досягнень сучасної педагогіки та перспективного досвіду в освітній процес особливу увагу приділено експертним творчим групам, на сьогодні в області створено 10 таких методичних об'єднань. Так, у м. Мелітополі ефективно працює експертна творча група викладачів суспільних дисциплін з проблеми "Розвиток історичної компетентності учнів у процесі науково-дослідницької діяльності". Вивченню і впровадженню досягнень психолого-педагогічної науки сприяє робота експертної творчої групи викладачів української мови та літератури м. Мелітополя "Дивослово", яка працює над проблемою "Активізація пізнавальної діяльності і творчого потенціалу учнів через компетентнісний підхід педагога". Експертна творча група викладачів інозем-

Центр інноваційних швейних технологій ДНЗ "Запорізьке вище професійне училище моди і стилю"

Тренінгове заняття для освітян "Методика проведення тренінгів"

ної мови м. Мелітополя "Мрія" працює над проблемою "Формування професійних якостей учнів через упровадження інноваційних технологій". Змістовною є робота експертної творчої групи викладачів історії м. Запоріжжя над проблемою "Формування громадянської компетентності учнів на уроках суспільних дисциплін".

Завдяки зусиллям експертної творчої групи викладачів української мови та літератури м. Запоріжжя щороку проходить науково-практична конференція учнів ЗП(ПТ)О "Україна очима молоді". Активно працює експертна творча група викладачів української мови та літератури закладів професійної (професійно-технічної) освіти м. Бердянська "Азовські берегині". Викладачі працюють над темою "Формування патріотичної, свідомої особистості засобами рідної мови та національної культури".

Значна увага в області приділяється співпраці з партнерами. Однією з перспективних та водночас стратегічно важливою технологією організації освітнього процесу є дуальна система навчання. Для забезпечення якості професійної підготовки та попу-

Зустріч експертів та представників освітньої сфери з педпрацівниками, які брали участь у розробці стандартів

ляризації робітничих професій у 2020-2021 н. р. продовжена робота щодо впровадження дуальної форми навчання: ДНЗ "Запорізьке вище професійне училище" – "Агент з постачання. Оператор комп'ютерного набору"; "Оператор комп'ютерного набору. Контролер-касир"; "Маляр. Штукатур. Лицювальник-плиточник"; "Лицювальник-плиточник. Муляр"; ДНЗ "Запорізький професійний ліцей залізничного транспорту" – "Монтер колії. Електрогазозварник. Газорізальник"; "Верстатник широкого профілю"; "Провідник пасажирського вагона. Касир квитковий"; "Провідник пасажирського вагона"; ДНЗ "Бердянський машинобудівний професійний ліцей" – "Електрогазозварник"; ДНЗ "Запорізьке вище професійне училище "Моторобудівник"" – "Токар"; ДНЗ "Запорізький правобережний професійний ліцей" – "Електрогазозварник. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах"; ДНЗ "Запорізький політехнічний центр професійно-технічної освіти" – "Машиніст крана металургійного виробництва"; ДНЗ "Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти" – "Слюсар з ремонту рухомого складу. Машиніст тепловоза. Машиніст електровоза"; "Провідник пасажирського вагона. Касир квитковий"; ДНЗ "Дніпрорудненський професійний ліцей" – "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування. Електрослюсар з ремонту й обслуговування автоматики та засобів вимірювань електростанцій"; "Машиніст електровоза. Електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту устаткування"; "Електрогазозварник. Контролер зварювальних робіт"; "Електрогазозварник. Слюсар з ремонту реакторно-турбінного устаткування"; "Кухар. Кондитер"; ДНЗ "Запорізьке машинобудівне вище професійне училище" – "Токар", "Електрогазозварник"; "Машиніст крана (кранівник)"; ДНЗ "Великобілозерський професійний аграрний ліцей" – "Електрогазозварник", "Водій автотранспортних засобів категорії "С" і "В""; "Кухар"; ДНЗ Федорівський центр професійної освіти – "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування. Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва. Водій автотранспортних засобів (категорії В, С1)". Закладів – 11; професій – 24.

Експеримент всеукраїнського рівня за темою "Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти" здійснюється упродовж че-

рвня 2019 р.– грудня 2022 р. у ДНЗ "Запорізьке машинобудівне вище професійне училище" та Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Запорізькій області. Творча група працювала над створенням організаційно-педагогічних умов професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за ДФЗО з професій "Електрогазозварник", "Токар", "Машиніст крана (кранівник)" за участю ПАТ "Запоріжсталь" та ПАТ "Мотор Січ". Регіональною творчою групою підготовлено до апробації тренінг "ДФЗО у ЗП(ПТ)О: наближення навчання до реалій виробництва".

Дослідно-експериментальна робота регіонального рівня за темою "Проєктування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти" на базі ДНЗ "Дніпрорудненський професійний ліцей" (2019-2022 рр.). На формувальному етапі ліцей продовжив взаємодію з роботодавцями (ПрАТ "Запорізький залізорудний комбінат", ВП "Запорізька атомна електростанція", ДТЕК "Запорізька ТЕС", ТОВ "Комбінат громадського харчування АЕС").

Наразі у співпраці із соціальними партнерами ведеться робота з розроблення проєктів стандартів з конкретних робітничих професій на основі компетентнісного підходу. Доопрацьовуються стандарти з 6 професій: "Готувач напоїв" (розробник ДНЗ "Запорізький професійний торгово-кулінарний ліцей"); "Машиніст електропоїзда", "Провідник пасажирського вагона", "Машиніст залізно-будівельних" машин", "Машиніст колійних машин", "Касир квитковий" (розробник ДНЗ "Запорізький професійний ліцей залізничного транспорту).

Визначено 5 робітничих професій для розроблення проєктів СП(ПТ)О на основі компетентнісного підходу: 8311 "Машиніст електровоза", 8312 "Складач поїздів", 5111 "Стюард (послуги в дорозі)" – ДНЗ "Запорізький професійний ліцей залізничного транспорту"; 8211 "Токар", 7233 "Слюсар-ремонтник" – ДНЗ "Запорізьке машинобудівне вище професійне училище"; 7136 "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування" – ДНЗ "Мелітопольське вище професійне училище" (ДНЗ "Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти у

складі робочої групи"). Затверджено стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з професії 4211 "Касир квитковий".

У рамках впровадження елементів дуальної форми навчання розпочалася співпраця з ПАТ "Укрзалізниця"; ТОВ "Хамстер Клаб" Інтернейшнл"; ФОП "Рахім Вахід Рахман" (мережа "Апельмон"); ПрАТ "Запорізький залізорудний комбінат"; ТОВ "Комбінат громадського харчування АЕС"; ВП "Запорізька АЕС"; АТ "Мотор Січ"; ТОВ "Ливарно-механічний завод"; ПАТ "Укрзалізниця"; Пасажирське вагонне депо Запоріжжя-1; АТ "Запорізький завод феросплавів"; ПАТ "Запоріжсталь"; ПрАТ "Бердянські жниварки"; ТОВ "Запорізький титано-магнієвий комбінат"; ПрАТ "Запоріжтрансформатор"; Агрофірма ім. О. Суворова. ДНЗ "Запорізьке вище професійне училище моди і стилю" є учасником швейного освітньо-виробничого кластеру з формування трудового потенціалу Запорізького регіону, до складу якого входять провідні підприємства швейної галузі регіону (ТОВ "Захист ЛТД", ТОВ "Софія", ТОВ "Роксана ТМ", ТОВ "Спецімідж", ТОВ "Майстерні добрих справ", ТОВ ПТВ "Моделі сезону", ТОВ "СпецВік", ТОВ "Профмода", фабрика "Viva").

У Запорізькій області розроблена програма "Профорієнтація", засновниками якої є Запорізький обласний центр зайнятості, Департамент освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації, Науково-методичний центр професійно-технічної освіти в Запорізькій області. Завданнями програми є створення передумов для професійної самореалізації молоді та запобігання молодіжному безробіттю, подолання професійного дисбалансу між попитом і пропозицією робочої сили на ринку праці.

Головною метою громадянського виховання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти області є виховання здорової, творчої компетентної особистості, громадянина України. Модель громадянського виховання реалізується через традиційні виховні заходи, зв'язок із суспільними й культурними організаціями, змістовне й цікаве учнівське життя, що виховує громадянина і патріота України. Заклади професійної освіти м. Мелітополь співпрацюють з ГО "Українська асоціація міст, що навчаються". Традиційно учнівські та педагогічні колективи ЗП(ПТ)О

м. Мелітополь беруть участь у проведенні благодійних акцій до Дня Захисника Вітчизни та до Дня визволення міста, підтримують дружні стосунки з 25-ю бригадою транспортної авіації, що дислокується в місті, приєднуються до благодійних акцій зі збору подарунків та привітань військовослужбовцям "Великдень на передовій", яку організовують громадські організації патріотичного спрямування "Небайдужі", "Патріот", "Побратим".

У рамках всеукраїнського тижня права в закладах професійної (професійно-технічної) освіти організовуються та проводяться виховні заходи ("Свобода – як повітря, не помічаєш, доки вона є!", "Мої конституційні права" та ін.), зустрічі за "круглими столами" ("Основні права, свободи та обов'язки громадян України", "Історія прав людини" та ін.), лекторії, бесіди ("Живи по закону, знай свої права", "Права людини і громадянина" та ін.), правові конкурси, ігри, змагання ("Я маю право", "Які права ти маєш? Чи не порушуєш ти їх?" та ін.), перегляд документальних фільмів та відеороликів ("Сучасна Україна очима молоді", "Щоденник майдану" та ін.). Представники учнівської молоді ЗП (ПТ)О брали участь у І етапі всеукраїнської олімпіади з правознавства, у всеукраїнській акції "16 днів проти насильства".

Навчально-методичне забезпечення розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в регіоні у період становлення незалежної України поступово вдосконалювалося відповідно до модернізації професійної (професійно-технічної) освіти, впливу загальносвітових тенденцій розвитку економіки й людських ресурсів. Так, у 1991-1997 рр. навчально-методичне забезпечення освітнього процесу було зорієнтовано на реалізацію єдиних державних навчальних планів і програм для підготовки робітничих кадрів. Починаючи з 1998 р., пожвавилась на державному рівні законотворча та нормативно-правова діяльність з питань навчально-методичної діяльності закладів П(ПТ)О: Закон України "Про професійно-технічну освіту" (1998 р.), наказ Міністерства освіти України від 17.08.1998 р. № 304 "Про затвердження та впровадження Тимчасової базисної структури навчальних планів підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах", наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2000 р. № 582 "Про удосконалення методичної роботи в

системі професійно-технічної освіти". Налагодженню функціонування навчально-методичної роботи сприяло введене в дію Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах, затверджене наказом Міністерства освіти України від 18.05.1998 р. № 181. Важливим кроком щодо внормування вимог до змісту професійної (професійно-технічної) освіти став процес розроблення і введення в дію Державних стандартів професійно-технічної освіти (далі ДСПТО) відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1135 "Про затвердження Державного стандарту професійно-технічної освіти".

Нині відбуваються суттєві зміни в системі методичної роботи. Науково-методичний центр професійно-технічної освіти в Запорізькій області (НМЦ ПТО) забезпечує науково-методичний супровід освітнього процесу в ЗП(ПТ)О.

Запровадження загальнонаціонального карантину зумовило перехід освітнього процесу в закладах освіти на дистанційне навчання. Доцільним стало дистанційне навчання в середовищі Google Classroom, до кожного модуля були розроблені інструкції з інфографікою, відеоінструкції, тести, практичні завдання, додаються довідкові матеріали. Модерується сайт "Дистанційне навчання НМЦ ПТО у Запорізькій області" https://sites.google.com/view/nmc-pto-zp-do/.

НМЦ ПТО у 2020 р. розроблено тематику 16 майстер-класів, створено 17 Google Classroom, де відбувалось навчання учасників майстер-класів. Приєднались до Google Classroom та навчались педагогічні працівники з 12 областей України: Запорізької, Дніпропетровської, Донецької, Івано-Франківської, Житомирської, Миколаївської, Львівської, Київської, Сумської, Харківської, Херсонської, Хмельницької та м. Київ. З метою забезпечення можливості спілкування учасників майстер-класів використовується група у фейсбуку "НМЦ ПТО у Запорізькій області. Дистанційне навчання" https://www.facebook.com/groups/610477722711377/. До групи приєднався 441 учасник.

У січні 2020 р. на базі НМЦ ПТО запроваджена нова форма роботи з освітянами – корпоративне ІТ-навчання. Розроблено програму навчального курсу "Корпоративне ІТ-навчання", стру-

ктура програми передбачає опрацювання 17 тем. Створено 6 Google Classroom, які наповнені матеріалами. Розроблені завдання для учасників корпоративного ІТ-навчання.

НМЦ ПТО забезпечується наповнення інформацією відповідної тематики сайту НМЦ ПТО в Запорізькій області http://nmc-pto.zp.ua/ та ютуб-каналу "НМЦ ПТО в Запорізькій області" https://www.youtube.com/channel/UCX9ZIiy2d7C-A4SPgwzOK-Q/videos?view_as=subscriber. Здійснюється супровід сторінок у фейсбуку: "Профтехосвіта в Запорізькій області" https://www.facebook.com/profteh.zp/ та "Освітній конвент" https://www.facebook.com/osvitniykonvent/notifications/.

Видається газета НМЦ ПТО в Запорізькій області "Обрій профтехосвіти" http://nmc-pto.zp.ua/library/#tab-id-7 та інформаційно-методичний вісник "Професійна освіта Запоріжжя".

Значна увага приділяється дослідно-експериментальній роботі: обласний експериментальний майданчик з проблеми "Відпрацювання методики співпраці ПТНЗ – підприємство на рівні соціального партнерства"; дослідно-експериментальна робота "Відпрацювання технології допрофесійного та профільного навчання за технологічним напрямом на базі ЕНВК "ЗНЗ ІІ-ІІІ ступенів – МНВК" Енергодарської міської ради Запорізької області та загальноосвітніх навчальних закладів в умовах малого міста"; експеримент загальноакадемічного рівня на тему "Організаційно-педагогічні умови функціонування освітньо-професійного кластеру з формування трудового потенціалу регіону" (2014-2016 рр.); дослідно-експериментальна робота всеукраїнського рівня за темою "Професійна підготовка кваліфікованих робітників з використанням елементів дуальної системи навчання" (2015-2018 рр.).

В області приділяється значна увага поглибленню зв'язків закладів професійної (професійно-технічної) освіти із закладами вищої та фахової передвищої освіти. НМЦ ПТО тісно співпрацює із Департаментом професійно-технічної освіти Міністерства освіти і науки України, Департаментом освіти і науки Запорізької облдержадміністрації, Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України, Інститутом модернізації змісту освіти, Класичним приватним університетом, Запорізьким національним

університетом, Запорізьким державним медичним університетом, Національним університетом "Запорізька політехніка", Brain Academy в Запоріжжі, PowerCode Academy (проведення спільних наукових заходів), АТ "Мотор Січ", ТОВ "Запорізький титано-магнієвий комбінат" (упровадження дуальної форми навчання у професійну освіту). Підписаний меморандум про співпрацю між управлінням Державної служби якості освіти у Запорізькій області та НМЦ ПТО (березень 2020 р.).

Налагоджена співпраця із закладами вищої освіти I-II рівнів акредитації: Економіко-правничим коледжем ЗНУ, Запорізьким авіаційним коледжем ім. О. Г. Івченка, Дніпрорудненським індустріальним коледжем, КЗ "Мелітопольський фаховий коледж культури і мистецтв" Запорізької обласної ради, Відокремленим структурним підрозділом "Василівський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного", Відокремленим структурним підрозділом "Оріхівський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного" щодо проведення семінарів-практикумів, вебінарів, науково-практичних конференцій, практикумів, тренінгів.

Плідна спільна робота проводиться з КУ "Центр фінансово-статистичного аналізу та матеріально-технічного забезпечення освітніх закладів" Запорізької обласної ради з питань вибору та замовлення підручників для 10 та 11 класів на базі ІТС "ДІСО", інвентаризації бібліотечних фондів.

НМЦ ПТО співпрацює з ДЗВО "Університет менеджменту освіти" НАПН України щодо курсів підвищення кваліфікації для методистів НМЦ ПТО; ДНУ "Інститут модернізації змісту освіти" з питання забезпечення підручниками здобувачів освіти ЗП(ПТ)О; НУ "Інститут професійно-технічної освіти" НАПН України з питання впровадження в освітній процес ЗП(ПТ)О наукової, виробничо-практичної та навчальної продукції; ДУ "Інститут економіки та прогнозування" НАН України – щодо реалізації інвестиційного проєкту. Продовжується робота із Запорізьким обласним центром зайнятості, зі спеціалістами служби у справах дітей Запорізької міської ради та Запорізької обласної державної адміністрації.

До складу експертної групи з евалюації вебсайтів залучаються фахівці відповідного профілю в сфері ІТ-технологій із Національного університету "Запорізька політехніка"; обласного науково-методичного центру моніторингових досліджень якості освіти Комунального закладу "Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти" Запорізької обласної ради.

Спільно з Національним університетом "Запорізька політехніка" відбуваються такі заходи: регіональна науково-практична конференція серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів і учнів "Транспортні системи та технології: проблеми та перспективи розвитку"; семінари-практикуми "Особливості вивчення предмета “Правила дорожнього руху України”; "Забезпечення високого рівня професійної компетентності фахівців зварювального напряму шляхом ступеневої підготовки"; "Сучасні технології комп'ютерного моделювання та 3D-друку"; вебінар "Безперервна освіта на кафедрі транспортних технологій ЗНТУ".

Колективи ЗП(ПТ)О в Запорізькій області активно беруть участь та перемагають у різноманітних виставках, конкурсах: міжнародна виставка "Сучасні заклади освіти"; національна виставка "Інноватика в сучасній освіті"; конкурс педагогічної майстерності "Панорама творчих уроків" від видавництва "Шкільний світ"; Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика; Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка; всеукраїнський конкурс професійної майстерності "WorldSkills Ukraine"; всеукраїнський конкурс на кращий електронний освітній ресурс "Планета-ІТ"; всеукраїнські конкурси фахової майстерності тощо.

Найбільш вагомими здобутками є: золота медаль у номінації "Інноваційні технології компетентнісного становлення майбутнього робітника" (VI Міжнародний форум "Інноватика в сучасній освіті", 2014 р.); золота медаль у номінації "Діяльність професійно-технічного навчального закладу з підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників" (VI Міжнародна виставка "Сучасні заклади освіти-2015"); золота медаль у номінації "Вектори інноваційного розвитку системи професійно-технічної освіти" (VII Міжнародний форум "Інноватика в сучасній освіті-2015"); золота

медаль на виставках "Сучасні заклади освіти (2016-2018 рр.)"; золота медаль у номінації "Упровадження інноваційних освітніх і виробничих технологій – ефективний засіб підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів" ("Сучасні заклади освіти-2019"); диплом І ступеня у Всеукраїнському конкурсі на кращий електронний освітній ресурс "Планета-ІТ" (2018 р.); щороку І та ІІ місця на Міжнародному конкурсі з української мови імені Петра Яцика, І-ІІ місця на Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. Належну якість надання освітніх послуг та підготовки кадрів мережею ЗП(ПТ)О Запорізької області засвідчують також призові місця у регіональних та всеукраїнських конкурсах фахової майстерності.

Тиждень будівельників у ДНЗ «Мелітопольській багатопрофільний центр професійно-технічної освіти, 2021 р.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Функціонування системи ПОН регулюється: Законами України "Про освіту", "Про професійну (професійно-технічну) освіту", "Про повну загальну середню освіту", "Про позашкільну освіту", "Про професійний розвиток працівників", "Про зайнятість населення", "Про ліцензування видів господарської діяльності", Кодексами законів про працю України; Законом України "Про Державний бюджет України на 2019 рік", указами Президента України "Про Стратегію сталого розвитку "Україна-2020"", "Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року"; постановами Кабінету Міністрів України "Про затвердження Національної рамки кваліфікацій", "Про затвердження переліку професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснюється за кошти державного бюджету", "Про документи про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка і додатки до них", "Про затвердження Порядку підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями", "Про затвердження Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами закладів професійної (професійно-технічної) освіти виробничого навчання та виробничої практики", "Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням", "Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти", "Про затвердження порядку забезпечення гуртожитками осіб, які здобувають освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти"; розпорядженнями Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти", "Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти", "Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік", "Про схвалення методичних рекомендацій щодо формування регіонального замовлення на підготовку фахівців

та робітничих кадрів", інших нормативно-правових актів.

Одним із засобів практичної реалізації перспектив розвитку системи та нормативної бази ПОН є розробка та впровадження відповідних регіональних програм та власне "Стратегії розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 рр.". У 2016 р. створено раду директорів ЗП(ПТ)О Дніпропетровської області.

Практично на регіональному рівні конкретні зміни до законодавчо-нормативної бази не вносяться, а лише розробляються шляхи та заходи щодо їх реалізації. У згаданій стратегії розвитку області однією із стратегічних цілей "Розвиток людського капіталу" передбачається створення умов для гармонійного розселення зі збереженням потенціалу і активізації територіальних громад, стимулювання місцевого розвитку через пошук додаткових внутрішніх ресурсів на засадах державної підтримки місцевих процесів, залучення молоді для збалансування попиту на пропозиції робочої сили зі створенням умов для реалізації потреб населення старших вікових груп.

Станом на 01.01.2018 р. первинне ПОН в області забезпечується 20 державними ЗП(ПТ)О, де проводиться підготовка кваліфікованих робітників. З них: 6 вищих професійних училищ (ВХПУ № 3, ВПУ № 7, ВПУ № 13, ВПУ СОТ, ВПУ № 14, ВПУ № 21), 1 Центр професійно-технічної освіти, 11 професійних ліцеїв (ППЛ, ПБЛ, ПЛПЛ, БПБЛ, КПЛСП, КПАЛ, ОПЛЕТ, ВПЛ, ПЛАТіБ, ГПЛ, КПЛ), 1 професійно-технічне училище (Надвірнянське ПТУ № 11), Коломийський навчальний центр № 41 при установі виконання покарань.

У навчальних закладах ведеться підготовка робітничих кадрів за 118 професіями. Вищі професійні училища акредитовані та ведуть підготовку молодших спеціалістів за 19 спеціальностями. Кожен другий учень за час навчання опановує дві і більше професій. Окремі навчальні заклади ПТО входять у навчально-виробничі комплекси при вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації. Навчання в державних ЗП(ПТ)О проводиться за діючими державними стандартами ПТО.

Усі заклади профтехосвіти віднесені до таких галузей економіки: сфера послуг (ЦПТО № 1); будівництво (ПБЛ, ВПУ № 7, ПЛПЛ, БПБЛ, ПТУ № 11), аграрний профіль (ГПЛ, КПАЛ, ВПЛ, КПЛ), промисловість (ППЛ, ВПУ СОТ, КПЛСП, ВПУ № 21, ВХПУ № 3, ВПУ

№ 14, ОПЛЕТ), транспорт (ПЛАТіБ, ВПУ№ 13).

Контингент учнів ЗП(ПТ)О області становив 7,9 тис. осіб. у 2018 р. Найближчим часом прогнозується стабілізація в цьому напрямі.

Випуск кваліфікованих робітників закладами професійної (професійно-технічної) освіти області у 2018 р. становив 4367 (92,9 %) випускників ЗП(ПТ)О, з них отримали дипломи: з 2 і більше професій – 2671 (58 %); з відзнакою – 108 (2 %); молодшого спеціаліста – 171 (7,8 %).

Навчальний процес у професійно-технічних навчальних закладах здійснюють 1222 педагогічних працівники, з них 528 викладачів, 460 майстрів виробничого навчання.

На базі ВПУ № 7 м. Калуша функціонує регіональний навчально-практичний будівельний центр Knauf з підготовки кваліфікованих робітничих кадрів за професією "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" за технологіями Knauf. Центр має кабінет, оснащений мультимедійною технікою і найновішою літературою з технологій Knauf, а також майстернею для проведення практичних занять. У навчальному закладі функціонують регіональний навчально-практичний будівельний центр "Хенкель Баутехнік (Україна)", центр з підготовки кваліфікованих робітничих кадрів на матеріалах фірми Ceresit.

Компанія "Хенкель Баутехнік (Україна)" постійно працює над оновленням асортименту своєї продукції. Зокрема, з'явились нові удосконалені сухі суміші для кріплення плиток при виконанні плиткових облицювань. Це враховується викладачами і майстрами виробничого навчання при підготовці слухачів у РНПБЦ "Ceresit".

Навчання проходить у сучасному навчальному кабінеті і майстерні, а практика – на реальних об'єктах училища з використанням сучасних матеріалів і за новітніми технологіями. Учні, що навчаються в училищі за різними спеціальностями, прагнуть пройти курс у РНПБЦ "Ceresit" за різними напрямами з метою оволодіння суміжними спеціальностями, набуття знань і умінь роботи з новими матеріалами.

У ЦПТО № 1 м. Івано-Франківська продовжено роботу комплексної комп'ютеризації та автоматизації процесів підготовки виробництва та впровадження систем автоматизованого проєк-

тування (САПР). Перевагами систем автоматизованого проєктування, які використовуються у швейній промисловості, є скорочення затрат часу на проєктування одягу, підвищення якості моделей одягу, які розробляються, швидке реагування на появу нових ідей на споживчому ринку. Позитивні тенденції соціально-економічного розвитку області в 2016 р. передбачається розвивати в ході реалізації Стратегії регіонального розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року, заходів щорічної програми соціально-економічного та культурного розвитку та регіональних цільових програм.

Визначено опорні навчальні заклади з питань новаторського пошуку знань і засобів підготовки кваліфікованих робітників (ВПУ № 7, ПБЛ, ПЛАТіБ, ВПУ № 14, ЦПТО № 1, ВХПУ № 3, ВПУ № 21, ВПУ СОТ, ВПУ № 13), підготовки робітників в аспекті соціального партнерства (ЦПТО № 1, ВПУ № 7, ВПУ № 21), комп'ютеризації навчального процесу, упровадження сучасних комп'ютерних технологій (ВПУ № 21, ВПУ СОТ), міжнародної співпраці (ВПУ № 13).

За замовленням Центру зайнятості училища здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації з-понад 86 робітничих спеціальностей за такими профілями: залізничний транспорт; машинобудування та радіотехніка; будівництво та експлуатація автомобільних шляхів; легка промисловість; побутове обслуговування населення; торгівля, громадське харчування; меблева та деревообробна промисловість; сільське господарство.

Відповідно до потреб сучасного ринку праці заклади професійної (професійно-технічної) освіти опановують нові професії, зокрема: "Флорист", "Адміністратор", "Вишивальник", "Озеленювач", "Пекар", "Охоронник", "Рятувальник", "Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення", "В'язальник схемних джгутів, кабелів та шнурів".

Так, у Центрі ПТО № 1 підготовка кваліфікованих робітників здійснюється за професіями: швейне виробництво – "Кравець"; "Кравець. Закрійник"; "Кравець. Вишивальник"; сфера послуг – "Перукар (перукар-модельєр)"; "Візажист"; "Манікюрник"; "Адміністратор".

Відповідно до ліцензії, виданої Державною акредитаційною комісією, у Центрі ПТО Державної служби зайнятості підготовка кваліфікованих робітників здійснюється за професіями: "Адміністратор", "Касир торговельного залу", "Машиніст (кочегар) котельні", "Оператор котельні", "Покоївка", "Молодша медична сестра з догляду за хворими", "Продавець непродовольчих товарів", "Продавець продовольчих товарів".

На базі Вищого професійного училища № 7 м. Калуша Івано-Франківської області функціонують 5 НПЦ. За бюджетні кошти створено 2 НПЦ: "Кулінарних професій" (2016 р.) та "Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних і напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник" (2018 р.). Додатково за кошти соціальних партнерів створено ще 3 НПЦ: РНПБЦ "Ceresit" ТзОВ "Хенкель Баутехнік (Україна)"; РНПБЦ "Кнауф" ТзОВ "Кнауф Гіпс Київ"; НПЦ "Sniezka" ТзОВ "Снєжка-Україна". Створені НПЦ здійснюють підготовку учнів і перепідготовку незайнятого населення за новітніми програмами та технологіями. Напрямами спільної діяльності є оновлення матеріально-технічної бази; участь у розробці стандартів; забезпечення підручниками; консультаційна робота; проведення семінарів, майстер-класів і конференцій; використання виробничих технологій, матеріалів та інструментів.

У 2018 р. в області реалізовується 22 проєкти міжнародної технічної допомоги у сферах: малого та середнього підприємництва; розвитку інвестиційного потенціалу; туристичної галузі; правосуддя; охорони здоров`я; органічного виробництва; розв'язання екологічних проблем; модернізації теплопостачання; підвищення енергоефективності; запобігання природних і спричинених людиною катастроф. Івано-Франківська область бере участь у 3 спільних операційних програмах прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства 2014-2020 (далі – ППС ЄІС). У рамках ППС ЄІС "Польща-Білорусь-Україна 2014-2020" одним із 17 переможців конкурсу за пріоритетом "Спадщина" став проєкт "Світ Карпатських розет – заходи із збереження унікальності культури Карпат".

Розмір гранту ЄС складає майже 1,4 млн євро. Проєкт має на меті збереження історико-культурної спадщини, традицій, зви-

чаїв, обрядів, ремесел, музики, архітектури Карпатського регіону, а також відновлення комунальної інфраструктури для створення Центру карпатської культури, що увійде до структури польсько-української мережі інституцій із збереження, розвитку та промоції історико-культурної спадщини Карпат.

У рамках цієї ж Програми Головне Управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій в області виступає партнером у проєкті "Спільний захист людей та навколишнього середовища шляхом створення українсько-польської системи попередження та реагування на катастрофи в Карпатському Єврорегіоні".

Мета проєкту – підвищення рівня безпеки в Карпатському регіоні шляхом зміцнення спроможності регіональних служб пожежної охорони та надзвичайних ситуацій, скорочення часу реагування на катастрофи в гірських місцевостях. Розмір гранту ЄС складає 1,3 млн євро. У рамках ППС ЄІС "Румунія-Україна 2014-2020" продовжується підготовка до реалізації великомасштабних інфраструктурних проєктів "Поліпшення безпеки населення та рівня безпеки в прикордонній зоні шляхом підвищення спільної підготовки та співробітництва у сфері ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій" та "Регіональне співробітництво щодо запобігання та боротьби з транскордонною злочинністю між Румунією і Україною".

Заклади-партнери постійно надають необхідні ресурси та інформаційні матеріали для виконання роботи, створюють необхідні соціально-побутові умови і можливості для успішного виконання слухачами навчального плану, а також умови для підвищення професійного рівня працівників, які здійснюють навчання слухачів. Укладено договори про надання навчальних робочих місць та навчально-виробничих ділянок на проходження слухачами виробничого навчання та виробничої практики з Рожнятівською центральною районною лікарнею, Комунальним некомерційним підприємством "Тлумацький центр первинної медичної допомоги" Тлумацької міської ради об'єднаної територіальної громади Тлумацького району Івано-Франківської області, Комунальним некомерційним підприємством "Перегінська районна лікарня" Рожнятівської

районної ради КП НЛАЗПСМ, Олешанською сільською радою об'єднаної територіальної громади, Комунальним некомерційним підприємством "Центр первинної медичної допомоги" Рожнятівської районної ради, готелем "Reikartz Парк Готель Івано-Франківськ", туристичним комплексом "Керманич", ТОВ "Рейкарц ІФ", мережею супермаркетів "Наш Край", магазинами "Орфей", "Синевір", "Малятко", "Євро Сток", відділом освіти Верховинської районної районної державної адміністрації, ТзОВ "ЕКО-ЕНЕРГО ТРЕЙД", ПП "ЕНЕРГІЯ ВВ", Державним закладом "Спеціалізований (спеціальний) санаторій "Косів"" Міністерства охорони здоров'я України, ТОВ "Косівське ремонтно-будівельне управління-5", ДМП Івано-Франківськтеплокомуненерго. Після завершення навчання усіх слухачів працевлаштовано.

Постійно оновлюється база навчально-методичної літератури авторських напрацювань педагогічних працівників Центру ПТО ДСЗ. Загалом електронна база навчально-методичних напрацювань налічує 72 методичних посібники, 16 з них – цьогорічні напрацювання.

ЦПТО № 1 – постійний учасник конкурсів, фестивалів, проєктів міжнародного, всеукраїнського, регіонального рівня. Успішно працюють дві творчі майстерні – дизайн-студія "Стиль і мода" та "VERITAZ". У творчому доробку учнів поруч із колекціями сучасного одягу є колекції з елементами української вишивки, етнічних мотивів, з нетрадиційних матеріалів, одягу для туристичного комплексу "Буковель", шкільної форми з елементами вишивки та світлоповертальних елементів. Учениця Мотульська Діана посіла ІІІ місце у 4 (підсумковому) етапі XIX Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика (викладач Карпаш І. З., 2019 р). Серед іншого – участь у конкурсі професійної майстерності WorldSkills Ukraine (2018, 2019 рр.); фінал Всеукраїнського конкурсу "Кращий STEM-урок" (2019 р.); участь у всеукраїнському конкурсі перукарського мистецтва серед студентів профільних навчальних закладів "Снігова королева від ESTEL" (2015-2018 рр.); всеукраїнському конкурсі серед навчальних закладів, що готують кадри для легкої промисловості "Прорив легкої промисловості" (І місце – 2018 р., ІІ місце – 2017 р). Триває активна співпраця з іноземними фірмами Чехії, Польщі.

Учні з професії "Кравець. Закрійник" успішно проходять виробничу практику на підприємствах. Ексклюзивні колекції одягу Центру ПТО № 1 запатентовані в Міністерстві економічного розвитку та торгівлі України (16 патентів на промисловий зразок). За підтримки міського голови Марцінківа Руслана впродовж 19-22 вересня 2019 р. у м. Івано-Франківську проходила Асамблея "Кільця ковальських міст Європи", в рамках якої й учні закладів загальної середньої освіти мають нагоду попрактикуватися в ковальському мистецтві. Під керівництвом кращих учнів та вчителів ВПУ № 21 учні закладів освіти кували. Окрім цікавого досвіду в ковальській справі, юні майстри отримали заохочувальні подарунки та змагалися за призові місця та призи. Учнівський та педагогічний колективи ВХПУ № 3 м. Івано-Франківська брали активну участь у численних заходах, майстер-класах і виставках, конкурсах професійної майстерності як на теренах України, так і за кордоном (Угорщина, Будапешт). Учениця Закусілова М. здобула третє місце у ІІ етапі Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика. Вперше майстер виробничого навчання ВХПУ № 3 Мороз Г. Г. був нагороджений грамотою та премією міського голови як найкращий педагог у галузі "Професійно-технічна освіта". Брали участь у конкурсі фахової майстерності серед здобувачів освіти ЗП(ПТ)О у м. Іваново (Львівська область) з професії "Різьбяр по дереву та берестi". Учні двох груп навчаються за дуальною формою навчання, що дає можливість здобувати теоретичні знання у закладі, а практичні навики – на підприємствах міста. Під час виробничого навчання учні виготовляють різні вироби декоративно-прикладного мистецтва, зокрема паркову скульптуру в парку ім. Т. Шевченка. У рамках благодійних акцій майстри виробничого навчання та учні розмальовували стіни у дитячих садочках, дитячих лікарнях та інших закладах міста. Поповнили матеріально-технічну базу навчального закладу, придбавши 13 комп'ютерів та 2 великі телевізори.

10 квітня 2019 р. на базі Брошнівського професійного лісопромислового ліцею проходив ІІ етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Кухар". За спільним рішенням журі та оргкомітету було визначено переможців ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед

Обласний конкурс фахової майстерності серед майстрів з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електрообладнання", 2021 р.

учнів ЗП(ПТ)О з професії "Кухар": І місце – Савчук Михайло, учень БПЛПЛ; ІІ місце – Пацкун Марія, учениця ВПУ № 7 м. Калуша; ІІІ місце – Симотюк Марія, учениця ВПУ № 14; ІІІ місце – Михайлич Ірина, учениця ГПЛ.

04.03.2020 р. на базі ВПУ № 21 м. Івано-Франківська відбувся ІІ етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти області з професії "Електрогазозварник".

Переможцями стали: Кудлик Павло – І місце (ВПУ № 21 м. Івано-Франківська), Пнівчук Василь – ІІ місце (ВПУ № 14 м. Коломиї), Перегінець Святослав – ІІІ місце (Отинійський професійний ліцей енергетичних технологій).

Другий етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О області з професії "Кухар", 2019 р.

Кудлик Павло (ВПУ № 21 м. Івано-Франківська) – І місце у другому етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О області з професії "Електрогазозварник", 2021 р.

Адамчук І. І. (ОПЛЕТ) – І місце у другому етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О області з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування", 2019 р.

Посвята у козаки учнів І курсу Івано-Франківського професійного політехнічного ліцею до Дня українського козацтва та Дня захисника України, 2021 р.

Завершальна конференція в рамках проєкту "STEM освіта у професійних училищах та спеціалізованих школах",2021 р.

Завершення міжнародного проєкту професійно-технічної освіти Румунія-Україна, 2021 р.

Вручення дипломів випускникам Івано-Франківського професійного політехнічного ліцею, 2021 р.

КИЇВ

Київ – столиця української держави, велике європейське місто із сучасною інфраструктурою, адміністративно-політичний, промисловий, бізнесовий і культурний центр країни.

Тенденції розвитку ринку праці м. Києва свідчать про перерозподіл трудових ресурсів, збільшення частки потреби у робітничих професіях у загальному обсязі вільних вакансій. Динамічно зростає потреба роботодавців у працівниках робітничих професій, отримання яких забезпечується закладами професійної (професійно-технічної) освіти м. Києва, зокрема потреба у робітниках з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин; зростає попит на робітничі професії з високим рівнем кваліфікації.

Професійна (професійно-технічна) освіта м. Києва є потужною ланкою загальної структури освіти міста. Згідно з Концепцією розвитку професійної (професійно-технічної) освіти міста Києва (2018-2021 рр.) дається її означення як процесу надання та удосконалення професійних знань, умінь, навичок робітників, необхідного для забезпечення продуктивної зайнятості останніх. Основним способом здобуття професійної освіти, а також допрофесійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації, залишаються заклади професійної освіти і навчання, які забезпечують реалізацію потреб громадян у професійній освіті, оволодінні робітничими професіями чи підвищенням кваліфікації відповідно до їх власних бажань, здібностей і стану здоров'я.

До мережі закладів професійної освіти і навчання м. Києва входять 23 заклади, з них: 13 вищих професійних училищ, 5 центрів професійно-технічної освіти, 4 ліцеї та 1 коледж (2018 р.).

Відповідно до ст. 15 Закону України "Про освіту", здобути професійну освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти м. Києва можливо на основі базової або повної загальної середньої освіти. Здобуття професійної (професійно-технічної) освіти на основі базової середньої освіти здійснюється одночасно зі здобуттям профільної середньої освіти та отриманням відповідного документа про повну загальну середню освіту. При цьому термін навчання здобувачів освіти становить 3-3,5 роки.

Здобуття професійної (професійно-технічної) освіти на основі повної загальної середньої освіти відбувається за 1-1,5 роки.

У 2018 р. контингент здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти м. Києва державної форми власності складав 12573 особи, з них: 8155 юнаків (64,9 % від загальної кількості здобувачів освіти) та 4418 дівчат (35,1 % від загальної кількості здобувачів освіти).

Підготовка здобувачів освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти м. Києва здійснюється для таких галузей економіки (дані 2018 р.): промисловість – 3162 особи (25,3 %); сільське господарство – 121 особа (1 %); транспорт – 2703 особи (21,6 %); зв'язок – 107 осіб (0,8 %); будівництво – 2281 особа (18,3 %); торгівля і громадське харчування – 1998 осіб (16 %); житлово-комунальне господарство і невиробничі види побутового обслуговування населення – 2123 особи (17 %).

Система професійної (професійно-технічної) освіти м. Києва базується на Законах України "Про освіту", "Про професійну (професійно-технічну) освіту". Професійна підготовка кваліфікованих робітників здійснюється відповідно до Державних стандартів професійно-технічної освіти та стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі. Організація освітнього процесу професійно-технічної освіти відбувається на основі нормативно-правових актів, а саме: постанов Кабінету Міністрів України: "Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)", "Про затвердження Державного стандарту професійно-технічної освіти", "Про затвердження Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах", "Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням", "Про затвердження Національної рамки кваліфікацій", "Про затвердження Порядку укладення договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях і Типової форми договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях" та ін.

Рішенням Київської міської ради від 18.12.2018 р. № 467/6518

була затверджена Міська комплексна цільової програми "Освіта Києва. 2019-2023 роки", яка включає підпрограму "Професійна (професійно-технічна) освіта". Метою підпрограми є: реалізація регіональної політики у сфері забезпечення та розвитку кадрового потенціалу шляхом системного моніторингу потреб ринку праці, формування регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів з максимальним урахуванням економічних інтересів столиці; підвищення орієнтації галузі освіти на потреби ринку праці шляхом врегулювання відносин, які складаються за участю органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та соціальних партнерів при формуванні і розміщенні регіонального замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів; забезпечення цільового ефективного використання коштів бюджету м. Києва в частині підготовки фахівців із професійною (професійно-технічною) та вищою освітою з урахуванням регіонального замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів.

З метою визначення перспективних напрямів розвитку професійно-технічної освіти в м. Києві упродовж грудня 2016-квітня 2021 рр. у місті діяла Регіональна рада з питань професійно-технічної освіти, затверджена розпорядженням виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 30.08.2016 р. № 760. З квітня 2021 р. її повноваження перебрала нова Рада професійної (професійно-технічної освіти м. Києва. Основним завданням ради є сприяння формуванню та реалізації політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти на території столиці. У червні 2021 р. рада розглянула питання щодо розроблення проєкту програми розвитку мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти м. Києва.

На основі аналізу статистичних даних, тенденцій, проблем розвитку П(ПТ)О та з урахуванням стратегічних завдань, окреслених у програмних документах державного та міського рівнів, визначені напрями, пріоритетні завдання та розроблені заходи на 2019-2023 рр., реалізація яких дасть змогу розв'язати наявні проблеми шляхом: оптимізації мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, створення багатопрофільних міжгалу-

зевих центрів професійної (професійно-технічної) освіти; створення навчально-практичних центрів галузевого спрямування; оновлення професій, за якими здійснюється здобуття професійної освіти; модернізації матеріально-технічного забезпечення з урахуванням новітніх технологій; упровадження в освітній процес сучасних інформаційно-технічних, навчально-методичних технологій; упровадження дуальної форми освіти у професійну підготовку кваліфікованих робітників; формування позитивного іміджу як однієї з важливих умов забезпечення престижності підготовки кваліфікованих робітників.

З метою розвитку системи соціального забезпечення економічно активного населення та своєчасного інформування щодо можливостей навчання, професійної підготовки та перепідготовки за напрямами підготовки та спеціальностями, про ліцензійні та фактичні обсяги підготовки спеціалістів різного рівня, потреби регіонів у кваліфікованій робочий силі заклади професійної освіти м. Києва у 2018 р. долучилися до проєкту "Кваліфікаційна мапа України", який спрямований на розвиток національної системи прогнозування на ринку праці. На основі розміщеної інформації можливо: прогнозувати потреби у кваліфікованих робітничих кадрах в місті; бачити структуру випуску учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти і приводити її у відповідність до потребами заміщення кадрів підприємств міста; формувати показники регіонального замовлення на підготовку професійних кадрів для потреб економіки регіону.

Підготовка кваліфікованих робітників у закладах П(ПТ)О м. Києва здійснювалась у 2019 р. за 119 професіями, 70 % з яких є інтегрованими для 7 галузей економіки, а саме: промисловість (91,3 %), будівництво (43,5 %), транспорт (47,8 %), сфера послуг (39 %), торгівля і громадське харчування (35 %), зв'язок (4,3 %), сільське господарство (4,3 %). У 2017-2018 н. р. випуск кваліфікованих робітників складав 4422 осіб, працевлаштовані за професією – 3589 осіб.

Система П(ПТ)О м. Києва є відкритою для здобуття освіти вразливими та маргіналізованими верствами населення щодо успішного сприяння розвитку навчальних можливостей молоді та дорослого населення з соціально незахищених і маргіналізо-

ваних груп, орієнтована на інтереси особистості та захищена чинним законодавством. Відповідно до вимог чинного законодавства України, здобувачі освіти із вразливих і маргіналізованих верств населення забезпечуються: харчуванням, пільговим користуванням транспортом (учнівські проїзні документи за пільговою вартістю), проживанням у гуртожитку (за потреби), забезпеченням безкоштовними підручниками, спеціальним одягом, оздоровленням за рахунок держави, користуються пільгами при вступі до закладів вищої освіти (інваліди, учасники АТО та ін.).

Геополітичні трансформації, які викликані анексією Криму, захопленням українських територій на Сході України, зумовили масштабні вимушені переміщення населення, глибоку економічну кризу та посилення інтенсивності трудової міграції. Професійна (професійно-технічна) освіта м. Києва довела готовність та спроможність до надання можливостей щодо підтвердження професійних навичок мігрантам і біженцям для подальшої успішної інтеграції на ринку праці м. Києва та до подолання існуючих викликів. Програми професійної освіти, розроблені закладами П(ПТ)О м. Києва, надають можливості мігрантам, які мають посвідку (дозвіл на постійне проживання), та біженцям підтвердити (підвищити) шляхом проходження курсової підготовки власні професійні навички або отримати необхідні знання за окремими навчальними модулями. Також мігранти та переміщені особи мають можливість оволодіти спорідненою професією або професією, що знаходиться в одному професійному полі, обираючи потрібний навчальний модуль. Цей процес став можливий завдяки модульно-компетентістному підходу до розробки професійних стандартів.

Розроблення стандартів ПТО на модульно-компетентнісній основі розпочато з 2016 р. Упродовж 2006-2016 рр. затверджено 377 стандартів професійно-технічної освіти. У 2017 р. було розроблено та впроваджено в освітню діяльність 61 освітній стандарт, у 2018 р. – 15 і в 2019 р. – 64 освітні стандарти.

Освітні стандарти, розроблені на модульно-компетентнісній основі, характеризуються відсутністю типових навчальних планів і типових навчальних програм з навчальних предметів, виробничого навчання. Перелік навчальних предметів визначається

навчальними закладами спільно з роботодавцями. Робочі навчальні програми розробляються навчальним закладом спільно з підприємствами-замовниками робітничих кадрів та погоджуються з регіональними органами освіти. Навчальний матеріал цих робочих програм поділено на модулі.

Здобутком закладів професійної освіти і навчання м. Києва у 2017 р. є розроблення Державних стандартів професійної освіти, які базуються на компетентнісній основі. Це 4 стандарти з професій: "Майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів", "Верстатник деревообробних верстатів", "Монтажник гіпсокартонних конструкцій", "Оператор з розробки інформації та програмного забезпечення". У 2018 р. розроблено Державний стандарт професії "Машиніст дорожньо-будівельних машин".

З метою забезпечення можливості громадян навчатися на робочому місці шляхом підготовки робітничих кадрів на підприємствах, у рамках професійної (професійно-технічної) освіти м. Києва створені навчально-практичні центри (НПЦ) або спеціальні навчальні підрозділи.

З метою забезпечення професійно-кваліфікаційного рівня населення вимогам роботодавців, у 2018 р. за сприяння служби зайнятості пройшли курси професійного навчання 1,4 тис. осіб з числа безробітних. Також заклади П(ПТ)О розробили та впровадили елементи дистанційної освіти, що дало змогу організувати навчання за окремими освітніми програмами, а з 2019 р., з початком пандемії COVID-19, перейти на масове онлайн-навчання здобувачів освіти на час карантинних обмежень.

Для реалізації пріоритетного напряму безперервного навчання за період 2016-2018 рр. у м. Києві на базі чотирьох закладів П(ПТ)О було створено 4 НПЦ за галузевим спрямуванням, а саме:

– за професією "Швачка. Кравець. Закрійник" – на базі Київського вищого професійного училища технологій та дизайну одягу;

– за професією "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування" – на базі Державного навчального закладу "Київське регіональне вище професійне училище будівництва";

– за професією "Токар. Верстатник широкого профілю. Фрезерувальник. Шліфувальник. Свердлувальник" – на базі Державного

навчального закладу "Київський центр професійно-технічної освіти";

– за професією "Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник" – на базі Київського професійного ліцею будівництва і комунального господарства.

Продовжує свою діяльність навчально-практичний центр "Knauf", який здійснює підготовку та перепідготовку робітничих кадрів будівельної галузі. На базі закладів П(ПТ)О м. Києва відбувається упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників з професії "Електрогазозварник, рихтувальник кузовів", "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування", "Електромонтер охоронно-пожежної сигналізації", "Муляр; електрозварник ручного зварювання; монтажник з монтажу сталевих та залізобетонних конструкцій", "Слюсар-електромонтажник". Упроваджується неформальне професійне навчання – набуття працівником професійних знань, умінь і навичок, нерегламентованих місцем набуття, строком та формою навчання. Відповідно до наказу Міністерства соціальної політики від 16.03.2016 р. № 256 "Про затвердження Переліку суб'єктів підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями" (зі змінами 2018 р.) визначено суб'єкти підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за професією "Кухар" 3-6 розрядів, а саме: Вище професійне училище № 33 м. Києва. Таким чином, протягом 2018 р. на базі цього закладу 9 осіб отримали свідоцтва про підтвердження 4-го та 5-го розрядів за професією "Кухар". Підтвердження результатів неформального професійного навчання за робітничими професіями надає можливість визнати рівень робітничої кваліфікації особи незалежно від способу її отримання; забезпечити конкурентоспроможність і розширити можливості працевлаштування; скоротити терміни професійного навчання; отримати свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації за результатами неформального професійного навчання, або сертифікат оцінювання результатів неформального професійного навчання встановленого зразка.

Важливим завданням у регулюванні ринку праці м. Києва є

створення умов для розвитку різних форм трудової діяльності, зокрема підтримка підприємницьких ініціатив громадян. Саме тому в усіх закладах П(ПТ)О у 2018 р. введено у робочі навчальні плани вивчення нового предмета "Основи інноваційного підприємництва", метою якого є формування у здобувачів освіти знань, умінь, навичок і компетенцій розвитку ефективного підприємництва, самозайнятості та успішної професійної адаптації. У 2019 р. майже 87 % від загальної кількості усіх здобувачів освіти, які вивчали предмет "Основи інноваційного підприємництва", пройшли моніторинг (анкетування) щодо результатів здобутих знань. За результатами опитування 58,3 % респондентів зазначили необхідність отриманих знань для майбутньої професійної діяльності, 25,4 % задоволені вивченням тем предмета, 84,5 % респондентів порекомендували б вивчення цього предмета своїм друзям.

В умовах змішаного і дистанційного навчання, обумовленого пандемією COVID-19, педагогічні працівники закладів П(ПТ)О м. Києва інтенсивно розробляють електронні навчальні курси, підручники, посібники, методичні рекомендації із загальноосвітніх та професійних дисциплін. Для прикладу, протягом 2020-2021 н. р. у Київському вищому професійному училищі будівництва і дизайну розроблено 10 таких курсів ("Основи фінансової грамотності", "Організація обслуговування в сфері туризму", "Система рахунків бухгалтерського обліку та подвійний запис", "Інформаційні системи", "Фінанси підприємства" та ін.); у Вищому професійному училищі № 25 – онлайн-курси з предметів "Технологія малярних робіт" і "Технологія лицювально-плиточних робіт"; у Київському регіональному вищому професійному училищі будівництва – електронний підручник для професії "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів" (автор О. Б. Граждан) та ін.

Співпраця з партнерами відбувається в усіх закладах П(ПТ)О м. Києва. Партнерами є заклади вищої освіти, коледжі, Національний центр "Мала академія наук України", підприємства міста: ТОВ "Апірон", ТОВ "Перший трубний завод", АТ "Жуляни", ТОВ "Фірма Рубіж", фірма "ТММ-ТОВ", Асоціація підприємств "Київміськбудматеріали", ДП "Державний будівельний комбінат", холдингова компанія "Енергомонтажвентиляція", ПАТ "Укрпош-

та", ТОВ "ПУЛЬСАР", ТОВ "Теміо", СМУ-2 ПАТ "Трест "Київелектромонтаж" та ін.; громадські організації (Рада ветеранів АТО Дніпровського р-ну м. Києва та ін.), бібліотеки, Управління патрульної поліції у м. Києві. Співпраця у соціальному напрямі відбувається з районними службами у справах дітей та молоді Святошинського р-ну м. Києва; Київським міським центром по роботі з жінками, міжнародними організаціями "Право на здоров'я", "Сходи"; громадськими організаціями "Мир та Добробут", "Отчий дім", "Молодь України" та ін.

У закладах П(ПТ)О м. Києва здійснюється психологічна підтримка здобувачів освіти шляхом індивідуального консультування, групових занять і тренінгів. Активна співпраця з соціальними партнерами, громадськими організаціями "Волонтер", "Живи", "А 21", Міжнародним благодійним фондом "Дар життя", "Клініка, дружня до молоді" надає змогу залучати здобувачів освіти до обговорення нагальних питань щодо здоров'я, сімейного життя, особистісних стосунків, самореалізації в соціумі. За цим же напрямком: проходять спільні заходи закладів П(ПТ)О та районних соціальних служб для молоді, інформаційно-ресурсних центрів та закладів культури.

Стратегія розвитку закладів П(ПТ)О ґрунтується на принципах включення в освітній процес усіх здобувачів освіти, незалежно від наявності особливих потреб чи інвалідності. Упроваджуються методики організації навчання окремих груп здобувачів освіти з особливими потребами із подовженим терміном навчання. До навчальних програм включались спеціальні реабілітаційні теми. Протягом 2016-2018 рр. у закладах П(ПТ)О здійснювалося навчання 823 здобувачів освіти з особливими потребами за 47 професіями, з них – 583 киян, у спеціальних групах навчалось 534 особи, у загальних групах – 289. Рівень працевлаштування таких випускників за професією у 2016 р. становив 78,5 %, у 2017 р. – 59,8 %, у 2018 р. – 61,2 %. Відповідно здійснюється й модернізація інфраструктури закладів П(ПТ)О: відновлено під'їзні шляхи, вхідні групи будівель навчальних корпусів, здійснено адаптаційний ремонт навчальних аудиторій, майстерень виробничого навчання, місць загального користування за рахунок коштів спеціального фонду закладів та фінансування з

міського бюджету. Системою професійної освіти м. Києва взято неухильний курс на подальший розвиток інклюзивної освіти. Основними напрямами розвитку інклюзивної освіти в закладах П(ПТ)О м. Києва є оновлення внутрішньої політики, практики та культури закладу з метою приведення їх у відповідність з багатоманітними потребами здобувачів освіти; подолання бар'єрів на шляху до якісної професійної освіти та соціалізації всіх учнів; підвищення ступеня участі здобувачів з особливими потребами в освітньому процесі та позанавчальних заходах, зменшення їхньої ізольованості; сприйняття відмінностей між учнями як ресурсу, що сприяє, а не перешкоджає освітньому процесу; розвиток відносин закладів П(ПТ)О із соціальними партнерами, готовими брати здобувачів освіти з особливими освітніми потребами на практику та працевлаштовувати випускників цієї категорії.

У системі П(ПТ)О м. Києва (за показниками 2018 р.) працюють 1490 штатних педагогічних працівників та 43 бібліотекарі, серед них: директори – 23; заступники директорів – 75; старші майстри – 34; майстри виробничого навчання – 596; методисти – 34; викладачі – 572; вихователі – 30; практичні психологи – 21; соціальні педагоги – 11; керівники фізичного виховання – 23; інші педагогічні працівники – 71. Необхідно зазначити, що 92,5 % педагогічних працівники мають вищу освіту I-II, III-IV рівнів акредитації, з них у 66,8 % є вища педагогічна освіта. Існує відносна рівновага між особами, яких вважають молодими фахівцями, та педагогічними працівниками з досить значним досвідом викладацької діяльності. Так, на посадах від 1 до 5 років працюють 87 осіб (15,2 %), від 6 до 10 років – 121 особа (21,2 %), від 11 до 20 років – 162 особи (28,3 %), від 21 до 30 років – 100 осіб (17,5 %), понад 30 років – 102 особи (17,8 %); з майстрів виробничого навчання працюють на посадах від 1 до 5 років – 143 особи (24 %), від 6 до 10 років – 115 осіб (19,3 %), від 11 до 20 років – 154 особи (25,8 %), від 21 до 30 років – 84 особи (14,1 %), понад 30 років – 100 осіб (16,8 %). При цьому 69 % керівників закладів ПОН передпенсійного або пенсійного віку.

За кваліфікаційними категоріями: 87 викладачів (15,2 %) мають кваліфікаційну категорію "спеціаліст", 98 викладачів (17,1 %) – "спеціаліст другої категорії", 143 викладачі (25,0 %) – "спеціа-

ліст першої категорії", 244 викладачі (42,7 %) – "спеціаліст вищої категорії". За педагогічними званнями: 125 викладачів (21,9 %) мають звання "старший викладач", 81 викладач (14,2 %) – "викладач-методист".

За тарифними розрядами, які мають майстри виробничого навчання: 11 тарифний розряд – 129 осіб (21,6 %), 12 тарифний розряд – 81 осіб (13,6 %), 13 тарифний розряд – 99 осіб (16,6 %), 14 тарифний розряд – 287 осіб (48,2 %).

За педагогічними званнями, які мають майстри виробничого навчання: "майстер виробничого навчання II категорії" – 97 осіб (16,3 %), "майстер виробничого навчання I категорії" – 156 осіб (26,2 %).

Серед педагогічних працівників системи П(ПТ)О м. Києва 22 особи (1,5 %) мають науковий ступінь кандидата наук та 1 особа (0,1 %) – науковий ступінь доктора наук. У закладах П(ПТ)О м. Києва працює 1035 жінок (69,5 % від загальної кількості педагогічних працівників), та 455 чоловіків (30,5 %). Вакансії педагогічних працівників – 514 осіб. З них майстрів виробничого навчання – 271 (13,5 %) особа, викладачів – 186 (9,3 %) осіб.

Щорічний моніторинг кількісного та якісного складу педагогічних працівників демонструє тенденцію до зменшення кількості педагогічних працівників. Ця тенденція пов'язана з незадовільним рівнем оплати праці, низьким соціальним та професійним статусом, а звідси і мотивацією до діяльності та професійного вдосконалення педагогічних працівників.

Надзвичайно важливим чинником підготовки робітничих кадрів є навчально-матеріальна база, яка постійно оновлюється відповідно до економічних змін, адже високий рівень підготовки конкурентоспроможного робітника неможливо забезпечити без необхідного сучасного обладнання, інструментів та устаткування. У закладах П(ПТ)О (станом на 2018 р.) для професійно-практичної підготовки здобувачів освіти використовується близько 1400 одиниць верстатного обладнання та устаткування. Термін експлуатації понад 20 років мають 790 одиниць обладнання, що становить 56,4 % загальної кількості. Кількість комп'ютерної техніки становить 2738 тис. одиниць, що мають термін експлуатації: понад 5 років – 1998 одиниць (73 % загальної кіль-

кості), понад 10 років ? 680 одиниць (24,8 %), понад 20 років – 60 одиниць (2,2 %). Середній термін експлуатації будівель закладів П(ПТ)О понад 45 років, середній знос будівель – 75-80 %. Комунікації в закладах П(ПТ)О експлуатуються тривалий час, потребують ремонту та заміни з урахуванням новітніх енергоефективних технологій.

Заклади П(ПТ)О обирають форми, засоби і методи навчання здобувачів освіти у межах, визначених законодавством України, Положенням про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах (наказ Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 р. № 419) і власним статутом. Основними формами теоретичної підготовки є: різні типи уроків, лекції, семінари, лабораторно-практичні заняття; індивідуальні заняття; консультації; виконання здобувачами освіти індивідуальних завдань.

Професійно-практична підготовка складається з виробничого навчання, виробничої, переддипломної (передвипускної) практики і проводиться у навчально-виробничих майстернях, на робочих місцях на виробництві за такими формами: уроки виробничого навчання на виробництві; виробнича практика на робочих місцях на виробництві; переддипломна (передвипускна) практика на виробництві.

Професійно-практична підготовка здобувачів освіти здійснюється у поєднанні з виготовленням корисної продукції, що оплачується згідно з законодавством України. Виробниче навчання включає: навчання здобувачів освіти у виробничих майстернях, де вони набувають первинні професійні уміння і навички виконання робіт; навчання здобувачів освіти безпосередньо на підприємствах, будівельних і промислових об'єктах, де вони в складі навчальних груп та учнівських бригад під керівництвом майстрів виробничого навчання закріплюють одержані первинні професійні уміння і навички, навчаються використовувати сучасну техніку, механізми та інструменти, набувають потрібних практичних навичок самостійно та якісно виконувати роботи, передбачені робочими навчальними планами.

Виробнича практика здобувачів освіти проводиться безпосередньо на робочих місцях на підприємстві з метою удосконалення здобутих знань, умінь і практичних навичок, що необхідні для

досягнення відповідного рівня кваліфікації, встановленими державними стандартами, а також з метою їхньої соціальної, психологічної і професійної адаптації в трудових колективах.

Заклади П(ПТ)О м. Києва активно працюють над удосконаленням змісту освіти, зокрема впроваджують в освітній процес підготовку кваліфікованих робітників на модульно-компетентнісній основі та за дуальною формою навчання. Так, у 2017 р. впроваджено дуальну форму навчання у 9 закладах освіти за 15 професіями, у 2018 р. – у 19 закладах за 32 професіями, у 2019 р.– у 24 закладах за 39 професіями.

В освітньому процесі закладів П(ПТ)О м. Києва використовуються інтерактивні технології, зокрема метод проєктів. Щорічно проводиться міський методичний захід "Вернісаж педагогічної творчості", в рамках якого презентовано проєкти, спрямовані на покращення простору освітніх можливостей професійної освіти:

– за напрямом екологічного виховання здобувачів освіти: проєкт "Збережемо хвойні ліси" (Державний професійно-технічний навчальний заклад "Київське вище професійне училище водного транспорту"); проєкт "Бережись автомобіля" (Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти НАПН України); проєкт "Електромобіль – автомобіль майбутнього" (Державний навчальний заклад "Міжрегіональне вище професійне училище автомобільного транспорту та будівельної механізації") (2016 р.);

– проєкт "Практичні кроки екологічного виховання" (Вище професійне училище № 33 м. Києва, за зароблені кошти було придбано сонячні панелі) (2017 р.);

– проєкти: впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій "Крок в майбутнє" (Державний навчальний заклад "Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою"); "Від ідеї до комфорту" щодо використання сучасних будівельних технологій при підготовці робітників за професією "Маляр. Реставратор художньо-декоративних фарбувань" (Київське вище професійне училище будівництва і дизайну); "Мобільний навчальний компакт-тренажер локомотива ЧС-4, ЧС-8" (Київське вище професійне училище залізничного транспорту імені В. С. Кудряшова).

Заклади П(ПТ)О м. Києва фінансуються з:

– державного бюджету: субвенція на загальну середню освіту (у

2017 р. – 40576,3 тис. грн, або 8,4 % від загального обсягу коштів, виділених на підготовку кадрів закладам ПОН; у 2018 р. – 52605 тис. грн, або 8,9 %); субвенція на поліпшення матеріально-технічної бази: у 2016 р. – 330 тис. грн, або 0,1 %; у 2017 р. – 550 тис. грн, або 0,1 %; у 2018 р. – 4,8 млн грн, або 0,8 %;

– кошти бюджету м. Києва (2016 р. – 340 млн грн, або 100 %; 2017 р. – 433036,6 тис. грн, або 91,6 %; 2018 р. – 532934,7 тис. грн, або 91 %).

Підприємства-замовники робітничих кадрів виплачують здобувачам освіти заробітну плату під час проходження виробничої практики на робочих місцях підприємств, 50 % цієї заробітної плати перераховується закладам П(ПТ)О.

Власні надходження закладів П(ПТ)О: 2016 р. – 29,3 млн грн, 2017 р. – 35,3 млн грн, 2018 р. – 36,5 млн грн (надходження від плати за надані освітні послуги, кошти за виробниче навчання та виробничу практику, оренду та ін.). Для залучення додаткових джерел фінансування П(ПТ)О необхідно внесення змін до чинного законодавства, зокрема надання пільг підприємствам за участь у співфінансуванні закладів освіти.

Відповідно до Закону України "Про бюджет України на 2016 рік", заклади П(ПТ)О передані на фінансування з місцевих бюджетів. Заклади ПОН утримуються з бюджету територіальної громади м. Києва.

Міжнародні зв'язки закладів П(ПТ)О м. Києва сприяють можливості вдосконалити та осучаснити навчально-виробничу базу для здобувачів освіти, забезпечити їхнє працевлаштування. Для вдосконалення методів викладання та навчання в системі П(ПТ)О, з метою введення нових сучасних професій, заснованих на компетенціях, що відповідають структурі професійного навчання в країнах Євросоюзу, професійна освіта м. Києва співпрацює з країнами ЄС, зокрема:

– з Польщею – Державний навчальний заклад "Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою" співпрацює щодо розробки державного стандарту з професії "Майстер з монтажу та обслуговування відновлюваної енергетики"; Київське вище професійне училище будівництва і архітектури співпрацює щодо впровадження новітніх освітніх технологій у сфері деревообробки, будівництва та ремонту та створення навчально-практичного центру "Sniezka";

– з Німеччиною – Київське вище професійне училище буді-

вництва і дизайну щодо підготовки фахівців з професії "Маляр. Реставратор декоративно-художніх фарбувань"; Державний навчальний заклад "Міжрегіональне вище професійне училище автомобільного транспорту та будівельної механізації" обмінюється досвідом з Мюнхенською школою автомобільної техніки; Київський професійний будівельний ліцей співпрацює щодо підготовки фахівців з професії "Муляр"; Вище професійне училище № 25 м. Києва співпрацює щодо підготовки фахівців з професії "Тесляр".

Міжнародна співпраця закладів П(ПТ)О м. Києва передбачає реалізацію проєктів, які пов'язані безпосередньо з набуттям професії, сприянням діджиталізації закладів освіти, а також у сфері культури. Так, ДНЗ "Центр професійної освіти технологій та дизайну м. Києва" у 2020 р. започаткував проєкт з Інтернаціональною Спілкою Німеччини з метою вивчення європейського досвіду інклюзивного професійного навчання, соціальної реабілітації здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, впровадження молодіжного та культурного обміну, стажування для подальшої інтеграції в соціум та гарантованого їх працевлаштування на підприємствах м. Києва. ДНЗ "Київське регіональне вище професійне училище будівництва" бере участь у пілотному етапі міжнародного порівняльного дослідження якості освіти PISA-22; українсько-швейцарському проєкті "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні". ДНЗ "Київське вище професійне училище водного транспорту" є учасником пілотного проєкту Європейської комісії SELFIE з метою сприяння цифровій трансформації закладів освіти. Київське вище професійне училище будівництва і дизайну бере участь у німецько-українських пілотних проєктах модернізації освіти за професіями маляр, реставратор декоративно-художніх фарбувань, оформлювач вітрин, будівель та споруд відповідно до європейських стандартів; польсько-українському проєкті "Пізнання культури через архітектуру".

Продовжена практика укладання договорів про співпрацю між закладами П(ПТ)О, роботодавцями, зареєстрованими ДОН виконавчого органу Київміськради (КМДА), та Департаментом соціальної політики виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації). По м. Києву у 2018-2019 н. р. укладено 1797 договорів із

1624 підприємствами. Роботодавці залучені до визначення перспективних потреб ринку праці м. Києва для формування реального плану регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів, відповідні показники сформовані на 2019-2020 н. р.

Засоби інформування, що ефективно застосовуються: онлайн-ресурс "Освітня карта Києва"; вебсайти Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Навчально-методичного кабінету професійної (професійно-технічної) освіти у м. Києві; п о р т а л Київського міського центру зайнятості; ресурси постійно діючої виставки "Учні профтехосвіти – киянам"; соціальні мережі "Фейсбук", "Інстаграм", "Твітер", "Pinterest"; вебсайти закладів ПОН.

Метою громадянського виховання закладів П(ПТ)О м. Києва є формування свідомого громадянина, патріота, професіонала зі світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками та поведінкою, спрямованими на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні. Цьому сприяють різноманітні форми проведення заходів громадянського виховання (лекції, виховні години, зустрічі з учасниками АТО, квести, міські масові акції, військово-патріотичні ігри, онлайн конкурси, флешмоби та ін.). Також проводяться заходи з профілактики правопорушень, бездоглядності учнів, дотримання законодавства, захисту прав дитини, попередження насильства в сім'ї, ксенофобії, гендерної нерівності.

Здобувачі освіти і педагоги беруть участь і посідають призові місця в щорічних етапах Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" з компетенцій "Зварювальні роботи", "Токарні роботи", "Підйом та транспортування монтажів"; щорічних чемпіонатах України з кулінарного мистецтва, перукарського мистецтва, нігтьової естетики та макіяжу; у конкурсах фахової професійної майстерності з різних спеціальностей.

На основі аналізу статистичних даних, тенденцій, проблем розвитку П(ПТ)О та з урахуванням стратегічних завдань, окреслених у програмних документах державного та міського рівнів, визначені напрями, пріоритетні завдання та розроблені заходи на 2019-2023 рр., реалізація яких дасть змогу розв'язати наявні проблеми шляхом: оптимізації мережі закладів П(ПТ)О, створення багатопро-

фільних міжгалузевих центрів П(ПТ)О; створення НПЦ галузевого спрямування; оновлення професій, за якими здійснюється здобуття професійної освіти у закладах П(ПТ)О; модернізації матеріально-технічного забезпечення закладів П(ПТ)О з урахуванням новітніх технологій; впровадження в освітній процес сучасних інформаційно-технічних, навчально-методичних технологій; елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників; формування позитивного іміджу закладів П(ПТ)О як однієї з важливих умов забезпечення престижності підготовки кваліфікованих робітників.

Челендж "7 добрих справ" у Київському енергетичному ліцеї

Переможці І етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" за компетенцією "Зварювальні роботи", 2019 р.

Учасник Чемпіонату України з кулінарного мистецтва-2021, здобувач освіти КВПУ водного транспорту Стефанович Мішель (у центрі)

Переможниця міського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів освіти з професії "Перукар (перукар-модельєр)", здобувачка освіти ВПУ № 25 Пазюк Анастасія (ліворуч) з моделлю

Здобувачі освіти ЦПО технологій та дизайну м. Києва на зустрічі з перукарем-стилістом міжнародного класу Калкатовим Євгенієм

Навчальний процес здобувачів освіти Навчально-практичного центру відновлюваної енергетики ДНЗ "Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою"

Проведення І Спартакіади допризивної молоді серед закладів П(ПТ)О м. Києва на базі Київського вищого професійного училища будівництва і архітектури, жовтень 2021 р.

День відкритих дверей у Київському вищому професійному училищі будівництва і дизайну, 2021 р.

КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

Система професійної (професійно-технічної) освіти у Київській області охоплює заклади професійної (професійно-технічної) освіти, відділ професійної, вищої освіти, науки, інноваційної діяльності Департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації, Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти у Київській області. Мережу професійної (професійно-технічної) освіти складають 25 закладів, які здійснюють підготовку кваліфікованих фахівців робітничих професій: 22 заклади професійно-технічної освіти (з них 21 – державний та один обласної комунальної власності), 2 заклади професійно-технічної освіти при закладах вищої освіти (Білоцерківський коледж сервісу та дизайну й Білоцерківський механіко-енергетичний технікум) та Київський обласний державний навчально-курсовий комбінат. Окрім того, професійно-технічну освіту здобувають у навчальних центрах при кримінально-виконавчих установах закритого типу (3). Мережу ЗП(ПТ)О у 2018 р. скорочено на один заклад.

Станом на 01.10.2018 р. у закладах професійної (професійно-технічної) освіти здобувало освіту 8039 учнів та слухачів (7160 учнів та 879 слухачів), з них 5116 чоловіків та 2923 жінки. У закладах професійної (професійно-технічної) освіти кількість педагогічних працівників складає 1105 осіб, з них: 405 викладачів та 451 майстер виробничого навчання, 249 осіб – керівники та інші педагогічні працівники.

Загальні витрати на професійну освіту складали: у 2016 р. – 103614,6 тис. грн, у 2017 р. – 305451,3 тис. грн, у 2018 р. – 392844,6 тис. грн. Частка фінансування за джерелами складає: державні витрати: у 2016 р. – 330,0 тис. грн, у 2017 р. – 27714,1 тис. грн, у 2018 р. – 47527,9 тис. грн; місцевого бюджету: у 2016 р. – 90574,8 тис. грн; у 2017 р. – 248431,7 тис. грн, у 2018 р. – 303307,9 тис. грн; власні кошти (спецфонд): у 2016 р. – 10286,5 тис. грн., у 2017 р. – 21798,3 тис. грн, у 2018 р. – 27199,9 тис. грн; фінансування неурядовими організаціями (добровільні внески): у 2016 р. – 2423,5 тис. грн, у 2017 р. – 7507,2 тис. грн, у 2018 р. – 14808,9 тис. грн.

На навчання до закладів професійної (професійно-технічної)

освіти за регіональним замовленням у 2018 році було прийнято 3049 осіб (89 % від запланованих показників) за освітньо-кваліфікаційним рівнем "кваліфікований робітник" та 110 осіб (96 % від запланованих показників) – "молодший спеціаліст". Кількість учнів та слухачів ЗП(ПТ)О становить понад 7,5 тис. осіб.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Київської області пропонують учнівській молоді та незайнятому населенню отримати робітничі кваліфікації більше ніж за 70 професіями за різними формами навчання та 11 професійними напрямами підготовки за галузевим спрямуванням. Частина професій є інтегрованими. Серед них: "Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних; оператор комп'ютерного набору"; "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування"; "Електромонтер вторинних комутацій та зв'язку"; "Слюсар з механоскладальних робіт"; "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; електрозварник ручного зварювання"; "Виробник художніх виробів з металу"; "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах"; "Верстатник широкого профілю"; "Радіомеханік з обслуговування і ремонту радіотелевізійної апаратури"; "Майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів"; "Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу"; "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва"; "Машиніст крана автомобільного"; "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування"; "Електромонтажник вторинних ланцюгів"; "Майстер ресторанного обслуговування"; "Обвалювальник м'яса; жилувальник м'яса та субпродуктів; виробник м'ясних напівфабрикатів"; "Різьбяр по дереву та бересту"; "Майстер готельного обслуговування". Упродовж 2016-2018 рр. було проліцензовано нові професії, які є затребуваними на регіональному ринку праці: 7136 Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування; 7129 Монтажник систем утеплення будівель; 181 Харчові технології (Зберігання, консервування та переробка м'яса; Виробництво харчової продукції); 7129 Монтажник гіпсокартонних конструкцій; 8322 Водій автотранспортних засобів категорії "В", "С"; 5122 Кухар; 5169 Єгер; 7124 Столяр; 4113 Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення; 5312 Офор-

млювач вітрин, приміщень та будівель.

Значна увага в області приділяється розбудові співпраці закладів професійної (професійно-технічної) освіти з партнерами, зокрема із замовниками робітничих кадрів. Такими підприємствами є ТОВ "Броварський ДБК Меркурій"; ВАТ "Софія"; ПрАТ "Спецбудмонтаж"; ВАТ "Броварський завод будівельних конструкцій"; меблева фабрика "Дружба"; НВШП "Жовтень"; ТОВ "Монтажне підприємство "Електросервіс""; ЗАТ "Броварський завод пластмас"; ТОВ "Екон"; ТОВ "ПХ Груп"; ДП "Фроніус Україна"; ВАТ "Спецбудмонтаж-503"; ПрАТ ВПБФ "Атлант"; автопідприємство "Укртранс"; АФ "Бровари-Авто"; Комунальне підприємство Білоцерківської міської ради "Агенція стратегічного розвитку Білої Церкви"; СТ ВФ "Агрореммаш"; "Гребінківський завод технологічних комплексів"; завод пакувального обладнання "Термо-Пак"; ТОВ "Сквираагрохім"; КП КОР "Сквираводоканал"; ТОВ "Крокус"; ТОВ "Агрофірма Брусилів"; ТОВ "Схід-Агро"; ФГ "Яроврат"; ТОВ "Сквирська круп'яна компанія"; ТОВ "Прибой"; м'ясопереробна компанія "Віскар"; ФГ "Ярина". У результаті такої співпраці відбувається постійне визначення потреби підприємств у робітничих кадрах, здійснюється спільна профорієнтаційна діяльність з метою формування у школярів здатності до свідомого вибору професії, учнівська молодь і педагогічні працівники опановують сучасні виробничі технології; відбувається впровадження інновацій в освітній процес.

Результатом співпраці надавачів освітніх послуг та замовників робітничих кадрів стало розроблення та впровадження нових державних стандартів на модульно-компетентнісній основі. Так, у 2006-2016 рр. у співпраці з роботодавцями створено та затверджено такі державні стандарти професійно-технічної освіти: 8231.2 "Контролер шинного виробництва"; 7411 "Фаршомісильник"; 8231.2 "Виробник морозива"; 7411 "Обвалювальник м'яса"; 9322 "Жилувальник м'яса та субпродуктів"; 7241 "Електромонтажник вторинних ланцюгів"; 7241 "Електромонтер з ремонту вторинної комунікації та зв'язку". У 2016-2017 н. р. робочою групою розроблено проєкти стандартів з професій 7137 "Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж" та 7241 "Електромонтажник силових мереж та електроустаткування", у 2017-2018 н. р. –

проєкт державного стандарту з професії 7411 "Виробник м'ясних напівфабрикатів (4 розряду)". Упродовж 2017-2019 рр. Київська область долучилася до створення СП(ПТ)О на компетентнісній основі: 7137 "Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж"; 7241 "Електромонтажник силових мереж та електроустаткування"; 7411 "Виробник м'ясних напівфабрикатів".

Не менш важливим напрямом є розвиток державно-приватного партнерства, яке втілюється, у тому числі, у створенні на базі закладів професійно-технічної освіти сучасних навчально-практичних центрів (НПЦ). Станом на 29.03.2019 р. на базі ЗП(ПТ)О Київської області створено чотири навчально-практичні центри професійного спрямування за бюджетні кошти та три навчально-практичні центри за кошти соціальних партнерів, а саме: Навчально-практичний центр з підготовки кваліфікованих робітників з професій "Швачка", "Кравець", "Закрійник" (на базі ДПТНЗ "Богуславське вище професійне училище сфери послуг", грудень 2016 р.); Навчально-практичний центр з підготовки кваліфікованих робітників з професій "Швачка", "Кравець", "Закрійник" (на базі ДНЗ "Тетіївське професійно-технічне училище", грудень 2017 р.); Навчально-практичний центр з підготовки кваліфікованих робітників з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (на базі ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище", грудень 2018 р.); Навчально-практичний центр за професійним спрямуванням "Зварювальні технології" (на базі ДНЗ "Професійний ліцей м. Українки", грудень 2018 р.); Навчально-практичний центр на базі ДПТНЗ "Броварський професійний ліцей" за кошти соціального партнера "Геберіт" з напряму підготовки "Монтаж санітарно-технічних систем та устаткування" (грудень 2016 р.); Навчально-практичний центр на базі ДПТНЗ "Броварський професійний ліцей" за кошти соціального партнера "Сініат" з напряму підготовки "Монтаж гіпсокартонних конструкцій" (грудень 2016 р.); Навчально-практичний центр на базі ДПТНЗ "Броварський професійний ліцей" за кошти соціального партнера "Снєжка" з напряму підготовки "Малярні роботи" (листопад 2017 р.). У 2019 р. відкрито два навчально-практичні центри за кошти державного бюджету з професії "Слюсар-ремонтник. Слюсар механоскладальних робіт. Слюсар-інструме-

нтальник. Слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів. Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів. Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування" на базі ДНЗ "Сквирське вище професійне училище" та з професії "Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж. Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування. Електромонтажник силових мереж та електроустаткування" на базі ДПТНЗ "Білоцерківський професійний ліцей".

На базах навчально-практичних центрів постійно проводяться обласні заходи. Упродовж 2016 р. їх було організовано 7 (2 конкурси фахової майстерності, 3 круглі столи та семінари, 2 майстер-класи та тренінги), у 2017 р. – 18 (5 конкурсів фахової майстерності, 7 круглих столів та семінарів, 6 майстер-класів та тренінгів), у 2018 р. – 16 (8 конкурсів фахової майстерності, 4 круглі столи та семінари, 4 майстер-класи та тренінги). Педагогами закладів професійної освіти, на базі яких створено НПЦ, упродовж останніх трьох років створено 49 навчальних та методичних посібників, з них у 2016 р. – 14, у 2017 р. – 15, у 2018 р. – 20 одиниць.

Відкриття сучасного навчально-практичного центру

У Київській області впровадження елементів дуального навчання розпочалося у 2017-2018 н. р. на базі ДПТНЗ "Білоцерківський професійний ліцей" за професіями "Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж"; "Електромонтажник силових мереж та електроустаткування". У 2018-2019 н. р. до цього процесу долучилися ще 8 освітніх закладів: ДНЗ "Сквирське вище професійне училище", професія "Кухар, офіціант"; ДПТНЗ "Володарський професійний аграрний ліцей", професія "Електрогазозварник"; ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище", професії "Кухар", "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів", "Машиніст крана автомобільного"; ДНЗ "Київське обласне вище професійне училище харчових технологій та ресторанного сервісу", професії "Обвалювальник м'яса", "Жилувальник м'яса та субпродуктів", "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів"; ДНЗ "Білоцерківське професійно-технічне училище імені П. Р. Поповича", професія "Токар"; ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу", професії "Кухар", "Офіціант", "Бармен"; ДНЗ "Тетіївське професійно-технічне училище", професії "Швачка", "Кравець"; ДПТНЗ "Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти", професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Водій автотранспортних засобів", "Кравець", "Вишивальниця". З 2019/2020 навчального року елементи дуальної форми навчання впроваджуються у ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу", професія "Верстатник деревообробних верстатів"; ДПТНЗ "Броварський професійний ліцей", професії "Кухар", "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування"; ДПТНЗ "Фастівський центр професійно-технічної освіти", професія "Електромеханік засобів автоматики та приладів технічного устаткування"; ДПТНЗ "Бориспільський професійний ліцей", професія "Електрозварник ручного зварювання"; ДНЗ "Ржищівський професійний ліцей", професія "Кухар. Кондитер"; КНЗ КОР "Васильківський професійний ліцей", професія "Пекар".

Участь у міжнародних проєктах сприяє поширенню управлінських та педагогічних інновацій. Так, у ході реалізації швейцарсько-українського проєкту "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні" (за підтримки Швей-

царської агенції розвитку та співробітництва (SDC) у партнерстві з компанією "Геберіт Інтернешнл Сейлз АГ") було модернізовано та оновлено матеріально-технічну базу навчальних майстерень та кабінетів, створено державний стандарт за професією "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування", підготовлено 6 навчальних посібників. Завдяки реалізації німецько-українського проєкту "Професійна освіта в будівельній галузі України" (за підтримки Організації "Global Project Partners", ТДВ "СІНІАТ"), спрямованого на поліпшення підготовки учнів ЗП(ПТ)О за робітничою професією "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" з використанням у навчально-виробничому процесі сучасних будівельних матеріалів ТДВ "СІНІАТ", відбулось суттєве поліпшення якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за відповідними професіями. Завдяки реалізації польсько-українського проєкту "Професійна освіта в будівельній галузі України" (у партнерстві з ТзОВ "Снєжка-Україна") було створено навчально-практичний центр, метою якого є вдосконалення практичної підготовки учнів за професією "Маляр" із застосуванням сучасних будівельних матеріалів ТзОВ "Снєжка-Україна".

Співпраця з ТзОВ "Снєжка-Україна" на базі навчально-практичного центру

В області створено цілісну систему національно-патріотичного виховання учнівської молоді; зміст роботи постійно удосконалюється відповідно до положень Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 рр. та Стратегії національно-патріотичного виховання.

Станом на 01.11.2018 р. у ЗП(ПТ)О області функціонувало 11 гуртків військово-патріотичного напряму, робота яких спрямована на формування в учнів національної свідомості, громадянської гідності, популяризації духовно-культурної спа-

дщини українського народу. У закладах професійної (професійно-технічної) освіти систематично проводяться інформаційно-просвітницькі та навчально-виховні заходи: круглі столи; уроки мужності; творчі проєкти; літературні та фотовиставки; лінійки-реквієми; тематичні вечори; години спілкування; уроки патріотичного виховання; тематичні читання; мистецько-патріотичні акції; зустрічі з учасниками Євромайдану, антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил, приурочені до державних свят України, визначних та пам'ятних дат української історії; присвячені героїчним подвигам українських воїнів у боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України, зокрема: до Дня захисника України; до Дня утворення Української Повстанської Армії; з нагоди відзначення 73-ї річниці визволення України від нацистських загарбників; з нагоди відзначення Дня Гідності та Свободи; до 85-х роковин Голодомору 1932-1933 рр. в Україні; до Дня Соборності України; до Дня пам'яті героїв Крут (100-річчя бою під Крутами); до Дня вшанування учасників бойових дій на території інших держав; до Дня Героїв Небесної Сотні; до Дня укра-

Учасники Всеукраїнських військово-патріотичних змагань на Кубок Молодіжного військово-патріотично-спортивно-туристичного об'єднання "Боривітер"

їнського добровольця; до Днів пам'яті та примирення і перемоги над нацизмом у Другій світовій війні тощо.

Учнівські колективи ЗП(ПТ)О Київщини активно залучаються до участі у всеукраїнських та обласних змаганнях з військово-прикладних видів спорту, беруть участь у військово-спортивних та військово-патріотичних іграх, табірних зборах тощо. Щорічно, у лютому, вже п'ять років поспіль на базі ДПТНЗ "Бориспільський професійний ліцей" за ініціативи та фінансової підтримки адміністрації, педагогічного колективу закладу, обласних і районних громадських організацій проводяться Всеукраїнські військово-патріотичні змагання на Кубок Молодіжного військово-патріотично-спортивно-туристичного об'єднання "Боривітер".

Протягом шести останніх років у ЗП(ПТ)О області активно розвивається волонтерський рух. Досвід волонтерства мають понад 4 тис. учнів та вихованців закладів професійної (професійно-технічної) освіти регіону, що становить близько 80 % від їхньої загальної кількості. У Київській області сформовано гнучку інфраструктуру волонтерської діяльності та модель волонтерського руху учнівської молоді закладів освіти. Найбільш актуальними напрямами діяльності волонтерських загонів та груп стали: утвердження ідеалів миру, допомога українській армії та пораненим; профілактика негативних явищ у підлітковому та молодіжному середовищі, пропагування здорового способу життя; допомога соціально незахищеним групам населення, зокрема внутрішньо переміщеним особам; екологічний захист та благоустрій навколишнього середовища; психологічна підтримка та соціальне патронування вихованців дитячих будинків, літніх людей, осіб з обмеженими функціональними можливостями, дітей з особливими потребами тощо; розроблення та реалізація довгострокових цільових волонтерських проєктів. Найбільш масштабною у Київській області є довгострокова обласна акція "Діти Київщини – воїнам АТО", яка стартувала у вересні 2014 р. із метою активізації миротворчого руху дітей і молоді Київщини, виховання патріотизму, збору коштів та надання посильної допомоги воїнам АТО, пораненим захисникам Вітчизни, які знаходяться на лікуванні у шпиталях та лікарнях. Понад 100 тис. учнів стали протягом цих років учасниками благодійних концертів дитячих

художніх колективів, виставок-ярмарків дитячих творчих робіт, ярмарків солодощів, флешмобів, зустрічей із воїнами АТО тощо. Зібрані кошти передано волонтерам для придбання одягу та військової амуніції бійцям батальйонів "Київщина", "Миротворець", "Київська Русь", 72-ї окремої механізованої бригади, добровільного батальйону "Айдар" тощо. На засадах активного партнерства з міськими та районними Товариствами Червоного Хреста 22 волонтерські осередки в рамках акції "Хай не міліє криниця доброти!" беруть активну участь у розвантаженні та сортуванні соціальних пакетів, збирають одяг та взуття для нужденних, учні-перукарі безкоштовно обслуговують соціально незахищені верстви населення.

Протягом п'яти років волонтерами закладів професійної (професійно-технічної) освіти області проводиться благодійна акція "На допомогу воїнам АТО", у рамках якої зібрано кошти для закупівлі бензопил для бійців 72-ї механізованої бригади, здійснено ремонт та передачу автомобіля ЗІЛ-13; сплетено 25 маскувальних сіток, придбано акумулятори для військової техніки в/ч А0952 в зоні ООС, виготовлено м'ясні й овочеві консерви, передано теплий одяг, ковдри, предмети першої необхідності, продукти харчування, хліб і випічку власного виробництва. Проведено безліч благодійних акцій із заготівлі овочів для воїнів ООС. Волонтери закладів професійної (професійно-технічної) освіти є активними учасниками акції зі здачі донорської крові "Доброта, милосердя, співчуття".

У рамках екологічних волонтерських проєктів здобувачами професійної освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти проведено двомісячник "Чистий дім – чистий двір – чиста Україна", у ході якого пройшли акції "Посади дерево", "Паросток", створено екологічний відеоролик "Хай небо буде мирним, а Україна – чистою!", проведено конкурс-дефіле "Сміттєва мода", упорядковано території вулиць та місць відпочинку. Волонтери долучилися до висадження 8 га лісу в лісгоспі "Щасливий", започаткували випуск екологічного вісника "Знай! Бережи! Люби!", провели екологічну конференцію "Чиста вода – завжди та щодня". Волонтерами Білоцерківського вищого професійного училища будівництва та сервісу посаджено понад 300 дерев та кущів у парку "Олександрія" м. Біла Церква.

Інші проєкти, тісно пов'язані з громадянським вихованням учнівської молоді: обласний професійно-краєзнавчий проєкт "Трипільська культура – джерело професійної майстерності", професійно-мистецький проєкт "Доля українського народу на полотні", пошуково-інформаційний проєкт "Київщина кулінарна – традиції та сучасність", соціальний проєкт "З теплом в душі й добром в долонях" тощо.

З метою формування вищезазначених громадянських компетентностей, а також у рамках реалізації правопросвітницького проєкту "Я маю право!", який триває другий рік поспіль, у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Київської області систематично організовуються та проводяться наступні заходи: лекторії, виховні години з тем "Права і обов'язки підлітків у контактах із органами правопорядку", "Молодь і міграція", "Засоби масової інформації і права людини", "Підводні камені неофіційного працевлаштування", "Правове регулювання охорони праці"; перегляд та обговорення на уроках права навчальних, соціальних відеороликів та фрагментів відео з питань

Представлення пошуково-інформаційного проєкту "Київщина кулінарна – традиції та сучасність"

прав людини; зустрічі за круглим столом з представниками правоохоронних структур, громадських, медичних, юридичних організацій за темами "Права і обов'язки підлітків у контактах із органами правопорядку", "Молодь, війна і тероризм. Жертви конфліктів", "Насильство у родинах, гендерна нерівність", "Ти і поліція" тощо; оформлення правових порадників, пам'яток для учнів, батьків, педагогів; розповсюдження інформаційних бюлетенів "Як поводитися у спілкуванні з правоохоронними органами", "Як не стати жертвою злочину", "Як поводитися під час допиту", "Як не потрапити під негативний вплив", "Як подолати напади агресії" та ін.; організація роботи правового консультативного пункту для батьків та учнів ЗП(ПТ)О (за потреби); організація зустрічей і проведення спільних заходів із представниками громадських організацій, Бюро правової допомоги, ювенальної превенції, соціальної служби; тренінги за темами "Профілактика булінгу та кібербулінгу в учнівському середовищі", "Знаємо та реалізуємо свої права" та ін.

Методичний супровід закладів системи професійної (професійно-технічної) освіти Київської області здійснює Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти у Київській області (далі – НМК ПТО у Київській області). Упродовж 2011-2017 рр. НМК ПТО у Київській області працював над методичною проблемою "Удосконалення професійної майстерності педагога як фактор підвищення якості професійної підготовки майбутніх робітників", з 2018 р. розпочато роботу над методичною проблемою "Підвищення професійної компетентності педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти у контексті сучасних змін на ринку праці".

З 2015 р. при НМК ПТО у Київській області працює обласна навчально-методична рада (НМР). Рішенням НМР затверджуються усі методичні рекомендації, які надаються закладам П(ПТ)О області, рекомендується до друку підготовлена та узагальнена інформація.

Заслуговує на увагу співпраця НМК ПТО у Київській області з різними установами та закладами освіти: Департаментом освіти і науки Київської обласної державної адміністрації, Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України, Управлінням

молодіжної політики та національно-патріотичного виховання Київської обласної державної адміністрації, Центральним інститутом післядипломної педагогічної освіти НАПН України, КЗ КОР "Центр творчості дітей та юнацтва Київщини", Київським обласним управлінням з фізичного виховання та спорту, КОКПНЗ "Мала академія наук учнівської молоді", соціальними партнерами, зокрема Агенцією стратегічного розвитку міста Біла Церква, КНЗ КОР "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів", Київським регіональним центром оцінювання якості освіти, Національною спілкою майстрів Народного мистецтва України (зокрема Смоляковою Л. І., майстринею з реконструкції Трипільської кераміки), Київською міською організацією Товариства сприяння обороні України, Публічною бібліотекою імені Лесі Українки для дорослих м. Києва та Відкритим міжнародним університетом розвитку людини "Україна".

Новим напрямом роботи НМК ПТО у Київській області є інклюзивне навчання. Створена та щорічно оновлюється база даних учнів про кількість дітей з особливими освітніми потребами та умов для здобуття професійної освіти у ЗП(ПТ)О; розроблено дорожню карту (покроковий порядок) для організації навчання здобувача П(ПТ)О з особливими освітніми потребами в групі ЗП(ПТ)О; розроблено 12 методичних рекомендацій; організовано круглий стіл для працівників психологічної служби ЗП(ПТ)О Київської області на тему "Ключові аспекти створення інклюзивного освітнього середовища"; проведено вебінар для методистів, працівників психологічної служби ЗП(ПТ)О Київської області на тему "Доступність професійно-технічної освіти для дітей з особливими освітніми потребами та з обмеженими фізичними можливостями"; користується популярністю просвітницький всеобуч для батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, – "Інклюзія – вибір сучасних батьків". Триває робота зі створення інклюзивно-ресурсного Центру для надання професійної освіти дітям та молоді з особливими освітніми потребами. Створено сучасну матеріально-технічну базу для професійного навчання осіб з інвалідністю. З метою професійної інтеграції дітей з інвалідністю на базі КНЗ КОР "Васильківський професійний ліцей" функціонують: інформаційно-ресурсний

центр з сучасним обладнанням, навчально-практичний центр сфери обслуговування, навчально-практичний центр швейного виробництва.

Особливу увагу працівники НМК ПТО приділяють застосуванню у ЗП(ПТ)О сучасних інформаційно-комунікаційних технологій – створення електронних посібників та підручників, 3-D моделювання, віртуальних кабінетів. Так, педагогічним колективом ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу" продовжено реалізацію проєкту "Per aspera ad Astra" ("Через терни до зірок"). Проєкт передбачає як теоретичну роботу (вивчення сервісів для створення віртуального кабінету або віртуальної сторінки, розробка та наповнення ресурсу), так і розробку майбутньої діяльності педагога і учнів з використанням ресурсу. Уже створені і діють віртуальний кабінет української мови, кабінет математики, який у 2017 р. став лауреатом обласного конкурсу-захисту вебсайтів закладів освіти у номінації "Web-сайти (блоги) педагогів", кабінет офіціантів, кабінет спеціальної технології.

Значна увага приділяється розвитку інноваційної проєктної діяльності ЗП(ПТ)О. У 2018 р. організовані два великі обласні проєкти професійного спрямування: "Розвиток стійкого інтересу учнів до майбутньої професії" та "Трипільська культура – джерело професійної майстерності учнів".

Яскравим результатом проєктної діяльності учнів та педагогів загальноосвітньої та професійної підготовки стала обласна літературна науково-пошукова учнівська конференція "Космічний вимір світогляду Олеся Гончара (до 100-літнього ювілею письменника)", на якій учні ЗП(ПТ)О проводили паралелі між героями, проблематикою творів письменника і сучасним світом професій: "Шлях до свідомого вибору професії у романі Олеся Гончара "Тронка"" (учні ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище"), "Людина професії у творчості Гончара" (ДПТНЗ "Бориспільський професійний ліцей"), "Зв'язок історичного минулого та сучасного у романах Олеся Гончара" (ДПТНЗ "Яготинський центр професійно-технічної освіти") тощо. Обласна науково-пошукова історична учнівська конференція "Становлення професії: погляд через століття" стала підсум-

ком професійного проєкту. Учасниками конференції стали учні не лише ЗП(ПТ)О, а й студенти закладів вищої освіти – Білоцерківського механіко-енергетичного технікуму та Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну й учні закладів загальної середньої освіти м. Біла Церква. Тематика пошукових робіт розкривала зміст затребуваних на ринку праці Київської області та України в цілому професій: муляра, електрослюсаря, електрогазозварника, електромонтера, токаря, штукатура, маляра, тракториста, кухаря, кондитера, виробника м'ясопродуктів, оператора з обробки інформації та програмного забезпечення, кравця, закрійника, модельєра, перукаря тощо.

У 2018-2019 рр. результатом обласного методичного проєкту "Професійна освіта – відкритий простір для прогресивних ідей і можливостей" стала презентація проєктів окремих закладів та педагогів за темами: "Методична знахідка", "Технології розвитку критичного мислення в учнівської молоді закладів П(ПТ)О", "Навчальна майстерня: від початківця до професіонала", "Співпраця з роботодавцями – запорука успішності закладу П(ПТ)О", "Від профорієнтації до регіонального ринку праці", "Майстер своєї справи", "Фахова (педагогічна) майстерність як прояв професійної компетентності педагога", "Вироби (прилади, механізми) технічної творчості", "Загальноосвітня підготовка майбутніх кваліфікованих робітників як важлива складова системи професійного навчання" тощо.

У 2019 р. розпочато професійний проєкт "Київщина кулінарна". Він передбачає пошук цікавих стародавніх рецептів страв рідного краю творчими групами учнів та викладачів з професій "Кухар", "Кондитер" у кожному ЗП(ПТ)О, де є підготовка кваліфікованих робітників за напрямом громадського харчування. Того ж року розпочато реалізацію соціального проєкту "З теплом в душі і добром в долонях".

Експериментальна діяльність у Київській області організовувалась на базах двох закладів. Відповідно до угоди з Інститутом ПТО НАПН України протягом 2009-2012 рр. на базі ДПТНЗ "Бориспільський професійний ліцей" функціонував експериментальний майданчик з теми "Інноваційні методики професійної підготовки кваліфікованих робітників". Результатом дослідно-експе-

риментальної роботи став проєкт підготовки кваліфікованих робітників з професій "Слюсар з ремонту автомобілів", "Водій автотранспортних засобів категорії "С"", "Електрозварник ручного зварювання", розроблено методичні рекомендації "Розробка та використання інноваційної методики проєктів у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників"; сформовано збірник тестових завдань з професій "Слюсар з ремонту автомобілів", "Водій автотранспортних засобів категорії ?С?" та проміжні тестові завдання з професій "Слюсар з ремонту автомобілів", "Електрозварник ручного зварювання".

У 2013 р. між ДНЗ "Ржищівський професійний ліцей" та Інститутом професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України була укладена угода про науково-методичне співробітництво за темою "Підготовка учнівської молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри". Результатом роботи стала участь у проєкті "Інноваційні методики розвитку особистості". Іншою темою експериментальної роботи ДНЗ "Ржищівський професійний ліцей" є "Ефективність педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю". Метою є дослідження факторів впливу на формування професійного інтересу, чинників їхньої реальної результативності в умовах навчально-виробничого процесу ЗП(ПТ)О.

ЗП(ПТ)О Київщини є активними учасниками міжнародних виставок і конкурсів. Незмінною є участь учнів ЗП(ПТ)О у всеукраїнських конкурсах фахової майстерності. Найбільш вагомі здобутки: у 2009 р. учень ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище" Король Сергій посів І місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів закладів П(ПТ)О з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва"; учень ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище" Безрук Андрій посів ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Слюсар з ремонту автомобілів"; у 2010 р. учень ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу" Іванов Сергій посів IV місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Лицювальник-плиточник"; учень ДНЗ

"Сквирське вище професійне училище" Івашкевич Костянтин виборов VI місце у Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва"; у 2011 р. учень ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище" Галай Владислав посів V місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування"; у 2012 р. учень ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище" Прокопенко Олександр посів V місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Слюсар з ремонту автомобілів"; у 2013 році учень ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище" Баранович Олексій посів V місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва"; учень ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу" Брезіцький Дмитро посів VI місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Офіціант"; у 2017 р. учениця ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу" Редванська Юлія посіла IV місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Кондитер"; команда ДПТНЗ "Броварський професійний ліцей" у складі Макарчука Артема та Коверника Олександра, учнів 26-ї групи, посіла III місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування"; у 2018 р. учень ДНЗ "Тетіївське професійно-технічне училище" Бондаренко Сергій посів IV місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Муляр"; команда ДПТНЗ "Броварський професійний ліцей" посіла II місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування"; у 2019 р. учень ДПТНЗ "Бориспільський професійний ліцей" Власенко Сергій здобув V місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Маляр"; команда ДПТНЗ "Броварський професійний ліцей" у складі учнів Войдюка Богдана та Половця Олександра посіла I місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Мон-

тажник санітарно-технічних систем та устаткування". Крім того, у Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності серед майстрів виробничого навчання з професії "Офіціант" Паламарчук Т. В., майстер виробничого навчання ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу", посіла ІІ місце у ІІІ (фінальному) етапі конкурсу (2013 р.).

З 2016 р. започатковано змагання у рамках Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine". Команда Київської області брала участь у 8 компетенціях та виборола перемогу у двох з них: ІІ місце у компетенції "Кондитерське мистецтво" здобула учениця ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу" Тушинська Віталіна; ІІ місце у компетенції "Кулінарне мистецтво" – учень ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище" Гордієнко Андрій (2016 р.). Досягненням для Київської області став результат учениці Білоцерківського коледжу сервісу та дизайну Білик Ірини, яка змагалась у компетенції "Перукарське мистецтво" та посіла ІІ місце в номінації "Тематична зачіска на піднятому волоссі

“Молодіжна вечірка”", а також ІІ місце учениці ДНЗ "Київське обласне вище професійне училище харчових технологій та ресторанного сервісу" Тарасевич Богдани у компетенції "Кондитерське мистецтво" (2017 р.). Представники команди Київської області вибороли ІІ місце (срібна медаль): у компетенції "Кулінарне мистецтво" – Костенко Дмитро (випускник ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу"); у компетенції "Електромонтажні роботи" – учень ДПТНЗ "Білоцерківський професійний ліцей" Федотов Андрій.

Представники сфери громадського харчування достойно представляли професійно-технічну освіту Київщини на Міжнародному конкурсі професійної майстерності "Кращий працівник харчової промисловості-2016": Москаленко Ігор, учень ДНЗ "Київське обласне вище професійне училище харчових технологій та ресторанного сервісу", став призером конкурсу у номінації "Пекар-2016". У 2017 р. учень цього ж закладу освіти Тужицький Микола посів ІІІ місце у Міжнародному конкурсі професійної майстерності "Кращий працівник харчової промисловості-2017",

який проходив у м. Утена Литовської Республіки.

Участь закладів професійної (професійно-технічної) освіти Київської області у міжнародних виставках "Інноватика в освіті" та "Сучасні заклади освіти" є не менш плідною. Найбільш вагомими досягненнями педагогічних колективів є: срібна медаль у номінації "Педагогічна майстерність – домінанта професійної дії вчителя, викладача" на П'ятій Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2014" (ДПТНЗ "Фастівський центр професійно-технічної освіти"); у рамках роботи Шостої міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти-2015" за тематичними номінаціями нагороди отримали ДПТНЗ "Броварський професійний ліцей" (золота медаль), ДПТНЗ "Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти" (срібна медаль), ДПТНЗ "Богуславське вище професійне училище сфери послуг" та ДПТНЗ "Фастівський центр професійно-технічної освіти" (бронзові медалі), ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище" (гран-прі); на Сьомій Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2016" – ДПТНЗ "Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти" у номінації "Використання комплексу сучасних засобів ІКТ, програм і рішень для підвищення якості освіти" (золота медаль), ДПТНЗ "Бородянський професійний аграрний ліцей" у номінації "Інноваційні форми розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у закладах освіти" (золота медаль), ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище" – "Модернізація професійної освіти України" (золота медаль), ДПТНЗ "Богуславське вище професійне училище сфери послуг" у номінації "Психологічна підтримка дітей і молоді, які знаходяться у складних життєвих обставинах" та ДПТНЗ "Фастівський центр професійно-технічної освіти" (срібні медалі); на Восьмій Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2017" призерами стали: ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище" – срібна медаль та диплом у номінації "Розробка та впровадження інноваційних проєктів, тренінгових технологій, програм і рішень для осучаснення навчального процесу та підвищення рівня знань молоді", ДПТНЗ "Броварський професійний ліцей" – золота медаль та диплом у номінації "Партнерство як стратегічний ресурс інноваційного розвитку навчальних закладів", Навчально-методичний кабінет професійно-

технічної освіти у Київській області – золота медаль та диплом у номінації "Освіта дорослих – невід'ємна складова освіти впродовж життя"; на Десятій Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2019" нагороди отримали ДНЗ "Білоцерківське професійно-технічне училище імені П. Р. Поповича", ДПТНЗ "Білоцерківський професійний ліцей", Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти у Київській області (золоті медалі), ДПТНЗ "Богуславське вище професійне училище сфери послуг" (срібна медаль) та ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу" і ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище" (бронзова медаль).

Номінанти Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності

Переможці Десятої Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти-2019"

Професійно-технічна освіта Київщини на Дванадцятій Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2021"

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

Система професійної (професійно-технічної) освіти в Кіровоградській області охоплює заклади професійної (професійно-технічної) освіти, відділ професійно-технічної, фахової передвищої, вищої освіти управління професійно-технічної, фахової передвищої, вищої освіти та кадрового забезпечення Департаменту освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації, Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти у Кіровоградській області та має на меті підготовку кваліфікованих робітників, які кількісно та якісно відповідають вимогам ринку праці регіону.

З метою залучення до реалізації функцій, делегованих Міністерством освіти України обласним державним адміністраціям, у 2016 р. створена Регіональна рада професійної освіти як дорадчий орган обласної державної адміністрації. До складу ради залучені представники всіх соціальних партнерів на ринку праці регіону. У 2019 р. затверджено Перспективний план розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Кіровоградській області на 2019-2021 роки.

Упродовж 2016-2018 рр. в області були реалізовані заходи, передбачені Перспективним планом розвитку професійно-технічної освіти на 2016-2018 роки, якими визначались 3 основних напрями розвитку П(ПТ)О. Перспективний план розвитку П(ПТ)О в Кіровоградській області на 2019-2021 роки складається із 6 розділів, що визначають головні напрями розвитку системи профтехосвіти: забезпечення відповідності підготовки робітничих кадрів потребам ринку праці регіону; формування мережі навчально-практичних центрів; поліпшення матеріально-технічної бази навчально-виробничого процесу ЗП(ПТ)О; поліпшення соціально-побутової інфраструктури ЗП(ПТ)О; забезпечення виконання вимог чинного законодавства щодо фінансово-господарської діяльності ЗП(ПТ)О; реорганізація мережі навчальних закладів, які здійснюють підготовку робітничих кадрів.

У Кіровоградській області освітню діяльність здійснюють 20 державних ЗП(ПТ)О II-III атестаційного рівнів та 42 заклади I атестаційного рівня різних форм власності. Станом на 01.01.2021 р. мережа ЗП(ПТ)О представлена такими закладами:

1 центр професійної освіти, 2 вищі професійні училища, 8 ліцеїв, 7 професійно-технічних училищ, 2 навчальні центри (при установах виконання покарань); 14 закладів професійної (професійно-технічної) освіти ТСО; 2 автошколи; 9 навчально-виробничих комбінатів (міжшкільних), навчальних центрів підприємств, установ та організацій. Окрім того, на території області функціонує Макіївське професійне училище соціальної реабілітації ім. А. С. Макаренка, яке переміщене з тимчасово окупованих районів Донецької області, підпорядковане Міністерству освіти і науки України і фінансується з державного бюджету, та 2 заклади (Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування та ПТУ № 12 м. Знам'янка) знаходяться у стадії ліквідації юридичної особи.

Наразі в ЗП(ПТ)О області здійснюється підготовка кваліфікованих робітників із-понад 60 професій, а саме: штукатур; лицювальник-плиточник; зварник; монтажник гіпсокартонних конструкцій; монтажник санітарно-технічних систем і устаткування; верстатник широкого профілю; оператор верстатів із програмним керуванням; слюсар-ремонтник; електрозварник ручного зварювання; електрогазозварник; електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах; слюсар із складання металевих конструкцій; помічник машиніста тепловоза; слюсар з ремонту рухомого складу; електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту устаткування; електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування; оператор поштового зв'язку; слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування; тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва; кондитер; офіціант; касир (на підприємстві, в установі, організації); касир (в банку); адміністратор; оператор з обробки інформації та програмного забезпечення; кравець; закрійник; перукар (перукар-модельєр); швачка; електромонтер з обслуговування електроустановок; монтувальник шин; налагоджувальник контрольно-вимірювальних приладів та автоматики; муляр; провідник пасажирських вагонів; касир квитковий; оператор комп'ютерного набору; секретар керівника (організації, підприємства, установи); радіомеханік з обслуговування та ремонту РТА; електромонтер станційного устаткування телефон-

ного зв'язку; оператор телекомунікаційних послуг; водій автотранспортних засобів; машиніст крана автомобільного; робітник фермерського господарства; продавець продовольчих товарів; продавець непродовольчих товарів; контролер ощадного банку; офісний службовець (бухгалтерія); обліковець з реєстрації бухгалтерських даних; манікюрник; майстер ресторанного обслуговування; педикюрник; контролер-касир; візажист; візажист-стиліст; маляр; столяр будівельний; токар; помічник машиніста електровоза; слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; кухар та ін. Протягом 2016-2019 рр. упроваджена підготовка з нових для закладів регіону професій: зварник; слюсар-ремонтник; майстер ресторанного обслуговування; формувальник ковбасних виробів; оператор з обробки інформації та програмного забезпечення; агент з організації туризму; майстер ресторанного обслуговування.

Станом на 01.01.2021 р. контингент учнів складав 6619 осіб, з них 2176 учнів у ЗП(ПТ)О м. Кропивницький, 4443 учні у закладах, що фінансуються з обласного бюджету. Разом із професійним навчанням у закладах П(ПТ)О здобувають повну загальну середню освіту 74 % від загальної кількості учнів, чим забезпечується їхнє право на освіту, визначене чинним законодавством. У Кіровоградській області функціонує 2 навчальні центри при установах виконання покарань, де щорічний обсяг прийому складає 360 осіб.

На базі ДНЗ "Професійно-технічне училище № 40 м. Новоукраїнка", "Знам'янський професійний ліцей", "Олександрійський професійний ліцей", ДЗП(ПТ)О "Центральноукраїнський професійний будівельний ліцей" функціонували спеціальні групи для дітей з особливими освітніми потребами. У спеціальних групах навчались: 2015-2016 н. р. – 64 учні; 2016-2017 н. р. – 77 учнів; 2017-2018 н. р. – 62 учні; 2018-2019 н. р. – 46 учнів; 2019-2020 н. р. – 45 учнів; 2020-2021 н. р. – 69 учнів. З 2019-2020 н. р. у Кропивницькому вищому професійному училищі впроваджено інклюзивне навчання 2 учнів.

В області системно здійснюються заходи з оптимізації мережі ЗП(ПТ)О. У 1991 р. було реорганізовано професійно-технічні училища № 4 м. Кіровограда та Піщанобрідське училище-рад-

госп, а на їхній базі створено заклади нового типу – Кіровоградське вище професійне училище № 4 (нині – Центральноукраїнське вище професійне училище імені Миколи Федоровського) та Піщанобрідське училище-агрофірму (нині – Піщанобрідський професійний аграрний ліцей). У 1996 р. училища № 1 і № 18 м. Кіровограда об'єднано, на їхній базі створено ПТУ № 18. У 1997 р. професійно-технічні училища № 2 і № 15 ліквідовано, а на їхній базі створено професійно-технічне училище № 2. Здійснено заходи щодо ліквідації Кіровоградського ПТУ № 8, Інгульського ПТУ № 34 Устинівського району, Маловисківського ПТУ № 16 та Оникіївського № 37, Світловодського № 5 і Микільського ПТУ № 41 Світловодського району. На базі ліквідованих закладів шляхом злиття утворено Кіровоградське училище № 8, Маловисківське № 16 і Світловодське № 5, які стали правонаступниками після їхньої ліквідації, а училище № 34 – філією ПТУ № 8. Цього ж року ліквідовано профтехучилище № 6 м. Кіровограда, а його приміщення передано училищу № 18. У 1999 р. в Кіровограді створено перший в області приватний професійно-технічний навчальний заклад "Навчальний центр “Освіта-2”" (завершив свою діяльність у лютому 2019 р.). Цього ж року професійно-технічне училище № 9 отримало статус вищого професійного училища № 9 м. Кіровограда.

У 2000 р. у смт Олександрівка відкрито філію Кіровоградського ПТУ № 14. У 2004 р. ПТУ № 2 м. Кіровограда реорганізовано в Кіровоградський професійний ліцей; ПТУ № 3 м. Знам'янка – в Знам'янський професійний ліцей; ПТУ № 10 смт Капітанівка Новомиргородського району – в Капітанівський професійний ліцей переробної промисловості; ПТУ № 13 м. Олександрія – в Олександрійський професійний ліцей; ПТУ № 14 м. Кіровограда – в Кіровоградський професійний ліцей побутового обслуговування; ПТУ № 18 м. Кіровограда – в Кіровоградський професійний ліцей сфери послуг, ПТУ № 31 м. Олександрія – в Олександрійський професійний аграрний ліцей; ПТУ № 35 м. Гайворон – в Гайворонський професійний аграрний ліцей; Піщанобрідське училище-агрофірма Добровеличківського району – в Піщанобрідський професійний аграрний ліцей.

У 2015 р. ліквідовані ПТУ № 7 м. Олександрія Кіровоградсь-

кої області, Олександрійське професійно-технічне училище № 33 Кіровоградської області шляхом приєднання їх до Державного навчального закладу "Олександрійський професійний ліцей. У 2016 р. до Державного навчального закладу "Олександрійський професійний ліцей" приєднано Олександрійське професійно-технічне училище № 17 Кіровоградської області. Професійно-технічне училище № 11 м. Ульяновка Кіровоградської області реорганізоване в Державний навчальний заклад "Благовіщенський професійний ліцей". У 2017 р. Кіровоградський професійний ліцей побутового обслуговування перейменовано в Державний навчальний заклад "Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування"; філія Кіровоградського професійного ліцею побутового обслуговування стала відокремленим структурним підрозділом професійно-технічного училища № 16 м. Мала Виска. Реорганізовано зі зміною назви і типу навчального закладу ДНЗ "Кіровоградський професійний ліцей імені Героя Радянського Союзу О. С. Єгорова" у Регіональний центр професійної освіти ім. О. С. Єгорова. У 2017 р. реорганізовані: Капітанівський професійний ліцей переробної промисловості шляхом його приєднання до ПТУ № 16 м. Мала Виска; професійно-технічне училище № 12 м. Знам'янка шляхом приєднання до ДНЗ "Знам'янський професійний ліцей".

Протягом 2016-2020 рр. в області створено 7 навчально-практичних центрів (НПЦ), а саме: 2016 р. – НПЦ санітарно-технічних робіт (ПТУ № 8, у подальшому – ДЗП(ПТ)О "Центральноукраїнський професійний будівельний ліцей"); 2017 р. – сільськогосподарський НПЦ при ПТУ № 32 м. Бобринець; 2018 р. – НПЦ електротехнічного виробництва на базі ПТУ № 38 смт Голованівськ та НПЦ зварювальних робіт на базі ПТУ № 16 м. Мала Виска; 2019 р. – НПЦ з професій "Токар, верстатник широкого профілю, фрезерувальник, шліфувальник, свердлувальник" на базі Центральноукраїнського вищого професійного училища імені Миколи Федоровського та НПЦ з професій "Слюсар-ремонтник, слюсар механоскладальних робіт, слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів, слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування" на базі ДНЗ "Олександрійський професійний ліцей"; 2020 р. – НПЦ з професії "Електрозварник ручного зварювання" на

базі ДНЗ "Олександрійський професійний ліцей".

Із 2017 р. у закладах П(ПТ)О розпочато впровадження дуальної форми навчання. У 2017-2018 н. р. розпочали впровадження елементів дуальної форми навчання три ЗП(ПТ)О (Центральноукраїнське вище професійне училище імені Миколи Федоровського на базі ПАТ "Гідросила", ПраТ "ГідросилаАПМ", ПАТ "Ельворті", професія "Верстатник широкого профілю; Оператор верстатів із програмним керуванням", Регіональний центр професійної освіти імені О. С. Єгорова на базі ПП "Авто-Шанс-Центр", професія "Слюсар з ремонту автомобілів", Державний заклад професійної (професійно-технічної) освіти "Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі" на базі ТОВ "Копілка", професія "Продавець продовольчих товарів; Контролер-касир"). У 2018-2019 н. р. кількість закладів зросла до 14, кількість професій – до 10 (долучилися: Державний навчальний заклад "Знам'янський професійний ліцей" – за професією "Слюсар з ремонту рухомого складу" (АТ "Укрзалізниця"); ПТУ № 36 смт Новгородка – за професією "Швачка" (ТОВ "Швейне виробництво

Відкриття навчально-практичного центру з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" у ПТУ № 38 смт Голованівськ. Праворуч – перший заступник голови обласної державної адміністрації Коваленко С. П., ліворуч – директор ПТУ № 38 смт Голованівськ Леонтюк Б. Б., 2018 р.

«Мрія Є»"); Державний навчальний заклад "Благовіщенський професійний ліцей" – за професією "Кондитер" (ФОП Волошенюк), ПТУ № 38 смт Голованівськ – за професією "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (ПП "Дніпро", ТОВ АПК "Розкішна"). Станом на 01.09.2020 р. впровадження дуальної форми навчання здійснювалось у 12 ЗП(ПТ)О області у 25 навчальних групах із 8 моно та 2 інтегрованих професій. Загальний контингент учнів, що навчались за дуальною формою, на 01.09.2020 р. становив 708 осіб. У 2021-2022 н. р. До дуальної форми навчання долучився Олександрійський професійний аграрний ліцей за професією "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Водій автотранспортних засобів" (ТОВ УкрАгроКом).

У рамках співпраці підприємств та ЗП(ПТ)О Кіровоградської області з Службою старших експертів (SES) Німеччини у березні 2020 р. відбувся візит представника Служби старших експертів Німеччини (SES) у сфері дуальної освіти Ральфа Вільгельмі, було презентовано систему навчання учнів у професійних школах

Проходження виробничої практики учнями Центральноукраїнського вищого професійного училища імені Миколи Федоровського на базі ПАТ "Ельворті", 2018 р.

Проходження виробничої практики учнями Центральноукраїнського вищого професійного училища імені Миколи Федоровського на базі ПрАТ "Гідросила АПМ", 2018 р.

Експерт Служби старших експертів Німеччини (SES) у сфері дуальної освіти Ральф Вільгельмі знайомиться з базою Центральноукраїнського вищого професійного училища імені Миколи Федоровського

На базі підготовки кваліфікованих робітників з професії "Верстатник широкого профілю; Оператор верстатів з програмним керуванням" (Центральноукраїнське вище професійне училище імені Миколи Федоровського, 2020 р.)

Німеччини та стан впровадження дуальної освіти у Центральноукраїнському вищому професійному училищі імені Миколи Федоровського та підприємствах ВАТ "Ельворті Груп".

Представники підприємств ПрАТ "Гідросила АПМ", АТ "Гідросила", АТ "Ельворті", ТОВ "Копілка", виробничого підрозділу служби локомотивного господарства "Локомотивне депо Знам'янка" беруть активну участь в оцінюванні результатів навчання та здобутої кваліфікації; проводять незалежний моніторинг навчальних досягнень; сприяють виконанню пробних кваліфікаційних робіт в умовах виробництва; присутні в освітніх закладах при проведенні поетапних та державних кваліфікаційних атестацій.

Починаючи з 2018 р. ЗП(ПТ)О здійснено перехід на навчання за СП(ПТ)О на модульно-компетентнісній основі. Станом на 01.09.2021 р. підготовка робітничих кадрів за СП(ПТ)О, заснованих на компетентностях, здійснюється з 38 професій (100 % від тих, на які ці СП(ПТ)О затверджені), що становить 71,7 % від загальної кількості професій, за якими здійснюється підготовка кваліфікованих робітників в області.

Методика викладання та навчання в ЗП(ПТ)О області зорієнтована на застосування, поряд з традиційними, сучасних технологій, форм та методів навчання. Найбільш поширеними серед них є: особистісно орієнтовані, проєктні, імітаційно-ігрові, проблемно-розвивальні технології, продуктивне навчання, кейс-технологія, технологія розвитку критичного мислення, фреймова технологія, випереджувальне навчання, технологія вебквесту, тренінги, майстер-класи та ін.

В області широко впроваджуються ІТ-ресурси. Викладачі та майстри виробничого навчання активно використовують онлайн-дошки – Linoit, WikiWall, Padlet; програми для створення mind-map (схем) – Гугл, Bubbl.us, Cacoo; платформи для створення тестів, вікторин – Гугл Форми, Kahoot, Plickers, LearningApps, EasyTestMaker, LectureRacing, Quizlet, Wizer.Me; платформи для створення коміксів – Storyboardthat.com; онлайнові редактори презентацій, сервіси для візуалізації інформації – Prezi, Гугл Презентації, Slideboom, Wixie, Sway тощо. Збільшилась кількість персональних блогів викладачів, покращилось змістове наповнення

Відкритий урок виробничого навчання за темою "Обробка низу рукавів пришивними манжетами" в рамках роботи обласної школи майстрів-початківців проводить майстер виробничого навчання Стензя Надія, ДНЗ "Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування", 2015 р.

Відкритий урок виробничого навчання за темою "Виконання крайових швів" у рамках роботи обласної школи майстрів-початківців проводить майстер виробничого навчання Швидка Наталія, ДНЗ "Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування", 2019 р.

вебсайтів ЗП(ПТ)О.

Протягом останніх п'яти років педагогічні працівники області як основні розробники підготовили проєкти чотирьох СП(ПТ)О з професій "Візажист", "Візажист-стиліст" (2018 р.), "Контролер в банку", "Конролер-касир" (2019 р.). Окрім того, представники області були учасниками творчих груп із розробки СП(ПТ)О з професій: "Верстатник широкого профілю", "Оператор верстатів з програмним керуванням" (2017 р., 2021р.), "Офісний службовець (бухгалтерія)" (2019 р.), "Кухар", "Кондитер", "Майстер ресторанного обслуговування", "Машиніст електровоза", "Машиніст тепловоза", "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування", "Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення", "Радіомеханік з обслуговування та ремонту радіотелевізійної апаратури" (2021 р).

У системі професійної (професійно-технічної) освіти Кіровоградщини реалізуються інноваційні проєкти, спрямовані на системне впровадження педагогічних, управлінських та технологічних інновацій. Серед них – Всеукраїнський експеримент щодо впровадження елементів дуальної освіти, (2017 р.-по теперішній час); проєкт "Реформування обласних мереж професійної (професійно-технічної) освіти в Україні: запровадження автономії та звітності закладів професійної (професійно-технічної) освіти" (2020 р.).

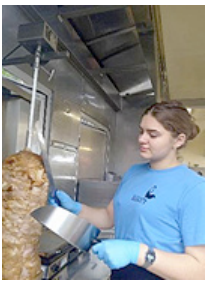
Системному впровадженню інновацій в освітній процес, створенню міцних партнерських зв'язків сприяє участь у міжнародних проєктах, зокрема: Еразмус+ "Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні", програмі "EU4Skills. Кращі навички для сучасної України", проєкті МОП "Е-ПТН3 в Україні: безперервність навчання в умовах COVID-19" у співпраці з експертами Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) (2020-2021 рр.), проєкті міжнародної технічної допомоги "Публічно-приватне партнерство для поліпшення сантехнічної освіти в Україні" (ДЗП(ПТ)О "Центральноукраїнський професійний будівельний ліцей" (2020, 2021 рр.), німецько-українському проєкті "Професійна освіта у будівельній сфері України" (ПТУ № 30 с. Торговиця, Регіональний

центр професійної освіти ім. О. С. Єгорова, 2019-2020 рр.).

Упродовж 2018-2019 рр. ДНЗ "Професійно-технічне училище № 40 м. Новоукраїнка" брав активну участь у заходах, організованих у рамках проєкту "Голос громади" в місцевому самоврядуванні програми USAID "Децентралізація приносить кращі результати та ефективність" (DOBRE).

Метою проєктів "Крок до європейської спільноти" та "Працюй і навчайся в Республіці Польща" (2017-2021 рр.), які реалізовані на базі Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти "Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі", було забезпечення міжнародного стандарту підготовки фахівців встановленого рівня кваліфікацій з професій "Перукар (перукар-модельєр)", "Перукар (перукар-модельєр). Манікюрник. Педикюрник", "Перукар (перукар-модельєр). Візажист. Візажист-стиліст", "Кухар", зорієнтованого на інтеграцію у соціально-економічне середовище Європи і світу, зменшення структурних причин міграції молодих фахівців. У результаті співпраці відбувся обмін групами учнів щодо ознайомлення з системою підготовки робітничих кадрів регіонів-партнерів, стажування учнів та працівників ліцею на підприємствах Республіки Польща.

Укладені угоди з підприємствами ресторанного й туристичного сервісу Республіки Болгарія ("INTERNOBMEN" м. Варна та "SerenetiBay" м. Царево) Регіональним центром професійної освіти ім. О. С. Єгорова та Державним закладом професійної (професій-

Стажування учнів та працівників ДЗП(ПТ)О "Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі" на підприємствах Республіки Польща, 2021 р.

Стажування та виробнича практика на курортах Болгарії. Учні Регіонального центру професійної освіти ім. О. С. Єгорова та ДЗП(ПТ)О "Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі", 2019 р.

но-технічної) освіти "Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі".

Партнерами закладів П(ПТ)О є найбільші підприємства регіону: регіональна філія "Одеська залізниця" АТ "Українська залізниця"; виробничий підрозділ служби локомотивного господарства "Локомотивне депо Знам'янка"; АТ "Гідросила Груп" та АТ "Ельворті Груп"; ТДВ "Дніпро-енергобудпром"; ТОВ "Буд-Контроль"; ПП "ВТ Кіровоград-Трансгазбуд"; Кіровоградська філія ПАТ "Укртелеком"; Кіровоградська дирекція АТ "Укрпошта"; ПАТ "НВП Радій"; Кіровоградське регіональне управління ПАТ КБ "Приватбанк"; Кіровоградське обласне управління АТ "Ощадбанк"; ТОВ "Інтернет сервіс провайдер "Шторм-НЕТ""; управління поліції охорони у Кіровоградській області; завод "Ремсинтез"; ПрАТ ШФ "Зорянка"; підприємства ресторанного господарства; Корпорація "XXI століття"; ТОВ "Карат"; ТОВ "ДЦ Україна"; мережа магазинів "Watsons"; ТОВ "Копілка"; Фірма ESTEL; Центр перукарів Кіровоградщини; ТОВ "УкрАгроКом"; фермерські господарства області. Характер співпраці полягає не лише в здобутті практичних навичок майбутньої професії під час проходження виробничої практики та подальшого працевлаштування, а й у впровадженні дуальної форми навчання, новітніх виробничих технологій, стажуванні педагогічних працівників, коригуванні змісту освітніх програм та внесенні регіонального компоненту освіти. Окрім такої співпраці, підприємства надають інвестиції в покращення матеріально-технічної бази закладів П(ПТ)О та впровадження енергозберігаючих технологій.

Налагоджена співпраця з освітніми та науковими установами, громадськими організаціями, серед яких: Інститут модернізації змісту освіти, Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти УМО НАПН України, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, КЗ "Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського", Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені В. Винниченка.

З питань підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів П(ПТ)О налагоджені партнерські відносини з науковими установами: Університетом менеджменту освіти Національної

академії педагогічних наук України, Білоцерківським інститутом неперервної професійної освіти, комунальним закладом "Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського", науково-методичними центрами та освітніми закладами інших регіонів.

Активна співпраця щодо всебічного розвитку здобувачів освіти, проведення благодійних акцій, превентивного виховання молоді, діяльності учнівського самоврядування, реалізація заходів соціального захисту учнів відбуваються із залученням Кропивницького міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; служби у справах дітей Кіровоградської обласної державної адміністрації; Центральноукраїнського державного будинку художньої та технічної творчості; КЗ "Кіровоградський обласний наркологічний диспансер"; Кіровоградського міського відділення управління МВС України в Кіровоградській області; Кіровоградського прес-клубу реформ; Клініки, дружньої до молоді; обласного навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти; інклюзивно-ресурсного центру управління освіти міської ради міста Кропивницького; обласного благодійного фонду "Повернення до життя"; Української асоціації арт-терапії; громадських та благодійних організацій.

У результаті системної співпраці з міжнародними партнерами (Фундація сприяння спорту та здоров'ю (Республіка Польща); Компанія InternobmenLTD, Болгарія; Компанія Kadernictvi, Чехія) реалізується стажування учнів на підприємствах ресторанного сервісу країн Європейського Союзу, вивчення ними передових виробничих технологій, забезпечення профільними закладами реалізації міжнародного стандарту підготовки фахівців із професій "Перукар", "Кухар".

Важливим напрямом роботи закладів П(ПТ)О є взаємодія з закладами вищої освіти відповідного профілю. Закладами-партнерами є Кропивницький будівельний коледж, Економіко-технологічний інститут ім. Р. Ельворті, Центральноукраїнський національний технічний університет, Дніпровський індустріально-педагогічний технікум, Черкаський державний технологічний університет, Кропивницький інженерний коледж, Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова, Харківський на-

ціональний університет радіоелектроніки, Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Дніпропетровський коледж технологій та дизайну, Гайворонський політехнічний коледж, ВСП Агротехнічний коледж Уманського НУС, Київський національний університет культури і мистецтв, Уманський педагогічний університет імені Павла Тичини, Уманський національний університет садівництва, ВСП "Тальянківський аграрний коледж" Уманського НУС, Кропивницький коледж харчування та торгівлі, Кіровоградський інститут розвитку людини, Уманський національний університет садівництва та ін.

В області приділяється увага виховній роботі учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Педагогічними колективами закладів професійної (професійно-технічної) освіти області щорічно проводяться заходи, направлені на формування громадянської культури учнів: акції ("Запали свічку пам'яті", "За чисте довкілля", "Серце до серця", "Затишок", "Квіти пам'яті"), трудові десанти ("Листя", "Земля"), українські вечорниці, День захисника Вітчизни, до Дня перемоги у Другій світовій війні, уроки мужності ("Крути – подвиг і трагедія", "Україна на землі одна"), бесіди ("Наша Вітчизна – демократична Україна", "Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину", "З історії державних символів України", "Український народ – єдине джерело влади в Україні", "Права і свободи людини і громадянина в Україні", "Прокуратура, правосуддя, Конституційний суд в Україні"), диспути ("Що означає бути патріотом України", "Чи потрібен я Україні таким, яким є сьогодні"), тижні рідної мови, конкурси декламаторів поезій Тараса Шевченка, екскурсії до Алеї Слави, краєзнавчого музею, містом тощо.

У більшій частині закладів діють військово-спортивні гуртки, історико-правові клуби, євроклуби. Окремої уваги заслуговує волонтерська діяльність колективів закладів.

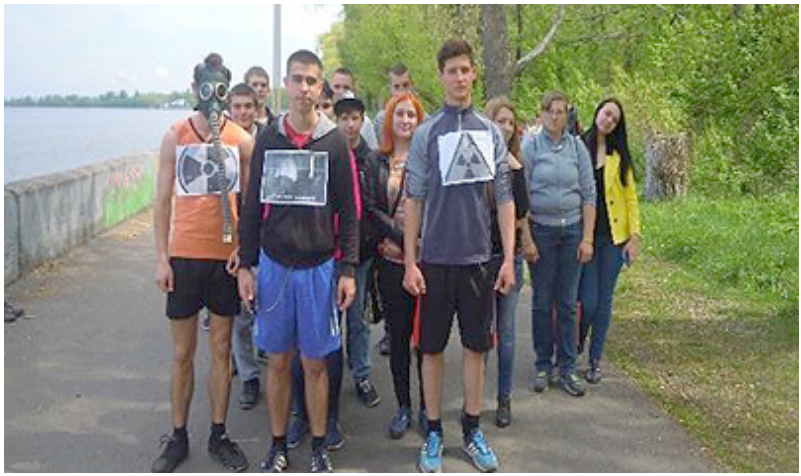
Методична робота з педагогічними кадрами в закладах професійної (професійно-технічної) освіти спрямована на формування професійної компетентності, збереження та розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу, вироблення інноваційного стилю діяльності. Змістовна частина роботи Навчально-

Виставка-ярмарок робітничих професій. Майстер-клас проводить учень Вищого професійного училища № 4 м. Кіровограда, 2013 р.

Колекція моделей одягу "Україна молода", Кіровоградська обласна філармонія. Автор: творча група учнів та майстрів виробничого навчання Державного навчального закладу "Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування", 2019 р.

Акція "Біжу заради життя!" організована заступником директора з виховної роботи Риженко Лілією спільно з учнівським самоврядуванням. Учасники: учні професійно-технічного училища № 5 м. Світловодськ, 2016 р.

Співпраця з Корпусом миру США в Україні за програмою "Вільний удар" з метою обізнаності молоді щодо ВІЛ/СНІДу. ДНЗ "ПТУ № 40 м. Новоукраїнка", тренер-експерт Радислав Петрів та група учнів навчального закладу, 2015 р.

методичного кабінету професійно-технічної освіти у Кіровоградській області включає проведення науково-практичних конференцій, педагогічних читань, тематичних семінарів, навчальних семінарів-практикумів, просвітницьких тренінгів, шкіл новопризначених працівників та передового педагогічного досвіду, лекторіїв, онлайн-консультпунктів, які проводяться диференційовано, залежно від поставлених завдань, складу педагогічних працівників, рівня їхньої професійної компетентності. Актуальним і продуктивним стало проведення онлайн-заходів, зокрема регіональних та всеукраїнських вебінарів, що дає змогу охопити велику кількість слухачів, перейняти досвід колег та поділитися власним.

Важливою ланкою роботи НМК є інформаційно-видавнича діяльність. Працівниками НМК ПТО здійснюється інформаційно-методичне забезпечення діяльності ЗП(ПТ)О, зокрема підготовка та розповсюдження методичних рекомендацій, збірників, пам'яток, дайджестів, методичних порадників, електронного вісника, розробка різноманітних видів дидактичного забезпечення.

Важливе місце в діяльності ЗП(ПТ)О області і НМК займає дослідно-експериментальна робота. У 2010-2011 рр. у Кропивницькому професійному ліцеї сфери послуг (нині ДЗП(ПТ)О "Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі") створено обласний експериментальний педагогічний майданчик "Виховання громадянської відповідальності учнів в умовах участі в діяльності органів учнівського самоврядування".

У 2014-2015 рр. на базі Олександрійського професійного ліцею (тепер ДНЗ "Олександрійський професійний ліцей") проводився експеримент регіонального рівня з проблеми "Впровадження технології “Ukrainian fashion food” у підготовці професійно мобільного робітника".

Активно проводиться в області експериментальна діяльність на рівні закладів. Так, методична комісія сфери послуг ДЗП(ПТ)О "Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі" спільно зі студією перукарського мистецтва, нігтьового дизайну та візажу у 2016-2017 рр. провела експериментальну діяльність щодо поєднання інновацій у перукарській справі з українськими традиціями – Ukrainian fashion. У результаті презентовано діяльність творчих груп (Hair-care by Ukrainian style (догляд за волоссям

по-українськи), керівник групи Смоквіна О. М.; Ukrainian male grooming (українська чоловіча стрижка), керівник групи Потапенко Т. О.; Ukrainian hairstyles for woman (українська жіноча зачіска), керівники групи Калюжна Л. М., Шамаріна М. А.), проведено 10 майстер-класів, створено 6 посібників, збірник інструкційно-технологічних карток, відеотеку навчальних фільмів.

Педагогічні працівники з професії "Кухар" ПТУ № 32 м. Бобринець протягом 2016-2018 рр. провели дослідно-експериментальну роботу з проблеми "Розширення асортименту традиційних страв із гарбуза зразками світової кухні у підготовці фахівців з професії "Кухар".

Протягом 2018-2019 рр. тривала дослідно-експериментальна діяльність викладачів Регіонального центру професійної освіти ім. О. С. Єгорова, Гайворонського професійного аграрного ліцею щодо впровадження ІТ-технологій на уроках загальноосвітніх дисциплін. Результатом роботи викладача фізики Вихристюка О. В. з впровадження проблеми "Використання ІТ-ресурсів на уроках фізики" в Регіональному центрі професійної освіти ім. О. С. Єгорова стало орієнтування освітнього процесу на активне застосування ІТ-ресурсів на уроках фізики.

У результаті дослідницької роботи викладача хімії Гайворонського професійного аграрного ліцею Стародуб І. А., яка працює над проблемою "Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій на уроках хімії", реалізовані основні принципи побудови комп'ютеризованих методик навчання хімії, які адаптовані до умов освітнього процесу в закладах П(ПТ)О. Викладачем напрацьований каталог презентацій з теми "Неорганічна хімія"; створені збірки професійно спрямованих задач для кулінарного профілю, довідник курсу "Неорганічна хімія"; розроблений комплекс завдань з використанням різноманітних онлайн-сервісів.

Наразі в області розпочато експериментально-дослідну діяльність обласного рівня з проблеми "Формування м'яких навичок (soft skills) майбутніх кваліфікованих робітників в освітньому середовищі закладу професійної (професійно-технічної) освіти" (ДЗП(ПТ)О "Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі") та на рівні закладу освіти – "Активізація творчого поте-

нціалу учнів засобами STEM-освіти" (Центральноукраїнське вище професійне училище імені Миколи Федоровського).

За період 2001-2021 рр. учні З(ПТ)О вибороли 21 призове місце та стали стипендіатами Президента України у Всеукраїнських конкурсах фахової майстерності з професій: "Оператор комп'ютерного набору": 2001 р. – І місце (ВПУ № 9); 2002 р. – ІІ місце (ПТУ № 17); 2003 р. – ІІ місце (ВПУ № 9); 2006 р. – ІІ місце (ВПУ № 9); "Перукар": 2002 р. – ІІІ місце (ПТУ № 18); 2021 р. – І місце (ДЗП(ПТ)О "Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі); "Кравець": 2004 р. – ІІІ місце (ПТУ № 14); 2007 р. – V місце (Кіровоградський професійний ліцей побутового обслуговування); 2018 р. – V місце (ДНЗ "Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування); "Лицювальник-плиточник": 2005 р. – IV місце (Кіровоградський професійний ліцей); "Електрогазозварник": 2007 р. – ІІ місце (ВПУ № 4); "Столяр будівельний": 2007 р. – V місце (Кіровоградський професійний ліцей); 2013 р. – VI місце (ПТУ № 8); "Кондитер": 2011 р. – ІІІ місце (Кіровоградський професійний ліцей); "Електрозварник ручного зварювання": 2011 р. – IV місце (ПТУ № 7); "Слюсар з ремонту автомобілів": 2014 р. – V місце (ДНЗ "Кіровоградське вище професійне училище № 4"); "Слюсар з ремонту рухомого складу": 2014 р. – VI місце (ПТУ № 12); "Помічник машиніста електровоза": 2016 р. – VI місце (ПТУ № 12); "Кухар: 2014 р. – VI місце (ДНЗ "Кіровоградський професійний ліцей імені Героя Радянського Союзу О.С.Єгорова"); 2019 р. – ІІІ місце (Регіональний центр професійно-технічної освіти ім. О. С. Єгорова); "Продавець продовольчих товарів": 2018 р. – V місце (ДНЗ "Кіровоградський професійний ліцей сфери послуг".

За результатами Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів з предметів загальної середньої освіти здобувачі освіти ЗП(ПТ)О отримали 80 дипломів та 59 сертифікатів, зокрема: диплом ІІІ ступеня у ІІІ (фінальному) етапі Міжнародного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка; 16 сертифікатів "Відмінний результат" у Міжнародному математичному конкурсі "Кенгуру"; 6 дипломів абсолютного переможця на міжнародному рівні у Міжнародній природознавчій грі "Геліантус"; 15 дипломів І ступеня у Міжнародній природознавчій грі "Геліа-

нтус"; 16 сертифікатів "Відмінний результат" у Всеукраїнському фізичному конкурсі "Левеня"; 4 сертифікати "Відмінний результат" у Міжнародному конкурсі з інформатики та комп'ютерної вправності "Бобер"; 4 сертифікати "Золотий колосок" у Міжнародному інтерактивному учнівському природничому конкурсі "Колосок"; 5 дипломів І ступеня у Міжнародному дистанційному конкурсі з інформатики "Олімпіс"; 2 дипломи ІІІ ступеня у Всеукраїнському бізнес-турнірі "Стратегія фірми"; 19 дипломів І ступеня у Всеукраїнській українознавчій грі "Соняшник"; 25 дипломів І ступеня у Міжнародній грі зі світової літератури "Sunflower"; 14 золотих сертифікатів у Всеукраїнській грі з англійської мови "Puzzle"; 5 сертифікатів "Золотий Лелека" у Міжнародному конкурсі юних істориків "Лелека", 7 дипломів І ступеня у Міжнародному дистанційному конкурсі з англійської мови "Олімпіс".

Комплексний іспит у ДНЗ «Знам'янський професійний ліцей», 2021 р.

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ

Надання ПТОН та БПН у Луганській області регламентується нормативно-правовими документами, затвердженими Кабінетом Міністрів України, Міністерством освіти і науки України. Крім того, в області була запроваджена Регіональна цільова соціальна програма "Освіта Луганщини" на 2017-2020 рр.; Програма зайнятості населення Луганської області на період до 2020 р.; План заходів з реалізації в Луганській області Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 р.; Регіональна цільова програма розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва на 2018-2020 рр.

У структурі Луганської обласної державної адміністрації діє Департамент освіти і науки, до складу якого входить управління дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти. Складовою управління є відділ П(ПТ)О та координації діяльності закладів вищої освіти. НМЦ ПТО забезпечує навчально-методичну та науково-методичну підтримку ЗП(ПТ)О області, здійснює навчання викладацького складу, методичний супровід розроблення робочих навчальних планів і освітніх програм тощо. Навчання здійснюється у 22 закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Сфера П(ПТ)О Луганської області, у порівнянні з довоєнним періодом, зазнала значних втрат. Кількість ЗП(ПТ)О Луганщини у 2018 р. нараховує 23 ЗП(ПТ)О, з них: 16 – професійні ліцеї, 3 – вищі професійні училища, 1 – Відокремлений підрозділ "Регіональний центр професійної освіти Луганського національного університету імені Тараса Шевченка", 3 – навчальні заклади I-II рівнів акредитації (коледжі). На базі чотирьох ЗП(ПТ)О області створено п'ять навчально-практичних центрів. Крім того, професійно-технічне навчання, перепідготовку або підвищення кваліфікації за робітничими професіями в області здійснюють ДНЗ "Луганський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості", Навчальний центр Аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Луганській області, Відділ

навчання та розвитку ПрАТ "Лисичанська тафтова інвестиційна компанія", Відокремлений підрозділ "Луганський державний обласний навчальний центр підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів АПК Луганського національного університету", ТОВ "Навчальний центр "ЄВРО", Навчальний центр ТОВ "Рубіжанський трубний завод", Навчально-курсовий комбінат ПАТ "Лисичанськвугілля", Луганський центр первинної професійної підготовки "Академія поліції" Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка.

Кількість учнів у системі середньої професійної освіти у 2018 р. складала 5140 осіб: 2922 особи чоловічої та 2218 осіб жіночої статі. Кількість викладачів та інструкторів ПОН ЗП(ПТ)О області знизилась. Так, наприклад, якщо у 2017 р. викладачів було 388 осіб, а інструкторів ПОН – 409, то у 2018 р. їхня кількість зменшилася на 12,6% серед викладачів (339 осіб) та 0,5% інструкторів ПОН (407 осіб).

Сучасна система фінансування ЗП(ПТ)О функціонує в рамках процесу всеосяжної децентралізації в країні, яка розпочалася у 2014 р. У 2016 р. під час оновлення Бюджетного кодексу України та Закону України "Про Державний бюджет на 2016 рік" відбулися кардинальні, непопулярні та соціально болючі зміни у сфері децентралізації фінансування П(ПТ)О. У 2018 р. загальні витрати на фінансування ЗП(ПТ)О з державного бюджету складали 4057,20 грн, з місцевого – 268025,50 грн, з власних коштів закладу – 13175,05 грн.

Громадяни непідконтрольних уряду України територій Донецької і Луганської областей через Освітній Центр "Донбас-Україна" мають право скористатися спрощеною процедурою вступу до українських закладів вищої та професійної (професійно-технічної) освіти.

З метою створення умов для якісної підготовки конкурентоспроможних робітничих кадрів, забезпечення гнучкості та мобільності організації навчально-виробничого процесу відбулося оновлення змісту освіти шляхом упровадження в професійну підготовку кваліфікованих робітничих кадрів елементів дуальної форми навчання в ЗП(ПТ)О області з 5 професій ("Кухар"; "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів"; "Шту-

катур, лицювальник-плиточник, маляр"; "Кравець"; "Електрогазозварник").

З метою модернізації навчального середовища та вдосконалення методики викладання будь-якої дисципліни в ЗП(ПТ)О Луганської області використовуються нові інформаційні технології. Творчими групами викладачів закладів системи ПОН, при методичному супроводі НМЦ ПТО, було продовжено діяльність зі створення та наповнення електронної контент-бібліотеки з професій "Кухар", "Кондитер", "Перукар (перукар-модельєр)", "Кравець", "Електрогазозварник", "Штукатур", "Лицювальник-плиточник", "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування", "Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення". НМЦ ПТО продовжено роботу, спрямовану на впровадження в освітній процес елементів інтернет-середовищ: системи дистанційного навчання Moodle та експериментальної платформи Гугл Клас. У зв'язку з ростом популяризації дистанційної форми навчання протягом звітного періоду триває робота з формування єдиного інформаційного простору ЗП(ПТ)О. З метою поширення інформації серед суб'єктів освітнього процесу використовується єдине інформаційне середовище закладів П(ПТ)О Луганської області. Дистанційне, а згодом і змішане навчання здійснювалось на платформах Moodle (Золотівський професійний ліцей – 5 %), Гугл Клас (41 %), Zoom (33,8 %), при цьому для комунікації основними засобами виступали Вайбер (71,2 %), WhatsApp (23,4 %). Були створені віртуальні класи, в яких педагоги розміщували інформаційні ресурси, домашні завдання та мали можливість оцінити виконану роботу кожного здобувача освіти.

Упровадження в освітній процес інноваційного педагогічного досвіду здійснювалось за допомогою сучасних інтернет-ресурсів та діджиталізації: педагоги об'єднувались у творчі групи за напрямами діяльності та професійним спрямуванням, ділились досвідом за допомогою створення та використання персональних сайтів і блогів. Проводились обласні масові заходи із різними категоріями педагогічних працівників закладів П(ПТ)О у вигляді вебінарів, нарад, конференцій, тестування, анкетування тощо. Вебсайт НМЦ ПТО використовувався як платформа інформацій-

но-методичного супроводу освітньої діяльності ЗП(ПТ)О області. У період карантинних обмежень для педагогічних працівників було організовано короткострокові курси "Гугл-сервіси в навчальній діяльності викладачів". Найбільше здобувачів освіти ЗП(ПТ)О зацікавили розроблені педагогічними працівниками конспекти уроків, демонстрація відеоконтенту, різноманітні інтерактиви – пазли, вікторини, навчальні відеофільми, опорні схеми і таблиці, тести за програмним матеріалом, опитувальники та проведення уроків онлайн.

Методисти кабінету нормативно-правового забезпечення діяльності закладів освіти та професійної підготовки з педагогічними працівниками ЗП(ПТ)О області презентували напрями використання SMART-технологій у професійній підготовці кваліфікованих робітників, створення та використання скринкастів в освітньому процесі, інтерактивних робочих зошитів, роботу з сервісами Гугл при підготовці до Державної кваліфікаційної атестації тощо.

Кабінетом загальноосвітньої підготовки проведено формування та редагування збірників "Електронний лепбук з хімії для проведення віртуальних лабораторно-практичних занять" та "Умовно-графічна наочність у викладанні гуманітарних та суспільних дисциплін". За допомогою банку відеозаписів вебінарів представлено, як викладачі історії та громадянської освіти розвивають критичне мислення здобувачів освіти на уроках суспільствознавчих дисциплін через формування медіаграмотності.

ЗП(ПТ)О області налагоджують співпрацю з партнерами. ДНЗ "Сєвєродонецький професійний ліцей" співпрацює з відділом молоді і спорту Сєвєродонецької міської ради, Сєвєродонецьким центром зайнятості, профспілковою організацією базового підприємства ПрАТ "Азот", колективом музичного комунального закладу ім. С. С. Прокоф'єва. Золотівський професійний ліцей – з ДП "Первомайськвугілля", військово-цивільною адміністрацією м. Золоте та с. Катеринівка, Товариством Червоного Хреста України, Луганським обласним центром зайнятості населення, Первомайським міським центром зайнятості населення, Попаснянським районним центром зайнятості населення. ДНЗ "Сєвєродонецький професійний будівельний ліцей" – з громадською орга-

нізацією "Молодіжний парламент", міською радою ветеранів, Товариством Червоного Хреста. Вище професійне училище № 94 співпрацює з ФОП Пшенична Л. О., ФОП Очиченко В. В., ФОП Клунок О. В., перукарнями "Людмила", "Магія", "Ірма", ОАО "Лисичанський завод ГТВ", ПАТ "Лисичанськ АВТО", ЗАТ "ЛИСПИ" ГДЗ "Лисичанський желатиновий завод".

Біловодський професійний аграрний ліцей Луганської області співпрацює зі службою у справах дітей Біловодської районної державної адміністрації, спілкою ветеранів Афганістану і воїнів-інтернаціоналістів Біловодського району, Біловодським районним військовим комісаріатом, Біловодською спілкою письменників, спілкою ветеранів праці.

Марківський професійний аграрний ліцей співпрацює з такими організаціями: ВАТ "Марківська сільгосптехніка"; ТОВ "Марківська сільгоспхімія"; Марківський РВ УМВС; Марківський "Райагробуд"; Районний центр зайнятості; Марківська районна центральна бібліотека; Районний військовий комісаріат; ГУ Держпраці в Луганській області; відділ Держнагляду в АПК, соцкультурній сфері на транспорті і зв'язку; Відділ реєстрації сільськогосподарської техніки ГУ Держпродспоживслужби в Луганській області; Районна ГО "Товариство Червоного Хреста України"; ГО "Центр підтримки громади" К. Соловйова; Обласний благодійний фонд "Підліток"; Центр реабілітації молоді.

ДПТНЗ "Сватівський професійний аграрний ліцей" – з управлінням агропромислового розвитку Сватівської районної державної адміністрації; ТОВ агрофірма "Слобожанська"; ФОП Давиденко О. В.; ФОП Чернуха О. І.; ТОВ "Агропроменерго"; ПП агрофірма "Гончарівська"; ТОВ "Прометей"; СФГ "Аркада"; СФГ "Юпітер"; ППА "Лан"; ФГ "Каштан"; ФГ "Адоніс Агро"; СТОВ "Надія"; СФГ "Марс"; СФГ "Зоряне"; ПОСП "Маяк"; Сватівським районним козацьким товариством Українського козацтва "Сватівський слобідський полк"; "Сватове-Січ"; Сватівською районною організацією української спілки ветеранів Афганістану.

Вище професійне училище № 92 м. Сєвєродонецька співпрацює з: рестораном "Едем"; комбінатом шкільного харчування; пекарнею ФОП Савіщенко; ПАТ "Хлібний смак"; рестораном-броварнею "Шале"; готельно-ресторанним

комплексом "Golden Palace"; ресторан "Азія Мікс"; піцерія "Браво"; диско-бар "Дежав'ю"; доставка суші і піци "Ikura"; кафе "Корчма"; готельний комплекс "Мир"; піцерія "Оліва"; більярдний клуб "ШарПей"; ресторан "Forrest"; піцерія "Челентано"; кафетерій "Festival Sushi"; кафе "Спортбар Арена"; ПП Шемотюк Є. М.; ПП Костюченко Є. А.; ПП Топчій Є. О.; ПП Неділько Л. О.; ПП Пушкіна А. В.; ФОП Сібілєва І. В.; ФОП Кащенко С. І.; ТОВ "Сінтез 2"; ООО "Компанія офіс-маркет"; ТОВ "Гведеон"; супермаркет "Сім'я"; Fozzy Group; супермаркет "Сільпо"; АТБ-маркет; база відпочинку "Лазурний" (Приморськ); пансіонат "Азов" (Урзуф); ДОТ "Гренада" (Стрелкове); база відпочинку "Кристал" (Кирилівка); база відпочинку "Троянда" (Кирилівка); база відпочинку "Коктебель" (Коктебель); база відпочинку "Кримське примор'я" (Курортне); база відпочинку "Лазурний" (Приморськ); профспілка ПрАТ "Сєвєродонецьке об'єднання АЗОТ"; Міський Будинок культури; Міський Центр дитячої і юнацької творчості; галерея мистецтв; Міська публічна бібліотека.

ДНЗ "Сєвєродонецьке вище професійне училище" – з ГО "Допоможемо ближньому", БФ "Преображение Луганщины", Регіональним молодіжним центром БО БФ "Карітас Сєвєродонецьк", Сєвєродонецьким міським товариством Червоного Хреста, ГО "Молодіжна Рада", ПрАТ "Сєвєродонецьке об'єднання Азот", Сєвєродонецьким заводом хімічного нестандартного обладнання, відділом молоді та спорту Сєвєродонецької міської ради, Головним територіальним управлінням юстиції у Луганській області.

Лисичанський професійний торгово-кулінарний ліцей співпрацює з такими організаціями: швейний цех ТОВ "Індрі", виробничо-торгова фірма "Шарм", їдальня ВП ПАТ "Лисичанськ вугілля" шахти ім. Д. Ф. Мельникова, Комунальне підприємство "Комбінат шкільного харчування", ПрАТ "ШУ "Покровське"", ПП "Адріатік"; ФОП Товмасян; "Кураж"; ФОП Арусханян; кондитерський цех "Женевьєва"; ГО "Ла Страда-Україна"; Державна служба зайнятості м. Лисичанськ.

Партнери Білокуракинського професійного аграрного ліцею – Білокуракинська районна державна адміністрація, Білокуракин-

ська районна організація "Сільгоспхімія"; Новоайдарського професійного аграрного ліцею – Новоайдарський районний центр зайнятості, ТОВ "Айдарський пекар", "Новоайдарська районна державна лабораторія державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів", ПрАТ СВФ "Агротон", ТОВ "Айдар Милам", ТОВ "Борошно", КП "Новоайдарське СКП", ДП "Новоайдарське ЛМГ", Селянське (фермерське) господарство "Айдар-Овочь", ФГ "Лани Айдарщини", ФОП Мелюшко Г. В.

Новопсковський професійний аграрний ліцей Луганської області співпрацює з ГО "Центр підтримки громади", ГО "Стосується кожного", ГО Молодіжна рада Новопсковської ОТГ.

Партнери Державного навчального закладу "Луганський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості": ТОВ "Фудком", магазин "Велика кишеня", ТОВ "Гведеон", магазин "Сім'я", Сєвєродонецький завод хімічного нестандартизованого обладнання, Рубіжанський індустріально-педагогічний коледж, Вище професійне училище № 92 м. Сєвєродонецька, Навчально-методичний центр ПТО у Луганській області.

Співпраця з цими організаціями не лише сприяє активізації та розвитку соціальної відповідальності, а й об'єднанню зусиль навколо спільних завдань – підвищення якості освіти населення Луганської області, розвитку економіки, створення нових робочих місць.

У закладах системи ПОН регіону, що знаходяться на території, підконтрольній українській владі, підготовка осіб вищезазначеної категорії здійснюється переважно за професіями: "Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення", "Кухар. Кондитер", "Кравець", "Тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва (категорії “А1”, “А2”, “В1”)". Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування. Водій автотранспортних засобів (категорія “С”)", "Бджоляр", "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування", "Штукатур. Лицювальник-плиточник. Маляр", "Перукар (перукар-модельєр). Візажист. Візажист-стиліст", "Електрогазозварник".

У ЗП(ПТ)О Луганської області на І, ІІ та ІІІ атестаційних рівнях

здійснюється підготовка кваліфікованих робітників як за монопрофесіями, так і за інтегрованими професіями. Всього здобувачі освіти опановують 56 професій, з них 19 професій (34 %) – моно та 37 (66 %) – інтегрованих.

У зв'язку із введенням в дію стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, розроблених на основі компетентнісного підходу, протягом 2020 р. продовжено роботу щодо оновлення робочих навчальних планів ЗП(ПТ)О відповідно до вимог СП(ПТ)О та пропозицій підприємств – замовників робітничих кадрів. Так, у ЗП(ПТ)О області впроваджено СП(ПТ)О нового покоління з 18 професій, які розроблені на основі компетентнісного підходу та затверджені протягом 2019-2020 рр.

Підготовка кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання здійснюється у 8 закладах професійної (професійно-технічної) освіти Луганської області за 10 монопрофесіями та 3 інтегрованими: з професії 5122 “Кухар” – у Вищому професійному училищі № 92 м. Сєвєродонецька (підприємства-роботодавці: ФОП Піцерія "Да Вінчі", ресторан "Asia Mix", кафе "Сальвадор"), Лисичанському професійному торгово-кулінарному ліцеї (підприємство-роботодавець: ФОП Арутхунянц Н.), ДНЗ "Луганський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості"; з професії 7231 “Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів” – у ДНЗ "Сєвєродонецьке вище професійне училище" (підприємства-роботодавці: філія "Сєвєродонецьк-Авто" ПАТ "Луганськ-Авто"); з професії 7433 “Кравець” – у ДНЗ "Сєвєродонецький професійний ліцей" (підприємство-роботодавець: ТОВ "Чайка"); з професії 5129 “Майстер ресторанного обслуговування” – у Вищому професійному училищі № 92 м. Сєвєродонецька (підприємства-роботодавці: ресторан "Asia Mix", ТОВ "Оксамитовий Сезон", ТОВ ГК "Мир"); з професії 4113 “Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення” – у ДНЗ "Сєвєродонецьке вище професійне училище" (підприємства-роботодавці: ТОВ "Компанія Офіс-Маркет", типографія "Петіт"); з професії 5220 “Продавець непродовольчих товарів” – у ДНЗ "Луганський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості" (підприємства-роботодавці: ТОВ "Фудком", торговельна мережа "Велика кишеня", ТОВ "Гведеон", торговельна мережа "Сім'я"); з про-

фесії 7212 “Електрогазозварник” – у Старобільському професійному ліцеї (підприємства-роботодавці: ТОВ "Титан", ТОВ "Вектор"); з професії 7212 “Електрозварник” ручного зварювання, 7212 “Газозварник” – у ДНЗ "Сєвєродонецький професійний будівельний ліцей" (підприємства-роботодавці: ТДВ "Сєвєродонецький котельно-механічний завод", ВАТ "Сєвєродонецький завод хімічного нестандартного обладнання", концерн "Луганськбуд"); з професії 7133 “Штукатур”, 7132 “Лицювальник-плиточник”, 7141 “Маляр” – у ДНЗ "Сєвєродонецький професійний будівельний ліцей" (підприємство-роботодавець: Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків "Луч"); з професії 5141 “Манікюрник”, 5141 “Педикюрник” – у ДНЗ "Сєвєродонецький професійний ліцей" (підприємства-роботодавці: ФОП салон краси "Модна кроха", ФОП перукарня "Салончик"); з професії 8154 “Апаратник синтезу” – у ДНЗ "Сєвєродонецький професійний ліцей" (підприємство-роботодавець: ПрАТ "Сєвєродонецьке об'єднання “Азот”").

Упродовж 2006-2016 рр. було затверджено 377 Державних стандартів ПТО. В 2017 р. – 61, у 2018 р. – 15, у 2019 р. – 69, у 2020 р. – 29 стандартів. У 2020 р. творчими групами, до складу яких ввійшли педагогічні працівники ЗП(ПТ)О Луганської області, роботодавці, науковці та методисти НМЦ ПТО, було розроблено два проєкти СП(ПТ)О на основі компетентнісного підходу з професій 7212 “Газозварник” та 8312 “Черговий стрілочного поста”. Водночас було організовано доопрацювання проєктів СП(ПТ)О 7241 “Слюсар з контрольно-вимірювальних приладів та автоматики (електромеханіка)” та 5122 “Кухар дитячого харчування”. Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з професії 5122 “Кухар дитячого харчування” було затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 06.11.2020 р. № 1360. В 2021 р. затверджено 10 стандартів: газозварник; електромонтер контактної мережі; контролер у банку; нянька; обмотувальник елементів електричних машин; оператор з ветеринарного оброблення тварин; оператор технологічних установок; слюсар з контрольно-вимірювальних приладів та автоматики (електромеханіка); соціальний робітник; черговий стрілочного поста.

Для навчання учнів, підготовки та перепідготовки дорослого населення області у 2017-2018 рр. на базі 4 ЗП(ПТ)О створено чотири навчально-практичні центри з професій: "Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж. Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування. Електромонтажник силових мереж та електроустаткування", "Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник", "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування", "Швачка. Кравець. Закрійник" та Навчально-практичний будівельний центр Державного навчального закладу "Сєвєродонецький професійний будівельний ліцей".

Департамент освіти і науки Луганської обласної державної адміністрації спільно із ЗП(ПТ)О співпрацюють із міжнародними донорами. У рамках проєкту "Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом рівний-рівному та вирішення конфліктів мирним шляхом в закладах освіти Донецької та Луганської областей" за фінансової підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) громадською організацією "Ла Страда-Україна" було проведено навчальні семінари для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О області "Базові навички медіації/медіатора в закладах освіти. Створення та координація діяльності служб порозумінь з числа учнів/учениць для впровадження медіації за принципом рівний-рівному". У рамках цього проєкту 15 ЗП(ПТ)О було надано благодійну допомогу для створення на їхній базі "Служб порозумінь".

У рамках проєкту "Спільне реагування України", що фінансувався Міністерством закордонних справ Нідерландів, відокремленим підрозділом Фонду Terre des hommes-Україна, для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О було проведено тренінги за темами: "Ігротека та психосоціальні групові заняття для дітей та дорослих. Рух, ігри, спорт", "Психосоціальна підтримка дітей та дорослих. Рух, ігри, спорт", "Формування життєвих навичок у дітей та молоді в контексті психосоціальної підтримки", "Розвиток виховного потенціалу батьків та осіб, які їх замінюють. Позитивне батьківство", а також курс навчання "Психосоціальна підтримка молоді та розвиток особистісних компетенцій і соціальних навичок".

У рамках проєкту "Психосоціальна підтримка молоді та розвиток особистісних компетенцій та соціальних навичок" і з метою створення Платформи молодіжного розвитку, за фінансової підтримки уряду Нідерландів через відокремлений підрозділ Фонду Terre des Hommes-Україна окремим закладам професійної (професійно-технічної) освіти було надано благодійну допомогу у вигляді матеріалів (спортивний інвентар) і технічного обладнання (мультимедійне обладнання) для активних та спортивних психосоціальних занять із учнями.

У рамках проєкту "Розвиток виховного потенціалу батьків та осіб, які їх замінюють, щодо зниження рівня стресу та задля якнайкращого розуміння та підтримки дітей та молоді, якими вони опікуються у Донецькій та Луганській областях (0-15 км від лінії розмежування)" у межах програми ЮНІСЕФ "Посилення життєстійкості та підвищення громадянської активності підлітків та молоді у Східній Україні", що впроваджується за фінансової підтримки ЄС, було проведено тренінг для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О за темою проєкту. У рамках проєкту World Food Programme (2017-2018 рр.) NRC (Норвезька рада у справах біженців) у Новоайдарському професійному аграрному ліцеї надавались освітні послуги з професійного навчання ВПО за професіями "Кравець" та "Тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва (категорії А1, А2)".

У рамках Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні (ПРООН) для керівників ЗП(ПТ)О було проведено триденний тренінг на тему "Ефективне управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти". Заклади П(ПТ)О Луганської області беруть участь у проєкті USAID "Економічна підтримка Східної України", який реалізується компанією DAI Global LLC.

За методичним супроводом НМЦ ПТО 9 ЗП(ПТ)О Луганщини взяли участь у 14 проєктах та програмах: "Консолідація доступу до інновацій, відновлення та економічного вдосконалення в Україні"; "Створення та підтримка освітніх систем для запобігання та реагування на випадки насильства та впровадження медіації ровесників у постраждалих від конфлікту східних регіонах України"; творчий проєкт дослідження спільної діяльності YouCreat Ukraine (Participatory Action Research (PAR)); "Економічна підтри-

мка східної України"; "Цифрове прототипування для професійної освіти"; "Підготовка менеджерів волонтерських програм задля системного професійного підходу в роботі з волонтерами на сході України"; "Проєкт міжнародної технічної допомоги"; "Robota для громади"; "Проєкт з розроблення стратегічних та інвестиційних планів розвитку окремих закладів професійної (професійно-технічної) освіти в цільових регіонах"; "Створення на базі Марківського ПАЛ сучасного регіонального центру освіти"; "Створення сучасного освітнього простору для підвищення потенціалу працездатного населення Марківської громади"; "Глобальна інноваційна програма UPSHIFT Україна"; "Професійний, інноваційний та всебічно підготовлений випускник галузі "Сільське господарство" – запорука економічної спроможності Попаснянської громади"; "Fabrication Laboratory: інноваційний простір для дітей та молоді, які постраждали від конфлікту в Україні" від відокремленого підрозділу швейцарського фонду Terre des hommes-Україна, ГО "Ла Страда-Україна" та Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) за фінансової підтримки Європейського Союзу, уряду Японії, USAID "Економічна підтримка Східної України", Всеукраїнського громадського центру "Волонтер" за підтримки ПРООН, Програми розвитку ООН (ПРООН) через громадську організацію "КОМРОЗ" та ін.

НМЦ ПТО розроблено проєкт "Освітній осередок професійного розвитку "4К"" (креативність, критичне мислення, кооперація, комунікаційні навички), що реалізується за підтримки Програми ООН з відновлення та розбудови миру і ставить за мету створення єдиного освітнього середовища професійної (професійно-технічної) освіти в Луганській області (з використанням медіапростору). У листопаді 2020 р. проєкт було завершено і, як результат, отримано ресурси на його реалізацію та створення сучасного медіапростору для педагогічних працівників П(ПТ)О Луганської області.

Вивчено та узагальнено кращий досвід педагогічних працівників та рекомендовано рішенням навчально-методичної ради НМЦ ПТО для поширення в ЗП(ПТ)О області шляхом друку в обласному інформаційно-методичному віснику НМЦ ПТО у Луганській області "Професійна освіта Луганщини", а саме: електронний контент дидактичного забезпечення професії "Перукар"

(ДНЗ "Сєвєродонецький професійний ліцей", викладач Стахурська Л. О.); впровадження інформаційно-комунікаційних технологій на уроках виробничого та теоретичного навчання, спрямованих на саморозвиток здобувачів освіти (Вище професійне училище № 94, майстер виробничого навчання Чуйкова О. М.); використання можливостей "VirtuLab" під час лабораторного практикуму (Золотівський професійний ліцей, викладач Зубовська Л. І.); військово-патріотичне виховання молоді в рамках реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання молоді (ДНЗ "Сєвєродонецьке вище професійне училище, викладач Брянченко М. С.").

У 2020 р. працювала школа прогресивного педагогічного досвіду викладача предмета "Захист України" Миколи Брянченка за темою "Військово-патріотичне виховання молоді в рамках реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання".

Співпрацюють із соціальними партнерами такі ЗП(ПТ)О області: ДНЗ "Сєвєродонецький професійний ліцей", ДНЗ "Сєвєродонецький професійний будівельний ліцей", ДНЗ "Луганський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості", Новоайдарський професійний аграрний ліцей, Марківський професійний аграрний ліцей, Вище професійне училище № 94, Лисичанський професійний торгово-кулінарний ліцей, Вище професійне училище № 92 м. Сєвєродонецька, ДНЗ "Сєвєродонецьке вище професійне училище", Білокуракинський професійний аграрний ліцей.

Соціальними партнерами ЗП(ПТ)О області стали: ПрАТ "Азот"; Всеукраїнська організація "Клас" БФ Карітас; Терр des hommes UNICEF; БФ "Серце до серця"; ТОВ "Кнауф Гіпс Донбас"; ОДО "Сініат"; Компанія "Хенкель Баутехнік (Україна)"; Міський центр зайнятості; Норвезька рада зі справ біженців (NRC); Німецьке товариство міжнародної співпраці (GIZ) GmbH; Управління патрульної поліції в Луганській області; Агенція регіонального розвитку Луганської області; Луганський міський та Сєвєродонецький міський відділи державної реєстрації актів цивільного стану; Данська рада у справах біженців; Новоайдарська районна організація Товариства Червоного Хреста України; районний центр соціальних служб для сім`ї, дітей та молоді Марківської

РДА; Марківський районний центр зайнятості; Управління соціального захисту населення Марківської РДА; Управління Пенсійного фонду України; Служба ювенальної превенції сектору превенції Марківського ВПГ УНП; Лисичанський міський центр зайнятості; Відділ у справах сім'ї, молоді та спорту Лисичанської міської ради; Служба у справах дітей Лисичанської міської ради; Лисичанський міський відділ державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Луганській області; Лисичанська комунальна лікувально-профілактична установа "Центральна міська лікарня ім. Титова"; Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Лисичанської міської ради; торговий відділ міської ради; профспілка ПрАТ "Сєвєродонецьке об'єднання "Азот"; відділ молоді та спорту; публічна бібліотека; кафе "Азія Міх"; Сєвєродонецький міський центр зайнятості; Луганський обласний центр зайнятості; Сєвєродонецький МРЕВ; КП "Сєвєродонецьке тролейбусне управління"; Білокуракинський районний центр зайнятості; агропідприємства Білокуракинського, Троїцького, Старобільського, Новопсковського районів; Луганський національний аграрний університет; Старобільський технікум Луганського аграрного університету.

Особливо активізувалася робота з громадянського виховання в період проголошення і розбудови України як демократичної, правової держави, що потребує нової людини-громадянина, свідомої щодо своїх прав і обов'язків, активної й творчої особистості з високою національною свідомістю. Від 2014 р. суспільно-політична ситуація та військові події у східних регіонах України, а саме на території Луганської області, зумовили напрям виховної роботи, метою якого є формування у здобувачів освіти національної ідеї розвитку вільної, незалежної, демократичної та заможної держави, розуміння єдності й цілісності України, її багатонаціонального народу. Тому педагогічні колективи ЗП(ПТ)О Луганської області працюють над єдиною методичною проблемою "Створення соціально-педагогічних умов для реалізації національно-патріотичного та громадянського виховання здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти".

Так, у Біловодському професійному аграрному ліцеї Луганської області з 2014 р. проходить низка традиційних заходів громадянського та національно-патріотичного виховання. У Білокуракинському професійному аграрному ліцеї одним із пріоритетних напрямів виховної роботи з громадянського виховання є підготовка молоді до життя у громадянському демократичному суспільстві, формування громадянської позиції в кожного учня. Стрижнем системи громадянського виховання у Вищому професійному училищі № 92 м. Сєвєродонецька є національна ідея, спрямована на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави. Громадянське виховання у Вищому професійному училищі № 94 здійснюється на всіх етапах освітньої діяльності й забезпечує гармонійний розвиток особистості: її здібностей, збагачення інтелектуального потенціалу та виховання громадянина України, здатного до громадської діяльності, спрямованої на процвітання України. Громадянське виховання дітей та молоді в Золотівському професійному ліцеї – це комплексна системна й цілеспрямована співпраця органів державної влади, закладу освіти і громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів щодо формування в молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку щодо захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України. У Золотівському професійному ліцеї розроблено Програму національно-патріотичного виховання учнів.

НМЦ ПТО здійснював навчально-методичне забезпечення методичного супроводу освітнього процесу в ЗП(ПТ)О та працював над професійним вдосконаленням викладачів ЗП(ПТ)О. В області працюють обласні творчі групи, Школа педагогічних знань, Школи прогресивного педагогічного досвіду за темами "Організація та розвиток творчої ініціативи педагогів та здобувачів освіти на основі інноваційних підходів до навчально-виробничого процесу" та "Новітні технології та інновації в кулінарному мистецтві", надається консультаційно-методична допомога та проведено майстер-класи з проблем, які потребують методичного супроводу для розв'язання.

Обласні методичні секції та методичні об'єднання викладачів професійно-теоретичної підготовки та майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О області у 2020 р. працювали за такими темами: "Створення мотивації успіху здобувачів освіти на основі впровадження в освітній процес інноваційних технологій", "Педагогічні ідеї та технології навчання на уроках з предмета "Охорона праці", "Упровадження сучасних виробничих технологій в освітній процес як засіб активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти при підготовці кваліфікованих робітників". У 2020 році було сформовано банк електронних навчальних ресурсів для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за професіями, який розміщено на сайті НМЦ ПТО у розділі "Методичний портал".

Було створено дайджест "Корисні Інтернет-ресурси", в якому систематизовано огляд основних мережевих інструментів та платформ для організації навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, в тому числі й для дистанційного навчання, наведено ресурси для організації зворотнього зв'язку тощо. Цей ресурсний навігатор було презентовано педагогам ЗП(ПТ)О та розміщено на сайті НМЦ ПТО. Для ЗП(ПТ)О I, II, III атестаційних рівнів протягом 2020 р. погоджено 100 робочих навчальних планів, із них 73 – на основі компетентнісного підходу, 4 – за дуальною формою здобуття освіти.

НМЦ ПТО впроваджує такі проєкти: дослідно-експериментальна робота всеукраїнського рівня на базі Золотівського професійного ліцею на тему "Організація професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технології дистанційного навчання"; Всеукраїнський дослідно-експериментальний проєкт у співпраці з Луганським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти на базі ДНЗ "Сєвєродонецьке вище професійне училище" та Кремінського професійного ліцею на тему "Науково-методичні засади надання соціально-педагогічної допомоги учасникам освітнього процесу, що опинились у складних життєвих обставинах унаслідок військового конфлікту".

Протягом 2020 р. в області здійснювалась реалізація завдань

III (узагальнювального) етапу дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою "Організація професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технології дистанційного навчання", який проводився на базі Золотівського професійного ліцею та Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Луганській області. У рамках експерименту сформоване інформаційно-освітнє середовище закладу професійної (професійно-технічної) освіти на платформі MOODLE; розроблено та впроваджено дистанційні освітні курси з усіх компонентів освітніх програм з професій.

Продовжено дослідно-експериментальну роботу регіонального рівня за темою "Врахування регіонального аспекту при моделюванні цілісної системи освітнього процесу з національно-патріотичного виховання в ЗП(ПТ)О" (II етап) на базі Старобільського відділення відокремленого підрозділу "Регіональний центр професійної освіти Луганського національного університету імені Тараса Шевченка". У січні 2020 р. завершено формування пакета відповідних нормативно-правових документів, банку дидактичних та методичних напрацювань за тематикою експерименту. Протягом року в режимі онлайн проведено такі заходи підвищення професійної компетентності педагогічних працівників: семінари-практикуми "Патріотичне виховання з урахуванням регіонального аспекту на уроках загальноосвітнього циклу" та "Використання експерименту в позанавчальній діяльності здобувачів освіти ЗП(ПТ)О", віртуальний майстер-клас "Майстерність педагогів в організації національно-патріотичного виховання учнів", тренінг з національно-патріотичного виховання "З Україною в серці". Для здобувачів освіти проведено онлайн семінар-практикум на тему "Патріотичне виховання засобами інноваційної освітньої діяльності".

У грудні 2020 р. розпочато співпрацю з Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України щодо розробки нового напряму дослідно-експериментальної роботи Всеукраїнського рівня.

ЗП(ПТ)О Луганської області налагоджено мережу зв'язків із багатьма закладами. Так, у ДВНЗ "Університет менеджменту осві-

ти" НАПН України організовано курси підвищення кваліфікації для 28 працівників НМЦ ПТО, керівних кадрів ЗП(ПТ)О області. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти: 159 педагогічних працівників НМЦ ПТО, ЗП(ПТ)О області були учасниками науково-методичних заходів; організовано курси підвищення кваліфікації для 85 педагоів професійної підготовки. Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти: організовано курси підвищення кваліфікації для 161 викладачів загальноосвітніх дисциплін, вихователів гуртожитків, бібліотекарів.

Продовжується співпраця науковців ІПТО та методичної служби області з Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України. На початку лютого 2020 р. представники НМЦ ПТО у Луганській області та ЗП(ПТ)О взяли участь в інформаційно-навчальному заході "ДУАЛ-О: СХІД можливостей". За ініціативи ІПТО НАПН України продовжено роботу щодо створення навчальних посібників із таких професій: "Перукар (перукар-модельєр)", "Кравець", "Кухар", "Кондитер", "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин", "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Слюсар з контрольно-вимірювальних приладів та автоматики (електромеханіка)". Також для педагогічних працівників Луганської, Донецької областей та районів Приазов'я було організовано спільно з Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України за Програмою ПРООН у червні триденний вебінар "Публічно-приватне партнерство в сфері П(ПТ)О". Результатом цього заходу стала активна участь ЗП(ПТ)О Луганської області в конкурсі грантів.

У грудні проведено вебінар для представників Луганської області в рамках проєкту ПРООН "Онлайн-освіта для сталого розвитку" за підтримки GIZ.

Всеукраїнський вебінар "Грантові проєкти як важлива складова приватно-публічного партнерства в сучасних умовах модернізації освітнього середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти", ініційований НМЦ ПТО у Луганській області в грудні 2020 р., поєднав у віртуальному середовищі спікерів від ПРООН з відновлення та розбудови миру, Данської ради у справах біженців, методичних служб Рівненської, Хмельницької,

Луганської областей, представників закладів професійної освіти з усієї України.

Здійснюється організаційно-методична робота щодо співпраці з об'єднаннями роботодавців, представники яких є учасниками обласних заходів. Триває плідна співпраця з основними підприємствами-замовниками робітничих кадрів, які співпрацюють з НМЦ ПТО та ЗП(ПТ)О щодо впровадження елементів дуальної форми навчання, а саме: ТОВ "Оксамитовий Сезон" (м. Сєвєродонецьк), ТОВ "Автосервіс-Лада" (м. Сєвєродонецьк), ТОВ "Продмашстрой" (м. Сєвєродонецьк), ТОВ "Офіс-Маркет" (м. Сєвєродонецьк), ТОВ "Вектор" (м. Старобільськ), ТОВ "Титан" (м. Старобільськ), Виробничо-будівельною фірмою "Роксолана" (м. Рубіжне), ТОВ "Рубіжанське будівельно-монтажне управління" концерну "Луганськбуд" (м. Сєвєродонецьк), ТО "Промавтоматика № 436" (м. Сєвєродонецьк), ТДВ "Сєвєродонецький котельно-механічний завод", ВАТ "Сєвєродонецький завод хімічного нестандартного обладнання" та інші.

Упродовж року продовжувалася співпраця з Обласним центром практичної психології та соціальної роботи. Також тривала співпраця з Луганським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти щодо організації та проведення ІІІ туру Всеукраїнських учнівських олімпіад із загальноосвітніх предметів, ІІІ туру Всеукраїнського конкурсу "Учитель року-2020" та ІІ туру Всеукраїнського конкурсу "Учитель року-2021".

ЗП(ПТ)О Луганської області беруть участь у виставках, конкурсах. Восени 2020 р. відбувся ІІ (фінальний) етап Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine". Методистами НМЦ ПТО було здійснено методичний супровід конкурсантів, які представляли Луганську область за професійними компетентностями "Електромонтажні роботи" (Дмитро Коцар, Вище професійне училище № 94), "Слюсарні роботи" (Олександр Плугов, ДНЗ "Сєвєродонецьке вище професійне училище"), "Зварювальні роботи" (Данило Гончаров, випускник ДНЗ "Сєвєродонецький професійний будівельний ліцей"). ЗП(ПТ)О взяли участь у ІІ етапі Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти з професій: "Електрогазозварник" (на базі ДНЗ "Сєвєродонецький професійний будівельний ліцей"); "Перукар" (на базі ДНЗ

"Сєвєродонецький професійний ліцей"); "Штукатур" (на базі Привільського професійного ліцею).

НМЦ ПТО в Луганській області було організовано та проведено обласну олімпіаду з предмета "Охорона праці". У 2019-2020 н. р. було проведено обласний конкурс кабінетів з предмета "Електротехніка".

У листопаді 2020 р. було організовано та проведено І тур Всеукраїнського конкурсу "Учитель року – 2021" з таких номінацій: "Українська мова та література" – серед учасниць перемогла викладачка Старобільського професійного ліцею; "Математика" – серед учасниць перемогла викладачка Рубіжанського професійного хіміко-технологічного ліцею.

Протягом року здобувачі освіти ЗП(ПТ)О області взяли участь у таких конкурсах: VI Всеукраїнський конкурс учнівської та студентської творчості "Змагаймося за нове життя", присвячений Лесі Українці (учасниками стали здобувачі освіти 14 ЗП(ПТ)О області); Всеукраїнська фотовиставка до дня Соборності України "Україна – це ми!"; Всеукраїнська краєзнавча акція "Українська революція: 100 років надії і боротьби"; Всеукраїнський конкурс "Захисники України" від проєкту "На урок"; Всеукраїнський конкурс "Наука – це цікаво" від проєкту "На урок"; Всеукраїнський конкурс "Від бандури до цимбал" від проєкту "На урок"; Всеукраїнський огляд-конкурс на кращий стан фізичного виховання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти; щорічний обласний конкурс учнівської творчості "Чому я поважаю професію військового". У листопаді 2020 р. НМЦ ПТО було проведено в режимі онлайн на платформі Zoom ІІ етапи Всеукраїнських учнівських олімпіад із 10 загальноосвітніх предметів, XI Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка та XXI Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика, учасниками якого стали понад 200 здобувачів освіти із 19 ЗП(ПТ)О області. Найбільшу кількість призових місць (7) посіли здобувачі освіти Рубіжанського професійного хіміко-технологічного ліцею. Найкращий результат з усіх конкурсантів показав учень Золотівського професійного ліцею в олімпіаді з предмета "Англійська мова", набравши 87 % від максимально можливої кількості балів.

У 2020 р. проведено обласний конкурс "Майстер року-2020" серед майстрів виробничого навчання з професій "Кухар", "Слю-

сар з ремонту колісних транспортних засобів".

Була проведена всеукраїнська інтернет-конференція (вебінар) з Інститутом ПТО НАПН України "Технології дистанційного навчання у підготовці кваліфікованих робітників нової формації" (20.05.2020 р.) у рамках дослідно-експериментальної роботи Всеукраїнського рівня.

У 2020 р. НМЦ ПТО і ЗП(ПТ)О Луганської області брали участь у різноманітних заходах та проєктах всеукраїнського, міжнародного та регіонального рівнів: обласний тур конкурсу "Учитель року-2021" у номінаціях: "Українська мова та література" (І місце – Черевата Оксана, викладачка Старобільського професійного ліцею, ІІ місце – Дорохіна Вікторія, викладачка ДПТНЗ "Привільський професійний ліцей"); "Математика" (І місце – Кравченко Катерина, викладачка Рубіжанського професійного хіміко-технологічного ліцею, ІІ місце – Жутенко Юлія, викладачка Старобільського професійного ліцею, ІІІ місце – Кішкінова Ольга, викладачка Новоайдарського професійного аграрного ліцею).

Проведено всеукраїнський вебінар "Формування та розвиток у здобувачів освіти екологічної свідомості та активної життєвої позиції через упровадження наскрізної змістової лінії Нової української школи “Екологічна безпека та сталий розвиток”".

ЗП(ПТ)О Луганської області взяли участь у двох міжнародних виставках: Одинадцятій міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти-2020" (4-6 серпня 2020 р.) та виставці освіти за кордоном "World Edu". У заході взяли участь НМЦ ПТО, ДНЗ "Луганський центр професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості" та 15 ЗП(ПТ)О. За підсумками участі в міжнародному освітянському заході профтехосвітян Луганської області було здобуто гран-прі "Лідер професійної (професійно-технічної) освіти" у рейтинговому виставковому конкурсі, якого удостоєний Золотівський професійний ліцей та 5 золотих і 1 срібну медалі з тематичних номінацій. 12-14 жовтня 2020 р. освітяни представляли область на дванадцятій міжнародній виставці "Інноватика в сучасній освіті-2020". У виставці освіти за кордоном "World Edu" взяли участь НМЦ ПТО, ДНЗ "Луганський центр професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості", ВП "Луганський державний обласний навчальний центр підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів АПК Луганського національного

аграрного університету" та 10 ЗП(ПТ)О Луганської області. У рамках виставкової діяльності Лисичанський професійний торгово-кулінарний ліцей отримав Почесну нагороду "Лідер інновацій" у виставковому конкурсі "Лідер інновацій в освіті". У конкурсі з тематичних номінацій НМЦ ПТО в Луганській області та ЗП(ПТ)О області було здобуто п'ять золотих медалей. Також у рамках виставки в онлайн-режимі було проведено 4 майстер-класи, учасники яких отримали відповідні сертифікати.

Шість закладів професійної освіти Луганської області відзначено у конкурсі з тематичних номінацій та нагороджено золотими медалями на Тринадцятій Міжнародній виставці "Інноватика в сучасній освіті", 2021 р.

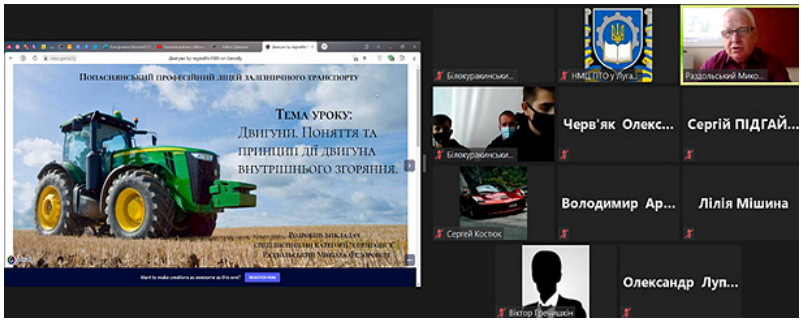
НЗ "Луганський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості" удостоєно почесного звання "Лідер інновацій в освіті" на Тринадцятій Міжнародній виставці "Інноватика в сучасній освіті", 2021 р.

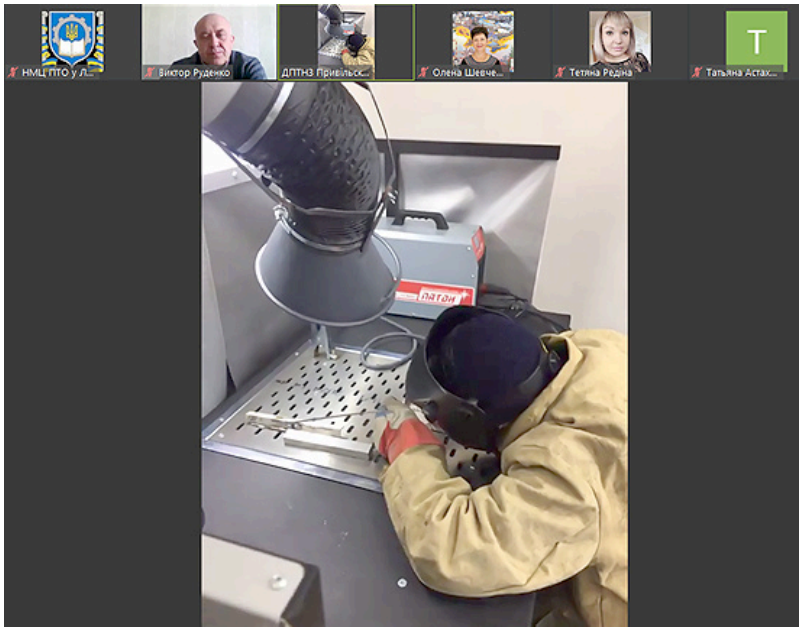
Методисти НМЦ ПТО у Луганській області отримали нагороди: Дерев`янко Валентина – Грамоту Міністерства освіти і науки України, Сімова Лариса – Подяку Міністерства освіти і науки України, 2021 р.

Учасники семінару "Прогресивні технології та новітнє обладнання в автомобільній галузі з професії "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів", 2021 р.

Конкурс "Викладач 2021 року" серед педагогічних працівників ЗП(ПТ)О з освітнього компоненту "Трактори" з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва". І місце посів Раздольський Микола, викладач Попаснянського професійного ліцею залізничного транспорту, 2021 р.

Онлайн-відкриття Навчально-виробничого центру з підготовки кваліфікованих робітників за професією "Електрогазозварник" в ДПТНЗ "Привільський професійний ліцей", 2021 р.

ІІ (обласний) етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів П(ПТ)О з професії "Перукар 2 класу", 2021 р.

Фінальний етап XI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. Учасники: Білик Яна (Біловодський професійний аграрний ліцей, викладач Мазурік Світлана) та Василенко Софія (Державний професійно-технічний навчальний заклад "Сватівський професійний аграрний ліцей", викладач Пушишина Тетяна), 2021 р.

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Професійну (професійно-технічну) освіту Львівщини слід розглядати як необхідність підвищення загального технічного і професійного рівня трудового потенціалу, з одного боку, та забезпечення соціального захисту робітників – з другого. У Львівській області розміщені такі ЗП(ПТ)О: професійний коледж, вищі професійні училища, міжрегіональні вищі професійні училища, вищі професійні художні училища, Міжрегіональний центр професійно-технічної освіти, професійні ліцеї, художнє професійно-технічне училище, навчальні центри при установах виконання покарань та інші типи навчальних закладів, що надають професійно-технічну освіту або здійснюють професійно-технічне навчання.

Всі ці заклади П(ПТ)О у своїй діяльності керуються Конституцією України та основними Законами України – "Про освіту" (2017 р.), "Про професійну (професійно-технічну) освіту" (1998 р.), "Про загальну середню освіту". До інших актів законодавства прямої та опосередкованої дії у сфері ПОН належать Закони України "Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні" (1993 р.), "Про зайнятість населення" (2012 р.), "Про професійний розвиток працівників" (2012 р.), "Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів" (2012 р.), Кодекс законів про працю (1971 р.), також регіональними програмами розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, серед них: Регіональна програма розвитку професійно-технічної освіти Львівської області на 2005-2010 рр.; Програма розвитку професійно-технічної освіти Львівщини на 2009-2012 рр.; Програма забезпечення висококопрофесійними кадрами економіки Львівської області до 2015 року (термін реалізації – 2009-2015 рр.); Програма розвитку професійно-технічної освіти Львівщини на 2011-2015 роки; Програма розвитку освіти Львівщини на 2013-2017 роки; Програма розвитку професійно-технічної освіти Львівської області на 2016-2018 роки.

В області затверджена Програма розвитку освіти на 2017-

2020 рр., яка розроблена з урахуванням положень Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, Стратегії сталого розвитку "Україна-2020", а також Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року.

Зарахування до закладів П(ПТ)О області проводиться згідно з "Типовими правилами прийому до професійно-технічних навчальних закладів України". Тривалість навчання у закладах П(ПТ)О визначається наказом Міністерства освіти і науки України № 947 від 13.10.2010 р. "Про затвердження Типової базисної структури навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах", державними стандартами професійно-технічної освіти. Робочі навчальні плани розробляються відповідно до зазначеного наказу та рівня кваліфікації випускників. З 01.09.2018 р. запроваджено новий Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, рекомендації щодо впровадження нового стандарту у ЗП(ПТ)О викладено у листі Міністерства освіти і науки України від 30.05.2018 р. №1/9-330 "Про виконання Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти у ЗП(ПТ)О"; оновлено робочі навчальні плани для навчальних груп, що опановують професійні кваліфікації на базі базової загальної середньої освіти із здобуттям повної загальної середньої освіти.

Затверджено освітні стандарти із 64 професій. У ЗП(ПТ)О Львівщини підготовка ведеться з 32 професій з цього переліку. У 2018 р. 50 ЗП(ПТ)О розпочали навчання за новими освітніми програмами, розробленими відповідно до нових освітніх стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі, затверджених у грудні 2017 р.

Відповідно до Закону України "Про освіту" в Україні функціонують НРК та галузеві рамки кваліфікацій. НРК запроваджена в Україні в 2011 р. Затверджені Методичні рекомендації щодо формування регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів.

За останні три десятиліття мережа П(ПТ)О Львівщини не раз реорганізовувалася. На початок 1991 р. у Львівській області дія-

ло 72 заклади ПТО різних типів, у тому числі 5 вищих професійних училищ, 67 професійно-технічних училищ. Станом на початок 2000 р. система ПТО Львівщини охоплювала 55 закладів та 4 філії: 15 вищих професійних училищ, 36 професійно-технічних училищ, 4 художні професійно-технічні училища.

Упродовж 2000-2020 рр. кількість професійно-технічних училищ зменшилась з 36 до 1, натомість створено й розширено мережу професійних ліцеїв (з 1 у 2002 р. до 25 у 2015 р. та 21 у 2020 р.), вищих професійних училищ (24 у 2015 р.), професійних коледжів (1 у 2015 р.).

Наразі мережа ЗП(ПТ)О у Львівській області достатньо розвинена за територіальною та галузевою ознаками. Найбільше ЗП(ПТ)О (третина від загальної кількості) зосереджено у м. Львові, решта розташовані у районних центрах області та селищах міського типу.

До 2014 р. у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Львівщини щорічно навчалося понад 30 тис. учнів. З 2015 р. контингент ЗП(ПТ)О поступово зменшувався. Так, у 2019-2020 н. р. у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області навчалося 19892 осіб (станом на 01.01.2020 р.).

Щорічно підготовка здійснюється із більше як 100 робітничих професій з-понад 10 спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший спеціаліст" ("фаховий молодший бакалавр"). У 2018 р. підготовка робітничих кадрів здійснювалася із 106 професій (149 інтеграцій) та 17 спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший спеціаліст"; у 2020 р. – з-понад 100 робітничих професій та 11 спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший спеціаліст" чи "фаховий молодший бакалавр".

ЗП(ПТ)О Львівщини швидко реагують на зміни ринку праці шляхом впровадження нових професій. У 2010 р. ЗП(ПТ)О розпочали здійснювати підготовку учнів з професій: "Оформлювач вітрин, приміщень та будівель", "Адміністратор", "Візажист". У 2011 р. отримано ліцензії на підготовку кваліфікованих робітників з таких нових професій: "Монтажник систем утеплення будівель", "Рихтувальник кузовів", "Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення". У 2013-2014 н. р. отримано лі-

цензії на підготовку кваліфікованих робітників з професій: "Покрівельник сталевих покрівель", "Покрівельник рулонних покрівель та покрівель зі штучних матеріалів", "Візажист-стиліст", "Майстер ресторанного обслуговування" та на підготовку за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста зі спеціальностей: "Дизайн", "Декоративно-прикладне мистецтво", "Зварювальне виробництво", "Будівництво та експлуатація будівель і споруд", "Швейне виробництво", "Перукарське мистецтво та декоративна косметика", "Моделювання та конструювання промислових виробів".

Оновлення змісту професійно-технічної освіти проводиться шляхом упровадження державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій, розробки освітніх програм, робочих навчальних планів та навчально-планової документації. Упродовж 2003-2014 рр. у Львівській області було розроблено 18 проєктів державних стандартів та проведено апробацію 24 проєктів державних стандартів. Загалом упродовж 2006-2014 рр. у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області за новим змістом державних стандартів здійснювалася підготовка з 111 робітничих професій.

НМЦ ПТО у Львівській області та ЗП(ПТ)О Львівщини у 2006-2014 рр. стали розробниками 18 стандартів: ДСПТО 7324.1 D26022-2006 "Живописець"; ДСПТО 7324.1. D36069-2006 "Художник розмалювання по дереву"; ДСПТО 7442.2.D19003-2006 "Взуттьовик з індивідуального пошиття взуття"; ДСПТО 7122.2. F45047-2006 "Пічник"; ДСПТО 8251.2.DD. 22.00-2008 "Друкар офсетного плоского друкування"; ДСПТО 8251.2.DD. 22.00-2007 "Друкар високого друкування"; ДСПТО 7331.2 D36053-2006 "Різьбяр по дереву та бересту"; ДСПТО 7435.2.D15046-2006 "Пекар"; ДСПТО 8331.2. АО.01.00-2007 "Майстер-налагоджувальник з технічного обслуговування машинно-тракторного парку"; ДСПТО 7412.2. DA.15.81-2007 "Тістороб"; ДСПТО 8274.2.DA.15.81-2007 "Машиніст тістообробних машин"; ДСПТО 5142.НО.55.10-2009 "Покоївка"; ДСПТО 5221.НО.51.10-2009 "Черговий по поверху (готелю, кемпінгу, пансіонату)"; ДСПТО 8323-2012 "Водій трамвая"; ДСПТО 8323-

2012 "Водій тролейбуса"; ДСПТО 5122. ОН 55.50-2013 "Кухар дитячого харчування"; ДСПТО 7135– 2006 "Вітражник"; ДСПТО 8274. DA.15.81-2014 "Машиніст тістообробних машин".

Упродовж 2017 р. розроблено два стандарти П(ПТ)О на компетентнісній основі з професій 7133 "Штукатур" (Новояворівське ВПУ) та 7142 "Реставратор декоративно-художніх фарбувань" (Львівське вище професійне художнє училище) та взято участь у розробці стандарту з професії 7129 "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" (Львівське ВПУ дизайну та будівництва).

У 2018 р. оновлено 158 планів з модульно-компетентнісною формою організації навчання, 184 – із здобуттям повної загальної середньої освіти, 33 – за дуальною формою навчання.

Соціальне партнерство у галузі професійної освіти полягає у взаємодії закладів освіти із центральними та місцевими органами виконавчої влади, об'єднаннями роботодавців, профспілок, підприємствами різних форм власності й підпорядкування, органами служби зайнятості, іншими зацікавленими партнерами, спрямованій на максимальне узгодження інтересів всіх учасників цього процесу. Дієвим методом реалізації цього є створення на базі ЗП(ПТ)О навчально-практичних центрів. На кінець 2020 р. на базі 23 закладів професійної (професійно-технічної) освіти Львівщини створено 32 навчально-практичних центри.

Перспективною та водночас стратегічно важливою технологією організації освітнього процесу є дуальна система навчання, зміст якої полягає у паралельному навчанні здобувачів освіти у закладі освіти та на виробництві. В 2015 р. Навчально-методичному центру професійно-технічної освіти у Львівській області та Львівському вищому професійному художньому училищу надано статус експериментальних закладів всеукраїнського рівня, на базі яких упродовж 2015-2018 рр. проводилась дослідно-експериментальна робота з теми "Професійна підготовка кваліфікованих робітників з використанням елементів дуальної системи навчання".

У 2017-2018 н. р. у впровадженні елементів дуальної форми навчання брали участь Львівське вище професійне училище харчових технологій (професія "Пекар") та Вище професійне училище № 11 м. Червонограда (професія "Кравець"). З 01.09.2018 р.

приєдналися ще 28 ЗП(ПТ)О, які впроваджують елементи дуальної форми навчання з 23 робітничих професій. З 01.09.2019 р. це вже 35 закладів освіти, 24 моно– та 18 інтегрованих професій.

20 березня 2019 р. підписано Меморандум про співпрацю між НМЦ ПТО у Львівській області, Фондом Горста Роґуша, Асоціацією "Кластер Будіндустрія". На базі НМЦ створено Навчально-тренінговий центр "Дуальна освіта – дієве партнерство".

Упродовж 2005-2020 рр. НМЦ ПТО у Львівській області та ЗП(ПТ)О Львівщини брали участь у реалізації та впровадженні інноваційних ідей та освітніх проєктів, в тому числі й міжнародних. У 2005 р. Львівська область була оголошена пілотною і НМЦ ПТО був включений у міжнародні проєкти європейського фонду освіти "Децентралізація і реструктуризація системи професійно-технічної освіти" і TACIS "Підвищення ефективності управління ПТО на регіональному рівні". Протягом 2013-2016 рр. НМЦ ПТО був включений в освітній проєкт Європейської Спілки Твіннінг "Модернізація законодавчих стандартів та принципів освіти та навчання у відповідності до політики ЄС щодо навчання впродовж життя". Метою проєкту визначено сприяння реформуванню системи освіти відповідно до європейської політики навчання впродовж життя.

У 2006 р. Львівський професійний ліцей харчових технологій (нині – Львівське вище професійне училище харчових технологій) уклав угоду з компанією IFT GmbH Товариство з відновлення (Херенберг, Німеччина) про впровадження проєкту за сприяння фонду Роберта Боша "Поліпшення професійно-практичного навчання в Україні". Проєкт мав на меті покращення якості підготовки робітників з професії "Пекар". Створено навчально-практичний центр для навчання пекарів та продавців хлібобулочних виробів.

У жовтні 2008 р. підписаний договір про співпрацю між Благодійним фондом Ебергарда Шьока (Федеративна Республіка Німеччина), головним управлінням освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації та Львівським професійним художнім ліцеєм (нині – Львівське вище професійне художнє училище). Мета проєкту – підготовка висококваліфікованих робітників за професіями "Реставратор декоративно-художніх фарбувань, маляр" (2008 р.) та "Реставратор виробів з дерева, столяр" (2011 р.); стажування викладачів та майстрів виробни-

Учасники семінару "Впровадження дуальної освіти в країнах Європейського Союзу", Львівське вище професійне училище харчових технологій, 2015 р.

Виробниче навчання у Навчально-практичному пекарському центрі, створеному за підтримки Фонду Роберта Боша та IFT GmbH Товариство з відновлення. Львівське вище професійне училище харчових технологій, 2011 р.

Майстер-клас проводить Андреас Тобіас, майстер виробничого навчання будівельного центру м. Дюссельдорф (Німеччина), мультиплікатор Німецько-українського модельного проєкту. Львівське вище професійне художнє училище, 2010 р.

Виробнича майстерня з професії "Реставратор декоративно-художніх фарбувань, маляр" у рамках Німецько-українського модельного проєкту. Львівське вище професійне художнє училище, 2010 р.

чого навчання на базі училища та навчального центру в Німеччині; оновлення матеріально-технічної бази закладу освіти; модульна система навчання.

7 грудня 2020 р. ДНЗ "Львівське вище професійне художнє училище" офіційно продовжило співпрацю із Фондом Ебергарда Шьока. Післяпроєктний супровід у галузі професійно-технічної освіти, підписаний терміном на три роки, покликаний модернізувати та адаптувати до вимог сучасності професії "Маляр-реставратор" і "Столяр-реставратор".

Навчально-практичний семінар "Адаптація європейських стандартів підготовки робітничих кадрів у будівельній галузі до українського ринку праці" за участю представників Фонду Ебергарда Шьока в рамках Німецько-українського модельного проєкту

Організатором проєкту "Партнерство у сфері професійно-технічної освіти" є освітній центр Баварської економіки (BBW). Мета проєкту – зменшення структурних причин міграції молодих фахівців через поліпшену і сильніше зорієнтовану на попит професійно-технічну освіту та розширення можливостей для працевлаштування на місцевому рівні. У 2017 р. укладено угоду про співпрацю з Міжрегіональним ВПУ автомобільного транспорту та ВПУ № 20 у м. Львові, а також Луцьким ВПУ і Ковельським професійним ліцеєм на Волині. Серед підприємств Львівщини партнерами проєкту стали: СП ТОВ "Електротранс" та СП ТОВ "Сферос-Електрон", на Волині – АТ "СКФ Україна" (публічне), СП ТОВ "Модерн-Експо" та ТОВ "Волинь-Кальвіс".

Українсько-польський проєкт "Активна молодь на ринку праці" підвищив якість підприємницької та професійної освіти на території Західної України з використанням методів моделювання праці та пристосуванням до вимог наукомісткої економіки.

Проєкт "Трансформація професійного закладу в Червонограді" мав на меті наблизити професійну освіту до європейських вимірів і стандартів; підготовку кваліфікованих робітничих кадрів для потреб сучасного ринку праці; модернізацію матеріально-технічної бази закладу освіти; переймання досвіду професійного навчання європейських країн.

Львівський професійний коледж готельно-туристичного та ресторанного сервісу упродовж багатьох років співпрацює з Асоціацією "Галіція-Коломбо" м. Парижа (Франція). Так, працівники та учні спеціальності "Виробництво харчової продукції" підвищували свій фаховий рівень та вивчали особливості французької кухні на практичних семінарах у Навчальному центрі IPEM м. Амьєна (Франція). Упродовж 2012-2016 рр. освітній заклад брав участь у Канадсько-українському проекті "Навички для працевлаштування", який мав на меті підготувати викладачів, майстрів виробничого навчання професії "Агент з постачання" і спеціальності "Комерційна діяльність". Результат проєкту – навчальні програми, адаптовані до вимог сучасного ринку праці. Німецький проєкт "Успіх можна спланувати" від Фонду Горста Рогуша готує учнів до успішного започаткування власного бізнесу з по-

дальшою фінансовою підтримкою. Упродовж 2000-2020 рр. 18 ЗП(ПТ)О співпрацювали з освітніми закладами, доброчинними фондами та органами управління освітою різних країн.

ЗП(ПТ)О Львівщини впроваджують власні інноваційні ідеї та проєкти. З 2007 р. у Львівському професійному коледжі готельно-туристичного та ресторанного сервісу як структурний підрозділ діє "Всеукраїнська школа інноваційних технологій з упровадження в навчальний процес новітніх технологій для підготовки робітничих кадрів для ресторанно-готельного сервісу і туризму на базі Львівського ВПУ ресторанного сервісу та туризму". У ДНЗ "Ставропігійське вище професійне училище м. Львова" (2015 р.) створено Музей освітньої і друкарської діяльності. Результатом роботи музею є: функціонування гуртка "Історія книгодрукування", участь у заході "Дні європейської спадщини у Львові", участь у І Всеукраїнському конкурсі екскурсоводів музеїв навчальних закладів "Край, в якому я живу" (м. Київ, 2017 р.).

Упродовж 2007-2019 рр. колектив ДНЗ "Вище професійне училище № 34 м. Стрий" працював над реалізацією проєкту "Професійний успіх".

У 2002-2018 рр. на базі ЗП(ПТ)О Львівщини було створено 16 експериментальних педагогічних майданчиків, з них 4 – всеукраїнського рівня.

ЗП(ПТ)О Львівщини значну увагу приділяють впровадженню в навчально-виховний процес інформаційно-комунікаційних технологій. Уже на кінець 2010 р. всі заклади освіти були підключені до мережі Інтернет і користувалися електронною поштою, а 45 із них мали свої вебсайти, 30 – онлайн-обладнання. Використання на уроках мультимедійних засобів навчання та якісного програмного забезпечення дає змогу не тільки розширити можливості викладача, а й підсилити мотивацію навчальної діяльності учнів.

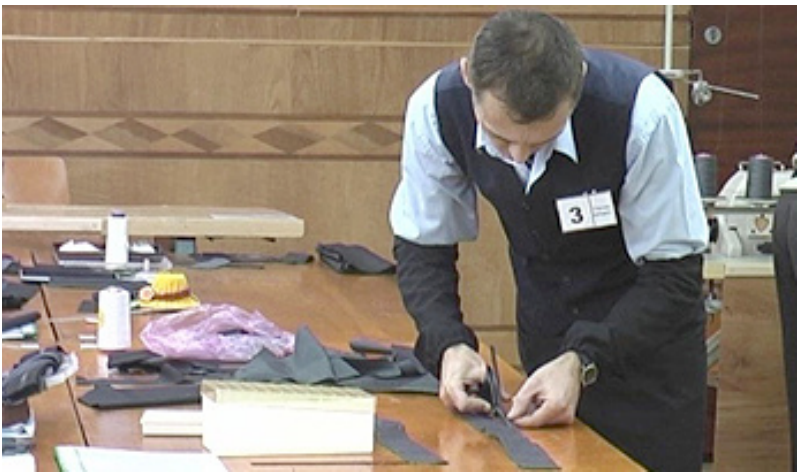
НМЦ ПТО тісно співпрацює з ВСП "Львівський навчально-науковий центр професійної освіти" Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. НМЦ ПТО налагодило співпрацю із працівниками провідних фірм та перукарських салонів Львівщини, членами Спілки перукарів Львівщини та Спілки перукарів України, які беруть участь у семінарах, конференціях,

конкурсах, проводять майстер-класи.

Протягом 2016-2018 рр. НМЦ ПТО видано: 3 інформаційних вісники, 9 методичних вісників, 9 методичних рекомендацій, 3 види інших видань (довідники, інформаційні збірники). За цей період у методичних вісниках та рекомендаціях надруковано 166 методичних розробок педагогічних працівників ЗП(ПТ)О Львівщини.

Викладачами та майстрами виробничого навчання ЗП(ПТ)О у 2000-2014 рр. видано підручники з грифом Міністерства освіти і науки України. Відзначились автори: Борецька Є. Я., Борецький М. М., Пухальська А. П., Лазур К. Р., Олійник Т. М., Сало Я. М. Так, у 2014 р. вийшов навчальний посібник "Технічне креслення та комп'ютерна графіка" (автори Волошкевич П. П., Бойко О. О., Базишин П. А. , Мацура Н. О., рекомендований Міністерством освіти і науки України.

Учні та майстри виробничого навчання ЗП(ПТ)О Львівщини беруть участь у конкурсах фахової майстерності різних рівнів: обласних, всеукраїнських, міжнародних, а також орга-

Всеукраїнський конкурс фахової майстерності серед майстрів виробничого навчання професії "Кравець". Чубак І. М. – переможець конкурсу, майстер виробничого навчання Міжрегіонального центру ПТО художнього моделювання і дизайну м. Львова, 2012 р.

Кухарський Ігор, учень Львівського ВПУ ресторанного сервісу та туризму (нині – Львівський професійний коледж готельно-туристичного та ресторанного сервісу), посів ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Кухар", 2014 р.

Горон Любов, учениця Міжрегіонального центру професійно-технічної освіти художнього моделювання та дизайну м. Львова, посіла ІІІ місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Перукар", 2015 р.

Довгенко Ростислав, учень Львівського міжрегіонального ВПУ залізничного транспорту, переможець Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Помічник машиніста електровоза", 2016 р.

Конкурс фахової майстерності з професії "Різьбяр по дереву та бересту" ім. Й. П. Станька. Художнє професійно-технічне училище ім. Й. П. Станька

нізованих громадськими, міжнародними організаціями, асоціаціями, приватними структурами тощо. Упродовж 2000-2020 рр. проведено понад 120 обласних конкурсів фахової майстерності серед здобувачів професійної освіти та близько 20 обласних конкурсів серед майстрів виробничого навчання. Переможці обласних етапів Всеукраїнських конкурсів брали участь у відповідних Всеукраїнських етапах (понад 80 конкурсів), на яких здобуто 45 перемог (I-VI місця).

У 2010 р. з ініціативи колективу Художнього професійно-технічного училища № 14 смт Івано-Франкове (нині Художнє професійно-технічне училище ім. Й. П. Станька) засновано щорічний конкурс ім. Й. П. Станька з професії "Різьбяр по дереву". Щороку зростає кількість учасників конкурсу з різних областей.

У системі професійної (професійно-технічної) освіти Львівщини щорічно проходять Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка та Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика. Упродовж 2010-2019 рр. здобуто ряд призових місць у фіналь-

Рій Микола, учень ДНЗ "Львівське вище професійне училище торгівлі та сфери послуг", учасник Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine-2016". Нагороджений дипломом III ступеня в компетенції "Ресторанний сервіс"

Самалюк Тетяна, учениця Міжрегіонального центру професійно-технічної освіти художнього моделювання і дизайну м. Львова, переможниця Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine-2017" з професійної компетенції "Перукарське мистецтво".

Комарницький Назарій, учень ДНЗ "Турківський професійний ліцей", учасник Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine-2018", професійна компетенція – "Електромонтажні роботи"

них етапах конкурсів.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Львівщини достойно представляють свою область у Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine".

У 2016 р. П(ПТ)О Львівщини представляли учні та майстри виробничого навчання із 7 закладів, виборовши значну кількість призових місць.

Учень вищого професійного училища № 20 м. Львова Кміть Віталій (майстер виробничого навчання Шпилька Є. Є.) посів

Ярощук Олег та Хорко Ростислав, учні Львівського вищого професійного училища дизайну та будівництва на Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "Knauf MGK 2016 Ukraine", IV місце

ІІІ місце з професійної компетенції "Зварювальні роботи" та був нагороджений бронзовою медаллю. Учениця Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу Федюк Катерина отримала диплом за ІІІ місце з компетенції "Кондитерське мистецтво", модуль "Цукрові квіти".

На Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine-2018" Львівська область була представлена в п'яти номінаціях.

Третє місце в компетенції "Перукарське мистецтво" зайняла Солтис Г. Я., майстер виробничого навчання Львівського вищого професійного училища побутового обслуговування. Четверте місце в компетенції "Технології моди" посіла Шикітка М. М., учениця Міжрегіонального центру професійно-технічної освіти художнього моделювання і дизайну м. Львова.

Львівське вище професійне училище дизайну та будівництва щорічно бере участь та є призером у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності "Knauf MGK Ukraine" з професії "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" серед команд від регіональних навчально-практичних центрів Кнауф. У 2013 р. команда Львівського вищого професійного училища дизайну та будівництва (майстер виробничого навчання Галюк І. М., учень Балабух В.) посіла ІІІ місце.

У 2014 р. у м. Сарни Рівненської області команда Львівського вищого професійного училища дизайну та будівництва (учень Ярощук Олег, майстер виробничого навчання Галюк І. М.) посіла ІІ місце. У 2015 р. у Вищому професійному училищі технологій та дизайну м. Тернополя команда з Львівщини (майстри виробничого навчання Галюк І. М. та Тебінка І. В.) посіла І місце. У 2016 р. конкурс проходив у Луцькому ВПУ будівництва та архітектури, команда Львівського вищого професійного училища дизайну та будівництва (викладач Винниченко Д. І., учні Ярощук Олег та Хорко Ростислав) нагороджена почесним дипломом за ІV місце, а заклад здобув сертифікат на отримання гранту у вигляді будівельної продукції Кнауф на суму 10 тис. грн. У 2017 р. у м. Рівне, а у 2018 р. у м. Калуш команда Львівського ВПУ дизайну та будівництва двічі здобула І місце.

З 2010 р. щорічно проходить всеукраїнський конкурс на кращий вебсайт закладу освіти. Конкурс проводить Інтернет-асоціація України за підтримки Міністерства освіти і науки України. Вебсайт Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу тричі визнано кращим у номінації "Вебсайти закладів професійної (професійно-технічної) освіти" (2015 р., 2016 р., 2018 р.).

Із 2016 р. заклади швейного профілю П(ПТ)О Львівщини беруть участь у Всеукраїнському конкурсі "Прорив легкої промисловості". Конкурс ініційований національним галузевим партнерством в легкій промисловості України "Fashion Globus Ukraine" та асоціацією швейних училищ України. Щорічно колекції одягу ЗП(ПТ)О Львівщини здобувають призові місця. Зокрема, у 2017 р. колекція "Kavalier" Львівського ВПУ побутового обслуговування здобула І місце в номінації "Сучасні колекції для працівників готельного бізнесу" та "Сучасні колекції для ресторанного бізнесу"; у 2018 р. колекція "Moonlight" Львівського ВПУ побутового обслуговування зайняла ІІІ місце

Колекція "Kavalier" Львівського ВПУ побутового обслуговування, І місце в номінації "Сучасні колекції для готельного та ресторанного сервісу" на Другому Всеукраїнському конкурсі "Прорив легкої промисловості", 2017 р.

в номінації "Урочисті образи для соліста і солістки оперного театру" (м. Харків); у 2019 р. колекція "Fashion pupils" цього ж закладу посіла ІІІ місце в номінації "Сучасні шкільні колекції" (м. Хмельницький).

Починаючи з 2011 р., у рамках виставки-ярмарку "Львівський товаровиробник" у м. Львові проходить щорічний Всеукраїнський конкурс серед студентів і учнів – дизайнерів одягу закладів освіти "Битва модельєрів", на якому демонструються понад 40 колекцій одягу молодих модельєрів з усіх куточків України. У 2017 р. Львівське ВПУ побутового обслуговування здобуло І місце, Міжрегіональний центр ПТО художнього моделювання і дизайну м. Львова – ІІ місце в номінації "Модний образ", ВПУ № 11 м. Червонограда – ІІ місце в номінації "Етностиль", Львівське ВПУ технологій та сервісу – ІІ місце в номінації "Час Різдва".

Чемпіонат України з перукарського мистецтва, нігтьової естетики, макіяжу, нарощування і декорування вій. Тетерко Ірина, майстер виробничого навчання Львівського ВПУ побутового обслуговування, здобула призові місця у різних номінаціях та кубок "Гран-прі". 2015 р., м. Київ

У 2018 р. ВПУ № 11 м. Червонограда здобуло І місце в номінації "Етностиль", Львівське ВПУ побутового обслуговування – І місце в номінації "Модний образ". У 2019 р. Львівське ВПУ технологій та сервісу здобуло ІІ місце в номінації "Етностиль".

З 2011 р. у м. Львові проводиться Національна виставка індустрії краси "Дзеркало моди". У рамках виставки проходять Відкриті відбіркові тури чемпіонату України із перукарського мистецтва, нігтьової естетики, макіяжу та моделю-

вання брів "Золотий лев". Упродовж восьми років у цьому заході взяли активну участь 411 учнів та 45 майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О Львівської області, які здобули 411 призових місць.

Щовесни з 1995 р. у м. Львові проводилось свято професійно-технічної освіти "Великодні дзвони". Цей обласний огляд-конкурс був підсумком плідної праці ЗП(ПТ)О Львівщини за рік. Організаторами конкурсу виступали Департамент освіти і науки Львівської облдержадміністрації, Львівський державний Будинок техніки та Львівський державний палац естетичного виховання учнівської молоді.

ЗП(ПТ)О Львівщини представляли експонати технічної творчості (машинобудівна продукція, інструменти, меблі, садовий інвентар), декоративно-вжиткового мистецтва (вишивка, ткацтво, різьба по дереву, ковальство, плетення з соломи та лози, кераміка, бісер, вироби зі скла, живопис), колекції моделей сучасного та народного одягу, витвори перукарського мистецтва, кулінарні та кондитерські вироби; учні та майстри виробничого навчання проводили майстер-класи відповідних видів народного мистецтва. У 2018 р. виставка "Великодні дзвони" набула нового сучасного формату. Так, 24 квітня 2018 р. у Львові відбувся Перший форум закладів професійної освіти "Форум професійної освіти-2018".

У серпні 2010 р. наставники та учні Художнього професійно–технічного училища № 14 смт Івано-Франкове (нині – ХПТУ ім. Й. П. Станька) Яворівського району Львівської області взяли участь у першому міжнародному різьбярському пленері (м. Новий Томишль, Познанське воєводство, Польща). Під час цього заходу були зроблені унікальні вироби з дерева в техніці паркової скульптури та рельєфного різьблення, в дусі традицій українського і польського різьбярства.

Художнє професійно-технічне училище ім. Й. П. Станька представляло професійно-технічну освіту Львівщини на 11 та 12 Міжнародних виставках машин і обладнання для лісового господарства, деревообробної та меблевої промисловості "LISDEREVMASH" (м. Київ).

Одним із пріоритетних напрямів виховної роботи в професійно-технічній освіті Львівщини є громадянське виховання – процес формування свідомого громадянина, патріота, професіонала держави Україна. Упродовж 1991-2018 рр. у ЗП(ПТ)О Львівщини робота з громадянського виховання проводилась за такими напрямами: формування політичної та правової культури засобами громадянської освіти; виховання почуття патріотизму, відданості в служінні Батьківщині; утвердження гуманістичної моралі та формування поваги до таких цінностей як свобода, рівність,справедливість; формування національної свідомості, належності до рідної землі, народу; визнання духовної єдності поколінь та спільності культурної спадщини.

Відкриття Навчально-практичного центру ІТ-технологій в Державному навчальному закладі «Львівське вище професійне училище інформаційно-комп'ютерних технологій», 2018 р.

Участь учнів Художнього професійно-технічного училища ім. Й. П. Станька у Міжнародній виставці "LISDEREVMASH-2012". 2012 р., м. Київ

Всеукраїнський конкурс фахової майстерності серед учнів третього курсу за професіями: «Помічник машиніста тепловоза» та «Помічник машиніста електровоза» у Львівському міжрегіональному вищому професійному училищі залізничного транспорту, 2019 р.

Майстер-клас польської кухні майстра виробничого навчання Наталії Собчук та студента – кухара варшавського ресторану «UFukiera» Ігоря Салабая у Львівському професійному коледжі, 2021 р.

Львівське ВПУ технологій та сервісу на всеукраїнського конкурсі професійної майстерності «WorldSkills Ukraine», 2021 р.

Участь учнівського колективу
ДНЗ "Львівське вище професійне училище"
у Святі героїв. м. Львів 2019р.

Свято героїв. ДНЗ "Львівське вище професійне училище торгівлі та сфери послуг", 2019 р.

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

Професійна (професійно-технічна) освіта Миколаївської області спрямована на створення належних умов для якісної підготовки кваліфікованих робітничих кадрів згідно з пріоритетами державної соціально-економічної політики з урахуванням потреб регіонального ринку праці, об'єднання зусиль центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, закладів освіти, підприємств, установ та організацій, об'єднань роботодавців, спрямованих на задоволення потреб особистості, суспільства і держави в освітніх послугах з професійної підготовки кваліфікованих робітників.

Система професійної (професійно-технічної) освіти Миколаївської області ґрунтується на Законах України "Про освіту", "Про професійну (професійно-технічну) освіту". Професійна підготовка кваліфікованих робітників здійснюється відповідно до Державних стандартів професійно-технічної освіти та стандартів професійної (професійно-технічної) освіти.

Одним з основних стратегічних документів є Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період 2012-2021 років, яка передбачає оновлення законодавства, вдосконалення структури, модернізацію змісту та системи управління, інформатизацію, посилення кадрового потенціалу у рамках професійної (професійно-технічної) освіти. Станом на квітень 2019 р. схвалений проєкт концептуальних засад розвитку професійної освіти "Сучасна професійна освіта", який визначає пріоритетні напрями розвитку та обґрунтовує основні ідеї нового Закону України "Про професійну (професійно-технічну) освіту". В області також розроблено Регіональний план розвитку П(ПТ)О Миколаївської області на 2019-2022 роки. Одним з основних документів регулювання ринку праці на регіональному рівні є Програма зайнятості населення Миколаївської області на період до 2020 року включно.

Професійна освіта станом на 01.04.2019 р. у Миколаївській області представлена мережею із 31 державного ЗП(ПТ)О (2 заклади освіти знаходяться у стадії ліквідації), з них: професійно-технічні училища – 2; професійні ліцеї – 21 та 2 філії; вищі професійні училища – 4; навчальні центри при кримінально-виконавчих установах закритого типу – 2 (один – у стадії ліквідації).

16 ЗП(ПТ)О фінансуються з обласного бюджету та 11 ЗП(ПТ)О – з бюджету м. Миколаїв.

Контингент учнів державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти Миколаївської області станом на 01.01.2019 р. становив 9194 особи, з них 5252 особи чоловічої статі та 3942 – жіночої. Кількість здобувачів на базі повної загальної середньої освіти склала 2,8 тис. осіб (28,8 %), на базі базової загальної середньої освіти – 6,9 тис. осіб (71,1 %), на базі незавершеної базової загальної середньої освіти – 0 осіб (0 %), слухачів – 11 осіб. Професійне навчання серед працюючого населення здійснювало 195 осіб чоловічої статі та 46 осіб жіночої статі з категорії незайнятого населення.

Підготовка кваліфікованих робітників проводиться за 111 професіями, серед яких інтегровані (63 %), технологічно складні (7 %) та монопрофесії (30 %). Новими професіями є "Машиніст-оператор дощувальних машин та агрегатів", "Портьє", "Покоївка", "Зливальник-розливальник". Відповідно до галузевого спрямування 16 закладів професійної (професійно-технічної) освіти готують кваліфікованих робітників для сільського господарства, 7 – для промисловості, 2 – для сфери громадського харчування, 2 – для сфери послуг. ЗП(ПТ)О здійснюють підготовку робітничих кадрів у Миколаївській області за такими напрямами економічної діяльності: загальні для всіх галузей економіки – 18 закладів; загальні професії електротехнічного виробництва – 11 закладів; будівельні, монтажні і ремонтно-будівельні роботи – 11 закладів; автомобільний транспорт – 9 закладів; швейне виробництво – 6 закладів; громадське харчування – 19 закладів; торговельно-комерційна діяльність – 8 закладів; виробництво художніх і ювелірних виробів – 1 заклад; сфера обслуговування – 6 закладів; сільське господарство – 12 закладів; виробництво взуття – 1 заклад; суднобудування і судноремонт – 3 заклади; поліграфічне виробництво – 1 заклад; деревообробне виробництво – 1 заклад.

У Миколаївській області діють п'ять навчально-практичних центрів (за галузевим спрямуванням): з 2017 р. – з професій "Швачка", "Кравець", "Закрійник" (на базі ДНЗ "Миколаївське вище професійне училище технологій та дизайну" та ДНЗ "Первомайський професійний промисловий ліцей"); з

2018 р. – з професій "Електромонтер з освітлення та освітлювальних мереж", "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування", "Електромонтажник силових мереж та електроустаткування" (на базі Вищого професійного училища суднобудування м. Миколаєва); з професій "Електрозварник ручного зварювання", "Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах", "Зварник" (на базі ДНЗ "Южноукраїнський професійний ліцей"); з професій "Токар", "Верстатник широкого профілю", "Фрезерувальник", "Шліфувальник", "Свердлувальник" (на базі Миколаївського професійного машинобудівного ліцею).

Крім робітничої кваліфікації, у трьох закладах професійної (професійно-технічної) освіти учні отримують освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший спеціаліст" із 9 спеціальностей, а саме: Вище професійне училище суднобудування м. Миколаєва – спеціалізація Зварювальне виробництво; Вище професійне училище № 21 м. Миколаєва – 6 спеціальностей (електроенергетика, електротехніка та електромеханіка; підприємництво, торгівля та біржова діяльність; інформаційна, бібліотечна та архівна справа; видавництво та поліграфія; телекомунікації та радіотехніка; суднобудування); Державний навчальний заклад "Миколаївське вище професійне училище технологій та дизайну" – 2 спеціальності (технології легкої промисловості; дизайн).

Станом на 01.10.2018 р. у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області отримує робітничу професію 21 учень з числа внутрішньо переміщених осіб. Вищезазначені здобувачі освіти користуються пільгами відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 р. № 975 "Про надання державної цільової підтримки деяким категоріям громадян для здобуття професійно-технічної та вищої освіти". Інклюзивна освіта у Миколаївській області є одним із пріоритетних напрямів освіти. Майже всі заклади професійної (професійно-технічної) освіти області доступні для молоді з обмеженими можливостями, але не всі професії можуть бути опановані цієї категорією учнів згідно з Державним стандартом професійно-технічної освіти.

Так, станом на 01.01.2019 р. у Миколаївському професійно-

му ліцеї торгівлі та ресторанного сервісу, згідно з угодою з Миколаївською обласною організацією "Українське товариство глухих УТОГ" функціонує спеціальна група слабочуючих учнів за робітничою професією "Кондитер" (статус інваліда мають усі учні цієї категорії). Робочий навчальний план та робочі навчальні програми складені з урахуванням здібностей та можливостей дітей з вадами слуху (час на професійно-практичну підготовку збільшено). Навчальний процес та комунікація викладачів та майстрів виробничого навчання з учнями, які мають вади слуху, забезпечуються за допомогою перекладача-дактилолога.

Починаючи з 2005 р., управлінням освіти, науки та молоді Миколаївської обласної державної адміністрації спільно з Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Миколаївській області з метою підвищення рівня професійної компетентності керівних кадрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти започатковано роботу постійно діючого семінару резерву директорів ЗП(ПТ)О за напрямом "Формування досвіду управлінської діяльності", учасниками якого у різні періоди були представники групи резерву, а нині директори ЗП(ПТ)О області: Миколаївського професійного промислового ліцею – Гуревич Г. П., Вознесенського професійного ліцею – Путієнко С. П., Вознесенського професійного аграрного ліцею – Семеновський С. М., Вищого професійного училища м. Миколаєва № 21 – Архипов С. В. тощо.

З метою заохочення та матеріальної підтримки перспективної молоді, реалізації її професійних, творчих, соціальних інтересів в області, починаючи з 2012 р., щороку 6 студентам закладів вищої освіти та 3 здобувачам П(ПТ)О призначається й виплачується протягом календарного року стипендія голови Миколаївської обласної державної адміністрації та Миколаївської обласної ради у розмірі 1125-1500 грн.

У 2018 р. у 3 ЗП(ПТ)О впроваджено елементи дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників з 4 професій ("Кравець"; "Кухар"; "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів"; "Молодша медична сестра з догляду за хворими") (ДНЗ "Миколаївське вище професійне училище технологій та дизайну" з професії "Кравець"; Миколаївський професійний ліцей будівництва та сфери послуг – "Кухар", "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів"; ДНЗ "Вище професійне училище № 7

м. Миколаїв" – "Молодша медична сестра з догляду за хворими").

У ЗП(ПТ)О Миколаївської області значна увага приділяється роботі з обдарованими учнями, яка дає свої результати. Зокрема учень Снігурівського професійного ліцею Цицарковський Сергій під керівництвом викладача Павленка О. В. отримав у 2009 р. грант Президента України на реалізацію власного бізнес-проєкту "Інтенсивна технологія вирощування озимого ріпаку". Координував роботу з реалізації Гавриш В. І., кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету механізації сільського господарства Миколаївського державного аграрного університету (нині – Миколаївський національний аграрний університет).

Департамент освіти і науки облдержадміністрації у 2019 р. започаткував для учнів-старшокласників закладів загальної середньої освіти м. Миколаєва, учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти та роботодавців довготривалий проєкт "Освіта. Професія. Кар'єра".

У Миколаївській області налагоджена співпраця з підприємствами, розвивається державно-приватне партнерство, що допома-

І етап проєкту "Освіта. Професія. Кар'єра", 2019 р.

гає закладам П(ПТ)О найповніше врахувати вимоги роботодавців, оперативно реагувати на зміни кон'юнктури ринку праці. Заклади П(ПТ)О здійснюють набір та підготовку робітничих кадрів для більш ніж 457 підприємств та організацій Миколаївської області.

Основними замовниками робітничих кадрів є потужні підприємства м. Миколаєва та області: Публічне акціонерне товариство "Миколаївський суднобудівний завод “Океан”", Державне підприємство "Науково-виробничий комплекс газотурбобудування “Зоря-Машпроект”", Товариство з додатковою відповідальністю "Первомайськдизельмаш", Державна акціонерна холдингова компанія "Чорноморський суднобудівний завод", приватне підприємство "Вікторія", Приватне акціонерне товариство "Санта-Україна", Товариство з обмеженою відповідальністю "Виробниче об'єднання “Майнер”", Закрите акціонерне товариство "Миколаївіндодяг", Відкрите акціонерне товариство "Миколаївське підприємство “ЕРА”", Товариство з обмеженою відповідальністю "Сандора", Публічне акціонерне товариство "Сан ІнБев Україна", фермерське господарство "Владам", Миколаївська філія Публічного акціонерного товариства "Укртелеком", мале підприємство "ВІКІ", Публічне акціонерне товариство "Миколаївобленерго", Відкрите акціонерне товариство "Радсад", Товариство з обмеженою відповідальністю "Морський спеціалізований порт НІКА-ТЕРА", ТОВ СП "Нібулон" та інші підприємства різноманітних напрямів економічної діяльності, з якими щороку укладаються близько 200 договорів на підготовку кваліфіковних робітників з метою проходження учнями ЗП(ПТ)О виробничої практики та їхнього подальшого працевлаштування.

Для прикладу, в процесі співпраці Миколаївського професійного машинобудівного ліцею з Державним підприємством "Науково-виробничий комплекс газотурбобудування “Зоря-Машпроект”", яке розробляє, виробляє, ремонтує газотурбінні двигуни для військових, торговельних і пасажирських суден, газоперекачувальні агрегати, здійснюється підготовка висококваліфікованих робітників з високим рівнем соціальної і професійної адаптації. Ефектом від співпраці є працевлаштування за останні 3 роки 440 випускників вищезгаданого закладу П(ПТ)О, підвищення кваліфікації працівників підприємства у професійно-технічних навчальних закладах, забезпечення попу-

ляризації робітничих професій.

Результатом співпраці Вищого професійного училища суднобудування м. Миколаєва і Товариства з обмеженою відповідальністю "Морський спеціалізований порт НІКА-ТЕРА" є працевлаштування 70 випускників, зміцнення матеріально-технічної бази, стажування майстрів виробничого навчання, спонсорська допомога на потреби закладу П(ПТ)О.

Між ВП "Южно-Українська АЕС" та Державним навчальним закладом "Южноукраїнський професійний ліцей" реалізуються договірні обов'язки із підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних робітників.

Державний навчальний заклад "Первомайський професійний промисловий ліцей" співпрацює з 19 підприємствами: ТДВ "Бриг", ВАТ "Первомайськдизельмаш", дочірнє підприємство АТВТ "Ливарний завод", приватне підприємство "Санта Україна", СПД Сисоєв І. А., приватне підприємство "Цитадель", СПД Клочков О. І., ВАТ "Автотехсервіс", ВАТ "АвтотрансГолта", Первомайське районне споживче товариство, ПП "Явір", ТОВ Райагробуд, ВАТ "ПМК", комплекс торгових павільйонів "Дерибасівський ринок", торговельний комплекс "Орхідея", СПД Кривенкова О.В.

У співпраці з роботодавцями педагогічні працівники закладів П(ПТ)О Миколаївської області брали участь у розробці нових стандартів професійної (професійно-технічної) освіти. Методистами НМЦ ПТО у Миколаївській області спільно з педагогічними працівниками ЗП(ПТ)О здійснено анкетування соціальних партнерів-роботодавців щодо змісту проєктів стандартів. З метою оновлення змісту навчання з урахуванням вимог роботодавців творчими групами ЗП(ПТ)О України розроблено проєкти стандартів, заснованих на компетенціях, відповідно до сучасних технологій і вимог виробництва з професій: "Стропальник", "Буфетник". Протягом 2010 р. – "Штукатур", "Маляр", "Лицювальник-плиточник", "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Верстатник широкого профілю". Творчою групою приватного сільськогосподарського підприємства "Агрофірма Роднічок" розроблено та внесено доповнення до категорії "В". Упродовж 2012-2013 рр. – з професій "Виноградар" та "Електрорадіомонтажник судновий". Протягом 2014 р. Миколаївська область брала участь у розробці та оновленні

Державних стандартів професійно-технічної освіти з професій: "Фотограф", "Верстатник широкого профілю", "Єгер", "Лісник", "Каменотес (оброблення каменю)", "Слюсар з ремонту автомобілів", "Оператор верстатів з програмним керуванням", "Штукатур", "Матрос", "Моторист (машиніст)".

У 2014-2015 рр. розроблений стандарт з професії "Стюард", оновлені стандарти з професій "Адміністратор", "Взуттьовик з індивідуального пошиття взуття", "Електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин", "Тесляр", "Тракторист", "Столяр судновий".

Упродовж 2015-2016 рр. фахівці Миколаївської області взяли участь в оновленні Державних стандартів П(ПТ)О з професій: "Перукар (перукар-модельєр)", "Електромонтажник силових мереж та електроустаткування"; у 2017 р. долучилися до розробки та оновлення стандартів П(ПТ)О з професій: "Машиніст-оператор дощувальних машин та агрегатів", "Машиніст холодильних установок", "Перукар (перукар-модельєр)", "Лицювальник-плиточник", "Верстатник широкого профілю"; у 2018 р. розробили стандарт з професії "Молодша медична сестра з догляду за хворими".

Згідно з Регіональним планом розвитку професійно-технічної освіти Миколаївської області на 2016-2018 р р. здійснено реорганізацію шляхом приєднання Професійно-технічного училища № 33 с. Широколанівка Веселинівського району до Надбузького професійного аграрного ліцею. Проте це не вирішило проблему оптимізації видатків на утримання закладів, тому здійснення укрупнення закладів професійної (професійно-технічної) освіти було припинено.

Мережа ЗП(ПТ)О зменшилася на два заклади у зв'язку з ліквідацією відокремленого структурного підрозділу Київської державної академії водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного "Миколаївське професійно-технічне училище “Морехідна школа”" та відокремленого структурного підрозділу "Професійно-технічне училище № 4 Миколаївського комплексу Національного університету “Одеська юридична академія”".

З метою реалізації завдань соціального партнерства НМЦ ПТО у Миколаївській області проводяться заходи різнопланового спрямування на базах і з залученням професорсько-викладацького складу Миколаївського обласного інституту післядип-

ломної педагогічної освіти, Миколаївського міського Будинку вчителя, Миколаївського національного аграрного університету, Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, відокремленого підрозділу "Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв", Миколаївського інституту права Національного університету "Одеська юридична академія", науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаєва, обласної бібліотеки для юнацтва м. Миколаєва.

Започатковано альтернативне підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О області на базі закладів вищої освіти м. Миколаєва (Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини вищого навчального закладу "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна""). НМЦ ПТО у Миколаївській області поглиблює співпрацю з Білоцерківським інститутом неперервної професійної освіти.

Здійснюється робота із забезпечення організаційно-методичного супроводу щодо налагодження співпраці з військовими частинами м. Миколаєва та військовою кафедрою Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського з метою проведення на їх базі уроків з предмету "Захист Вітчизни" з відпрацювання окремих тем програми та заходів військово-патріотичного спрямування. Продовжено співпрацю з Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи Національної академії педагогічних наук.

НМЦ ПТО у Миколаївській області здійснюється організаційно-методична робота щодо співпраці з громадськими організаціями, зокрема з Всеукраїнською громадською організацією "Фундація регіональних ініціатив", Миколаївською громадською організацією "Любисток" (директор Пархоменко М. П., проєкт "Посилення громадського контролю за формуванням, координацією та виконанням політики з протидії торгівлі людьми в Україні, зокрема в Миколаївській області"), Миколаївським міським громадським об'єднанням "Правозахисник", громадською організацією "Миколаївська обласна організація "Українське товариство глухих"".

У 2018 р. налагоджено співпрацю з Миколаївським міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Представ-

ники Центру долучаються до участі у семінарі заступників директорів ЗП(ПТ)О Миколаївської області з навчально-виховної роботи для надання роз'яснень щодо змін у законодавстві України, зокрема у частині запобігання та протидії насильству.

З метою розвитку державно-приватного партнерства представниками Вищого професійного училища суднобудування м. Миколаєва 19 червня 2019 р. організовано "круглий стіл" на тему "Тенденції і виклики сучасного ринку праці".

Навчально-методичне забезпечення спрямоване на реалізацію змісту П(ПТ)О і удосконалення якості підготовки робітничих кадрів, їхньої конкурентоспроможності та адаптації на ринку праці. На базі освітніх закладів з урахуванням спеціалізації створюються творчі групи з числа педагогічних працівників – безпосередніх організаторів освітнього процесу, які працюють над розробкою нових стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, навчальних посібників (у тому числі електронних), методичних рекомендацій практичного спрямування.

У зв'язку з розвитком сучасних інформаційних технологій, активною комп'ютеризацією освітніх закладів створюються

Проведення представниками Вищого професійного училища суднобудування м. Миколаєва "круглого столу" на тему "Тенденції і виклики сучасного ринку праці"

творчі групи педагогічних працівників з розробки електронних дидактичних демонстраційних матеріалів для закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Громадянське виховання у закладах П(ПТ)О Миколаївської області має на меті формування громадянськості як інтегративної якості особистості, що дає можливість молодій людині відчувати себе морально, соціально, політично та юридично дієздатною та захищеною. Також планомірна виховна діяльність спрямована на формування у здобувачів освіти почуття патріотизму, при цьому пріоритетна роль належить активним методам виховання. Традиційно з нагоди відзначення Дня пам'яті та примирення і Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні проводяться екскурсії до пам'ятних місць, уроки мужності, години історії на військово-патріотичну тематику.

У 2019 р. проводився обласний конкурс на кращий творчий проєкт "Україна – наша єдина Батьківщина" серед педагогічних працівників та учнів ЗП(ПТ)О Миколаївської області, ініційований Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Миколаївській області за підтримки Департаменту освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації. Кращі конкурсні роботи узагальнені в збірнику творчих проєктів "Україна – наша єдина Батьківщина".

Формування культури міжетнічних відносин є традиційним елементом громадянського виховання здобувачів профтехосвіти Миколаївщини. Ефективність проведення зазначених вище заходів полягає у формуванні в підростаючого покоління національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, активної громадянської, державницької позиції та почуття власної гідності у сфері національно-патріотичного виховання.

Серед методів і форм формування моральності особистості у закладах професійної (професійно-технічної) освіти використовують клубну роботу, адже з 2009 р. у Миколаївській області плідно працює клуб учнівського самоврядування професійно-технічних навчальних закладів області "Єдність". Також велику увагу приділяють різним формам і методам формування правової культури здобувачів освіти області. Це електронний курс для учнів "Торгівля людьми – сучасне рабство", тренінгові програми "Протидія торгівлі людьми", "У злагоді до успіху", "Довіра, спілкування та взаєморозуміння", "Твій безпечний шлях до мети", "Профілактика правопорушень"; "круглий стіл" на тему "Історія вітчизняного

конституційного права та напрямів удосконалення Основного Закону України"; година запитань "За людину треба боротися".

Також було розроблено методичні рекомендації для педагогічних працівників щодо організації процесу громадянського виховання здобувачів освіти закладів П(ПТ)О, а у 2017 р. пройшов мотиваційний семінар "Знайти себе", який провів професійний тренер, мотиваційний спікер, засновник школи "Успішна молодь" Руденко Андрій.

Мотивацією педагогічних працівників на опрацювання та впровадження ідей психолого-педагогічних досліджень з проблеми адаптації осіб з особливими потребами до навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти стало проведення Всеукраїнського огляду-конкурсу "Професійна освіта інвалідів, осіб з особливими потребами у ПТНЗ", за результатами якого педагогічних працівників області визначено переможцем і призерами (4 особи) та нагороджено дипломами Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (наказ № 231 від 04.08.2011 р.). Виховна робота зосереджується також на профілактиці та діагностиці стресових станів і суїцидальних намірів учнів.

З метою організованого та продуктивного процесу інформування педагогічних працівників ЗП(ПТ)О області та інших регіонів створено веб-сайт Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Миколаївській області (metodcenter.at.ua). Результати більшості заходів та конкурсів фахової майстерності серед учнів та майстрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, підсумки обласних олімпіад систематично висвітлюються в засобах масової інформації (газета "Освіта України") та на сторінці "Профтехосвіта Миколаївщини" соціальної мережі "Фейсбук".

З 2014 р. здійснюється дослідно-експериментальна робота з теми "Формування культури безпеки та енергоефективної компетентності у майбутніх кваліфікованих робітників на базі П(ПТ)О Миколаївської області та міста Миколаєва" відповідно до угоди про науково-методичне співробітництво, укладеної між науковою установою Інститут професійно-технічної освіти НАПН України та Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Миколаївській області.

З вересня 2017 р. на базі ЗП(ПТ)О Миколаївської області здійснюється дослідно-експериментальна робота в частині впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підго-

товку кваліфікованих робітників (долучився Державний навчальний заклад "Миколаївське вище професійне училище технологій та дизайну" з професії "Кравець").

Протягом 2018 р. продовжилася підготовка кваліфікованих робітників з упровадженням елементів дуальної форми навчання з професії 7433 “Кравець” у Державному навчальному закладі "Миколаївське вище професійне училище технологій та дизайну" (соціальний партнер: Товариство з обмеженою відповідальністю "Швейне підприємство “Новий стиль”"). З метою врахування потреб роботодавців при впровадженні елементів дуальної форми навчання проведено роботу з модернізації змісту робочих навчальних плану та програм, що базується на поєднанні в освітньому процесі професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки (35 % до 65 % відповідно), розроблений та затверджений в установленому порядку робочий навчальний план (з елементами дуальної форми навчання) для підготовки кваліфікованих робітників з професії "Кравець" 2, 3, 4 розрядів.

Протягом 2017-2018 рр. на базі навчально-практичних центрів сучасних технологій Державного навчального закладу "Миколаївське вище професійне училище технологій та дизайну" підвищили кваліфікацію 16 викладачів та 28 майстрів виробничого навчання.

Представники ЗП(ПТ)О Миколаївської області беруть участь у конкурсах фахової майстерності, мовних та літературних конкурсах, олімпіадах з предметів професійно-теоретичної підготовки та конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine".

Щорічно проводяться обласні олімпіади зі спеціальних предметів та обласні етапи Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності з робітничих професій серед учнів ЗП(ПТ)О Миколаївської області.

Прикладом вагомих результатів є перемога у 2015 р. учениці Державного навчального закладу "Миколаївське вище професійне училище технологій та дизайну" Гордієнко Олени у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Перукар" (визнана переможцем та нагороджена дипломом Міністерства освіти і науки України І ступеня). У 2016 р. Ганич Владислав, учень Миколаївського професійного машинобудівного ліцею, за результатами конкурсу визнаний переможцем та нагороджений дипломом Міністерства освіти і науки України ІІІ ступеня за четверте місце. У 2016 р. Гуд Олег, учень відокремленого структурного підрозділу "Професійно-технічне учи-

лище № 4 Миколаївського комплексу Національного університету "Одеська юридична академія"", визнаний переможцем та нагороджений дипломом Міністерства освіти і науки України I ступеня за перше місце у професії "Лицювальник-плиточник".

У 2018 р. Міністерством освіти і науки України проведено III (фінальний) етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професії "Продавець продовольчих товарів" на базі Державного навчального закладу "Южноукраїнський професійний ліцей". За результатами конкурсу учень Державного навчального закладу "Южноукраїнський професійний ліцей" Семенов Максим посів друге місце та нагороджений дипломом Міністерства освіти і науки України II ступеня. Переможця конкурсу підготувала майстер виробничого навчання – викладач Юрій І. В.

Учні ЗП(ПТ)О області традиційно беруть участь у мовних та літературних конкурсах і неодноразово стають переможцями. Наприклад, у 2016 р. Кравчук Іван, учень Миколаївського професійного суднобудівного ліцею імені Героя Радянського Союзу В. О. Гречишникова, здобув диплом III ступеня VI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка; у 2018 р. Алексієнко Анна, учениця Кривоозерського професійного аграрного ліцею, отримала диплом I ступеня цього ж конкурсу.

Романішина Юлія, учениця Миколаївського професійного суднобудівного ліцею імені Героя Радянського Союзу В. О. Гречишникова, – призерка II етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Кухар", 2019 р.

У 2017 р. проведено обласні огляди-конкурси на краще навчально-методичне забезпечення з предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки професій сфери торгівлі серед професійно-технічних навчальних закладів; на кращу навчальну лабораторію з предметів професійно-теоретичної підготовки; навчальну

майстерню з виробничого навчання професій сільськогосподарського профілю, легкої промисловості та сфери послуг серед професійно-технічних навчальних закладів Миколаївської області.

Результати обласного огляду-конкурсу показали, що у ЗП(ПТ)О області значна увага приділяється осучасненню змісту навчальних предметів професійно-теоретичної підготовки, зокрема лабораторно-практичних робіт, та виробничого навчання; зміцненню, вдосконаленню та оновленню навчально-методичного й інформаційного забезпечення, матеріально-технічної бази відповідно до державних стандартів професійно-технічної освіти з професій.

У рамках діяльності навчально-практичного Центру ДНЗ "МВПУТД" на виробничому майданчику соціального партнера-замовника "Новий стиль" учні другого курсу з професії "Кравець" проходили виробниче навчання, 2021 р.

Студзінська Майя, учениця Миколаївського професійного суднобудівного ліцею імені Героя Радянського Союзу В. О. Гречишникова, стала лауреатом І премії у номінації "Естрадний вокал" ІІ юнацької категорії на V Міжнародному дистанційному фестивалі-конкурсі мистецтв "Soloviov-art", 2021 р.

День відкритих дверей у Вищому професійному училищі суднобудування м. Миколаєва (28 травня 2021 р.)

Захист дипломних робіт здобувачів освіти з професії «Перукар-модельєр» у Миколаївському вищому професійному училищі технологій та дизайну (30 січня 2021 р.)

ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ

Система професійної (професійно-технічної) освіти Одеської області забезпечує реалізацію державної політики зайнятості населення, ефективне використання робочої сили, подолання безробіття серед працездатного населення.

В Одеській області функціонує 36 закладів професійної (професійно-технічної) освіти. У складі закладів нараховується 18 професійних ліцеїв, 4 вищі професійні училища, 4 структурні підрозділи закладів вищої освіти, 3 центри професійно-технічної освіти, 3 професійно-технічні училища та 3 навчальні центри при установах виконання покарань.

Загальний контингент учнів державних закладів системи професій-

Роботи учнів ДНЗ "Первомайський професійний промисловий ліцей" з професії "Кондитер. Кухар", 2019 р.

но-технічної освіти області становить понад 14 тис. осіб. У закладах професійної освіти м. Одеси навчається 6676 осіб, у закладах професійної освіти області – 6725 осіб, у навчальних центрах при установах виконання покарань – 555 осіб.

Підготовку робітничих кадрів для промисловості Одещини забезпечують 10 закладів освіти, для будівництва та комунального господарства – 3, для сфери послуг і торгівлі – 8, для агропромислового комплексу області – 15 закладів. Станом на 01.09.2019 р. контингент здобувачів освіти державних ЗП(ПТ)О становив 14283 особи, що на 222 особи більше, ніж у 2018 р.

Навчально-виробничий процес у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області забезпечують близько 2 тис. педагогічних працівників (у тому числі 36 осіб працюють на посаді директора, 91 особа – на посаді заступника директора, 40 – старший майстер, 837 – майстер виробничого навчання, 706 – викладач, 1914 – інші працівники).

Із загальної кількості здобувачів освіти за віковим складом переважають особи у віці 17 років, що становить 28 % від загальної кількості, 18 років – 22 % та 16 років – 21 %. Із загального учнівського контингенту в закладах ПТО навчаються 815 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, близько 3 тис. дітей із багатодітних та малозабезпечених сімей, 116 дітей учасників АТО (за даними 2019 р.). У цьому ж навчальному році ЗП(ПТ)О підготовлено понад 7 тис. кваліфікованих робітників для різноманітних сфер економіки регіону, 319 з яких виявили бажання продовжити навчання у закладах вищої освіти.

На базі ЗП(ПТ)О створюються навчально-практичні центри галузевого спрямування, що дозволяє впроваджувати сучасні технології у навчально-виробничий процес. Оптимізація у сфері професійно-технічної освіти області проходить через переформатування ЗП(ПТ)О, шляхом створення багатопрофільних центрів професійної освіти.

Упродовж останніх 30 років було здійснено оптимізацію мережі державних ЗП(ПТ)О Одеської області. Так, у 1995-2018 рр. мережа закладів мала тенденцію як до збільшення кількості, так і до зменшення (1995 р. – 36 закладів, 2019 р. – 36 закладів).

Відбувалися зміни щодо статусу закладу. У 2002 р. статус вищих професійних училищ отримали ПТУ № 19 м. Березівка, ПТУ № 54 м. Одеси. У професійні ліцеї реорганізовано 5 ПТУ, а саме: ПТУ № 4 смт Тарутине Одеської області – у Тарутинський професійний аграрний ліцей; ПТУ № 3 м. Одеси – в Одеський професійний ліцей будівництва та архітектури; ПТУ № 15 м. Іллічівськ – в Іллічівський професійний суднoремонтний ліцей; ПТУ № 33 м. Одеси – в Одеський професійний ліцей сфери послуг; ПТУ № 36 с. Цебрикове – у Цебриківський професійний аграрний ліцей.

У 2002 р. вжито заходів щодо відновлення професійних навчальних закладів у місцях позбавлення волі (відновлено роботу 3 навчальних центрів при установах виконання покарань).

Відбулась реорганізація Біляївської філії ПТУ № 41 с. Лиманське Роздільнянського району у філію ПТУ № 37 с. Старокозаче Білгород-Дністровського району. У 2003 р. ПТУ № 35 м. Одеси реорганізовано у вище професійне училище сфери послуг; ПТУ № 27 м. Одеси – у вище професійне училище.

З метою удосконалення мережі державних професійно-технічних навчальних закладів у 2004-2008 рр. оптимізовано мережу шляхом об'єднання (без зміни спеціалізації) малокомплектних установ професійно-технічної освіти: Державний професійно-технічний навчальний заклад "Степовецьке професійно-технічне аграрне училище" реорганізовано у філію Державного професійно-технічного навчального закладу "Лиманський професійний аграрний ліцей"; Державний професійно-технічний навчальний заклад "Одеський професійний будівельний ліцей" приєднано до Державного професійно-технічного навчального закладу "Одеський професійний ліцей будівництва та архітектури"; Державний професійно-технічний навчальний заклад "Одеське професійно-технічне училище зв'язку та машинобудування" реорганізовано у відділення Державного професійно-технічного навчального закладу "Одеський професійний ліцей морського транспорту"; Державний професійно-технічний навчальний заклад "Красноокнянське професійно-технічне аграрне училище" реорганізовано у відділення Державного професійно-технічного навчального закладу "Фрунзівське професійно-технічне аграрне училище".

У 2011-2013 рр. удосконалено мережу закладів ПТО шляхом реорганізації ДПТНЗ "Одеський професійний ліцей будівництва та комунального господарства" у ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти", ДПТНЗ "Фрунзівське професійно-технічне аграрне училище" – у ДНЗ "Фрунзівський професійний ліцей", ДПТНЗ "Суворовське професійно-технічне аграрне училище" – у ДНЗ "Суворовський професійний аграрний ліцей".

ДПТНЗ "Одеське вище професійне училище сфери послуг" реорганізовано у структурний підрозділ Національного університету "Одеська юридична академія", а Державний навчальний заклад "Ізмаїльське вище професійне училище" приєднано до Київської державної академії водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного як відокремлений структурний підрозділ.

Діяльність ДНЗ "Іллічівське вище професійне училище морського транспорту" було припинено шляхом його реорганізації в "Іллічівський морський коледж" як відокремлений структурний підрозділ Одеського національного морського університету. Змінено тип ДПТНЗ "Ізмаїльське професійно-технічне училище сфери послуг" на ДНЗ "Ізмаїльський професійний ліцей". Діяльність ДЗ "Професійне училище Одеської державної академії холоду" реорганізовано шляхом його приєднання до ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти".

Ліквідовано Любашівську філію ДНЗ "Савранське професійно-технічне аграрне училище"; Біляївську філію державного навчального закладу "Старокозацький професійний аграрний ліцей" шляхом приєднання її до ДНЗ "Одеський професійний ліцей морського транспорту" як його відділення.

У 2014-2018 рр. спостерігалась тенденція до зменшення кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Здійснено реорганізацію Біляївської філії Старокозацького професійного аграрного ліцею у відділення ДНЗ "Одеський професійний ліцей морського транспорту". Припинено діяльність ДПТНЗ "Ізмаїльське професійно-технічне училище" шляхом його реорганізації (приєднання) до ДНЗ "Ізмаїльський професійний ліцей" та утворення на його базі ДНЗ "Ізмаїльський центр професійно-технічної освіти". Протягом 2018 р. відбулось об'єднання ДНЗ

"Балтське професійно-технічне аграрне училище", ДНЗ "Кодимське професійно-технічне аграрне училище", ДНЗ "Савранське професійно-технічне аграрне училище" із збереженням усіх кампусів (у структурі "опорного закладу професійної освіти") у вигляді філій та створено Північний центр професійної освіти. На базі ДНЗ "Овідіопольське професійно-технічне аграрне училище" створено аграрне відділення ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти".

Одним із ключових завдань сьогодні є модернізація мережі ЗП(ПТ)О, а саме: створення у регіоні модернізованих центрів професійної освіти. У 2018 р. створено Північний центр професійної освіти. Нині Департамент освіти і науки обласної державної адміністрації проводить роботу щодо створення багатопрофільного Дунайського центру професійної освіти шляхом об'єднання трьох функціонуючих закладів професійної (професійно-технічної) освіти області, а саме: ДПТНЗ "Ізмаїльське вище професійне училище", ДНЗ "Суворовський професійний аграрний ліцей", ДНЗ "Ізмаїльський центр професійно-технічної освіти".

Система П(ПТ)О Одеської області базується на Законах України "Про освіту", "Про професійну (професійно-технічну) освіту". Професійна підготовка кваліфікованих робітників здійснюється відповідно до Державних стандартів професійно-технічної освіти та стандартів П(ПТ)О. Організація освітнього процесу професійно-технічної освіти області ґрунтується на постановах Кабінету Міністрів України: "Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)", "Про затвердження Державного стандарту професійно-технічної освіти", "Про затвердження Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах", "Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням", "Про затвердження Національної рамки кваліфікацій", "Про затвердження Порядку укладення договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях і Типової форми договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в

установах та організаціях", "Про документи про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка і додатки до них", "Про затвердження Державної цільової соціальної програми "Молодь України" на 2016-2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України", "Деякі питання Державної служби якості освіти України", "Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників", "Про затвердження Типового положення про регіональну раду професійної (професійно-технічної) освіти", а також Розпорядженні Кабінету Міністрів України "Про схвалення методичних рекомендацій щодо формування та розміщення регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів". Важливим документом є "Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року".

Починаючи з 2011 р., у регіоні діє комплексна програма "Освіта Одещини". Реалізація концепції "О-12. Дванадцять кроків назустріч сучасній освіті" передбачає модернізацію П(ПТ)О Одеської області. У ході реалізації вищезгаданої концепції розпочато роботу щодо створення потужних багатопрофільних центрів професійної (професійно-технічної) освіти; збільшення середньорічного контингенту закладів; формування регіонального та/або державного замовлення на підготовку робітничих кадрів відповідно до потреб ринку праці.

Більшість професій, за якими ведеться підготовка, відображають економічну спеціалізацію і потреби регіону. Серед них найпопулярнішими серед учнів були такі професії: "Кухар", "Кухар судновий", "Офіціант судновий", "Водій автотранспортних засобів", "Кондитер", "Слюсар з ремонту автомобілів", "Електрогазозварник", "Штукатур", "Перукар (перукар-модельєр)", "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування", "Лицювальник-плиточник", "Електрозварник ручного зварювання", "Матрос-моторист".

Навчання кваліфікованих робітників на базі ЗП(ПТ)О державної форми власності здійснюється за 169 професіями (за різною інтеграцією). За останні 5 років у професійно-технічних навчальних закладах області запроваджено підготовку робітничих кадрів за 26 новими професіями, зокрема: "Коваль ручного кування",

"Флорист", "Гувернер", "Лісник; єгер", "Фотограф (фотороботи)", "Чабан (тваринник)", "Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення", "Виноградар", "Слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів" та ін. Всього закладами професійної освіти різних типів та форм власності навчання підготовка кваліфікованих робітників здійснюється за 251 робітничою професією.

Департамент освіти і науки, обласна методична служба, ЗП(ПТ)О області здійснили низку заходів щодо запровадження в освітній процес стандартів нового покоління, заснованих на компетентностях.

За 2016-2021 рр. в освітній процес 36 закладів професійної (професійно-технічної) освіти упроваджено понад 50 стандартів нового покоління. У співпраці з соціальними партнерами в Одеській області ведеться робота з розроблення проєктів стандартів з конкретних робітничих професій. Таким чином було розроблено ДСПТО: 5141 “Манікюрниця” (розроблений авторським колективом представників навчальних закладів Одеське ВПУ сфери послуг, учбово-виробничого центру "Академія краси" у вигляді ТОВ (м. Одеса), Одеського обласного центру зайнятості, перукарні "Юність" (м. Одеса), 2006 р.); 8274 “Педикюрниця” (розроблений авторським колективом представників навчальних закладів Одеське ВПУ сфери послуг, учбово-виробничого центру "Академія краси" у вигляді ТОВ (м. Одеса), Одеського обласного центру зайнятості, перукарні "Юність" (м. Одеса), 2006 р.); 5111 “Бортпровідник судновий, кваліфікація: бортпровідник судновий” (розроблений авторським колективом представників Одеського вищого професійного училища туристичного сервісу, Одеської обласної служби зайнятості, крюїнгової компанії "Дафні Шіппінг Ейджєнсі", 2007 р.); 7133 “Реставратор декоративних штукатурок та ліпних виробів” (розроблений авторським колективом педагогічних працівників ДНЗ "Одеський професійний ліцей будівництва та архітектури" спільно з представниками Одеського центру зайнятості, фірми "Реставратор плюс", 2008 р.); 7212 “Електрогазозварник судновий” (розроблений авторським колективом представників ДНЗ "Одеський професійний ліцей морського транспорту",

Одеського інженерно-атестаційного центру "Прометей" товариства зварників України, 2011 р.); 7129 “Монтер колії” (розроблений авторським колективом Одеського професійного училища залізничного транспорту і будівництва та представниками станції "Одеса-Сортувальна" Одеської залізниці, 2011 р.); 5123 “Бармен судновий” (розроблений колективом ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу", Одеського обласного центру зайнятості, 2012 р.); 7129 “Бригадир” (звільнений) з поточного утримання й ремонту колій та штучних споруд (розроблений колективом ДНЗ "Одеське професійне училище залізничного транспорту і будівництва" та представниками станції "Одеса-Сортувальна" Одеської залізниці, 2013 р.); 4221 “Агент з організації туризму” (розроблено колективом ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу", 2013 р.); 5141 “Манікюрник” (розроблений авторським колективом представників навчальних закладів Одеське ВПУ сфери послуг, учбово-виробничого центру "Академія краси" у вигляді ТОВ (м. Одеса), Одеського обласного центру зайнятості, перукарні "Юність" (м. Одеса), 2013 р.); 5111 “Бортпровідник судновий” (розроблений колективом ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу", Навчального центру фахівців морського транспорту м. Одеса, 2014 р.); 7133 “Реставратор декоративних штукатурок та ліпних виробів” (розроблений авторським колективом педагогічних працівників ДНЗ "Одеський професійний ліцей будівництва та архітектури" спільно з представниками Одеського центру зайнятості, фірми "Реставратор плюс" (м. Одеса), 2015 р.); 8340 “Боцман” (розроблений колективом Одеської філії ТОВ "Навчально-тренажерний центр “Альфа-Трейнінг”", 2016 р.); 8340 “Машиніст помповий” (донкерман) (розроблений колективом Одеської філії ТОВ "Навчально-тренажерний центр “Альфа-Трейнінг”", 2016 р.).

Зростає роль науково-методичного забезпечення в розв'язанні комплексних завдань із розвитку професійної освіти і навчання. Зокрема, цінність мають наукові та методичні розробки, що стосуються проєктування змісту професійної освіти і навчання на основі компетентнісного підходу. Серед них виділяються роботи викладачів Березівського ВПУ ОНПУ.

Працює 14 груп з числа досвідчених педагогів над розробкою освітніх програм та проєктів робочих навчальних планів за модульно-компетентнісним підходом.

Упродовж 2017-2018 рр. методистами НМЦ ПТО підготовлено 10 методичних рекомендацій з різних питань організації роботи ЗП(ПТ)О, випущено 4 номери журналу "Профтехосвіта Одещини".

Щорічно на сторінках фахових періодичних видань, збірників матеріалів всеукраїнських семінарів та конференцій друкується понад 40 публікацій педагогічних працівників ЗП(ПТ)О. Успішно діє сайт НМЦ ПТО http://nmc.od.ua. Тут також можна знайти підбірку корисних інтернет-посилань, останні новини з життя профтехосвіти області, анонси запланованих подій тощо.

ЗП(ПТ)О Одеської області забезпечені підручниками з професійної підготовки. Забезпеченість становить близько 70 %. Разом із тим, бракує сучасних україномовних підручників, які враховують зміни, що стались у відповідних галузях виробництва та сфери послуг, і призначені для учнів ЗП(ПТ)О.

Педагоги ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти" взяли участь у підготовці інформаційно-тематичного кейсу – підручника "Навчаємо по-новому" за професією "Монтажник систем утеплення будівель" (ця робота включає навчально-інформаційний матеріал, лабораторно-практичні роботи, тести, завдання з предметів "Обладнання та механізми", "Технологія монтажу систем утеплення"). За значний особистий внесок у підготовку зазначених матеріалів Осмоловська О. та Боброва Т. були відмічені дипломами компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)" (2011 р.).

Науковці Інституту професійної освіти НАПН України у рамках всеукраїнського експерименту спільно з НМЦ ПТО в Одеській області допомогли розробити відкрите освітньо-інформаційне середовище професійного навчального закладу на базі Одеського вищого професійного училища торгівлі та технологій харчування (директор Висоцька Л. Є., кандидат педагогічних наук). Педагогами підготовлені підручники та методичні посібники: методичні рекомендації на тему "Використання технології Magic Book для створення електронних освітніх ресурсів" (Терновський В. Г.); навчальний курс "Основи підприємницької

діяльності" (Ткаченко М. В.); навчальна програма та методичне забезпечення курсу "Основи підприємницької діяльності"; методичні рекомендації "Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства"; навчальний посібник "Тлумачний словник кулінара" (Висоцька Л. Є.); навчальна програма та методичне забезпечення курсу "Творчість у професії кондитера"; методичні рекомендації "Формування професійно-художньої культури майбутніх кондитерів"; методичні рекомендації "Підготовка кваліфікованих робітників на робочому місці"; методичні рекомендації "Формування професійно-художньої культури майбутніх фахівців ресторанного господарства".

НМЦ ПТО організовано роботу обласного науково-практичного семінару на тему "Формування медіаінформаційної компетентності педагогів засобами інноваційних технологій". Протягом 2018 р. працювала обласна школа передового педагогічного досвіду "Інтерактивні методи навчання педагогів". Результатом стала виставка методичних та дидактичних матеріалів, творчих робіт на тему "Сучасне інформаційно-методичне забезпечення предметів професійно-практичної підготовки". Група в мережі "Фейсбук" "Професійна освіта Одещини" створена у 2017 р. Кількість учасників групи постійно зростає.

Починаючи з 2017-2018 н. р., у зв'язку із зміною Стандартів загальної середньої освіти, в 21 ЗП(ПТ)О використано можливості варіативності окремих предметів загальноосвітнього циклу ("Інформатика", "Технологія" та ін.) для набуття учнями окремих компетентностей, декларованих стандартами професійної (професійно-технічної) освіти. Для професійної (професійно-технічної) освіти успішно впроваджуються сучасні методи й технології навчання (проєктне, проблемне, особистісно орієнтоване, цифрове, модульне навчання, технологія критичного мислення, вебквест, кейс-технологія).

У 2018-2019 н. р. розширено перелік ЗП(ПТ)О для впровадження елементів дуальної форми навчання. ЗП(ПТ)О області приділяють значну увагу створенню практико-орієнтованого навчально-виховного середовища, яке забезпечить можливість підвищення якості підготовки

майбутніх кваліфікованих робітників.

ЗП(ПТ)О Одеської області працюють в інноваційному режимі за напрямами: інновації у змісті освіти (нові стандарти, підручники, посібники, авторські програми); інновації в освітніх технологіях (особистісно-орієнтоване, розвиваюче навчання, блочно-модульні, мультимедійні, інформаційно-комунікативні, телекомунікаційні, інтерактивні форми, рейтингова система оцінки знань), інновації в управлінській діяльності (зміна статусу навчального закладу, система співуправління (адміністрація-педагоги-учні-батьки); менеджмент закладу освіти, який передбачає взаємодію всіх підрозділів на засадах демократизму, партнерських відносин, особистісно-зорієнтованих методів); інновації в організації виробничого навчання (використання нових видів устаткування, нових видів сировини, пост-терміналів; упровадження нових технологій; використання креативного підходу при опрацюванні виробничих завдань на підприємствах).

Визначено придбання спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку, що дають змогу опанувати навчальну програму, для осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту в інклюзивних та спеціальних групах закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Так, з 2019 р. у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області функціонує 12 інклюзивних груп та 7 спеціальних груп. Крім цього, в області реалізується проєкт з впровадження інтерактивного інклюзивного дистанційно-модульного навчання для учнів із порушеннями слуху для забезпечення доступності освітнього простору ПТНЗ з використанням сервісів Гугл, а саме: Гугл Клас. Для успішної адаптації та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в області створено 236 команд психолого-педагогічного супроводу. Утворено Одеський обласний центр підтримки інклюзивної освіти на базі КЗВО "Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради" та 36 інклюзивно-ресурсних центрів. На базі ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти" проведено експеримент всеукраїнського рівня з теми "Технологія забезпечення доступності освітнього простору професійно-технічного навчального закладу для учнів з порушеннями слуху".

В Одеській області підтвердження результатів неформального навчання здійснюється лише за професією "Кухар". ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості" є суб'єктом підтвердження результатів неформального професійного навчання за цією професією. Так, протягом січня-травня 2019 р. свідоцтва про присвоєння кваліфікації за професією "Кухар" отримали 30 осіб. За останні роки підтвердили свою кваліфікацію 9 осіб з Одеської області, 5 осіб – з Луганської, 4 особи – з Рівненської, 3 особи – з Київської, по 2 особи – з Волинської, Львівської та Чернігівської, по 1 особі – з Тернопільської, Черкаської областей та м. Києва. Загалом за направленням служби зайнятості з серпня 2016 р. підтвердили кваліфікацію 189 осіб.

Значну роль у профорієнтаційній роботі відіграють заклади П(ПТ)О, які використовуються як платформа профорієнтації учнівської молоді. Двічі на рік проводяться масові акції "Фестиваль професій" або "Профорієнтаційний майстер-клас". Також започатковано нові формати профорієнтаційних заходів у формі пригодницької гри "Квест-Акваторія" (за підтримки ДП "Адміністрація морських портів України") та "День кар'єри", основною метою якого є допомога майбутнім випускникам шкіл в усвідомленому виборі майбутньої професійної діяльності.

Основним напрямом розвитку системи професійної освіти України є європейська інтеграція. Важливим кроком є налагодження активної співпраці закладів П(ПТ)О з Федерацією роботодавців України, з провідними компаніями, такими як Henkel Bautehnik (Ukraine), Geberit, Knauf, Triora, Eskaro, Siniat, Estel тощо, участь у міжнародних проєктах "Професійна освіта для українського будівельного сектора" (Німеччина), "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні" (Швейцарія), що надає можливості впроваджувати в освітній простір сучасні інноваційні методики виробництва.

Департамент освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації, НМЦ ПТО в Одеській області, заклади професійної (професійно-технічної) освіти налагоджують роботу з соціальними партнерами. За підтримки соціальних партнерів ТОВ "Кнауф Гіпс Київ" працюють два навчально-практичні центри галузевого

спрямування на базі ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти", ДНЗ "Одеський професійний ліцей будівництва та архітектури". НПЦ на базі ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти", "Білгород-Дністровський професійний будівельний ліцей" працюють за технологіями "Хенкель". За підтримки ТОВ "ЗІП" на базі ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти" працює навчально-практичний майданчик.

У рамках реалізації меморандуму про співпрацю між Одеською обласною державною адміністрацією та ТОВ "Фомальгаут-Полімін" на базі ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти" презентовано українську модель Центру професійної досконалості "POLIMIN HUB", який об'єднує інформаційно-практичні лабораторії, інформаційно-теоретичну SMART-аудиторію, практичні полігони.

Оновлення навчального змісту професійної освіти і навчання відбувається під час участі закладів професійної освіти в освітніх проєктах. Так, у рамках реалізації німецько-українського проєкту "Професійна освіта в будівельній галузі України" на базі ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти" відбувся тиждень методичних семінарів з професії "Муляр", які проводив досвідчений спеціаліст будівельної галузі Бенке Райнхард.

У рамках освітнього проєкту "Застосування сучасних виробничих технологій компанії “Хенкель Баутехнік (Україна)”" у професійному навчанні" продовжує роботу Навчально-практичний центр "Хенкель Баутехнік (Україна)" на базі ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти", систематично проводяться семінари-практикуми: "Особливості застосування матеріалів для гідроізоляції ТМ “Ceresit”"; "Спеціальні добавки в розчинові суміші", "Нові фасадні фарби ТМ “Ceresit”".

Березівське вище професійне училище Одеського національного політехнічного університету протягом 8 років цілеспрямовано працює над імплементацією в освітній процес досвіду австрійського колеги Гаральда Фаргеля, екпрезидента Асоціації шефкухарів Австрії, лауреата міжнародних фахових конкурсів.

Продовжує роботу соціальний проєкт від "Інтеркуаффюр Україна" у ДНЗ "Одеський професійний ліцей технологій та дизайну". У жовтні-листопаді 2018 р. у рамках проєкту відбулися

майстер-класи з перукарського мистецтва від Каспарян Ірини та Периної Надії. Для майбутніх перукарів (перукарів-модельєрів) Березівського ВПУ ОНПУ відбулися майстер-класи з перукарської майстерності експерта Служби Старших Експертів (SES) (Німеччина, м. Бонн) Соботти Анни Амалії.

З педагогічними працівниками та здобувачами освіти кафедри кухарських і обслуговуючих професій ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу" поділився досвідом роботи представник Служби Старших Експертів (SES) Бартч.

У рамках Міжнародного проєкту "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні" продовжує функціонувати міжрегіональний навчально-практичний центр з підготовки монтажників санітарно-технічних систем та устаткування на базі ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти".

ЗП(ПТ)О Одеської області активно співпрацюють у міжнародних проєктах із зарубіжними партнерами. З 2007 р. укладено договір про спільну діяльність між ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти" та Товариством з обмеженою відповідальністю з іноземними інвестиціями компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)" з освітнього проєкту "Хенкель Академія". Наслідком реалізації проєкту стало створення ресурсного навчально-практичного будівельного центру компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)".

У 2016 р. укладено договір між ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти" та спілкою Global Project Partners про співпрацю з Центром надання професійного сприяння будівельної промислової спілки Берлін-Бранденбург (Berufsf-rderungswerk Berlin-Brandenburg) (BFW), Міжвиробничим навчальним центром будівельного господарства Франкфурт (Одер, Німеччина) про використання у навчальному процесі Українсько-німецького проєкту "Професійна освіта в будівельній галузі України". З 2014 р. навчальний заклад співпрацює з Дочірнім підприємством "Кнауф Маркетинг" компанії ТОВ "Кнауф Гіпс Київ", реалізуючи завдання щодо впровадження у навчально-виробничий процес сучасних методик професійного навчання.

У 2015 р. укладено договір про співпрацю зі швейцарською компанією Geberit у рамках освітнього проєкту "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні". Партнерами проєкту стали: Швейцарська агенція розвитку та співробітництва, Geberit International Sales AG в Україні, Громадська організація "Ресурсний центр "Гурт". За результатами співпраці підготовка українських здобувачів освіти професійного закладу за професією "Монтажник з монтажу сталевих та залізобетонних конструкцій" почала проводитися на сучасному рівні.

У 2000-2006 рр. ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування" (далі ОВПУТТХ) співпрацювало з Міністерством освіти і науки України, Федеральним міністерством освіти, науки і культури Австрії, Європейським фондом освіти з реалізації Українсько-австрійського проєкту "Реформування професійно-технічної освіти в Україні".

В 2004-2008 рр. на базі ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування" діяв Пілотний проєкт Міжнародного фонду "Відродження" під назвою "Європейські студії", заснований Міністерством освіти і науки України та Міжнародним фондом "Відродження".

З 2008 р. по сьогодні ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування" під егідою Міністерства освіти і науки України бере участь в українсько-німецькому проєкті "Створення комерційного центру в Україні в рамках програми “ТРАНСФОРМ”".

У 2005-2007 рр. Міністерство соціальної праці України, Міністерство освіти і науки України, European Profiles S.A, ICCS-NTUA, Aalborg Technical College та Fontys University of Professional Education уклали українсько-грецький проєкт "TACIS" "Розвиток системи професійного навчання на робочому місці", метою якого є створення моделі взаємозв`язку між роботодавцями і ЗП(ПТ)О. Завдяки проєкту ДНЗ ОВПУТТХ здійснює спільну діяльність з 45 підприємствами-партнерами.

З 2001 р. Березівське вище професійне училище Одеського національного політехнічного університету (далі ВПУ ОНПУ) співпрацює з Благодійним фондом "Товариство Розвитку", ТОВ "Товариство

Технічної співпраці" (GTZ) (Німеччина, м. Бонн), керівник Фіч Клаус.

З березня 2008 р. ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу" бере участь в Українсько-німецькому проєкті "Підтримка реформ професійно-технічної освіти в Україні". Спеціалісти з Німеччини: Вайсом Юрген, Крюгер Елена, Сімак Анатолій розробили інтерактивні форми і методи навчання. У жовтні 2014 р. розпочалась участь навчального закладу в Українсько-данському семінарі в рамках проєкту Твіннінг "Модернізація законодавчих стандартів та принципів освіти та навчання у відповідності до політики Європейського Союзу щодо навчання впродовж життя". Куратор проєкту дагський експерт Кнудсен Ганс Йорген.

У рамках Міжнародного проєкту SES (Німеччина, м. Бонн) на базі училища проведено семінари-практикуми з технології приготування страв національних кухонь, десертів (2015, 2017, 2018 рр.). У вересні 2016 р. проведено семінар "Нові тенденції у виноробстві та винному сервісі" (експерт Гастайнер Томас, заступник директора туристичного училища м. Земмерінг (Австрія), координатор проєкту Kultur Kontakt Austria, проєктне бюро Одеса).

Пріоритетним напрямом діяльності ЗП(ПТ)О Одещини є експериментальна робота. Протягом 2015-2017 рр. на базі Березівського вищого професійного училища Одеського національного політехнічного університету проведено експеримент всеукраїнського рівня "Система підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг в умовах євроінтеграційних процесів". Експеримент проводився за участі творчої групи педагогічних працівників училища, експертів SES, експрезидента Спілки кухарів Австрії Фаргель Г. та соціальних партнерів: волонтера КМ США в Україні, НЦ МАНУ. Під час проведення експерименту створено Реєстр міжнародних експертів та соціальних партнерів, проведено 11 семінарів-тренінгів, в яких взяли участь та сертифіковані 270 здобувачів освіти та 65 педагогічних працівників. З метою підвищення кваліфікації та участі у міжнародних заходах організовано 3 поїздки педагогів училища до Білорусі, Німеччини та Австрії. Модернізовано та створено лабораторії: навчально-тренувальний ресторанний комплекс "Відень-Берлін", "Віденське кафе",

"Віденський дворик".

З 2015 по 2017 рр. на базі ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування" за участю Інституту ПТО НАПН України проведено експеримент "Створення інформаційно-освітнього середовища для професійно-технічних навчальних закладів торгівлі та технологій харчування". Його мета – впровадження інформаційно-освітнього середовища (ІОС) у діяльність ЗП(ПТ)О торгівлі та технологій харчування.

У 2016-2018 рр. з метою забезпечення доступності освітнього простору ЗП(ПТ)О для учнів з порушеннями слуху на базі ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти" проведено експеримент всеукраїнського рівня "Технологія забезпечення доступності освітнього простору професійно-технічного навчального закладу для учнів з порушеннями слуху". У рамках експерименту членами творчої групи порушено клопотання перед Уповноваженим Президента України з прав людей про приведення у відповідність до потреб учнів з особливими освітніми потребами Типових штатних нормативів ПТНЗ.

У ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування" триває експеримент "Науково-методичні засади впровадження фінансової грамотності у навчально-виховний процес навчальних закладів на 2016-2019 р р.". У навчальний процес впроваджено навчальний курс "Фінансова грамотність", апробовано підручник "Фінансова грамотність", розроблений авторським колективом під редакцією Смовженко Т. С. (доктор економічних наук, ректор ДВНЗ "Університет банківської справи").

З 2019 по 2022 рр. у ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу" проводиться експеримент "Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти".

У вересні 2019-грудні 2022 рр. у ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування" здійснюється проведення експерименту "Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності".

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти Одеської області робота з громадянського виховання учнівської молоді

здійснюється через навчальний процес, співпрацю з батьками, роботу учнівського самоврядування, позанавчальну виховну роботу.

Реальні або віртуальні подорожі історичними місцями чи музеями Одеської області та усієї України систематично проводяться в ЗП(ПТ)О. Найчастіше учні відвідують Ізмаїльський музей Придунав'я, музей імені О. В. Суворова, музей-діораму "Штурм фортеці Ізмаїл", музей Українського Дунайського пароплавства, Одеську обласну національну бібліотеку, Центр української культури, музей Голокосту, музей Голодомору, Меморіал героїчної оборони Одеси 411-ї берегової батареї, музей партизанської слави (Нерубайські катакомби).

Серед учнівської молоді популярності набирають соціальні, освітні, громадські, екологічні проєкти. У кожному ЗП(ПТ)О Одеської області реалізуються проєкти з протидії булінгу та кібербулінгу. В рамках екологічного проєкту традиційно проводяться трудові акції з благоустрою пам'ятників загиблим воїнам та озеленення прилеглої території тощо. Учнівська молодь залучається до доброчинних акцій, волонтерського руху та іншої соціально-корисної діяльності.

Останнім часом набирають популярності нетрадиційні форми організації виховної діяльності: дискусійні гойдалки, токшоу, квести (гра станціями), дискусійні панелі, інтелектуальні аукціони, відверті розмови при свічках, круглі столи з гострими кутами, стрейнджпейтинг-холли, фестивалі мистецтв, інсталяції до знаменних і пам'ятних дат, портфоліо сімейних реліквій чи традицій.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Одеської області є постійними учасниками міжнародних та всеукраїнських виставок і конкурсів.

Вагому роль відіграють конкурси фахової майстерності з робітничих професій, які проводяться серед учнів ЗП(ПТ)О. Щорічно фіналісти ІІ (обласного) етапу конкурсу змагаються за перемогу в ІІІ (всеукраїнському) етапі.

Переможцями ІІІ етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О стали: 2001 р., "Кухар-кондитер" – Стиркул Олександра (І місце), ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу"; 2005 р.,

"Продавець продовольчих товарів" – Тимошкова Кіра (III місце), ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування"; 2006 р., "Штукатур" – Сидорко Василь (VII місце), ДНЗ "Білгород-Дністровський професійний будівельний ліцей"; 2007 р., "Електрогазозварник" – Лисенко Володимир (V місце), ДНЗ "Білгород-Дністровський професійний будівельний ліцей"; 2008 р., "Офіціант" – Захарченко Ольга (VII місце), ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу"; 2008 р., "Лицювальник-плиточник" – Костенко Роман (VI місце), ДНЗ "Білгород-Дністровський професійний будівельний ліцей"; 2009 р., "Маляр" – Платон Владислав (IX місце), ДНЗ "Білгород-Дністровський професійний будівельний ліцей"; 2009 р., "Електрозварник ручного зварювання" – Фанда Максим (II місце), ДНЗ "Одеський професійний ліцей морського транспорту"; 2010 р., "Лицювальник-плиточник" – Новічков Віталій (IX місце), ДНЗ "Білгород-Дністровський професійний будівельний ліцей"; 2010 р., "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" – Варлаков Дмитро (V місце), ДНЗ "Лиманський професійний аграрний ліцей"; 2012 р., "Секретар керівника (організації, підприємства, установи); Оператор комп'ютерного набору" – Стоматі Аліна (VII місце), ДПТНЗ "Ізмаїльське вище професійне училище"; 2013 р., "Кравець" – Сорокіна Олена (III місце), ДПТНЗ "Одеський професійний ліцей технологій та дизайну"; 2013 р., "Пекар" – Шевель Ірина (I місце), ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування"; 2017 р., "Маляр" – Люшенко Тетяна (VII місце), ДНЗ "Одеський професійний ліцей будівництва та архітектури"; 2019 р., "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" – Семенідо Олександр (IV місце), ДНЗ "Старокозацький професійний аграрний ліцей"; 2019 р., "Офіціант" – Георгієв Іван (IV місце), ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу"; 2019 р., "Кухар" – Акімов Валентин (VII місце), ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу".

Двічі III етапи Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів проходили на базі ЗП(ПТ)О Одеської області.

У 2008 р. III етап конкурсу з професії "Тракторист-машиніст

сільськогосподарського виробництва" проходив на базі ДПТНЗ "Березівський професійний аграрний ліцей".

У 2019 р. ІІІ етап конкурсу з професії "Офіціант" проходив на базі ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу".

У 2017-2018 рр. у рамках українсько-швейцарського проєкту "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні" відбулись фінальні змагання Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування" серед 10 учасників ЗП(ПТ)О України з різних міст. Перемогу здобули учні ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти".

Щорічно ЗП(ПТ)О Одеської області беруть участь у Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" за професійними компетенціями: "Кондитерське мистецтво", "Кулінарне мистецтво", "Перукарське мистецтво", "Технологія моди", "Зварювальні роботи", "Облицювальні роботи". За результатами конкурсу в 2017 р. у компетенції "Кондитерське ми-

Організаційний комітет та члени журі ІІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", 2008 р.

стецтво" Кускова Онисія, учениця ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу", посіла І місце.

У Міжнародному кулінарному фестивалі "BestCookFest" (2016 р.) І місце і золоту медаль у номінації "Кондитерське мистецтво" виборола Коваль Юлія, учениця ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу"; у номінації "Краща команда кухарів-2016" команда ОВПУ МТС посіла ІІ місце й отримала срібну медаль.

У 2016 р. учні ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування" взяли участь у І Міжнародному кулінарному конкурсі OPEN Ukrainian Culinary CUP. За результатами конкурсу "Кулінарне мистецтво" Петренко Олександр отримав золоту медаль, Дикусар Володимир – срібну.

Учні Березівського вищого професійного училища Одеського національного політехнічного університету взяли участь у ІІ Всеукраїнському конкурсі "Прорив легкої промисловості". Творча команда навчального закладу посіла І місце у номінації "Ресторанний бізнес", отримала диплом Лауреата конкурсу І ступе-

Переможці та члени журі ІІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Офіціант", 2019 р.

ня та головний приз – поїздку у Дубай для участі у фешн-показі.

Щороку проведення Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика та Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка об'єднує понад тисячу учнів ЗП(ПТ)О області – знавців української мови. У 2015 р. Абусерідзе Ганна, учениця ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти", посіла ІІІ місце серед представників ПТНЗ України. У 2017 р. Грачова Ксенія, учениця ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування", посіла І місце, а Менчинська Юлія, учениця ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти", – ІІ місце у Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.

ЗП(ПТ)О області є постійними учасниками міжнародних виставок "Сучасні заклади освіти", "Інноватика в сучасній освіті", "World Edu".

На VIII Міжнародному форумі та IV Міжнародній виставці "World Edu" колектив Березівського вищого професійного учи-

Команда Одеської області на Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine", 2017 р.

лища Одеського національного політехнічного університету отримав золоту медаль і Диплом лауреата конкурсу І ступеня у номінації "Нові підходи до розвитку освітніх послуг у системі професійно-технічної освіти" та Диплом за активну участь в інноваційній освітній діяльності.

У Міжнародній виставці "Інноватика в сучасній освіті" представники Березівського вищого професійного училища Одеського національного політехнічного університету неодноразово удостоєні Гран-прі "Лідер професійно-технічної освіти України" (2014, 2017 рр.). У 2018 р. колектив Березівського вищого професійного училища ОНПУ отримав золоту медаль Дев'ятої міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти-2018" у номінації "Упровадження сучасних засобів навчання, проєктів, програм і технологій для вдосконалення та підвищення ефективності освітнього процесу", диплом "За презентацію досягнень інноваційних пошуків у реформуванні національної сфери освіти та науки".

У рамках Дев'ятої міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти" та VII Міжнародної виставки освіти за кордоном "World Edu" (2018 р.) ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти" спільно з ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" НАПН України проведено круглий стіл на тему "Інновації у забезпеченні доступності освітнього простору закладів професійної освіти для учнів з порушеннями слуху". Колектив ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти" отримав золоту медаль виставки "Сучасні заклади освіти-2018" у номінації "Інноваційні підходи до розбудови інклюзивної освіти як умова розвитку соціальної компетентності дітей і молоді з особливими потребами", диплом "За презентацію досягнень інноваційних пошуків у реформуванні національної сфери освіти та науки".

Учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти Одеської області є постійними учасниками та призерами різноманітних галузевих конкурсів. Зокрема:

– у 2000 р. І місце в номінації "Кращий кухар" на Міжнародному конкурсі фахівців-юніорів ресторанного сервісу посіла учениця ДНЗ "Одеське вище професійне училище

морського туристичного сервісу" Стиркул Олександра;

– у конкурсі професійної майстерності представників Європейської Асоціації шкіл готелів та туризму (АЄНТ) у 2004 р. учениця ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу" Попелєва Ольга посіла ІІІ місце в індивідуальному заліку в номінації "Бармен";

– на Міжнародному конкурсі юніорів-барменів, що проводиться Європейською міжнародною організацією барменів під егідою АЄНТ-Єврокап (у 2007 та 2009 рр.), І місце посіли учні ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу" Скрипиць Анастасія та Кухар Олена;

– на Міжнародному конкурсі з кондитерського мистецтва в Парижі (2010 р.) Білоусова Алла, учениця ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування", посіла І місце;

– у 2012 р. дві золоті медалі в номінаціях "Вегетаріанська страва" та "Ресторанні десерти" на Міжнародному конкурсі "Кулінарне мистецтво та сервіс" під егідою Асоціації кулінарів України здобув Федотов Роман, учень ДНЗ "Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу";

– на Всеукраїнському конкурсі "Color Estel" серед учнів закладів освіти з перукарського мистецтва, Міжнародному конкурсі високої моди національного костюма "ЭТНО-ЭРАТО" та Міжнародному фестивалі моди "Зимове рандеву" представники ДПТНЗ "Одеський професійний ліцей технологій та дизайну" нагороджувались Дипломами І ступеня (2007, 2017 рр.);

– у Всеукраїнському конкурсі дизайнерів "Мода без кордонів" протягом 2015-2017 рр. Гран-прі виграли представники ДПТНЗ "Одеський професійний ліцей технологій та дизайну".

До підсумкової колегії Департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації за темою "Сучасні тенденції розвитку освітньої галузі Одещини в контексті реформування національної системи освіти" (2014 р.)

На Міжнародному конкурсі з кондитерського мистецтва в Парижі Білоусова Алла, учениця ДНЗ "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування", здобула І місце в 2010 р.

проведено виставку "Інноваційний досвід профтехосвіти Одещини", на якій представлені інновації профтехосвіти Одещини у змісті й методиці навчання.

У рамках Всеукраїнської науково-практичної конференції "Розвиток професійної освіти Одеської області – запорука зростання економіки регіону" у жовтні 2017 р. відбулась виставка "Професійний вернісаж: презентація закладів професійної освіти Одеської області".

Відкриття Північного центру професійної освіти за участю міністра освіти і науки України Гриневич Л. М., 2018 р.

Презентація роботи ресурсного навчально-практичного будівельного центру компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)"

Зустріч колективу навчального закладу з представником дочірнього підприємства "Кнауф Маркетинг" компанії ТОВ "Кнауф Гіпс Київ"

Проведення екологічного проєкту "Україна – еко-країна: зробимо свій дім чистим!" ДНЗ "Татарбунарське професійно-технічне аграрне училище", 2016 р.

Традиційні зустрічі ліцеїстів з воїнами АТО в ДНЗ "Одеський професійний ліцей будівництва та архітектури", 2015 р.

Флешмоб до Дня вишиванки у ДНЗ "Одеський центр професійно-технічної освіти", 2017 р.

Зустріч учнів ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі і технологій харчування» з представниками “ОООО Червоного Хреста” м.Одеси, 2021 р.

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ

Професійна (професійно-технічна) освіта Полтавської області регулюється низкою документів. Так, Національна рамка кваліфікацій – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів освіти. Законодавство України про професійну (професійно-технічну) освіту базується на Конституції України і складається із Законів України "Про освіту", "Про професійну (професійно-технічну) освіту" та інших нормативно-правових актів. Правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, гарантії держави щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття визначає Закон України "Про зайнятість населення".

Кількість навчальних закладів ПОН за типами державні/приватні: державні – 73, приватні – 4. Серед них: професійно-технічні училища відповідного профілю, вищі професійні училища, професійні ліцеї відповідного профілю, центри професійно-технічної освіти, центри підготовки і перепідготовки робітничих кадрів, навчально-консультативні центри, коледжі, приватні професійно-технічні навчальні заклади, професійно-художні училища, центри професійної освіти, навчально-виробничі центри, навчально-курсові комбінати та навчальні центри.

Кількість учнів у системі середньої професійної освіти за навчальними програмами та гендерними ознаками: загальна кількість учнів ЗП(ПТ)О – 9350 (станом на 01.09.2018 р.), з них по м. Полтава – 2239 осіб, по області – 7111 осіб, у тому числі жінок – 3904, чоловіків – 5446. Кількість викладачів та інструкторів ПОН: викладачів – 532 особи, майстрів виробничого навчання – 569.

Загальні витрати на фінансування закладів ПТО у 2018 р. – 435018,19 тис. грн, з них: з державного бюджету – 52809,47 тис. грн (12 %), з місцевого бюджету – 347465,15 тис. грн (80 %), з коштів домогосподарств (зокрема плата за навчання) – 7932,89 тис. грн (2 %), з власних коштів закладів – 26710,68 тис. грн (6 %).

Упродовж 2007-2019 рр. було запроваджено такі інноваційні ідеї та проєкти: застосування особистісно орієнтованої технології з метою мотивації активної життєвої позиції учнів; створення

Центру професійно-технічної освіти з впровадженням інноваційних технологій у машинобудуванні на базі Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука Полтавської області; базовий курс навчання швачок за програмою компанії "Weis Consulting" (Німеччина) для швейних підприємств фірми "Betti Barclay" в Україні; основи підприємницької діяльності в системі професійно-технічної освіти; програма енергозбереження Державного навчального закладу "Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського"; створення Міжрегіонального навчально-практичного будівельного центру "Кнауф"; інноваційна методика викладання теоретичного матеріалу з використанням теорії програмованого навчання Б. Скіннера у Державному навчальному закладі "Електрорадіотехнічний ліцей м. Полтави"; розробка та впровадження робочих зошитів учнів з предмета "Трактори", "Сільськогосподарські машини" (обласна школа передового педагогічного досвіду на базі Професійно-технічного училища № 44 м. Миргорода); розвиток спорту та туризму у Державному навчальному закладі "Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського"; створення двох навчально-практичних центрів з професії "Швачка. Кравець. Закрійник"; створення навчально-практичного центру з професії "Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник"; створення інтерактивних освітніх модульних площин з можливостями віртуальної лабораторії "Інноваційні кабінети природничо-математичної, загальнотехнічної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки" та "Навчальний кабінет з інтерактивними засобами навчання" (кабінети-лабораторії STEM-освіти); проєкт "Капітальний ремонт гуртожитку № 1 Державного навчального закладу “Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського” по вул. Покровській, буд. 81 м. Решетилівка".

Отримано різноманітні ефекти від впровадження цих інноваційних ідей та проєктів. Найвагомішими з них:

– 6 учасників проєкту в 2013 р. стали учасниками регіонального туру XV Всеукраїнського конкурсу бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді та були нагороджені грамотами

Полтавського обласного молодіжного центру, 2 випускники Професійно-технічного училища № 6 м. Кременчука з числа учасників проєкту після закінчення закладу освіти започаткували власний приватний бізнес;

– з вересня 2017 р. розпочав свою роботу спортивний комплекс, на базі якого проводяться уроки фізичної культури, працюють спортивні секції та відбуваються змагання міського, районного, обласного та всеукраїнського рівнів;

– представники Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука у співавторстві з Кременчуцьким національним університетом імені Михайла Остроградського, Міжгалузевим учбово-атестаційним центром інституту електрозварювання імені Є. О. Патона Національної академії наук України, Національним технічним університетом України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", ПАТ "Крюківський вагонобудівний завод" у 2018 р. стали лауреатами Державної премії України в галузі освіти у номінації "Професійно-технічна освіта" з роботою "Розробка та впровадження інноваційних технологій навчання для підготовки кваліфікованих робітничих кадрів за професією “Зварник”";

– створено кабінети-лабораторії STEM-освіти, які обладнані цифровими вимірювальними комп'ютерними комплексами EINSTEIN, лабораторії MultiLab з інструкціями до виконання лабораторних робіт з фізики, хімії, біології та інших предметів загальноосвітньої підготовки.

Професійно-технічне училище № 4 м. Полтави співпрацює з німецькою фірмою IFT GmbH (м. Херренберг, засновник і директор фірми Даппен Александер). 26 червня 1999 р. на базі професійно-технічного училища № 4 м. Полтави був відкритий українсько-німецький пекарський центр за сприяння програми "Трансформ" Федерального Уряду Німеччини та Міжнародного благодійного фонду передачі та розвитку технологій.

Партнери Вищого професійного гірничо-будівельного училища: ПрАТ "Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат", ТОВ "Єристівський гірничо-збагачувальний комбінат". ПрАТ "Полтавський ГЗК" та ТОВ "Єристівський ГЗК" постійно надають учили-

щу велику організаційну, фінансову, матеріальну підтримку, учні зазначеного закладу освіти проходять практику на оплачуваних робочих місцях.

Міжрегіональний центр перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Хорол Полтавської області співпрацює з ТОВ "Юг. Агролідер", ТОВ "Полтава-насіння", ТОВ "Семагро". У ході виконання агротехнічних операцій у навчальному господарстві працівники та учні мали можливість освоїти інноваційні технології вирощування зернових культур, ознайомитися з сучасними сільськогосподарськими машинами й агрегатами, засобами захисту.

Партнером Державного навчального закладу "Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського" є Асоціація розвитку інтенсивного садівництва Полтавщини. У 2015 р. на полі навчального господарства ДНЗ було закладено 1 га саду, у жовтні 2016 р. – сад з ягідними культурами малини і смородини. У 2018 р. висаджено ще 1 га малини та полуниці.

Регіональний центр професійно-технічної освіти № 1 м. Кременчука співпрацює з ДП "Кременчуцьке лісове господарство". На базі ПТУ № 6 м. Кременчука (наразі правонаступником є Регіональний центр професійно-технічної освіти № 1 м. Кременчука) створено учнівське лісництво.

Заклади П(ПТ)О Полтавської області здійснюють професійну підготовку з багатьох професій. Найбільш популярними серед молоді є такі професії: "Кухар, кондитер" – 936 осіб; "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування" – 457 осіб; "Перукар (перукар-модельєр), манікюрник" – 386 осіб; "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, водій автотранспортних засобів" – 385 осіб; "Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах" – 314 осіб; "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" – 158 осіб; "Електрогазозварник ручного зварювання, водій автотранспортних засобів" – 106 осіб; "Кравець" – 101 особа; "Муляр" – 92 особи.

У 2007 р. розпочалася розробка проєктів Державних станда-

ртів професійно-технічної освіти для робітничих професій. Вище професійне училище № 7 м. Кременчука розробило проєкт ДСПТО "Верстатник широкого профілю". З 2008 по 2009 рр. закладами П(ПТ)О області було розроблено такі ДСПТО: "Перукар (перукар-модельєр)", "Машиніст бурової установки", "Машиніст екскаватора одноковшового".

Починаючи з 2010 р., розробка державних стандартів професійно-технічної освіти перейшла в русло розробки ДС ПТО, заснованих на компетенціях. Розпочалася розробка державних стандартів для нових укрупнених професій. Професійно-технічне училище № 17 м. Полтава входило до робочої групи будівельної галузі, Гадяцький професійний аграрний ліцей – сільськогосподарської галузі та Професійний гірничий ліцей м. Комсомольська – видобувної галузі. У цей час ВПУ № 7 м. Кременчука розпочало розробку ДС за укрупненою професією "Верстатник широкого профілю", до якої входили професії "Фрезерувальник" і "Токар".

Серед розроблених у 2010-2015 рр. стандартів були: "Зварник", "Оператор технологічних установок", "Приладист (перероблення нафти, нафтопродуктів, газу, сланців, вугілля та обслуговування магістральних трубопроводів)", "Електромеханік засобів автоматики та приладів технологічного устаткування", "Машиніст бульдозера (гірничі роботи)", "Шоколадник", "Лісник", "Оператор верстатів з програмним керуванням".

ЗП(ПТ)О області входили до всеукраїнських творчих груп з оновлення державних стандартів (2015-2016 рр), зокрема ПТУ № 50 м. Карлівка ("Касир торговельного залу"), Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги ("Робітник з комплексного обслуговування і ремонту будинків", "Покоївка", "Робітник з комплексного обслуговування й ремонту будівель"), ПТУ № 32 м. Червонозаводське ("Апаратник дифузії"), Решетилівський художній професійний ліцей ("Вишивальник"), Полтавський професійний ліцей транспорту ("Касир багажний"), Кременчуцький професійний ліцей нафтопереробної промисловості ("Реставратор декоративних штукатурок та ліпних виробів"), Професійний аграрний ліцей с. Веприк ("Овочівник"), ПТУ № 50 м. Карлівка у співпраці з ПП "Марюхніч" та ПП "Світанок" ("Касир торговельного залу"), Професійний гірничий ліцей м. Комсомольська у

співпраці з ВАТ "Полтавський ГЗК" ("Слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів").

З 2017 р. професійна освіта здійснила перехід на нові стандарти П(ПТ)О, які ґрунтуються на компетентнісному підході. Розроблено проєкти трьох СП(ПТ)О, зокрема: проєкт стандартів "Оператор верстатів з програмним керуванням" (творча група працівників Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука у співпраці з представниками ПАТ "АвтоКрАЗ"), "Офіціант" (ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги" у співпраці з ресторанним комплексом "Міміно") та "Бджоляр" (представники ДНЗ "Гадяцьке аграрне училище" та агропромислової фірми "Меліса-93").

У 2018 р. для розроблення були визначені дві професії – "Касир торговельного залу" та "Килимар" (вперше в Україні). Тому, за поданням Решетилівської майстерні художніх промислів "Соломія", випуск 58 "Художні вироби" Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників у розділі "Загальні професії виробництва художніх виробів" був доповнений професією "Килимар". Розробкою ж самого проєкту стандарту "Килимар" займався творчий колектив Решетилівського художнього професійного ліцею.

Колективом ПТУ № 50 м. Карлівка у співпраці з ТОВ "Ланнівська МТС" та "АТБ-маркет" у 2019 р. був розроблений стандарт професійної освіти з професії "Касир торговельного залу". Загалом упродовж 2007-2019 рр. в області розроблено 21 стандарт, 7 з яких – на основі компетентнісного підходу.

У 2021 р. Регіональним центром професійно-технічної освіти № 1 м. Кременчука розробляються проєкти двох СП(ПТ)О за професіями "Оператор технологічних установок" та "Приладист (перероблення нафти, нафтопродуктів, газу, сланців, вугілля та обслуговування магістральних трубопроводів)" у тісній співпраці із замовником робітничих кадрів – ПАТ "Укртатнафта".

У 1997 р. припинено діяльність Професійно-технічного училища № 34 м. Полтави шляхом приєднання його до Професійно-технічного училища № 17 м. Полтави; ПТУ № 11 м. Кременчука Полтавської області шляхом приєднання до ПТУ № 19 м. Кременчука; ПТУ № 48 с. Софине Хорольського району до ПТУ № 49 с. Красногорівка Великобагачанського району; ПТУ № 33

м. Полтави до ПТУ № 4 м. Полтави; ПТУ № 20 м. Кременчука до ПТУ № 5 м. Кременчука; ПТУ № 8 м. Карлівки до ПТУ № 50 м. Карлівки; ПТУ № 14 м. Миргорода до ПТУ № 44 м. Миргорода; ПТУ № 13 м. Лубен до ПТУ № 12 м. Лубен. Ліквідовано ПТУ № 16 м. Кременчука. 01.08.2006 р. до Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука Полтавської області приєднано ПТУ № 2 м. Кременчука. Припинило діяльність ПТУ № 51 с. Писарівщина Диканського району шляхом приєднання до ПТУ № 23. ПТУ № 22 м. Кременчука припинило свою діяльність шляхом реорганізації (приєднання) до ПТУ № 26 м. Кременчука.

Змінено тип і назву Вищого професійного гірничого училища м. Комсомольська: припинено функціонування Професійного будівельного ліцею м. Комсомольська шляхом приєднання до Вищого професійного гірничого училища м. Комсомольська; змінено тип Вищому професійному гірничому училищу м. Комсомольська та встановлено повне найменування: Вище професійне гірничо-будівельне училище.

Припинено діяльність Професійно-технічного училища № 6 м. Кременчука та Кременчуцького професійного ліцею сфери послуг шляхом приєднання до ДНЗ "Кременчуцький професійний ліцей нафтопереробної промисловості"; змінено тип ДНЗ "Кременчуцький професійний ліцей нафтопереробної промисловості" та встановлено повне найменування Регіональний центр професійно-технічної освіти № 1 м. Кременчука.

На базі Професійно-технічного училища № 25 м. Зіньків утворено Регіональний центр професійно-технічної освіти м. Зіньків шляхом об'єднання Зіньківського професійного аграрного ліцею та Професійно-технічного училища № 25 м. Зіньків.

З 01.08.1992 р. із метою забезпечення об'єднання "АвтоКрАЗ" робітниками та спеціалістами високої кваліфікації, професійно-технічне училище № 7 м. Кременчука реорганізовано у Вище професійне училище № 7 м. Кременчука Полтавської області.

У 1994 р. на базі СПТУ-45 м. Хорол створено Міжрегіональний центр професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Хорол Полтавської області.

Реорганізовано: ПТУ № 1 м. Полтави у Полтавський професійний ліцей, ПТУ № 24 м. Полтави у Полтавський професійний ліцей

сфери послуг, ПТУ № 5 м. Кременчука у Кременчуцький професійний ліцей, Художнє професійно-технічне училище № 28 смт Решетилівка у Решетилівський художній професійний ліцей, ПТУ № 47 м. Гадяч у Гадяцький професійний аграрний ліцей.

Реорганізовано: ПТУ № 15 м. Комсомольськ у Професійний гірничий ліцей м. Комсомольськ, ПТУ № 18 м. Комсомольськ у Професійний будівельний ліцей м. Комсомольськ, ПТУ № 52 смт Решетилівка у Решетилівський професійний аграрний ліцей, ПТУ № 12 м. Лубни у Лубенський професійний ліцей, ПТУ № 19 м. Кременчука у Кременчуцький професійний ліцей нафтопереробної промисловості, ПТУ № 29 м. Кременчука у Кременчуцький професійний ліцей сфери послуг та ПТУ № 41 м. Зінькова у Зіньківський професійний аграрний ліцей.

ПТУ № 3 м. Полтави змінило тип та назву на Державний професійно-технічний навчальний заклад "Полтавський професійний ліцей транспорту". ПТУ № 21 ім. А. О. Чепіги м. Полтави перейменовано на Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги. ПТУ № 42 с. Веприк Гадяцького району реорганізовано у Державний професійно-технічний навчальний заклад "Професійний аграрний ліцей" с. Веприк Гадяцького району, ПТУ № 43 м. Кобеляки – у Державний професійно-технічний навчальний заклад "Професійний аграрний ліцей" м. Кобеляки.

У 2009 р. Решетилівському професійному аграрному ліцею присвоєно ім'я почесного громадянина Решетилівщини І. Г. Боровенського, перейменовано Решетилівський професійний аграрний ліцей у Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського.

У 2011 р. змінено тип і найменування ПТУ № 9 м. Полтави на Державний навчальний заклад "Полтавський політехнічний ліцей". У 2012 р. ПТУ №17 м. Полтави змінено тип та встановлено повне найменування Державний навчальний заклад "Полтавський центр професійно-технічної освіти"; змінено тип Державного навчального закладу "Професійно-технічне училище № 10 м. Полтави" на Державний навчальний заклад "Електрорадіотехнічний ліцей м. Полтави".

У 2013 р. Професійний гірничий ліцей м. Комсомольська реорганізовано та йому встановлено повне найменування Вище професійне училище м. Комсомольська; ДНЗ "Професійно-технічне

училище № 23" змінило тип та найменування на ДНЗ "Полтавське вище міжрегіональне професійне училище".

У 2016 р. до Вищого професійного гірничого училища м. Комсомольська приєднано Професійний будівельний ліцей м. Комсомольська, змінено тип Вищому професійному гірничому училищу м. Комсомольська та встановлено повне найменування Вище професійне гірничо-будівельне училище. У 2016 р. на базі ПТУ № 25 м. Зіньків утворено Регіональний центр професійно-технічної освіти м. Зіньків шляхом об'єднання Зіньківського професійного аграрного ліцею та Професійно-технічного училища № 25 м. Зіньків; на базі ДНЗ "Кременчуцький професійний ліцей нафтопереробної промисловості" утворено Регіональний центр професійно-технічної освіти № 1 м. Кременчука.

Наразі функціонують такі навчально-практичні центри: НПЦ з підготовки робітників за професією "Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник"; НПЦ з підготовки робітників за професіями "Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж. Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування. Електромонтажник силових мереж та електроустаткування"; Ресурсний навчально-практичний будівельний центр; НПЦ з підготовки робітників за професією "Швачка. Кравець. Закрійник"; НПЦ з санітарно-технічних систем та устаткування; Міжрегіональний навчально-практичний будівельний центр за технологіями "Кнауф".

З 1994 по 2019 рр. заклади П(ПТ)О брали участь у міжнародних проєктах. Так, 26 квітня 1994 р. у співпраці з Федеральним Міністерством освіти і науки ФРН на базі Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука Полтавської області впроваджено проєкт "Модельний центр професійної підготовки робітників та молодших спеціалістів для машинобудівної промисловості України (відкритий)".

2010 р. на базі Полтавського центру ПТО разом із німецькою компанією "Хенкель Баутехнік (Україна)" розпочато проєкт "Впровадження новітніх виробничих технологій у навчальний процес".

У 2010 р. започатковано Програму крайового об'єднання Рей-

нланд м. Кельн "Молодь формує майбутнє. Інтернаціональні молодіжні зустрічі у місцях історичної пам'яті в Європі", що здійснюється під егідою Європарламенту. Місцем історичної пам'яті на Шишаччині обрали мальовниче село – Баранівку.

У 2015 р. педагогічний колектив та учні Гадяцького вищого професійного аграрного училища взяли участь у Міжнародному учнівському проєкті "Діти народжуються не для війни". Партнерами проєкту стали: UNIVERSAL PEACE FEDERATION, Народний конгрес України, Житомирський державний технологічний університет (ЖДТУ), Київський університет права НАН України (КУП НАН України).

У 2016 р. у Регіональному центрі професійно-технічної освіти № 1 м. Кременчука розпочато діяльність Центру професійно-орієнтаційної роботи "Krismar".

У 2016 р. Вище професійне училище № 7 м. Кременчука Полтавської області підписало угоду про умови співпраці з компанією "Хенкель Баутехнік" у рамках проєкту "Хенкель Академія".

Педагогічний колектив та учні Гадяцького вищого професійного аграрного училища разом із представниками Гадяцької міської ради, Гадяцької районної державної адміністрації, Полтавської обласної державної адміністрації, послами країн Прибалтики та Польщі 20 травня 2016 р. взяли участь у Міжнародній конференції щодо створення прибалтійсько-чорноморської конфедерації.

У вересні 2016 р. Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва (SDC), компанією "Геберіт інтернешнл Сезл АГ" на виконання ресурсного центру ГУРТ за підтримки Міністерства освіти і науки України на базі ДНЗ "Полтавське вище міжрегіональне училище" впроваджено Українсько-швейцарський проєкт "Публічно-приватне партнерство для поліпшення сантехнічної освіти в Україні".

Педагогічний колектив Гадяцького вищого професійного аграрного училища разом із Ротроком Томасом (волонтер із США, штат Мейн) та викладачами загальноосвітніх шкіл міста створили проєкт "Міжнародне волонтерство в професійно-технічній освіті – шлях до успішного вдосконалення іноземної мови".

У 2018 р. викладач історії та суспільних дисциплін Павлушен-

ко К. В. ПТУ № 26 м. Кременчука взяв участь у проєкті "Підвищення компетенцій демократичного громадянства через формальне, неформальне та інформальне навчання" (Фундація Civis Polonus, м. Варшава).

У 2018 р. представники ПТУ № 26 м. Кременчука, Вищого професійного гірничо-будівельного училища та Гадяцького вищого професійного аграрного училища у рамках проведення курсів підвищення кваліфікації (стажування) для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О "Психолого-педагогічні аспекти освітнього процесу в сучасній площині середнього технічного навчання" відвідали Університет імені Вінцента Поля (Польща м. Люблін).

Вище професійне училище № 7 м. Кременчука Полтавської області підтримує соціальне партнерство з Благодійним фондом "BrainBasket Foundation" (курси "Programming Foundations", курси WOW Teachers).

Соціальні партнери організовують різні заходи: навчання за німецько-українським проєктом "Професійна освіта в будівельній галузі України"; у навчальному центрі "Кнауф"; семінари-практикуми від "Хенкель Баутехнік (Україна)" з використання продукції ТМ Ceresit та ТМ Thomsit, ТМ Mapel; тренінги від Школи професіоналів UDK Gazbeton; майстер-класи від ТМ Ceresit тощо.

10 листопада 2016 р. ВПУ № 7 м. Кременчука і "Хенкель Баутехнік (Україна)" проведено Всеукраїнський форум "Інноваційні виробничі і педагогічні технології – європейський вектор професійної освіти в Україні" в рамках проєкту "Хенкель Академія".

На базі ДНЗ "Полтавський центр професійно-технічної освіти" у 2006 р. за сприяння німецької компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)" було відкрито Регіональний навчально-практичний будівельний центр з вивчення новітніх технологій компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)".

Міжрегіональний центр професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Хорол Полтавської області з 2017 р. співпрацює з кафе "У сестер", "Наталка-Полтавка" щодо проведення професійно-практичної підготовки здобувачів з професії "Кухар" в умовах виробництва з використанням дуальної форми навчання.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти проводять

системну роботу щодо реалізації Обласної цільової програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2017-2020 рр. Активно залучаються до патріотичного виховання дітей та учнівської молоді учасники бойових дій на Сході України, бійці ООС, які виявляють активну громадянську і патріотичну позицію. За їхньої участі проведені Уроки мужності, приурочені до Дня Соборності України, Дня пам'яті Героїв Крут, Революції Гідності, Вшанування учасників бойових дій на території Афганістану та інших держав, Дня Пам'яті та примирення.

Громадянське виховання учнів здійснюється ЗП(ПТ)О Полтавської області. Так, у ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського" учні ліцею та наставники підтримали ініціативу волонтерського руху Решетилівщини. На їхнє замовлення були виготовлені 8 буржуйок за кошти працівників закладу освіти та з матеріалу, який надав ліцей та приватний підприємець Смаль А. А. Допомагали воїнам антитерористичної операції продуктами харчування, теплим одягом. Педагоги та учні долучилися до всеукраїнської акції "Допоможи пораненому" та здавали донорську кров.

У Кременчуцькому професійному ліцеї ім. А. С. Макаренка відбулась акція "Допоможемо бійцям АТО". Учні, які навчаються професії "Кравець", спільно з майстрами виробничого навчання виготовили близько 200 захисних костюмів, 800 головних уборів та 10 прапорів Кременчука. Вся продукція була передана українським військовим в зону АТО. Також 26 квітня 2015 р. учні взяли активну участь у фіналі десятої акції Всеукраїнського благодійного фонду "Серце до серця" – "Врятуй життя дитини".

Учні та педагогічні працівники ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги" приготували та відправили воїнам продукти харчування, кондитерські вироби; виготовлено сітку маскувальну загальною площею 103 кв. м. За допомогу у справі захисту Української держави від російських агресорів учнівський та педагогічні колективи відзначені подякою командування 24-ї окремої Механізованої бригади. Учні училища – активні учасники всеукраїнських та обласних операцій та акцій: "Напиши листа солдату", "Дитячі руки зігрівають серця", "Діти – янголи миру" та інші. Виготовлені меморіальні дошки для увічнення пам'яті про випускників училища Часового Дениса та Де-

миденка Миколи, які загинули під час проведення антитерористичної операції на Сході України.

ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського" 14 жовтня 2014 р. провів благодійний концерт у районному Будинку культури на підтримку воїнів – учасників АТО, тематика якого – "Діти за мир, за єдину Україну". Усі кошти, зібрані під час благодійного концерту, спрямовані на лікування пораненого земляка Конфєткіна Антона.

Трудовий та учнівський колективи ДНЗ "Гадяцьке вище професійне аграрне училище" беруть активну участь у волонтерській діяльності. За період проведення антитерористичної операції надана значна матеріальна допомога: виділено кошти для придбання планшетів кодування розмов мобільного зв'язку військовослужбовцям 26-ї Бердичівської артилерійської бригади; для харчування учасників АТО було перероблено і відправлено продукцію; придбані панчішно-шкарпеткові вироби, валянки, військовий одяг і обмундирування для військовослужбовців. У 2014-2015 н. р. в училищі навчалося шість учнів, які були вимушені виїхати з Донецької області. Їм надали психологічну, моральну підтримку і забезпечили всім необхідним для навчання та проживання.

З метою закріплення теоретичних знань з цивільної оборони 12 березня 2015 р. організовано День цивільної оборони та об'єктове тренування в училищі, а також перевірку дій особового складу в період надзвичайних ситуацій природного та воєнного характеру, забезпечення високого рівня організованості й наочності проведення всіх заходів. Відповідно до навчальної програми з предмета "Захист Вітчизни", з метою військово-патріотичного виховання учнів та набуття практичних умінь і навичок з основ військової справи та захисту Вітчизни, ознайомлення учнів зі зброєю і бойовою технікою завдяки співробітництву з військовим комісаріатом з учнями проведено навчання в Полтавському військовому коледжі сержантського складу військового інституту телекомунікації та інформатизації Державного університету телекомунікації.

Учні Полтавського професійного ліцею сфери послуг брали участь в обласній акції "Дитячі руки зігрівають серця". Учні долу-

чилися до акції "Напиши листа солдату", метою якої є підтримка бойового духу воїнів. У навчальних майстернях ліцею майстрами виробничого навчання здійснюється виготовлення натільної білизни для воїнів АТО. А учні групи № 6 під керівництвом майстра виробничого навчання Теремецької Т. І. близько тижня посильно працювали над створенням маскувального костюму для військовослужбовців.

18 грудня 2015 р. учні ПТУ № 31 м. Полтави разом із викладачем Золотар А. В., психологом Величко Т. С. та бібліотекарем Чепурною А. В. привітали воїнів АТО, які перебували на лікуванні в Полтавському госпіталі, з Днем Святого Миколая.

У грудні 2018 р. на базі Полтавського вищого міжрегіонального професійного училища відбулись триденні Всеукраїнські змагання з військово-прикладних видів спорту серед військово-патріотичних клубів. Організатором заходу стала молодіжна громадська організація "Клуб юних десантників “Гвардія”". У змаганнях взяли участь команди учнів ЗП(ПТ)О та загальноосвітніх навчальних закладів Борисполя, Херсона, Полтави та Полтавської області.

Протягом лютого-березня 2019 р. понад 200 учнів ЗП(ПТ)О Полтави пройшли практичні навчання з вогневої підготовки за програмою предмета "Захист Вітчизни" на базі Полтавського обласного військового комісаріату.

12 грудня 2018 р. у Вищому професійному училищі № 7 м. Кременчука відкрили музей АТО (ООС). Ініціатором створення музею АТО стала громадська організація "Координаційний центр об'єднань ветеранів АТО" й безпосередньо її керівник Поляков Володимир.

Електронне видання "Книга пам'яті" формувалось у жовтні 2019 р. і розміщене на офіційному сайті Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Полтавській області.

З 2008 р. НМЦ ПТО у Полтавській області започаткував випуск щоквартального інформаційно-методичного вісника "Освітній простір". Тільки протягом 2014-2019 рр. рішенням навчально-методичної ради НМЦ ПТО у Полтавській області було затверджено 148 методичних напрацювань педагогів ЗП(ПТ)О та методистів навчально-методичного центру.

Триває розробка електронних засобів навчального призначення. Міністерством освіти і науки України схвалено для використання у ЗП(ПТ)О електронний навчальний посібник "Основи веб-дизайну", розроблений Єфремовою О. Л., викладачем ВПУ № 7 м. Кременчука. У 2018 р. розроблено і подано для отримання грифу Міністерства освіти і науки України такі електронні посібники: Шевченко І. В. "Збірник інструкційно-технологічних карток" (професія – "Кухар", кваліфікація – 3 розряд); Панченко О. В., Сук Л. В. "Збірник технологічних карток" (професія – "Кухар", кваліфікація – 4 розряд); Гречка В. О., Мартинова О. В., Пінчук Г. Г., Рикова З. О., Рябко І. П., Сікорська О. В., Пазич І. О. "Збірник завдань з предмета “Охорона праці”".

Результатом творчої роботи методичної служби професійно-технічної освіти Полтавської області є отримання відзнак Міністерства освіти і науки України: за участь у Всеукраїнській виставці "Професійно-технічна освіта України-2008: реалії та перспективи" у номінаціях "За оригінальність представлення національної ідеї у виставкових експозиціях регіону" та "За краще використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі професійно-технічних навчальних закладів"; за перемогу (Дипломант І ступеня) у Всеукраїнському огляді-конкурсі за темою "Популярна енциклопедія робітничих професій в регіонах України" (творча робота "Популярна енциклопедія робітничих професій для всіх вікових категорій у Полтавській області") та перемогу (Дипломант ІІ ступеня) в конкурсі на кращу організацію методичної роботи серед Навчально– (Науково-)методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти у номінації "Науково-методичне супроводження комп'ютеризації та інформатизації навчально-виховного процесу" (2013 р.)

З 2007 по 2016 рр. НМЦ ПТО у Полтавській області активно впроваджував Державну цільову програму інформатизації та комп'ютеризації ПТНЗ, міжнародну освітню програму INTEL "Навчання для майбутнього".

У 2009 р. розпочала діяльність обласна школа передового педагогічного досвіду "Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі та підвищення кваліфікації педагогічних працівників за програмою INTEL “Навчання для майбутнього”", що сприяло підвищенню рівня інформаційних

компетентностей керівних та педагогічних працівників ЗП(ПТ)О.

У 2007 р. було створено вебсайт НМЦ ПТО у Полтавській області, розпочато роботу зі створення сайтів ЗП(ПТ)О Полтавщини. Сьогодні ПТО Полтавської області має єдиний інформаційний простір, постійно проводить скайп-конференції та вебінари регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівнів. Наступним кроком на шляху впровадження цифрових технологій в освітній процес ЗП(ПТ)О стала робота творчої групи зі створення електронних засобів навчального призначення за галузевим спрямуванням (2014-2018 рр.). Протягом 2016-2018 рр. під керівництвом методистів НМЦ ПТО працювала Школа педагогічної майстерності "Впровадження медіаосвіти для сприяння розвитку та саморозвитку особистості учня".

Область продовжує роботу з розробки та використання в освітньому процесі інноваційних форм і методів навчання. У 2018 р. вручена Державна премія України в номінації "Професійно-технічна освіта" за роботу "Розробка та впровадження інноваційних технологій навчання для підготовки кваліфікованих робітничих кадрів за професією "Зварник": Несену М. Г., директору ВПУ № 7 м. Кременчука; Високому М. В., заступнику головного зварника базового підприємства ПАТ "Крюківський вагонобудівний завод"; Попову О. М., старшому майстру ВПУ № 7 м. Кременчука; Кабаченко А. Г., викладачу ВПУ № 7 м. Кременчука.

Упродовж 2006-2019 рр. заклади П(ПТ)О здійснювали експериментальну діяльність. Так, НМЦ ПТО у Полтавській області ефективно впроваджує освітню програму Intel "Навчання для майбутнього". На базі Міжрегіонального центру професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Хорол Полтавської області діяв обласний експериментальний майданчик регіонального рівня "Застосування особистісно орієнтованих технологій для мотивації активної життєвої позиції учнів".

Полтавський професійний ліцей сфери послуг з метою швидкого опанування учнями спеціальності "Кравець", "Закрійник" професійних навичок та прийомів виконання машинних робіт при виготовленні окремих деталей одягу впроваджують у навчальний процес інноваційний проєкт "Базовий курс навчання швачок за програмою компанії “Weis Consulting”".

Для професії "Водій автотранспортних засобів" на базі ДНЗ

"Гадяцьке вище професійне аграрне училище" організовано майданчик з проведення експерименту "Активізація розумової діяльності з підготовки водіїв автотранспортних засобів".

Викладач креслення ДНЗ "Полтавське вище міжрегіональне професійне училище" Воронцова І. В. у співпраці з інститутом ПТО НАПН України і НМЦ ПТО в Полтавській області започаткувала експериментальний проєкт з креслення.

Бібліотекар ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги" Юхно Л. П. стала автором експерименту "Бібліотека сучасного професійно-технічного навчального закладу".

Педагогічний колектив ПТУ № 50 м. Карлівка та ЗП(ПТ)О області взяли участь у дослідницько-експериментальній роботі "Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників професійно-технічного навчального закладу в умовах ринкової економіки".

За сприяння Кременчуцької міської ради та інших громадських організацій Регіональний центр професійно-технічної освіти № 1 м. Кременчука у вересні 2021 р. розпочав проєкт "Основи підприємницької діяльності в системі професійно-технічної освіти".

Методистами НМЦ ПТО в Полтавській області Бобир О. А. та Короп Т. С. було розпочато проєкт "Електронна підтримка методичної роботи в системі профтехосвіти".

На базі Професійно-технічного училища № 6 м. Кременчука був організований експеримент "Основи підприємницької діяльності в системі професійно-технічної освіти". До нього долучилися: Кременчуцька міська рада, Громадська організація "Асоціація сприяння міжнародному бізнесу та розвитку", Спілка підприємців м. Кременчука, міський Фонд підтримки підприємництва, педагогічні працівники та учні Професійно-технічного училища № 6 м. Кременчука.

Викладачі та майстри виробничого навчання сільськогосподарського напряму ПТУ № 44 м. Миргорода започаткували експеримент "Використання робочих зошитів" (із предметів "Трактори", "Сільськогосподарські машини").

На базі НМЦ ПТО у Полтавській області проводилась експериментальна робота "Системний підхід до створення електронних засобів навчального призначення педагогічними працівниками

професійно-технічних навчальних закладів області".

У ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського" розпочався експеримент всеукраїнського рівня за темою "Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих працівників за дуальною формою здобуття освіти".

З 2017 р. упровадження елементів дуальної форми навчання здійснюється на базі Міжрегіонального центру професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Хорол Полтавської області з професії 5122 Кухар та Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука з професії 7219 Зварник.

Між Вищим професійним училищем № 7 м. Кременчука Полтавської області укладено договори про творче співробітництво із закладами вищої освіти (ЗВО) України: Кременчуцьким національним університетом імені Михайла Остроградського; Кременчуцьким інститутом Університету імені Альфреда Нобеля; Коледжем Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського; Полтавським кооперативним коледжем; Полтавським нафтовим геологорозвідувальним технікумом Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка; Полтавським інститутом економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна"; Українською інженерно-педагогічною академією (м. Харків); Харківським національним університетом радіоелектроніки; Національним аерокосмічним університетом ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"; Харківським національним економічним університетом ім. С. Кузнеця; Харківським державним університетом харчування та торгівлі; Національним технічним університетом України "Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського"; Харківським державним професійно-педагогічним коледжем ім. В. І. Вернадського; Національним технічним університетом "Дніпровська політехніка"; Полтавським національним технічним університетом імені Юрія Кондратюка; Університетом економіки м. Бидгощ (Польща); Технічним університетом у м. Кошиці (Словенія); Університетом інформаційних технологій та менеджменту (Польща); Університетом "Опольська політехніка" (Польща); Університетом економіки (Польща) тощо.

Державний навчальний заклад "Електрорадіотехнічний ліцей

м. Полтави" співпрацює із Полтавським коледжем нафти і газу Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, Полтавським національним технічним університетом імені Юрія Кондратюка.

Державний навчальний заклад "Полтавський центр професійно-технічної освіти" уклав угоду про співробітництво із Полтавським національним технічним університетом імені Юрія Кондратюка.

Решетилівський художній професійний ліцей співпрацює з Харківською українською інженерно-педагогічною академією (технологічний факультет) і координаційною Науково-методичною радою з дизайну вишів України.

Державний професійно-технічний навчальний заклад "Професійний аграрний ліцей" с. Веприк Гадяцького району співпрацює з Харківським державним професійно-педагогічним коледжем ім. В. І. Вернадського.

Міжрегіональний центр професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Хорол Полтавської області налагодив співпрацю із закладами: Вищий навчальний заклад Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі", Кременчуцький державний університет імені Михайла Остроградського, Сумський національний аграрний університет.

Державний навчальний заклад "Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського" уклав угоди про співпрацю з такими закладами-партнерами: Полтавський коледж харчових технологій Національного університету харчових технологій; Хорольський агропромисловий коледж Полтавської державної аграрної академії; Полтавський аграрно-економічний коледж Полтавської державної аграрної академії; Полтавський комерційний технікум; Полтавська державна аграрна академія; Київський національний університет культури і мистецтв; Вищий навчальний заклад Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі"; Українська інженерно-педагогічна академія; Харківський державний професійно-педагогічний коледж ім. В. І. Вернадського.

Заклади П(ПТ)О Полтавської області впродовж 1992-2019 рр. взяли участь у Всеукраїнських конкурсах професійної майстер-

ності з різних професій і вибороли призові місця: 1992 р. – ПТУ № 44 м. Миргорода, І місце; 2000 р. – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, ІІ місце; 2006 р. – ПТУ № 54 смт Котельва, ІІ місце; ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", ІV місце; Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, ІV місце; 2007 р. – Лубенський професійний ліцей, V місце; 2008 р. – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, І й ІІ місце; ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", ІІ місце; 2009 р. – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, ІІІ місце; ДПТНЗ "Професійний аграрний ліцей" с. Веприк Гадяцького району, ІІІ місце; 2010 р. – Міжрегіональний центр професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Хорол Полтавської області, ІІІ місце; ДНЗ "Полтавське вище міжрегіональне професійне училище", ІІІ місце; 2011 р. – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, І місце; 2012 р. – Полтавський професійний ліцей сфери послуг, V місце (майстер виробничого навчання Геращенко О. М.); ДНЗ "Полтавське вище міжрегіональне професійне училище", ІІІ місце; 2014 р. – ДНЗ "Полтавське вище міжрегіональне професійне училище", ІV місце; 2015 р. – ДПТНЗ "Професійний аграрний ліцей" м. Кобеляки, ІІІ місце; 2016 р. – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, ІІІ місце; 2017 р. – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", V місце (учениця Гуман Т.); 2019 р. – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, І місце (учень Скрипников І.).

У Всеукраїнському конкурсі Intel "Успішний проект-2013" (м. Київ) учні та педагогічні працівники Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука посіли ІІ місце. В 2017 р. на цьому конкурсі в номінації "Кіберспорт" Вище професійне училище № 7 м. Кременчука вибороло І місце.

На Всеукраїнському конкурсі на кращий електронний освітній ресурс "Планета ІТ" у 2016 р. у номінації "Онлайновий освітній ресурс" Вище професійне училище № 7 м. Кременчука здобуло дипломи І ступеня (викладач Єфремова О. Л.) та ІІІ ступеня (викладач Костенко О. В.). У 2018 р. на цьому конкурсі у номінації "Професійне відеопортфоліо" Вище професійне гірничо-будівельне училище отримало диплом І ступеня (майстер виро-

бничого навчання Ганонченко І. Ю.); ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського" – диплом ІІ ступеня (майстер виробничого навчання Шевченко І. В.); ПТУ № 4 м. Полтава -диплом ІІІ ступеня (викладач Олійник Т. В.); у номінації "Курс дистанційного навчання" Полтавський професійний ліцей нагороджений диплом ІІ ступеня (викладач Шевцов І.).

Всеукраїнський конкурс професійної майстерності "WorldSkills Ukraine (2016 р.): компетенція "Зварювальні роботи" – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, диплом І ступеня та золота медаль (учень Григораш В.); компетенція "Кондитерське мистецтво" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІ ступеня та срібна медаль (учениця Глушко Ю.). У 2017 р. на ІІ Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine": компетенція "Кулінарне мистецтво" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІ ступеня та срібна медаль (учень Турак О.); компетенція "Кондитерське мистецтво", модуль "Художня робота з тіста" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А.О. Чепіги", диплом І ступеня та золота медаль (учень Нащинський Я.). В 2018 р. на ІІІ Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine": компетенція "Зварювальні роботи" – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, І місце (учень Касаінов В.); компетенція "Електромонтажні роботи" – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, ІІІ місце (учень Погудін В.).

У 2019 р. на Всеукраїнській інтернет-олімпіаді "Крок до знань-2019" у категорії "Фізика" ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського" нагороджений диплом І ступеня (учень Кандиба О.).

У 2018 р. на Всеукраїнському інтерактивному конкурсі "МАН-Юніор Дослідник" Національний центр "Мала академія наук України" у номінації "Еколог-Юніор" відзначив ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського" дипломом ІІІ ступеня. У 2019 р. на цьому конкурсі в номінаціях "Еколог-Юніор" та "Історик-Юніор" ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського" відзначений дипломами ІІІ ступеня.

Учасники ІІІ Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine", компетенція "Зварювальні роботи", 2018 р.

Переможці Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності"WorldSkills Ukraine", 2018 р.

У 2019 р. на Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів-членів Полтавського територіального відділення МАН України учениця ПТУ № 26 м. Кременчука Моренко К. посіла ІІІ місце.

24 жовтня 2017 р. у Решетилівському професійному художньому ліцеї проходив семінар "Шляхи збереження автентичної вишивки "білим по білому" та рослинного килимарства селища Решетилівка, перспективи внесення їх до Списку елементів нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО". Як результат проведеного заходу технологія виконання вишивки "білим по білому" та традиції рослинного килимарства селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області включені до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. Носієм цих елементів і підприємством, що здійснює охорону елемента, є Решетилівський художній професійний ліцей.

Найбільш визначні здобутки на міжнародних заходах:

– 2011 р.: ІІІ Виставка-презентація "Інноватика в сучасній освіті-2011", м. Київ – ДНЗ "Полтавське вище міжрегіональне професійне училище", бронзова медаль, лауреат конкурсу; ІІ Міжнародний конкурс юніорів з кулінарного мистецтва і сервісу в Україні, м. Київ, номінація "Етнічна основна страва" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІІ ступеня та бронзова медаль (майстер виробничого навчання Булгаков А. О.); номінація "Карвінг з овочів і фруктів" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІІ ступеня та бронзова медаль (майстер виробничого навчання Булгаков А. О.); номінація "Сервіс-клас" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІІ ступеня та бронзова медаль (майстер виробничого навчання Кацай Ю. В.); Міжнародний конкурс кулінарного мистецтва "Смак життя", Кіпр, номінація "Етнічна страва" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІІ ступеня та бронзова медаль (майстер виробничого навчання Булгаков А. О.); номінація "Карвінг з овочів і фруктів" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІ ступеня та срібна медаль (майстер виробничого навчання Булгаков А. О.); VII Міжнародний фестиваль з кулінарного і кондитерського мистецтва, м. Київ, но-

мінація "Арт-клас. Традиційний хліб" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А.О. Чепіги", диплом ІІ ступеня та срібна медаль (майстер виробничого навчання Заєць Н. В.); номінація "Етнічна страва" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІІ ступеня та бронзова медаль (майстер виробничого навчання Биба А. В.); І відкритий чемпіонат з карвінгу, м. Київ – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом І ступеня, золота медаль та золотий кубок (майстер виробничого навчання Булгаков А. О.);

– 2012 р.: IV Виставка-презентація "Інноватика в сучасній освіті-2012", м. Київ – ДНЗ "Полтавське вище міжрегіональне професійне училище", золота медаль; ІІІ Міжнародний конкурс, номінація "Декоративні вироби з овочів та фруктів" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІ ступеня та срібна медаль (учениця Пономаренко М.); номінація "Вироби з тіста" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІ ступеня та срібна медаль (учениця Рудченко А.); номінація "Оригінальна основна страва" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А.О. Чепіги", диплом ІІІ ступеня та бронзова медаль (учень Калантиря М.); XII Міжнародний конкурс знавців української мови імені Петра Яцика, м. Київ – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, ІІ місце; Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, м. Київ – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", І місце (учениця Бринова М.); Національний тур Міжнародного конкурсу молодіжних проєктів з енергоефективності "Енергія і середовище", м. Київ, номінація "Енергозбереження" – Регіональний центр професійно-технічної освіти № 1 м. Кременчука, І місце (викладач Данилейко С.В.);

– 2013 р.: IV Міжнародна виставка "Сучасні заклади освіти-2013", м. Київ – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, золота медаль; Гадяцьке вище професійне аграрне училище, диплом Гран-прі "Лідер професійно-технічної освіти"; V Міжнародний студентський конкурс із комп'ютерного моделювання – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, І місце.

– 2015 р.: Міжнародна виставка "Освіта та кар'єра-2015", м. Київ – Гадяцьке вище професійне аграрне училище, почесне

звання "Лідер професійно-технічної освіти України"; Міжнародний конкурс молодих зварників "Золотий кубок Лінде", Чеська Республіка – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука (III місце – учень Григораш В. та IV місце – учень Литвиненко О.); I Міжнародний кулінарний фестиваль "BestCookFest", м. Київ, номінація "Ресторанний десерт" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом III ступеня та бронзова медаль (учень Чупака В. та майстер виробничого навчання Гнідаш Ю. М.); номінація "Арт-клас "Пастилаж"" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом III ступеня та бронзова медаль (учень Чупака В.); номінація "Традиційний хліб і хлібобулочні вироби" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом I ступеня та золота медаль (майстер виробничого навчання Гнідаш Ю. М.);

– 2016 р.: II Міжнародний кулінарний фестиваль "BestCookFest-2016" м. Київ, номінація "Художня робота з тіста" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом II ступеня та срібна медаль (викладач Коноваленко О. Ю., учениця Глушко Ю.); номінація "Страви автентичної кухні" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом II ступеня та срібна медаль (учень Старушенко А.); номінація "Страви з м'яса" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом II ступеня та срібна медаль (учень Старушенко А.); Міжнародний чемпіонат з кулінарного і кондитерського мистецтва серед юніорів "BestCookFest Junior-2016, м. Чернівці, номінація "Художня робота із тіста" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом I ступеня та золота медаль (викладач Коноваленко О. Ю.); номінація "Ресторанний десерт" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом II ступеня та срібна медаль (майстер виробничого навчання Кримовська М.); VI Міжнародний мовно-літературний конкурс імені Тараса Шевченка – Регіональний центр професійно-технічної освіти № 1 м. Кременчука, диплом III ступеня (учениця Валкова З.), ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом III ступеня (учениця Орленко І.); Міжнародний конкурс молодих зварників "Золотий кубок Лінде", Чеська Республіка – Вище професійне

училище № 7 м. Кременчука, ІІ місце (учень Григораш В.);

– 2017 р.: Міжнародний фестиваль з кулінарного і кондитерського мистецтва "FoodLandBukovina-2017", м. Чернівці, номінація "Художня робота із тіста" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А.О. Чепіги", диплом І ступеня та золота медаль (викладач Коноваленко О. Ю.); номінація "Страви з телятини" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІ ступеня та срібна медаль (учениця Шоно Н.); Східний кулінарний Кубок Європи, м. Брашов, Румунія – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІ ступеня та 2 срібні медалі (учень Старущенко А.); Національний тур Міжнародного конкурсу молодіжних проєктів з енергозбереження "Енергія і середовище" – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, дипломи І та ІІІ ступеня; VII Міжнародний мовно-літературний конкурс імені Тараса Шевченка – Полтавський професійний ліцей, диплом ІІІ ступеня (учениця Карлсберг А.);

– 2018 р.: V Міжнародний конкурс ресторанних технологій "BestCookFest-2018", м. Київ, номінація "Страва з м'яса птиці" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІ ступеня та срібна медаль (учень Турак О.); номінація "Художня робота з тіста" – ДПТНЗ "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги", диплом ІІІ ступеня та бронзова медаль (учениця Іващенко І.); IV етап IX Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка – Полтавський професійний ліцей, диплом І ступеня (учениця Дядюк Ю.);

– 2019 р.: Міжнародний конкурс молодих зварників "Золотий кубок Лінде", Чеська республіка – Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, ІІ місце (учень Касаінов В.); IV етап IX Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка – ДПТНЗ "Професійний аграрний ліцей" м. Кобеляки, диплом І ступеня (учениця Ніколаєнко Н.); Полтавський професійний ліцей, диплом ІІІ ступеня (учениця Дядюк Ю.); Десята Міжнародна виставка "Сучасні заклади освіти", м. Київ, тематична номінація "STEM-навчання як освітній ресурс XXI століття" – ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського", диплом ІІ ступеня та срібна медаль.

Міжнародний конкурс молодих зварників "Золотий кубок Лінде", Чеська Республіка. Учень Касаінов В., Вище професійне училище № 7 м. Кременчука, ІІ місце, 2019 р.

ІХ Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. Дипломом І ступеня нагороджена учениця Ніколаєнко Н., ДПТНЗ "Професійний аграрний ліцей" м. Кобеляки, 2019 р.

Диплом ІІ ступеня та срібна медаль Десятої Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти", номінація "STEM-навчання як освітній ресурс XXI століття", ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського", 2019 р.

Представники ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського" нагороджені дипломом ІІ ступеня та срібною медаллю Десятої Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти"

Всеукраїнський тиждень професійної освіти у ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І.Г. Боровенського», 2021 р.

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ

Розпорядженням голови Рівненської обласної державної адміністрації від 12 березня 2021 р. № 172 "Про затвердження Стратегічного плану розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти Рівненської області до 2027 року" затверджено Стратегічний план розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти Рівненської області до 2027 року. Розроблення та затвердження Стратегічного плану здійснено на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р "Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року", цілі 1.3 Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів, Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року, враховуючи лист Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2020 р. № 1/9-714, з метою реалізації Угоди про фінансування заходу "EU4Skills: Кращі навички для сучасної України" між Кабінетом Міністрів України та Європейським Союзом від 17 грудня 2018 р.

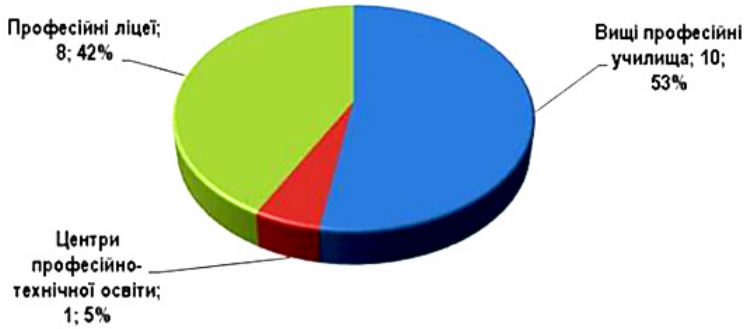
Станом на 01.09.2021 р. у Рівненській області 79 закладів різних форм власності і підпорядкування мають право на надання освітніх послуг у сфері професійної освіти. До їхнього складу входять 23 заклади професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) державної форми власності, де здійснюється підготовка кваліфікованих кадрів, з яких 19 закладів підпорядковуються управлінню освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації (8 закладів другого базового рівня – професійні ліцеї та заклади третього вищого рівня – 10 вищих професійних училищ і 1 центр ПТО), 3 навчальні заклади при кримінально-виконавчих установах закритого типу, 1 відомчий заклад – професійно-технічне училище відокремленого підрозділу Рівненської АЕС ДП НАЕК "Енергоатом", 1 Центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості та 2 ЗФПО, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників.

Упродовж останніх років спостерігається тенденція до зменшення контингенту учнів закладів професійної освіти: в 2015 р. у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області навчалося 12266 осіб, у 2016 р. – 12063 особи, у 2017 р. – 11089 осіб, у 2018 р. – 10222 особи, у 2019 р. – 10178 осіб, у 2020 р. – 10134 особи.

Для потреб регіону та держави заклади професійної освіти області здійснюють професійно-технічне навчання, первинну професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації за 134 професіями, які охоплюють всі напрями економічної діяльності.

Станом на 01.12.2020 р. у ЗП(ПТ)О Рівненської області державної форми власності освітню діяльність здійснюють 1167 педагогічних працівників та 23 бібліотекарі. Кількість педагогічних працівників у 2020 р. зменшилася на 45 осіб (3,7 %) у порівнянні з попереднім роком. Таким чином, 2020 р. продовжив тенденцію до зниження кількості педагогічних працівників у закладах ПТО області після невеликого підвищення у 2019 р. Зменшення кількості педагогів напряму пов'язане зі скороченням кількості учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Розподіл за категоріями виглядає так: директорів – 19 осіб (1,6%), серед них немає жінок; заступників директора – 51 особа (4,3 %), у тому числі 34 жінки (66,6 %); у порівнянні з 2019 р.

Склад закладів професійної (професійно-технічної) освіти Рівненської області

кількість заступників у ЗП(ПТ)О області скоротилась на 2 особи. Майстрів виробничого навчання – 477 осіб (40,8 %), з них 228 жінок (47,8 %); у порівнянні з 2019 р. кількість майстрів виробничого навчання зменшилася на 10 осіб, 2 з яких – жінки. Викладачів – 418 осіб (38,4 %), у тому числі 284 жінки (68 %). У порівнянні з 2019 р. кількість викладачів зменшилася на 31 особу, у тому числі на 16 жінок. З усіх викладачів 232 особи (55,5 %) – викладачі загальноосвітніх дисциплін (177 жінок – 76,2 %), 186 осіб (44 %) – викладачі професійно-теоретичної підготовки (107 жінок – 57,5 %) та інші педагогічні працівники – 158 осіб (13,5 %), а також 23 бібліотекарі. У порівнянні з минулим роком кількість викладачів загальноосвітніх дисциплін зменшилася на 19 осіб (з них 6 жінок), кількість викладачів професійно-теоретичної підготовки зменшилася на 12 осіб (з них 10 жінок).

Упродовж десяти років успішно функціонує інформаційний сайт Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області (http://nmc-pto.rv.ua/). Нині сайт містить 39 гіпертекстових сторінок, що оперативно інформують про заходи та іншу діяльність Навчально-методичного центру, містить розпорядчі, інформаційно-організаційні документи, методичні напрацювання, рекомендації, презентаційні матеріали з досвіду роботи педагогічних працівників навчальних закладів та іншої інформації, посилання на актуальні матеріали діяльності освіти та професійної (професійно-технічної) освіти, новин із закладів професійної (професійно-технічної) освіти області. Окремі матеріали, які призначені для перегляду та завантаження, розміщуються на хостингу НМЦ ПТО, інші розміщуються на безкоштовних сервісах мережі Інтернет, наприклад calameo.com. Є закладки із посиланнями на інтернет-ресурси за окремими предметами та професіями. На хостингу створена платформа для дистанційного навчання Moodle. Оновлення та оформлення інформації на сайті здійснювалося систематично та своєчасно. Проводився систематичний моніторинг та узагальнення інформації щодо діяльності інформаційних сайтів закладів професійної (професійно-технічної) освіти області.

Упровадження у професійну підготовку кваліфікованих робітників елементів дуальної системи навчання розпочалося в Рівненській області у 2017 р. з однієї професії в одному закладі.

У 2020 р. на базі 5 закладів ЗП(ПТ)О Рівненщини та Рівненського центру професійно-технічної освіти державної служби зайнятості з 24 моно– та 11 інтегрованих професій тривало впровадження у навчально-виробничий процес елементів дуальної форми навчання.

У закладах профтехосвіти з елементами дуальної форми навчання учні здобувають такі інтегровані професії: "Машиніст тепловоза. Слюсар з ремонту рухомого складу" (набір 2020 р. склав 20 осіб); "Машиніст електровоза. Слюсар з ремонту рухомого складу" (набір 2020 р. – 26 осіб у ДНЗ "Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту"); "Продавець продовольчих товарів. Продавець непродовольчих товарів" (набір склав 28 осіб та перехідний контингент 27 осіб) у ДНЗ "Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі"; "Кухар. Кондитер" (набір – 30 осіб, перехідний контингент – 27 осіб) у Вищому професійному училищі № 29 смт Володимирець; "Кравець. Вишивальник" (набір – 30 осіб, перехідний контингент – 55 осіб), "Кравець. Закрійник" (набір – 90 осіб, перехідний контингент – 87 осіб) у ДПТНЗ "Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу і дизайну", а також 4 монопрофесії: "Слюсар з ремонту рухомого складу" (23 особи перехідного контингенту), "Провідник пасажирського вагона" (набір – 20 осіб) у ДНЗ "Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту", "Штукатур", "Кондитер" (по 28 осіб набору та перехідного контингенту з обох професій) у Радивилівському професійному ліцеї.

За сприяння Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти налагоджено співпрацю із замовниками робітничих кадрів: ресторани "New York Street" та "Бамбетель", рівненські навчальні студії "ESTEL" та "Локон", студія краси "Вікторія", салон "Timeless Salon", ТОВ "Енерго-Еко-Консалдінг", ТОВ "Захід-Авто-Транс", ТзОВ "Сільпо-Фуд", кондитерські "Мелін" та "Мар'яна Морквяна", ТзОВ "Алмі", ТОВ "Рівне-Стиль", ТОВ "Аттал" тощо, представники яких активно долучаються у якості членів журі та експертів під час проведення конкурсів фахової майстерності за робітничими професіями, проведення майстер-класів.

У 2019-2020 н. р. розпочалось впровадження елементів дуальної форми навчання завдяки активній співпраці ЗП(ПТ)О області із 35 замовниками робітничих кадрів (зокрема ПАТ "Вироб-

ничо-комерційна фірма “Леся”", ТОВ "ЕКО", ДП "Рітейл-Центр" (супермаркет "Фуршет"), ТзОВ "ПАККО Холдинг", ТОВ "Аттал", ТзОВ "Алмі" тощо). Така співпраця забезпечує використання сучасних виробничих технологій, проведення державних кваліфікаційних атестацій за участю роботодавців, внесення змін у робочі навчальні плани й освітні програми, зміцнення навчально-матеріальної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Угоди для впровадження здобуття освіти за дуальною формою у 2020-2021 н. р. укладено з 74 роботодавцями.

Задля забезпечення організації, підготовки та проведення державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання налагоджено співпрацю з кабінетом зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та Львівським регіональним центром оцінювання якості освіти.

З метою забезпечення соціального захисту учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, проведення профілактичних та просвітницьких заходів підтримується співпраця з Рівненським обласним громадським об'єднанням "Центр підтримки громадських ініціатив “Чайка”", Рівненською обласною універсальною науковою бібліотекою, медичними установами, ювенальною поліцією, соціальними службами у справах сім'ї, дітей та молоді.

Підготовка кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Рівненщини проводиться за 93 професіями, з них 85 % – інтегровані. Найбільш поширеними традиційно залишаються професії за напрямами: громадське харчування, будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи, автомобільного транспорту та електротехнічних робіт.

У Рівненській області формування обсягів державного/регіонального замовлення здійснюється за 16 напрямами економічної діяльності для підготовки робітничих кадрів: загальні для всіх галузей економіки (13,4 %) – 16 закладів; загальні професії електротехнічного виробництва (6,1 %) – 10 закладів; будівельно-монтажні та ремонтні роботи (23,5 %) – 13 закладів; швейне виробництво (5,1 %) – 9 закладів; громадське харчування (14,4 %) –

9 закладів; сільське господарство (6,3 %) – 6 закладів та ін. Також формування обсягів державного/регіонального замовлення здійснюється за 2 спеціальностями для підготовки молодших спеціалістів: будівництво та цивільна інженерія (1,7 %) – 2 заклади, автомобільний транспорт (1,1 %) – 1 заклад.

За напрямами економічної діяльності кількість учнів ЗП(ПТ)О, які здобули робітничу професію у 2020 р., розподілилась наступним чином: загальні для всіх галузей економіки – 5,2 % (у 2019 р. – 6,8 %); будівельні, монтажні, будівельно-ремонтні роботи – 16,6 % (у 2019 р. – 23 %); сільське господарство – 7,3 % (у 2019 р. – 5 %); торговельно-комерційна діяльність – 0,6 % (у 2019 р. – 1,5 %); громадське харчування – 22,4 % (у 2019 р. – 20,1 %); швейне виробництво – 9,8 % (у 2019 р. – 8,4 %); сфера послуг – 8,0 % (у 2019 р. – 8,1 %); загальні професії електротехнічного виробництва – 11,3 % (у 2019 р. – 10,4 %); транспорт (автомобільний, залізничний) – 14,6 % (у 2019 р. – 14,9 %); лісове господарство – 1,4 % (у 2019 р. – 1,5 %); промисловість – 0,7 %; деревообробне виробництво – 2,1 %.

Упродовж 2020-2021 н. р. п'ять закладів професійної (професійно-технічної) освіти області проводили навчання за дуальною формою, що відповідає аналогічному показнику попереднього року. Обсяги навчання за дуальною формою залишаються незначними у співвідношенні до загального контингенту здобувачів освіти регіону – лише 6,3 %. За результатами моніторингу, всього в Рівненській області освіту за дуальною формою у 2020-2021 н. р. здобували 685 осіб, з яких 224 особи завершили навчання (з них працевлаштовано 96 % випускників) та 461 особа – перехідний контингент.

За результатами набору 2021 р. чотири заклади мають 275 вступників, які за допомогою дуального навчання опановуватимуть професії. У ДПТНЗ "Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну": "Кравець. Закрійник", "Кравець. Вишивальник" (на базі 11 кл.) – 60 осіб; "Кравець. Закрійник" (на базі 9 кл.) – 60 осіб; "Флорист. Оформлювач вітрин" (на базі 9 кл.) – 15 осіб; "Перукар (перукар-модельєр). Візажист" (на базі 9 кл.) – 15 осіб; "Перукар (перукар-модельєр). Манікюрник" (на базі 9 кл.) – 15 осіб.

ДНЗ "Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту": "Провідник пасажирського вагона" – 30 осіб. У Радивилівському професійному ліцеї: "Кондитер" – 25 осіб, "Штукатур" – 29 осіб. ДНЗ "Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі": "Продавець продовольчих товарів. Продавець непродовольчих товарів" – 26 осіб.

За професійними групами найбільший попит на робочу силу спостерігався на працівників сфери торгівлі та послуг (22,4 % загальної кількості заявлених вакансій), кваліфікованих робітників з інструментом (18,0 %), фахівців (16,3 %), а найменший – на кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства (1,1 %).

Спільно з роботодавцями розроблено та погоджено робочі навчальні плани для підготовки кваліфікованих робітників за професіями, критерії оцінювання під час кваліфікаційної атестації випускників, перелік навчальних предметів з урахуванням регіонального компоненту.

У ЗП(ПТ)О впроваджуються стандарти ПТО на модульно-компетентнісній основі. Навчання за модулями надає можливість учням обирати рівень кваліфікації, тобто набувати часткових кваліфікацій. Відсутній жорстко встановлений термін навчання забезпечує мобільність здобувача освіти.

Для оновлення змісту професійної освіти творчими групами розроблені проєкти нових стандартів професійної (професійно-технічної) освіти. У 2020 р. затверджено стандарт професійної (професійно-технічної) освіти за професією 7331 “Флорист” СП(ПТ)О 7331.С.32.99-2020, розроблений творчою групою, у складі якої разом із роботодавцями працювали педагоги Державного професійно-технічного навчального закладу "Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну". Того ж року затверджено стандарт професійної (професійно-технічної) освіти за професією 5123 “Бармен” СП(ПТ)О 5123.І.56.30-2020, розроблений творчою групою, у складі якої разом із роботодавцями працювали педагоги Державного навчального закладу "Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі".

У 2021 р. заклади професійної освіти регіону працювали в робочих групах над створенням 24 стандартів професійної (профе-

сійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу. У 6 стандартах основними розробниками були заклади професійної освіти регіону, а саме: "Варник харчової сировини та продуктів (виробництво фруктових та овочевих консервів)" – Державний навчальний заклад "Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі"; "Деревообробник будівельний" – Вище професійне училище № 1 м. Рівне та Державний професійно-технічний навчальний заклад "Соснівський професійний ліцей"; "Електрослюсар будівельний" – Квасилівський професійний ліцей та Відокремлений структурний підрозділ "Технічний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природокористування"; "Монтажник систем утеплення будівель" – Державний навчальний заклад "Здолбунівське вище професійне училище"; "Налагоджувальник верстатів і маніпуляторів з програмним керуванням" – Квасилівський професійний ліцей; "Опоряджувальник будівельний" – Вище професійне училище № 1 м. Рівне.

Із метою підвищення якості та конкурентоспроможності професійно-технічної освіти для громадян України, відповідно до вимог інноваційного розвитку суспільства та економіки, у Рівненській області функціонує 25 навчально-практичних центрів (до 2016 р. було 7), на базі яких здійснюється підготовка здобувачів освіти, стажування майстрів виробничого навчання, педагогічних працівників за професіями: "Опоряджувальник будівельний"; "Монтажник гіпсокартонних конструкцій"; "Муляр"; "Монтажник з ремонту сталевих та залізобетонних конструкцій"; "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів"; "Кухар"; "Кондитер"; "Пекар"; "Швачка"; "Кравець"; "Закрійник"; "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування"; "Електрозварник ручного зварювання"; "Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах"; "Зварник"; "Електромонтер з освітлення та освітлювальних мереж"; "Електромонтажник з ремонту та обслуговування електроустаткування", "Електромонтажник силових мереж та електроустаткування"; "Верстатник деревообробних верстатів"; "Слюсар-ремонтник. Слюсар механоскладальних робіт. Слюсар-інструментальник. Слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів. Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів. Слюсар з ремонту сільськогоспо-

дарських машин та устаткування"; "Монтажник систем утеплення будівель".

У 2020 р. відкрито навчально-практичні центри у Державному професійно-технічному навчальному закладі "Соснівський професійний ліцей" з професії "Верстатник деревообробних верстатів. Столяр будівельний", Державному навчальному закладі "Дубенське вище художнє професійно-технічне училище" з професії "Електрогазозварник", Вищому професійному училищі № 24 м. Корець з професії "Кухар", Клеванському професійному ліцеї за професією "Кухар. Пекар".

У грудні 2020 р. відкрито дооснащений навчально-практичний центр "Сучасні будівельні технології" на базі Державного навчального закладу "Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту" за професіями "Монтажник систем утеплення будівель", "Опоряджувальник будівельний", "Штукатур", "Маляр", "Лицювальник-плиточник", "Робітник з комплексного обслуговування й ремонту будинків".

У лютому 2021 р. відкрито навчально-практичний центр "Сучасні деревообробні технології" у Вищому професійному училищі № 22 м. Сарни за професією "Верстатник деревообробних верстатів".

У березні 2021 р. відкрито "Лабораторію інноваційних харчових технологій" у Державному навчальному закладі "Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі" за професіями "Кухар", "Кондитер", "Офіціант", "Бармен".

Ще чотири навчально-практичні центри заплановано відкрити у 2021 р.: "Академія індустрії моди" за професіями "Кравець", "Закрійник", "Вишивальник" на базі Державного професійно-технічного навчального закладу "Березнівське вище професійне училище"; "Сучасні перукарські технології" за професією "Перукар (перукар-модельєр)" на базі Рівненського професійного ліцею; "Сучасні технології висотних робіт у будівництві" за професіями "Монтажник систем утеплення будівель", "Опоряджувальник будівельний", "Покрівельник будівельний", "Монтажник систем вентиляції та кондиціонування", "Ремонтник висотних частин будинків", "Реставратор декоративних штукатурок", "Вишкомонтажник" на базі Вищого професійного училища № 1 м. Рівне;

"Центр новітніх технологій сільськогосподарського виробництва" за професіями "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування" на базі Державного навчального закладу "Сарненський професійний аграрний ліцей".

На умовах державно-приватного партнерства з будівельними компаніями "Хенкель Баутехнік (Україна)", "Кнауф Гіпс Київ", "GeberitSalesAG", "Снєжка-Україна", "Polimin" створено 6 галузевих навчально-практичних центрів на базі ЗП(ПТ)О міст Рівне, Сарни, Здолбунів.

Рівненщина є активним учасником ряду міжнародних проєктів. Проєкт "Активна молодь на ринку праці – підвищення якості професійного та підприємницького навчання в українських навчальних закладах з використанням методів моделювання". Українсько-польський проєкт реалізовувався упродовж 2016-2017 рр. Мета проєкту – визначення перешкод у підвищенні якості професійної та бізнес-освіти в закладах професійної освіти та закладах вищої освіти першого та другого ступенів.

Проєкт "Покращення системи підготовки кадрів для потреб економіки Волинського субрегіону". Термін реалізації: 2014-2019 рр. Партнери: управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, управління освіти, науки та молоді Волинської обласної державної адміністрації та громадська організація "Волинський ресурсний центр". Донор: Європейський Союз. Результати проєкту: закуплено обладнання для закладів професійної освіти Рівненської та Волинської області на загальну суму 14,7 млн грн; проведено дослідження регіонального ринку праці; за результатами досліджень підготовлено аналітичні матеріали, розроблено інформаційно-пошукову систему про ринок праці субрегіону та систему для тестування професійної придатності у вигляді спеціального пошукового інтернет-модуля на базі сайту www.kariera.in.ua; проведено 20 тренінгів та навчань педагогічних працівників; розроблено 5 електронних засобів навчального призначення, порадник для молоді "Самостійний пошук роботи", збірник методичних рекомендацій з розвитку підприємництва. У рамках проєкту апробовано модель міжрегіонального партнерства у сфері ПТО між Рівненською та Волинською областями.

Проєкт "Допомога в управлінні професійно-технічною освітою на основі доказів". Термін реалізації: 2017-2018 рр. Партнери: управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, громадська організація "Волинський ресурсний центр". Донор: Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) у рамках програми "U-LEAD з Європою". Результати проєкту: проведено аналіз ринку праці Рівненської області, розроблено проєкти нормативно-правових документів, зокрема Положення про обласні ради професійної освіти та Положення про наглядові ради закладів професійної (професійно-технічної) освіти; проведено два семінари для членів Регіональної ради професійної освіти Рівненської області та директорів і заступників з навчально-виробничої роботи закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Результати дослідження щодо більш ніж 1000 професій, наявних на ринку праці Рівненської області, відкриті для ознайомлення та використання на сайті Волинського ресурсного центру http://kariera.in.ua/work-search/labour-market/

Проєкт "Обмін досвідом Естонії для підтримки реформ професійної освіти України". Термін реалізації: 2018-2019 рр. Партнери: управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, інноваційний Фонд INNOVE (Естонія). Результати проєкту: проведено міжнародний семінар для керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти; стажування 5 керівників закладів освіти області у професійних школах Естонії. У рамках проєкту створено модель сучасного закладу професійної освіти, проведено SWOT-аналіз, на основі якого розроблено плани розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти Рівненської області.

Проєкт "Інклюзивний ринок праці для створення робочих місць в Україні". Термін реалізації: 2019-2023 рр. Партнери: управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, Міжнародна організація праці, Рівненський обласний центр зайнятості, громадська організація "Волинський ресурсний центр". Донор: уряд Данії. Очікувані результати проєкту: оснащення 2 навчальних майстерень ВПУ № 22 м. Сарни та Млинівського державного технолого-економічного коледжу, навчання з питань самозайнятості, підприємництва та ведення бізнесу, модерніза-

ція навчальних програм, стимулювання створення нових робочих місць у рамках місцевих партнерств зайнятості.

Проєкт "EU4Skills: кращі навички для сучасної України" – програма ЄС для підтримки реформи професійно-технічної освіти в Україні. Мета проєкту: модернізувати систему професійної (професійно-технічної) освіти таким чином, щоб вона сприяла сталому та інклюзивному соціально-економічному розвитку за рахунок кращого економічного управління, збільшення диверсифікації та підвищення продуктивності праці. Навчально-методичний центр упродовж 2020 р. організовував, здійснював методичний супровід, брав участь у заходах у рамках реалізації Програми, а саме: проведенні онлайн-інтерв'ю "Аналіз пріоритетних секторів, стратегій регіонального розвитку, тенденцій економічного зростання та нових/пріоритетних професій для Рівненської області"; роботі робочої групи зі стратегічного планування розвитку системи професійної освіти Рівненської області; організації опитування випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти 2019 р.; вебінарах щодо розвитку кваліфікацій, розроблення професійних стандартів та центрів оцінювання кваліфікацій.

Проєкт Європейського фонду освіти з розвитку смарт-спеціалізацій в Україні, в рамках якого проведено інтерв'ю з представниками інноваційних підприємств Рівненщини сфери обробленя деревини і виготовлення меблів та закладами професійної освіти області для з'ясування ключових знань і навичок, необхідних майбутнім спеціалістам для кращого працевлаштування.

Українсько-швейцарський проєкт "Державно-приватне партнерство для поліпшення сантехнічної освіти в Україні". Фінансування здійснюється Урядом Швейцарської конфедерації через Швейцарську агенцію розвитку та співробітництва компанією "Геберіт Трейдінг". Виконавцем проєкту є швейцарська фундація технічного співробітництва з розвитку "Свісконтакт". Мета проєкту: сприяння поліпшенню можливостей закладів професійної (професійно-технічної) освіти та впровадження ринково-орієнтованої практичної та сучасної освіти у сфері сантехнічних технологій. Проєкт упроваджує модель публічно-приватного партнерства, яка забезпечує сучасну ринково-орієнтовану підготовку з професії "Монтажник санітарно-технічних систем і уста-

ткування". Завдання: забезпечення ефективної підготовки за професією "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування"; забезпечення самоокупності навчально-практичних центрів із професії "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування", сприяння працевлаштуванню підготовлених монтажників санітарно-технічних систем і устаткування.

Проєкт "Термомодернізація та утеплення фасадів будівель: через навчання до енергоефективності". Проєкт виконується Deutsche GesellschaftfurInternationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH та фінансується Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ). Метою проєкту є розробка навчального курсу з улаштування передових систем утеплення фасадів будівель та проведення всеукраїнського конкурсу з кращої системи утеплення фасадів будівель серед закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Рівненській області проведено: навчання з написання грантових проєктів, в якому взяли участь керівники, заступники та методисти закладів професійної (професійно-технічної) освіти області; навчальний семінар щодо якісної підготовки програм і проєктів, що реалізуються за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, а також які можуть реалізовуватись за рахунок коштів державного бюджету; аналіз проєктних заявок на участь у конкурсі щодо відбору проєктів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу.

Упровадження дуальної форми навчання відбувається завдяки активній співпраці ЗП(ПТ)О області із замовниками робітничих кадрів (зокрема ВП РФ "Львівська залізниця" АТ "Укрзалізниця", ТОВ "ЕКО", ДП "Рітейл-Центр" (супермаркет "Фуршет"), ТзОВ "ПАККО Холдинг", ТОВ "Аттал", ТзОВ "Алмі" тощо). Така співпраця забезпечує використання сучасних виробничих технологій, проведення державних кваліфікаційних атестацій за участю роботодавців, внесення змін у робочі навчальні плани й освітні програми, зміцнення навчально-матеріальної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

З метою проведення спільних занять з питань цивільного захисту населення при викладанні предмета "Захист України" на-

лагоджено комунікацію з аварійно-рятувальним загоном спеціального призначення Головного управління Державної служби з питань надзвичайних ситуацій у Рівненській області. З метою проведення заходів з учнівською молоддю налагоджено співпрацю з громадською організацією "Розвиток корпоративної соціальної відповідальності" Career Hub, Національним університетом водного господарства і природокористування.

З початку 2019-2020 н. р. з ініціативи НМЦ ПТО у Рівненській області в рамках співпраці з відомим кондитером Вичеровим Русланом (шоколатьє із 20-річним досвідом роботи по всьому світу, учасником телевізійного проєкту "Король десертів", за результатами якого посів 3 місце) та кондитеркою Зелінською Мар'яною (власницею кондитерської в м. Рівне "Морквяна Мар'яна") спільно з ДНЗ "Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі" створено "Авторську школу кондитерського мистецтва".

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти розроблені плани заходів з національно-патріотичного виховання на основі Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Проводяться тижні правової освіти та національно-патріотичного виховання, спрямовані на розвиток у дітей та молоді свідомої громадянської позиції, почуття власної гідності, усвідомлення своїх прав та місця у суспільстві, можливості реалізації своїх прав у поєднанні з виконанням обов'язків громадянина країни.

Організовуються інформаційно-просвітницькі та культурно-мистецькі заходи з відзначення Дня Соборності, Дня пам'яті Героїв Крут, Дня Героїв Небесної Сотні, Дня Прапора, Дня Незалежності України, Дня захисників і захисниць України, Дня добровольця, Дня вшанування пам'яті жертв Голодоморів, Дня української писемності, інших пам'ятних дат, вагомих подій та ювілеїв: історичні години і тематичні вечори, години спілкування та бесіди за круглим столом, фотовиставки та перегляд тематичних фільмів, конкурси малюнків і виховні години, усні журнали та відеоекскурси, віртуальні подорожі та зустрічі з сучасниками, декади пам'яті та творчі конкурси.

Організовувалися флешмоби патріотичного спрямування ("З Днем Вишиванки, Україно!", "Україна починається з тебе", "Укра-

їнська хустка", "День рідної мови"). Велика увага приділялась питанням створення безпечного освітнього середовища, протидії булінгу (цькуванню) у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Учнівська молодь активно долучалась до конкурсів, челенджів, воркшопів (Healthy Challenge-2020, конкурс есе "Інформаційні технології"). Проведено обласну онлайн-толоку лідерів учнівського самоврядування.

З метою національно-патріотичного виховання та популяризації професійної освіти організовувались загальнообласні флешмоби: "З Україною в серці!", "Моя професія найкраща!", "Я з профтеху – моя історія успіху!".

Важливим чинником, що впливає на якість освітнього середовища, є навчально-матеріальна база закладів ПТОН. Одними з викликів 2020 р. стали пандемія коронавірусу та карантин, що зумовило перегляд освітніх стратегій та необхідність швидкого впровадження в освітній процес технологій дистанційного навчання. На допомогу педагогам ЗП(ПТ)О на сайті Навчально-методичного центру було створено інформаційно-методичний портал підтримки дистанційного навчання. На порталі розміщено нормативно-правові документи, що регламентують впровадження дистанційного навчання у закладах професійної освіти, покрокові інструкції щодо застосування тих чи інших елементів дистанційного навчання, підготовлені методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в умовах запровадження карантину з використанням технологій дистанційного навчання, перелік сервісів для проведення відеозанять та вебінарів, підготовлено добірку посилань на відеоресурси та онлайн-уроки на допомогу в організації дистанційного навчання, добірку електронних підручників та посібників з професійної підготовки, добірку корисних матеріалів і посилань, які стануть у нагоді педагогам та здобувачам освіти під час дистанційного навчання, а також розміщено дистанційні навчальні курси Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області.

Інноваційності освітнього процесу в закладах ПОН сприяє впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Педагоги професійного навчання закладів ПТОН активно реалізовують можливості інформаційно-комп'ютерних технологій в освіт-

ньому процесі, створюють дидактичне забезпечення в електронній формі: навчально-методичні комплекси дисциплін, інформаційні банки дисципліни, що постійно оновлюються (електронні підручники і посібники, демонстрації, тестові й інші завдання, зразки виконаних проєктів). На сервері ДНЗ "Дубенське вище художнє професійно-технічне училище" функціонує платформа для здійснення професійної підготовки "Віртуальний учитель". Дистанційний курс з професій сільськогосподарського спрямування розроблено педагогами ДПТНЗ "Сарненський професійний аграрний ліцей".

У рамках проєкту Європейського Союзу "Покращення системи підготовки кадрів для потреб економіки Волинського субрегіону" ТОВ "Контур плюс" (автор Левченко Євген) у співпраці з викладачами та майстрами виробничого навчання Рівненської і Волинської областей підготовлено електронні засоби навчального призначення за п'ятьма професіями: "Кравець", "Пекар", "Електрогазозварник, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Слюсар з ремонту автомобілів". Працівниками Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області підготовлено: презентаційний буклет "Професійна освіта Рівненщини"; методичний збірник "Закладам професійної освіти до нового 2020-2021 навчального року", "Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу у ЗП(ПТ)О у 2021-2022 навчальному році"; збірник "Методичний вісник" (двічі на рік щорічно), збірник "Статистичні показники діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти Рівненської області" (щорічно), збірник інформаційно-аналітичних матеріалів "Результати ДПА у формі ЗНО-2020 закладів професійної (професійно-технічної) освіти Рівненської області. Підготовка до ДПА у формі ЗНО-2021", посібники "Використання сервісу Zoom для проведення онлайн-занять", посібник "Онлайн-урок або дистанційний курс засобами BlendSpace", "Інтернет-уроки засобами SWAY", "Створення інтерактивних робочих аркушів", "Організація дистанційного навчання за допомогою сервісу GOOGLE CLASSROOM"; методичні рекомендації: щодо організації освітнього процесу в умовах запровадження карантину з використанням технологій дистанційного навчання; для

практичних психологів та соціальних педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти щодо діяльності в умовах карантину, проведення профорієнтаційної роботи, організації виховної роботи у новому навчальному році, організації роботи психологічної служби у новому навчальному році тощо. Здійснюється супровід розроблення робочих навчальних планів для реалізації нових освітніх стандартів на модульно-компетентністній основі.

Навчально-методичним центром продовжується робота щодо розвитку STEM-освіти у закладах П(ПТ)О області: проаналізовані нормативно-правові документи з проблеми; вивчається і узагальнюється кращий педагогічний досвід (як вітчизняних, так і закордонних спеціалістів) з імплементації STEM-освіти; проведено ряд заходів: засідання обласної методичної секції викладачів ЗП(ПТ)О області "STEM-навчання як інноваційний підхід до розвитку математичної освіти"; навчальний тренінг для викладачів природничо-математичних дисциплін "Шляхи впровадження елементів STEM-освіти на уроках"; на допомогу викладачам підготовлено інформаційно-методичний посібник "Упровадження елементів STEM-навчання"; організовано роботу творчої групи викладачів математики, що працюють над темою "Впровадження елементів STEM-навчання на уроках математики"; онлайн-заходи: інструктивно-методичні вебінари для викладачів природничо-математичних дисциплін щодо пріоритетних напрямів впровадження STEM-навчання в освітній процес; навчально-методичний вебінар для викладачів природничо-математичних дисциплін "Як провести STEM-урок"; навчально-методичний вебінар для викладачів фізики та хімії "Віртуальні лабораторії як засіб STEM-навчання"; на сайті НМЦ ПТО створено інформаційний портал "STEM-освіторія".

У 2020 р. завершила свою роботу експериментальна віртуальна Школа педагогічного коучингу, яку було створено на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області. Школу педагогічного коучингу започатковано в листопаді 2019 р. у межах виконання науково-дослідної теми Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО "Університет менеджменту освіти" НАПН України з теми "Умови

розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в системі неперервної професійної освіти". Результати діяльності експериментальної Школи педагогічного коучингу директором Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти Бондарчук Валентиною було презентовано на засіданні Президії Національної академії педагогічних наук України 17 грудня 2020 р.

Здійснюється співпраця із закладами освіти різних рівнів, науковими та науково-методичними установами, громадськими організаціями, об'єднаннями роботодавців, зокрема з:

– управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації з реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;

– Державною науковою установою "Інститут модернізації змісту освіти" з розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на модульно-компетентнісній основі;

– ДЗВО "Університет менеджменту освіти" НАПН України з питань підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти області;

– Білоцерківським інститутом неперервної професійної освіти щодо участі у Всеукраїнських науково-практичних інтернет-заходах, з питань організації та проведення курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників області за кошти держбюджету, організації роботи віртуальної школи педагогічного коучингу;

– Відокремленим структурним підрозділом "Львівський навчально-науковий центр професійної освіти" Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова з питань організації та проведення курсів підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти області.

З метою удосконалення роботи та розвитку психологічної служби закладів професійної (професійно-технічної) освіти, участі в навчальних проєктах, професійного зростання фахівців налагоджено співпрацю з кабінетом-центром практичної психології та соціальної роботи при Рівненському обласному інституті після-

дипломної педагогічної освіти, Громадським об'єднанням "Асоціація практичних психологів Рівненської області".

Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Рівненській області здійснюється організаційне забезпечення та методичний супровід підвищення кваліфікації педагогічних працівників навчальних закладів системи професійно-технічної освіти області.

Зокрема, на базі Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти підвищення кваліфікації пройшли 55 осіб. Це переважно викладачі загальноосвітніх предметів – 34 особи, а також 2 викладачі професійно-теоретичної підготовки, 5 майстрів виробничого навчання, 1 практичний психолог, 4 керівники гуртків та 3 вихователі учнівських гуртожитків.

На базі Львівського навчально-наукового центру професійної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова підвищення кваліфікації пройшли 248 осіб. Розподіл за категоріями педагогічних працівників наступний: директори ЗП(ПТ)О – 2 особи; заступники директора – 14 осіб; методисти ЗП(ПТ)О – 4 особи; викладачі спеціальних предметів – 42 особи; викладачі загальноосвітніх предметів – 80 осіб, майстри виробничого навчання – 80 осіб; старші майстри – 4 особи; 2 практичні психологи та 1 соціальний педагог; 3 керівники гуртків; 2 бібліотекарі; вихователі учнівських гуртожитків – 13 осіб.

При Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти кваліфікацію підвищували 3 старші майстри ЗП(ПТ)О області. Також при цій установі у січні 2020 р. відбувся перший випуск слухачів "Віртуальної школи педагогічного коучингу", в якій дистанційно підвищили свою кваліфікацію 25 педагогічних працівників закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти області.

У 2020 р. досвід професійної освіти Рівненської області було представлено Бондарчук Валентиною, директором НМЦ ПТО у Рівненській області, на засіданні Президії Національної академії педагогічних наук України. У Всеукраїнському вебінарі "Грантові проєкти як важлива складова приватно-публічного партнерства в сучасних умовах модернізації освітнього середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти" презентовано досвід

проєктного підходу в методичній діяльності та проєктної співпраці як важливого складника розвитку профтехосвіти Рівненщини. У форматі батлу пройшов міжрегіональний інформаційно-методичний обмін досвідом на тему "Підготовка кваліфікованих робітників ЗП(ПТ)О будівельного профілю з урахуванням регіональних особливостей Полтавської та Рівненської областей".

Освітяни професійної освіти Рівненщини взяли активну участь у Всеукраїнському вебінарі "Всебічний погляд на роботу закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах карантину: нові можливості та виклики сьогодення".

Під час Всеукраїнського вебінару "Підвищення якості освітніх послуг та конкурентоспроможності фахівців в умовах діяльності навчально-практичного центру" було презентовано діяльність окремих навчально-практичних центрів, створених на базі закладів профтехосвіти Рівненщини. У ході Всеукраїнського телемосту "Удосконалення сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогів професійної освіти: виклики, тенденції, акценти" були представлені напрацюваннями системи професійної освіти Рівненської області з теми "Методична робота – шлях формування бренду сучасного закладу професійної освіти". Під час Всеукраїнського коворкінгу "Використання хмарних технологій в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти" презентовано досвід використання хмарних технологій в освітньому процесі закладів П(ПТ)О Рівненської області, розвитку цифрової компетентності педагогів, спрямування їхньої діяльності до віртуалізації, використання хмарних сервісів та створення умов для формування мобільного учня.

Підтвердженням успішного розвитку професійної освіти Рівненщини стали результати ІІ фінального етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine-2020", за підсумками якого у компетенції "Перукарське мистецтво" І місце здобула випускниця ДПТНЗ "Березнівське вище професійне училище", за компетенцією "Електромонтажні роботи" ІІ місце посів випускник Відокремленого структурного підрозділу "Рівненський фаховий технічний коледж Національного університету водного господарства і природокористування", а Рівненська область посіла ІІІ загальнокомандне місце серед 24 областей – учасників конкурсу.

Показником ефективності роботи навчально-практичних центрів та наочності застосування знань та умінь слугують конкурси фахової майстерності серед представників ЗП(ПТ)О, які проводять соціальні партнери: Всеукраїнський конкурс фахової майстерності за професією "Маляр" – організатор ТзОВ "Снєжка-Україна"; Всеукраїнський конкурс "Knauf MGK Ukraine" – фірма "Кнауф"; Всеукраїнський конкурс фахової майстерності з професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування" – "Геберіт".

За ініціативи Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області відбулась профорієнтаційна зустріч з відомими кондитерами: Вичеровим Русланом (входить до списку 120 кращих кухарів України) та Зелінською Мар'яною (власниця мережі кондитерських "Морквяна Мар'яна", м. Рівне) зі здобувачами освіти Квасилівського професійного ліцею, які здобувають професії "Кухар", "Кондитер" та "Тістороб". Здійснено організаційно-методичний супровід участі у Всеукраїнському бізнес-турнірі "Стратегія фірми-2020" (інтерактивне навчання підприємництву з використанням бізнес-симулятора ViAL+): організовано зустріч з Паздрієм Віталієм (організатор і координатор турніру) викладачів економічних дисциплін та здобувачів освіти Рівненського професійного ліцею та Квасилівського професійного ліцею.

Здійснено супровід участі представників обласної Ради учнівського самоврядування у воркшопі "Участь молоді у формуванні молодіжної політики міста" #Дій для Рівного.

У рамках співпраці з Національним університетом водного господарства та природокористування здійснено супровід участі учнівської молоді з 15 закладів професійної (професійно-технічної) освіти в конкурсі есе "Інформаційні технології". За результатами конкурсу всі три призові місця посіли учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти області: Радивилівського професійного ліцею та Державного професійно-технічного навчального закладу "Сарненський професійний аграрний ліцей".

Упродовж листопада-грудня координувалась участь 11 ЗП(ПТ)О області у Всеукраїнській програмі з популяризації здорового способу життя серед молоді Healthy Challenge-2020. У фінальну десятку закладів-переможців увійшли Державний навчальний заклад

"Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту" та Державний професійно-технічний навчальний заклад "Дубровицький професійний ліцей", який у підсумку здобув приз глядацьких симпатій.

Учні закладів професійно-технічної освіти – активні учасники спільного проєкту Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області та Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки "Презентуємо професійну освіту Рівненщини". Проведено майстер-класи "Приміряємо професію".

З метою ефективної організації та проведення конкурсів фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О НМЦ ПТО у Рівненській області здійснював методичний супровід підготовки та проведення Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед здобувачів професійної освіти у 2020 році за професіями: "Штукатур", "Перукар", "Верстатник широкого профілю", "Електрогазозварник", "Машиніст тепловоза". Відбувся регіональний тур конкурсів за професіями "Верстатник широкого профілю" та "Машиніст тепловоза".

Результати участі у ІІІ етапі Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти:

– 2016 р.: І місце за компетенцією "Сухе будівництво та штукатурні роботи", І місце у компетенції "Кулінарне мистецтво"; ІІ Міжнародний кулінарний фестиваль "BestCookFest-2016": І місце у компетенції "Кулінарне мистецтво", І місце у компетенції "Ресторанний сервіс", ІІ місце у компетенції "Кондитерське мистецтво";

– 2017 р.: І місце за професією "Кондитер", ІV місце за професією "Флорист";

– 2018 р.: І місце у конкурсі за професією "Муляр";

– 2019 р.: І місце за професією "Офіціант", ІІ місце за професією "Кухар", V місце за професією "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва".

Результати участі у фінальному етапі Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine":

– 2017 р.: ІІІ місце у компетенції "Кулінарне мистецтво";

– 2018 р.: ІІІ місце у компетенції "Технологія моди";

– 2020 р.: І місце за компетенцією "Перукарське мистецтво", ІІ місце за компетенцією "Електромонтажні роботи", ІІІ загально-

командне місце серед 24 областей – учасників конкурсу.

Перемога у VI Відкритому відбірковому турі Чемпіонату Спілки перукарів України з перукарського мистецтва, нігтьової естетики та макіяжу та II місце у Всеукраїнському конкурсі ESTEL "Снігова королева" (2017 р.).

Перемога у Всеукраїнському конкурсі "Прорив легкої промисловості" у номінації "Урочисті образи для солістки та соліста оперного театру" (2018 р.).

Щорічно ЗП(ПТ)О області беруть участь в обласній виставці-ярмарку робітничих професій у рамках фольклорно-етнографічного свята "Музейні гостини".

Переможець II етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О за професією "Електрозварник ручного зварювання". Вище професійне училище № 29 смт Володимирець, 2018 р.

Учасник II етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти за професією "Кравець". ДПТНЗ "Березнівське вище професійне училище", 2018 р.

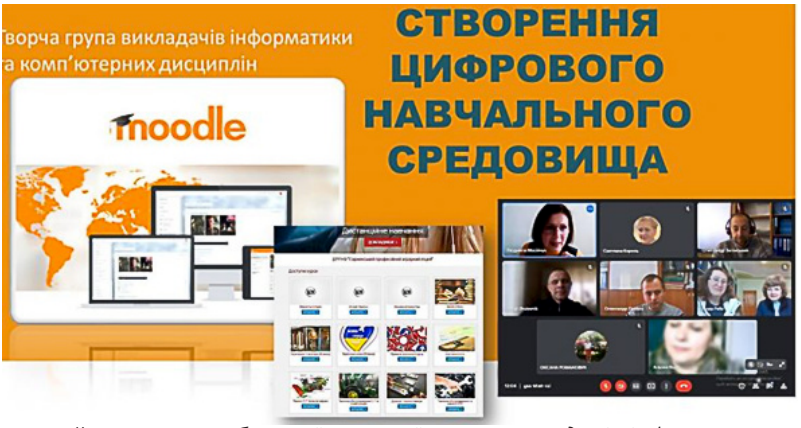
Переможець ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти за професією "Столяр будівельний". ДНЗ "Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту", 2018 р.

Переможці ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти за професією "Муляр". ВПУ № 1 м. Рівне, 2018 р.

Дистанційний курс "Цифрова освіта: від викликів до можливостей", заняття з теми "Віртуальна дошка JAMBOARD: теоретична частина", 2021 р.

Онлайн-заняття обласної творчої групи викладачів інформатики та комп'ютерних дисциплін ЗП(ПТ)О області "Дистанційне навчання засобами Moodle", 2021 р.

СЕВАСТОПОЛЬ

Професійно-технічна освіта Севастополя нерозривно пов'язана з історією розвитку ПТО Криму. Багато років професійно-технічні училища міста-героя входили до складу обласного управління трудових резервів, а потім – до професійно-технічного управління.

За ці роки інженерно-педагогічні колективи міста зробили гідний внесок у зміцнення, розвиток і вдосконалення системи з підготовки молодої зміни. У цьому місті працює один з найстаріших навчальних закладів системи профтехосвіти України.

У Державному історичному архіві СРСР є запис про відкриття 9 жовтня 1887 р. у Севастополі притулку і ремісничої школи для дітей-інвалідів і сиріт, чиї батьки були учасниками оборони Севастополя 1854-1855 рр. Ремісничa школа надалі йменувалася ремісничим училищем імені генерал-лейтенанта П. К. Менькова, тому що була побудована на його особисті кошти.

Робітничі кадри модельників, ковалів, токарів та інших фахівців готували для Севастопольського морзаводу. 1922 р. ремісничу школу було перейменовано в профтехшколу ім. Раднаркому Криму. Органами управління були відділ фахової освіти Севастопольського відділу народної освіти Наркомосу Кримської РСР.

Повний курс навчання, ухвалений Державною вченою радою, передбачав вивчення таких предметів: російська мова та література, татарська та німецька мови, суспільствознавство, історія, промислова економічна географія, математика, фізика, графіка, природознавство, механічна технологія металів, матеріалознавство, механічна технологія дерева, практичні роботи в майстерні школи.

Випускники школи 20-30 рр. стали відомими керівниками. Так, випускник 1927 р. Кулик М. М. працював заступником міністра цивільної авіації СРСР, випускник 1931 р. Тарасеня Н. Р. під час Великої Вітчизняної війни був командиром корабля. Ім'ям випускника 1935 р. Багрія Олександра, першого секретаря міському комсомолу, названо одну з вулиць міста.

Усі учні й робітники брали активну участь у спорудженні

оборонних об'єктів, працювали в цехах заводів і майстерень на оборону міста, після звільнення Севастополя від німецько-фашистських загарбників разом з учнями будівельних шкіл і ФЗО трудилися на відновленні міста.

1961 р. після космічного польоту Ю. О. Гагаріна, вихованця системи профтехосвіти, училищу було присвоєно ім'я першого космонавта. 1977 р. ПТУ ім. Ю. О. Гагаріна за високоякісну підготовку і виховання молодих спеціалістів було нагороджено Почесною грамотою Президії Верховної Ради України.

В училищі традиційно приділялася значна увага технічній творчості, спорту, художній самодіяльності. Діючі моделі бульдозера, екскаватора, автосамоскида експонувалися на ВДНГ України, СРСР, міжнародних виставках у Празі, Гельсінкі. Їхніх авторів було нагороджено дипломами, грамотами та медалями.

Училище підготувало цілу плеяду майстрів спорту, чемпіонів і призерів України (заслужений майстер спорту Алексєєв Леонтій, майстер спорту Крикун Петро, заслужений тренер, майстер спорту Драгунов Юрій, майстер спорту міжнародного класу Латишев Олександр та ін.).

З ініціативи інженерно-педагогічного колективу, який багато зробив для створення необхідної бази, з 1994 р. на базі Севастопольського ПТУ ім. Ю. О. Гагаріна почала функціонувати філія Київського індустріально-педагогічного коледжу. З 1 серпня 2001 р. цей заклад реорганізовано в Севастопольський індустріально-педагогічний коледж. Його очолює Задачін І. М., заслужений працівник освіти України, ветеран професійно-технічної освіти міста, нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня.

У коледжі готують учителів початкових класів, вихователів, майстрів виробничого навчання для потреб навчальних закладів Севастополя, а на факультеті ПТО – висококваліфікованих робітників для підприємств і організацій інфраструктури міста. Тут працює багато ветеранів системи. Це майстри виробничого навчання Легашов Е. В., Попов М. Ф., викладач Матіс Н. В., випускниця коледжу, заступник директора Шик М. П., заступник директора з виробничої роботи, заслужений працівник профтехосвіти України Туркін С. Л. та ін.

Досить докладно історію філії коледжу висвітлено у Народно-

му музеї, створеному за активної участі його завідувача, ветерана ПТО (працює у системі 59 років), відмінника профтехосвіти СРСР, учасниці Великої Вітчизняної війни Новикової В. П., яка має багато нагород і грамот. Музей нагороджено Почесною грамотою Президії Верховної Ради України. У ньому зберігаються фотографії, особисті речі, документи випускників.

Одним з випускників є Алексєєв М. А. (народився 27 лютого 1916 р.), який учився в ФЗУ "Крименерго" у 1930-1933 рр. У музеї зберігається його ювілейна (до 100-річчя училища) анкета, де він згадує про навчання у ФЗУ: "У всіх великі трудові дороги починаються з першого кроку. Я теж розпочав цю дорогу, ступив на неї прямо від шкільної парти 1 жовтня 1930 року. Рік був голодний, а у ФЗУ "Крименерго" раз на день годували невеликим обідом. Училище існувало на самоокупності. Пів дня ми вчилися, пів дня працювали. Випускали готову продукцію в самому училищі і працювали в інших організаціях. Мені випало працювати помічником шофера в гаражі на вулиці Гоголя з найкращим у місті шофером Даниловим. Навіть на збирання зерна нас посилали. Самостійно їздив на тягачах "Катерпілер", "Тальбот", "Шевроле", "Кадилак", "Рено" – це все іноземні вантажні машини. Данилов мені дуже довіряв. Був я машиністом на міських парових катерах. А перед випуском нас послали в село Саки. Там ми брали участь у спорудженні великої Сакської електростанції і двох "щоглових" на стовпах для переселенців із Біробіджана.

Все устаткування підстанції ми змонтували на совість. В училищі ми все робили самі, самостійно чергували вночі, обслуговуючи паровий опалювальний казан. Несли вахту на одноциліндровому горизонтальному дизелі, що рухав трансмісію токарних і свердлувальних верстатів з довгими шкіряними пасами. Як лимарі зшивали ці паси, коли вони рвалися, притрушували каніфоллю проти пробуксовки. Після закінчення училища працював у майстерні № 4, показав себе грамотним теоретично і практично, невдовзі ми стали бригадирами високих розрядів".

Алексєєв М. А. – учасник бойових дій, військовий спеціаліст. У трудовій книжці лише один запис (суднoремонтний завод, в/ч). Неодноразово обирався депутатом райради, міськради, обкому КПРС Криму, одного зі з'їздів КПРС.

Його нагороджено орденами Леніна, Червоної Зірки, Великої

Вітчизняної війни, Трудового Червоного Прапора, медалями "За оборону Севастополя", "За оборону Кавказу", "За перемогу", "Ветеран праці" та ін.

У ці ж роки вчилася в Севастопольському ФЗУ "Крименерго" Якушечкіна О. С., закінчила його у 1932 р. По закінченні працювала на підприємствах міста, проводила громадську роботу, до війни була головою ТСО Авіахіму, в роки оборони Севастополя виступала з агітбригадою на військових кораблях Чорноморського флоту.

Ще не закінчилася Друга світова війна, ще тривали бої за звільнення України. Державний комітет оборони постановою № 5477 від 26 квітня 1944 р. зобов'язав Міністерство будівництва створити спеціальну будівельну організацію для відбудови Севастополя. Міста фактично не існувало. Його визволителі побачили обпалені руїни житлових будинків, шкіл, лікарень, музеїв, підприємств. Скрізь – суцільні завали, обвуглені дерева, воронки від снарядів і бомб. Відомий письменник Соболєв Л. С., що ввійшов у Севастополь у числі перших визволителів, зауважив: "Залишилися нині від нього скелі, море і сонце. І безсмертна слава, що відродить ці купи каміння".

Дві творчі групи Академії архітектури під керівництвом академіка Гінзбурга М. Я. і професора Бархіна Г. Б. одержали завдання Ради Народних Комісарів і ЦК ВКП(б): спроєктувати новий Севастополь, зробити його за 4-5 років ще гарнішим, ніж до війни. У Севастополь міністерство будівництва спрямувало досвідчених будівельників, було утворено більше десяти будівельно-монтажних УНР, трест "Севастопольбуд".

Зрозуміло, що новим будівельним організаціям необхідні були молоді робітники. Саме тоді в Севастополі було створено понад 20 шкіл ФЗО і будівельних шкіл, покликаних навчати будівельній справі юнаків та дівчат. Під школи і ФЗО використовувалися уцілілі будинки та споруди. Найчастіше навчальні заклади розташовувались в інших містах і населених пунктах.

Севастополь відновлювався швидко завдяки досвідченим кадрам і молодим будівельникам, а також містобудівникам, які визначали образ міста, – Артюхову В., Траутману Ю., Брауде І.

Будівельні школи № 14, 27, 10, 12, згодом ПТУ № 2 і 7, а зараз –

СЦ ПТО у 1946-1956 рр. підготували і направили в будівельне виробництво трест "Севастопольбуд" і "Військморбуд" понад 25 тис. молодих висококваліфікованих будівельників.

Випускники будівельних училищ № 2 і 7 брали участь у відновленні Панорами, Палацу дитинства і юнацтва, центрального кільця міста, вулиць Леніна, Великої Морської, проспекту Нахімова, площ Ушакова, Суворова, Лазарева, а також у будівництві Матроського клубу, Будинку офіцерів, кінотеатрів "Дружба", "Перемога", "Україна", театру імені Луначарського, Будинку культури рибалок, проспектів Перемоги, Острякова, Жовтневої революції, заводів "Парус", "Мусон", "Маяк" і багатьох інших об'єктів.

У тому, що Севастополь було відновлено до 1954 р., є велика заслуга випускників ПТУ № 2 і 7.

Зі стін цих училищ вийшли Герої Соціалістичної Праці Музика М. О., чиїм ім'ям названа одна з вулиць міста, почесний громадянин міста Ребров Е. А.

Багато випускників стали заслуженими будівельниками України (Глоба П. Д., Єльчанінов І. С.) та орденоносними (Букаєв В. П., Харчук В. М., Васильєва А. О., Шалашенко П. Ф., Гойч Ф. І., Лукашов М. І., Баранов В. О. та ін.).

Відповідно до Указу № 322/96 від 8 травня 1996 р. "Про основні напрями реформування професійно-технічної освіти України" на базі ПТУ № 2 і 7 з 1 липня 1999 р. створено Севастопольський центр професійно-технічної освіти імені маршала інженерних військ А. В. Геловані (СЦ ПТО).

СЦ ПТО – новий тип навчального закладу системи ПТО. Він має потужну матеріально-технічну базу, досвідчені інженерно-педагогічні кадри та великі перспективи. Очолює його заслужений працівник освіти України Медведь В. В.

СЦ ПТО – провідний навчальний заклад профтехосвіти Севастополя. Зараз у Севастопольському центрі професійно-технічної освіти імені маршала інженерних військ А. В. Геловані працюють ветерани системи ПТО, які починали свій трудовий шлях молодими робітниками на будівництвах міста: Пеаров Б. О., Конопацька А. І., Божинська В. О., Чечіна А. М., Сайко О. О., Розгон І. А. Заслужений працівник ПТО України Рудик Г. Д. понад 40 років передає свій досвід молодим майстрам виробничого

навчання, допомагає пізнавати тонкощі педагогічної майстерності. Естафету добрих традицій у підготовці й вихованні молодих кадрів успішно прийняли викладачі Кличева Т. К., Кохан І. В., майстри виробничого навчання Білецька В. В., Багаєв В. Х.

У роки Великої Вітчизняної війни країні для відновлення народного господарства, створення потужного тилу для перемоги над ворогом потрібні були нова техніка, машини, кораблі, але над усе – молоді вмілі руки робітників.

У 1944 р. у Криму було створено кілька ремісничих училищ, у тому числі в Ялті РУ № 5. Щоб наблизити учнів до виробництва, 1951 р. РУ № 5 було переведено з Ялти в Севастополь.

РУ № 5 почало свою роботу 5 жовтня 1944 р., йому було доручено готувати кадри для народного господарства Криму і Севастопольського морського заводу. Севастопольський морський завод ремонтував ушкоджені в боях кораблі, будував нові. Підприємство працювало цілодобово й у вихідні дні, але обсяги завдань зростали. Потрібні були робітничі кадри. Щоб розв'язати цю проблему, у червні 1946 р. наказом начальника управління Трудових резервів у Севастополі було створено ФЗУ № 13, надалі ХПТУ № 13.

Розташовуючись поруч із Морським заводом ім. С. Орджонікідзе, за роки існування ВПУ № 3 (РУ № 5, ТУ № 3, СПТУ № 3) і ХГТГУ № 13 (ФЗО № 13, ІГЛУ № 13, СГПУ № 13) підготували понад 40 тис. молодих висококваліфікованих робітників-суднобудівників. Кожен третій робітник багатотисячного робочого колективу Севморзаводу – випускник цих професійних навчальних закладів. Багато з них стали керівниками суднобудівного виробництва, орденоносцями. Випускнику ХПТУ № 13 Багринцеву М. В. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці, а Лисицький В. Д. став кавалером трьох орденів Трудової Слави. Випускникові ВПУ № 3 Шатохіну В. І. присвоєно звання Героя Радянського Союзу. ВПУ № 3 одним із перших у Криму 1971 р. перейшло на підготовку робітників з одночасним одержанням фаху і середньої освіти. 1980 р. його було переведено в новий комплекс з 10 будинків з навчальним корпусом, плавальним басейном, культурно-побутовим комплексом. Контингент учнів зріс до 1200 осіб.

Підтримуючи високий рівень підготовки молодих робітників,

приділяючи значну увагу навчально-виховній роботі, технічній творчості, художній самодіяльності, спорту, інженерно-педагогічний колектив неодноразово виходив переможцем у соціалістичному змаганні серед училищ Криму, України, суднобудівної галузі, був учасником виставок ВДНГ України, СРСР, міжнародних виставок у Празі, Будапешті. Автори унікальних багатомодульних настільних верстатів "Юність", "Прогрес", ветерани системи ПТО Єрьоменко І. І., Штилик М. К. нагороджені дипломами і медалями виставок, а самодіяльні артисти і спортсмени училища не раз були першими на міських оглядах, фестивалях і спартакіадах.

3 квітня 1991 р. середнє професійно-технічне училище № 3 наказом Міністерства освіти України реорганізовано у Вище професійне училище № 3. Навчальні заклади ВПУ № 3 і ХПТУ № 13 по-своєму ввійшли в ринкову економіку і пройшли процес реформування. У зв'язку з різким скороченням обсягу суднобудівних і судноремонтних робіт на ВАТ "Севастопольський морський завод" у ВПУ № 3 запровадили підготовку низки нових професій (слюсар з ремонту автомобілів, секретар керівника) і вступили у виробничі зв'язки з іншими підприємствами міста, а ПТУ № 13 перейшло на підготовку нових професій – художник розпису по дереву, виконувач художньо-оформлювальних робіт, художня обробка металу і в 1999 р. було цілком перепрофільоване й одержало статус художнього.

Бурхливий розвиток радіотехнічної промисловості і великий дефіцит робочої сили для знову збудованого заводу ім. В. Д. Калмикова, а також рефрижераторного і тралового флоту в Севастополі послужили причиною створення в листопаді 1975 р. технічного училища № 5, надалі ПТУ № 28.

Спочатку училище розміщувалося в одному навчальному корпусі, побудованому базовим підприємством – радіозаводом ім. В. Д. Калмикова, а вже 1977 р. мало у своєму розпорядженні цілий комплекс: навчальний корпус, спортзал, актовий зал, добре обладнані навчальні майстерні і прекрасний гуртожиток на 400 місць.

У навчальних майстернях було встановлено верстати новітньої модифікації з ЧПУ, електронно-обчислювальними машина-

ми "Наірі" та "Ізот". Це суттєво поліпшило якість підготовки молодих робітників і дало змогу розширити перелік професій.

Інженерно-педагогічний колектив, гордістю якого стали ветерани ПТО Малютіна Т. І., Трофимук О. О., Головін П. М., Буняк Б. Г., Шадурська Л. П., Кумиш О. І., Юрик А. М., під керівництвом директора Подольського В. А. із кожним роком підвищував рівень навчально-виховного процесу, завдяки чому училище незабаром увійшло до головних навчальних закладів профтехосвіти міста і Криму.

Колектив ТУ № 5 неодноразово займав перше місце в соціалістичному змаганні серед училищ Криму, за що нагороджений грамотами Держпрофосвіти СРСР і України. В училищі на високому рівні поставлено роботу гуртків технічної творчості, художньої самодіяльності. Художній колектив "Ровесник" (художній керівник Галковська А. М.) уже 10 років радує учнів, робітників ПТО своїми творчими успіхами і знахідками. "Ровесник" справедливо має звання народного і постійно виходить переможцем у міських оглядах і фестивалях.

Багато випускників ТУ № 5 та ПТУ № 28 закінчили вищі навчальні заклади, упевнено посіли своє місце в житті, а Карташов І. В., Вакулова Л. М., Боженок Н. А., Мухіна Н. В. стали майстрами і викладачами рідного училища. З ними завжди поруч ветерани ПТО: майстер виробничого навчання Євдокимов В. М., заступник директора з УПР Чертков Е. І., директор училища, відмінник освіти України Круглов С. А., які завжди допоможуть своїм особистим прикладом, порадою та справою.

Понад 30 років у Севастополі працює ПТУ № 37. Починало воно свій шлях з навчально-виробничого комбінату фабрики "Швейпром" 1969 р. У 1973 р. комбінат було перетворено на професійно-технічне училище міськпобутуправління, а в 1985 р. училище отримало нинішню назву – ПТУ № 37. Тут готують робітників за професіями: кравця, швачки, закрійника, перукаря для галузевих підприємств міста.

Інженерно-педагогічний колектив, очолюваний більш як двадцять років заслуженим працівником освіти України Лазарєвою А. М., передбачивши зміни у суспільстві і господарстві України, своєчасно зреагував і обладнав навчальні майстерні ПТУ сучасним технологічним устаткуванням, забезпечивши

необхідний запас матеріалів для швейного виробництва, упевнено ввійшов у ринкову економіку.

Учні, які навчаються швейній справі, в повному обсязі проходять навчальну програму в стінах училища. Заклад підтримує найтісніші навчально-виробничі зв'язки з швейною фабрикою "Індпошив одягу", фабрикою трикотажних виробів "Динамо", ЗАТ "Чайка", швейною фабрикою імені Ніни Онілової й готує для них кадри.

На кожному з цих підприємств основою трудових колективів є випускники ПТУ № 37. До речі, чоловічі і жіночі костюми швейної фабрики імені Ніни Онілової з фірмовою етикеткою "Ніна" користуються величезним попитом у ділових людей. Ними цікавляться не тільки в магазинах м. Севастополя, а й у інших містах України, сусідніх країн. Серед випускників ПТУ № 37 відомі конструктори (Греков В.), дизайнери, автори салонів (Курдванівський В., Миронов О.).

В інженерно-педагогічному колективі ПТУ № 37 працюють багато ветеранів ПТО, випускників училища. Усіх їх об'єднує пошук, новаторство, цілеспрямованість, висока якість роботи, чуйність. Саме ці якості допомогли колективу у важкий економічний період 1999 р. на кошти, зароблені училищем, створити в приміщенні колишнього дитячого садка навчальний корпус, обладнати його всім необхідним устаткуванням, наочними і навчальними посібниками.

Великий внесок у становленння і розвиток училища зробили ветерани: Федорченко Е. І., Чистякова Л. І., Клемешова Л. М., Фролова В. В., Верховська О. М., Дидикіна Л. Г., Кравченко Н. І., Кузяєва Н. Г.

Колектив крокує в ногу з часом. У навчальних майстернях шиють наймодніший одяг із сучасних тканин, який приносить радість і задоволення людям.

Місто відновлювалося, щорічно зростала кількість населення. Крім житлових та адміністративних будівель споруджували магазини, їдальні, кінотеатри, стадіони. Щоб забезпечити нормальну роботу робітничих їдалень та інших закладів харчування і торгівлі міста, бракувало кваліфікованих кадрів.

Саме тоді й почало свою діяльність ПТУ № 34. Спочатку, з 9 грудня 1949 р., як філія Кримської школи торгово-кулінарного

учнівства, а з 1954 р. – як Севастопольська кулінарна школа Військторгу. З січня 1957 р. училище перейшло у підпорядкування управління торгівлі. З 1966 р. училище іменується торгово-кулінарним, з 1982 р. – професійно-торговим училищем управління торгівлі. І, нарешті, з 1985 р. – ПТУ № 34.

Нещодавно інженерно-педагогічний колектив ПТУ № 34 відзначив своє 50-річчя. За ці роки склався колектив професіоналів, які люблять свою справу і готують конкурентоспроможних кухарів, кондитерів, офіціантів-барменів, продавців продовольчих і непродовольчих товарів.

Понад 14 тис. випускників підтримують високу марку училища у головних підприємствах торгівлі і громадського харчування міста. На кожному з них більша частина складу працюючих – випускники ПТУ № 34. Багато випускників керують великими магазинами, їдальнями і ресторанами міста.

Випускник ПТУ № 34 Туманов Олексій є призером міжнародних конкурсів професійної майстерності кондитерів. Його надзвичайні торти виставлялися у Києві, Севастополі на виставках технічної творчості і прикладного мистецтва.

Задовго до державних кваліфікаційних іспитів кожному випускникові гарантоване робоче місце. Училище без особливих проблем вийшло на ринок праці і ринкової економіки.

У навчальних майстернях училища виготовляють хлібобулочні та кондитерські вироби, які мають попит у населення, що дає змогу училищу щорічно виконувати виробничі завдання.

Інженерно-педагогічний колектив ПТУ № 34 першим у Севастополі випробував методику модульної системи навчання. Було створено творчу групу на чолі з директором, відмінником освіти України Соломениковою В. О. Із 1998 р. розроблено пакети навчальної документації за фахом: "Продавець продовольчих товарів 3 категорії, 2 категорії", "Покоївка".

У вересні 1999 р. розпорядженням міської державної адміністрації створено Регіональний центр модульного навчання при ПТУ № 34 м. Севастополя.

Регіональний центр мав навчальну станцію та обладнані робітничі місця для підготовки слухачів, сучасне устаткування – комп'ютер, електронні ваги, новітні касові апарати, інвентар, інструмент. Зараз творча група регіонального центру розробляє

навчальні матеріали з модульної системи навчання за фахом "Кондитер".

Вагомий внесок у педагогічну діяльність училища зробили ветерани Дмитрієнко П. Л., Шуліна Е. О., Главацька Т. О., Адзерихо В. Д. – майстри виробничого навчання, Ананіаді Р. А. – викладач, Бистрова Г. П. – старший майстер, Басюкевич О. Л. – заступник директора з УПР та ін.

Торгівля і громадське харчування – ті сфери, без яких неможливий розвиток ринкових відносин. ПТУ № 34 тісно співпрацює з Центром зайнятості населення. На базі училища 318 осіб пройшли перепідготовку і здобули професії продавця, кухаря, офіціанта.

Нелегким було входження у ринкову економіку кожного інженерно-педагогічного колективу ПТУ. Однак основні труднощі, на нашу думку, позаду. Промисловий комплекс України почав розвиватися. Відтак уже найближчим часом на заводах, фабриках, підприємствах будуть потрібні вмілі руки виробника матеріальних благ – робітника.

СУМСЬКА ОБЛАСТЬ

Професійна (професійно-технічна) освіта Сумської області є потужною ланкою у структурі освіти області. Вона відображає складні процеси і зміни в економіці регіону, залишається єдиною організованою системою, що здійснює підготовку кваліфікованих робітників для підприємств, установ та організацій. Одне з провідних завдань сучасної професійної (професійно-технічної) освіти області – це формування та відтворення потенціалу кваліфікованих робітників у різних галузях економіки, які гідно житимуть і працюватимуть у новій європейській державі.

Наразі підготовка робітничих кадрів у області ведеться за 138 професіями, більшість з яких інтегровані та відображають економічну спеціалізацію регіону. Серед них: "Агент з організації туризму", "Апаратник підготовки сировини та відпускання напівфабрикатів і продукції", "Вальник лісу", "Контролер харчової продукції (виробництво м'ясних та рибних продуктів)", "Командир відділення оперативно-рятувальної служби цивільного захисту", "Кочегар технологічних печей", "Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу", "Машиніст компресорних установок", "Машиніст насосних установок пожежно-рятувального транспортного засобу", "Модельник дерев'яних моделей", "Монтажник інформаційно-комунікаційного устаткування", "Оператор верстатів з програмним керуванням", "Пічник", "Радіотелефоніст", "Слюсар з механоскладальних робіт", "Ткач ручного художнього ткацтва", "Фотограф (фотороботи)", "Формувальники, зварники, прокатники, бляхарі та монтажники металоконструкцій", "Робітники, що обслуговують рудо– та металопереробне устаткування".

За останні тридцять років система професійної (професійно-технічної) освіти області залишається багатопрофільною та з розгалуженою мережею. Порівняно з 1991 та 2019 рр. відбулась значна оптимізація мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Процес оптимізації закладів освіти є економічно обґрунтованим кроком. Однією з причин цього процесу стало зменшення контингенту учнів. Так, у 1991 р. у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області навчалося майже

22 тис. учнів та слухачів за різними видами підготовки. А вже починаючи з 1996 р. з'явилась тенденція до зменшення контингенту до 17 тис. учнів та слухачів (на 23 %) у 2000 р., з 2000 до 2008 рр. до 13 тис. осіб (ще на 24 %), до 2014 р. контингент зменшився до 10 тис. осіб, а станом на 01.01.2019 р. налічує 8,8 тис. осіб. Це зумовлено, перш за все, складною демографічною ситуацією в області. З 1991 р. припинили свою діяльність 9 училищ, укрупнено 7 закладів, увійшли в структуру ВНЗ – 2. Змінили тип і стали закладами III атестаційного рівня – 11, що сприяло підвищенню конкурентної привабливості професійної освіти й розширило спектр підготовки з робітничих професій високої кваліфікації та підготовки молодших спеціалістів.

Сьогодні мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти області представлена 30 закладами, а саме: 2 училища (7 %), 11 вищих професійних училищ (37 %), 10 ліцеїв (33 %), 5 центрів професійно-технічної освіти (16 %), 2 центри при установах виконання покарань (7 %).

Серед концептуальних засад регіональної політики в галузі підготовки кваліфікованих робітничих кадрів є пошук ефективної системи освіти, нетрадиційних форм навчання, шляхів стимулювання творчої діяльності учнів. Саме тому в області з 1991 р. по сьогодні прийнято ряд програм, що забезпечили поступовий розвиток професійної освіти в регіоні, а саме: програма "Освіта Сумщини. 2007-2011 роки", Програма розвитку професійно-технічної освіти області на 2010-2014 роки, обласна комплексна програма "Освіта Сумщини у 2012-2015 роках", Регіональна цільова програма розвитку професійно-технічної освіти Сумщини на 2011-2015 роки, комплексна програма "Освіта Сумщини у 2016-2018 роках", Регіональна рада професійної освіти (стейкхолдерів); Регіональний план розвитку професійно-технічної освіти Сумської області на 2016-2018 роки, обласна комплексна програма "Освіта Сумщини у 2019-2021 роках", Регіональний план розвитку професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області на 2019-2021 роки. В основу плану покладено ключові положення Програми економічного і соціального розвитку Сумської області на 2019 рік, Стратегії регіонального розвитку Сумської області на 2018-2020 роки, Програми розвитку малого і середнього підприємництва в Сумській області на 2017-

2019 роки, Програми розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Сумської області на період до 2020 року.

У реалізації програм взяли участь ЗП(ПТ)О, соціальні партнери, місцеві органи влади. Одним із вагомих результатів такої співпраці стало оновлення матеріально-технічної бази закладів ПТО, підвищення професійної компетентності педагогів, якості навчання учнів. Це стало можливим завдяки створенню навчально-практичних центрів з упровадження інноваційних технологій за галузевим спрямуванням: будівельний НПЦ Державного навчального закладу "Сумське міжрегіональне вище професійне училище" (2012 р., за професіями "Маляр", "Штукатур", "Лицювальник-плиточник", "Монтажник-складальник металопластикових конструкцій", "Монтажник гіпсокартонних конструкцій", "Монтажник систем утеплення будівель"); деревообробний НПЦ Державного навчального закладу "Глухівське вище професійне училище" (2013 р., за професіями: "Столяр будівельний", "Верстатник деревообробних верстатів", "Лісник", "Лісоруб", "Рамник"); НПЦ з підготовки монтажників санітарно-технічних систем і устаткування Державного професійно-технічного навчального закладу "Роменське вище професійне училище" (2017 р.); НПЦ з підготовки кваліфікованих робітників за професією "Швачка. Кравець. Закрійник" Державного професійно-технічного навчального закладу "Сумський центр професійно-технічної освіти з дизайну та сфери послуг" (2017 р.); НПЦ з підготовки кваліфікованих робітників за професією "Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник" Державного навчального закладу "Сумське вище професійне училище будівництва та автотранспорту" (2018 р.); НПЦ із професії "Монтажник гіпсокартонних конструкцій за технологіями ТДВ "Сініат" у Державному навчальному закладі "Сумське міжрегіональне вище професійне училище" (2019 р.).

НПЦ свою діяльність здійснюють за такими напрямами: організація проведення підвищення кваліфікації, стажування (за три роки діяльності НПЦ перепідготовку, підвищення кваліфікації за 17 професіями з використанням новітніх технологій пройшли 176 осіб, із них 16 – майстри виробничого навчання,

15 – викладачі спеціальних дисциплін, 145 – інші категорії населення); надання додаткових освітніх послуг (усього за період 2017-2019 рр. кількість слухачів, які здобули робітничі професії за професіями НПЦ, склала 1560 осіб); професійне навчання з оволодінням частковими професійними компетентностями за 24 модульними програмами з отриманням сертифікатів; організація та проведення семінарів-практикумів, конференцій, тренінгів, майстер-класів (за період роботи НПЦ проведено понад 60 різноманітних заходів, зокрема семінари-практикуми із залученням представників провідних компаній "Хенкель Баутехнік (Україна), "Feidal (Україна)", ТДВ "Сініат", "Krismar", роботодавців, соціальних партнерів; майстер-класи з використанням матеріалів сучасних торгових марок "Ceresit", "SKANMIX", "Plato", новітніх технологій зварювального та деревообробного виробництва, виконання санітарно-технічних робіт, майстер-класи з пошиття сучасного одягу, проведення практичних занять для здобувачів освіти, педагогічних працівників, представників підприємств, організацій тощо); профорієнтаційна робота; розроблення навчально-методичного, інформаційного супроводу (працівниками центрів розроблено 19 навчальних та 23 методичних посібників, напрацьовано близько 40 робочих зошитів, методичних порадників, освітніх програм тощо); надання виробничих послуг (за 2017-2019 рр. виготовлено продукції в майстернях на суму 496,5 тис. грн); оновлення навчально-матеріальної бази (НПЦ отримали матеріалів, інструментів, пристроїв, натуральних зразків, устаткування на суму 356,4 тис. грн. У якості благодійної допомоги на рахунок НПЦ надійшло 418,5 тис. грн).

Навчально-практичні центри тісно співпрацюють із соціальними партнерами, роботодавцями, громадськими організаціями, регіональною владою, представництвами вітчизняних та світових компаній відповідно до профілю підготовки. На сьогодні таких нараховується близько 40, найбільші з них – АТ "Сумський завод "Насосенергомаш", ПАТ "Сумбуд", ООО "Компвелдинг", ТОВ "Ромнигазбуд", ТОВ "Сако", ТОВ "Пульс", ФОП Лазирська Л. В., Державне підприємство "Глухівське лісове господарство", ТОВ "ГЛУХІВБУД", Глухівська міська рада, Глухівська,

Путивльська, Ямпільська районні державні адміністрації, компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)", "Scanmix-Ukraine", "Сініат", "Feidal", ТОВ "Рапута", ФТД "Темп". Результатом діяльності навчально-практичних центрів є покращення працевлаштування випускників, які навчаються за професіями, що є базовими в НПЦ. У середньому цей показник у 2019 р. становив 83 %.

Профтехосвітяни Сумської області усвідомлюють важливість інноваційної діяльності, спрямованої на впровадження педагогічних, технологічних та управлінських інновацій в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Педагогічні працівники закладів беруть участь у таких інноваційних проєктах: "Дизайн сучасного жіночого одягу" (1999-2001 рр.); "Упровадження інтерактивних технологій при підготовці кваліфікованих робітників" (2003-2005 рр.); "Організація підвищення фахової майстерності майстрів та учнів з перукарського і візажного мистецтва" (2010-2013 рр.); "Організація, створення та розвиток профільного ресурсного центру" (2011-2012 рр.); "Упровадження неформального навчання щодо використання інноваційних ІТ-ресурсів" (2018-2019 рр.); "Формування інформаційної комунікативної компетентності учнів на уроках професійно-теоретичної підготовки" (2016-2018 рр.); "Сумський центр розвитку професійної кар'єри" (2018-2019 рр.).

Як керівники закладів, так і працівники усвідомлюють важливість участі у міжнародних проєктах, що сприяє поширенню управлінських та педагогічних інновацій. Так, у рамках реалізації проєкту "Міжнародна співпраця. Перші кроки" було підписано контракт з агенцією Europa 3000 щодо організації професійного стажування учнів закладів області. Проєкт "Підготовка кваліфікованого робітника в ринкових умовах" (партнерами якого стали ТВО НВО "Червоний металіст" (Сумська область), компанія "Krismar" (Польща), ТОВ "Конотопський ремонтно-механічний завод", ДПТНЗ "Конотопське вище професійне училище") мав на меті формування сучасних технологій підготовки кваліфікованих робітників за професією "Електрогазозварник". Метою міжнародного проєкту "Створення спільного міжнародного навчально-інформаційного центру з підготовки кваліфікованого персоналу готельно-ресторанного сектора" була організація спеціалі-

зованого стажування для учнів та майстрів виробничого навчання ДПТНЗ "Шосткинське ВПУ" у сфері туристичного та готельно-ресторанного секторів на чорноморських курортах Республіки Болгарія. Головним завданням проєкту "Польський досвід у галузі професійно-технічної освіти: уроки для України" було знайомство української сторони з головними тенденціями системи професійно-технічної освіти Польщі.

Налагодження співпраці з підприємствами-роботодавцями є важливим чинником ефективної організації виробничого навчання та виробничої практики учнів, стажування й підвищення кваліфікації педагогів в умовах виробництва. Так, ДПТНЗ "Хотинський професійний аграрний ліцей" співпрацює з агрофірмами Сумського району – ПСП "Гарант", СЗАТ "Іскра", ПСП АФ "Лан", ТОВ "Хлібодар", ТОВ АФ "Северинівська", ФГ "Зернова долина", АФ "Вперед".

Партнерство міжрегіонального тренінгового центру сучасних будівельних матеріалів "Хенкель Баутехнік (Україна)" та ДПТНЗ "Сумське міжрегіональне ВПУ" має на меті підвищення професійної майстерності, обмін виробничим досвідом між навчально-практичними будівельними центрами ПТНЗ України. У 2008 р. училище отримало від компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)" сертифікат, який підтверджує право здійснювати освітню діяльність, спрямовану на навчальне і професійне використання матеріалів і технологій ТМ Ceresit. У вересні 2010 р. від компанії закладу вручено свідоцтво "Про надання статусу міжрегіонального ресурсного центру компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)"" за напрямом "Декоративне опорядження фасадів".

Сумське обласне комунальне агролісогосподарське підприємство "Сумиоблагроліс" і ЗП(ПТ)О деревообробного спрямування (Глухівське, Конотопське та Шосткинське вищі професійні училища, Путивльський професійний ліцей) створили партнерство із налагодження регіонального виробництва дитячих меблів із залученням сировини місцевого походження.

ДПТНЗ "Реутинський ПАЛ" та ТОВ "Кролевецький комбікормовий завод" співпрацюють у напрямі підготовки кваліфікованих кадрів в умовах виробництва. Було укладено договір на підготовку робітників за професією "Тракторист-машиніст сільсько-

господарського (лісогосподарського) виробництва (категорії “А1”, “А2”); водій автотранспортних засобів (категорія “С”)" з упровадженням елементів дуальної форми навчання відповідно до запитів регіону. Здійснюється організація навчання та виробничої практики на підприємстві. Організовано роботу регіональної Школи механізатора для педагогічних працівників та учнів ліцею, персоналу підприємства за участі представників фірми New Holland.

Сумська область однією з перших в Україні розпочала роботу над розробкою державних стандартів професійно-технічної освіти. Починаючи з 2006 р., в області розроблено та оновлено більш як 20 державних стандартів ПТО. Зокрема, у 2006 р. розроблено стандарти за професіями: "Муляр", "Штукатур" (ВПУ № 14 м. Ромни); "Столяр будівельний", "Тесляр", "Паркетник" (Сумський професійний хіміко-технологічний ліцей і Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну); "Ткач ручного ткацтва" (ВПУ № 23 м. Кролевець). У 2011 р. розроблено стандарт за професією "Фермер"; у 2012 р. – "Апаратник підготовки сировини та відпускання напівфабрикатів і продукції", "Контролер харчової продукції (виробництво м'ясних та рибних продуктів)"; у 2013 р. розроблено стандарт "Розмітник", оновлено стандарти з професій "Муляр", "Паркетник"; у 2014 р. – "Слюсар з ремонту автомобілів"; у 2015 р. – "Тесляр".

Із 2017 р. в області робочими групами у складі представників Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області, ЗП(ПТ)О, роботодавців розпочато роботу з розроблення стандартів нового покоління на основі компетентнісного підходу за професіями: "Перукар (перукар-модельєр)", "Штукатур", "Слюсар із складання металевих конструкцій", "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування", "Ткач ручного художнього ткацтва"; у 2018 р. – "Адміністратор (господар) залу", "Майстер ресторанного обслуговування", "Манікюрник", "Педикюрник", "Візажист"; у 2019 р. – "Контролер харчової продукції (виробництво молочних продуктів)", "Контролер харчової продукції (виробництво м'ясних та рибних продуктів)". Спільно з кінологічною службою Міжрегіонального центру швидкого реагування ДСНС України (м. Ромни, Сумська область) розроблено та затверджено стандарт професійної

(професійно-технічної) освіти за професією "Рятувальник-кінолог". За участі роботодавців сфери інформаційно-комунікаційних технологій (Сумська філія ПАТ "Укртелеком", ISP HomeNete Суми) розпочато роботу над розробленням професійного стандарту на основі компетентнісного підходу за професією "Монтажник інформаційно-комунікаційного устаткування".

В області 11 ЗП(ПТ)О у співпраці з 55 підприємствами-партнерами здійснюють навчання з елементами дуальної форми за 10 професіями електротехнічного, металообробного напрямів, сфери обслуговування, торгівлі та громадського харчування, автомобільного і залізничного транспорту, сільського господарства: "Кухар", "Продавець продовольчих товарів; продавець непродовольчих товарів", "Слюсар з ремонту рухомого складу", "Електрогазозварник", "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; водій автотранспортних засобів", "Майстер ресторанного обслуговування; адміністратор", "Верстатник широкого профілю" "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Офісний службовець (бухгалтерія)", "Вальник лісу".

Одним із пріоритетних завдань освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області є виховання всебічно розвиненої особистості, свідомого громадянина своєї держави. Відповідно до Концепції розвитку громадянської освіти в Україні, в області створюються сприятливі умови для формування та розвитку громадянських компетентностей особистості, формується система виховної роботи, спрямована на реалізацію основних змістових ліній громадянської освіти: національно-патріотичне виховання, волонтерська діяльність, критичне мислення, медіаосвіта.

Збереження історико-культурних традицій народу, знання героїчного минулого та української сучасності – основа патріотичного виховання. Музей "Пам'ять" ДНЗ "Сумський хіміко-технологічний центр професійно-технічної освіти" працює у форматі поєднання традиційного і нового. Стенди відтворюють історію закладу, розповідають про минулі досягнення та сучасні здобутки. У музеї організовано роботу з учнівською молоддю в рамках проєкту "Земля Сумська, заглиблена в віки...".

В області з 2004 р. започаткований та проводиться обласний конкурс волонтерських загонів "Ветеран живе поруч". Основна

мета конкурсу – привернути увагу й розвивати бажання дітей та підлітків брати участь у волонтерському та благодійному русі, показати співпрацю з ветеранськими громадськими організаціями. Волонтерські загони презентують яскраві приклади героїки сучасності. Щороку переможцями стають волонтерські об'єднання ДПТНЗ "Роменське вище професійне училище", ДНЗ "Сумське ВПУ будівництва і дизайну", ДНЗ "Охтирський центр ПТО", ДПТНЗ "Шосткинське ВПУ", ДНЗ "Сумський хіміко-технологічний центр ПТО", ДПТНЗ "Сумський центр ПТО".

У 2018 р. в області створено на базі ЗП(ПТ)О центри військово-патріотичного виховання молоді, які є осередком національно-патріотичного виховання учнівської молоді закладів освіти Сумської області.

Організованою формою національно-патріотичного виховання є робота гуртка "Юний патріот", що розпочав свою роботу з вересня 2018 р. на базі ДПТНЗ "Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну". За ініціативи учасників клубу на базі військової частини А1476 в області започатковано проведення акції "Один день в армії".

Перший проєкт, який реалізували лідери учнівського самоврядування в області у 2015-2016 н. р., це проєкт "Я – українець, і я цим пишаюсь", ідея якого полягала в записі відеозвернення до молоді України із закликом робити добрі вчинки, що можуть змінити майбутнє. У 2016-2017 н. р. лідери учнівського самоврядування реалізували програму "Наша планета – наш дім", що складалася з 4 проєктів: "Знати. Зберігати. Відновлювати", "Затишне подвір'я", "Зелене училище (ліцей)", "Заочна подорож", головне завдання яких – зосередження уваги молоді на екологічних проблемах та їхніх наслідках у межах закладу освіти, села, міста, району, області, країни. У 2017-2018 н. р. впроваджено проєкт "Змінимо майбутнє на краще".

Навчально-методичний супровід розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в регіоні здійснюється навчально-методичним центром професійно-технічної освіти в Сумській області. З метою ефективного проведення освітнього процесу НМЦ ПТО співпрацює з директоратом та Головним управлінням професійної освіти Міністерства освіти і науки України; Інститутом модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України;

Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України; ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" НАПН України; Департаментом освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації; Комунальним закладом "Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти"; Білоцерківським інститутом безперервної професійної освіти університету менеджменту освіти; Сумським державним педагогічним університетом імені А. С. Макаренка; Глухівським національним педагогічним університетом імені О. Довженка; Сумським аграрним національним університетом; Сумським обласним центром зайнятості та громадськими організаціями (обласна рада лідерів учнівського самоврядування професійно-технічних навчальних закладів Сумщини); Сумською обласною Асоціацією педагогів-християн; роботодавцями; Обласною організацією ТОВ "Червоний Хрест України"; Національним університетом "Острозька академія"; радою директорів закладів професійної (професійно-технічної) освіти; Регіональною радою стейкхолдерів; Сумським обласним центром позашкільної роботи та роботи з талановитою молоддю; компаніями "Сініат", "Profi Line Cosmetics". Співпраця ґрунтується на засадах укладених угод і партнерських відносинах у різних напрямах роботи.

При НМЦ ПТО в Сумській області створено творчі групи, які працювали з 2006 р. над розробленням методичних напрацювань на основі вивчення досягнень науки і техніки та впровадження їх у практику, пошуку ефективних шляхів застосування результатів наукових досліджень, створення передового досвіду, що було зумовлено актуальними проблемами модернізації змісту освіти, введення нових ДС ПТО, необхідністю освоєння нових навчальних програм, підручників, навчально-методичних комплексів, упровадженням інноваційних технологій.

Організовано Школу молодого педагога "Перші кроки до майстерності" (2008 р.), Школу молодого педагога професійної підготовки (2018 р.), Школу розвитку ІТ-компетентності (2018 р.), творчу лабораторію "Методист" (2018 р.).

НМЦ ПТО в Сумській області спільно з роботодавцями розроблено регіональні навчальні програми з предметів "Технологія приготування національних борошняних і кондитерських

виробів", "Інновації у технології кондитерського виробництва", "Дизайн виробництва" за професією "Кондитер".

За участі НМЦ ПТО в області здійснюється реалізація регіональних проєктів: "Методика розробки та створення віртуального комплексно-методичного забезпечення з професій "Продавець продовольчих товарів", "Манікюрник""; "Упровадження інтегрованого навчання при підготовці кваліфікованих робітників з професії "Кухар, кондитер"" – Сумський центр розвитку професійної кар'єри.

У Навчально-методичному центрі створено регіональний інформаційний центр професійно-технічної освіти (РІЦ), мета якого – формування інформаційного простору системи професійно-технічної освіти регіону. За підтримки РІЦ із 2011 р. успішно функціонує вебсайт Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Сумській області (http://nmc.sumy.ua/), здійснюється видання власних періодичних видань (щоквартальний інформаційно-методичний вісник "Перспектива-інформ" та інформаційно-аналітичний збірник "Професійно-технічна освіта Сумщини в сучасному освітньому просторі: реалії та перспективи"), методичних продуктів центру.

Пріоритетним напрямом діяльності НМЦ ПТО та закладів професійної (професійно-технічної) освіти області є впровадження в освітній процес інноваційних підходів, в яких науково-дослідна робота є невід'ємною складовою освітнього процесу. У ЗП(ПТ)О Сумщини продовжено експерименти регіонального рівня: "Професійна підготовка учнів з особливими освітніми потребами в професійно-технічному навчальному закладі як необхідна умова їхньої соціальної адаптації та подальшої трудової зайнятості" (2017-2020 рр.); "Розвиток освітнього інформаційного середовища ліцею засобами дистанційної форми навчання" (2017-2020 рр.); "Соціальне партнерство як інструмент підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників" (2017-2020 рр.); "Упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників" (2017-2020 рр.). Експерименти всеукраїнського рівня: "Організаційно-педагогічні умови вдосконалення управлінської діяльності у вищому професійному училищі (січень 2008-грудень 2012 рр.)"; "Педагогічні основи управління професійно-технічним навчальним закладом в умовах

ринкової економіки" (травень 2013-грудень 2015 рр.); "Відкрите професійне навчання населення на модульно-компетентнісній основі" (квітень 2016-грудень 2018 рр.).

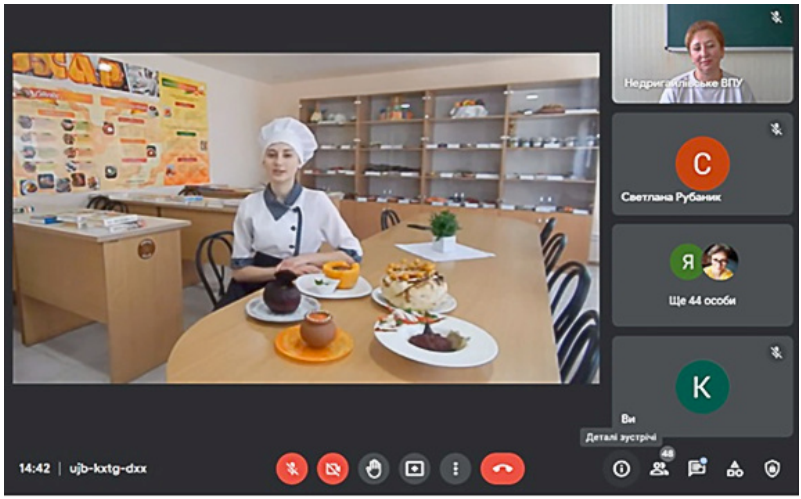
Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Сумщини є постійними й активними учасниками міжнародних та всеукраїнських виставок і конкурсів: обласні виставки товарів деревообробного та металообробного профілів, легкої промисловості та декоративно-сувенірних виробів; регіональний ярмарок-продаж товарів народного вжитку та виробів декоративно-сувенірного профілю; Всеукраїнський конкурс фахової майстерності серед учнів випускних курсів професійно-технічних навчальних закладів за професією "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва"; Міжнародна виставка навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні"; фестиваль кулінарного мистецтва України серед юніорів "Смачнофест"; міжнародний фестиваль кулінарного мистецтва в Україні; Всеукраїнський конкурс професійної майстерності серед учнів випускних груп професійно-технічної освіти з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування", з професії "Лицювальник-плиточник"; Всеукраїнський огляд-конкурс "Роль бібліотеки професійно-технічного навчального закладу у формуванні професійної компетенції робітничих кадрів"; Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка; всеукраїнський конкурс учнівської творчості; Міжнародна виставка "Сучасні заклади освіти"; всеукраїнський конкурс IntelЕко-Україна – національний етап міжнародного конкурсу науково-технічної творчості учнів IntelISEF; міжнародний фестиваль з кулінарного мистецтва та сервісу в Україні; міжнародний чемпіонат з карвінгу в Україні та І Всеукраїнський чемпіонат з карвінгу; Всеукраїнський конкурс професійної майстерності серед майстрів виробничого навчання з професії "Офіціант"; всеукраїнський конкурс виконавців естрадної пісні "Травневий зорепад"; міжнародний кулінарний фестиваль "BestCookFest"; Всеукраїнський конкурс "Моя професія – найкраща!" в рамках програми "Міст до вищої освіти – німецька мова в закладах профтехосвіти" Goethe-Institut; Всеукраїнський конкурс фахової майстерності з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електро-

устаткування"; Всеукраїнський конкурс професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" тощо. Високі досягнення учнів та педагогічних працівників відзначені дипломами, медалями. Учні закладів професійної (професійно-технічної освіти) області є лауреатами стипендій Президента України.

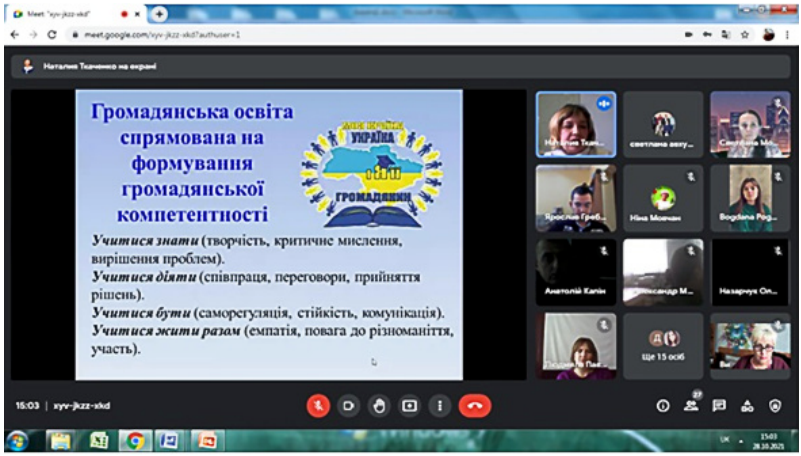
Перше місце в XI Міжнародному мовно-літературному конкурсі

учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка та стипендію Президента України виборола Дудукаленко Альона (викладач української мови та літератури – Подоляк Олександра), ДПТНЗ "Синівський професійний аграрний ліцей", 2021 р.
Упровадження інтегрованого навчання при підготовці

кваліфікованого робітника з професій "Кухар", "Кондитер": творча онлайн-майстерня
Спільно з Ресурсним центром професійного розвитку вчителя

історії та громадянської освіти проведено вебінар для викладачів предмета "Громадянська освіта"
"Інноватика в сучасній освіті-2021". Профтехосвіта Сумської

області отримала 10 медалей та почесне звання "Лідер інновацій в освіті"

"Інноватика в сучасній освіті-2021". Дипломи, якими були

нагороджені заклади П(ПТ)О Сумської області

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ

Тернопільська область знаходиться у центрі Західної України на перетині міжнародних магістралей з Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією. На схід і з півночі на південь Тернопільську область перетинають три державні автомобільні дороги. Таке розташування дає можливість розширювати співпрацю зі східними регіонами України, сусідніми областями, державами та країнами Європи, налагоджувати тісні зв'язки з обласними центрами.

Тернопільська область має сприятливий клімат для ведення сільського господарства, що дає змогу вирощувати сільськогосподарські культури, зокрема зернові, кормові, овочеві, плодові та ягідні культури. Частка сільського господарства у структурі валової продукції постійно зростає.

Промисловість Тернопільщини є одним з найважливіших елементів економіки області, за обсягом виробництва в галузевій структурі промисловості найбільше значення мають харчова, машинобудівна і металообробна, легка промисловість, промисловість будівельних матеріалів. Головними пріоритетними напрямами розвитку Тернопільської області є чітка соціально-орієнтована політика, створення необхідних соціальних, культурних, правових, економічних умов для життєдіяльності, безпеки, задоволення матеріальних і культурних потреб населення. Реалізація вищезгаданих напрямів стає можливою завдяки реалізації науково-технічного потенціалу регіону, розгалуженій мережі навчальних закладів, у тому числі закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

У 2018 р. в області функціонував 21 ЗП(ПТ)О освіти, зокрема: 1 центр професійно-технічної освіти, 1 професійний коледж, 7 вищих професійних училищ, 6 професійних ліцеїв, 3 профтехучилища, 1 філія, 2 навчальні центри при установах виконання покарань. Окрім цього, первинну професійну підготовку за державним замовленням здійснюють 2 структурні підрозділи вищих навчальних закладів. Кількість учнів, які навчаються в закладах професійної освіти – 7357. Державні витрати на професійну освіту становили 273370327 грн. Вартість підготовки одного учня – 34890 грн.

Система професійної (професійно-технічної) освіти області базується на Законах України "Про освіту", "Про професійну (професійно-технічну) освіту", "Положенні про професійно-технічний навчальний заклад", "Положенні про ступеневу професійно-технічну освіту", "Положенні про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти, "Положенні про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах", нормативно-правових актах Міністерства освіти і науки України. Навчання у закладах професійної освіти здійснюється на підставі впроваджених Державних стандартів відповідно до переліку професій, які готуються в навчальному закладі. При навчанні інтегрованим професіям навчальні заклади здійснюють коригування навчальних програм, а програми середньої освіти у закладах впроваджені відповідно до Типової освітньої програми. Тривалість навчання визначається відповідно до професій і становить 1 рік, 1,5 року, 3 роки, 4 роки.

Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період 2012-2021 років передбачено оновлення законодавства, вдосконалення структури, модернізація змісту та системи управління, інформатизацію, посилення кадрового потенціалу в рамках професійної (професійно-технічної) освіти.

Станом на квітень 2019 р. схвалений проєкт концептуальних засад розвитку професійної освіти "Сучасна професійна освіта", який визначає пріоритетні напрями розвитку та обґрунтовує основні ідеї нового Закону України "Про професійну (професійно-технічну) освіту".

В області розроблена Обласна програма розвитку та підвищення якості професійної освіти на 2018-2022 роки. Програму розроблено відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Учасниками програми є управління освіти і науки обласної державної адміністрації, управління освіти і науки Тернопільської міської ради (за згодою), заклади професійної освіти області, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Тернопільській області, Тернопільський обласний центр зайнятості. Термін реалізації програми: 2018-2022 рр. Етапи виконання програми: І етап – 2018-2019 рр., ІІ етап – 2020-2022 рр.

Професійна підготовка кваліфікованих робітників здійснюється за 72 професіями, а саме: для громадського харчування – кухар, офіціант-бармен, продавець продовольчих товарів, бармен, майстер ресторанного обслуговування, оператор лінії у виробництві харчової продукції (перероблення фруктів, овочів, олієнасіння, горіхів), оператор лінії у виробництві харчової продукції (виробництво харчової продукції, м'ясних продуктів), касир торговельного залу; для хлібопекарського та макаронного виробництва – пекар, тістороб, машиніст тістообробних машин, кондитер. Для сфери обслуговування готують перукарів (перукарів-модельєрів), манікюрників, агентів з організації туризму, візажистів, флористів, квіткарів, майстрів готельного обслуговування, гувернерів, соціальних робітників, агентів з організації постачання, касирів (на підприємстві, установі, організації), покоївок; для швейного виробництва – кравців, закрійників, вишивальників, швачок. Для будівельної сфери здійснюється підготовка мулярів, штукатурів, лицювальників-плиточників, столярів будівельних, паркетників, робітників з комплексного обслуговування й ремонту будинків, монтажників санітарно-технічних систем і устаткування, столярів (виробників художніх меблів), монтажників гіпсокартонних конструкцій, виробників художніх виробів з лози, малярів будівельних, опоряджувальників будівельних; для електротехнічного виробництва – електрогазозварників, монтажників санітарно-технічних систем і устаткування, електрозварників ручного зварювання, бляхарів, слюсарів механоскладальних робіт, ковалів ручного кування. Для автомобільного транспорту готують слюсарів з ремонту колісних транспортних засобів, водіїв автотранспортних засобів, токарів, машиністів крана автомобільного; для сільського господарства – трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва, слюсарів з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування. Професійна підготовка кваліфікованих робітників для зв'язку здійснюється за професіями: оператор поштового зв'язку, оператор електрозв'язку, касир. Для виробництва взуття готуються взуттьовики з індивідуального пошиття взуття, взуттьовики з ремонту взуття. Для всіх галузей економіки готуються електромонтери з ремонту та обслуговування електроустаткування, опе-

ратори з обробки інформації та програмного забезпечення, фотографи, оператори з комп'ютерного набору, адміністратори, лаборанти хіміко-бактеріологічного аналізу, оператори комп'ютерної верстки, радіомеханіки з обслуговування та ремонту радіотелевізійної апаратури, електромеханіки з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин, майстри з монтажу систем відновлювальної енергетики, контролери-касири, електромонтажники з освітлення та освітлювальних мереж, електромонтажники силових мереж та устаткування, машиністи холодильних установок.

Для забезпечення якісного професійного навчання здобувачів освіти і слухачів, підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних робітничих кадрів відповідно до вимог ринку праці заклади П(ПТ)О залучають до освітнього процесу місцеві органи влади, підприємства, установи, організації та їхнє об'єднання незалежно від форм власності та підпорядкування. Діяла обласна програма розвитку та підвищення якості професійної освіти підготовки робітничих кадрів. Основним завданням програми було забезпечення галузей економіки області робітничими кадрами. Протягом терміну дії цієї програми закладами професійної освіти області підготовлено понад 21 тис. кваліфікованих робітників для потреб ринку праці області. Також передбачались утворення 12 центрів для впровадження інноваційних технологій навчання, 1 навчально-виробничого комплексу, 2 навчально-практичних центрів з вивчення будівельних технологій, реорганізація малокомплектних закладів у структурні підрозділи закладів професійної освіти, добудова 2 незавершених об'єктів будівництва, капітальні ремонти дахів, систем опалення, водогону, реконструкції 20 котелень та ін. Зазначені та інші завдання виконані частково через недофінансування попередньої програми.

Нині потребують додаткової уваги питання: забезпечення доступності та підвищення якості професійної (професійно-технічної) освіти; створення умов для безпечної життєдіяльності та здорового способу життя учасників виховного процесу; підвищення ефективності системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді; формування та розвиток якісного потенці-

алу керівних і педагогічних кадрів професійної освіти; створення умов для інноваційного середовища, отримання науково-методичної, навчальної інформації, залучення інвестицій у професійну (професійно-технічну) освіту; забезпечення участі закладів професійної освіти в єдиному інформаційному просторі області; взаємодії з соціальними партнерами та поглиблення міжнародного співробітництва, а також оновлення їхньої матеріально-технічної бази. У зв'язку з розпочатим процесом реформування професійної (професійно-технічної) освіти в напрямі її децентралізації та існуючими на даний час проблемами, у тому числі щодо фінансування відповідного освітнього сегмента з державного бюджету, відсутності чіткої оновленої нормативно-правової бази з даного напрямку, існує нагальна потреба у фінансовій підтримці професійної освіти з місцевих бюджетів.

Відповідно до тенденцій соціально-економічного розвитку, області на найближчу перспективу необхідні слюсарі з ремонту автомобілів, водії автотранспортних засобів, трактористи-машиністи сільськогосподарського виробництва, продавці продовольчих та непродовольчих товарів, робітники будівельних професій, електрогазозварники, токарі, сантехніки, оператори котелень, електромонтери тощо. Тому підприємства, організації та установи зацікавлені у створенні нових робочих місць та працевлаштуванні кваліфікованих працівників у промисловості, сільському господарстві, сфері послуг, торгівлі, будівництві, приватному секторі економіки, також забезпечуються умови для самозайнятості випускників.

Основним завданням у частині зайнятості населення в 2018 р. та наступних роках є досягнення професійно-кваліфікаційної збалансованості попиту і пропозиції робочої сили, забезпечення ефективної зайнятості населення, недопущення зростання безробіття. Визначальну роль у вирішенні цієї проблеми відіграє професійна освіта молоді та населення протягом життя. Із впровадженням новітніх технологій економіка області вимагає висококваліфікованої робочої сили. Більшість закладів професійної освіти області здійснюють підготовку робітничих кадрів, використовуючи застарілу навчально-матеріальну базу, яка не відповідає сучасним вимогам ринкової економіки. Тому забезпечення

якісного навчального процесу та підготовка кваліфікованих робітничих кадрів для галузей економіки є однією із найважливіших на даному етапі. Реалізація цієї програми дасть змогу закладам професійної освіти якісніше здійснювати підготовку, перепідготовку кваліфікованих робітників для потреб регіону, оновити навчально-матеріальну базу сучасним навчальним обладнанням, устаткуванням, сільськогосподарською та іншою технікою.

Оптимізація мережі закладів професійної освіти передбачає створення багатопрофільних, багаторівневих закладів шляхом відкриття нових та реорганізації (злиття, приєднання, перетворення) існуючих закладів, що надають освітні послуги у сфері професійної освіти, формування моделі багатофункціонального центру професійної досконалості.

Заклади професійної освіти спільно з підприємствами, установами і організаціями упроваджують дуальну освіту – гнучку форму організації професійного навчання, яка узгоджує взаємодію освітньої та виробничої сфери для підготовки кваліфікованих кадрів, передбачає збільшення до 70 % обсягів навчального часу на виробниче навчання та виробничу практику в умовах виробництва, підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів завдяки опануванню інноваційних технологій безпосередньо на виробництві та забезпечення об'єктивності оцінювання здобутих професійних кваліфікацій. Така організація навчання передбачає формування освітніх програм та графіка освітнього процесу спільно з роботодавцями, модернізацію змісту навчальних програм, упровадження сучасних виробничих технологій.

Методистами НМЦ області Головко Л. Б., Трембою Г. І., Осадчук Л. В. у співпраці з викладачами закладів П(ПТ)О та роботодавцями розроблені професійні стандарти з професій: "Муляр", Покоївка" (2010 р.), "Оператор лінії у виробництві харчової продукції (виробництво м'ясних продуктів)" (2012 р.), "Виробник художніх виробів з лози" (2014 р.), "Виробник художніх виробів з дерева" (2015 р.). Державний стандарт професійно-технічної освіти містить: освітньо-кваліфікаційну характеристику випускника професійно-технічного навчального закладу; типовий навчальний план; типові навчальні програми з навчальних пред-

метів, виробничого навчання, передбачених типовим навчальним планом; критерії кваліфікаційної атестації випускників; перелік основних обов'язкових засобів навчання.

У навчально-методичному центрі професійно-технічної освіти в Тернопільській області працюють 14 методистів, які надають методичну допомогу педагогічним працівникам 22 ПТНЗ області.

Щорічно НМЦ ПТО разом з управлінням освіти і науки готує матеріали до вісника "Профтехосвіта Тернопільщини", випускає "Інформаційно-методичний збірник", де друкуються матеріали передового педагогічного досвіду, методичні рекомендації методистів щодо сучасних методик викладання предметів загальної та професійної підготовки.

При навчально-методичному центрі організовано роботу 24 методичних секцій. Засідання методичних секцій проводяться у формі круглих столів, семінарів, семінарів-практикумів, майстер-класів, лабораторій досвіду, творчих майданчиків, творчих лабораторій, педагогічних майстерень, навчально-практичних семінарів, інтерактивних засідань, панорам педагогічної майстерності, професійних дискусій, методичних діалогів. Працівники НМЦ систематично надають методичну допомогу закладам П(ПТ)О в розробці, удосконаленні робочих навчальних планів і програм, вивчають стан організації навчально-виховного процесу в ЗПО області, аналізують їхню роботу, готують відповідні довідки та надають методичні рекомендації щодо покращення роботи. Методисти НМЦ сприяють підготовці та проведенню обласних конкурсів професійної майстерності та презентацій виховної роботи, навчальних кабінетів, лабораторій, майстерень, олімпіад.

Методисти НМЦ очолюють та координують роботу шкіл передового педагогічного досвіду, шкіл молодого педагога з різних напрямів, готують та розповсюджують серед педагогічних працівників методичні розробки з професійної, загальноосвітньої підготовки, інструктивно-методичні рекомендації, посібники та збірники, інструкційні карти, передовий досвід педагогів.

Упродовж 2016-2019 рр. НМЦ ПТО у Тернопільській області та заклади ПО області беруть участь у реалізації дослідження Інституту модернізації і змісту освіти НАПН України.

У рамках внутрішньоучилищної методичної роботи на вирішення окреслених завдань спрямована робота методичних комісій, творчих груп, семінарів, шкіл молодого педагога та передового педагогічного досвіду, організована система наставництва досвідчених педагогів за новопризначеними.

На регіональному рівні спільні зусилля педагогів закладів щодо удосконалення методик викладання, впровадження сучасних технологій, форм і методів навчання зосереджені в 31 обласній фаховій секції, в рамках яких проводяться навчальні семінари, семінари-практикуми, майстер-класи. Дієвими формами регіональної методичної роботи є також школи передового досвіду, авторські школи. Запроваджується така форма взаємодії як педагогічна майстерня. Активізувалась співпраця педагогів у вебпросторі через соціальні мережі, онлайн-інтерактивні дошки, проведення вебінарів, відеоконференцій, що значно пришвидшило обмін досвідом роботи.

З метою поширення позитивного досвіду впровадження сучасних технологій і методів навчання на регіональному рівні систематично проводяться огляди-конкурси інноваційних проєктів. На рівні перепідготовки та підвищення кваліфікації дорослого населення для індивідуалізації навчальних програм навчання безробітних здійснюється за модульною системою, в тому числі на базі закладів ПО.

Закладами П(ПТ)О Тернопільщини здійснюється зв'язок з регіональним центром та координаційною радою з питань впровадження модульного, дуального професійного навчання, співпраця з місцевими органами влади, громадськими організаціями, підприємцями, продовжується спільна робота з Радою директорів ВНЗ I-II рівнів акредитації, методичним центром управління культури з питань організації та проведення обласних свят, конкурсів, концертів, творчих звітів, виставок.

Для висвітлення основних подій, що відбуваються у закладах профтехосвіти області, НМЦ співпрацює із засобами масової інформації, з метою друку посібників та навчальної літератури – з видавничими організаціями.

ДНЗ "Борщівський професійний ліцей" співпрацює щодо проходження виробничої практики, елементів впровадження дуа-

льної системи навчання з: ТзОВ "Борщівагробудсервіс", СФГ "Дністер" с. Устя, ВАТ "Скала-Подільський спецкар'єр", ТОВ "Агат", база відпочинку "Троянда" Одеської області, Борщівський цукровий завод, Борщівська центральна районна лікарня", ТОВ "Кнауф Гіпс Скала" м. Борщів, Борщівське УЕГГ ПрАТ "Тернопільгаз", Борщівське комунальне підприємство ЖЕД № 1.

ДНЗ "Скалатський професійний ліцей" здійснює співпрацю з ТзОВ "Україна", ТзОВ "Агромлин", ПАП "Аркадія" (проходження виробничої практики).

ДНЗ "Хоростківський професійний сільськогосподарський ліцей" працює над оновленням змісту професійно-технічної освіти та сферою модернізації системи підвищення конкурентоспроможності кваліфікованих робітників на ринку праці. Заклад співпрацює з агрохолдингом "Мрія" (2005-2010 рр.) у процесі підготовки робітничих кадрів за професією "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, водій автотранспортних засобів", проходженні навчальної практики, проведенні уроків виробничого навчання на новітній сільськогосподарській техніці із майбутнім працевлаштуванням в компанії "Мрія". Також відбувається співпраця з місцевими органами влади – Хоростківською міською радою та Хоростківською ОТГ. У 2018 р. для зміцнення та розширення матеріально-технічної бази навчального закладу для лабораторії з професії "Електрогазозварник" за кошти Хоростківської міської ради придбано обладнання на суму 30 тис. грн та отримано гарантійний лист на співфінансування в розмірі 300 тис. грн на розвиток навчально-матеріальної бази вищезгаданого закладу за професію "Садовод".

Участь у програмі USAID "Децентралізація приносить кращі результати та ефективність" (DOBRE) Агенції США з міжнародного розвитку (USAID) дає змогу підтримувати та представляти ДНЗ "Хоростківський ПСЛ". Соціальне партнерство навчального закладу представлено як внутрішнім, так і зовнішнім колом. У рамках внутрішнього кола соціальними партнерами є рада директорів професійних навчальних закладів, представники адміністрації міста, роботодавці. Зовнішніми партнерами є органи управління освіти Тернопільської обласної державної адміністрації, НМЦ ПТО у Тернопільській області, Тернопільський ОКІП-

ПО, органи управління освіти Хоростківської ОТГ, служба зайнятості населення.

ДНЗ "Підгаєцький професійний аграрний ліцей" здійснює співпрацю з агрохолдингом "Мрія", ПАП "Агропромсервіс", ТОВ "Меотіда" (проходження виробничої практики).

Станом на 2019 р. у закладах професійної (професійно-технічної) освіти навчаються учні з соціально-незахищених груп населення: діти-сироти – 59; позбавлені батьківського піклування – 72; діти з інклюзією – 80; діти з малозабезпечених сімей – 507; багатодітних сімей – 911 (загальна кількість таких учнів ЗПО області – 5208; ті, що потребують соціальної підтримки – 1389). Державна цільова підтримка для здобуття професійно-технічної освіти надається у вигляді: повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів; пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти; соціальної стипендії; безоплатного забезпечення підручниками, доступу до мережі Інтернет, систем баз даних у державних і комунальних навчальних закладах; безоплатного проживання в гуртожитку і безоплатного харчування.

Професійна підготовка або перепідготовка інвалідів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету в межах обсягів державного замовлення з урахуванням медичних показань і протипоказань для наступної трудової діяльності. Обрання форм і методів професійної підготовки проводиться згідно з висновками спеціалістів медико-соціальної експертної комісії. Особам, які належать до вразливої підгрупи, надається переважне право на зарахування до професійно-технічних навчальних закладів, під час навчання вони перебувають на повному утриманні держави і забезпечуються цільовим фінансуванням витрат на їхнє утримання, випускникам надається державна матеріальна допомога за нормативами, що встановлюються Кабінетом Міністрів України, гарантується працевлаштування за набутою професією.

Працевлаштування випускників із числа інвалідів здійснюється згідно із законодавством. У регіоні є дві спеціалізовані загальноосвітні школи, у яких діти-сироти і діти з вадами розвитку можуть здобути професії, що допоможе їм самореалізуватися у майбутньому.

Для успішної адаптації до суспільного життя здобувачів освіти уразливих груп населення залучають до активної участі у житті навчального закладу: учнівське самоврядування, гуртки, клуби за інтересами. З ними працюють практичні психологи, соціальні педагоги, класні керівники, вихователі, проводяться семінари, круглі столи, майстер-класи із залученням працівників ювенальної превенції, управління сім'ї та молоді, кримінальної поліції.

У закладах професійної освіти відбувається підготовка і перепідготовка осіб, що стали безробітними або тих, кому загрожує безробіття, їм допомагають у пошуках робочих місць.

Громадянське виховання є важливим сектором навчально-виховного процесу. Почуття патріотизму є однією з провідних цінностей, якими має оволодіти підростаюча особистість. Реалізація завдань громадянського виховання здійснюється засобами включення учнів у природозахисну, екологічну, волонтерську, проєктну діяльність.

З метою реалізації основних цілей та завдань виховної роботи, розвитку духовності, виховання патріотизму, формування загальнолюдських моральних цінностей проводяться традиційні заходи: День Знань, перший урок на тему "Я – громадянин України – європейської країни", тиждень, місячник правової освіти і виховання (за окремим планом), відкрите засідання клубу "Допризивник" (на тему "Моя земля, моя держава"), святкове привітання до Дня працівників освіти "Ми низько голови схиляєм перед іменем твоїм...", День української писемності та мови, ярмарок з продажу продукції, виготовленої власними руками (кошти були перераховані на потреби воїнів ООС).

Одним із пріоритетних напрямів виховної роботи у 2018-2019 н. р. було виховання ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави, історичних, культурних і духовних надбань рідного краю. На виконання цих принципів проводилися виховні години, круглі столи, книжкові виставки та заходи до відзначення знаменних та пам'ятних дат: заходи до Дня УПА "Коли ви вмирали, Вам дзвони не грали...", заходи до Дня пам'яті жертв Голодоморів "Жниво голодної смерті", до Дня пам'яті Героїв Небесної сотні "Герої не вмирають... Просто йдуть...", до Дня Соборності України "Нам Злуку дарував Господь", до Дня пам'яті Героїв

Крут "На кров'ю политім Крутянським снігу навіки вписалось безсмертне ім'я", Шевченківські дні "Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття". Здобувачі освіти беруть участь у ІІ етапі Всеукраїнської гри "Джура" ("Сокіл").

Організація та проведення заходів щодо попередження злочинності та правопорушень, протидії розповсюдження наркоманії, тютюнопаління, захворювання на СНІД здійснюється відповідно до Комплексної програми профілактики злочинності. У закладах професійної освіти проводяться зустрічі з працівниками правоохоронних органів, соціальних служб і тематичні виховні години: "Ти і закон", "Жити за законами держави", "Дорога в безодню – чи варто?", "Здоров'я дитини – здоров'я нації".

З метою виховання правової культури здобувачів освіти проводиться широка роз'яснювальна робота щодо вивчення основних положень нормативних норм, які гарантують право особи, родини, нації. Практична реалізація цих норм у повсякденному житті сприяє появі в учнів почуття захищеності.

Варто відзначити тісну співпрацю бібліотеки для дорослих імені Михайла Палія з учнями ДНЗ "Хоростківський професійний ліцей", котрі є учасниками клубу "Краєзнавець". У рамках співпраці проведено літературно-краєзнавчі читання, присвячені 137-й річниці з дня народження Макогона Д. Я. (формування в учнів любові до рідної землі і свого народу; активності, самодіяльності і творчої ініціативи; прищеплення шанобливого ставлення до культури, традицій, звичаїв свого народу); конкурс "Моя вишивана Україна" проходив протягом січня-травня 2019 р. у НМЦ ПТО у Тернопільській області, грамотою нагороджена Іванків М. Н., практичний психолог.

За впровадження креативних, інноваційних форм масової роботи, творчі досягнення у забезпеченні навчально-виховного процесу в ході конкурсних творчих звітів закладів професійної (професійно-технічної) та вищої освіти І-ІV рівнів акредитації під гаслом "В єдності сила народу" у 2019 р. дипломом І ступеня нагороджена бібліотека ДНЗ "Хоростківський ПСЛ" (завідувач Гудована О. В.).

Конкурсний творчий звіт ЗП(ПТ)О та вищої освіти І-ІV рівнів акредитації проходив під гаслом "Україна – єдина родина" (2017 р.). У результаті дипломом І ступеня управління освіти і науки

Тернопільської обласної державної адміністрації нагороджено вокальне тріо дівчат (керівник Березюк Н. І.); дипломом І ступеня управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації нагороджено читця, декламатора, ведучу Гриців Олесю.

Здобувачі професійно-технічної освіти Тернопільщини беруть активну участь у різноманітних професійних змаганнях. Так, 24 травня 2016 р. на базі Хоростківського професійного сільськогосподарського ліцею проведено ІІ етап обласного конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів з професії "Водій автотранспортних засобів категорії "В"". Дипломом І ступеня нагороджено учня Хоростківського ліцею Гевка Василя.

На базі Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука Полтавської області 16-18 квітня 2019 р. відбувся ІІІ етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування". Серед переможців був учень ДНЗ "Бучацьке професійно-технічне училище" Безтільний Ярослав, який відзначений дипломом ІІІ ступеня.

На базі Державного професійно-технічного навчального закладу "Дніпровський центр професійної освіти" 27-28 травня 2019 р. відбувся ІІІ етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти з професії "Кухар". Журі конкурсу визначило переможців, серед яких був учень Цепенюк Микола (ДПТНЗ "Тернопільське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі"), який отримав диплом ІІІ ступеня.

На базі Одеського вищого професійного училища морського туристичного сервісу 28-29 травня 2019 р. був проведений ІІІ етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти з професії "Офіціант". Серед переможців – Прокоф'єв Валентин, учень ДНЗ "Тернопільське вище професійне училище технологій та дизайну", відзначений диплом ІІІ ступеня.

У рамках Десятої Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти-2019" викладачі Васильків Н. В., Федорук Н. А. (ДНЗ "Почаївське ВПУ") створили проєкти "Стежками рідного краю", "Екологіч-

на стежка Кременецькими горами". Відповідно до мети обласного конкурсу "Моя маленька батьківщина, а живуть там Великі люди" Васильків Н. В. презентувала проєкт "Герої серед нас".

Викладач Ягода М. А. була учасницею ІІ туру Всеукраїнського конкурсу "Учитель року-2018" серед педагогічних працівників закладів професійної освіти у номінації "Німецька мова".

У рамках регіонального конкурсу методичних розробок, який проходив у м. Львів у 2015 р., за активну діяльність з інноваційного оновлення змісту професійної підготовки робітничих кадрів сертифікатом відзначена Гудована М. П., викладач професійно-теоретичної підготовки (ДНЗ "Хоростківський професійний ліцей").

У вересні-листопаді 2016 р. в області проведено обласний огляд-конкурс навчальних кабінетів інформаційних технологій і нагороджено дипломом ІІІ ступеня кабінет ДНЗ "Хоростківський ПСЛ" (завідувач Ваверчак Н. М.).

Активна навчально-методична робота викладачів Тернопільської області відзначена нагородами і сертифікатами. Так, Петрик А. М. та Максимів М. В. (Технічний коледж ТНТУ імені Івана Пулюя) у 2017 р. отримали сертифікати учасників навчально-методичної конференції "Методи та засоби побудови інтегрованої освіти фахівця автомобільної галузі".

Гриців О. Б. отримала сертифікати на Методичному порталі за публікації "Удосконалення самоосвіти педагога як ефективний засіб підвищення професійної компетентності", "Інфляція: причини виникнення та її наслідки" та сертифікат за публікацію на Освітньому порталі "Академія" (Інститут модернізації суспільства) презентації "Професійна компетентність як результат творчої діяльності педагога".

Мороз С. П. отримала сертифікат за публікацію на Методичному порталі розробки уроку для 11 класу "Історико-культурна картина літератури кінця ХХ-початку ХХІ століття: літературні угрупування". Гудована М. П. опублікувала методичну розробку уроку "Значення перших страв у харчуванні та їх класифікація" у журналі "Шкільна бібліотека" № 3 за 2018 р. (вкладка "Трибуна вчительської майстерності").

Участь педагогів закладів П(ПТ)О в обласному конкурсі проєк-

тів "Моя маленька батьківщина, а живуть там Великі люди" приносить вагомі результати. Гудована М. П., заступник директора з навчально-виховної роботи у номінації "Пам'ятники видатним українцям у моєму населеному пункті" створила проєкт "Д. Макогон – талановитий поет, громадський діяч і педагог, уродженець міста Хоростків", провідною ідеєю якого стало не тільки розкриття творчого доробку видатного земляка, громадського діяча, педагога, але і творчий пошук ефективних форм освітньо-виховної роботи навчального закладу щодо відродження національних традицій, української культури, виховання почуття гордості за рідний край, зацікавлення його історією, формування в учнівської молоді патріотизму та національної гідності.

Гриців О. Б. у номінації "Видатні люди мого краю, їхній внесок у світовий розвиток" представила проєкт "Богдан Гаврилишин – менеджер світу, народжений в Україні", метою якого стала активізація пізнавальної діяльності учнів при формуванні знань про одного із найвпливовіших економістів світу, його внесок у розвиток економіки іноземних держав та України; розвиток інтелектуального, морального та культурного рівня учнів; поглиблення навичок спілкування, критичного мислення і соціальної відповідальності. Вищезгадані педагоги відзначені грамотами.

У 2018-2019 рр. ДНЗ "Хоростківський ПСЛ" отримав сертифікат учасника обласних форумів професійної освіти "Освіта. Професія. Кар'єра".

Учні ДНЗ "Борщівський ліцей" брали участь у всеукраїнських та міжнародних конкурсах фахової майстерності. Так, учень Тимофєєв В. став дипломантом Міжнародного конкурсу фахової майстерності з професії "Монтажник гіпсокартонних конструкцій", який проходив у м. Львів; учні Пильнюк П., Лапчук О., Стельмах М., Валій В., Шевчук П. відзначені на Всеукраїнському конкурсі "KnaufMGK Ukraine" (2014, 2016, 2017, 2018 рр.) з професії "Монтажник гіпсокартонних конструкцій". Переможцем ІІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти з професії "Електрогазозварник" став Кубах Володимир, учень ДНЗ "Тернопільський центр професійно-технічної освіти".

Переможці І етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" у 2021-2022 рр. з компетенції "Слюсарні роботи" на базі Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола, 2021 р.

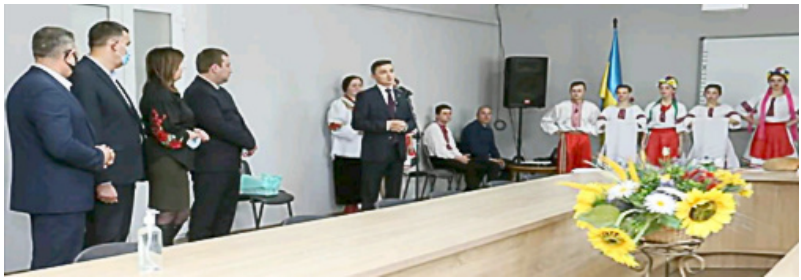
Переможці І етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" у 2021-2022 рр. з компетенції "Технології моди" на базі ДНЗ "Кременецький професійний ліцей", 2021 р.

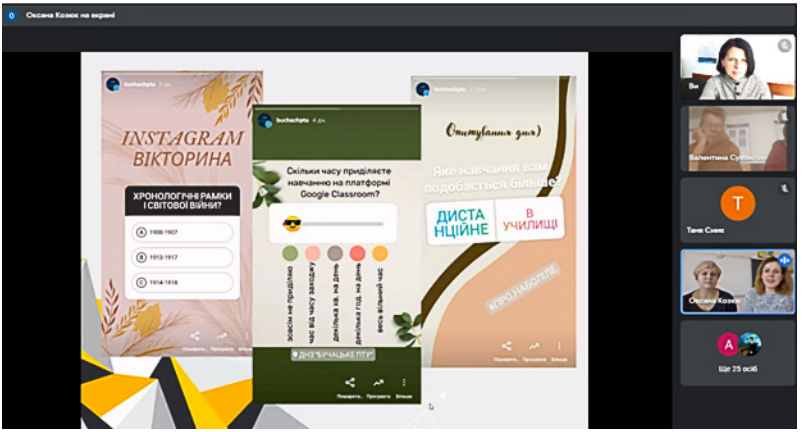
Голова Парламенту Разумков Д. О. нагородив щорічною премією Верховної Ради України Іваськів О. Ф., заступника директора НМЦ ПТО у Тернопільській області

Кубах Володимир, учень ДНЗ "Тернопільський центр професійно-технічної освіти", переможець (4 місце) III етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти з професії "Електрогазозварник", 2021 р.

Відкриття навчально-практичного центру зварювальних технологій з професій "Зварник", "Газозварник", "Газорізальник" на базі ДНЗ "Бучацьке ПТУ", 2021 р.

Онлайн-засідання обласної методичної секції викладачів інформатики та інформаційних технологій ЗП(ПТ)О "Нові вимоги – нові орієнтири у викладанні інформатики та інформаційних технологій"

Участь ДПТНЗ «Роменське ВПУ» Сумської області у всеукраїнській благодійній акції «Серце до серця», 2020 р.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Система професійної (професійно-технічної) освіти Харківської області є потужною частиною системи освіти області. Одним із основних завдань професійно-технічних навчальних закладів області є підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних, мобільних, мислячих, ініціативних, творчих робітників, які володіють необхідними знаннями, навичками та вміннями в обраній професії.

Аналізуючи соціально-економічні характеристики регіону, відзначимо порівняно високий рівень добробуту та трудового потенціалу населення, а також ємний ринок праці. Економічною перевагою Харківської області є висока питома вага молоді (42,5 %), яка є потенційним джерелом економічної і соціальної активності населення. Регіон характеризується високим рівнем спеціалізації і концентрації промисловості, тут склався комплекс енергетичного, електротехнічного, транспортного і сільськогосподарського машинобудування, хімічної промисловості, скляного і порцеляно-фаянсового виробництва. Розвинені виробництво будівельних матеріалів, харчова і легка промисловість.

Потужна система професійної (професійно-технічної) освіти області ґрунтується на Законах України "Про освіту", "Про професійну (професійно-технічну) освіту", а професійна підготовка кваліфікованих робітників здійснюється відповідно до Державних стандартів професійно-технічної освіти та стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі. Організація освітнього процесу професійно-технічної освіти Харківщини відбувається на основі нормативно-правових актів, а саме: постанов Кабінету Міністрів України: "Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)", "Про затвердження Державного стандарту професійно-технічної освіти", "Про затвердження Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах", "Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням", "Про затвердження Національної рамки кваліфікацій",

"Про затвердження Порядку укладення договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях і Типової форми договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях", "Про документи про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка і додатки до них", "Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України”" на 2016-2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України", "Деякі питання Державної служби якості освіти України", "Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників", "Про затвердження Типового положення про регіональну раду професійної (професійно-технічної) освіти", а також Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення методичних рекомендацій щодо формування та розміщення регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів". Законодавством також передбачається відповідність ЗП(ПТ)О вимогам доступності (для осіб з особливими освітніми потребами), що відображено у Постанові Кабінету Міністрів України "Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти".

Розвиток системи професійної (професійно-технічної) освіти в області здійснюється відповідно до низки регіональних програм і планів. У 2018 р. прийнята обласна програма розвитку освіти "Новий освітній простір Харківщини" на 2019-2023 рр. У цьому документі, головним координатором виконання якого є Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації, зазначені шляхи розв'язання нагальних проблем, що склалися у регіональній сфері освіти.

Мережу професійної (професійно-технічної) освіти Харківщини станом на 01.01.2019 р. складали 39 державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти II-III атестаційних рівнів, а саме: 14 центрів професійно-технічної освіти, 4 вищих професійних училища, 13 професійних ліцеїв, 1 професійно-технічне училище, 7 навчальних центрів при установах виконання покарань.

Підготовка кваліфікованих робітників у закладах професійної

(професійно-технічної) освіти II-III атестаційних рівнів здійснюється за 8 видами економічної діяльності та 121 професією. Професійну підготовку в регіоні здійснюють за такими напрямами: автомобільний та залізничний транспорт, машинобудування та зварювання, електротехніка та зв'язок, будівництво, громадське харчування, сфера обслуговування, легка промисловість, сільське господарство.

Більшість професій є інтегрованими та відображають економічну спеціалізацію регіону. Кількість професій, за якими здійснюється професійна підготовка кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О Харківської області відповідно до отриманих ліцензій, станом на 01.06.2019 р. склала 1063 професії.

Станом на 24.02.2021 р. діючими державними стандартами П(ПТ)О на основі компетентнісного підходу є 205 стандартів, серед яких: "Агент з організації туризму", "Адміністратор", "Бармен", "Бджоляр", "Ювелір", різні види та спеціалізації "Апаратника", "Водія", "Верстатника", "Вальцювальника", "Газівника", "Гірника", "Електрозварника", "Електромонтера", "Контролера", "Машиніста", "Монтажника", "Продавця", "Слюсаря" та ін.

Останні 30 років система П(ПТ)О області характеризується багатопрофільністю та розгалуженістю. У 35 закладах понад 65 % здобувачів освіти одночасно з професією отримують повну загальну середню освіту; 67,3 % контингенту навчаються за технологічно складними та наукоємними професіями.

Контингент учнів ЗП(ПТ)О II-III атестаційних рівнів у 2018-2019 н. р. налічував 13,5 тис. осіб (у 1991 р. – понад 28 тис. осіб). Освітній процес забезпечували 1685 педагогів, з яких 326 викладачів предметів загальноосвітньої підготовки осіб; 234 викладачі предметів загальнопрофесійної і професійно-теоретичної підготовки та 695 майстрів виробничого навчання.

Організація навчально-методичної роботи у професійно-технічних навчальних закладах і вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації Харківської області незалежно від форм власності й підпорядкування здійснюється з урахуванням вимог Державного стандарту професійно-технічної освіти і освітніх державних стандартів з конкретних робітничих професій, Національної рамки кваліфікацій, Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників, Положення про ступеневу професійно-технічну освіту.

Головна мета науково-методичної роботи Науково-методичного центру професійно-технічної освіти в Харківській області (далі – НМЦ ПТО в Харківській області) – здійснення методичного супроводу та розроблення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в ЗП(ПТ)О, підвищення рівня професійної компетентності та творчої майстерності педагогів області.

З 1992 р. НМЦ ПТО в Харківській області організовано випуск газети "Вісник профосвіти", а з 1995 р. – науково-методичного журналу "Професійна освіта: теорія і практика". Таким чином, методисти центру і педпрацівники ЗП(ПТ)О мають можливість постійно підвищувати свій науково-теоретичний рівень.

Педагоги закладів П(ПТ)О області раз на 5 років проходять стажування на різних підприємствах м. Харкова та Харківської області, а саме: ПАТ "Трест Житлобуд-1"; ПАТ "Турбоатом"; ТОВ "Агропос"; агрофірма "Базаліївський колос"; ПП "Агрофірма Світанок"; ФОП Шапка Ю. С.; ФОП Мілюшніков "Сім'я"; ТОВ "Стальконструкція ЛТД"; ВП "Моторвагонне депо Люботин" РФ "Південна залізниця" ПАТ "Українська залізниця"; ПП "СТО" та ін. Також стажування відбувається на базі ЗП(ПТ)О.

Добре розвинутою є мережа навчально-практичних центрів Харківської області. Так, до НПЦ з професій "Штукатур", "Лицювальник-плиточник", "Маляр" за технологіями фірми "Хенкель-Баутехніка (Україна)" входить 14 закладів П(ПТ)О. Також є центри з інших професій: НПЦ з професій "Маляр", "Штукатур", "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" за технологіями фірми "Кнауф"; НПЦ з професій: "Маляр", "Штукатур", "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" за технологіями ТМ Triora; НПЦ з професій "Кравець", "Закрійник", "Кушнір-розкрійник"; НПЦ з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва"; НПЦ з професій "Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж"; "Електромонтажник силових мереж та електроустаткування"; "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування"; НПЦ з професій "Токар", "Верстатник широкого профілю", "Фрезерувальник", "Шліфувальник", "Свердлувальник"; НПЦ з професії "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" (за технологіями ТДВ "Сініат"); НПЦ з професій "Слюсар-ремонтник", "Слюсар з ремонту дорожньо-будівельних

машин та тракторів", "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів", "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування"; НПЦ з професій "Слюсар-ремонтник", "Слюсар механоскладальних робіт", "Слюсар-інструментальник", "Слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів", "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів", "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування"; НПЦ з професій "Маляр", "Реставратор художньо-декоративних фарбувань"; НПЦ "Снєжка-Україна" з професії "Маляр"; НПЦ з професії "Монтажник систем утеплення будівель" (за підтримки національної компанії ТОВ "Fomalgaut Polimin"); НПЦ з професій "Електрозварник ручного зварювання", "Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах, "Зварник"; НПЦ з професії "Пекар".

Міжнародне співробітництво закладів професійної (професійно-технічної) освіти Харківської області з партнерами базується на засадах рівноправних відносин і донорської підтримки професійної освіти.

У 2017 р. був підписаний тристоронній договір ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області", Фондом Ебергарда Шьока, Департаментом науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації. За результатами розроблений і погоджений з НМЦ ПТО у Харківській області та затверджений в Міністерстві освіти і науки України робочий навчальний план для первинної професійної підготовки за професіями "Маляр. Реставратор художньо-декоративних фарбувань", і з 2018-2019 р р. 28 осіб розпочали навчання за цією професією; Фондом Ебергарда Шьока було виділено близько 3 млн грн на переобладнання виробничих майстерень ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області".

ДЗП(ПТ)О "Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту" взяло участь в пілотному проєкті "Школа діалогу" в рамках програми Німецького Федерального Уряду для України. Були задіяні учні перших курсів і психологічна служба для реалізації ефективного діалогу між учнями із числа дітей – внутрішньо переміщених осіб та учнями міста Харкова та Харківської області.

ДНЗ "Ізюмський регіональний центр професійної освіти" взяв участь у декількох проєктах: конкурс сприяння державним заходам та місцевим ініціативам в справах ліквідації безробіття (2001 р.) за підтримки Департаменту зовнішнього розвитку Великобританії; піклувальна рада "Ментор" (2002 р.) за підтримки Департаменту зовнішнього розвитку Великобританії; "Активізація населення та молоді м. Ізюма до створення парку відпочинку" – конкурс соціальних проєктів благодійного фонду Громадські ініціативи, "Добрі справи"; за підтримки волонтера Корпусу миру, громадянина США Камарано Джейсона здійснено спонсорську допомогу; конкурс проєктів від благодійного фонду Стефана Баторія під назвою "Активізація молоді у вирішенні місцевих проблем"; українсько-німецький проєкт "Реформування професійно-технічної освіти з урахуванням енергоефективності" (2008-2009 рр.); за підтримки фонду "Східна Європа" реалізовано проєкт, що забезпечив можливості навчання в ліцеї дітей з особливими фізичними потребами (2011 р.), створено базу для навчання з професій "Оператор комп'ютерного набору", "Офісний службовець", "Агент з постачання"; за участі німецьких партнерів реалізовано проєкт створення на базі ліцею навчально-інформаційного центру з енергоефективності (2013 р.), у співпраці з волонтером Озером Едвардом створено необхідну базу і отримано ліцензію на освітню діяльність з професії "Монтажник систем утеплення будівель".

ДНЗ "Куп'янський регіональний центр професійної освіти" взяв участь у трьох проєктах: "Якісна професійно-практична підготовка в навчальному закладі як основа майбутнього професійного успіху" у співпраці зі Службою Старших Експертів (Німеччина); "Реформа професійної освіти в напрямі енергоефективності" – зі Спілкою технічної співпраці Німеччини; "Вдосконалення професійної освіти в Харківській області" – з Фондом Східна Європа, компанією "Філіп Морріс Україна", Громадською організацією "Гармонія".

ДПТНЗ "Регіональний центр професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну" взяв участь у проєкті з розвитку компетентностей професійного спрямування за напрямами "Ресторанна справа", "Туризм", "Банків-

ська справа" у навчальних закладах Польщі, Чехії, Словаччини, Білорусі, Німеччини. Центр відвідали міжнародні гості: делегація з Німеччини у складі представників Освітнього центру баварської економіки (BBW) за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ в Україні, представники Європейського фонду освіти Арієн Дей, головний спеціаліст із систем кваліфікацій, міжнародний експерт з питань змісту та якості освіти Тутліс Відмантас. Проведено спільні майстер-класи, семінари, уроки виробничого навчання.

ЗП(ПТ)О Харківської області тісно співпрацюють із соціальними партнерами, роботодавцями, громадськими організаціями, регіональною владою, представництвами вітчизняних компаній відповідно до профілю підготовки.

Співпраця Краснокутського професійного аграрного ліцею здійснювалась з такими закладами й організаціями: Краснокутська районна державна адміністрація, відділ культури, молоді та спорту; Краснокутська селищна рада; управління агропромислового та економічного розвитку Краснокутської районної державної адміністрації; Краснокутська районна філія Харківського обласного центру зайнятості.

Партнерами ДНЗ "Куп'янський регіональний центр професійної освіти" є переважно підприємства різних форм власності: ТОВ "Куп'янське механозбиральне підприємство"; ПАТ "Куп'янський машинобудівний завод"; Куп'янський комбінат хлібопродуктів; ФОП Молчанова О. С., перукарня "Орхідея"; ПП "ТІС-АВТО"; Комунальне підприємство "Комбінат харчування КМР"; Фермерське господарство "Білий кінь"; Фермерське господарство "Хорошко Л. М."; СПОФО Капленко О. В.; ТОВ "СП Агротон"; ТОВ "Куп'янський хлібокомбінат "Кулиничі""; Фермерське господарство "Ромашка".

Здійснювалась співпраця з партнерами Первомайського професійного ліцею: ТОВ АСФГ "Урожай"; ФОП Кібалка А. Д.; ПСП "Перше травня"; ТОВ "Сіріус"; СТОВ "Ржавчик"; ФОП Гуров С. М.; ТОВ "Сєнєшал"; СФГ "Рост"; СПДФО Таранюк С. С.; ПП "Зоря-727"; ПСП "Гарант"; ПРБМП "Комфорт"; СПДФО "Ткаченко О. О."; ТОВ "Регіон-Агро" та ін. (загалом 64 підприємства).

Партнери Зміївського професійного енергетичного ліцею: газопромислове управління "Шебелинкагазвидобування" ЕЦВ-

РНГО; ПАТ "Центренерго" Зміївська ТЕС; ВАТ "Трест Житлобуд-1"; ПАТ "Завод Південкабель"; фірма "Трикотажне об'єднання"; ДП ДЗ ПАТ "Турбогаз"; ВАТ "Балцем"; АК "Харківобленерго"; ВАТ "Турбоатом"; КП "Комунальник"; ПрАТ "Зміївська овочева фабрика" та ін. (загалом 48 підприємств).

Співпраця з партнерами Лозівського центру професійної освіти Харківської області: ТОВ "Лозівський ковальсько-механічний завод"; ПАТ комерційний банк "ПриватБанк"; Центр денного перебування "Компас"; Благодійна організація "Харківський благодійний фонд "Благо" (2017-2020 рр.); Благодійний фонд "Патріоти"; Лозівська міська рада.

Співпраця з партнерами ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області": ТОВ "Виробнича організація "Харків""; ТОВ "Українське хутро"; ТМ "Астоні"; фірма "Dominiss"; фірма "Estel"; ТОВ "Квінтекс"; ТОВ "Спокуса"; ТОВ "Ельзам"; ТОВ "Ф.Т.Р."; ДП "Клінічний санаторій "Роща""; ПАТ "Світло шахтаря"; ДП "Клінічний санаторій "Курорт Березівські мінеральні води""; Національне галузеве партнерство у легкій промисловості України "FashionGlobusUkraine" та Асоціація працівників ЗП(ПТ)О швейного профілю та сфери послуг України (2016-2019 рр.); Громадське об'єднання "Обласна профспілка легкої промисловості"; Харківський обласний центр зайнятості; Харківська державна академія мистецтва та дизайну; Українська інженерно-педагогічна академія; Харківський індустріально-педагогічний коледж ім. В. І. Вернадського; Харківський державний університет харчування та торгівлі.

Співпраця з партнерами Чугуївського професійного аграрного ліцею: "ТММ-Енергобудменеджмент".

Співпраця з партнерами Барвінківського професійного аграрного ліцею: ТОВ "Агрофірма "Барвінківська""; ФОП Москаленко В. Л.; Приватне підприємство "Степок"; ТОВ "Агрофірма Барвінок"; Фермерське господарство "Андрієнко"; ТОВ "Агрофірма Подолівська"; Фермерське господарство "АгроШанс"; ТОВ "Агрофірма Лан".

Співпраця з партнерами Петрівського професійного аграрного ліцею (1991-2018 рр.): Петрівська сільська рада; Громадська

організація "Петрівчанка"; ТОВ АПК "Донець".

Співпраця з партнерами Шевченківського професійного аграрного ліцею: районна газета "Краєвид", місцеве радіомовлення, волонтерський загін "Турбота".

ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості" налагодив тісне співробітництво з регіональними громадськими організаціями: Харківським обласним благодійним фондом "Благо", благодійним фондом "Центр допомоги вагітним", Харківською обласною суспільною організацією волонтерів "Харківський центр волонтерів", ЦСССДМ Немишлянського району, Харківським обласним благодійним фондом "Дитячий дім "Надія""; Харківською обласною спортивною організацією інвалідів та дітей з обмеженими можливостями "Афродіта".

Навчання професійно мобільних кваліфікованих робітників на умовах соціального партнерства стає головною метою професійної (професійно-технічної) освіти Харківської області.

Соціальне партнерство ДЗП(ПТ)О "Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту": ТОВ "Фабрика театральних реквізитів" (2007 р.); Трикотажне об'єднання м. Харкова (2017 р.); Харківський Кластер легкої промисловості та дизайну (2018 р.); Асоціація швейних підприємств України (2019 р.).

Соціальне партнерство Первомайського професійного ліцею: співпраця зі службою у справах сім'ї та молоді м. Первомайський і відділом ювенальної превенції по роботі з дітьми Первомайського району; з Харківським благодійним фондом "Благо"; Всеукраїнською благодійною організацією "Новий час".

Соціальне партнерство Зміївського професійного енергетичного ліцею: Центр денного перебування "Компас" Харківського благодійного фонду "Благо".

Соціальне партнерство Лозівського центру професійної освіти Харківської області: органи місцевого самоврядування; роботодавці -підприємства та установи Лозової та Лозівського, Близнюківського районів (ТОВ "ЛКМЗ", завод "Трактородеталь", ТОВ "Лозовабуд", "Бумеранг" тощо); районні та обласний Центри зайнятості; об'єднання працівників (профспілки, громадські організації).

Соціальне партнерство ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області": галузеві підприємства ТОВ "Виробнича організація "Харків"", ТМ "Астоні", фірма "Dominiss", фірма "Estel" та ін.; галузеві партнери: Національне галузеве партнерство у легкій промисловості України "FashionGlobusUkraine" та Асоціація працівників ЗП(ПТ)О швейного профілю та сфери послуг України; вищі навчальні заклади: Харківська державна академія мистецтва та дизайну, Українська інженерно-педагогічна академія, Харківський індустріально-педагогічний коледж ім. В. І. Вернадського, Харківський державний університет харчування та торгівлі.

Соціальне партнерство Петрівського професійного аграрного ліцею: ТОВ АПК "Донець"; АПК "Протопопівське"; ТОВ АПК "Гусарівське"; ТОВ "Гутятинський елеватор"; Шевченківський РЕМ "Харківобленерго"; СТОВ "Безм'ятежне"; СТОВ "Агротехсервіс", база відпочинку "Маяк".

З 2014 р. Україна розв'язує проблеми термінової соціальної допомоги, працевлаштування, надання освітніх послуг переміщеним особам з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та АР Крим. У Харківській області активно здійснюється професійне навчання таких осіб безпосередньо на підприємствах області з подальшим працевлаштуванням та в Харківському центрі професійно-технічної освіти державної служби зайнятості. Так, протягом січня-травня 2019 р. за направленням служби зайнятості професійне навчання проходили 83 безробітні особи з числа внутрішньо-переміщених осіб.

У сучасному українському суспільстві прослідковується тенденція до зростання кількості молоді з особливими потребами, яка потребує якісної професійної освіти. Це вимагає від закладів П(ПТ)О зосередження зусиль на створенні відповідних умов надання освітніх послуг і супроводу навчання учнів з особливими потребами. З метою реалізації концепції розвитку інклюзивного навчання та згідно з постановою Кабінету міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 779 "Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти" Науково-методичним центром професійно-технічної освіти області було проведено опитування для створення бази даних пільгового контингенту серед учнів

закладів П(ПТ)О Харківської області. Таким чином, у ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості" Харківської області щороку зараховуються на навчання близько 60 здобувачів освіти з особливими потребами, з них 25 осіб з інвалідністю. Учні з особливими потребами здобувають освіту за такими професіями: "Озеленювач" – 26 осіб; "Маляр" – 14 осіб; "Штукатур" – 20 осіб.

У державному навчальному закладі "Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості" команда фахівців та педагогів створює необхідні умови для повноцінного навчання та розвитку учнів з особливими потребами в інклюзивних групах. Також у 2017 році створено бібліотерапевтичний центр для вищезгаданої категорії здобувачів освіти, який отримав назву "BIBLIO-ART майстерня". Після завершення навчання така молодь працевлаштовується за професією.

Серед методів та форм громадянського виховання у ЗП(ПТ)О Харківської області пріоритетна роль належить активним методам. Педагогічні працівники та учні ЗП(ПТ)О області взяли участь у Всеукраїнській філософській історико-краєзнавчій конференції учнівської молоді "Пізнай себе, свій рід, свій нарід", Всеукраїнській краєзнавчій експедиції учнівської молоді "Моя Батьківщина – Україна", обласній військово-патріотичній акції учнівської молоді "Слобожанські дзвони перемоги". Допомога військовим, які знаходяться на лікуванні у Військово-медичному клінічному центрі Північного регіону, акції "Підтримаємо хоробрі серця", "Оберіг для солдата своїми руками", "Учні – воїнам АТО" – пошиття білизни для військовослужбовців тощо. Учні ЗП(ПТ)О беруть участь у благодійних акціях Всеукраїнського благодійного фонду "Серце до серця", до Дня людей з інвалідністю "Не будь байдужим", Всеукраїнській акції "Оберіг для захисника України", щорічних обласних конкурсах художньої самодіяльності та виставках декоративно-прикладної творчості. Відбувається вивчення літератури, влаштування виставок, заочна подорож "Україно ти моя прекрасна", складання історії свого роду, участь у роботі гуртків, ансамблів, святкування державних свят, екскурсії до музеїв, участь у "Вахтах пам'яті".

Учні ДЗП(ПТ)О "Харківське вище професійне училище швей-

ного виробництва та побуту" беруть активну участь у пошуково-краєзнавчих акціях та соціальних проєктах: Всеукраїнська філософська історико-краєзнавча конференція учнівської молоді "Пізнай себе, свій рід, свій нарід" (2018 р.); Всеукраїнська краєзнавча експедиція учнівської молоді "Моя Батьківщина – Україна" (2018 р.); проєкт "Моя земля – земля моїх батьків" серед закладів професійної (професійно-технічної) освіти Харківської області (2018 р.); обласна військово-патріотична акція учнівської молоді "Слобожанські дзвони перемоги" (2019 р.); "Підтримаємо хоробрі серця" – відвідування воїнів-військовослужбовців Військово-медичного клінічного центру Північного регіону; "Оберіг для солдата своїми руками"; "Учні – воїнам АТО" – пошиття білизни для військовослужбовців; "Діти-дітям" – шефство над комунальним закладом соціального захисту дітей "Центр соціально-психологічної реабілітації дітей" м. Харкова; "Подаруй радість дітям" – акції в скверах до Міжнародного дня захисту дітей.

Волонтерський загін Чугуївського професійного ліцею плідно співпрацює з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, лікарняними установами міста. Волонтери активно беруть участь у міських акціях "Обміняй цигарку на цукерку" тощо.

Активно долучилися до волонтерської діяльності учні ДНЗ "Куп'янський регіональний центр професійної освіти", які взяли участь у всеукраїнських акціях: Всеукраїнського благодійного фонду "Серце до серця"; до Дня людей з інвалідністю "Не будь байдужим"; "Оберіг для захисника України"; "Валентинка" для воїна АТО.

Заслуговують на окрему увагу заходи щодо громадянського виховання, які були проведені у Зміївському професійному енергетичному ліцеї: просвітницький захід з елементами методу відкритої трибуни "Від голосу кожного залежить майбутнє"; соціально-інформаційний вісник "Ксенофобія та расизм у сучасному світі"; зустрічі з ветеранами військових конфліктів на території інших держав та учасниками АТО; тренінги з розбирання-збирання АК; тренінги з надання домедичної допомоги.

У ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області" протягом 2012-2015 рр. було реалізовано інноваційний експериментально-до-

слідницький проєкт "Громадянсько-патріотичне виховання учнів ПТНЗ на засадах українських національних традицій". За реалізацію цього проєкту заклад професійної освіти було нагороджено дипломом голови Харківської обласної державної адміністрації за активну роботу з патріотичного виховання учнівської молоді. Також реалізовувався інноваційний проєкт "Виховання в учнівської молоді національної свідомості і активної громадянської позиції як один з пріоритетних напрямків виховної роботи в ЗП(ПТ)О", розрахований на 2016 -2020 рр.

Пріоритетним напрямом діяльності НМЦ ПТО та ЗП(ПТ)О області є впровадження в освітній процес інноваційних підходів, новітніх виробничих технологій. У ЗП(ПТ)О Харківщини проводиться експеримент всеукраїнського рівня "Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності" (2018-2019 н. р.) на базі Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області та ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області".

Упроваджується дуальна освіта як ефективна форма навчання на робочому місці. Реалізація проєкту "Дуальна форма навчання – успішна кар'єра в майбутньому" відкрила додаткові можливості для підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників, сприяє успішному професійному розвитку учнів та забезпечує тісний взаємозв'язок професійної освіти і виробництва. Підготовка робітничих кадрів на виробництві здійснюється на 6 підприємствах м. Харкова й області за наявності ліцензій на освітні послуги у сфері професійно-технічної освіти, зокрема: ДП "Харківський метрополітен", ДП "Південна залізниця" для відокремленого підрозділу "Харківський центр професійної освіти", Публічне акціонерне товариство "Харківгаз", Публічне акціонерне товариство "Харківміськгаз", Акціонерна компанія "Харківобленерго", Публічне акціонерне товариство "Укргазвидобування" для філії Газопромислове управління "Шебелинкагазвидобування", Публічне акціонерне товариство "Центренерго" для Зміївської ТЕЦ.

ЗП(ПТ)О Харківщини є постійними й активними учасниками міжнародних та всеукраїнських виставок і конкурсів, таких, як:

традиційна виставка "Освіта Слобожанщини", проєкт "Місто професій", ярмарок професій "Місто майстрів Слобожанщини", "Професійний орієнтир", "Сузір'я професій", а також у профорієнтаційних заходах, що проводяться для випускників закладів загальної середньої освіти.

Учні ЗП(ПТ)О взяли участь у виставці "Освіта Слобожанщини та навчання за кордоном-2018", яка відбулась за підтримки Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації 8-10 листопада 2018 р.

У Десятій Міжнародній виставці "Інноватика в сучасній освіті" взяли участь 6 ЗП(ПТ)О Харківщини. У номінації "Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення" ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області" нагороджено срібною медаллю.

Харківський професійний ліцей залізничного транспорту взяв участь у Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти". У 2018 році ліцей отримав гран-прі "Лідер професійної (професійно-технічної) освіти України".

Учні ДПТНЗ "Регіональний центр професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну", які навчаються за професіями "Кухар" і "Кухар. Кондитер", взяли участь у роботі "Фабрики харчової промисловості", яка працювала у Харківському міському центрі зайнятості.

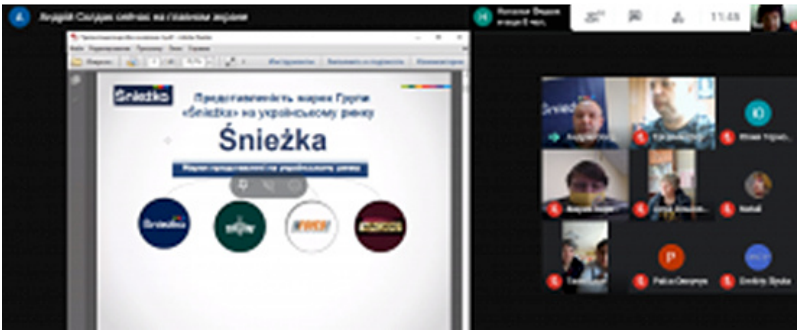
Учні Первомайського професійного ліцею взяли участь у конкурсі "Кращий механізатор-2018", який було організовано на базі приватного аграрно-орендного підприємства "Промінь" у рамках проведення свята "День механізатора".

Переможці І (регіонального) етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" за компетенцією "Електромонтажні роботи", 2021 р.

Переможці І (регіонального) етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" за компетенцією "Роботи на верстатах з програмним керуванням", 2021 р.

Майстер-клас на тему "Теоретичні основи опорядження матеріалами торгової марки ТМ Sniezka" для ЗП(ПТ)О Харківської області, 2021 р.

Тренінг з підготовки тренерів щодо основ впровадження безпечного харчування в закладах освіти НАССП (Hazard Analysis and Critikal Control Point), 2021 р.

Семінар-тренінг для практичних психологів та соціальних педагогів ЗП(ПТ)О Харківській області на тему "Форми, методи, прийоми формування у підлітків свідомого ставлення до здоров'я як базової цінності для успішної самореалізації" на базі ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості", 2021 р.

Дмитро Кагальняк нагороджений дипломом третього ступеня на ІІІ етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Машиніст тепловоза", 2021 р.

Нагородження представників ЗП(ПТ)О Харківщини на Дванадцятій Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти" та "World Edu", 2021 р.

Педагогічні працівники ЗП(ПТ)О Харківщини на Дванадцятій Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти" та "World Edu", 2021 р.

ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ

Розвиток професійної (професійно-технічної) освіти Херсонщини тісно пов'язаний з розвитком економіки регіону. Професійна (професійно-технічна) освіта є важливою соціально-економічною галуззю господарства області, що спрямовується на задоволення потреб людини в оволодінні робітничими професіями відповідно до власних потреб та інтересів і здібностей, а також забезпечення попиту регіону в підготовці робітничих кадрів. Система професійної (професійно-технічної) освіти в Херсонській області охоплює заклади професійної (професійно-технічної) освіти, відділ професійно-технічної освіти, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Херсонській області.

Мережа закладів професійної (професійно-технічної) освіти на 2019 р. охоплювала 23 державні заклади, які підпорядковані Міністерству освіти і науки України. Із них 19 закладів забезпечували надання повної загальної середньої освіти. За типами закладів мережа розподіляється таким чином: 6 вищих професійних училищ, 11 професійних ліцеїв, 5 професійно-технічних училищ, 1 ліцей при закладі вищої освіти, 2 навчальні центри при кримінально-виконавчих установах закритого типу. За галузевим спрямуванням: 8 – сільське господарство, 6 – промисловість, 4 – торгівля і громадське харчування, 3 – будівництво, 2 – сфера послуг, 1 – транспорт, 1 – зв'язок. Загальний контингент учнів складає 7789 осіб та має тенденцію до скорочення (за період з 1991 до 2018 р. майже вдвічі). У закладах професійної (професійно-технічної) освіти працює 968 педагогічних працівників, із них 318 – викладачі, 383 – майстри виробничого навчання. Кількість педагогічних працівників протягом періоду незалежності скоротилась із 1467 до 968 осіб.

На початок XXI століття припадає оптимізація мережі професійно-технічних навчальних закладів. Зумовлено це необхідністю створення сучасного освітнього середовища та підготовкою кваліфікованих робітників для нових галузей виробництва, зокрема: 1991 р. – ПТУ № 2 м. Херсона, ПТУ № 17 м. Генічеська, ПТУ № 24 смт Архангельське, ПТУ № 27 м. Генічеська реорганізовані у вищі професійні училища; 1993 р. – створено Херсонське

вище професійне комерційне училище шляхом об'єднання ПТУ № 15 м. Херсона та Херсонського технікуму радянської торгівлі; 2000 р. – ВПУ № 27 м. Генічеська реорганізовано в ПТУ № 27; 2001 р. – ВПУ № 24 смт Архангельське реорганізовано в ПТУ № 24, ліквідовано ПТУ № 4 м. Херсона у зв'язку з аварійністю будівлі; 2003 р. – професійно-технічне училище № 3 м. Херсона приєднано до Херсонського морського коледжу; 2003 та 2004 рр. – реорганізація ПТУ у професійні ліцеї; 2005 р. – припинено юридичну особу ПТУ № 21 с. Хорли, створено два навчальні центри при установах виконання покарань: Дар'ївський навчальний центр № 10 при Дар'ївській виправній колонії № 10 з Білозерською філією при Білозерській виправній колонії № 105 та Північний навчальний центр № 90 при Північній виправній колонії № 90; 2007 р. – Новокаховський професійний ліцей реорганізований у Новокаховське вище професійне училище; 2008 р. – припинено юридичну особу Херсонського професійного ліцею побутового обслуговування і Херсонського професійного ліцею та об'єднано в один заклад – Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії; 2009 р. – Херсонський професійний кулінарний ліцей реорганізовано у Херсонське вище професійне училище ресторанного господарства, припинено юридичну особу Херсонського професійного машинобудівного ліцею та приєднано до Херсонського професійного суднобудівного ліцею, припинено юридичну особу професійно-технічного училища № 10 і Херсонського професійного ліцею сфери послуг та створено на їхній базі Державний навчальний заклад "Херсонське вище професійне училище сервісу та дизайну" Херсонської області; 2018 р. – ПТУ № 23 смт Новоолексіївка приєднано до Каховського професійного аграрного ліцею.

Наразі підготовка робітничих кадрів в області ведеться за 88 професіями, які представляють такі напрями економічної діяльності, як: промисловість (електротехнічне виробництво, суднобудування і судноремонт, швейне виробництво, поліграфічне виробництво, виробництво художніх та ювелірних виробів, деревообробне виробництво), сільське господарство, транспорт, зв'язок, будівництво. Перелік професій відображає специфіку економіки регіону та переважно орієнтований на задоволення по-

треб ринку в кваліфікованих робітниках. Серед професій – електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування; радіомеханік з ремонту та обслуговування радіотелевізійної апаратури; електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин; електрозварник на автоматичних і напівавтоматичних машинах; електрозварник ручного зварювання; складальник корпусів металевих суден; трубопровідник судновий; друкар офсетного плоского друку; художник розмалювання по дереву; робітник фермерського господарства; тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва; виноградар; слюсар з ремонту автомобілів; матрос; кухар-матрос; монтажник санітарно-технічних систем та устаткування; тісторо6; контролер харчової продукції; лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу; цукерник; дражувальник; халвомісильник; машиніст пакувальних машин; молодша медична сестра з догляду за хворими; агент з організації туризму. Ведеться також підготовка молодших спеціалістів за напрямами будівництво та експлуатація будівель і споруд, обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів, виробництво харчової продукції, товарознавство та комерційна діяльність.

Профтехосвітяни Херсонської області усвідомлюють важливість інноваційної діяльності, спрямованої на впровадження педагогічних, технологічних та управлінських інновацій в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Зокрема, в області було реалізовано управлінський проєкт "Від підніжжя до майстерності, від майстерності до Олімпу" (2008-2012 рр.), спрямований на створення сучасного освітнього середовища в Херсонському вищому професійному комерційному училищі.

Налагодження співпраці з підприємствами-роботодавцями є важливим чинником ефективної організації виробничого навчання та виробничої практики учнів, стажування й підвищення кваліфікації педагогів в умовах виробництва. З метою наближення освітнього процесу з підготовки робітничих кадрів до умов виробництва у 2017-2018 н. р. в області впроваджено елементи дуальної форми навчання. Соціальним партнером у цій справі стало ТОВ НВП "Херсонський машинобудівний завод" (директор Олійник О. А.). Підприємство спільно з Херсонським професій-

ним суднобудівним ліцеєм розпочало підготовку кваліфікованих робітників з професії "Верстатник широкого профілю". Співпраця здійснювалася відповідно до тристороннього договору, укладеного між підприємством, кожним учнем та професійним ліцеєм. Навчанням було охоплено 17 учнів. Завод забезпечив кожного учасника спецодягом, нараховував і видавав заробітну плату. Підприємством здійснена безоплатна передача закладу необхідного інструменту та матеріалу. Після закінчення ліцею 6 випускників залишилися працювати на заводі.

У 2018-2019 н. р. до такої форми співпраці долучилися ще два підприємства. Херсонська дирекція ПАТ "Укрпошта" спільно з Херсонським професійним ліцеєм зв'язку та поліграфії підготували 30 кваліфікованих робітників з професії "Оператор поштового зв'язку". Херсонський професійний суднобудівний ліцей уклав угоду з ТОВ "Смарт-Мерітайм груп" щодо підготовки 30 учнів з професії "Складальник корпусів металевих суден. Електрозварник ручного зварювання".

За сприяння Херсонської обласної державної адміністрації та Херсонської обласної ради у 2018 р. з метою модернізації підготовки кваліфікованих робітників в області створено 5 навчально-практичних центрів галузевого спрямування, а саме: з професій "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (Каховський професійний аграрний ліцей), "Швачка. Кравець. Закрійник" (Олешківський професійний аграрний ліцей), "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" (Новокаховський професійний електротехнічний ліцей), "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування" (ДПТНЗ "Новокаховське вище професійне училище"), "Штукатур. Лицювальник-плиточник. Маляр" (Вище професійне училище № 17 м. Генічеська). Всі центри укомплектовані сучасною технікою та обладнанням.

Дієвим засобом підвищення ефективного функціонування державних навчальних закладів є розвиток партнерських відносин із представниками бізнесу. Позитивним прикладом таких відносин в області є створення на базі діючих закладів професійної освіти сучасних навчальних центрів із впровадження інноваційних галузевих технологій. У 2005 р. на базі ВПУ № 2 м. Херсона

за підтримки компанії "Хенкель Баутехнік (Україна)" створено перший в області навчально-практичний центр будівельних технологій за професіями "Штукатур", "Лицювальник-плиточник", "Маляр". Центр здійснює підготовку та підвищення кваліфікації за новими технологіями і матеріалами "Ceresit". У 2006 р. у ВПУ № 2 м. Херсона за сприяння соціального партнера компанії "Кнауф" відкрито другий будівельний центр за професією "Монтажник гіпсокартонних конструкцій". У центрах організовано стажування майстрів виробничого навчання не лише Херсонщини, а й інших областей південного регіону. Систематично проводяться обласні майстер-класи для педагогів та учнів. На базі центрів вирішується не тільки питання навчання учнів, а й стажування майстрів виробничого навчання, викладачів спеціальних технологій, оскільки за якісну організацію навчання наказом Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2009 р. № 749 ВПУ № 2 м. Херсона є базовим майданчиком для стажування і підвищення кваліфікації педагогічних працівників будівельних закладів професійної освіти.

У рамках державно-приватного партнерства Міністерства освіти і науки України з Групою компаній "Снєжка" (Польща) 8 вересня 2017 р. між ДНЗ "Вище професійне училище № 2 м. Херсона" та ТзОВ "Снежка-Україна" укладено спільну угоду про співпрацю у підготовці кваліфікованих робітників для будівельної галузі. Співпраця полягала у створенні навчально-практичних центрів “Снєжка” і "Vidaron" з професій "Маляр" та "Столяр". Відкриття центрів відбулось 11 травня 2018 р.

З метою оновлення матеріально-технічної бази придбано новітню аграрну техніку в Іванівському, Чаплинському, Берославському професійних аграрних ліцеях, ПТУ № 22 смт Велика Лепетиха та ПТУ № 26 с. Гаврилівка, оновлено базу для підготовки кухарів у ПТУ № 27 м. Генічеська.

У співпраці з роботодавцями було створено низку стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з професій: "Продавець з лотка (на ринку)" (2009 р.) – ДНЗ "Херсонське вище професійне комерційне училище" у співпраці з ТОВ "Херсонський оптовий торговий дім"; "Економка" (2021 р.) – Професійно-технічне училище № 27 м. Генічеська у співпраці з пансіонатом "Прибій";

"Машиніст розфасувально-пакувальних машин" (2021 р.) – Херсонський професійний ліцей харчової промисловості у співпраці з ТОВ "Херсонська кондитерська фабрика"; "Касир в банку" (2013 р.) – ДНЗ "Херсонське вище професійне училище сервісу та дизайну" у співпраці з ВАТ "Державний ощадний банк"; "Трубопровідник судновий" (2014 р.) – ДНЗ "Херсонський професійний суднобудівний ліцей" у співпраці з Херсонським державним заводом "Палада"; "Конторський службовець (бухгалтерія)" (2014 р.) – ДНЗ "Херсонське вище професійне комерційне училище" у співпраці з ВАТ "Херсонське обласне підприємство фірми "Взуття"; "Нянька. Гувернер" (2014 р.) – ДНЗ "Професійно-технічне училище № 14 м. Нова Каховка" у співпраці з закладом дошкільної освіти ясла-садок № 4 "Журавлик" Новокаховської міської ради; "Контролер харчової продукції (виробництво фруктових та овочевих продуктів)" (2015 р.) – Херсонський професійний ліцей харчової промисловості у співпраці з Філією ТОВ "Асоціація дитячого харчування в м. Херсоні – завод дитячого харчування; "Складальник корпусів металевих суден" (2015 р.) – ДНЗ "Херсонський професійний суднобудівний ліцей" у співпраці з ТОВ "Смарт-Мерітайм груп"; "Дражувальник. Халвомісильник" (2016 р.) – Херсонський професійний ліцей харчової промисловості у співпраці з ТОВ "Херсонська кондитерська фабрика"; "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування (на основі компетентнісного підходу)" (2017 р.) – Чаплинський професійний аграрний ліцей у співпраці з агрофірмою "Альфа-агро"; "Оператор поштового зв'язку (на основі компетентнісного підходу)" (2017 р.) – ДПТНЗ "Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії" у співпраці з ПАТ "Укрпошта"; "Складальник корпусів металевих суден (на основі компетентнісного підходу)" (2018 р.) – ДНЗ "Херсонський професійний суднобудівний ліцей" у співпраці з ТОВ "Смарт-Мерітайм груп".

Важливим напрямом роботи закладів професійної (професійно-технічної) освіти є громадянське виховання учнів. Учні закладів беруть участь у конференціях ("Ми тебе чуємо, Кобзарю, крізь століття!" – Чаплинський професійний аграрний ліцей, 2014 р.); круглих столах ("Революція гідності. Як це було" – Каховський професійний аграрний ліцей, 2015 рр.; "Правова

кав'ярня" – ДПТНЗ "Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії", 2018 р.); іграх-квестах ("Європейські перегони" – Чаплинський професійний аграрний ліцей, 2015 р.; "Мандруй Україною" – Професійно-технічне училище № 27 м. Генічеська, 2013 р.); конкурсах (Військово-патріотичної пісні "Озброєні піснею, покликані маршем" – Чаплинський професійний аграрний ліцей, 2016 р.); диспутах ("Шляхи консолідації очима молоді. Україна. Історія і сьогодення" – Чаплинський професійний аграрний ліцей, 2017 р.; "Моя Україна – вільна країна" – Професійно-технічне училище № 26 с. Гаврилівка, 2012 р.; "Духовна краса людини" – ДНЗ "Херсонське вище професійне училище сервісу та дизайну", 2019 р.; "Патріотизм починається з..." – ДНЗ "Херсонське вище професійне училище сервісу та дизайну", 2018 р.; "Поріс Чорнобиль – бідою нашою поріс" – Іванівський професійний аграрний ліцей, 2019 р.); інтелектуальних іграх ("Я кращої в світі країни не знаю" – Професійно-технічне училище № 27 м. Генічеська, 2017 р.; "Козацькому роду нема переводу" – Професійно-технічне училище № 26 с. Гаврилівка, 2013 р.); флешмобах ("Демократія" – Професійно-технічне училище № 27 м. Генічеська, 2019 р.; "Вишиванка єднає світ" – заклади області, щорічно); тренінгах ("Знаємо та реалізуємо свої права" – ДНЗ "Херсонське вище професійне училище сервісу та дизайну", 2019 р.; "Душі людської доброта. Безпека й благополуччя учасників освітнього процесу" – Професійно-технічне училище № 22 смт Велика Лепетиха, 2019 р.); обласних конкурсах ("Плекаємо громадян", моделей виховних систем "Професіоналізм, духовність, творчість", молодіжних волонтерських акцій, на кращий освітній проєкт з національно-патріотичного виховання "Моя країна – Україна", на кращий учнівський твір, присвячений національно-патріотичній боротьбі українського та кримсько-татарського народу з тоталітарним режимом СРСР, щорічний конкурс "Учень року"). Заклади є переможцями всеукраїнських конкурсів: Сьомий всеукраїнський конкурс "Моральний вчинок" (Вище професійне училище № 17 м. Генічеська, І місце, 2017 р.; Херсонський професійний ліцей харчової промисловості, І місце, 2013 р.); Всеукраїнський конкурс волонтерських проєктів "Служіння заради миру" (ДНЗ

"Херсонське вище професійне комерційне училище", І місце, 2010 р.); Всеукраїнський конкурс благодійних проєктів "Добро починається з тебе" (ДНЗ "Херсонське вище професійне комерційне училище", фіналіст, 2011 р.). Заслуговує на увагу також пошуково-творча діяльність учнів, зокрема створення короткометражного фільму "Музей ім. А. Бахути" у рамках Всеукраїнського конкурсу мультимедійних проєктів (Новокаховський професійний електротехнічний ліцей, 2017 р.), створення відеоролику "Демократія і Я" (Новокаховський професійний електротехнічний ліцей, 2019 р.).

Методична служба області здійснює навчально-методичне забезпечення освітнього процесу закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Спільно з педагогічними колективами проводиться робота над удосконаленням системи створення методичних документів, що об'єднуються в навчально-методичний комплекс за кожним предметом і професією, що включає державні складові: освітні стандарти професійної (професійно-технічної) освіти, навчальні програми з усіх нормативних навчальних та вибіркових дисциплін, програми навчальної, виробничої та інших видів практик, підручники й навчальні посібники з грифом Міністерства освіти і науки України, а також навчально-методичне забезпечення, що розробляється безпосередньо в навчальному закладі: робочі навчальні плани і програми, навчальні програми з вибіркових навчальних дисциплін, інструктивно-методичні матеріали до практичних і лабораторних занять, документація до державної атестації, критерії оцінювання. Навчально-методичний комплекс викладання включає методичні розробки уроків, опорні конспекти, методичні рекомендації з вивчення окремих розділів тем, завдання для контрольних робіт, інструкційно-технологічні карти тощо.

Педагогічні працівники самостійно розробляють навчальні посібники, які входять у банк кращого досвіду, серед них: "Опорні конспекти" викладача Херсонського професійного суднобудівного ліцею Снєгур П. А.; "Збірник задач “Цікава електротехніка”" викладачів Херсонського професійного суднобудівного ліцею Козлова В. Л., Закладної О. А.; "Збірник тестових завдань з професії кухар (предмет “Технологія приготування їжі

з основами товарознавства")" викладача Херсонського професійного училища ресторанного господарства Малиги А. О.; "Збірник інструкційно-технологічних карток для уроків виробничого навчання з професії "Кондитер 3 розряду" майстрів виробничого навчання Херсонського вищого професійного училища ресторанного господарства Скрипник Т. В., Скрипник Є. В.; "Збірник інструкційно-технологічних карток для уроків виробничого навчання з професії кондитер 4 розряду" майстра виробничого навчання Херсонського вищого професійного училища ресторанного господарства Бережкової Р. М.; "Навчальний посібник "Методика розвитку критичного мислення на уроках української мови та літератури"" викладача Херсонського професійного ліцею харчової промисловості Ейсмонтович О. М.; "Навчальний посібник "Методика навчання гімнастиці"" викладача Каховського професійного ліцею сфери послуг Гомонець Т. С.; "Навчальний посібник "Лабораторно-практичні роботи (предмети професії кравець)"" викладача Каховського професійного ліцею сфери послуг Смірнової О. А.; "Навчальний посібник з предмета "Технологія приготування їжі з основами товарознавства" для кухарів 3 розряду" викладача Херсонського вищого професійного комерційного училища Альошина В. В.; "Словник термінів з правознавства" викладача Херсонського вищого професійного комерційного училища Паращинець В. В.; "Навчальний посібник з історії України" викладача Херсонського вищого професійного комерційного училища Іванчук І. М.; "Навчальний посібник "Контроль навчальних досягнень учнів: різноманітність форм і методів"" методиста Новокаховського вищого професійного училища Кисловської Л. В.; "Збірник інструкційно-технологічних карт (слюсарна справа)" майстра виробничого навчання Вищого професійного училища № 17 м. Генічеська Михайліченко В. В.; "Опорні конспекти із зарубіжної літератури" викладача Вищого професійного училища № 17 м. Генічеська Романюти Л. М.; "Збірник інструкційно-технологічних карток до лабораторно-практичних робіт з матеріалознавства (професія "Перукар (перукар-модельєр)")" викладача Херсонського вищого професійного училища сервісу та дизайну Шешені Л. П.; "Збірник інструкційно-техноло-

гічних карток до уроку виробничого навчання (професія “Перукар (перукар-модельєр)”)" майстра виробничого навчання Херсонського вищого професійного училища сервісу та дизайну Шкарбан О. О.; "Робочий зошит для лабораторно-практичних робіт з предмета “Сільськогосподарські машини”" викладача Іванівського аграрного ліцею Прасолова В. В.; "Збірник лабораторно-практичних робіт з предмета “Основи енергоефективності”" викладача Іванівського аграрного ліцею Сібєнкової Л. С.; "Робочі зошити з предметів “Трактори” та “Сільськогосподарські машини”" викладача Чаплинського професійного аграрного ліцею Подолянчук В. В.; "Збірник кваліфікаційних комплексних завдань для проведення атестації учнів з професії “Електрогазозварник” (III, IV розряди)" методиста Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Херсонській області Кір'язової В. Л.; "Збірник кваліфікаційних комплексних завдань для проведення атестації учнів з професії “Продавець продовольчих товарів” (IV розряд)" методиста Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Херсонській області Холявко Т. М.

Створено банк електронних засобів навчального призначення, розроблених педагогами області: "Програмовані тести з предмета “Охорона праці”" викладача Херсонського професійного суднобудівного ліцею Снєгур Л. А.; "Електронний засіб контролю навчальних досягнень учнів з електротехніки" викладача професійно-технічного училища № 14 м. Нова Каховка Крутинової С. Ф.; "Інтерактивні вправи WEB-додатку Learning Apps з інформатики" викладача Херсонського вищого професійного комерційного училища Григор'євої С. Я.; "Інтерактивні вправи WEB-додатку Learning Apps з інформатики" викладача Херсонського вищого професійного комерційного училища Бережної Л. В.; "Електронні тести з фізики в редакторі Test W" викладача Херсонського вищого професійного комерційного училища Буднік Н. О.; "Електронно-звукові посібники з англійської мови" викладача Херсонського вищого професійного комерційного училища Гаврилюк І. А.; "Електронні тести (зварювальні роботи)" викладача Новокаховського вищого професійного училища Гарькавого В. Л.; "Анімаційні плакати (професія “Перукар (перукар-модельєр)”)" майстрів

виробничого навчання Новокаховського вищого професійного училища Кремень О. П., Гребень Т. Л.; "Тестові завдання з предмета "Технології"" викладача Іванівського професійного аграрного ліцею Дметровського О. В.; "Навчальний посібник з електротехніки" викладача Олешківського професійного ліцею Гончарової О. В.

Оновленню змісту професійної (професійно-технічної) освіти сприяє участь закладів освіти у дослідно-експериментальній діяльності. Так, у ході реалізації дослідно-експериментальної роботи "Теоретико-методичні засади реалізації компетентнісного підходу в системі ступеневої підготовки фахівців морської галузі" на базі Херсонської державної морської академії (у складі структурний підрозділ "Професійний морський ліцей") було розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено авторську методичну систему запровадження компетентнісного підходу до організації освітнього процесу в системі ступеневої підготовки майбутніх фахівців морської галузі і нових стандартів морської освіти з урахуванням сучасних вимог світової морської індустрії та роботодавців.

Учні та педагогічні працівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти Херсонщини є постійними та активними учасниками міжнародних та всеукраїнських виставок і конкурсів. Здобутками є диплом МОН України III ступеня на Всеукраїнському конкурсі на кращий електронний програмно-педагогічний засіб навчання для професійно-технічних навчальних закладів (2004 р.); диплом МОН України "Практичне використання нових виробничих технологій у навчально-виробничому процесі" на Всеукраїнській естафеті інноваційних проєктів у системі професійно-технічної освіти (2007 р.); диплом МОН України у номінації "За краще представлення теми участі соціальних партнерів у якісній підготовці робочого потенціалу" на Всеукраїнській виставці "Професійно-технічна освіта України-2008: реалії та перспективи"; диплом МОН України в номінації "За кращу функціональність інтернет-сайту" на Всеукраїнському конкурсі на кращий інтернет-сайт закладів професійно-технічної освіти; дипломи I, II, III ступенів Інституту інноваційних технологій і змісту освіти на Всеукраїнському конкурсі "Робітнича професія-2009"; диплом МОН України II ступеня на Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності серед

майстрів виробничого навчання з професії "Лицювальник-плиточник"; диплом І ступеня Інституту інноваційних технологій і змісту освіти на Всеукраїнському огляді-конкурсі "Роль бібліотеки професійно-технічного навчального закладу у формуванні професійної компетентності робітничих кадрів" (2010 р.); диплом МОН України ІІ ступеня на Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності серед майстрів виробничого навчання з професії "Лицювальник-плиточник" (2013 р.); диплом МОН України "Лауреат І ступеня" в номінації "Вектори інноваційного розвитку системи професійно-технічної освіти" на Сьомому Міжнародному форумі "Інноватика в сучасній освіті" (2015 р.); грамота МОН України за ІІІ місце в номінації "Вебсайти закладів професійної (професійно-технічної) освіти" на ІХ Всеукраїнському конкурсі на кращий вебсайт серед сайтів закладів освіти (2019 р.).

Учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти Херсонської області є переможцями обласних та всеукраїнських конкурсів фахової майстерності. У цьому контексті можна відзначити переможців заключних етапів обласних конкурсів фахової майстерності: Полушкін Олексій (Херсонський професійний суднобудівний ліцей, професія "Електрозварник") – І місце (2005 р.); Семенчик Денис (Вище професійне училище № 2 м. Херсона, професія "Маляр") – І місце (2008 р.); Глащун Володимир (Херсонський професійний суднобудівний ліцей, професія "Слюсар з ремонту автомобілів") – І місце (2012 р.); Паровенко Марія (Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії, професія "Секретар керівника (організації, підприємства, установи)") – І місце (2013 р.); Коновалова Ганна (Херсонське вище професійне училище сервісу та дизайну, професія "Кравець") – І місце (2013 р.); Савченко Іван (Вище професійне училище № 2 м. Херсона, професія "Столяр будівельний") – І місце (2013 р.); Осміннікова Ірина (Херсонське вище професійне комерційне училище, професія "Продавець продовольчих товарів") – І місце (Майстри виробничого навчання – учасники стажування за гуманітарною Програмою ООН із відновлення та розбудови миру, 2021 р.

Тонкоглас Тетяна, майстер виробничого навчання ДНЗ "Вище професійне училище № 2 м. Херсона", переможець конкурсу серед майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О з професії "Штукатур"

Онлайн-нарада щодо впровадження проєкту SELFIE у ЗП(ПТ)О Херсонської області, 2021 р.

Штейншнайдер О. М., викладач ДНЗ "Білозерське професійно-технічне училище № 6", нагороджений Дипломом І ступеня в обласному конкурсі онлайн-уроків серед викладачів ЗП(ПТ)О з креслення, 2021 р.

Відкриття гастрономічної лабораторії, створеної в рамках проєкту "Інклюзивний ринок праці для створення робочих місць в Україні" Міжнародної організації праці, що реалізується за фінансової підтримки уряду Данії, 2021 р.

Урочиста презентація Навчально-практичного центру електрогазозварників у Новокаховському вищому професійному училищі, 2021 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Реалізація заходів у сфері політики професійної (професійно-технічної) освіти регіону здійснюється відповідно до Законів України: "Про освіту", "Про професійно-технічну освіту", "Про професійний розвиток працівників", "Про зайнятість населення", "Про ліцензування видів господарської діяльності", Кодексу законів про працю України; указів Президента України: "Про Стратегію сталого розвитку Україна-2020", "Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року"; постанов КМУ: "Про затвердження Національної рамки кваліфікацій", "Про затвердження переліку професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснюється за кошти державного бюджету", "Про документи про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка і додатки до них", "Про затвердження Порядку підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями", "Про затвердження Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами закладів професійної (професійно-технічної) освіти виробничого навчання та виробничої практики", "Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням", "Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти"; розпоряджень КМУ: "Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти “Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта” на період до 2027 року", "Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти", "Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти", "Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік", "Про схвалення методичних рекомендацій щодо формування регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів", інших нормативно-правових актів.

У Хмельницькій області підготовка кваліфікованих робітничих кадрів здійснювалася у 27 ЗП(ПТ)О II-III атестаційних рівнів (професійні ліцеї – 6 (22 %), професійні аграрні ліцеї – 3

(11 %), промислово-аграрні ліцеї – 3 (11 %), центри ПТО – 5 (19 %), ВПУ – 5 (19 %), ВПХУ – 1 (4 %), навчальні центри при установах виконання покарань – 4 (15 %)) та 52 закладах професійної (професійно-технічної) освіти І атестаційного рівня (міжшкільні комбінати – 6 (12 %), заклади фахової передвищої освіти – 4 (8 %), загальноосвітні школи – 4 (8 %), навчально-курсові комбінати – 6 (12 %), школи ТСОУ – 22 (41 %), підприємства – 10 (19 %)).

У ЗП(ПТ)О Хмельниччини станом на 2019 р. освітній процес забезпечували 1264 педагогічних працівники, з них 545 майстрів виробничого навчання, 160 викладачів професійно-теоретичної підготовки та 232 викладачі загальноосвітньої підготовки. У цій системі працюють 9 кандидатів наук та 9 осіб здійснюють дисертаційні дослідження.

Одним із ключових напрямів роботи регіональної методичної служби є науково-методичний супровід впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес ЗП(ПТ)О, зокрема таких, як: проєктні, ігрові, здоров'язберігаючі технології, кейс-технологія, технологія вебквесту, особистісно орієнтоване, проблемне, інтерактивне навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, мультимедійних засобів навчання. НМЦ ПТО забезпечує інформаційно-аналітичний та навчально-методичний супровід діяльності 8 навчально-практичних центрів, створених на базі ЗП(ПТ)О області за кошти держбюджету та соціальних партнерів.

Значна увага приділяється функціонуванню регіонального освітнього середовища системи П(ПТ)О. НМЦ ПТО ПК з 1993 р. має власний друкований засіб масової інформації – науково-методичний вісник "Професійна освіта". Провідну роль у популяризації успішних педагогічних практик, підвищенні престижності ПТО регіону відіграє офіційний вебсайт НМЦ ПТО ПК (http://hmnmc.km.ua/). Створений та функціонує інформаційний портал "Профтехосвіта Хмельниччини" (profosvitakm.at.ua). Для залучення учнівської молоді до своєчасного кар'єрного планування, формування і розвитку професійних інтересів молоді та дорослого населення, їх соціально-професійної адаптації створено профорієнтаційний портал професійної освіти Хмельниччини (hmptoterminal.at.ua).

Забезпечено науково-методичний супровід організації у ЗПО області навчального процесу за модульно-компетентнісним підходом та впровадження дуальної форми навчання. Зокрема, впродовж 2017-2019 рр. організовано та проведено засідання творчих груп педагогів з розробки навчально-планувальної та облікової документації навчального процесу з професій, що ґрунтуються на компетентнісно-модульній основі та впровадження дуальної форми навчання; запроваджено систему проведення виїзних навчальних семінарів та надання практичної допомоги педагогічним колективам безпосередньо в ЗП(ПТ)О; підготовлено методичні рекомендації з розроблення навчально-планувальної та облікової документації для організації навчання з професій за стандартами професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісно-модульного підходу та інструктивно-методичні вказівки для організації навчально-виробничого процесу з елементами дуальної форми навчання при підготовці кваліфікованих робітників.

Хмельниччина – аграрна область. За роки Незалежності України тут з`явилися сільськогосподарські підприємства нових форм власності, яким потрібні фахівці із знаннями в різних галузях виробництва. Серед інших закладів профтехосвіти Хмельниччини їх готували і в Балинському училищі-радгоспі. Новий етап в історії цього закладу розпочався у 1993 р., коли його реорганізували в училище-агрофірму, а також надали статус Вищого професійного училища в 2002 р.

У ДНЗ "ВПУ № 11 м. Хмельницького", організовано навчально-виробничі дільниці з професії "Слюсар з ремонту автомобілів", "Рихтувальник кузовів" на ПАТ "Хмельниччина-Авто"; з професії "Токар" – на ВАТ "ТЕМП" і ДП "Красилівський агрегатний завод"; з професії "Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах" – на ВАТ "ТЕМП", ДП "Красилівський агрегатний завод", ТОВ "Дювельсдорф Україна", ПП "Бацуца".

Роботодавцями під час розроблення професійних стандартів стали: ТОВ "Поділля-Кабель"; навчально-тренувальний центр Хмельницької АЕС; служби метрології апарату управління компанії "Хмельницькобленерго"; ДП "Хмельницького облавтодо-

ру" ВАТ Державної акціонерної компанії "Автомобільні дороги в Україні"; управління інформатизації Головного управління статистики у Хмельницькій області; відділ організації виробництва, маркетингу продукції рослинництва та тваринництва Головного управління агропромислового розвитку Хмельницької обласної державної адміністрації; ПП "Мега-Байт"; дизайн-бюро ТОВ "Поліграфіст-2" м. Хмельницького; ТОВ "Понінківський картонопаперовий комбінат"; ПАТ "Укрелектроапарат"; кафе "Щедрий горщик"; ПрАТ "Кам'янець-Подільськреставрація"; ПАТ "Хмельницькгаз"; Ізяславська центральна районна поліклініка; ДП "Старокостянтинівський молочний завод"; приватне швейне підприємство "Аленс Мода Груп"; приватне швейне підприємство "Helen-A"; ПП "Прайм Текс"; ТМ "Goldi"; МКП "Хмельницьктеплокомуненерго"; СРБП "Хмельницькліфт"; ПП "Хмельницькліфткомплект"; ПФ "Геркон"; Хмельницький обласний центр зайнятості; кафедра документознавства та інформаційної діяльності Хмельницького інституту соціальних технологій університету "Україна"; кафедра фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького національного університету; Територіальне відокремлене безбалансове відділення 023 Хмельницького обласного управління АТ "Ощадбанк"; ТОВ "ОТМ Груп"; ТзОВ "Клімат інсайд"; Хмельницьке центральне відділення АТ КБ "ПриватБанк"; ПП "Нікатур"; ТОВ "ТД Хмельницькхліб"; кондитерський цех ПП "Пані Елена"; ПП Николюк; ПП "Гаджук"; БВ ТзОВ "Рокор"; відділ агропромислового розвитку Ізяславського району; ТОВ "Агротрейд Логістика"; Ізяславська районна державна лікарня ветеринарної медицини; КП "Ізяславводоканал"; рекламна агенція "Простір"; ТОВ "Дубово-Агро".

У ЗП(ПТ)О Хмельницької області підготовка здійснюється за 17 напрямами і видами господарської діяльності для галузей промисловості, торгівлі й громадського харчування, будівництва, сільського господарства, транспорту, побутового обслуговування населення. Учні опановують 129 професій. Із 1998 р. у ЗП(ПТ)О Хмельницької області з метою розширення профілю підготовки та сфери можливого використання випускників ЗП(ПТ)О розпочалась підготовка кваліфікованих робітників за технологічно

суміжними професіями. У 2018-2019 н. р. здійснювалась підготовка кваліфікованих робітників за 38 технологічно суміжними професіями. Із 2018 р. розпочато підготовку кваліфікованих робітників на основі модульно-компетентнісного підходу. Для забезпечення гнучкості освітнього процесу в ЗП(ПТ)О І-ІІІ атестаційних рівнів здійснюється навчання із 43 професій за СП(ПТ)О, розробленими на модульно-компетентнісній основі.

З 2016 р. в ЗП(ПТ)О розпочато впровадження у навчально-виробничий процес елементів дуальної форми навчання. Вона базується на поєднанні в навчальному процесі професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки в обсягах 30 % (40 %) теоретичних занять до 70 % (60 %) практичних занять. Уперше на Хмельниччині дуальну форму навчання з професії "Швачка" впровадили у ДНЗ "Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг". У 2018-2019 н. р. в 11 ЗП(ПТ)О області у співпраці з 26 підприємствами підготовка кваліфікованих робітників з 17 професій здійснювалася з використанням елементів дуальної форми навчання. У 2019-2020 н. р. вона вже діє в усіх ЗП(ПТ)О області, крім ВХПУ № 19 смт Гриців, із 40 професій.

У 9 ЗП(ПТ)О здійснюється підготовка з 8 професій загальнодержавного значення: монтажник систем утеплення будівель, верстатник деревообробних верстатів, зварник, живописець, тісороб, токар, слюсар-ремонтник, слюсар з механоскладальних робіт.

Оновленню змісту професійно-технічної освіти сприяє розробка та впровадження державних стандартів професійно-технічної освіти (ДСПТО). Цю справу розпочато у 2006 р. У період з 2006 по 2014 рр. розроблено 11 Державних стандартів професійно-технічної освіти з професій: електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування; тракторист; овочівник; оформлювач вітрин, приміщень та будівель; машиніст паперороробної (картоноробної) машини (сіткар); кулінар борошняних виробів; оператор електронно-обчислювальних та обчислювальних машин; декоратор вітрин; реставратор пам'яток дерев'яної архітектури; контролер целюлозно-паперового виробництва; слюсар з експлуатації та ремонту газового устаткування.

Вимоги роботодавців зумовили розробку державних стандар-

тів нового покоління, заснованих на компетенціях. Так, з 2015 р. розроблено 16 стандартів П(ПТ)О на модульно-компетентнісній основі з професій: молодша медична сестра з догляду за хворими; електромеханік з ліфтів; налагоджувальник устаткування у виробництві харчової продукції; машиніст гофрувального агрегата; швачка; монтажник систем вентиляції, кондиціювання повітря, пневмотранспорту й аспірації; оператор лінії у виробництві харчової продукції (молочне виробництво); діловод; касир (на підприємстві, в установі, організації); адміністратор; тісторо б; лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу; оформлювач вітрин, приміщень, будівель; реставратор пам'яток дерев'яної архітектури; оператор технологічного устаткування в спорудах захищеного ґрунту; овочівник.

Упродовж 2007-2018 рр. педагогічними колективами ПТНЗ області було проведено апробацію 30 державних стандартів професійно-технічної освіти в 20 ПТНЗ області (всього з моменту розробки 42 ДСПТО).

Станом на 01.01.2019 р. заклади професійної освіти Хмельницької області розробили 27 стандартів з 24 робітничих професій: 7241 "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" (Хмельницький професійний ліцей електроніки; ВПУ № 25 м. Хмельницького); 8331 "Тракторист" (ВПУ № 36 с. Балин); 8290 "Оператор електронно-обчислювальних та обчислювальних машин" (Хмельницький професійний ліцей електроніки); 6111 "Овочівник" (Новоселицький професійний аграрний ліцей, кафедра плодоовочівництва і виноградарства Подільського державного аграрно-технічного університету); 5312 "Оформлювач вітрин, приміщень та будівель" (Вище професійне училище № 25 м. Хмельницького"); 8143 "Машиніст папероробної (картоноробної) машини (сіткар)" (Понінківський професійний ліцей); 7412 "Кулінар борошняних виробів" (Хмельницький професійний ліцей); 5312 "Декоратор вітрин" (ВПУ № 25 м. Хмельницького); 7124 "Реставратор пам'яток дерев'яної архітектури" (ДНЗ "Подільський центр професійно-технічної освіти" Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка); 8142 "Контролер целюлозно-паперового виробництва" (Понінківський професійний ліцей); 7239 "Слюсар

з експлуатації та ремонту газового устаткування" (Хмельницький професійний ліцей); 5132 "Молодша медична сестра з догляду за хворими" (Плужненський професійний аграрний ліцей); 7223 "Налагоджувальник устаткування у виробництві харчової продукції" (Старокостянтинівський професійний ліцей); 8143 "Машиніст гофрувального агрегата" (Понінківський професійний ліцей); 7436 "Швачка" (ДНЗ "Хмельницький центр ПТО сфери послуг", ДНЗ "Подільський центр ПТО"); 7241 "Електромеханік з ліфтів" (ДНЗ "Хмельницький центр ПТО сфери послуг"); 4144 "Діловод" (ВПУ № 25 м. Хмельницького); 4211 "Касир (на підприємстві, в установі, організації)" (ВПУ № 25 м. Хмельницького); 7233 "Монтажник систем вентиляції, кондиціювання повітря, пневмотранспорту й аспірації" (ДНЗ "Хмельницький центр ПТО сфери послуг"); 8270 "Оператор лінії у виробництві харчової продукції (молочне виробництво)" (Старокостянтинівський професійний ліцей); 4122 "Адміністратор" (ВПУ № 25 м. Хмельницького); 7412 "Тісляр" (ДНЗ "Хмельницький центр ПТО сфери послуг"); 7124 "Реставратор пам'яток дерев'яної архітектури" (ДНЗ "Подільський центр професійно-технічної освіти"); 8229 "Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу" (Плужненський професійний аграрний ліцей); 5312 "Оформлювач вітрин, приміщень та будівель" (Хмельницький професійний ліцей); 6113 "Оператор технологічного устаткування в спорудах захищеного ґрунту" (ДНЗ "Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького"); 6111 "Овочівник" (ДНЗ "Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького").

Упродовж 2017-2019 рр. відкрито 7 навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням а саме: НПЦ з підготовки робітників за професією "Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж. Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування. Електромонтажник силових мереж та електроустаткування" на базі Шепетівського професійного ліцею; НПЦ з підготовки фахівців агропромислового виробництва на базі Голосківського відділку ДНЗ "Деражнянський центр професійної освіти"; НПЦ з підготовки робітників санітарно-технічного спрямування за професією "Монтажник санітарно-технічних систем та

устаткування" на базі ДНЗ "Подільський центр ПТО"; НПЦ сучасних швейних технологій і дизайну на базі ДНЗ "Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг"; НПЦ з підготовки робітників за професією "Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник" на базі Нетішинського професійного ліцею; НПЦ "Верстатник деревообробних верстатів" на базі ДНЗ "Волочиський промислово-аграрний професійний ліцей"; НПЦ "Слюсар-ремонтник. Слюсар механо-складальних робіт. Слюсар-інструментальник. Слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів. Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів. Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування" на базі ДНЗ "Ярмолинецький агропромисловий центр професійної освіти".

Вихід на європейський ринок, а згодом і вступ нашої держави до Світової організації торгівлі сприяли розширенню зв'язків навчальних закладів профтехосвіти, методичної служби із закордонними колегами. НМЦ ПТО ПК здійснює методичний супровід участі профтехосвіти регіону в міжнародних проєктах, зокрема: проєкті Європейського фонду освіти "Туринський процес – регіональний рівень" (2014, 2016, 2019 рр.), проєкті Twinning "Модернізація законодавчих стандартів і принципів освіти та навчання відповідно до політики Європейського Союзу щодо навчання впродовж життя" (2014 р.), українсько-естонському проєкті "Досвід Естонії у підтримку реформи професійної освіти України" (2019-2020 рр.). Надається методична допомога щодо реалізації у 5 ЗП(ПТ)О області проєктів регіонального розвитку, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу.

Чотири делегації, у складі яких були педагоги та учні училища, відвідали Хюсатоніську сільськогосподарську школу в штаті Коннектикут (США), де ознайомилися із системою підготовки спеціалістів, новими виробничими технологіями. Водночас американські педагоги та учні п`ять разів приїжджали в Балинське вище професійне училище-агрофірму. Крім того, п`ять інженерно-педагогічних працівників з Балина місяць стажувались у німецькій школі "Дойла" фірми "Райффайзен", де вивчали систему підготовки кваліфікованих робітників та нову європейську техніку.

У 2018 р. переможцями конкурсу регіонального розвитку стали п'ять проєктів, які виграли фінансування за рахунок коштів Програми секторальної підтримки ЄС: "Модернізація матеріально-технічного забезпечення для підготовки кваліфікованих працівників за професією електрогазозварювальник у відповідності до сучасних вимог ринку праці на базі Хмельницького професійного ліцею" (обсяг фінансування проєкту 2000,0 тис. грн.); "Стимулювання розвитку новаторської і раціоналізаторської роботи в навчальному закладі як один з факторів підвищення якості підготовки робітничих кадрів для потреб регіону" на базі Хмельницького професійного ліцею електроніки (обсяг фінансування проєкту 4000,0 тис. грн.); "Створення учнівського готельно-туристичного центру на базі ДНЗ "Подільський центр ПТО" м. Кам'янця-Подільського Хмельницької області (обсяг фінансування проєкту 9985,3 тис. грн.); "Створення багатопрофільного регіонального Центру професійної освіти" на базі ДПТНЗ "Красилівський професійний ліцей" (обсяг фінансування проєкту 9300,0 тис. грн.); "Забезпечення потреб ринку продукції закритих ґрунтів кваліфікованими робітниками" (проєкт Департаменту освіти і науки Хмельницької міської ради, який буде реалізовуватися на базі ДНЗ "Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького", обсяг фінансування проекту 4720,0 тис. грн.).

НМЦ ПТО та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області спільно з Професійно-технічним училищем № 1 м. Житомира проведено експеримент з інноваційних форм підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання ПТНЗ України з будівельних професій.

Центр проводив КПК з психолого-педагогічної та методичної підготовок на базі ПТУ № 1 м. Житомира, ДНЗ "Вище професійне училище № 2 м. Херсона", ДПТНЗ "Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування", Центру професійно-технічної освіти м. Івано-Франківська, Львівського вищого професійного училища ресторанного сервісу і туризму.

Упродовж 2004-2019 рр. було проведено психолого-педагогічну підготовку персоналу, який здійснює професійне навчання працівників на виробництві, для широкого кола підприємств та організацій різних галузей економіки за такими формами:

– очною (Хмельницьке комунальне підприємство "Електро-

транс" (2004 р.); ВАТ "Укрелектроапарат" м. Хмельницький (2007, 2011 рр.); ТОВ "Хекро ПЕТ лтд" м. Хмельницький (2008 р.); Навчально-курсовий комбінат ПАТ "Хмельницькобленерго" (2010, 2011, 2018 рр.); ПАТ "Хмельницькгаз" (2010 р.); Військова частина А2641 (Центр розмінування) м. Кам'янець-Подільський (2012 р.); Навчально-тренувальний центр ВП "Хмельницька АЕС" м. Нетішин Хмельницької області (2013, 2015 рр.); Навчальний центр житлово-комунального господарства Хмельницької обласної ради (2013, 2018 рр.);

– очно-заочною (Навчально-тренувальний центр ВАТ "Одесаобленерго" (2003 р.); ТОВ "Миколаївський глиноземний завод"; ПАО "Чорноморський судноремонтний завод"; ДП "Навчальний центр ПрАТ "МЕТЦ""; ПП "Ремиз"; Навчальний центр ТОВ "ГемесЮг"; ТОВ "Центр спецпідготовки "Сакура" Миколаївської області (2013 р.));

– кореспондентською (Хмельницька філія ПАТ "Укртелеком" (2011 р.); Вінницька філія ПАТ "Укртелеком" (2011 р.); ТОВ "Ільїчівський судноремонтний завод" (2013 р.));

– дистанційною (Навчально-тренувальний центр морської охорони Державної прикордонної служби України (Ізмаїльський загін Одеської області (2011, 2014, 2016 рр.); ПП "Херсонський морський тренажерний центр "Марін про Сервіс" Херсонської області" (2012, 2018 рр.); ПП "Ізмаїльський морський тренажерний центр Марін про Сервіс Одеської області (2012 р.); Хмельницьке комунальне підприємство "Електротранс" (2013 р.); Військова частина А2641 (Центр розмінування) м. Кам'янець-Подільський (2015 р.); ДП "Одеська залізниця", Центр професійного розвитку персоналу (2013, 2016, 2019 рр.); ТОВ "Центр підготовки моряків "Авант" Одеської області" (2014 р.); ДП "Навчально-курсовий комбінат "Одесбуд"" (2014, 2015 рр.); ДП "Навчально-виробничий комбінат ТОВ "Да-Допомога" Вінницької області" (2016 р.); Аварійно-рятувальний загін спецпризначення Управління державної служби надзвичайних ситуацій України у Житомирській області (2018 р.); Аварійно-рятувальний загін спецпризначення Управління державної служби надзвичайних ситуацій України у Хмельницькій області (2018 р.); ТОВ "Лемтранс", Дніпропетровська філія

ООО "Лемтранс" Київ (2018 р.); Аварійно-рятувальний загін спецпризначення Управління державної служби надзвичайних ситуацій України в Одеській області (2019 р.); ТОВ "Міжнародний морський тренажерний центр" Одеської області (2019 р.));

– очно-дистанційною (ПрАТ "Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат", 2019 р.).

Громадянське виховання учнів ЗП(ПТ)О у Хмельницькій області є наскрізним процесом, весь освітній процес насичений різними аспектами громадянського виховання та здійснюється через предмети суспільно-гуманітарного та художньо-естетичного циклу. При складанні планів виховної роботи ЗП(ПТ)О формується окремий розділ "Громадянське виховання", який відповідає змісту громадянського виховання.

Основними напрямами роботи та методами громадянського виховання в ЗП(ПТ)О є: проведення виховних годин, лекцій: "Державні та народні символи України", "Права людини та її правова культура", "Політична культура учнів", "У чому важливість молодіжних організацій для формування громадянського суспільства в Україні", "Дякуємо вам за сміливість і відвагу!", "Їх дух незламний та безсмертний подвиг накреслив шлях до мирного життя" та ін.; відзначення пам'ятних дат (заходи, присвячені річниці утворення УПА, річниці створення ЗУНР, відзначення Дня української писемності та мови, вшанування Дня пам'яті жертв Голодоморів, святкування Дня Збройних сил України, відзначення Дня Соборності України, заходи до Міжнародного дня захисту дітей, Дня Героїв Небесної Сотні, Дня захисників і захисниць України та багато інших); зустрічі здобувачів освіти з учасниками бойових дій; організація щорічного відкритого зльоту обласних рад лідерів учнівського самоврядування професійної (професійно-технічної) освіти; участь учнівських команд у Всеукраїнській дитячо-юнацькій військово-патріотичній грі "Сокіл" ("Джура"); проведення "круглих столів": "Повага до закону", "Розуміємо права людини" та ін.; проведення волонтерських акцій: "Подаруй радість дітям", "Дорогою Святого Миколая", "Подаруй тепло солдату", "Солодке серце", "Серце до серця", "Великдень від Заходу до Сходу", "Голос миру", "Ангели пам'яті"; акція-флеш-

моб серед ЗП(ПТ)О Хмельницької області "Передача паперових кораблів в підтримку військовополонених моряків"; розроблення та реалізація проєктів "Герої не вмирають!", "Вишивка – мій оберіг", "Писанкові дерева і площі" (Шепетівський професійний ліцей); оформлення книжкових виставок, тематичних полиць щодо стану та розвитку громадянського суспільства "Місцеве самоврядування", "Вчимося бути громадянами", "Громадянське суспільство і правова держава", "Право: знати, розуміти, дотримуватись", "Права і свобода людини", "Демократична держава та її цінності", "Громадянське суспільство"; участь викладачів ЗП(ПТ)О у роботі громадських організацій з патріотичного та історико-культурного виховання молоді; участь педагогічних працівників, здобувачів освіти в громадських міських та районних заходах щодо вшанування пам'яті загиблих, учасників ліквідації аварії на ЧАЕС, афганській, російсько-українській війнах та інших міжнародних військових конфліктах.

Пріоритетною складовою в організації громадянського виховання є національно-патріотичне виховання учнівської молоді, яке реалізується через виховні заходи й акції: на допомогу учасникам АТО та українській армії; спортивно-розважальні свята "Козацькі забави"; учнівські історичні марафони; тренінги для учнів та викладачів "Разом проти корупції"; діяльність "Школи громадянської освіти"; вшанування пам'яті учасників Революції Гідності та АТО, які віддали своє життя за збереження незалежності і територіальної цілісності України; встановлення на фасадах ЗП(ПТ)О меморіальних дощок бійцям, які загинули в зоні АТО та під час виконання інтернаціонального обов'язку в Афганістані.

Щорічно згідно з планом основних заходів з цивільного захисту та з метою практичного відпрацювання учнями за їхніми віковими категоріями теоретичних знань та навичок з питань цивільного захисту в ДНЗ "Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг" проводиться "День цивільного захисту". Протягом дня працює радіогазета "Знати і вміти", проводяться радіоінформації "Порядок оповіщення населення за сигналом “Увага всім!”", "Сигнали оповіщення цивільного захисту і порядок дій при їх отриманні", "Правила поводження у разі виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів". З метою практичної перевірки здатності учнів діяти за сигналами оповіщення

цивільного захисту проводилися дії за сигналами "Хімічна тривога" та "Навчальна евакуація".

Діяльність навчальних закладів щодо організації позаурочної виховної роботи координує Хмельницький державний центр естетичного виховання учнівської молоді, історія якого налічує 48 років. Щорічно тут функціонують 38-40 гуртків, в яких займаються 600-700 учнів. Ці колективи постійно запрошують на міжнародні, всеукраїнські та обласні фестивалі й конкурси, де своєю майстерністю вони виборюють різні призові місця.

Одним із ключових чинників у забезпеченні якісної підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів є наукове і методичне забезпечення освітнього процесу в ЗП(ПТ)О. Провідною установою, що здійснює науково-методичний супровід діяльності ЗП(ПТ)О області, є Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області.

В умовах реформування освітньої галузі особлива увага в діяльності НМЦ ПТО ПК акцентується на створенні сучасного навчального контенту, оскільки це питання залишається проблемним на державному рівні. Педагогами ЗП(ПТ)О області підготовлено: 4 підручники, які отримали гриф Міністерства освіти і науки України: Луцюк В. І. "Організація і технологія механізованих робіт сільськогосподарського виробництва" (2006); Савчук А. М., Плахтій Д. П., Рущак М. Ю. "Основи охорони праці в системі навчально-виховних закладів" (2007); Давтян В. Г. "Конструкція, експлуатація і технічне обслуговування пасажирських вагонів" (2014); Луцюк В. І. "Агротехнологія" (2014); 5 посібників, які схвалені комісією Міністерства освіти і науки України для використання в ЗП(ПТ)О: Гаврилюк О. О., Дунець Л. М. "Психодіагностика особистості у професійному навчальному закладі" (2009); Царьова Е.С. "Технологія виготовлення столової, постільної білизни, штор, ламбрекенів та аксесуарів" (2014); Царьова Е. С., Гнатюк О. В., Герасимчук Т. П., Козакевич Л. В. "Технологія виготовлення жіночих блузок" (2014); Сиско Н. М. "Психологічна профілактика наркотичної залежності учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2015); Лісіцин В. Д. "Психологічний супровід учнів ПТНЗ, які перебувають у тривожних і стресових станах" (2015).

На регіональному рівні лише впродовж 2014-2018 рр. педагогами системи ПТО створено 283 найменування навчально-методичної літератури, які схвалені до використання у ЗП(ПТ)О області науково-методичною радою НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області: 1 підручник, 1 електронний підручник, 9 електронних навчальних посібників, 48 навчальних посібників, 27 навчально-методичних посібників, 22 методичні посібники, 10 навчально-наочних посібників, 4 навчально-практичні посібники, 62 збірники, 25 робочих зошитів, 4 навчально-методичні комплекси, 6 словників, 7 довідників, 13 практикумів, 29 інструктивно-методичних матеріалів, 9 методичних вказівок і розробок, 6 опорних конспектів.

Важливим напрямом діяльності НМЦ ПТО ПК є координація дослідно-експериментальної роботи у ЗП(ПТ)О області. Впродовж 1996-2019 рр. у системі ПТО регіону проведено 10 експериментів всеукраїнського рівня, 17 – регіонального рівня, працювало 6 обласних експериментальних лабораторій.

Наразі під науковим керівництвом Інституту ПТО НАПН України функціонує експеримент всеукраїнського рівня на базі ДНЗ "Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького" і Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області з теми "Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності".

Упродовж 2017-2019 рр. на базі ВПУ № 25 м. Хмельницького проводився експеримент всеукраїнського рівня з теми "Формування кар'єрної компетентності майбутніх кваліфікованих фахівців у ПТНЗ".

Під науковим керівництвом НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області упродовж 2015-2018 рр. у ЗПО області проводилися педагогічні експерименти регіонального рівня за темами: "Організація внутрішньоучилищного контролю за навчально-виробничою діяльністю" на базі ДНЗ "Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг", ДНЗ "Подільський центр професійно-технічної освіти" та "Організація професійно-практичної підготовки в умовах виробництва" на базі ДНЗ "ВПУ № 11 м. Хмельницького", ДНЗ "Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг",

ДНЗ "Волочиський промислово-аграрний професійний ліцей".

У 2017-2019 рр. було проведено експеримент всеукраїнського рівня за темою "Формування кар'єрної компетентності майбутніх фахівців у професійно-технічному навчальному закладі" на базі Вищого професійного училища № 25 м. Хмельницького.

Триває експеримент всеукраїнського рівня за темою "Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності" на базі ДНЗ "Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького" та Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (2019-2021 рр.).

Для забезпечення якісного супроводу безперервного професійного розвитку педагогів налагоджено соціальне партнерство з провідними інститутами Національної академії педагогічних наук України, Інститутом модернізації змісту освіти МОН України, Державним підприємством "Міжгалузевий навчально-атестаційний центр Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України", галузевими асоціаціями, громадськими організаціями з метою запровадження інноваційного змісту, форм та методів навчання, успішних освітніх практик.

Результати співпраці НМЦ ПТО ПК з Інститутом ПТО НАПН України щодо впровадження освітніх інновацій, підвищення рівня професійної компетентності педпрацівників отримали позитивну оцінку на засіданні відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН, яке відбулося у травні 2016 р., а вибудувана система партнерської взаємодії рекомендована до поширення і впровадження у НМЦ ПТО інших регіонів.

Важливим напрямом роботи НМЦ ПТО ПК є організація і проведення конкурсів фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О. Так, упродовж 2017-2018 рр. 4 учні стали переможцями Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності та отримали стипендію Президента України з професій: "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" (II місце), "Перукар" (IV місце), "Столяр будівельний" (II місце), "Кравець" (VI місце). У Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" у 2017 р. 3 учні вибороли призові місця у

компетенціях: "Облицювальні роботи" – ІІІ місце (бронзова медаль); "Кондитерське мистецтво – диплом І ступеня (модуль "Робота з карамелі") та диплом ІІ ступеня (модуль "Художня робота з тіста"). А у 2018 р. – І місце у компетенції "Перукарське мистецтво"; ІV місце – у компетенції "Слюсарні роботи"; VІ місце – у компетенції "Зварювальні роботи". За підсумками Міжнародного конкурсу молодих зварників "Золотий кубок Лінде" (Республіка Чехія) здобувачі посіли: у 2017 р. – ІV місце, у 2018 р. – V та ІХ місця, у 2019 р. – VІІ місце.

Про високий рівень навчально-виховного процесу в ЗП(ПТ)О Поділля свідчить їхня участь у різних виставках та відзнаки міжнародних, всеукраїнських і регіональних конкурсів.

За результатами участі в Міжнародних виставках "Сучасні заклади освіти" та "Інноватика в сучасній освіті" впродовж 2010-2019 рр. установи і заклади ПТО області вибороли 22 золоті, 23 срібних та 6 бронзових медалей, 7 дипломів лауреатів І ступеня та 7 дипломів лауреатів ІІ ступеня, один заклад отримав Гран-прі "Лідер професійно-технічної освіти України".

У 2013-2018 рр. 10 учнів стали переможцями Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів ПТНЗ та стипендіатами Президента України: І місце – 3 учні; ІІ місце – 1 учень; ІІІ місце – 2 учні; ІV місце – 3 учні; V місце – 1 учениця.

З 2011 р. учні ПТНЗ Хмельницької області представляють Україну на Міжнародному конкурсі молодих зварників "Золотий кубок Лінде" в Республіці Чехія.

3 жовтня 2016 р. учні ПТНЗ Хмельницької області беруть участь у Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine". Цей конкурс проводився паралельно з ІІ Міжнародним кулінарним фестивалем "BestCookFest-2016" за рекомендаціями Всесвітньої асоціації кулінарних союзів (Worldchefs) за професійними компетенціями: кондитерське мистецтво, кулінарне мистецтво, ресторанний сервіс.

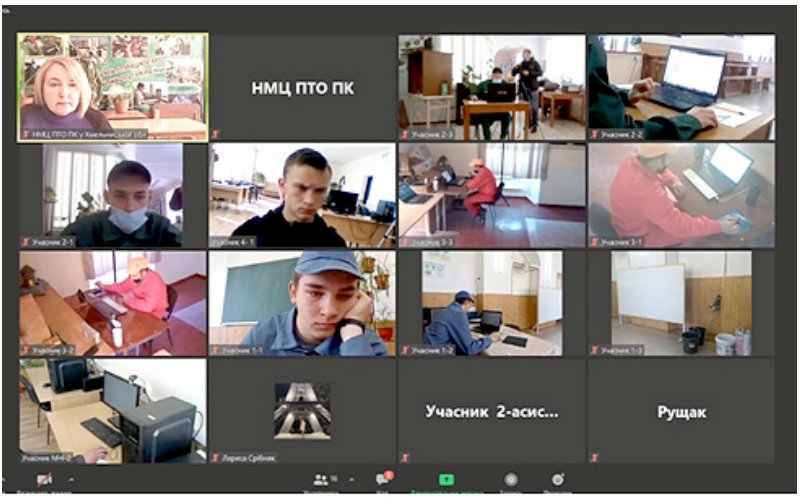
Навчальний семінар "Розроблення робочих навчальних планів за стандартами професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу"

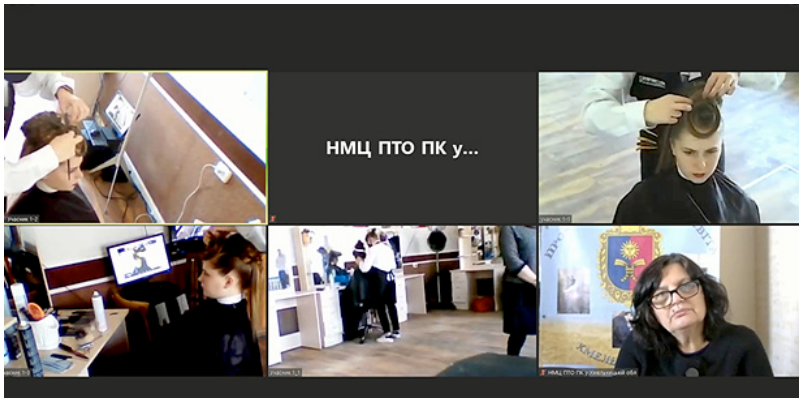
Семінар "Досвід Естонії для підтримки реформи професійної (професійно-технічної) освіти в Україні"

Представники ЗП(ПТ)О Хмельницької області нагороджені золотими медалями у номінації "Модернізація змісту професійної (професійно-технічної) освіти в умовах євроінтеграції України" Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти", 2021 р.

Проведення онлайн ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Штукатур" серед учнів ЗП(ПТ)О Хмельницької області, 2021 р.

Проведення онлайн ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Перукар" серед учнів ЗП(ПТ)О Хмельницької області, 2021 р.

Реалізація проєктної діяльності ЗП(ПТ)О Хмельницької області, 2021 р.

Реалізація міжнародного грантового проєкту "Трансфер знань про органічне землеробство та зміну клімату в сільському господарстві", 2021 р.

Профорієнтаційні тури ВПУ №11 м. Хмельницького з випускниками загальноосвітніх шкіл, 2021 р.

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

Система професійної (професійно-технічної) освіти в Черкаській області охоплює заклади професійної (професійно-технічної) освіти, відділ професійно-технічної освіти Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Черкаській області.

Станом на 2019 р. ПОН (ППОН, НПН) здійснювалось у ЗП(ПТ)О, з них: 19 ЗП(ПТ)О II-III атестаційних рівнів та 2 центри ПТО при установах виконання покарань; 67 закладів професійної (професійно-технічної) освіти інших форм власності.

Учні та слухачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти області навчаються за 109 професіями. Щорічно державні ЗП(ПТ)О випускають близько 4 тис. кваліфікованих робітників, з яких 82 % одержують кваліфікацію з двох-трьох професій. Окремими закладами застосовувались елементи дуальної системи підготовки кваліфікованих робітників.

Головним управлінням розроблена Регіональна програма розвитку професійно-технічної освіти Черкащини на 2012-2015 роки. Вона спрямована на реалізацію державної політики у системі професійно-технічної освіти з урахуванням попиту населення та реальних потреб регіону.

Професійна (професійно-технічна) освіта області представлена 21 державним закладом професійної (професійно-технічної) освіти, що підпорядковані Міністерству освіти і науки України та 67 закладами професійної (професійно-технічної) освіти інших форм власності і підпорядкування. Щороку контингент державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти області зменшується. Якщо в 2017 р. контингент державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти області становив 7761, то у 2018 р. – 6906 учнів, а у 2019 р. – 6759 учнів.

У 2018 р. контингент учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Черкаської області, які навчаються на базі повної загальної середньої освіти, становив 1864 учні; тих, які здобувають повну загальну середню освіту у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Черкаської області – 4926 осіб. Кадровий склад 21 закладу професійної (професійно-технічної) освіти Черкаської області у 2018 р. налічував 798 педагогічних

працівників, серед яких 400 майстрів виробничого навчання та 398 викладачів загальноосвітніх та спеціальних предметів.

Учні та слухачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти області навчаються за 109 професіями. Щорічно державні ЗП(ПТ)О випускають близько 4 тис. кваліфікованих робітників, з яких 82 % одержують кваліфікацію з двох-трьох професій.

Навчально-виробничий процес у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у 2018 р. забезпечували 994 педагоги: 223 викладачі загальноосвітньої підготовки, 194 викладачі спеціальних предметів, 400 майстрів виробничого навчання, 177 інших педагогічних працівників (методисти, психологи, вихователі, керівники гуртків). В області значна увага приділяється постійному зростанню якісного складу викладачів професійної (професійно-технічної) освіти. Так, у 2017-2018 н. р. курси підвищення кваліфікації пройшли 129 педагогічних працівників. Стажування в умовах сучасного виробництва пройшли 146 педагогічних працівників, з них 138 – на різних підприємствах області. Оволоділи сучасними виробничими технологіями і підтвердили (підвищили) робітничу кваліфікацію на базі навчально-практичних центрів профільних ЗП(ПТ)О України 8 осіб.

У 4 навчальних закладах області (ДНЗ "Уманський професійний ліцей", ДНЗ "Смілянський центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів", ДНЗ "Черкаське вище професійне училище ім. Героя Радянського Союзу Г. Ф. Короленка" та ДНЗ "Черкаський професійний будівельний ліцей") створено окремі групи для навчання осіб, які мають фізичні та розумові вади.

З метою наближення практичного навчання до виробничих умов, формування в учнів додаткових професійних компетентностей було створено: навчально-практичний комплекс "Сучасний фермер" (ДНЗ "Лисянський професійний аграрний ліцей"); Міжрегіональний НПЦ сучасних будівельних технологій (ДНЗ "Черкаський професійний будівельний ліцей"); навчально-практичний будівельний центр "Хенкель Баутехнік (Україна)" (ДНЗ "Черкаський професійний ліцей"); навчально-тренувальні комплекси "Веселі солодощі" (ДНЗ "Черкаське вище професійне училище"), "Бучанка" (ДНЗ "Професійно-технічне училище № 31" смт Буки); навчальний пункт автосервісу (ДНЗ "Черкаський профе-

сійний автодорожній ліцей"), навчально-тренувальні кафе (2 ПТНЗ); навчальні сільськогосподарські господарства (8 ПТНЗ) тощо.

Протягом періоду незалежності мережа закладів П(ПТ)О Черкаської області постійно змінювалась. Так, у 1990 р. відбулась реорганізація Канівського середнього професійно-технічного училища № 23 у Вище професійне училище № 23 м. Канева. У 1993 р. відкрито Професійно-технічне училище № 44 с. Васильків Шполянського району Черкаської області. У 1994 р. у результаті оптимізації мережі ПТУ м. Черкаси відбулося об'єднання ПТУ № 21 м. Черкас з ПТУ № 3, також об'єднано ПТУ № 1 та Черкаське середнє професійно-технічне училище № 15. У липні-серпні 1997 р. були реорганізовані ПТНЗ та створені на їхній базі спеціалізовані навчальні заклади: ПТУ № 4 м. Сміла, ПТУ № 5 м. Сміла, ПТУ № 12 м. Сміла у Центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів м. Сміла; ПТУ № 14 м. Городище, ПТУ № 43 с. Мліїв Городищенського району на Професійно-технічне училище №14 м. Городище та Філію професійно-технічного училища № 14 с. Мліїв Городищенського району; ПТУ № 35 с. Степанці Канівського району, ПТУ № 7 с. Бобриця Канівського району на Професійно-технічне училище № 35 с. Степанці Канівського району та Філію професійно-технічного училища № 35 с. Бобриця Канівського району. У цьому ж році було ліквідовано професійно-технічне училище № 34 м. Звенигородки.

У 2003 р. були реорганізовані заклади: Черкаське професійно-технічне училище № 17 на Черкаський професійний ліцей; професійно-технічне училище № 42 с. Мокра Калигірка Катеринопільського району на Мокрокалигірський професійний аграрний ліцей; професійно-технічне училище № 44 с. Васильків Шполянського району на Васильківський професійний ліцей; професійно-технічне училище № 32 смт Лисянка на Лисянський професійний аграрний ліцей; Черкаське професійно-технічне училище № 21 на Черкаський професійний ліцей переробної промисловості; ПТУ № 9 м. Умань на Уманський професійний ліцей; ПТУ № 36 м. Умань на Уманський професійний аграрний ліцей; Корсунь-Шевченківське ПТУ № 33 на Корсунь-Шевченківський професійний аграрний ліцей; Іркліївське ПТУ № 41 на Іркліївський

професійний аграрний ліцей; Золотоніське ПТУ № 40 на Золотоніський професійний ліцей; Черкаське ПТУ № 17 на Черкаський професійний ліцей; Черкаське ПТУ № 13 на Черкаське вище професійне училище ім. Героя Радянського Союзу Г. Ф. Короленка; Черкаське ПТУ № 22 на Черкаський професійний автодорожній ліцей.

У 2004 р. змінено назву Канівське державне вище професійне училище № 23 на Канівське вище професійне училище радіоелектроніки та машинобудування. Надалі з 2004 р. і до сьогодні відбувалась реорганізація, зміна назви, ліквідація багатьох закладів професійно-технічної освіти Хмельницької області. Так, у 2010-2011 рр. професійно-технічні навчальні заклади області були перейменовані на державні навчальні заклади.

У 2016 р. припинено діяльність Державного навчального закладу "Васильківський професійний ліцей" шляхом приєднання до Державного навчального закладу "Мокрокалигірський професійний аграрний ліцей" та змінено тип і найменування на Багатопрофільний регіональний центр професійної освіти у Черкаській області. В 2017 р. було припинено діяльність Державного навчального закладу "Ватутінський професійний ліцей" та приєднано до Багатопрофільного регіонального центру професійної освіти у Черкаській області. У 2018 р. змінено назву Державного навчального закладу "Черкаське вище професійне училище ім. Героя Радянського Союзу Г. Ф. Короленка" на Державний заклад професійної (професійно-технічної) освіти "Черкаське вище професійне училище легкої промисловості".

Наразі підготовка робітничих кадрів у закладах П(ПТ)О області ведеться за 99 професіями, серед яких: "Агент з організації туризму"; "Апаратник пастеризації та охолодження молока"; "Апаратник стерилізації консервів (виробництво фруктових та овочевих консервів)"; "Бетоняр"; "Верстатник деревообробних верстатів"; "Виробник м'ясних напівфабрикатів"; "Вишивальник"; "Декоратор вітрин"; "Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах"; "Електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин"; "Інструктор з індивідуального навчання водінню"; "Каменотес"; "Кулінар борошняних виробів"; "Майстер з виробництва незбираномолочної та кисломолочної продукції"; "Майстер з діагностики та налаго-

дження електронного устаткування автомобільних засобів"; "Машиніст тістообробних машин"; "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування"; "Налагоджувальник технологічного устаткування (електронна техніка)"; "Оператор лінії у виробництві харчової продукції (перероблення фруктів, овочів, олієнасіння та горіхів)"; "Оператор швацького устаткування"; "Розпилювач каменю (оброблення каменю)"; "Сепараторник молока та молочної сировини"; "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування"; "Стропальник"; "Токар-револьверник"; "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорії A1, A2, B1, D1, E1, E2, G1)"; "Тренер коней" та ін.

Для забезпечення інформатизації навчально-виховного процесу у ЗП(ПТ)О функціонує 39 комп'ютерних класів. Усі ЗП(ПТ)О підключені до мережі Інтернет, мають власні сайти. В освітньому процесі ЗП(ПТ)О області задіяно 1007 комп'ютерів. Навантаження на 1 комп'ютер становить 7 учнів. Усі ЗП(ПТ)О мають локальні мережі. У навчальному процесі використовуються 27 мультимедійних установок, які дають можливість використання педагогічними працівниками електронних засобів навчання; кабінети фізики, хімії/біології; 12 ЗП(ПТ)О оснащені новітніми цифровими вимірювальними комплексами зі створення електронних бібліотек.

ЗП(ПТ)О системно впроваджуються інноваційні ідеї та проєкти. Так, у 2005-2007 рр. ДНЗ "Канівське вище професійне училище" здійснював апробацію електронного підручника "Фізика 10 клас"; комп'ютерної програми "Arcon Home 2. Visuelle Architektur"; комп'ютерної програми "КОМПАС-3D V8"; комп'ютерної програми "sPlan". З 2009 р. за сприяння Смілянського міського ЦССДМ та за фінансової підтримки Міжнародної благодійної організації "Партнерство "Кожній дитині"" у ДНЗ "Смілянський центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів" реалізується проєкт роботи молодіжного клубу "Крок до успіху".

У 2017 р. упроваджувалися елементи дуальної форми навчання з професій: "Тісороб; Машиніст тістообробних машин; Пекар" (ДНЗ "Черкаське вище професійне училище" у 4 навчальних групах, 108 учнів), "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (ДНЗ "Іркліївський професійний аграрний ліцей

у 1 групі, 23 учні) та "Швачка; Оператор швацького устаткування" (ДЗ ПО "Черкаське вище професійне училище легкої промисловості" в 1 групі, 9 учнів).

Значна увага в області приділяється розбудові співпраці з партнерами. Зокрема, ДНЗ "Черкаське вище професійне училище будівельних технологій" тісно співпрацює із соціальними партнерами, фірмами-виробниками будівельної продукції, серед яких: Дочірнє підприємство "ГЕРЦ-Україна"; Акціонерне товариство "Корадо"; підприємство з іноземними інвестиціями "Ursa"; промислове підприємство "ЗІП"; товариства з обмеженою відповідальністю: "Фабрика сухих будівельних сумішей "БудМайстер"", "Кап", "Акватерм-Україна GmbH", "Сантехстиль"; представництва "Упонор" та "Grohe" в Україні. Як результат тісної співпраці відкрито Міжрегіональний НПЦ сучасних будівельних технологій та дообладнано НПЦ "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування", який було створено за кошти державного бюджету.

У результаті співпраці з Товариством з додатковою відповідальністю "Сініат" було відкрито НПЦ за професією "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" та НПЦ "Тріора" за професією "Маляр". Крім іншого, разом із партнерами "Тріора" та "Снєжка-Україна" було відкрито 2 відповідні НПЦ з професії "Маляр". ДНЗ "Черкаський професійний ліцей" налагодив співпрацю з фірмою "Хенкель Баутехнік (Україна)", спільно з якою створено Навчально-практичний будівельний центр з технологій "Хенкель Баутехнік (Україна)".

ЗП(ПТ)О області співпрацюють з Головним територіальним управлінням юстиції у Черкаській області щодо проведення правоосвітніх заходів (правових лекторіїв, зустрічей, круглих столів, всеобучів, тижнів права тощо), Всеукраїнським фондом ім. В. Затуливітра, Черкаським обласним об'єднанням громадської організації Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Т. Шевченка; спільно з Черкаською обласною Спілкою ветеранів Афганістану проводять обласні фестивалі патріотичної пісні "Пам'ять єднає покоління", "Час вибрав нас".

У результаті співпраці ДНЗ "Черкаське вище професійне училище" із ТОВ "Черкасихліб-ЛТД" з 2017 р. розпочато впровадження елементів дуальної форми навчання з професій "Тісторо6:

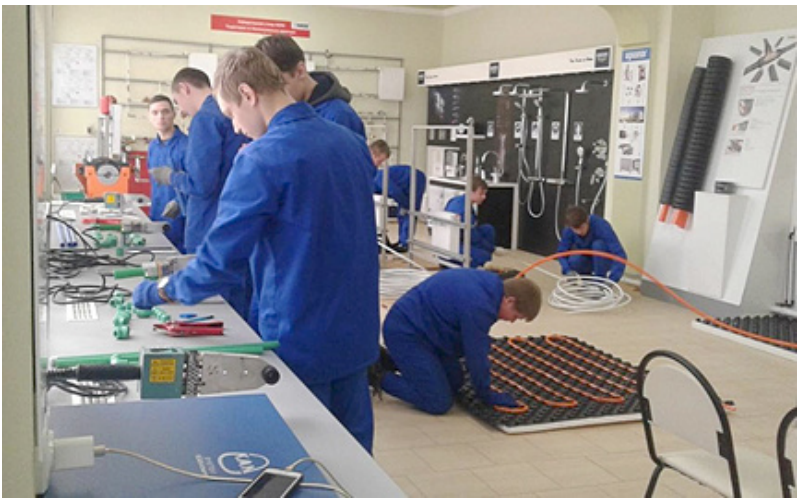
Машиніст тістообробних машин: Пекар".

ДНЗ "Звенигородський центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів" співпрацює з ПрАТ "Звенигородський сироробний комбінат" з 1982 р. Підприємство надає можливість учням ознайомлюватись із сучасним обладнанням, вивчати передові технології та запроваджувати елементи дуальної форми навчання з професій "Сировар", "Маслороб" та ін.

У результаті співпраці ДНЗ "Канівське вище професійне училище" з ТОВ "Магнітприлад" заклад впроваджує елементи дуальної форми навчання за професіями "Верстатник широкого профілю" та "Оператор верстатів з програмним керуванням".

Із 2017 р. ДНЗ "Лисянський професійний аграрний ліцей" налагодив співпрацю з науково-виробничою фірмою "Урожай". Підприємство сприяє оновленню та осучасненню машинно-тракторного парку закладу освіти та здійснює матеріальну підтримку обдарованих учнів.

Із вересня 2017 р. на базі НПЦ сантехнічного обладнання й

Учні ДНЗ "Черкаське вище професійне училище будівельних технологій" у навчально-практичному центрі працюють із сучасним санітарно-технічним обладнанням ДП "ГЕРЦ-Україна", 2018 р.

устаткування соціальним партнером закладу освіти ТОВ "Сантехстиль" започатковано роботу Академії для монтажників будівельної галузі міста та учнів професії "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування".

У рамках діяльності Академії щорічно проводяться заняття з фірмами-виробниками сучасного санітарно-технічного обладнання, а саме: ДП "Герц– Україна" (Австрія), "Rehau" (Німеччина), "Wavin Ekoplastik" (Чехія), "Salus Controls" (Велика Британія), "Grohe", "Vaillant", "Bosch" (всі три – Німеччина), "Dantoss" (Данія), "Uponor" (Фінляндія), окремі з яких є соціальними партнерами закладу освіти.

ДНЗ "Черкаський професійний ліцей" налагодив плідну співпрацю з гіпермаркетом "Епіцентр", технічні консультанти якого щорічно проводять семінари і майстер-класи на тему "Внутрішнє опорядження будівель" для учнів базового закладу освіти та всіх охочих. Щорічно проводиться семінар-практикум "Механізоване штукатурення поверхонь" із соціальним партнером – компанією "Термінал-М" торгової марки "Siltek", під час якого майстри виробничого навчання та учні базового закладу освіти відпрацьовують практичні навички механізованого штукатурення з використанням сучасних штукатурних машин.

Спільно із роботодавцями, обласним НМЦ ПТО, сектором Відділення змісту професійно-технічної освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, працівниками закладів П(ПТ)О області було розроблено низку професійних стандартів, зокрема: Державний стандарт ПТО 8272.2.D15055-2006 з професії "Сировар" (розроблений спільно працівниками професійно-технічного училища № 16 м. Звенигородки Черкаської області, ВАТ "Звенигородський сиркомбінат" Черкаської області); ДСПТО 7132.1.F0.45.4-008 з професії "Лицювальник-плиточник" (розроблений спільно працівниками професійно-технічного училища № 15 м. Черкаси, ЗАТ БМФ "Житлобуд-1", ПП "Надія", управління капітального будівництва Черкаського міськвиконкому); ДСПТО 7413.1. DA.15.50-2009 з професії "Сировар-майстер" (розроблений спільно працівниками ПТУ № 16 м. Звенигородки Черкаської області, ВАТ "Звенигородський сиркомбінат" Черкаської області); ДС ПТО 8272.2. DA.15.50-

2009 з професії "Маслороб" (розроблений спільно працівниками ПТУ № 16 м. Звенигородки Черкаської області, ВАТ "Звенигородський сиркомбінат" Черкаської області); ДСПТО 8290.1.DL.32.00-2011 з професії "Слюсар-складальник радіоелектронної апаратури та приладів" (розроблений спільно працівниками Черкаського професійного ліцею, Асоціації "Інформсистема", ДП НДІ "Акорд", ПП "Педан" Черкаської області); ДС ПТО 8275 DA.15.30-2012 з професій "Оператор лінії у виробництві харчової продукції (перероблення фруктів, овочів, олієнасіння та горіхів)" (розроблений спільно працівниками ДНЗ "Черкаське вище професійне училище", Черкаської філії СТОВ ім. Шевченка, Департаменту професійно-технічної освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України); ДСПТО 7231.0G.50.20-2013 з професії "Слюсар з паливної апаратури" (розроблений спільно працівниками ДНЗ "Корсунь-Шевченківський професійний ліцей", сільськогосподарського товариства "Злагода"); ДС ПТО ДСПТО 8211.DM.28.52-2013 з професії "Токар-револьверник" (розроблений працівниками ДНЗ "Уманський професійний ліцей"); ДСПТО 7321.DM.26.20-2014 з професії "Виробник художніх виробів з кераміки" (розроблений спільно працівниками ДНЗ "Канівське вище професійне училище", РК "Цех реклами"); ДС ПТО 8272.C.10.51-2015 з професії "Сировар" (розроблений спільно працівниками ДНЗ "Звенигородський центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів" Черкаської області, ПАТ "Звенигородський сироробний комбінат" Черкаської області); ДСПТО 8272.C.10.51-2015 з професії "Маслороб" (розроблений спільно працівниками ДНЗ "Звенигородський центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів" Черкаської області, ПАТ "Звенигородський сироробний комбінат" Черкаської області); ДСПТО 4144.O.84.11-2016 з професії "Паспортист" (розроблений спільно працівниками ДНЗ "Канівське вище професійне училище", відділу "Центр надання адміністративних послуг" виконавчого комітету Канівської міської ради); ДСПТО 8334.H.52.24-2016 з професії "Водій навантажувача" (розроблений спільно працівниками ДНЗ "Канівське вище професійне училище", Публічного акціонерного товариства "Електромеханічний завод "Магніт", Товариства з обмеженою відповідальністю "Магнітприлад"); ДСПТО

8414.F.42.11-2016 з професії "Машиніст дорожньо-будівельних машин" (розроблений спільно працівниками ДНЗ "Черкаський професійний автодорожній ліцей", Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Черкаській області); ДС ПТО 7241.G.45.20-2017 з професії "Майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів" (розроблений спільно працівниками ДНЗ "Черкаський професійний автодорожній ліцей", Автомобільного заводу № 2 ПАТ АК "Богдан-Моторс", ТОВ "Старк-Моторс"); ДСПТО 07242.S.95.10-2017 з професії "Налагоджувальник технологічного устаткування (електронна техніка)" (розроблений спільно працівниками ДНЗ "Черкаський професійний ліцей", ПП "Sotos", ТОВ "Алпарі-техно"); Стандарт П(ПТ)ТО 8275 С.10.30-2018 з професії "Оператор лінії у виробництві харчової продукції (перероблення фруктів, овочів, олієнасіння та горіхів)" (оновлено на модульно-компетентнісній основі спільно працівниками ДНЗ "Черкаське вище професійне училище", ТОВ "Пономар" м. Черкас).

Як керівники закладів, так і працівники усвідомлюють важливість участі в міжнародних проєктах, що сприяє поширенню управлінських та педагогічних інновацій. Так, протягом 2009-2011 рр. ЗПТО Черкаської області брали участь у проєкті Європейського Союзу TACIS "Підвищення ефективності управління професійно-технічною освітою на регіональному рівні в Україні".

У 2018 р. налагоджено співпрацю ЗП(ПТ)О Черкащини з колегами з професійної школи Манфредіні (Італія, містечко Есте). У березні 2019 р. ДНЗ "Канівське вище професійне училище" налагодив співпрацю з колегами з Вищої школи ім. А. Міцкевича (Польща, м. Хелмно).

З 2018 р. ДНЗ "Черкаське вище професійне училище будівельних технологій" є учасником українсько-швейцарського проєкту "Публічно-приватне партнерство для поліпшення сантехнічної освіти в Україні", який впроваджується Ресурсним центром ГУРТ за сприяння Міністерства освіти і науки України та фінансується Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва і ТОВ "Геберіт Трейдінг". В області приділяється увага виховній роботі серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. На сьогодні важливе значення у формуванні громадянської позиції

молоді мають такі форми і методи, як: залучення учнів ЗП(ПТ)О до участі в доброчинних акціях, волонтерського руху, благоустрою обелісків та могил загиблих воїнів та іншої суспільно корисної діяльності.

Щорічно в закладах професійної освіти проходять благодійні акції у співпраці з благодійним фондом "Серце до серця" зі збору коштів онкохворим дітям.

Важливим напрямом виховної роботи є патріотичне виховання. У ЗП(ПТ)О організовуються зустрічі з учасниками бойових дій, відкриття меморіальних дощок загиблим воїнам АТО – колишнім випускникам закладів; збір благодійної допомоги (продукти харчування, засоби особистої гігієни тощо), виготовлення буржуйок, пристроїв для розмінування "Кішка", плетіння захисних сіток, пошиття одягу. Цікавою формою роботи є проведення вишкільного таборування. Так, на базі ДНЗ "Канівське вище професійне училище" було організовано таборування "Легіонер-2018". У ДНЗ "Іркліївський професійний аграрний ліцей" організовано роботу військово-патріотичного гуртка "Захисник", що

Учні ДНЗ "Черкаське вище професійне училище" проводять майстер-клас "Оздоблення святкової випічки" та "Карвінг" для панянок та кадетів міської гімназії № 9 у рамках регіональної конференції EdCamp-2018

сприяє підвищенню інтересу учнів до здобуття в подальшому військових професій та служби в Збройних Силах України.

З метою виховання почуття патріотизму, національної свідомості, любові до свого народу, його історії, держави, рідної землі, родини, гордості за минуле і сучасне, формування практичних умінь щодо здійснення краєзнавчо-пошукового дослідження подій та постатей у регіональних вимірах національної пам'яті щорічно проводиться обласний конкурс "Стежками історичної та культурної спадщини регіону" серед учнів ЗП(ПТ)О області. У 2018 р. до участі у конкурсі були залучені 214 учнів та 65 педагогічних працівників ЗП(ПТ)О області.

У ЗП(ПТ)О області працюють органи учнівського самоврядування. Зокрема, з 2006 р. у ДНЗ "Жашківський АТПЛ" працює учнівський комітет "ТЕМП" (Талановите Ерудоване Молоде Покоління). Девіз темпівців – "Вивчай, знай і твори прекрасне". У 2013 р. голова учнівського комітету "ТЕМП" Балагута Марина, обрана лідером Черкаської обласної ради учнівського самоврядування, була делегатом на Всеукраїнському з'їзді лідерів учнів-

Волонтерський загін "Милосердя" ДНЗ "Жашківський аграрно-технологічний професійний ліцей" на зустрічі з представниками Жашківської районної та міської організацій ветеранів України, Української Спілки ветеранів Афганістану та громадської організації "Спілка учасників АТО Жашківщини", 2017 р.

ського самоврядування (Київський Палац дітей та юнацтва). З 2017 р. лідером учкому "ТЕМП" є Криворучко Юлія, майстер спорту, переможниця та призер міжнародних змагань із кінного спорту, чотириразова переможниця фіналу відкритих українських змагань з виїздки серед дітей, абсолютний чемпіон України серед юнаків за 2017 р.

Навчально-методичне забезпечення розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в регіоні здійснюється за безпосередньої участі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Черкаській області (далі – НМЦ ПТО у Черкаській області). НМЦ ПТО у Черкаській області працює над методичною темою "Розвиток освітнього маркетингу у системі професійної (професійно-технічної) освіти". Педагогічними працівниками, методистами розроблено методичні рекомендації, посібники, підручники для забезпечення навчально-виробничого процесу (21 робота), методики викладання та дидактичного забезпечення загальноосвітніх предметів (102 роботи), професійної підготовки (217 робіт), національно-патріотичної, виховної,

Голова учнівського комітету "ТЕМП" ДНЗ "Жашківський АТПЛ" Балагута Марина була делегатом на Всеукраїнському з'їзді лідерів учнівського самоврядування, 2013 р.

спортивно-масової роботи (55 робіт); проведено 19 моніторингових досліджень усіх напрямів діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти, визначено сильні та слабкі сторони функціонування, прогнозування та попередження ризиків; розроблено проєкт стандарту професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі з професії "Оператор лінії у виробництві харчової продукції (перероблення фруктів, овочів, олієнасіння та горіхів)" (код 8275); впроваджено оновлені освітні стандарти на компетентнісній основі у сфері П(ПТ)О з робітничих професій; оновлено робочі навчальні плани, зміст існуючих навчальних програм; упроваджено інформаційно-комунікаційні технології, здійснено спрямування предметів теоретичного навчання на профільність та інтегративність, наближення фундаментальних знань до практичного та виробничого застосування; відбувається безперервна система підвищення фахової компетентності педагогічного працівника (218 осіб підвищили кваліфікацію); вивчається, узагальнюється та поширюється кращий перспективний досвід тощо.

Методистами НМЦ ПТО в Черкаській області також здійснюється значна аналітична робота. Так, протягом 2018 р. інформаційно-аналітичною лабораторією та методистами НМЦ ПТО у Черкаській області були вивчені сайти ЗП(ПТ)О щодо розміщення на них методичних матеріалів педагогічних працівників та матеріалів конкурсів, заходів мовно-літературного спрямування; здійснено аналіз учнівських робіт учасників І, ІІ етапів Міжнародних конкурсів мовно-літературного спрямування; аналіз публікацій педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти; проаналізовано: участь випускників ЗП(ПТ)О у зовнішньому незалежному оцінюванні; результати проведення обласних етапів Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О з професій "Кравець", "Муляр", "Електрозварник ручного зварювання", "Продавець продовольчих товарів", "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування"; рівень навчальних досягнень та рівень навченості учнів за підсумками ДПА; рівень навчальних досягнень та рівень навченості учнів за підсумками І семестру та 2017-2018 н. р.; здійснювався аналіз та вивчення матеріалів, які представлені на ви-

ставку "Профтехосвіта Черкащини-2018"; аналіз позаурочної діяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти; рівень залучення учнівської молоді до різних форм позаурочної роботи; кадровий ресурс ЗП(ПТ)О області; аналіз затребуваних професій у Черкаській області; кількісного складу молодих педагогів ЗП(ПТ)О; ефективності роботи обласних методичних об'єднань; аналіз і вивчення матеріалів учасників конкурсу "Учитель року-2019"; результати участі у ІІ етапі всеукраїнських олімпіад з базових предметів учнів ЗП(ПТ)О області. Результати окремих суб'єктів та об'єктів аналітичної діяльності відображені в аналітичних довідках, листах, звітах громадських організацій, анотованих каталогах та містять рекомендації, пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти регіону.

Проводилась обласна виставка педагогічних технологій "Профтехосвіта Черкащини-2018". Активну участь у виставці взяли педагогічні працівники, учні 19 ЗП(ПТ)О та 2 навчальні центри при установах виконання покарань. Уперше долучилися до участі у виставці та представили свої роботи працівники Аварійно-рятувального загону спеціального призначення Управління ДСНС України в Черкаській області. На виставці були представлені 395 методичних розробок, продукція навчально-виробничої діяльності, гурткової роботи, профорієнтаційні матеріали, учнями професійних навчальних закладів продемонстровано 31 майстер-клас із 18 професій.

Значна увага приділяється дослідно-експериментальній роботі. Проводилася дослідно-експериментальна робота за темою "Розвиток освітнього маркетингу в системі професійно-технічної освіти" (2013-2016 рр.).

У березні 2018 р. була підписана угода про науково-методичне співробітництво ДНЗ "Уманський професійний аграрний ліцей" з Інститутом професійно-технічної освіти АПН України. Предметом угоди стала організація і проведення дослідно-експериментальної роботи за темою "Проєктування інформаційно-освітнього середовища професійно-технічних навчальних закладів" (номер державної реєстрації НДР 0115U00285).

ЗП(ПТ)О Черкащини є постійними та активними учасниками

міжнародних виставок "Інноватика в освіті" та "Сучасні заклади освіти". Так, упродовж 2014-2019 рр. у рамках міжнародної виставки "Інноватика в освіті" заклади отримали нагороди – срібні та золоті медалі в номінації "Інноваційні технології виявлення, навчання та підтримки розвитку обдарованих дітей та молоді"; золоті медалі в номінації "Інноваційні форми розвитку професійної компетентності педпрацівників у закладах освіти"; срібну медаль в номінації "Інноваційні підходи в закладах освіти до процесу формування творчої особистості та виховання громадянина-патріота"; золоту медаль в номінації "Інноваційна модель сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти в контексті освітніх реформ", диплом за презентацію досягнень та інноваційних пошуків у реформуванні національної сфери освіти і науки; золоту медаль в номінації "Упровадження інноваційних освітніх і виробничих технологій – ефективний засіб підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів", диплом за активну участь у реформуванні національної системи освіти; срібну медаль в номінації "Інноваційне середовище, нові викли-

На VIII Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти" за роботу "Інноваційні підходи в закладах освіти до процесу формування творчої особистості та виховання громадянина-патріота" колектив ДНЗ "Золотоніський професійний ліцей" було нагороджено срібною медаллю та дипломом, 2017 р.

ки та сучасні рішення"; диплом за активне впровадження у навчальний процес освітніх інновацій та бронзову медаль лауреата конкурсу в номінації "Інновації у використання інформаційно–комунікаційних технологій в освітньому процесі"; срібну медаль у номінації "Інноваційне освітнє середовище: нові виклики та сучасне рішення".

У 2017 р. на XXII обласній педагогічній виставці "Інноваційний пошук освітян Черкащини" колектив ДНЗ "Золотоніський професійний ліцей" отримав диплом за успіхи у популяризації творчих здобутків педагогічних працівників та пам'ятну відзнаку "Імідж освіти Черкащини".

У 2018 р. за результатами фінального етапу VIII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка Олійник Аліна, учениця ДНЗ "Лисянський професійний аграрний ліцей", отримала диплом III ступеня (Наказ МОН України від 04.04.2018 р. № 327). Відповідно до наказу МОН України від 01.04.2019 р. № 418 Драченко Ілона, учениця ДНЗ "Лисянський професійний аграрний ліцей", здобула

Дизайн-студія "Образ" з колекцією моделей "Особлива" ДНЗ "Золотоніський професійний ліцей" (одяг виготовлений майстринями закладу, 2018 р.

перемогу (диплом І ступеня) в ІХ Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.

У 2018 р. учні ЗП(ПТ)О здобули 2 срібні медалі в Міжнародному конкурсі "BestCookFest", І місце в номінації "Оригінальна етнічна основна страва" на Чемпіонаті України з кулінарного мистецтва. Випускниця ЗП(ПТ)О стала фіналісткою проєкту "Король десертів" та увійшла до вісімки кращих кондитерів України. Команда ДНЗ "Черкаське вище професійне училище будівельних технологій" здобула перемогу в заключному етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування", який було реалізовано в межах українсько-швейцарського проєкту "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні" за фінансової підтримки Швейцарської агенції розвитку та співробітництва (SDC) та компанії "Геберіт Інтернешнл Сейлз АГ" (Geberit). Колектив ДЗ П(ПТ)О "Черкаське вище професійне училище легкої промисловості" посів ІІ місце в номінації "Колекції моделей одягу для театрів та музеїв" у ході ІІІ Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "Прорив легкої промисловості". На Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine" учень ДНЗ "Канівське вище професійне училище" здобув ІІІ місце у компетенції "Зварювальні роботи". У листопаді 2018 р. учні цього ж закладу представили свій проєкт-винахід на тему "Пристосування для закріплення деталей на похило-обертовому столі CNC обробного центру з ЧПК" на Всеукраїнському форумі "Innovation market", який проходив у м. Києві під егідою Міністерства освіти і науки та Міністерства економіки України.

Бахімов Сергій, учень ДНЗ "Канівське вище професійне училище" (майстер виробничого навчання Коломієць В.М.) здобув перемогу в компетенції "Зварювальні роботи". Конкурсанта нагороджено медаллю та дипломом за ІІІ місце у Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine-2018"

Учні ДНЗ "Канівське вище професійне училище" Синенко Іван та Олійник Андрій на Міжнародному форумі "Innovation market" із проєктом "Пристосування для закріплення деталей на похило-обертовому столі CNC обробного центру з ЧПК" (майстер виробничого навчання Андрій Нехорошев), 2018 р.

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Професійна (професійно-технічна) освіта Чернівецької області є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури і передбачає формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоспроможності на ринку праці та мобільності, перспектив її кар'єрного зростання упродовж життя.

Для забезпечення комплексного розвитку регіону, його виробничого та соціально-економічного потенціалу, належного життєвого рівня населення області розроблено ряд цільових програм, які передбачають розвиток економіки регіону. Стратегія розвитку Чернівецької області на період до 2020 року розроблена на підставі Законів України "Про засади державної регіональної політики", "Про стимулювання розвитку регіонів" та відповідно до Стратегії сталого розвитку "Україна-2020", Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, Схеми планування території Чернівецької області.

Система професійної (професійно-технічної) освіти області спроможна до реформування і розвитку з урахуванням того, що існує законодавче підґрунтя – Закон України "Про освіту", Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року, Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року.

Підготовку кваліфікованих робітників у Чернівецькій області здійснюють 16 закладів державної форми власності, де навчається 6369 осіб. Серед ЗП(ПТ)О одне професійно-технічне училище, 8 професійних ліцеїв, 6 вищих професійних училищ та навчальний центр при кримінально-виконавчій установі закритого типу. Мережу ЗП(ПТ)О інших форм власності та

підпорядкування формують: 4 міжшкільні навчально-виробничі комбінати, 2 коледжі, 2 заклади ЗСО, 2 навчально-курсові комбінати, 5 автомобільних шкіл та клуби Товариства сприяння обороні України, 4 приватних підприємства, 2 підприємства, які здійснюють підготовку кваліфікованих робітників для власних потреб.

Професійну освіту в ЗП(ПТ)О області державної форми власності здобувають 6369 осіб за 18 галузевими напрямами та видами господарської діяльності з 79 професій та 7 спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший спеціаліст". Понад 75 % професій є інтегрованими.

Найбільше учнів навчається за професіями промисловості (2121), громадського харчування (1618), автомобільного транспорту (1091), сільськогосподарського виробництва (761), будівельної галузі (465), сфери обслуговування (537), швейного виробництва (331).

Підготовку робітничих кадрів для промисловості здійснюють 2 заклади – 965 учнів (12,5 % від загальної кількості закладів), транспорту – 2 заклади – 740 учнів (12 %), будівництва – 2 заклади – 723 учні (12 %), сфери послуг – 2 заклади – 1049 учнів (14 %), громадського харчування – 2 заклади – 1323 учні (15 %), сільськогосподарського профілю – 5 закладів – 1899 учнів (31 %).

Одночасно із здобуттям робітничої кваліфікації 4071 учнів ЗП(ПТ)О регіону (55,8 % від загальної кількості учнів професійно-технічних навчальних закладів області) отримують повну загальну середню освіту; без отримання повної загальної середньої освіти – 66 учнів (8,5 %); на базі повної загальної середньої освіти – 2232 учні (35,7 %), 133 особи здобувають вищу освіту на рівні кваліфікаційних вимог до молодшого спеціаліста.

У ЗП(ПТ)О області здійснюється професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників за великою кількістю професій з галузей: громадського харчування, сільського господарства, транспорту, торговельно-комерційної діяльності, сфери обслуговування, будівельних, монтажних і ремонтно-будівельних робіт, загальних професій електротехнічного виробництва, швейного виробництва, залізничного транспорту та ін.

На базі державних ПТНЗ області "Чернівецький професійний

ліцей сфери послуг" та "Чернівецький професійний ліцей залізничного транспорту" у 2014 р. створено творчі групи з розроблення проєктів державних стандартів професійно-технічної освіти з робітничих професій "Соціальний робітник" та "Черговий стрілочного поста", до складу яких увійшли представники адміністрацій, викладачі спеціальних дисциплін та майстри виробничого навчання вищезазначених професійно-технічних навчальних закладів області, роботодавці-замовники робітничих кадрів, методисти Чернівецького обласного навчально-методичного центру професійно-технічної освіти.

Для забезпечення належної якості професійно-технічної освіти шляхом розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти на базі 5 із 15 ПТНЗ області (33,3 % від загальної кількості) у грудні 2014 р. створено 7 творчих груп з розроблення проєктів державних стандартів професійно-технічної освіти з робітничих професій: "Живописець", "Різьбяр по дереву та бересту", "Реставратор декоративних штукатурок і ліпних виробів" (керівник творчих груп – Андрусяк В. Д., директор Вищого професійного художнього училища № 5 м. Чернівців); "Машиніст екскаватора одноковшового" (Макаревич М. В., в. о. директора Глибоцького професійного ліцею).

На базі ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей сфери послуг" створено творчу групу з розроблення проєкту державного стандарту ПТО з робітничої професії "Діловод". Керівником творчої групи з розроблення Державного стандарту призначено директора ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей сфери послуг" Цимбал О. В.

На базі ПТНЗ області у 2016-2017 н. р. створено творчі групи з розроблення державних стандартів ПТО на компетентнісній основі з таких робітничих професій: "Агент з організації туризму" – на базі Професійно-технічного училища № 8 (керівник творчої групи – Цвірінько Р. С., директор); "Слюсар з ремонту рухомого складу", "Помічник машиніста тепловоза" – на базі ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей залізничного транспорту" (керівник – Сідор В. І); "Електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин" – на базі Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки (керівник – Одайський С. І.).

На базі Вищого професійного художнього училища № 5 м. Чернівців у 2018 р. створено творчу групу з розроблення стандарту П(ПТ)О на основі компетентнісного підходу з робітничої професії "Різьбяр по дереву та бересту" (керівник – Андрусяк В. Д.). Для розроблення стандарту П(ПТ)О з робітничої професії "Живописець" на основі компетентнісного підходу на базі Вищого професійного художнього училища № 5 м. Чернівців у 2019 р. створено робочу групу з розроблення стандарту (керівник групи – Андрусяк В. Д., директор навчального закладу).

Упродовж 2017 р. ЗП(ПТ)О Чернівецької області залучались до розроблення, обговорення та надання пропозицій і зауважень до державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі.

Здійснювалася координація та керівництво роботи творчих груп з розроблення 4 проєктів Державних стандартів П(ПТ)О з робітничих професій на компетентнісній основі, а саме: "Агент з організації туризму" (на базі ПТУ № 8 м.Чернівців); "Слюсар з ремонту рухомого складу" (на базі ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей залізничного транспорту"); "Помічник машиніста тепловоза" (на базі ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей залізничного транспорту"); "Електромеханік з обслуговування та ремонту лічильно-обчислювальних машин" (на базі Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки).

Упродовж року здійснювалась координація обговорення педагогічними працівниками ЗП(ПТ)О та надання пропозицій і зауважень до 8 проєктів державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти (СП(ПТ)О), розроблених творчими групами у 2017 р. з професій: "Штукатур"; "Маляр"; "Кухар"; "Діловод"; "Столяр"; "Касир (на підприємстві, в установі, в організації)"; "Майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів"; "Монтажник гіпсокартонних конструкцій".

Станом на 01.01.2020 р. у Чернівецькій області функціонує 16 ЗП(ПТ)О державної форми власності, з них: 8 професійних ліцеїв, 6 вищих професійних училищ, 1 професійно-технічне училище, 1 навчальний центр при кримінально-виконавчій установі закритого типу.

У 2017 р. на базі Вищого професійного училища № 3 м. Чернівців створено Навчально-практичний центр (НПЦ) з підготовки кваліфікованих робітників професій "Швачка. Кравець. Закрійник", діяльністю якого передбачено підвищення робітничої кваліфікації з основних новітніх швейних технологій.

На базі ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей залізничного транспорту" створено НПЦ сучасного монтажу санітарно-технічних технологій, діяльністю якого передбачено підвищення робітничої кваліфікації фахівців та вдосконалення практичної підготовки учнів, слухачів навчального закладу, студентів вищих навчальних закладів з основних новітніх технологій з професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування".

У 2018 р. створені НПЦ, і в цей перелік входить ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей автомобільного сервісу" за напрямом підготовки кваліфікованих робітників із професій "Електрозварник ручного зварювання", "Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах", "Зварник".

У 2019 р. створено НПЦ з професій "Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж" та "Слюсар-ремонтник" на базі Чернівецького вищого професійного ліцею радіоелектроніки та Глибоцького професійного ліцею.

Відкриття НПЦ сучасних будівельних технологій на базі ДПТНЗ "Чернівецький професійний будівельний ліцей" у співпраці з ТзОВ "Снєжка-Україна" перебуває на етапі погодження керівництвом компанії.

Реалізація стратегічних завдань модернізації освіти може бути досягнута тільки в процесі постійної взаємодії системи професійно-технічної освіти із зацікавленими соціальними партнерами, а саме: сфер освіти та праці. Успіху можна досягти за рахунок трьох складових: соціального партнерства, стратегічного планування та інвестицій за рахунок соціальних партнерів і власної позабюджетної діяльності.

З метою вдосконалення форм і методів роботи викладачів спеціальних дисциплін, майстрів виробничого навчання з підготовки кваліфікованих робітників ЗП(ПТ)О області, формування відповідних базових та професійних (фахових) компетентностей, активізації простору соціального партнерства з замовниками та

роботодавцями Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Чернівецькій області започатковано проведення семінарів-практикумів, майстер-класів, "круглих столів" для зазначеної категорії педагогічних працівників на базі підприємств роботодавців-замовників робітничих кадрів, соціальних партнерів.

У квітні 2019 р. розпочався експеримент Всеукраїнського рівня "Управління розвитком закладів професійної (професійно-технічної) освіти Чернівецької області на засадах педагогічної логістики", розрахований на 4 роки. Експериментальними майданчиками визначено НМЦ ПТО в Чернівецькій області, Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки та ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей сфери послуг".

Підвищенню рівня професійної підготовки учнів сприяло проведення конкурсів фахової майстерності. У 2017 р. організовано і проведено І-ІІ етапи Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів ЗП(ПТ)О області з таких робітничих професій: "Маляр", "Перукар", "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" і "Кондитер".

У березні 2017 р. у Чернівцях пройшов Міжнародний фестиваль з кулінарного і кондитерського мистецтва "FoodLandBukovina-2017". Це масштабна подія для спеціалістів ресторанного господарства, студентів та учнів профільних навчальних закладів, ЗП(ПТ)О, спеціалізованих шкіл з кулінарного і кондитерського мистецтва.

У лютому-березні 2019 р. здобувачі освіти ЗП(ПТ)О області з професій "Швачка", "Перукар" брали участь у Міжнародних професійних конкурсах країн Балтії "Learn, Know, Do, Can, Show" у Ризькому технікумі туризму та творчої індустрії (RTRIT) у шести номінаціях. Команда здобувачів освіти НПЦ сучасних швейних технологій (ВПУ № 3 м. Чернівців) виборола призові місця у номінації "Мода і стиль" і посіла ІІІ місце.

Міжнародна діяльність визначена поетапністю реалізації складових підписаних угод із зарубіжними спорідненими закладами: Ризьким технікумом туризму та творчої індустрії (Латвія) і Каунаським центром професійного навчання фахівців харчової промисловості і торгівлі (Литва).

Вектор міжнародної співпраці із закладами-партнерами спрямований на розробку проєктів спільної навчально-виробничої діяльності; вступ до європейської асоціації AEHT (Європейська асоціація закладів ресторанного та готельного господарства); участь команди учнів області в Міжнародному проєкті ERASMUS + "ChristmasinEurope-2018".

У червні 2018 р., лютому і червні 2019 р. проведено Міжнародні панельні дискусії "Сучасні тенденції та компетентності VET-освіти – ключові стратегії розбудови успішної професійної кар'єри" за участю споріднених партнерських закладів Литви, Латвії та Молдови.

НМЦ ПТО у Чернівецькій області укладено угоди з Навчально-технічним відділом "Сініат"; ТзОВ "Будівельна фірма "Чернівціжитлобуд"", МКП "Чернівціводоканал", Чернівецьким національним університетом ім. Ю. Федьковича, НУ "Інститут професійно-технічної освіти НАПН України".

Соціальні партнери залучались до проведення методичних заходів. Зокрема, у семінарах, засіданнях обласних методичних об'єднань, секцій, майстер-класах активну участь брали представники Ради Федерації роботодавців у Чернівецькій області, ПП "ЮГРО", КП "Облбібколектор", мережі громадського харчування "OZZI", ресторанів "Гопачок", "Кнаус", салону краси "Green Studio", фірми "Estel", Головного управління національної поліції у Чернівецькій області, Чернівецької обласної наукової універсальної бібліотеки імені Михайла Івасюка, Чернівецької міської централізованої бібліотечної системи, Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області та ін.

У 2017 р. проведено 14 семінарів та обласних методичних об'єднань для викладачів спеціальних дисциплін та майстрів виробничого навчання. У семінарах взяли участь 548 педагогічних працівників, видано 130 сертифікатів.

За сприяння Департаменту освіти і науки обласної державної адміністрації та Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернівецькій області проведено практикоорієнтовані курси підвищення кваліфікації для майстрів виробничого навчання та викладачів спеціальних дисциплін деревообробних будівельних та агропромислових професій за участі працівників навчальних центрів – соціальних партнерів: компанії "Снєжка",

торгових марок "Відарон", "Сініат", обласного агропромислового об'єднання.

Упродовж І семестру 2017-2018 н. р. на базі Навчально-практичного центру сучасних швейних технологій пройшли стажування 8 майстрів виробничого навчання навчальних закладів за галузевим спрямуванням ЗПТО області (6) та держави (ДНЗ "Бердянський машинобудівний професійний ліцей") – 2 особи.

Слухачі освоїли методику розробки моделей жіночих конічних спідниць різних видів та виготовлення комплектів лекал (з використанням системи САПР), ознайомилися з методом наколювання матеріалу при створенні проєкту моделі одягу, властивостями матеріалів, які використовуються при створенні проєктних моделей одягу, сучасними методами внутрішньої обробки жіночого одягу, виконали обробку бічної кишені у чоловічих штанах на сучасному обладнанні.

У 2017 р. розпочато підготовку кваліфікованих робітників за державними стандартами ПТО на компетентнісній основі з професій: "Кравець", "Швачка", "Закрійник". Суттєво оновлено робочі навчальні плани, здійснено забезпечення новітнім обладнанням підготовки кваліфікованих робітників з професій "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування", "Швачка", "Кравець", "Закрійник", упроваджено елементи дуальної форми навчання з професії "Кухар", що потребує опанування педагогічними працівниками сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних та виробничих технологій.

Однією з інноваційних технологій, що активно впроваджується у навчально-виробничий процес ЗП(ПТ)О області, є проблемно-розвивальне навчання (ВПУ № 3 м. Чернівців, ВПУ № 5 м. Чернівців, ПТУ № 8 м. Чернівців, ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей сфери послуг", Чернівецьке ВПУ радіоелектроніки).

Застосування телекомунікаційних технологій надає можливість створити якісно нове інформаційне освітнє середовище з можливістю організації глобальної системи дистанційного навчання. Елементи такого навчання на теренах області успішно впроваджуються ДПТНЗ "Чернівецький професійний машинобудівний ліцей", "Чернівецький професійний ліцей сфери послуг", Чернівецьким вищим професійним училищем радіоелектроніки.

Нині ринок професійних електронних освітніх ресурсів у закладах професійної освіти створюється викладачами ЗП(ПТ)О за координації методистів НМЦ ПТО (ВПУ № 3 м. Чернівців, ВПУ № 5 м. Чернівців, Чернівецький професійний машинобудівний ліцей, Чернівецький професійний ліцей сфери послуг, Чернівецький професійний ліцей залізничного транспорту, Чернівецьке ВПУ радіоелектроніки).

У 2017 р. організовано і проведено І-ІІ етапи Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів закладів професійно-технічної освіти області з робітничих професій "Маляр", "Перукар", "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" і "Кондитер".

У березні 2017 р. Глибоцький професійний ліцей вперше брав участь у Міжнародному фестивалі з кулінарного та кондитерського мистецтва "FoodLandBukovina-2017" у Чернівцях. У номінації "Індивідуальний практичний клас – “сеньйори” – рибна страва" майстер виробничого навчання нагороджена срібною медаллю і дипломом фестивалю ІІ ступеня.

У травні 2017 р. команда учнів Чернівецького вищого комерційного училища КНТЕУ представляла Україну на Міжнародному кулінарному фестивалі в м. Ізмір (Туреччина), де виборола 1 золоту, 4 срібні, 2 бронзові медалі, титул "Краща кулінарна школа року" в номінаціях "Страви з пасти" (Четін Севда Нур – золота медаль), "Страви з телятини" (Саламандик Максим, Якубов Микола, Оліївський Андрій – срібна медаль), "Страви з риби" (Пентескул Михайло – срібна медаль, Ришку Вікторія – бронзова медаль), у номінації "Чорна скриня" (Саламандик Максим, Пентескул Михайло, Ришку Вікторія – бронзова медаль).

28 листопада-02 грудня 2017 р. представники ЗП(ПТ)О та роботодавців області брали участь у Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkills Ukraine".

Команда Чернівецької області виборола такі місця: ІІ місце та срібну медаль у компетенції "Технології моди" (Роговей Каталіна, учениця Вищого професійного училища № 3 м. Чернівців); ІІІ місце та бронзову медаль у компетенції "Сантехніка та опалення" (Шпак Олексій, учень ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей залізничного транспорту"); ІІІ місце та бронзову медаль у компе-

тенції "Перукарське мистецтво" (Куку-Боканча Парасковія, випускниця Школи краси "Slava Studio").

У ЗП(ПТ)О області проходять щорічні творчі звіти, "містечка майстрів", під час яких проводяться майстер-класи, презентації професій, виставки виробів тощо. Учні та педагоги Вищого професійного художнього училища № 5 м. Чернівців щорічно проводять майстер-класи з декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва для учнів пришкільних таборів: прийоми різьби по дереву – XXI спеціалізована виставка "Букдерев-2017" (професія "Різьбяр по дереву та бересту"); майстер-клас на уроці виробничого навчання для викладачів художніх шкіл та шкіл мистецтв області (тема "Пастельний живопис").

Колективи Вищого професійного художнього училища № 3 м. Чернівців та вищого професійного училища № 5 м. Чернівців щорічно беруть участь у міському Петрівському ярмарку, заходах до Дня міста. Глибоцький професійний ліцей щоразу лідирує у заходах до Дня міста Чернівці, в районному фестивалі кондитерів "Медівник" (смт Глибока), Міжнародному кулінарному фестивалі "FoodLandBukovina" та етнофестивалі "Обнова" (м. Чернівці). Велику роль у цьому відіграють вебсайти, інформаційне наповнення яких дає змогу оперативно знайомити користувачів з діяльністю системи професійної (професійно-технічної) освіти області. Для зручності в проведенні робочих груп, семінарів, нарад, отримання консультацій функціонує відеозв'язок.

Аналіз засвідчив системну роботу щодо співпраці із засобами масової інформації: 13 закладів постійно співпрацюють із регіональними телеканалами, здійснено 67 виходів у ефір, із них 51 – з позиціювання професій; у газетах друкувалися матеріали про 15 навчальних закладів (100 %). Лише за 2017 р. надруковано 54 статті, третина з них – із позиціювання професій.

Заклади професійної освіти постійно здійснюють роботу щодо висвітлення інформації на вебресурсах у мережі Інтернет: про проведені заходи; соціальне партнерство ЗПТО і роботодавців; кращий передовий педагогічний досвід; досягнення учнів, педагогічних працівників тощо. Створені блоги обласних методичних об'єднань загальноосвітніх дисциплін, класних керівників, кураторів навчальних груп, вихователів, обласної методичної

секції заступників директорів з навчально-виховної роботи. Найактивніше представляють свою роботу такі заклади освіти: Чернівецькі професійні ліцеї сфери послуг, залізничного транспорту, Вище професійне училище № 3 м. Чернівців, Вище професійне художнє училище № 5 м. Чернівців, Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки, Ставчанський, Глибоцький професійні ліцеї, Сокирянське вище професійне училище.

Велику увагу професійно-технічні заклади області приділяють підвищенню ефективності системи національно-патріотичного виховання учнів. Виховання національних почуттів і патріотизму за допомогою відповідних заходів, історичної освіти, святкування визначних дат, популяризації національних символів, участі в різноманітних громадських акціях патріотичного змісту є одним з основних засобів консолідації української нації. У закладах ПТО впроваджено у виховне середовище проєкт "Дидактичне наповнення виховного простору: визначення теми дня, теми тижня". НМЦ ПТО розроблені методичні рекомендації з відзначення пам'ятних дат та професійних свят у 2018 р.

НМЦ ПТО систематично проводить організацію та координацію заходів, що ілюструють становлення та розвиток української державності (до Дня захисників і захисниць України (Українського козацтва), Дня Соборності України, Дня Буковинського віча, Дня пам'яті героїв Крут, Дня Гідності та Свободи, Дня пам'яті Героїв Небесної Сотні, Шевченківських днів тощо).

У ЗП(ПТ)О склалася традиція вшанування пам'яті загиблих воїнів-учасників АТО – випускників закладів. У Чернівецькому професійному ліцеї автомобільного сервісу, ПТУ № 8, Кельменецькому професійному ліцеї встановлені пам'ятні меморіальні дошки в знак пам'яті про загиблих випускників – воїнів АТО. У Чернівецькому вищому професійному училищі радіоелектроніки, Вищому професійному художньому училищі № 5 м. Чернівців та Чернівецькому професійному будівельному ліцеї розміщені стенди пам'яті.

За ініціативи НМЦ ПТО, з метою виховання в молоді національної гідності, патріотизму на базі Глибоцького професійного ліцею, Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки, Чернівецького професійного машинобудівного ліцею впродовж жовтня 2017-лютого 2018 рр. діяла пересувна виста-

вка "Єдина Україна! Україна – понад усе! “Неоголошена війна”", яку організував священник греко-католицької церкви отець Іван Гопко, волонтер, учасник подій Революції Гідності. На виставці демонструвалися фотоматеріали подій в АТО, малюнки дітей Маріуполя. До огляду виставки були запрошені й долучилися учні ЗНЗ м. Чернівців.

У 2016-2017 н. р. скоординовано участь учнів ЗП(ПТ)О у флешмобах "Тризуб – це Україна", "Global Shevchenko", "Україна – єдина країна", "З Україною в серці!", артмобі "Буковинська писанка" тощо.

Невід'ємною частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози пріоритетним є військово-патріотичне виховання, що зорієнтоване на формування у молоді готовності захищати, а якщо необхідно, то й віддати своє життя за Батьківщину. Проводяться зустрічі з воїнами АТО, уроки мужності, інформаційні години. У закладах ПТО організована співпраця з військкоматами. З метою підвищення престижності служби в Збройних Силах України організовуються зустрічі з працівниками військового комісаріату, які ознайомлюють учнів з умовами служби на контрактних умовах.

Важливою частиною національно-патріотичного виховання є і громадянське виховання, пов'язане з формуванням розвиненої правосвідомості: законослухняності, правової культури, свідомого та відповідального ставлення до виконання своїх обов'язків перед суспільством та державою.

Створена і діє обласна рада учнівського самоврядування ЗП(ПТ)О. У всіх закладах ПТО області працюють ради учнівського самоврядування (учнівські парламенти), розроблені та затверджені їх статути, положення, річні плани роботи. Аналіз роботи засвідчив, що в 11 ЗПТО (73 %) учнівська самоврядна діяльність існує в активній формі. Учні постійно беруть участь в обласних, всеукраїнських, міжнародних конкурсах творчої молоді, благодійних акціях, флешмобах, квестах, волонтерській діяльності (надають допомогу воїнам АТО, відвідують військові госпіталі та лікарні, де знаходяться на реабілітації воїни АТО, дитячі будинки, надають допомогу ветеранам Другої Світової війни, онкохворим дітям, людям похилого віку тощо).

У Чернівецькому професійному будівельному ліцеї учасник

АТО Вишневський М. Ф. проводить навчання учнів із предмета "Захист Вітчизни"; у Чернівецькому вищому професійному училищі радіоелектроніки модернізовано кабінет "Захист Вітчизни"; у Глибоцькому професійному ліцеї зібрано матеріали "Учні Глибоцького професійного ліцею – учасники АТО"; у Вищому професійному училищі № 24 м. Заставна створено кімнату пам'яті учнів училища, які загинули під час військових дій на Сході України.

Налагоджена співпраця з організаціями "Дорогою добра", "Волонтерський рух Буковини", "Щедро", Заставнівською волонтерською сотнею. Проводяться зустрічі з учасниками АТО, Олімпійський день за участі військовослужбовців 300-го механізованого батальйону, військово-спортивний захід "Козацька вдача", виїзд на бойові стрільби з АК під керівництвом учасників АТО, участь учнів у військово-патріотичних організаціях, організація ігор "Години виживання".

Чернівецьке вище комерційне училище КНТЕУ постійно співпрацює з організаціями "Серце до серця", Глибоцьким районним козацьким товариством "Буковинської крайової козацької Січі імені гетьмана І. Мазепи", "Червоний хрест", а учні училища є волонтерами спортивних заходів обласного відділення Національного олімпійського комітету України.

Традиційними в закладах професійної освіти є такі заходи національно-патріотичного виховання: "Тиждень призовника", "Козацькі забави", тематичні години спілкування до Дня партизанської слави, єдиний урок та лінійка до Дня захисників і захисниць України, Дня Гідності та Свободи, Дня пам'яті Героїв Небесної Сотні.

ЗП(ПТ)О області були активними учасниками міжнародних, всеукраїнських та обласних конкурсів, фестивалів, олімпіад.

Упродовж березня-квітня 2017 р. проведено обласний огляд-конкурс "За здоровий спосіб життя". У ІІІ етапі XVIII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика взяли участь 23 учні закладів професійної освіти, перемогу здобули 12 учнів. За результатами конкурсу серед учнів першого курсу І місце посіла учениця Паламар Ганна, учениця ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей сфери послуг", серед учнів другого курсу – Григорович Наталія, учениця Вищого професійного училища № 3 м. Чернівців.

Для забезпечення змістовної позаурочної виховної діяльності

налагоджена співпраця з: обласним центром естетичного виховання "Юність Буковини"; сектором ювенальної превенції управління превентивної роботи Головного управління Національної поліції у Чернівецькій області; службою у справах дітей Чернівецької обласної державної адміністрації; службою у справах дітей Чернівецької міської ради; громадським об'єднанням "Нова сім'я"; обласним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; молодіжним громадським об'єднанням "Сучасник".

Учні та педагогічні працівники ЗП(ПТ)О брали участь в обласному фестивалі дітей та юнацтва "Чисті роси", проведенні Всеукраїнського флешмобу "Дзвін миру" та V Всеукраїнського конкурсу есе "Я – європеєць", у Дев'ятій Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти", міському конкурсі малюнку "Світ без насильства".

Організовано участь учнів ЗПО у регіональних, всеукраїнських та міжнародних заходах, а саме: Міжнародному українсько-литовському конкурсі малюнків "Здай кров заради життя" (І тур – квітень 2017 р., ВПХУ № 5 м. Чернівців – дипломи І, ІІ, ІІІ ступенів); V Всеукраїнському творчому конкурсі "Малюнок, вірш, лист до мами" (січень-травень 2017 р., ВПУ № 3 м. Чернівців, ВПХУ № 5 м. Чернівців, Чернівецьке вище комерційне училище КНТЕУ, Чернівецький професійний ліцей сфери послуг, Чернівецький професійний ліцей залізничного транспорту, Глибоцький професійний ліцей, Кельменецький професійний ліцей); міжнародних флешмобах "Тризуб – це Україна", "Global Shevchenko" (березень 2017 р.); обласних конкурсах, фестивалях ОЦЕВ "Юність Буковини": "Чисті роси", "Галерея мистецтв", "Рідна пісня" (співпраця з ОЦЕВ "Юність Буковини"); інтернет-конференції лідерів учнівського самоврядування з питань правоосвітньої та правовиховної роботи "Сучасні підходи формування в учнівської молоді правової культури"; у підписанні Меморандуму про співпрацю обласної ради лідерів учнівського самоврядування ЗНЗ, ЗПТО та відділення ювенальної превенції управління превентивної роботи ГУНП у Чернівецькій області (квітень 2017 р., співпраця із сектором ювенальної превенції управління превентивної роботи ГУНП у Чернівецькій області); міжрегіональному квесті "СХІД-ЗАХІД. Наркотики – Не моя тема" (вересень 2017 р., співпраця з Чернівецьким міським

благодійним фондом "Нова сім'я" в межах діяльності Партнерської мережі установ та громадських організацій м. Чернівців).

Це і проведення Всеукраїнського тижня права у ЗПТО області, співпраця з управлінням юстиції обласної державної адміністрації, із сектором ювенальної превенції управління превентивної роботи ГУНП у Чернівецькій області, зі службою у справах дітей Чернівецької міської ради).

У всіх ЗП(ПТ)О з метою підтримки та розвитку творчих здібностей обдарованих і талановитих учнів працюють гуртки та студії різних напрямів: гурток вокального та народного співу "Буковинський розмай" (Чернівецький професійний ліцей сфери послуг); театральний гурток "Hollywood", вистави якого висвітлюються на сайті закладу (Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки); у Глибоцькому професійному ліцеї створено краєзнавчий музей, на базі якого працює гурток "Прикладного мистецтва" (керівник гуртка народна майстриня Візнюк Є. Д.); у Чернівецькому вищому комерційному училищі КНТЕУ працюють гуртки з карвінгу і кондитерської ліпки, гуртківці постійно беруть участь в обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах фахової майстерності.

З метою виховання у молоді відповідального ставлення до сімейних цінностей проводиться просвітницька робота Школи підготовки молоді до сімейного життя, в основі якої лежить ознайомлення учнів зі знаннями щодо функцій сім'ї, особливостями установок на сімейне життя, гендерними стереотипами та їх наслідками.

Обласним відділенням Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України серед учнів ЗП(ПТ)О проводяться різноманітні спортивно-масові заходи та змагання. Раз у два роки організовуються спортивні ігри з 12 видів спорту. Традиційно проводяться "Дні здоров'я", "Козацькі забави", туристичні походи у Вищому професійному художньому училищі № 5 м. Чернівців, Професійно-технічному училищі № 8 м. Чернівців, Чернівецьких професійних ліцеях – машинобудівному, залізничного транспорту та Чернівецькому вищому професійному училищі радіоелектроніки, в яких беруть участь до 85-90 % учнів та члени педагогічних колективів.

Педагоги ЗП(ПТ)О Чернівецької області – учасники тренінгу "Ефективна командна робота" в рамках Проєкту "EU4Skills: кращі навички для сучасної України", 2021 р.

Учасники регіонального етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine", компетенція "Зварювальні роботи", 2021 р.

Учасники регіонального етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine", компетенція "Слюсарна справа", 2021 р.

Учасники регіонального етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine", компетенція "Технології моди", 2021 р.

Учасники регіонального етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine", компетенція "Електромонтажні роботи", 2021 р.

Учасники регіонального етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine", компетенція "Перукарське мистецтво", 2021 р.

Тренінг для розробників освітніх стандартів професійної (професійно-технічної) освіти у Чернівецькій області, 2021 р.

Засідання секції голів обласних методичних об'єднань спеціальних дисциплін на тему "Сучасна професійна підготовка майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи", 2021 р.

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Розвиток професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівщини тісно пов'язаний із розвитком економіки регіону. Створення на території області ЗП(ПТ)О різного профілю вимагали специфіка, умови та особливості основних складових сільськогосподарського, промислового виробництв, сфери обслуговування та гостра потреба у кваліфікованій робочій силі. З утворенням Української держави професійно-технічна освіта області трансформувалась у систему, націлену на максимальне використання українських народних традицій, основою яких є працелюбність, відповідальність, творчість, активний пошук нового, прогресивного. Професійна освіта стала важливою соціально-економічною галуззю господарства області, що почала задовольняти потреби людини в оволодінні робітничими професіями відповідно до власних потреб та інтересів і здібностей, а також забезпечення попиту регіону в підготовці робітничих кадрів.

Розвиток П(ПТ)О освіти Чернігівщини відбувається відповідно до регіональних планів і програм, затверджених місцевими органами влади. Зокрема, затверджено Регіональну програму розвитку системи професійно-технічної освіти на 2009-2013 роки "Робітник Чернігівщини"; Регіональну цільову програму розвитку професійно-технічної освіти Чернігівщини на 2011-2015 роки; План розвитку професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівщини на 2016-2018 роки; План розвитку професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівщини на 2019-2021 роки; обласну програму "Молодь Чернігівщини на 2021-2025 роки".

Станом на 1991 рік у Чернігівській області функціонувало 25 професійно-технічних училищ і одна філія. Професійна підготовка здійснювалась з майже 90 професій, деякі з них вже на той час були інтегрованими. Упродовж 15 років кількість закладів професійної освіти залишалась незмінною. Станом на 2005 р. в області функціонувало 3 вищих професійних училища, 13 ліцеїв, 3 професійно-технічних училища, 3 філії та 2 заклади освіти при виправних установах виконання покарань. У 2010 р. підготовку робітничого потенціалу здійснював 21 ЗП(ПТ)О: 3 вищих профе-

сійних училища, 1 центр професійно-технічної освіти, 13 професійних ліцеїв, 2 професійно-технічні училища, 1 філія та 2 освітні заклади при виправних установах виконання покарань.

За роки Незалежності держави було оптимізовано мережу закладів професійної освіти Чернігівщини. Так, у 1997 р. ПТУ № 8 смт Ладан Прилуцького району реорганізовано у Ладанську філію ПТУ № 34 м. Прилуки, яка в 2015 р. об'єднана з Прилуцьким професійним ліцеєм. На початку 2000-х років припинили свою діяльність Тиницьке ПТУ Бахмацького району, Городнянська філія ПТУ № 9 м. Чернігова, Талалаївська філія ПТУ № 32 смт Дігтярі. Відбулась реорганізація шляхом приєднання: до Чернігівського ПТУ № 16 (нині Чернігівський центр професійно-технічної освіти) – ПТУ № 17 м. Чернігова (2000 р.); до Ніжинського професійного аграрного ліцею – ПТУ № 11 м. Ніжина (2009 р.) та Ніжинського професійного ліцею побуту та сервісу (2018 р.); до Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування – ПТУ № 3 м. Чернігова (2000 р.) та Чернігівського професійного ліцею побуту (2018 р.); до Куликівського професійного аграрного ліцею – Замглайського аграрного професійно-технічного училища (2017 р.) та реорганізованого у філію ПТУ № 33 с. Мрин (2018 р.); до Чернігівського професійного будівельного ліцею – ПТУ № 10 (2000 р.), Чернігівського професійного ліцею хімічної промисловості (2013 р.) та Чернігівського професійного ліцею деревообробної промисловості (2018 рік).

Змінювались також статуси та назви закладів освіти. Так, у 1992 році на базі Чернігівського ПТУ № 15 було створено Чернігівське вище професійне училище; у 2002 р. на базі Чернігівського ПТУ № 9 – Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування; у 2006 р. на базі Чернігівського ПТУ № 16 – Чернігівський центр професійно-технічної освіти; у 2007 р. на базі Щорського професійного ліцею лісового господарства – Щорське вище професійне училище лісового господарства (нині, у зв'язку з декомунізацією та перейменуванням населеного пункту – Сновське вище професійне училище лісового господарства). У 2002 р. відбулась реорганізація 8 ПТУ та у 2006 р. – інших 5 у професійні ліцеї.

Протягом кількох попередніх років, унаслідок значного ско-

рочення чисельності здобувачів професійної освіти, кількість ЗП(ПТ)О області оптимізувалась і станом на 2021 р. становить 14, серед яких: 3 вищих професійних училища, 1 центр професійно-технічної освіти, 9 професійних ліцеїв та 1 філія. Крім того, професійну підготовку здійснюють Товариства сприяння обороні України – 16; міжшкільні навчально-виробничі комбінати – 8; міжшкільні ресурсні центри – 1; ЗОШ I-III ступенів – 6; заклади вищої освіти – 4; навчально-курсові комбінати – 11, приватний заклад освіти – автошкола – 1.

Учнівський контингент у 2020-2021 н. р. складав 4429 осіб, 63 % з яких є здобувачами повної зальної середньої освіти. Наразі чисельність педагогічних працівників, які забезпечують освітній процес, становить близько 600 осіб. Підготовка кваліфікованого кадрового потенціалу здійснюється за 14 напрямами і видами господарської діяльності з 60 професій для 6 галузей економіки (промисловість, торгівля і громадське харчування, будівництво, сільське господарство, транспорт, житлово-комунальне господарство і невиробничі види побутового обслуговування населення). Для галузі будівництва та невиробничих видів побутового обслуговування населення ведеться підготовка кваліфікованих робітників з-понад 30 професій, для сільського та лісового господарств, промисловості, транспорту та машинобудування – більше ніж з 10, з кількох професій – для громадської торгівлі та харчової промисловості, учні також освоюють художні промисли та ремесла.

Суттєві зміни в економіці країни вимагають прискорення перебудови структури професій, запровадження стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з компетентнісним підходом.

Паралельно з відкриттям нових професій у ЗП(ПТ)О будувались необхідні лабораторії, облаштовувались навчальні кабінети та майстерні. У ЗП(ПТ)О сільськогосподарського напряму будувались зерно– та овочесховища, ангари для зберігання техніки, спортивні й житлові приміщення та будинки для співробітників. За сприяння спонсорів та за рахунок власних надходжень від навчально-виробничої діяльності протягом останнього часу було придбано 6 автомобілів, 3 комбайни, 12 тракторів та іншої сільськогосподарської техніки, близько 20 одиниць навісного та

причіпного обладнання, верстати, вимірювальні прилади тощо. Відбувалось оновлення побутової техніки в гуртожитках.

Профтехосвітяни Чернігівської області усвідомлюють важливість інноваційної діяльності, спрямованої на впровадження педагогічних, технологічних та управлінських інновацій в освітній процес ЗП(ПТ)О. Основою для інноваційної діяльності, перш за все, є особистий професіоналізм педагога.

Педагогічні працівники ЗП(ПТ)О підвищують рівень своєї кваліфікації шляхом проходження відповідних курсів та стажування. Упродовж останніх трьох десятиліть викладачі загальноосвітніх предметів проходять курси підвищення кваліфікації в Чернігівському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, педагогічні працівники професійної підготовки – в Донецькому, а з 2015 р. – Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти. Донецьким інститутом післядипломної педагогічної освіти інженерно-педагогічних працівників, за ініціативи НМЦ ПТО у Чернігівській області, запроваджено дистанційну форму підвищення кваліфікації, яку й до сьогодні здійснює Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти.

ЗП(ПТ)О області співпрацюють з-понад 110 підприємствами, організаціями, фізичними особами-підприємцями, науковими установами тощо. Більш налагодженим є діалог із сільськогосподарськими та будівельними підприємствами. Така взаємодія надає, насамперед, можливість забезпечення якісної професійно-практичної підготовки учнів в умовах виробництва, де використовується нове обладнання, технології, сучасні прилади, інструменти і матеріали, та в подальшому – успішне працевлаштування випускників.

Важливим напрямом співпраці із соціальними партнерами є осучаснення матеріально-технічної бази закладів, а також створення навчально-практичних центрів галузевого спрямування, метою яких є забезпечення якості у підготовці кваліфікованого, конкурентоспроможного робітника – випускника закладу професійної освіти. Перший такий центр сільськогосподарського спрямування відкрився у 2005 р. у Сосницькому професійному аграрному ліцеї. Сьогодні в області функціонує 12 навчально-

практичних центрів на базі 9 закладів професійної освіти: НПЦ сучасних аграрних технологій (Сосницький професійний аграрний ліцей Чернігівської області, січень 2005 р.); Регіональний навчально-практичний будівельний центр на базі матеріалів "CERESIT" (ДПТНЗ "Чернігівський професійний будівельний ліцей", березень 2005 р.); НПЦ сучасних швейних технологій та дизайну (ДПТНЗ "Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування", січень 2006 р.); НПЦ сучасного автосервісу (ДПТНЗ "Чернігівське вище професійне училище", листопад 2007 р.); НПЦ перукарського мистецтва та декоративної косметики (ДПТНЗ "Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування", жовтень 2008 р.); НПЦ ресторанного сервісу (ДПТНЗ "Чернігівський центр професійно-технічної освіти", березень 2009 р.); Регіональний центр інноваційних будівельних технологій "Кнауф" (Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту, жовтень 2011 р.); Міжрегіональний НПЦ монтажників санітарно-технічних систем та устаткування (Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту, червень 2016 р.); Регіональний НПЦ монтажників санітарно-технічних систем та устаткування (Прилуцький професійний ліцей Чернігівської області, вересень 2017 р.); Регіональний НПЦ зварювальних технологій (ДНЗ "Ніжинський професійний аграрний ліцей Чернігівської області", листопад 2018 р.); Регіональний НПЦ деревообробних технологій (ДПТНЗ "Сновське вище професійне училище лісового господарства", 2019 р.); Регіональний НПЦ з підготовки кадрів для сфери громадського харчування (ДНЗ "Ніжинський професійний аграрний ліцей Чернігівської області", 2020 р.); Регіональний НПЦ електромонтажних технологій та відновлювальної енергетики (Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту, 2021 р.), де учні й слухачі здобувають практичні навички роботи за сучасними виробничими технологіями із застосуванням новітніх матеріалів, обладнання, інструментів у відповідних галузях виробництва.

Навчально-практичні центри також є осередками підвищення кваліфікації для робітників відповідних галузей, у тому числі незайнятого населення та педагогічних працівників. У НПЦ щорічно здійснюється підготовка значної кількості учнів закладів

Регіональний навчально-практичний центр деревообробних технологій

Регіональний навчально-практичний центр з підготовки кадрів для сфери громадського харчування

професійної (професійно-технічної) освіти, педагогічних працівників та слухачів на договірних засадах із фізичними та юридичними особами. Популяризації, підняттю престижу робітничих професій, зручності в пошуку інформації щодо можливості опанування сучасних виробничих технологій у закладах професійної освіти сприяє створена у 2018 р. методистом обласного НМЦ ПТО Сидоренком Романом інтерактивна карта навчально-практичних центрів професійної (професійно-технічної) освіти України (https://bit.ly/2ZQOYk5).

Із 01.09.2018 р. Чернігівським професійним ліцеєм залізничного транспорту на договірних засадах з ТОВ "ТАН" запроваджено елементи дуальної форми навчання в підготовці електрозварників ручного зварювання. Аналогічний процес організовано й Ічнянським професійним аграрним ліцеєм з ПАТ "Ічнянський завод сухого молока та масла", ПрАТ "Ічнянський молочноконсервний комбінат" з професії "Апаратник пастеризації та охолодження молока. Оператор лінії у виробництві харчової продукції (молочне виробництво)".

Для здобувачів професійної освіти Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування на базі швейного виробництва ТОВ "Сівертекс" у лютому 2019 р. відбулось відкриття навчально-виробничої дільниці. Наразі елементи дуальної форми навчання впроваджуються також у Чернігівському вищому професійному училищі, Прилуцькому професійному ліцеї, Сокиринському професійному аграрному ліцеї.

Заклади освіти у співпраці з роботодавцями в супроводі методичної служби області долучаються до розроблення стандартів. Так, у 2006-2008 рр. розроблено проєкти стандартів з професій "Помічник машиніста тепловоза", "Лісник", "Робітник фермерського господарства"; у 2008 р. – "Слюсар з ремонту рухомого складу"; в 2011 р. – "Монтер колії"; в 2012 р. – "Візажист", "Візажист-стиліст", "Апаратник пастеризації та охолодження молока"; в 2013 р. – "Машиніст тепловоза"; в 2014 р. – "Токар"; у 2015 р. – "Маляр", "Столяр", "Оператор швацького устаткування", "Стропальник". На модульно-компетентнісній основі розроблено стандарти з професій: "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування" (2015 р.), "Кравець" (2016 р.), "Елек-

тромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж", "Касир (в банку)" (2017 р.), "Озеленювач" (2018 р.).

Профтехосвітяни Чернігівщини постійно й ефективно співпрацюють з компаніями "Хенкель Баутехнік (Україна)", "Кнауф", КАН Україна, "Геберіт Інернешнл Сайлз АГ", ТзОВ "Снєжка-Україна", ТДВ "Сініат", ПрАТ "Термінал-М", "Кінгспан-Україна" щодо впровадження в освітній процес новітніх матеріалів та виробничих технологій; із селянським фермерським господарством "Колос" щодо впровадження елементів дуальної форми навчання з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва"; громадською організацією "Всеукраїнська організація сприяння навчанню водіїв і безпеці дорожнього руху"; Чернігівським національним технологічним університетом щодо профорієнтації та ступеневого навчання кращих випускників профтехів з підготовки фахівців будівельних спеціальностей, проведення науково-технічних конференцій тощо. Налагоджені стабільні зв'язки із закладами вищої освіти: Національним університетом "Чернігівським колегіум" ім. Т. Г. Шевченка, Чернігівським національним технологічним університетом, Чернігівським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського.

Соціальними партнерами ЗП(ПТ)О області також є низка організацій, закладів та установ. Найбільш активною є співпраця з міськими, обласною, районними соціальними службами для сім'ї, дітей та молоді; службами у справах дітей; міськими, районними, обласним центрами зайнятості; Чернігівською обласною психоневрологічною лікарнею; Чернігівським обласним молодіжним центром; відділом ювенальної превенції Управління превентивної діяльності Головного управління національної поліції у Чернігівській області; Чернігівським місцевим центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги; Центром планування сім'ї при Чернігівському пологовому будинку; клінікою "Дружня до молоді"; Управлінням патрульної поліції у Чернігівській області департаменту патрульної поліції; Чернігівськими навчально-реабілітаційними центрами № 1, № 2; Чернігівським центром соціально-психологічної реабілітації; Чернігівським міським військовим шпиталем.

Надійним партнером у справі виховання здобувачів професійної освіти як свідомо активних громадян незалежної України є Чернігівська обласна рада. Так, із 2017 р. в обласній раді у формі "Відкритої трибуни" проводяться зустрічі лідерів учнівського самоврядування закладів професійної освіти. З метою просвіти учасників освітнього простору, розвитку волонтерської діяльності, професійного становлення заклади професійної освіти області співпрацюють з громадськими організаціями: "Освітній дім прав людини", "RETRIEVAL", "МАРТ", Чернігівським комітетом захисту прав людини, благодійними організаціями "Чернігівська мережа", "Гіппократ", обласною організацією інвалідів ВОІСОІУ, благодійною організацією "Лотос", Чернігівською міською громадською організацією інвалідів "Шанс", організаціями "Голос батьків", "Родина Чернігівщини", "100 % життя".

Професійному вдосконаленню викладачів предмета "Захист Вітчизни", посиленню національно-патріотичного виховання, підготовці молоді до служби у Збройних Силах України сприяє співробітництво з підприємством "Обласний стрілецько-спортивний клуб обласної організації Товариства сприяння обороні України", закладом "Чернігівська автомобільна школа обласної організації Товариства сприяння обороні України", навчальним пунктом аварійно-рятувального загону спеціального призначення УДСНС у Чернігівській області, Восьмим навчальним центром спеціальної служби транспорту Міністерства оборони України, Чернігівською міською організацією Української спілки ветеранів Афганістану. Така співпраця створює можливість ефективної організації навчальної стрільби, проведення семінарів, здійснення шефської допомоги, проведення в учнівських колективах спільних зустрічей.

Як керівники закладів, так і працівники усвідомлюють важливість участі в Міжнародних проєктах, що сприяє поширенню управлінських та педагогічних інновацій. Так, з 1994 р. Чернігівське вище професійне училище започаткувало співпрацю з освітніми закладами Німеччини (м. Меммінген, Баварія). Це освітній центр ім. Кольпінга, Державний комерційний центр ім. Я. Кюнера, професійна школа ім. Йохана Бірвірта. На початку 2000-х років до цієї співпраці долучилися Прилуцький професійний ліцей,

Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту. У 2001 р. вони запровадили співпрацю у сфері підготовки сантехників з використанням технологій фірми Алоїз Мюллер та у сфері електротехніки з колегами з професійної школи ім. Йохана Бірвірта. Із 2006 р. на договірних засадах між "Йохан-Бірвірт-Шуле", "Беруф-Техніше-центр" та Сновським ВПУ лісового господарства майстри виробничого навчання училища проходили стажування за європейськими технологіями у сфері деревообробки.

У 2009 р. Сновським ВПУ лісового господарства укладено договір з освітнім закладом Sultanahmet Teknik Okullari (Туреччина) про співпрацю з обміну досвідом. Учні та майстри виробничого навчання училища з професії "Столяр, верстатник деревообробних верстатів" відвідали заклад Стамбулу, ознайомилися з умовами навчання, матеріально-технічною базою. Цього ж року училище розпочало співпрацю із закладами освіти Гомельської області (Білорусь) з обміну досвідом щодо підготовки кадрів для лісової та деревообробної галузей. У 2017 р. у місті Маєнфельд (Швейцарія) на базі професійного закладу проходив 16-й щорічний європейський чемпіонат "EuropeanChampionshipinForestrySkills-2017" серед освітніх закладів, що здійснюють підготовку кадрів для лісогосподарської галузі, учасниками якого стали команди з 18 країн світу, в тому числі й Сновського ВПУ.

3 вересня 1997 р. на основі консультаційної програми Трансформ-Україна-1996, у рамках спільного німецько-українського проєкту у сфері професійної освіти на базі Чернігівського вищого професійного училища створено Навчально-тренувальний центр з підготовки фахівців з підприємницької діяльності, який згодом увійшов до Асоціації навчально-тренувальних фірм України "Централь".

Із початку 2007 р. і до сьогодні Чернігівський центр професійно-технічної освіти у партнерстві з благодійною асоціацією "Піренеї Комменж" (Сен-Бертран-де-Комменж, Франція) бере участь у проєкті "Спільна справа – спільне майбутнє".

Із 2013 р. у рамках українсько-німецького проєкту "Професійна освіта в будівельній галузі України" Чернігівський професійний будівельний ліцей співпрацює з освітніми професійними закладами м. Меммінген. Метою проєкту є обмін досвідом, у

тому числі, щодо впровадження дуальної системи освіти.

Із 2014 р. Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту є учасником проєкту "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні", що фінансується Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва (SDC) у партнерстві з компанією "Геберіт Інтернешнл Сейлз АГ", у рамках реалізації якого в 2016 р. створено Міжрегіональний навчально-практичний центр з підготовки монтажників санітарно-технічних систем та устаткування.

Методичну допомогу освітньому процесу в регіоні надають 14 методичних кабінетів закладів професійної освіти, роботу в яких організовують 14 методистів. У Чернігівській області до 2000 р. функціонував обласний методичний кабінет, який у 2000 р. шляхом об'єднання з Чернігівським обласним будинком художньої і технічної творчості профтехосвіти реорганізовано у Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Чернігівській області (НМЦ ПТО). Для налагодження з методичними службами та представниками адміністрацій закладів ефективної комунікації НМЦ ПТО запровадив щомісячні (перший понеділок місяця) віртуальні методичні години у формі вебінарів, на яких здійснюється спільне планування методичної роботи Навчально-методичного центру й закладів, підводяться підсумки реалізації спланованих заходів.

Важливою ланкою діяльності методичного центру є виховна робота з учнівською молоддю. Щоквартально проходять засідання клубного об'єднання "Ровесник" для учнів-сиріт та учнів, позбавлених батьківського піклування закладів міста Чернігова, до якого залучаються працівники різних установ. У ЗП(ПТ)О області щороку працює близько 70 гуртків, де займаються більше 1300 учнів, із них близько 200 належать до категорії учнів-сиріт та учнів, позбавлених батьківського піклування.

Система громадянської освіти, що сформувалася в освітньому просторі Чернігівщини, спрямована на розвиток активної громадянської позиції, вмотивованості щодо безпосередньої участі в громадському житті й демократичних перетвореннях, поваги до прав людини. Важливу роль у формуванні навичок перебування молоді в соціокультурному просторі відіграє учнівське самоврядування, яке успішно функціонує в закладах професійної освіти.

У Чернігівському центрі професійно-технічної освіти реалізацію громадянського виховання здобувачів професійної освіти забезпечують центри учнівського самоврядування закладу "Перспектива", "Правова вітальня", "Психологічний всеобуч", "Кафедра здоров'я", "Етнолог", "Культура дозвілля", бібліотечний клуб "Етикет".

У навчальних закладах проходять патріотичні флешмоби, зустрічі з учасниками та волонтерами ООС, випускниками – учасниками АТО та ООС. З метою увічнення пам'яті випускників закладів професійної освіти Чернігівщини, які загинули в ході бойових дій у зоні АТО, у шести закладах встановлено 11 меморіальних дощок.

Із 17 листопада 1997 р. на базі Ніжинського професійного аграрного ліцею функціонує юнацька організація "Січовий полк імені М. Кривоноса", діяльність якої спрямована на творче продовження козацьких звичаїв і традицій у сучасних умовах, вироблення в кожного учня прагнення розвивати в собі кращі людські риси українського патріота. Щороку на свято Покрови проводиться Велика Козацька Рада з нагоди посвяти учнів новонабраного контингенту в козаки. При бібліотеці ліцею активно функціонує клуб "Козацька літератка". Напередодні Дня захисників і захисниць України члени клубу проводять засідання, на якому ознайомлюються з життєвими шляхами відомих українських гетьманів та ватажків, з їхніми героїчними подвигами, жертовністю в ім'я України.

НМЦ ПТО Чернігівської області захистив проєкт та плідно співпрацює з міжнародною неприбутковою благодійною організацією США Sublimitas, яка розробляє і реалізує на місцевому рівні програми, що забезпечують освітні потреби дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Ця організація реалізувала освітню програму "Прокладаючи шлях до університету" серед учнів-сиріт закладів профтехосвіти м. Чернігова.

НМЦ ПТО також здійснює інформаційно-просвітницьку діяльність. Так, на сайті методслужби постійно оновлюється інформація інтерактивної карти "Роботодавці ЗПО Чернігівщини", доповнюється профорієнтаційний портал (https://sidorenko7roman.wixsite.com/proforientacia). Функціонує сайт НМЦ ПТО у Чернігівській області (https://nmcptocn.pp.ua/). На початку

2018 р. для педагогічних працівників започатковано короткострокові курси дистанційного навчання при НМЦ ПТО у Чернігівській області (https://goo.gl/h7yYPu).

У 2018 р. НМЦ ПТО в Чернігівській області були створені та функціонують: електронна щомісячна газета "Орбіта профтехосвіти" НМЦ ПТО в Чернігівській області (https://goo.gl/dyw1tG); власний відеоканал для транслювання новин профтехосвіти регіону через відеохостинговий сайт Ютуб; групу в мережі "Фейсбук" "Професійна освіта Чернігівщини" – одну з найбільших серед аналогічних груп інших регіонів; групи в мережі "Фейсбук" "Учнівське самоврядування ПТНЗ Чернігівщини", "Навчально-практичні центри професійної освіти України", закриту групу "Керівники закладів професійної освіти Чернігівщини" (адміністратор Гріненко В.), закриту групу директорів регіональних методичних центрів ПТО за участю департаменту та директорату професійної освіти Міністерства освіти і науки України (адміністратор Гріненко В.), відкриту вайбер-групу методистів ЗПО (адміністратор Ткач Н.).

ЗП(ПТ)О Чернігівщини є постійними та активними учасниками міжнародних та всеукраїнських виставок і конкурсів. У 2017 р. Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування у складі ще 117 закладів професійної освіти та навчально-методичних центрів ПТО з усіх регіонів України стало учасником Восьмої Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти". Здобувачі професійної освіти Чернігівського центру професійно-технічної освіти неодноразово виборювали призові місця на Міжнародних фестивалях слов'янської кухні та кулінарного мистецтва, викладачі центру отримали дипломи ІІ ступеня Всеукраїнського конкурсу інноваційних технологій та ІІІ ступеня – у Всеукраїнському конкурсі "Панорама творчих уроків".

На Всеукраїнському фестивалі молодих дизайнерів з перукарського мистецтва та декоративної косметики (номінація "Подіумний образ "Street art"") та Міжнародному чемпіонаті з перукарського мистецтва "Кришталевий Янгол" (номінація "Креативне весільне фарбування") учні Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування посіли, відповідно, ІІІ і ІІ місця. У 2021 р. представники Чернігівського ВПУПО вийшли у

фінал Міжнародного чемпіонату з візажного мистецтва, а колекція одягу "Лісова казка" Театру мод цього закладу представляла область на Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "Прорив у легкій промисловості".

У рамках Меморандуму про співробітництво Міністерства освіти і науки України і ТОВ "КнауфГіпсКиїв" представники Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту брали участь у Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "Knauf MGK-2019 Ukraine" та Всеукраїнській теоретичній олімпіаді "TO-Knauf MGK-2019 Ukraine" з професії "Монтажник гіпсокартонних конструкцій".

ІІІ етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів П(ПТ)О з професії "Верстатник широкого профілю", учасник – Певень Сергій, учень КЗ "Чернігівське ВПУ", 2021 р.

Команда закладів профтехосвіти Чернігівщини постійно бере участь у Всеукраїнському етапі Міжнародного конкурсу "WorldSkills Ukraine".

Щорічно в області проходять обласні етапи Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів із конкретних професій, конкурс "Викладач року", раз на п'ять років – обласні огляди-конкурси кабінетів, майстерень, лабораторій, методичних кабінетів та організації методичної роботи. Найвагомішими результатами участі здобувачів професійної освіти у фінальних етапах всеукраїнських конкурсів фахової майстерності є: 2005 р. – ІІ місце; 2006 р. – ІІ місце; 2007 р. – два ІІ місця; 2012 р. – ІV місце; 2015 р. – І місце; 2017 р. – два ІІ місця та ІV місце; 2018 р. – два ІІ місця та VІ місце; 2018-2019 рр. – два ІІ та VІ місця; 2021 р. – два ІІ місця.

За ініціативи НМЦ ПТО у Чернігівській області проходять обласні педагогічні конкурси, а саме: молодих спеціалістів "Надія профтехосвіти" (2011 р.); авторських навчальних відеофільмів (2013 р.); "Найкращий педагогічний блог" (2016 р.); досвідчених

Лазар Юлія, учениця Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування, посіла друге призове місце на ІІІ етапі Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності з професії "Перукар", 2021 р.

Ілляшенко Дмитро, учень Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту, здобув ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування", 2021 р.

педагогів "Зірка профтехосвіти" (2016 р.); методистів ЗПО "Методичний олімп" (2018 р.). Переможці обласних педагогічних конкурсів нагороджуються премією Чернігівської обласної ради ім. Софії Русової.

Учні ЗП(ПТ)О Чернігівщини беруть учать у щорічних міжнародних конкурсах з української мови імені Петра Яцика та мовно-літературних конкурсах учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, а також в обласних конкурсах майстрів художнього слова з різної тематики, приурочених до Дня слов'янської писемності і культури: "Відлуння війни у наших серцях" (2010 р.), "Життя – театр, а люди в нім – актори" (2011 р.), "Закоханого серця слово" (2013 р.), "Твори Миколи Гоголя" (2014 р.), "Від смішного до великого" (2015 р.), "Ну що б, здавалося, слова.." (2016 р.) – фестиваль авторської твору, "Доторкнутись серцем до сторінки" (2017 р.).

У 2019 р. такий фестиваль проходив напередодні Дня Європи в Україні під назвою "Подорож літературною Європою", у 2020 р. через карантинні обмеження, пов'язані з поширенням коронавірусної інфекції, літературний фестиваль майстрів художнього слова "Поезія без кордонів" проходив у режимі онлайн; у 2021 р. обласний інтернет-фестиваль майстрів художнього слова "Чуття єдиної родини" був приурочений до Міжнародного дня сім'ї.

Переможці конкурсу методистів ЗП(ПТ)О "Методичний олімп", 2018 р.

Переможці конкурсу "Зірка профтехосвіти", 2016 р.

Виступ учениці Ніжинського професійного аграрного ліцею на фестивалі "Ну що б, здавалося, слова..", 2016 р.

Гість фестивалю "Ну що б, здавалося, слова..", поет, учасник АТО Орлов Петро, 2016 р.

РОЗДІЛ 3.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

3.1. Діяльність Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

Відділення професійної освіти і освіти дорослих пройшло 20-річний шлях діяльності у структурі НАПН України.

З початку проголошення Незалежності України в 1991 році виникла необхідність розроблення нової концепції розвитку професійної освіти новоствореної держави, яка відповідала б інтенсивним світовим економічним процесам постіндустріалізації та забезпечувала підготовку висококваліфікованих робітників для економічного розвитку молодої країни.

4 березня 1992 р. було підписано Указ Президента України "Про створення АПН України", 18 листопада 1992 р. на загальних зборах АПН України було прийнято постанову "Про створення відділень Академії педагогічних наук України", 25 листопада 1992 р. – "Про створення в структурі АПН України відділення педагогіки і психології професійної освіти", яке стало правонаступником відділу професійно-технічної освіти Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР.

Слід зазначити, що з 24 липня 1991 р. почала діяти "Концепція розвитку професійної освіти України", яка визначила стратегічні напрями розвитку тогочасної професійної освіти. Концепція окреслила напрями науково-методичного забезпечення розвитку системи професійної освіти, задавала напрямок руху органів народної освіти та праці, наукових установ, навчальних закладів професійно-технічної освіти керуватися основними положеннями Концепції щодо реалізації стратегії освіти, розроблення законодавчих документів, конкретних програм, заходів із питань підготовки і перепідготовки робітничих кадрів, професійної освіти молоді. Таким чином, було розпочато пошуки шляхів розбудови професійно-технічної освіти, її адаптації до ринкової економіки.

З проголошенням незалежності України 24 серпня 1991 р. було продовжено пошуки шляхів розбудови професійно-технічної освіти, тому 4 березня 1992 р. підписано Указ Президента України "Про створення АПН України". На виконання цього Указу на загальних зборах АПН України було прийнято постанови: "Про створення відділень Академії педагогічних наук України" (18 листопада 1992 р.), "Про створення в структурі АПН України відділення педагогіки і психології професійної освіти" (25 листопада 1992 р.). З 2008 р. воно стало називатися Відділенням професійної освіти і освіти дорослих.

Основною метою діяльності Відділення є науковий супровід професійної підготовки майбутніх педагогів і здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти.

Передумовою стрімкого розвитку досліджень із професійної (професійно-технічної) освіти в НАПН України на початку XXI ст. слугували наукові доробки з теорії і методики професійно-технічної освіти в АПН України; систематичний науково-методичний супровід професійно-технічної освіти відділенням педагогіки і психології професійної освіти в 1992-1997 рр. Тогочасна наукова діяльність спрямовувалась на реалізацію основних положень Концепції розвитку професійної освіти в Україні, виконання Державної національної програми "Освіта" ("Україна XXI століття"), Національної доктрини розвитку освіти України та основних напрямів науково-дослідної роботи АПН України.

Майже 30-річна наукова та організаційна діяльність Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України є дуже плідною та актуальною, тому потребує детальних наукових та історичних розвідок.

Ничкало Н. Г., Горбань Л. В., Тименко В. П. у науковому дослідженні "Професійна освіта України на шляху до євроінтеграції (1992-2017)"[77] виокремили етапи становлення Відділення професійної освіти і освіти дорослих як структури Національної академії педагогічних наук України, проаналізували пріоритетні напрями фундаментальних і прикладних досліджень Відділення; простежили еволюцію тематики досліджень з проблем педаго-

[77] Професійна освіта України на шляху до євроінтеграції (1992-2017) / за ред. Н. Г. Ничкало; упорядн.: Л. В. Горбань, В. П. Тименко. К.: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2017. 355 с.

гічної, професійної освіти і освіти дорослих та обґрунтували стратегічні напрями діяльності Відділення в умовах європейських інтеграційних процесів в українському суспільстві. Вважаємо за доцільне користуватися запропонованою авторами періодизацією наукової діяльності Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Зазначимо, що історія становлення наукових підрозділів Відділення професійної освіти і освіти дорослих розпочалася раніше за безпосереднє створення самого Відділення. Базою для його створення слугувала багаторічна діяльність, яка активізувалась у 80-х роках ХХ ст. шляхом створення дослідницьких груп і секцій у різних регіонах України, де вивчалися питання професійного навчання і виховання майбутніх кваліфікованих робітників. Створена у 1989 р. лабораторія профтехпедагогіки у м. Львові започаткувала дослідження комплексу проблем, а саме: поєднання загальноосвітньої і професійної підготовки учнів, взаємодії загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ і базових підприємств у підготовці кваліфікованих спеціалістів. Саме у цей проміжок часу було обґрунтовано важливість розвитку соціального партнерства у процесі підвищення якості підготовки учнівської молоді до самостійної професійної діяльності. Вищезгадана лабораторія стає структурним підрозділом Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР. Це був *підготовчий етап* історії становлення Відділення професійної освіти і освіти дорослих, який тривав з 80-х років ХХ ст. до листопада 1993 р.

На початку 90-х рр. ХХ ст. науково-методичне забезпечення розвитку професійно-технічної освіти проголошувалось важливим напрямом діяльності АПН України, за який відповідав Інститут педагогіки і психології професійної освіти.

27 жовтня 1993 р. Президія АПН України створила у своєму складі Відділення "Педагогіка і психологія професійної освіти" та призначила керівником новоствореного Відділення академіка, кандидата економічних наук, професора, віце-президента АПН України Каніщенка Л. О., а до складу бюро Відділення увійшли Ничкало Н. Г., Губерський Л. В. та ін. Розпочався етап *становлення передумов стратегічного наукового супроводу* професійно-технічної освіти.

До 25 листопада 1993 р. було створено Інститут педагогіки і психології професійної освіти, директором якого став академік

Зязюн І. А. Метою діяльності обох вищезгаданих наукових структур було дослідження проблем вищої, середньої спеціальної і професійно-технічної освіти. У той же день загальні збори АПН України схвалили "Основні напрями розвитку педагогічної і психологічної наук", де одним із фундаментальних напрямів досліджень було визначено обґрунтування прогресивних технологій педагогічної діяльності. Виконання цього масштабного завдання покладалося на Інститут педагогіки і психології професійної освіти. У 1994 р. наукова діяльність Інституту педагогіки і психології професійної освіти була націлена на розроблення Концепції професійної освіти в Україні, виконання Державної національної програми "Освіта" ("Україна XXI століття"), Національної доктрини розвитку освіти ("Україна XXI століття") та основних напрямів науково-дослідної роботи АПН України. Основними завданнями діяльності Інституту педагогіки і психології професійної освіти було розв'язання проблем становлення і розвитку професійної освіти молодої української держави; теоретико-методологічні проблеми оновлення професійної освіти; удосконалення змісту і методичного забезпечення навчально-виховного процесу в професійних училищах різного типу; наукові основи неперервної педагогічної освіти; розвиток системи як регіональної, так і закордонної педагогічної освіти; психологічні основи підготовки особистості як до свідомого професійного самовизначення, так і до професійної самореалізації.

Наступний етап – 1997-2004 рр. – є етапом *становлення і розвитку* Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти АПН України. Він розпочався із 28 січня 1997 р., часу реорганізації Відділення педагогіки і психології професійної освіти на два відділення: педагогіки і психології професійно-технічної освіти, академіком-секретарем якого обрано академіка Ничкало Н. Г., та педагогіки і психології вищої школи, академіком-секретарем якого став Євтух М. Б.

У витоків Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти стояли академік Арват Ф. С., академік-секретар Ничкало Н. Г., члени-кореспонденти Вільчковський Е. С., Гуржій А. М., Нісімчук А. С.

Таким чином, у Відділенні отримали представництво вчені педагогічної, технічної, юридичної галузі та мистецтва, які працювали в закладах різних типів системи професійної освіти. Дія-

льність відділення забезпечувала реалізацію провідної мети: розвиток наукових досліджень з проблем професійної педагогіки і психології, пошук оптимальних шляхів науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, розвиток інноваційних ідей та активної дослідницької діяльності, впровадження багаторічного науково-педагогічного досвіду та принципу наступності у вихованні національного виробничого потенціалу.

Формування виробничого потенціалу української держави вимагало створення нормативно-правового забезпечення діяльності професійно-технічних навчальних закладів як фундаменту розвитку професійно-технічної освіти в цілому на загальнодержавному, регіональному та галузевих рівнях.

Постановою Кабінету Міністрів України від 2 квітня 1998 р. "Про затвердження комплексних заходів щодо реформування ступеневої професійно-технічної освіти, спеціалізації та перепрофілювання професійно-технічних навчальних закладів" передбачалося поступове перетворення колишніх професійно-технічних училищ на багатофункціональні регіональні та галузеві професійні освітні центри. Виходячи з цього, пріоритетним завданням Відділення педагогіки і психології професійної освіти у 1998-2004 рр. стала організаціїя фундаментальних і прикладних досліджень з педагогічної, професійної освіти й освіти дорослих.

У 1998 р. прийнято перший в історії відновлення Незалежності України Закон "Про професійно-технічну освіту", який визначив правові, організаційні, фінансові засади функціонування і розвитку системи професійно-технічної освіти, окреслив необхідні умови для професійної самореалізації особистості, забезпечення потреб молодої держави у кваліфікованих робітниках.

20 червня 2000 р. Наказом Міністерства освіти і науки України затверджено Положення про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти, у якому визначено статус вищого професійного училища (ВПУ), що здійснює підготовку висококваліфкованих робітничих кадрів з технічно і технологічно складних професій.

Відповідно до Закону України "Про професійно-технічну освіту" (ст. 15, 16), у вищих професійних училищах та центрах професійно-технічної освіти також здійснювалась підготовка молодших спеціалістів. Були створені центри професійно-

технічної освіти (ЦПТО), спрямовані на підвищення кваліфікації і перепідготовку робітників і молодших спеціалістів для впровадження нових технологій у виробництво і сферу послуг. Також утворена мережа галузевих навчально-курсових комбінатів, де здійснювалась початкова професійна підготовка і підвищення кваліфікації робітників.

Отже, станом на 1 січня 2003 р. мережа ПТНЗ, підпорядкованих МОН України, була розгалуженою – 957 закладів, з них 248 ПТНЗ нового типу. Існувало 70 навчально-виробничих комплексів, до яких входили ПТНЗ. Відзначимо, що на той час працювало 3 заклади для навчання дітей з особливими потребами, які підпорядковувалися Міністерству праці та соціальної політики.

Окрім процесу формування навчальних закладів професійної освіти різних типів, розширювалась мережа професійних училищ, професійних ліцеїв, центрів професійно-технічної освіти, курсів для перепідготовки незайнятого населення. У цих закладах розпочався процес упровадження новітніх виробничих, інформаційних та педагогічних технології, що забезпечило високий рівень професійної підготовки учнів.

Вищезгадана розгалужена мережа ПТНЗ вимагала не тільки наукового супроводу професійної підготовки кваліфікованих робітників, але й розробку стратегічних напрямів розвитку професійно-технічної освіти України. З цієї причини Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти ініціювало питання щодо створення в нашій державі Науково-дослідного інституту професійно-технічної освіти.

Першим кроком до розвитку стратегії української професійно-технічної освіти стала Постанова Верховної Ради України "Про стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні" від 3 квітня 2003 р., згідно з якою МОН та АПН України були зобов'язані розробити Концепцію розвитку професійно-технічної освіти в Україні та створити Науково-дослідний інститут професійно-технічної освіти. Тактичними завданнями стали: всебічна підтримка професійно-технічних навчальних закладів нового типу, забезпечення загальнодержавного підходу до складання програм і навчальних планів, своєчасне оновлення змісту загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти, створення

необхідної навчальної, навчально-методичної і науково-методичної літератури та фінансування її видання; розробка механізму заохочення співпраці педагогічних працівників і науковців у написанні підручників для професійно-технічних навчальних закладів та ін. Ураховуючи суспільні реалії та тенденції, закцентовано увагу на розширенні мережі професійно-технічних навчальних закладів для дітей з особливими потребами.

5 грудня 2003 р. загальні збори НАН України розглянули питання "Про концептуальні засади та основні напрями розвитку професійно-технічної освіти в Україні" і визначили пріоритетні напрями розвитку професійно-технічної освіти: інтелектуалізацію, упровадження новітніх технологій, використання науково-технічних досягнень, формування ринку освітніх послуг; модернізацію інформаційного, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення; розвиток особистісно орієнтованого підходу, соціального партнерства та міжнародного співробітництва.

Ничкало Н. Г. і Щербак О. І. запропонували до Постанови загальних зборів внести стратегічне завдання – розробку проєкту концепції професійно-педагогічної освіти разом з Міністерством освіти і науки України. Також Ничкало Н. Г. запропонувала низку важливих завдань: розробку плану заходів щодо реалізації положень Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні у 2004-2006 рр.; здійснення науково-методичного забезпечення розроблення і поетапного введення державних стандартів професійно-технічної освіти протягом 2004-2008 рр. Це стало важливим кроком у подоланні суперечностей між теорією і практикою професійно-технічної освіти, поліпшені науково-методичного забезпечення закладів професійно-технічної освіти.[78]

5 липня 2004 р. Міністерство освіти і науки України та АПН України затвердили "Концепцію розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні", яка визначила напрями наукового, науково-методичного та інформаційного забезпечення розвитку професійної освіти.

Звичайно, масштабний процес реалізації стратегічних завдань щодо підготовки кваліфікованого виробничого персоналу

[78] Ничкало Н. Г., Гончаренко С. У., Радкевич В. О. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: монографія. Хмельницький: ТУП, 2002. 334 с.

потребував створення нових наукових підрозділів Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти, серед них: Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти, Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників, Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти АПН України у м. Києві.

Діяльність потужного Львівського науково-практичного центру дала змогу детально дослідити регіональний компонент у професійній освіті, проблеми дидактики професійної школи, методики викладання загальнотехнічних і спеціальних дисциплін, поєднання загальноосвітньої і професійної підготовки, неперервну професійно-художню освіту, управління та економіку в системі професійно-технічної освіти, становлення особистості професіонала в системі неперервної освіти, психологічні основи профорієнтаційної роботи з молоддю. У січні 2016 р. на базі Львівського науково-практичного центру Інституту професійно-технічної освіти НАПН України було створено відокремлений структурний підрозділ Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова "Львівський навчально-науковий центр професійної освіти".

Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти НАПН України успішно працював над темою "Науково-методична підготовка та професійна майстерність педагогічних працівників – запорука результативності навчально-виховного процесу". На базі закладу здійснювалась підготовка кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів для автотранспортних підприємств і сфери автосервісу, а також упроваджувалися результати наукових досліджень, функціонували "Школа молодого викладача", "Школа молодого майстра". Окрім цього, НМЦ налагодив партнерські відносини з роботодавцями (Публічне акціонерне товариство "УкрАвто", "Центр розвитку автосервісу", "Автоцентр "Вольво"), що забезпечило оплачувану практику учнів на підприємствах.

У 1997-2004 рр. Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти спрямовувало свою діяльність на виявлення, дослідження і заслуховування на засіданнях Президії та загальних зборах АПН України актуальних проблем розвитку педагогічної і професійно-технічної освіти України, а саме: "Про концепцію державного стандарту професійно-технічної освіти"

(червень 1997 р.); "Про досвід організації навчально-виховного процесу у Балинському ВПУ – агрофірмі (виїзне засідання до Хмельницької області)" (вересень 1997 р.); "Про хід дослідження теми "Теоретико-методологічні проблеми відбору змісту і методики професійного навчання"" (жовтень 1997 р.); "Про проект Державного стандарту професійно-технічної освіти України" (листопад 1998 р.); "Про хід досліджень в Україні проблеми економічного виховання учнівської молоді" (червень 1999 р.); "Про спільну роботу Відділення та Науково-методичного центру професійно-технічної освіти МОН України щодо науково-методичного забезпечення закладів професійно-технічної освіти сільськогосподарського профілю" (грудень 2000 р.); "Про впровадження проектів професійного навчання Міжнародної організації праці у закладах профтехосвіти України" (червень 2001 року); "Про результати виконання теми "Науково-методичне забезпечення реалізації державних стандартів профтехосвіти"" (вересень 2002 р.); "Про проект програми науково-методичного забезпечення державних стандартів профтехосвіти" (червень 2003 р.); "Про стан виконання установами Відділення Програми спільної діяльності МОН і АПН України на 2002-2004 рр., спрямованої на реалізацію II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти" (травень 2004 р.).

Важливим результатом діяльності Відділення та Інституту педагогіки і психології професійної освіти стало видання у 2003 р. колективної монографії "Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз" (за редакцією Кременя В. Г.). У монографії висвітлено теоретико-методологічні та методичні проблеми, зарубіжний і вітчизняний досвід розвитку неперервної професійної освіти в контексті цілісності й невід'ємності процесів модернізації національної системи освіти в умовах загальноцивілізаційних трансформацій.

Вагомим результатом діяльності Відділення стали фундаментальне енциклопедичне видання "Профтехосвіта України: XX століття" за редакцією Ничкало Н. Г. (2004 р.), словник "Професійна освіта" за редакцією Ничкало Н. Г. (2000 р.). Також наукові співробітники Інституту педагогіки і психології професійної освіти у 2003 р. підготували монографію "Педагогічна

майстерність у закладах професійної освіти" за редакцією Зязюна І. А.

За період 1997-2004 рр. було проведено 80 засідань бюро Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти з актуальних питань науково-методичного забезпечення підготовки кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів. Також за цей період підготовлено 15 питань про результати досліджень для розгляду на Президію АПН України. Аналіз питань, розглянутих на засіданнях Президії АПН України у 1997-2004 рр., свідчить, що Відділення приділяло постійну увагу науково-методичному забезпеченню реалізації основних напрямів реформування професійно-технічної освіти в Україні на період 1996-2000 рр. Відділення забезпечувало вирішення традиційних і нових проблем професійної освіти: наступності у загальноосвітній і професійній підготовці учнів; управління підготовкою кваліфікованих робітничих кадрів, психології праці, підвищення педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів на засадах психології і педагогіки з урахуванням інтеграційних процесів в освіті, впровадження у навчально-виховний процес ВПУ нових інформаційних технологій, створення навчально-наукових комплексів типу "вище професійне училище" – "університет". Президія АПН України та Відділення акцентували увагу на гуманітарній і художній освіті учнів професійно-технічних навчальних закладів, що сприяло розвитку креативності і забезпечувало педагогічні умови для їхньої самореалізації.

7 грудня 2001 р. на загальних зборах Академії було прийнято Програму спільної діяльності МОН України й АПН України на період з 2002 по 2004 роки, до якої увійшли заходи, запропоновані Відділенням педагогіки і психології професійно-технічної освіти Академії та Управлінням професійно-технічної освіти МОН України. Було визначено головні завдання вищезгаданої Програми, а саме: створення науково-методичного забезпечення переходу на новий зміст, структуру і 12-річний термін здобуття повної загальної середньої освіти; нормативно-правове забезпечення роботи систем дошкільної, загальної середньої, позашкільної та вищої освіти в нових умовах реалізації Державної програми "Вчитель"; створення сучасних засобів навчання, упровадження інформаційних технологій, програмного забезпечення

освітнього призначення, а головне, задекларовано важливий напрям – розроблення, апробація та впровадження в освітній процес Концепції і стандартів професійної освіти. Науковці Інституту педагогіки і психології професійної освіти зробили вагомий внесок у концептуальне обґрунтування розвитку системи професійно-технічної освіти та вдосконалення законодавчого забезпечення підготовки кваліфікованих робітників. Лабораторіями вищезгаданого Інституту були підготовлені методичні рекомендації щодо розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти, а в 2002 р. провідними науковцями Ничкало Н. Г., Гончаренком С. У., Радкевич В. О. була видана монографія "Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика", де теоретично обґрунтовано навчання висококваліфікованих робітників та молодших спеціалістів у ПТНЗ, пропозиції до варіативної частини, плани, програми, методичні рекомендації для підготовки навчальних планів та інші базові засади розроблення державних стандартів профосвіти.

5 липня 2004 р. колегія МОН України і Президія НАПН України затвердили Концепцію розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні. Також на розгляд МОН України було підготовлено і подано пропозиції щодо нового переліку професій для підготовки кваліфікованих робітників та інших фахівців у ПТНЗ за ступенями професійно-технічної освіти, Положення про художній професійний навчальний заклад.

Зазначимо, що пріоритетом діяльності підвідомчих установ Відділення на етапі його становлення було визначено орієнтацію на інноваційну діяльність, яка втілювалася в експериментальній роботі в ПТНЗ.

Структурні підрозділи Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти, члени Відділення надавали науково-методичну допомогу професійно-технічним навчальним закладам в організації експериментальної роботи, здійснювали підтримку викладацького складу ПТНЗ у творчих пошуках на профосвітянській ниві. У цей період було започатковано проведення виїзних засідань Відділення на базі профтехзакладів різних областей.

У професійно-технічних училищах м. Києва, м. Вінниці, Черка-

ської, Хмельницької та інших областей проводилась експериментальна робота з актуальних проблем дидактики професійної школи, перевірялась ефективність нових інформаційних технологій та методик професійного навчання.

Цікаві наукові пошуки проводили Львівський науково-практичний центр АПН України, Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників та інші заклади.

На цьому етапі діяльності Відділення важливим і перспективним напрямом, що дозволяв реально опрацьовувати ефективні шляхи ступеневості й забезпечення наступності у підготовці кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів, стало створення спільних експериментальних майданчиків ПТНЗ та ВНЗ. Взаємодія училищ, долучених до експериментів, з Національним університетом будівництва та архітектури, Вінницьким державним педагогічним університетом ім. Михайла Коцюбинського, Кам'янець-Подільською аграрно-технічною академією, Хмельницьким національним університетом, Львівською академією мистецтв сприяла розробленню комплексів науково-методичного забезпечення підготовки фахівців, спеціальних програм та програмно-методичного забезпечення викладання загальнотехнічних дисциплін. Зазначимо лише ключові дослідницькі проблеми структурних підрозділів Відділення: дидактика професійної школи; психолого-педагогічні засади технологій навчання у неперервній професійній освіті; педагогічні умови виховання майбутніх робітників у професійно-технічних навчальних закладах; педагогічна майстерність у системі професійної освіти; засади неперервної професійно-мистецької освіти; становлення особистості фахівця в системі неперервної професійної освіти; управління та економіка в системі професійно-технічної освіти; розвиток професійної освіти в зарубіжних країнах; теоретичні та методичні проблеми професійної освіти; оновлення змісту й вдосконалення організації навчально-виховного процесу, науково-методичний супровід розроблення і реалізації державних стандартів професійно-технічної освіти, створення засобів навчання нового покоління; нормативно-правове забезпечення функціонування та інформатизації системи профтехосвіти.

У цей період науковцями відділення були створені Концепція

державних стандартів професійно-технічної освіти (1998 р.), Концепція професійно-художньої освіти (2000 р.) за авторством члена-кореспондента АПН України Радкевич В. О.; Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти України "Професійно-технічна освіта: XX століття" (2004 р.).

Становленню і розвитку Відділення у 1997-2004 рр. сприяла системна організація його діяльності, об'єднання зусиль Відділення і його соціальних партнерів: Департаменту розвитку професійно-технічної освіти Міністерства освіти і науки України, Міністерства праці і соціальної політики України, обласних науково-методичних і навчально-методичних центрів технічної освіти Міністерства освіти і науки України, які на високому теоретичному рівні організували під час з'їзду секцію "Професійно-технічна освіта". Таким чином, була створена Національна доктрина з розвитку вітчизняної освітянської галузі, спрямована на реалізацію переходу України від етапу індустріального розвитку до етапу інформаційного суспільства. Значну увагу було приділено обговоренню мовної стратегії, зв'язку освіти з розвитком громадянського суспільства, міжнародного співробітництва та інтеграції в освітянській сфері, положення щодо неперервності освіти, адже в умовах інформаційного суспільства фахівець має навчатися впродовж усього життя.

Одним з основних стратегічних завдань реформування освіти в Україні було визначено створення цілісної системи неперервної професійної освіти, адже перехід до 12-річної середньої школи передбачав установлення тісного взаємозв'язку між профільною старшою середньою школою та системою професійно-технічної освіти.

У 2001 р. було затверджено Положення про професійне навчання кадрів на виробництві, яким визначено види професійного навчання кадрів на виробництві: первинна професійна підготовка робітників, перепідготовка робітників, підвищення кваліфікації робітників, підвищення кваліфікації керівних працівників та фахівців; професійна підготовка робітників на виробництві шляхом курсового чи індивідуального навчання.

Отже, у період становлення і розвитку Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти АПН України (1997-

2004 рр.) системна організація діяльності, об'єднання зусиль членів Відділення, підвідомчих установ з Міністерством освіти і науки України, Міністерством праці і соціальної політики України, обласними науково-методичними та навчально-методичними центрами і кабінетами дозволили реалізувати концептуальні, інноваційні ідеї, методики, підходи у професійній освіті та на виробництві.

Нові стратегічні завдання й наукові здобутки Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти АПН України, Інституту педагогіки і психології професійної освіти, навчально-наукових центрів професійно-технічної освіти зумовили перехід до наступного етапу розвитку Відділення професійної освіти і освіти дорослих АПН України у період з 2005 по 2011 р., який характеризувався інтенсивним науковим супроводом розвитку професійної освіти на тлі розпочатої євроінтеграції в галузі професійної освіти і навчання. Постала потреба широкого ознайомлення педагогічної, наукової громадськості, роботодавців із Міжнародною стандартною класифікацією професій (International Standard Classification of occupations – ISCO), положеннями Болонського процесу та Брюгського комюніке.

Виходячи з того, що ISCO тісно пов'язана з економічними і соціальними міжнародними класифікаціями і забезпечує міжнародну звітність, порівняння, обмін статистичними та адміністративними даними про види професій, моделювання і розроблення національних та регіональних класифікацій професій, стає можливим розвиток програм професійної освіти і навчання та ефективне управління цим процесом.

На цьому етапі своєї діяльності Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти АПН України та його структурні підрозділи здійснювали науковий супровід державних ПТНЗ, а також понад 300 тис. осіб за 35 напрямами і видами господарської діяльності.

Указом Президента України "Про додаткові заходи щодо вдосконалення професійно-технічної освіти в Україні" від 18 вересня 2004 р. № 1102 передбачалося розробити і затвердити до 1 березня 2005 р. Державну програму розвитку професійно-технічної освіти на 2005-2010 роки, за саме: заходи щодо модернізації матеріально-технічної бази, оновлення змісту ПТО, підвищення

ефективності забезпечення професійно-технічних навчальних закладів педагогічними працівниками та ін.

Також відбулися структурні зміни в академічному Інституті педагогіки і психології професійної освіти. Так, з лютого 2007 р. ця наукова установа називається Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України (з 2015 р. його директор – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Лук'янова Л. Б.). Науково-дослідну діяльність в цьому Інституті здійснювали вісім наукових підрозділів: відділ дидактики професійної освіти; відділ педагогічних технологій неперервної професійної освіти; відділ теорії і практики педагогічної майстерності; відділ проблем виховання у професійно-технічних закладах; відділ мистецької освіти; відділ психології трудової і професійної підготовки; відділ психології профорієнтації; відділ порівняльної професійної педагогіки і психології. Діяльність цих структур була спрямована на перспективне планування й організацію науково-дослідної роботи, зміцнення кількісного і якісного складу наукових кадрів, розширення науково-видавничої діяльності, продовження роботи методологічного семінару з актуальних проблем теорії і методики професійної освіти.

У 2005 р. Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти досяг незалежного рівня у кадровому потенціалі й науково-педагогічній діяльності та був виокремлений в самостійну наукову установу, підпорядковану Академії педагогічних наук України. У 2004-2006 рр. вищезгаданий структурний підрозділ виконував завдання експериментальної перевірки методик навчання спеціальних дисциплін у професійно-технічних навчальних закладах; розроблення методик професійно спрямованого навчання загальноосвітніх предметів у ПТНЗ; створення методологічного семінару "Інтеграція педагогічної теорії і практики"; вдосконалення роботи експериментальних майданчиків у Львівській області; видання наукового фахового журналу "Педагогіка і психологія професійної освіти".

20 квітня 2006 р. Постановою Президії АПН України було створено Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. У 2006-2008 рр. під керівництвом доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України Сидоренка В. К. в

Інституті було створено такі наукові структурні підрозділи: лабораторія економіки і прогнозування розвитку професійно-технічної освіти; лабораторія інноваційно-інформаційних систем і технологій та дистанційного навчання; лабораторія загальнотехнічної підготовки; лабораторія промисловості і будівництва; лабораторія аграрного виробництва; лабораторія транспорту, зв'язку і поліграфії; лабораторія легкої промисловості і народних промислів; лабораторія сфери послуг і туризму. З 2008 р. і дотепер директором Інституту є доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України Радкевич В. О., уся попередня трудова діяльність якої пов'язана із системою професійно-технічної освіти.

Упродовж 11 років постійно оновлювалася структура Інституту. У 2008 р. його структуру було вдосконалено, створено 6 лабораторій: змісту професійної освіти і навчання; методів професійної освіти і навчання; управління професійно-технічною освітою; професійного навчання на виробництві; професійної орієнтації і виховання; Всеукраїнський інформаційно-аналітичний центр ПТО.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 1327 від 22 липня 1999 р. Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників України ввійшов до складу Академії педагогічних наук України. Наукові співробітники Інституту вивчали, узагальнювали і поширювали прогресивний педагогічний та виробничий досвід, розширювали позабюджетну діяльність, приділяли значну увагу забезпеченню діяльності Українсько-британського центру розвитку ділової активності учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Ще одним структурним підрозділом Відділення є Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти АПН України під керівництвом кандидата педагогічних наук Гоменюк Д. В. Основні завдання Центру: підготовка кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів для автотранспортних підприємств, сфери автосервісу; моніторинг ринку професій з використанням комп'ютерних технологій; удосконалення змісту, форм і методів навчання та виховання учнівської молоді; забезпечення єдності загальноосвітньої і професійної підготовки; інформування про прогресивні ідеї вітчизняного і зарубіжного досвіду підготовки виробничого персоналу тощо.

У зв'язку зі значним розширенням функцій і завдань Відділення, необхідністю цілеспрямованого науково-методичного забезпечення розвитку педагогічної, професійно-технічної освіти і освіти дорослих, у листопаді 2008 р. Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти перейменовано на Відділення професійної освіти і освіти дорослих АПН України.

Перелік питань, що заслуховувалися на загальних зборах і засіданнях бюро Відділення, засвідчує участь науковців у розробленні Державної програми розвитку професійно-технічної освіти на 2005-2010 роки відповідно до Указу Президента України № 1102 "Про додаткові заходи щодо вдосконалення професійно-технічної освіти в Україні" від 18 вересня 2004 р., Концепції багаторівневої педагогічної освіти, Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні та інших нормативних документів, спрямованих на підготовку сучасного виробничого персоналу.

У вищезазначений період діяльності Президія АПН України і Відділення розглядали важливі питання, спрямовані на реалізацію особистісно орієнтованого підходу до підготовки кваліфікованих робітників і майбутніх педагогів, розвиток психологічної культури учнівської молоді, професійну орієнтацію різних категорій населення. Значну увагу приділяли розширенню взаємодії з соціальними партнерами, обґрунтуванню нових напрямів досліджень, розширенню мережі експериментальних майданчиків на базі професійних навчальних закладів у різних регіонах України, розробці програм науково-дослідних робіт, проведенню важливих науково-організаційних заходів.

У цей же час розширилася співпраця з Департаментом професійно-технічної освіти Міністерства освіти і науки України; Міністерством соціальної політики України та його структурними підрозділами: Науково-дослідним інститутом соціально-трудових відносин, Інститутом підготовки кадрів державної служби зайнятості, Радою з питань професійної орієнтації населення, а також з Федерацією роботодавців України, професійними навчальними закладами, державними та громадськими об'єднаннями, Закритим акціонерним товариством "Українське Дунайське пароплавство", компанією "КНАУФ Маркетинг" (Київ) та ін.

З метою розширення досліджень з проблем професійного на-

вчання на виробництві, підвищення виробничої кваліфікації та перепідготовки незайнятого населення здійснювалася співпраця з Комітетом Верховної Ради з питань науки і освіти, Міністерством праці і соціальної політики, Республіканським центром зайнятості населення.

Становленню і розвитку Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти у цей період сприяла постійна підтримка президента НАН України Патона Б. Є., голови Ради продуктивних сил України Дорогунцова С. І., тодішнього президента Українського союзу промисловців і підприємців, голови Координаційної ради Конфедерації роботодавців України Кінаха А. К. Налагоджено співпрацю з громадськими організаціями, зокрема Всеукраїнською асоціацією працівників професійно-технічної освіти та Міжвідомчою консультативною радою з питань підготовки кадрів на виробництві.

Проводилися виїзні засідання бюро Відділення спільно з Інститутом професійно-технічної освіти. Неодноразово розглядалися питання про основні напрями діяльності та проміжні результати дослідження Всеукраїнського інформаційно-аналітичного центру професійно-технічної освіти (2008 р., 2009 р.), заслуховувалися питання про науково-методичне забезпечення навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації (2007 р.).

У 2010 р. Відділення брало активну участь у підготовці "Білої книги національної освіти України", а саме розділу "Професійна освіта і освіта дорослих", де вміщено інформацію щодо модернізації професійно-технічної освіти, її науково-методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення; професійного навчання на виробництві і навчання безробітних; професійно-практичної підготовки в системі професійної освіти; професійної орієнтації населення; освіти дорослих в умовах ринкової економіки та ін.

Науковцями Відділення і його підвідомчих установ у 2011 р. обґрунтовано пропозиції щодо поліпшення якості підготовки кваліфікованих робітників в умовах інноваційної економіки у розділі 8 "Професійно-технічна освіта за умов розвитку інноваційної економіки" Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні". Цього ж року спільно з Відділенням

вищої освіти проведено методологічний семінар "Концептуальні засади підвищення економічної ефективності системи професійної і вищої освіти".

На виконання положень Закону України "Про освіту" щодо впровадження дуальної системи у професійну підготовку кваліфікованих робітників Відділення налагоджує партнерські відносини з підприємствами, які мали досвід у взаємодії з професійними навчальними закладами України. Наприклад, члени Відділення професійної освіти і освіти дорослих здійснюють науково-методичний супровід професійної підготовки майбутніх монтажників гіпсокартонних конструкцій у регіональних науково-практичних центрах підприємства "КНАУФ Гіпс Київ". Зокрема, вони очолюють конкурсну комісію, що визначає переможців з методики проведення занять, практичної підготовки майбутніх монтажників гіпсокартонних конструкцій, спільно з працівниками підприємства "КНАУФ Гіпс Київ" розробляють навчально-методичне забезпечення для регіональних навчально-практичних центрів КНАУФ.

Таким чином, з 2012 р. і дотепер триває *період роботи Відділення в умовах євроінтеграції.*

Особливо важливим у розвитку Відділення є період з 2012 р., коли Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих, Інститут професійно-технічної освіти продовжують інноваційні наукові пошуки, розробляють державні стандарти професійно-технічної освіти, обґрунтовують нові підходи до організації експериментальної роботи на базі професійних (професійно-технічних) закладів, педагогічних університетів і коледжів, впроваджують результати досліджень, розширюють науково-видавничу діяльність.

Відділення працює за чітко окресленими напрямами, що охоплюють науково-дослідну роботу, впровадження результатів наукових досліджень, науково-видавничу діяльність, проведення міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових і науково-практичних конференцій, методологічних і методичних семінарів, круглих столів, творчих зустрічей, співпрацю з різними органами виконавчої влади, науково-дослідними інституціями, навчальними закладами.

За період 2012-2017 рр. було розроблено 8 державних стан-

дартів з нових, технологічно складних професій: "Деревообробник будівельний", "Майстер ресторанного обслуговування", "Монтажник будівельний", "Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення", "Оператор телекомунікаційних послуг", "Опоряджувальник будівельний", "Підручний сталевара конвертерного виробництва (конвектора)", "Укладальник підлогових покриттів".

Відділення приділяє значну увагу заслуховуванню на засіданнях Відділення і його бюро проміжних і кінцевих результатів фундаментальних і прикладних досліджень підвідомчих установ і членів Відділення, контролю впровадження цих результатів у соціальному й освітньому середовищах, організації конкурсів тем наукових досліджень з актуальних проблем педагогічної, професійної освіти і освіти дорослих.

Найважливіші результати роботи наукових установ Відділення заслуховувалися на засіданнях його зборів і бюро: "Про організацію навчально-виховного процесу в Навчально-науковому центрі професійно-технічної освіти НАПН України" (2012 р.), "Про ініціативу Запорізької обласної державної адміністрації та обласного союзу промисловців і підприємців "Потенціал" щодо створення Запорізького регіонального інституту розвитку професійної освіти" (2013 р.), "Про наукову і науково-організаційну діяльність Інституту професійно-технічної освіти НАПН України" (2013 р.), "Про виконання теми НДР "Теорія і практика особистісного і професійного розвитку дорослого населення" в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (2014-2016 рр.)", "Про проект концепції реформування системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування" (2017 р.), "Про взаємодію педагогічного колективу Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею та Публічного акціонерного товариства "Криворізький залізорудний комбінат" з підготовки конкурентоспроможних фахівців" (2017 р.) та ін. Як бачимо, в сучасних економічних євроінтеграційних умовах Відділення спрямовує свою діяльність на розвиток взаємодії з навчально-науково-виробничими комплексами, підприємствами, організаціями, університетами з метою підготовки

висококваліфікованих фахівців у закладах професійної освіти.

Академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Ничкало Н. Г. зазначає, що більше двох десятиліть "...відділення і його академічні підрозділи брали активну участь у підготовці важливих законопроектів; обґрунтуванні напрямів науково-методичного забезпечення професійно-технічної освіти; стандартизації й управління; шляхів упровадження ІКТ у систему професійної освіти; поглибленні експериментальної роботи у професійних і педагогічних навчальних закладах". [79] Тільки за період 2012-2017 рр. науковцями відділення були підготовлені пропозиції і доповнення до 30 законопроєктів Верховної Ради України, 25 рішень Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, а також значна кількість аналітичних матеріалів для виконання важливих розпоряджень Кабінету Міністрів України.

У 2012 р. загальні збори Академії з питання "Концептуальні засади підвищення економічної ефективності освіти України в сучасних умовах" скерували роботу Відділення на розв'язання завдань із здійснення наукової експертизи ініціативи педагогічної громадськості щодо об'єднання вищих навчальних закладів першого рівня акредитації з професійними ліцеями і училищами з метою створення професійних коледжів за двома напрямами підготовки: робітників високої кваліфікації та кваліфікованих робітників із можливістю їхнього подальшого навчання у вищих навчальних закладах відповідного профілю. На цьому ж зібранні було затверджено "Основні напрями досліджень у галузі педагогічних і психологічних наук в Україні на 2013-2017 роки" в новій редакції: напрям 7. Професійна педагогіка; напрям 17. Психологія професійної освіти, організаційна психологія та психологія праці; напрям 24. Теоретико-методичні засади професійного навчання; напрям 25. Теоретико-методичні засади освіти дорослих; напрям 26. Професійне навчання на виробництві; напрям 27. Професійне навчання незайнятого населення.

Загальні збори НАПН України за темою "Концептуальні засади розвитку професійної освіти", які відбулися у жовтні 2015 р., позитивно оцінили досвід функціонування прогресивних зарубіж-

[79] Ничкало Н. Г. Чверть століття з профтехосвітою і для профтехосвіти. Професійна освіта. № 3. 2017.

них систем професійної освіти (комбінованої у Нідерландах і дуальної в Німеччині), для яких характерне поєднання теоретичних і практичних занять у регіональних навчальних центрах, навчання на підприємстві з навчанням у професійній школі та прийняли рішення визначити завдання навчальних закладів у регіонах: вивчення можливості системи професійної освіти як післядипломної освіти дорослих; створення на базі провідних ПТНЗ регіональної мережі закладів професійної освіти впродовж життя, створення карт сертифікації роботодавців; формування соціально-психологічної компетентності управлінців професійно-технічної освіти.

Відповідно до постанови загальних зборів НАПН України, Інститут професійно-технічної освіти розробив та забезпечив апробацію освітньо-професійних програм і проєктних технологій підготовки кваліфікованих фахівців для високотехнологічного виробництва, науково обґрунтував концепцію розвитку професійної кар'єри учнівської молоді.

Науковими співробітниками Інституту професійної освіти і освіти дорослих здійснено наукове дослідження з моніторингу якості неперервної педагогічної освіти у трьох регіонах України (2016-2017 рр.); проведено моніторинг з виявлення освітніх потреб семи категорій дорослого населення у десяти регіонах України (2016-2018 рр.); розроблено концепцію педагогічної освіти і просвіти батьків та членів родин (2018 р.).

Відповідно до "Стратегії розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016-2022 рр.", Відділення запропонувало нові теми, що розширили тематику наукових досліджень, передбачених "Основними напрямами досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні".

У листопаді 2017 р. Відділенням і його науковими інститутами підготовлено нові пріоритетні напрями та актуальні проблеми наукових досліджень на найближчу перспективу, а саме: становлення і розвиток професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти в Україні; прогнозування і проєктування розвитку професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; стандартизація змісту професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; теорія і методика професійного навчання; теоретичні і методологічні засади про-

фесійної педагогіки, професіології і педагогіки праці; особливості розроблення і застосування педагогічних технологій у професійній підготовці фахівців різних галузей, спеціальностей; методики викладання загальноосвітніх, загальнотехнічних, спеціальних дисциплін та організації виробничого навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (за галузями); розвиток інноваційних процесів у системі професійної освіти і підготовки; професійне навчання в умовах високотехнологічного виробництва, внутрішньофірмової підготовки персоналу підприємств; дистанційне навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців (за галузями); дидактичні засади створення електронних освітніх ресурсів, електронних підручників і навчальних посібників, електронних освітніх комплексів у професійній (професійно-технічній) освіті; теоретичні і методичні основи підготовки молодших спеціалістів у системі фахової передвищої освіти; соціальне партнерство в регулюванні професійної освіти і підготовки; професійна орієнтація і професійне консультування учнівської молоді та дорослого населення щодо подальшої освіти і вибору та реалізації професійної кар'єри; професійний й особистісний розвиток майбутніх фахівців.

Відділення професійної освіти і освіти дорослих сприяло розвитку міжнародних зв'язків наукових та педагогічних колективів. Майже два десятиліття триває співпраця з навчальними й науково-педагогічними установами Республіки Польща. Опубліковано 15 випусків українсько-польського/польсько-українського щорічника "Професійна освіта: педагогіка і психологія" – "Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia".

Упродовж майже 25 років Відділення співпрацює з Науковим товариством "Польща-Україна" (голова – доктор хабілітований, професор, іноземний член НАПН України Шльосек Ф.). Спільними зусиллями проведено близько десятка українсько-польських/польсько-українських наукових форумів. Підтвердженням визнання на міжнародному рівні є стажування, захисти дисертаційних праць зарубіжними вченими, участь українських науковців у численних міжнародних форумах.

Активно здійснюється міжнародна проєктна діяльність та міжнародне стажування. Зокрема, це участь у програмі наукових стипендій в Інституті освіти впродовж життя ЮНЕСКО (ФРН,

м. Гамбург); роботі Міжнародної Літньої школи країн регіону Східного партнерства "Професійна підготовка фахівців з освіти дорослих" (Латвія, м. Рига); науковому стажуванні в Інституті мистецтва і науки Державного університету Східного Теннессі (США, Джонсон-Сіті, штат Теннессі).

Відділення координує діяльність Інституту професійно-технічної освіти, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти НАПН України. Відділення і його підвідомчі наукові установи брали участь у підготовці пропозицій до стратегічних державних нормативних документів, зокрема до проєктів законів України "Про освіту". Вперше у проєкті Закону України "Про професійну освіту", у розробленні якого брали участь наукові співробітники Інституту професійно-технічної освіти та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, сформульовано положення щодо дуальної системи професійного навчання, поширеної в усьому світі.

Наукові співробітники Відділення та його підрозділів активно працювали в робочих групах, створених Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти, які обґрунтовували положення статей проєкту Закону "Про освіту", долучалися до підготовки інформаційних матеріалів для Комітету науки і освіти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України.

Члени НАПН України, Відділення професійної освіти і освіти дорослих системно співпрацюють з Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти, беруть участь у підготовці аналітичних матеріалів і пропозицій до засідань Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та парламентських слухань з питань законодавчого забезпечення підготовки майбутніх фахівців у професійних навчальних закладах. Передбачається ширше залучення науковців НАПН України до розроблення державних стандартів професійної освіти на компетентнісній основі, підготовки, видання та експертного оцінювання підручників і навчальних посібників на електронних і паперових носіях, створення інформаційно-комунікаційних мереж професійної освіти.

Світова тенденція неперервної професійної освіти зумовлює

необхідність системного розв'язання проблем розвитку трудового потенціалу, професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації, системне отримання належних знань, умінь, навичок, інших компетентностей для забезпечення гармонійної взаємодії людей у технологічному соціумі. На жаль, інколи в українському суспільстві у порівнянні з розвинутими європейськими країнами недооцінюється значення наукових досліджень із проблем підготовки кваліфікованих робітників.

Отже, надважливим завданням є створення умов взаємодії навчальних і наукових установ системи П(ПТ)О на основі формування й реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних, дослідницьких програм.

Здійснення наукового супроводу розвитку професійної освіти потребує гнучкості, оперативного врахування динаміки змін на ринку праці. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України спрямовує свою діяльність на розв'язання таких завдань: розроблення концептуальних засад розвитку професійної освіти і навчання з урахуванням потреб ринку праці та світових тенденцій кадрового забезпечення галузей економіки; виявлення особливостей європейських систем кваліфікацій, розроблення механізмів їх адаптації в системі професійної підготовки кваліфікованих робітників в Україні; проведення досліджень з проблем модернізації змісту професійної освіти і навчання, розроблення професійних стандартів, заснованих на компетенціях; обґрунтування і розроблення інноваційних методик професійного навчання, сучасних педагогічних і виробничих технологій; опрацювання концепції підручникотворення і засобів науково-методичного забезпечення на основі інформаційних технологій; наукове обґрунтування педагогічних засад децентралізації управління професійно-технічною освітою; проведення досліджень з проблем внутрішньофірмового навчання виробничого персоналу; наукове обґрунтування психолого-педагогічних засад виховання і професійної орієнтації молоді на робітничі професії.

У листопаді 2017 р. загальні збори НАПН України схвалили "Пріоритетні напрями (тематику) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок НАПН України на

2018-2022 рр.". У цей період передбачається вирішення таких актуальних проблем професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти: становлення і розвиток професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти в Україні; прогнозування і проєктування розвитку професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; стандартизації змісту професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; теорія і методики професійного навчання; теоретичних і методологічних засад професійної педагогіки, професіології і педагогіки праці; особливостей розроблення і застосування педагогічних технологій у професійній підготовці фахівців різних галузей, спеціальностей; методики викладання загальноосвітніх, загальнотехнічних, спеціальних дисциплін та організації виробничого навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (за галузями); розвитку інноваційних процесів у системі професійної освіти і підготовки; професійного навчання в умовах високотехнологічного виробництва, внутрішньофірмової підготовки персоналу підприємств; дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців (за галузями); дидактичних засад створення електронних освітніх ресурсів, електронних підручників і навчальних посібників, електронних освітніх комплексів у професійній (професійно-технічній) освіті; розроблення теоретичних і методичних основ підготовки молодших спеціалістів у системі фахової передвищої освіти; соціального партнерства в регулюванні професійної освіти і підготовки; професійної орієнтації і професійного консультування учнівської молоді та дорослого населення щодо подальшої освіти і вибору та реалізації професійної кар'єри; професійного й особистісного розвитку майбутніх фахівців[80].

У 2017-2021 рр. співпраця Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України й Міністерства освіти і науки України була спрямована на вирішення нагальних завдань з реформування вітчизняної освіти, а саме: науково-методичного забезпечення кар'єрного розвитку учнів професійно-технічних навчальних закладів; виявлення і впровадження інноваційного зарубіжного досвіду у процес підготовки кваліфікованих робітників в Україні;

науково-методичний супровід дистанційного навчання кваліфікованих робітників у професійно-технічних закладах освіти; створення методичного забезпечення проєктних технологій навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; науково-методичного супроводу створення інформаційно-освітнього середовища у професійно-технічних навчальних закладах; розроблення та оновлення методичних рекомендацій щодо створення стандартів і програм професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом.

На сучасному етапі головним напрямом діяльності Відділення є модернізація професійної (професійно-технічної освіти). З метою вдосконалення національної системи П(ПТ)О за участю вчених НАПН України підготовлено та ухвалено МОН України Концепцію реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року; розроблено Стратегію розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року; триває робота над проєктом Закону України "Про професійну освіту". У 2021 р. відповідно до Указу Президента України "Про пріоритетні заходи щодо розвитку професійної (професійно-технічної) освіти" від 31 березня 2021 р. було створено Раду з питань розвитку професійної (професійно-технічної) освіти як консультативно-дорадчий орган, покликаний об'єднувати зусилля всіх стейкхолдерів, модернізувати галузь і надавати додаткові інструменти для якісної підготовки кваліфікованих робітників.

3.2. Діяльність Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України – одна з провідних наукових установ у системі Національної академії педагогічних наук України. Він був створений 20 квітня 2006 р. за розпорядженням Кабінету

[80] Пріоритетні напрями (тематика) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національної академії педагогічних наук України на 2018-2022 рр. URL: http://naps.gov.ua/ua/press/announcements/1315/ (Дата перегляду: 05.04.2021).

Міністрів та постанови Президії НАПН України з метою проведення фундаментальних і прикладних досліджень, спрямованих на розв'язання актуальних теоретичних і методологічних проблем педагогіки і психології професійно-технічної освіти.

Інститут підпорядкований Національній академії педагогічних наук України та провадить свою діяльність відповідно до Конституції України, законодавства України, Статуту та актів, прийнятих керівними органами НАПН України.

Першим директором Інституту був Сидоренко В. К., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України. З 2008 р. і дотепер директором Інституту та його ідейним натхненником є Радкевич В. О., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України.

Загальна мета діяльності Інституту професійно-технічної освіти НАПН України – забезпечення розвитку національної системи освіти та науки, здійснення методологічного, теоретичного і методичного супроводу професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти з урахуванням соціально-економічних трансформацій та потреб українського суспільства в інноваційному розвитку держави, професійному розвитку й кар'єрному зростанні особистості.

Основні напрями діяльності Інституту:

1. Проведення фундаментальних і прикладних досліджень (теоретичних і методичних основ підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу; методичних основ стандартизації професійної освіти у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; розвитку проєктного менеджменту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти у вітчизняній і зарубіжній практиці; методичних основ розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; методичних засад упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування; методичних основ розроблення

SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників аграрної, будівельної і машинобудівної галузей).

2. Підготовка і видання наукової та навчально-методичної продукції.

3. Налагодження партнерства і творчої співпраці з вітчизняними та зарубіжними науковими установами щодо професійної підготовки кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів, підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

4. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

5. Проведення наукової експертизи проєктів, законодавчих актів, нормативно-правових документів, освітніх інновацій, програм, навчально-методичної літератури в галузі професійної освіти і навчання. [81]

Науково-дослідна робота в Інституті здійснюється відповідно до "Основних напрямів наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні", затверджених Загальними зборами НАПН України 08.11.2012 р., "Пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології в НАПН України на 2018-2022 рр.", Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р., а також перспективних та річних тематичних планів науково-дослідних робіт.

У 2018 р. науково-дослідну роботу в Інституті проводили 6 науково-дослідних лабораторій: зарубіжних систем професійної освіти і навчання; професійної кар'єри; дистанційного професійного навчання; технологій професійного навчання; науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах; електронних навчальних ресурсів. Також в Інституті функціонують 3 центри, що були створені за міжнародної підтримки: Центр сучасних професій і технологій навчання; Центр здорового способу

[81] Стратегія розвитку Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (на 2020-2025 роки). URL: https://cutt.ly/HTeqaL4 (Дата перегляду: 20.04.2021).

життя та профілактики ВІЛ/СНІД; Центр енергоефективності.

Упродовж 10 років в Інституті успішно завершено 21 науково-дослідну роботу: 20 – фундаментальних, 1 – прикладне дослідження. Наукові співробітники Інституту забезпечують науково-методичний супровід 38 експериментів: 13 – всеукраїнського рівня, 2 – академічного, 23 – рівня підвідомчої установи. Експериментальною діяльністю охоплено 106 навчальних закладів, наукових установ та громадських організацій. Результати науково-дослідної роботи оприлюднюються в науковій і навчально-методичній літературі (монографіях, посібниках, електронних підручниках, довідникових виданнях тощо). Загалом підготовлено 1886 одиниць планової наукової продукції: 32 монографії, 48 підручників і навчальних посібників (з них 9 електронних підручників, три з яких рекомендовано Міністерством освіти і науки України для використання в навчально-виховному процесі закладів професійної освіти), 35 методичних рекомендацій, 14 довідників, 1757 наукових статей і тез. Розроблено 8 державних стандартів освітньої підготовки фахівців із новітніх, технологічно складних професій: "оператор з обробки інформації та програмного забезпечення", "оператор телекомунікаційних послуг", "укладальник підлогових покриттів", "підручний сталевара конвертерного виробництва (конвектора)", "майстер ресторанного обслуговування", "опоряджувальник будівельний", "монтажник будівельний", "деревообробник будівельний".

Здобутками Інституту є: концепції: "Професійна орієнтація молоді на робітничі професії"; "Модульне професійне навчання кваліфікованих робітників на виробництві" та ін.; методики: розвиток культури безпеки професійної діяльності персоналу підприємств; створення професійних стандартів на компетентнісній основі; підготовка викладачів професійно-технічних навчальних закладів до запровадження особистісно розвивальних педагогічних технологій; розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів; розробка електронних підручників для професійно-технічних навчальних закладів та ін.; педагогічні технології: формування в учнівської молоді уявлень про професійну кар'єру; підготовка учнів професійно-технічних навчальних закладів до

вибору й реалізації професійної кар'єри; колективна розумова діяльність, імітаційно-ігрове навчання, модульно-рейтингове навчання; проблемно-розвивальне навчання; проєктна діяльність; кейс-технології; системний контроль пізнавальних досягнень учнів професійно-технічних навчальних закладів та ін.; курси для учнів професійно-технічних навчальних закладів: "Технологія планування і реалізації професійної кар'єри" (предмети, що вільно обираються) та навчальні програми "Сходинки до професії", "Культура екологічної безпеки професійної діяльності в будівельній галузі", "Основи енергоефективності" та ін.; тренінг-курси: "Упровадження особистісно-розвивальних технологій навчання у професійно-технічну освіту", "Створення та використання електронних освітніх ресурсів" для підвищення кваліфікації методистів науково(навчально)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти України, підготовки педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до використання електронних освітніх ресурсів; електронні ресурси: "Інформаційно-освітня ресурсна база професійно-технічних навчальних закладів", "Інформаційно-науковий центр професійно-технічної освіти", "Віртуальне професійно-освітнє середовище"; "Контент-бібліотека для системи професійно-технічної освіти України" (http://www.lib.pto.org.ua), що містить електронні підручники нового покоління з різних дисциплін; електронні підручники з використанням програмно-інструментальної платформи ("Технологія токарної обробки: токар. 2 розряд", "Технологія опоряджувальних робіт", "Механізація сільськогосподарського виробництва (для плодоовочівників)", "Електротехніка з основами промислової електроніки", "Будова автомобіля" та ін.).

Інститут є засновником та співзасновником 8 періодичних видань: збірник наукових праць "Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка" (фахове видання, включене до наукометричної бази Ulrich`s Periodicals Directory); збірник наукових праць "Професійна освіта: проблеми і перспективи" (фахове видання); збірник наукових праць "Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент" (фахове видання); електронне наукове фахове видання "Теорія і методи-

ка професійної освіти"; науково-методичний журнал "Професійно-технічна освіта"; збірник наукових праць "Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи"; збірник наукових праць "Професійне навчання на виробництві".

З 2007 р. в Інституті функціонують аспірантура та докторантура. За цей період завершили навчання й підготували дисертації до захисту 50 аспірантів і 11 докторантів. В Інституті діяла спеціалізована вчена рада Д 26.458.01 із правом прийняття до розгляду та захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (голова ради – академік Радкевич В. О.). З 2010 по 2017 р. у спеціалізованій вченій раді захищено 6 докторських та 32 кандидатські дисертації. У 2016 р. Інститут отримав ліцензію Міністерства освіти і науки України на підготовку здобувачів вищої освіти ступенів доктора філософії та доктора наук за спеціальністю 015 "Професійна освіта (за спеціалізаціями)", а у 2021 р. підтвердив цю ліцензію строком на 6 років. З 2018 р. в ІПТО НАПН України діє магістратура за спеціальністю 011 "Освітні, педагогічні науки".

Інститут співпрацює з понад 200 установами та організаціями України з питань спільної наукової і навчально-методичної діяльності, проведення експериментальних досліджень та впровадження результатів науково-дослідної роботи, серед них: навчально(науково)-методичні центри (кабінети) професійно-технічної освіти, середні загальноосвітні заклади, ліцеї, училища, коледжі, технікуми, вищі навчальні заклади, навчально-виробничі центри та інші підприємства й організації усіх регіонів України.

Реалізується спільна діяльність із Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти, Департаментом професійної освіти, Інститутом модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України, об'єднаннями та спілками роботодавців з метою забезпечення широкого впровадження результатів науково-дослідних робіт у діяльність науково (навчально)-методичних центрів професійно-технічної освіти, професійно-технічних навчальних закладів та навчальних структурних підрозділів підприємств усіх регіонів України. Щорічно в Інституті організовуються планові науково-масові заходи. Відтак, за весь період свого існування

Інститут провів 573 заходи, з яких 128 – міжнародні.

Також працівники Інституту беруть участь у численних позапланових конференціях, семінарах, круглих столах, засіданнях на базі експериментальних навчальних закладів, навчально(науково)-методичних центрів професійно-технічної освіти, інших установ і організацій. Під час роботи таких заходів презентуються наукові здобутки Інституту та здійснюється обмін досвідом, розглядаються актуальні проблеми розвитку професійної освіти, обговорюється сучасне освітнє законодавство тощо.

В Інституті діють дистанційні й тренінгові курси з розвитку професійної компетентності педагогічних працівників професійно-технічної освіти щодо використання сучасних технологій професійного навчання, розроблення електронних засобів навчання. На базі Центру нових професій і технологій навчання постійно організовуються зустрічі експертних груп з розроблення освітніх та професійних стандартів. Із 2015 р. в Інституті започатковано проведення систематичних вебінарів для профтехосвітян з проблем науково-методичного забезпечення розвитку професійної освіти на платформі дистанційного навчання Інституту, ініційовано організацію конкурсів для учнів і педагогів професійно-технічних навчальних закладів із розроблення екологічних проєктів, створення електронних освітніх ресурсів тощо.

Щороку Інститут презентує свої наукові досягнення на міжнародному форумі "Інноватика в сучасній освіті", міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти" тощо. Загалом Інститут має 27 нагород (дипломів, свідоцтв, почесних звань), у тому числі 9 золотих медалей за виконання інноваційних наукових розробок.

Інститут активно співпрацює з міжнародними організаціями, серед них: Goethe-Institut в Україні, Німецьке товариство технічного співробітництва (GTZ), Федеральний Інститут професійної освіти Німеччини (Bundesinstitut fur Berufsbildung – BIBB), Інститут техніки та освіти технічного університету м. Бремен (ITB, Федеративна Республіка Німеччина), Інститут підвищення кваліфікації "Міжнародна професійна академія “Туран-Профі” (Республіка Казахстан); Республіканський науково-методичний центр Агенції професійно-технічної освіти (Киргизька Республіка) та ін.

Науковий колектив Інституту залучається до виконання завдань

міжнародних проєктів: TACIC "Підвищення ефективності управління професійно-технічною освітою на регіональному рівні в Україні"; TWINING "Модернізація законодавчих стандартів та принципів освіти та навчання у відповідності до політики Європейського Союзу щодо навчання впродовж життя"; EU/ICCO/ AVEP "Розширення доступу до сучасного та інноваційного професійного навчання для кращої зайнятості та підвищення прибутку сільських жителів у Республіці Киргизстан"; ТЕМПУС "Екологічна освіта в Україні" (ЕкоБРУ); українсько-німецьких проєктів: "Профілактика ВІЛ/СНІД у Східній Європі"; "Реформа професійної освіти з урахуванням енергоефективності", "Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні", українсько-канадського проекту "Децентралізація управління професійним навчальним закладом" та ін. У 2016-2018 рр. Інститут брав участь у проєкті ЄС за програмою Еразмус+ "Удосконалення практико-орієнтованої підготовки викладачів закладів професійної освіти і навчання". Наразі ІПТО НАН України активно співпрацює з партнерами у Міжнародному проєкті Еразмус+ "Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні (PAGOSTE)".

У 2016-2018 рр. науковцями ІПТО НАПН виконані ґрунтовні наукові дослідження: "Проєктування інформаційно-освітнього середовища професійно-технічних навчальних закладів", "Розвиток систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу"; "Проектування системи консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів"; "Методичні основи дистанційного навчання кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах"; "Методичні засади розроблення проектних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей". Основні напрями діяльності Інституту в 2018 р.: проведення фундаментальних і прикладних досліджень розвитку систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу, проєктування системи консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти; методичних засад розроблення проєктних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих

робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей; методичних основ дистанційного професійного навчання, стандартизації підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах; методичних основ розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників аграрної, будівельної і машинобудівної галузей; підготовка та видання наукової та навчально-методичної продукції; налагодження партнерства та творчої співпраці з вітчизняними і зарубіжними науковими установами щодо професійної підготовки кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів, підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти; підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації; проведення наукової експертизи проєктів законодавчих актів, нормативно-правових документів, освітніх інновацій, програм, навчально-методичної літератури в галузі професійної освіти і навчання.

Поточні наукові дослідження проходять у 2019-2021 рр.: "Методичні основи розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти"; "Розвиток проєктного менеджменту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти у вітчизняній і зарубіжній практиці"; "Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування"; "Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу".

Потужними осередками української педагогічної науки є наукові школи вчених ІПТО НАПН: "Науково-методичне забезпечення управління розвитком професійної освіти і навчання" доктора педагогічних наук, професора, академіка Радкевич В. О.; "Упровадження інформаційних технологій в освітній процес" доктора педагогічних наук, професора, академіка Гуржія А. М.; "Теоретичні і методичні основи забезпечення якості професійної освіти і навчання" доктора педагогічних наук, професора Лузана П. Г.; "Особистісний і професійний розвиток майбутніх фахівців у системі професійної освіти" доктора педагогічних наук, професора Орлова В. Ф.; "Актуальні проблеми професійної під-

готовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти" доктора педагогічних наук, професора Пригодія М. А.

Відповідно до програми спільної діяльності МОН і НАПН України, основними напрямами співпраці ІПТО з Міністерством освіти і науки у 2016-2020 рр. стали удосконалення законодавства України у сфері освіти, науково-методичне забезпечення кар'єрного розвитку учнів ЗП(ПТ)О, виявлення і впровадження інноваційного зарубіжного досвіду у процес підготовки кваліфікованих робітників в Україні, організація науково-методичного супроводу дистанційного навчання кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О, створення методичного забезпечення проєктних технологій навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, науково-методичний супровід створення інформаційно-освітнього середовища у ЗП(ПТ)О, розроблення/ оновлення методичних рекомендацій щодо створення стандартів і програм професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом.

Перспективними напрямами розвитку Інституту є: концептуальні засади розвитку професійної освіти і навчання з урахуванням потреб ринку праці та світових тенденцій кадрового забезпечення галузей економіки; наукове прогнозування і проєктування розвитку системи професійної освіти та навчання; порівняльний аналіз зарубіжних систем професійної освіти і навчання; науково-методичні засади стандартизації змісту професійної освіти і навчання; удосконалення особистісно-розвивальних педагогічних технологій у професійно-технічній освіті; теоретичні і методичні основи застосування дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців (за галузями); дидактичні засади створення електронних освітніх ресурсів, електронних підручників і навчальних посібників, електронних освітніх комплексів у професійній освіті; проєктування інформаційно-освітнього середовища закладів професійної освіти; наукове обґрунтування педагогічних засад управління розвитком професійної освіти в умовах ринкової економіки; дослідження особливостей професійного навчання робітників в умовах високотехнологічного виробництва; психолого-педагогічні засади підготовки учнівської молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри; налагодження партнерства

та творчої співпраці з вітчизняними і зарубіжними науковими установами в галузі професійної освіти і навчання.

Стратегія розвитку Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (на 2020-2025 роки) визначає першочергові завдання забезпечення якості професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти шляхом: формування змісту професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти на компетентнісній основі; упровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти та системи зовнішнього забезпечення якості освіти; модернізації освітнього середовища, що забезпечить інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу; удосконалення системи підготовки педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти із залученням до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва та сфери послуг; запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійної діяльності та розвитку педагогічних працівників; державно-приватне партнерство у сфері П(ПТ)О та фахової передвищої освіти та взаємозв'язок із ринком праці через: формування системи професійних кваліфікацій та створення єдиного освітнього середовища професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; упровадження механізмів стимулювання роботодавців до участі в освітньому процесі; створення умов для розвитку дуальної форми здобуття освіти; визнання неформальної та інформальної освіти, повних і часткових професійних кваліфікацій; популяризацію професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти серед дітей, молоді, дорослих, планування професійного розвитку та кар'єри[82].

Місія Інституту ПТО НАПН України чітко відображена в гаслі "Від наукових досліджень – до кращих освітніх практик". Як наукова установа нового типу з диверсифікованою тематикою фундаментальних і прикладних наукових досліджень інститут сприяє науково-технічному, технологічному та культурно-моральному розвитку суспільства шляхом поєднання освіти, науки й інновацій, інтеграції до світового освітньо-наукового простору, здійснює підготовку фахівців, здатних комплексно вирішувати проблеми у професійно-педагогічній, інноваційній діяльності закладу вищої освіти.

Візія ІПТО НАПН України як провідної наукової установи у сфері професійної освіти полягає у гармонійному поєднанні наукової діяльності, освітнього процесу і науково-методичного супроводу підготовки фахівців інноваційного типу – особистостей, громадян, професіоналів. Базовими цінностями закладу визначені людиноцентризм, розвиток особистості, гуманізм, демократизм, академічна свобода, академічна доброчесність, академічна культура, самоврядність, лідерство, партнерство, відкритість, прогностичність, інноваційність, якість, зв'язок із практикою, результативність[83].

Протягом усього шляху діяльності Інституту прослідковуються основоположні принципи роботи колективу: професіоналізм, конструктивність, справедливість, гуманізм, гарантована якість і надійність, прагнення здійснювати наукову та освітню діяльність на рівні кращих національних та міжнародних стандартів[84].

Незважаючи на об'єктивні структурні й кадрові зміни в системі вітчизняної освіти, безпрецедентну всесвітню гуманітарну кризу, пов'язану з пандемією COVID-19, ІПТО НАПН України зберігає свою структуру, підтримуючи логіку функціонування і забезпечуючи ефективність діяльності усіх структурних підрозділів, примножує власні традиції та науковий потенціал, нарощує найважливішу складову економічної і соціальної безпеки держави – її людський капітал. У робочому колективі закладу дедалі повніше утверджується відкритий, демократичний стиль керівництва, атмосфера діловитості, колегіальності й прозорості у прийнятті та виконанні рішень, уважного, доброзичливого, дбайливого ставлення до колег, зміцнюються дисципліна, організованість і порядок. Таким чином, ІПТО НАПН України нарощує свій авторитет серед громадськості, наукових установ і закладів освіти України та світу.

---

[82] Стратегія розвитку Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (на 2020-2025 роки). URL: https://cutt.ly/HTeqaL4 (Дата перегляду: 20.04.2021).

[83] Стратегія розвитку Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (на 2020-2025 роки). URL: https://cutt.ly/HTeqaL4 (Дата перегляду: 20.04.2021).

[84] Кодекс наукової і педагогічної етики працівників і здобувачів освіти Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. URL: https://cutt.ly/zTeqxKy (Дата перегляду: 21.03.2021).

РОЗДІЛ 4.

ПЕРСОНАЛІЇ

АЗІЗОВА Алла Михайлівна

(1951)

Освіта вища, працює директором Державного навчального закладу "Черкаське вище професійне училище". Розробник стандарту професійної (професійно-технічної) освіти СП(ПТ)О 8275 DA.15.30-2012 з професії "Оператор лінії у виробництві харчової продукції (перероблення фруктів, овочів, олієнасіння та горіхів)". Голова Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти Черкаської області (2005-2015). Друкується у газетах "Вечірні Черкаси", "Молодь Черкащини", журналі "Профтехосвіта". Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (1999), "А. С. Макаренко" (2006), "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти" (2006) та Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України (2005), Верховної Ради України (2007), Черкаської обласної ради (2013).

Голібаренко І. В

АЛЕКСЕНКО Георгій В'ячеславович

(1959)

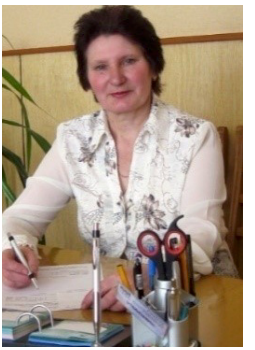
Директор Київського вищого професійного училища будівництва і дизайну. Трудову діяльність розпочав у Київському міському ПТУ № 23 (1980), пройшовши шлях від майстра виробничого навчання до директора одного з провідних закладів освіти України. За підсумками роботи неодноразово визнавався

кращим директором року м. Києва. Організатор упровадження новітніх педагогічних та будівельних технологій, зокрема теплоізоляційних та опоряджувальних робіт; створення сучасних виробничих майстерень і навчальних аудиторій; міжнародної співпраці в освітньому процесі. Презентував український досвід професійної освіти і навчання у міжнародному проєкті “Підприємництво в освіті і навчанні” (2005). Із міжнародними партнерами створив НПЦ з енергоефективності та енергозбереження будівель і споруд (2012), започаткував проєкт “Визнання освіти та працевлаштування українських будівельників у Канаді”(2012), пілотний проєкт модернізації та адаптації професії “Маляр” до європейських стандартів та вимог (2014). Відмінник освіти України (2001), заслужений працівник освіти України (2008), відмінник столичної освіти (2009), відмінник столичної професійно-технічної освіти (2019), лауреат премії Верховної Ради України (2007). Нагороджений орденом “За заслуги” ІІІ ступеня (2016), нагрудними знаками “А. С. Макаренко” (2006), “Василь Сухомлинський” (2018), “За вагомий внесок у розвиток професійної освіти” (2019).

Радкевич В. О.

.

АНДРЄЄВА Ольга Михайлівна

(1955)

Освіта вища, працює заступником директора з навчально-виробничої роботи Державного професійно-технічного закладу "Путивльський професійний ліцей". Створила у навчальному закладі систему контролю за навчально-виробничим процесом, що забезпечила умови високої фахової та педагогічної майстерності педагога, його методичної, етичної та технічної підготовки. Стала переможцем регіонального конкурсу "Педагог-новатор-2013" і ІІІ (заключного) етапу обласного конкурсу "Педагог-новатор-

2013" у номінації "Заступник директора з навчально-виробничої роботи". Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, нагрудним знаком "Відмінник освіти".

Новобранний О. В.

АРТЮШЕНКО
Володимир Іванович

(1973)

Директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Луганській області, очолював громадську організацію “Асоціація освітян Луганщини”. Був керівником робочих груп із розробки стандартів П(ПТ)О з професій “Кухар дитячого харчування” (2020), “Газозварник” (2021), “Слюсар з контрольно-вимірювальних приладів та автоматики (електромеханіка)” (2021), “Черговий стрілочного поста” (2021). Очолював дослідно-експериментальну роботу всеукраїнського рівня “Організація професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технологій дистанційного навчання” (2018–2020); регіонального рівня “Врахування регіонального аспекту при моделюванні цілісної системи освітнього процесу з національно-патріотичного виховання в ЗП(ПТ)О” (2015–2018). Автор публікацій у наукових та періодичних виданнях фахового спрямування, співавтор методичних посібників, електронних навчальних ресурсів. Учасник робочої групи зі створення освітнього курсу “Основи підприємництва” (Програма ООН з відновлення і розбудови миру, 2020–2021). Внесений до реєстру експертів з акредитації кваліфікаційних центрів Національного агентства кваліфікацій (2022). Нагороджений нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України “Відмінник освіти України” (2008), “Василь Сухомлинський” (2020).

Підгайко С. В.

АФАНАЩЕНКО Лідія Михайлівна

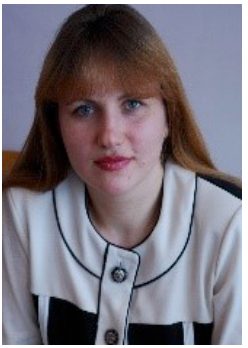

(1948)

Закінчила Новозибківський педагогічний інститут (1976). 43 роки працює в системі професійно-технічної освіти, з 1976 р. – викладач зарубіжної літератури СПТУ № 10 і ПТУ № 18 (нині ДПТНЗ "Чернігівський професійний будівельний ліцей").

Розробила систему вивчення літератури за допомогою логічних схем і таблиць. Багато років керувала методичним об'єднанням викладачів ПТУ області, вела обласну школу передового педагогічного досвіду, була лектором Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (1992-2013). Нагороджена Дипломом І ступеня за перше місце на Третьому обласному ярмарку педагогічної творчості (1998). Стала переможцем обласного конкурсу "Учитель року" (1992); призером Міжнародного конкурсу вчителів-словесників Чернігівської, Гомельської та Брянської областей (1999); переможцем Другого обласного педагогічного ярмарку "Профтехосвіта Чернігівщини – творчі здобутки педагогів" (2002). Має дипломи переможця конкурсів "Я йду на урок зарубіжної літератури" інформаційно-практичного бюлетеню "Все для вчителя" (2004), "Класний керівник ПТНЗ-2004 – крок у XXI століття" (2004). Автор численних методичних посібників (1992-2019) і статей із зарубіжної літератури (1987-2016), які були надруковані в журналах України. Викладач-методист, відмінник народної освіти (1987), заслужений учитель України (1989).

Гріненко В. В.

БАЗИЛЬ Людмила Олександрівна

(1977)

Закінчила Глухівський державний педагогічний інститут імені С. М. Сергєєва-Ценського (1999). Доктор педагогічних наук (2016), доцент (2005). Працювала в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка на посадах старшого викладача, доцента, завідувача кафедри української літератури та методики її викладання (2003-2010); Київському університеті імені Бориса Грінченка на посадах молодшого наукового співробітника й завідувача лабораторії експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій, доцента кафедри психології і методик дошкільної і початкової освіти (2011-2017); Інституті професійно-технічної освіти НАПН України на посаді вченого секретаря (2017). Професійні інтереси охоплюють аспекти науково-методичного супроводу розвитку фахових компетентностей учителів української мови і літератури; культури професійно-педагогічного спілкування та міжособистісної взаємодії в освітньому просторі; досвіду діяльності центрів консультування учнівської молоді з професійної кар'єри; психолого-педагогічних засад професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти. Сучасний науковий пошук зосереджено на дослідженні теорії і практики підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) і вищої освіти до кар'єрного зростання, підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу. Упродовж професійної діяльності була співвиконавцем науково-дослідних робіт "Формування культуромовної особистості майбутнього вчителя української мови і літератури" (2003-2006); "Розроблення системи формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій" (2015-2018); "Проєктування систе-

ми консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2013-2016); "Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу" (2019-2021).

Автор 150 наукових і методичних праць, серед яких 8 монографій (1 одноосібна), 10 посібників (1 одноосібний), 7 з яких мають гриф Міністерства освіти і науки України, 2 навчальні програми, рекомендовані Міністерством освіти і науки України до використання в закладах освіти, 3 методичні рекомендації, 2 авторські свідоцтва на винаходи. Стипендіат Кабінету Міністрів України для молодих учених (2010-2012). Нагороджена Грамотою Міністерства освіти і науки України (2009), срібною медаллю "Михайло Петрович Драгоманов 1841-1895 рр." (2013), грамотою НАПН України за активну участь у здійсненні наукового супроводу розвитку професійної освіти і навчання (2019).

Радкевич В. О.

БАЗЬ Олександр Станіславович

(1961)

Закінчив Бердянський державний педагогічний університет (1995), Запорізький авіаційний технікум (1985), Запорізьке міське професійно-технічне училище № 9 (1979). Працює на посаді директора Державного навчального закладу "Запорізьке вище професійне училище “Моторобудівник”".

Автор інноваційних педагогічних технологій і методик навчання "Упровадження сучасних засобів навчання на уроках спеціальної технології для підвищення якості професійної освіти" (2018); автор (співавтор) державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти: ДСПТО 7232.С.33.20-2016; "Слюсар-складальник двигунів" СП(ПТ)О 8211.DJ.28.74-2018; "Контролер верстатних та слюсарних робіт (верстатні роботи) СП(ПТ)О 7222.DG.28.60-2019; "Слю-

сар-інструментальник". Переможець численних міжнародних, національних, регіональних конкурсів і олімпіад, серед відзнак – медалі та дипломи Міністерства освіти і науки України за видатні досягнення у реформуванні національної сфери освіти (2017-2019).

Нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України "За багаторічну плідну працю, особистий внесок у справу навчання, виховання та підготовку молодих кваліфікованих робітничих кадрів, впровадження ефективних новаторських форм і методів у навчально-виробничий процес" (2003), Дипломом лауреата щорічної премії Верховної Ради України педагогічним працівникам (2010), Почесною відзнакою "За співпрацю" Міністерства праці та соціальної політики (2010).

Захарчук В. М.

БАЛУЩАК Ганна Федорівна

(1949)

Закінчила Київський торговельно-економічний інститут (1977). Директор Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу (з 2003). Видала у співавторстві навчальний посібник "Навички для кар'єри" (Івано-Франківськ, 2015). Під її керівництвом створена потужна навчально-методична, практична та матеріально-технічна база для підготовки спеціалістів торговельно-кулінарного та готельно-туристичного профілів. Навчальний заклад систематично розвиває програми міжнародної співпраці з навчальними закладами та кращими готельно-туристичними та ресторанними комплексами Польщі, Франції, Німеччини, Італії, Канади з метою стажування учнів та культурно-освітнього обміну, підвищення професійного рівня педагогів. Відмінник освіти України (1999). Нагороджена Почесною грамотою

Міністерства освіти і науки України (2004), нагрудним знаком "А. С. Макаренко" (2006), Почесною грамотою Національної академії педагогічних наук України (2014), премією Верховної Ради України в галузі освіти (2015).

Скоробагата М. Т.

БАРБУЛАТ Діна Андріївна

(1938)

Закінчила Одеський інженерно-будівельний інститут (1974). У системі професійної (професійно-технічної) освіти пропрацювала 50 років (48 із них – у Миколаївському професійному ліцеї) на посадах майстра виробничого навчання, викладача спеціальних предметів будівельних робіт, методиста. Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Працювала над темою "Розвиток практичних навичок та творчих здібностей на уроках спецпредметів будівельних робіт". Розробила "Збірник задач з математики для будівельних професій", методичні рекомендації "Планування уроків матеріалознавства для будівельних професій з проєктуванням самостійної роботи як засобу розвитку особистості учня". Відмінник системи професійної (професійно-технічної) освіти СРСР (1981). Відмінник освіти України (1996). Нагороджена нагрудним знаком "А. С. Макаренко" (2008), Почесними грамотами Держкомітету СРСР з професійної (професійно-технічної) освіти (1976), Держкомітету УРСР з професійної (професійно-технічної) освіти (1979), Міністерства освіти України (1994), Кабінету Міністрів України (2001).

Бакаляр Л. В.

БАСАРАБ Володимир Ярославович

(1983)

Викладач-методист професійно-теоретичної підготовки Державного професійно-технічного навчального закладу "Богородчанський професійний будівельний ліцей". Кандидат педагогічних наук. Здобув кваліфікацію бухгалтера-економіста (ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника", спеціальність "Облік і аудит") (2007). Працював на посадах викладача обліково-економічних дисципліни Богородчанського професійно-технічного училища № 12 (2005-2008), старшого викладача кафедри обліку і аудиту ПВНЗ "Івано-Франківський університет права імені короля Данила Галицького" (2008-2010), методиста, викладача обліково-економічних дисциплін Богородчанського професійно-технічного ліцею (2010-2016), методиста Бурштинського енергетичного коледжу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (2016-2018). Викладач професійно-теоретичної підготовки з професії "Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних" Богородчанського професійного будівельного ліцею, викладач (за сумісництвом) кафедри професійної освіти та інноваційних технологій ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника" (з 2018). У доробку понад 50 наукових та методичних праць. Розробив і видав навчальний посібник "Основи бухгалтерського обліку" (2010), навчальний посібник "Бухгалтерський облік: теорія і практика у схемах та таблицях" (співавтор, 2011), навчально-методичний посібник "Основи статистики" (співавтор, 2013), робочий зошит для проведення практичних занять з дисципліни "Бухгалтерський облік", співавтор навчальних посібників "Економіка підприємства" та "Теорія фінансів", колективної монографії "Обліково-аналітичне забезпечення господарської діяльності" (2015). Член редколегії фахового науково-педагогічного журналу "Обрії" (з 2016). Входив до

складу авторського колективу щодо розробки Державного стандарту професійно-технічної освіти за професією 4121 "Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних" (2018). Нагороджений знаком Всеукраїнської асоціації працівників ПТО "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти" (2020), Грамотою Міністерства освіти і науки України (2021).

Падалкіна Я. В.

БАТРАЧЕНКО
Нінель Володимирівна

(1937)

У 1955 р. розпочала трудову діяльність швачкою на фабриці імені Тінякова м. Харкова, пройшовши шлях від робітника до старшого економіста (1965). Отримала дві вищі освіти: Київський технологічний інститут текстильної та легкої промисловості (1962), економіка та організація промисловості предметів широкого вжитку (1967), інженер-економіст. Із грудня 1981 р. Нінель Володимирівна успішно працює на посаді директора закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Автор підручників: "Технологія виготовлення жіночого одягу" (2001), "Конструювання та технологія виготовлення головних уборів з текстильних матеріалів" (2015), "Кравець. Технологія виготовлення одягу" (2019), який відповідає новим державним стандартам професійно-технічної освіти. За високий професіоналізм, порядність, працелюбність присвоєно звання "Заслужений працівник освіти України". Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня; нагрудними знаками "А. С. Макаренко", "Василь Сухомлинський", "Відмінник народної освіти України", "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти України", відзнакою Організації ветеранів України "Почесний ветеран України".

Заряжко І. В.

БЕРУС Іван Васильович

(1954)

Директор Державного професійно-технічного навчального закладу "Професійний аграрний ліцей" с. Веприк Гадяцького р-ну. Закінчив Харківський індустріально-педагогічний технікум № 2 (1979) за спеціальністю "Технік-механік, майстер виробничого навчання"; Полтавський сільськогосподарський інститут за спеціальністю "Інженер-механік". З 1979 р. працює у ДПТНЗ "Професійний аграрний ліцей" с. Веприк майстром виробничого навчання, старшим майстром, а з 2002 р. – директором навчального закладу.

За сумлінну працю та досягнуті успіхи в роботі нагороджений нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (2002), грамотами та подяками Головного управління освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації та Департаменту освіти та науки Полтавської обласної державної адміністрації. Під керівництвом Беруса І. В. учень Бакай Віктор посів ІІІ місце на Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (2009).

Закапко Т. І.

БІГУН Наталія Вікторівна

(1970)

Директор Решетилівського художнього професійного ліцею (з 2004). Працює в системі професійно-технічної освіти 26 років. Зробила значний особистий внесок у розбудову професійної (професійно-технічної) освіти регіону, культурно-освітній розвиток України. Має вагомі трудові здобутки, вирізняється високим професіоналізмом. Пріоритетами роботи Бігун Н. В. є професійне навчання учнів з урахуванням замовлення робото-

давців; гнучкість у конструюванні змісту, форм, методів і засобів навчання та виховання з урахуванням специфіки підприємств, для яких здійснюється підготовка кваліфікованих робітничих кадрів. Має почесне звання "Заслужений працівник освіти України" (2016).

Закапко Т. І.

БІЛОРУСЬКА
Люба-Йосифа Станіславівна

(1943)

Закінчила Львівський технікум харчової промисловості (1963), Львівський державний університет ім. І. Франка (1970). 48 років працює викладачем-методистом у Львівському вищому професійному училищі харчових технологій. Була членом творчої групи з розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з професій пекар, тістороб, машиніст тістообробних машин (2006, 2014). Автор навчального посібника "Основи мікробіології, санітарії і гігієни" (2003) для учнів професійно-технічних навчальних закладів, методичних рекомендацій з проведення лабораторно-практичних робіт, збірників опорних конспектів з предмета "Сировина і матеріали" (2015), збірника тестів з предмета "Фізіологія харчування, санітарія і гігієна" (2016), методичних розробок "Феномен галицької кухні" (2015), "Здорове харчування та здоровий спосіб життя" (2016), "Рецепти галицької паски" (2018). Очолює Музей хлібовипікання, якому Міністерством освіти і науки присвоєно звання "Зразковий" (2018). Нагороджена грамотою Львівської обласної державної адміністрації (2017).

Склярчук Н. С.

БОЖКО Інна Олександрівна

(1965)

Заступник директора з навчально-виховної роботи, викладач професійно-теоретичної підготовки ПТУ № 2 м. Дніпро.

Автор електронного анімаційного посібника з технічного креслення в рамках методичної розробки "Створення інформаційного простору в училищі на уроках технічного креслення" (2011-2012), електронних посібників "Обробка металів на токарних верстатах" (2010-2011), "Ігри-заліки" (2012-2013), "Фрезерування металів" (2014). Співавтор Віртуальної лабораторії верстатників широкого профілю, операторів верстатів з ПК (2013). Підготувала переможця II етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів з професії "Верстатник широкого профілю" (2012). Відзначена Дипломом III ступеня методичного фестивалю Дніпропетровської області, грамотою обласної організації Всеукраїнської асоціації працівників профтехосвіти, грамотами та подяками НМЦ ПТО у Дніпропетровській області, Департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації.

Зінченко В. Г.

БОРОДІЄНКО Олександра Володимирівна

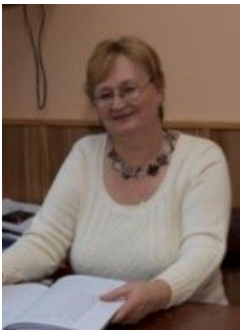
(1976)

Закінчила Київський національний університет імені Тараса Шевченка (1998). Доктор педагогічних наук (2018), доцент (2005), старший дослідник (2020), член-кореспондент НАПН України (2019). Працювала у Головному навчальному центрі ВАТ "Укртелеком" на посаді старшого викладача (2002-2005); Київському міжнародному університеті на посаді доцента (2005-2009); Філії

"Центр післядипломної освіти" ВАТ "Укртелеком" на посаді завідувача кафедри управління, економіки та фінансів та завідувача кафедри менеджменту, маркетингу, економіки та фінансів (2009-2014); Інституті професійно-технічної освіти НАПН України на посаді завідувача лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання (з 2016). Науковий пошук спрямовує на вивчення європейського досвіду забезпечення якості професійної освіти і навчання, дослідження моделей організації професійної освіти і навчання в країнах ЄС, імплементації продуктивного зарубіжного досвіду проєктного менеджменту у діяльність закладів професійної освіти і навчання, впровадження орієнтованого на результат управління (result-based management) в систему професійної (професійно-технічної) освіти України. Під науковим керівництвом Бородієнко О. В. виконувалися 2 науково-дослідні роботи: "Розвиток систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу" (2016-2018) та "Розвиток проєктного менеджменту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти у вітчизняній і зарубіжній практиці" (2019-2021). Є науковим керівником експерименту всеукраїнського рівня за темою "Розвиток публічно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти з використанням технологій стратегічного менеджменту" (квітень 2019-грудень 2021).

Автор більше 140 наукових, науково-методичних праць, серед яких 4 монографії (1 одноосібна), 6 посібників (2 одноосібні), 51 стаття (39 одноосібних), 15 матеріалів доповідей та тез (одноосібні), 4 одноосібних методичних рекомендацій, 4 авторських свідоцтв на винаходи. Нагороджено грамотою НАПН України за активну участь у здійсненні наукового супроводу розвитку професійної освіти і навчання (2017), ювілейною медаллю "За врятовані життя" (2014), Дипломом ІІ ступеня НАПН України за монографію "Теорія і практика розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку" (2018), медаллю "Ушинський К. Д." (2021).

Радкевич В. О.

БРАТИНА Ольга Михайлівна

(1957)

Викладач-методист історії Львівського вищого професійного училища харчових технологій. Більше 40 років працює у системі профтехосвіти. Закінчила Львівський державний університет ім. І. Франка (1983).

Автор посібників: "Використання інноваційних технологій на уроках Новітньої історії" (2006), "Історія України – дати, події, факти" (2013), "Методика викладання новітньої історії у старшій школі", "Дисидентський рух в Україні в 60-80 роках XX століття" (2018). Веде постійну пошукову роботу з учнями: вивчає історичні місця, пов'язані з бойовими діями, збирає історичні матеріали, є автором статей, історичних описів. На основі документальних джерел музею "Тюрма на Лонського" описала життя і діяльність членів-засновників Української Гельсінської Групи: Оксани Мешко, Петра Григоренка, Степана Сепеляка. Нагороджена дипломом за І місце в номінації "Пошуково-суспільна робота" ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу науково-пошукових робіт учнів та педагогічних працівників "Голодомор 1932-1933 рр. Пам'ять народу" (2009). Нагороджена грамотою за підготовку переможців обласного етапу олімпіади з історії серед учнів ПТНЗ у 2012-2013 навчальному році (2012), дипломом лауреата ІІІ ступеня Всеукраїнського центру вивчення Голокосту "ТКМА" (Відродження) за наукову роботу "Голодомор 1932-1933 рр. Пам'ять народу" (2008).

Склярчук Н. С.

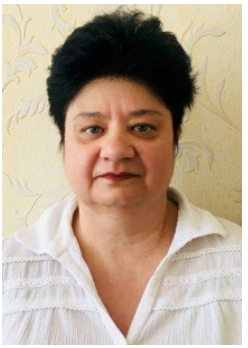
БРОВЧЕНКО Наталія Миколаївна

(1955)

Закінчила Київський політехнічний інститут (1980), Київський професійно-педагогічний коледж імені Антона Макаренка (2010). З 1980 р. працює у Червоноградському професійно-технічному училищі № 55 на посаді майстра виробничого навчання, викладача гірничих спеціальних дисциплін, у 1996-2018 рр. – заступником директора з навчально-виховної роботи. Розробила та впровадила в навчальний процес інноваційний проєкт "Застосування алгоритмізації при вивченні гірничих спецдисциплін". Брала участь у робочій групі Інституту форм, змісту і методів навчання Міністерства освіти і науки України з написання навчального посібника Ярмолюк В. Т. "Основи гірничої справи" для професійно-технічних училищ, студентів гірничих технікумів (2000), була рецензентом навчального посібника, в якому викладено основи гірничої справи відповідно до розробки вугільних родовищ України. Запровадила у навчально-виховний процес інноваційний проєкт "Формування навичок здорового способу життя" та програми "Боремося за здоров'я", "Національне виховання учнівської молоді у ліцеї". Бере активну участь у суспільно-політичному та громадському житті м. Червонограда. Організовує та проводить волонтерські акції, проєкт допомоги українській армії "Безпілотник" (2018). Координатор волонтерської діяльності громадського об'єднання "Червоноград. Автомайдан" (2014-2019). Нагороджена грамотою Міністерства освіти і науки України (2010).

Онишкевич Р. Б.

БУКРЕЄВА Світлана Анатоліївна

(1963)

Працює викладачем спеціальних дисциплін у ДНЗ "Сєвєродонецький професійний будівельний ліцей" (з 1996). Має багаторічний персональний внесок у розвиток професійної освіти. Співавторка (розробник) ДСТ ПТО з професії "Штукатур" (2014). Розробила посібники "Влаштування стяжок", "Сучасні будівельні матеріали в лицювальних роботах" (2015-2016). Переможець обласних конкурсів на кращий дидактичний матеріал за темами "Ремонтні штукатурні роботи", "Фактурне опоряджування поверхонь" (2004, 2010), обласного конкурсу "Викладач 2011 року" серед викладачів спеціальних дисциплін за професією "Штукатур". Протягом 2015-2018 рр. брала активну участь у роботі Навчально-практичного будівельного центру з вивчення сучасних будівельних матеріалів та технологій будівництва. Провела теоретичну частину чотирьох обласних цільових семінарів за темами: "Історія виникнення мозаїки", "Історія виникнення шпалер", "Сучасні шпалери в інтер'єрі", "Оформлення інтер'єрів за допомогою ліпнини", "Декоративне опоряджування стін", "Декоративні штукатурки Церезіт", "Облицювання стін з допомогою клейових сумішей Церезіт". Підготувала призерів Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності – Овчаренка Данила (лицювальник-плиточник, ІІІ місце, м. Дніпродзержинськ, 2005) та Гнилицького Костянтина (маляр, диплом ІІІ ступеня, м. Вінниця, 2019).

Мищенко Т. М.

БУРАК Ірина Валентинівна

(1961)

Закінчила Львівський ордена Леніна політехнічний інститут ім. Ленінського комсомолу (1983). У галузі професійно-технічної освіти працює 36 років. Свою професійну кар'єру розпочинала з посади лаборанта (1983), бібліотекаря, майстра виро-

бничого навчання, старшого майстра, заступника директора з навчально-виробничої роботи. Директор Державного навчального закладу "Ставропігійське вище професійне училище м. Львова (з 2003). Під керівництвом Бурак І. В. у навчальному закладі створено Навчально-практичний центр з використання технологій і матеріалів ТМ Sniezka, відкрито навчально-практичний центр поліграфічного виробництва з використання обладнання ТОВ "Xerox (Україна) ЛТД" для навчання учнів та педагогічних працівників новітнім технологіям у поліграфічній галузі. Нагороджена Подякою Міністерства освіти і науки України (2014), Грамотою Міністерства освіти і науки України (2016).

Филипович Г. І.

ВАКУЛЕНКО Надія Вікторівна

(1962)

Директор Всеукраїнського центру вишивки і килимарства. Працювала 34 роки у Решетилівському художньому професійному ліцеї на посаді майстра виробничого навчання з ручної вишивки. Нагороджена нагрудним знаком "Відмінник освіти України" за сумлінну працю та особистий внесок у відродження національної самобутності українців, втілення нових ідей щодо поєднання культурної спадщини полтавців із сучасністю, навчання і виховання підростаючого покоління, проведену роботу з внесення вишивки "білим по білому" до списків нематеріальної культурної спадщини України та ЮНЕСКО (2018).

Закапко Т. І.

ВАСИЛИНЕНКО Віктор Михайлович

(1946)

Директор навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, засновник потужної професійної школи Дніпропетровщини: за його ініціативи реорганізовано мережу і розпочато функціонування 15 закладів П(ПТ)О. Стаж роботи у професійній освіті 45 років: пройшов шлях від майстра виробничого навчання до заступника начальника обласного управління ПТО, директора НМЦ ПТО Дніпропетровщини. Був членом робочої групи з розробки законів України "Про професійно-технічну освіту" та "Про освіту", трьох Концепцій розвитку професійно-технічної освіти України та правових актів ПТО. Один із засновників Всеукраїнської асоціації працівників профтехосвіти, голова обласної ради спортивного клубу "Трудові резерви". Заслужений працівник освіти України. Відмінник освіти України. Нагороджений Орденом Дружби народів, нагрудними знаками "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти" і "За заслуги перед містом" III ступеня, грамотами Кабінету Міністрів, Міністерства освіти і науки України, відзнаками обласної державної адміністрації, громадських організацій. Стипендіат Президента України як видатний діяч освіти (2019).

Гришаєва О. В

ВАСИЛЬЧУК Валентина Ананіївна

(1963)

Працює директором Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у Житомирській області (з 2004). Закінчила Київський технологічний інститут легкої промисловості (1986). Після завершення навчання працювала в середньому професійно-технічному училищі № 12 м. Бердичева майстром виробничого навчання, викладачем предметів професійно-теоретичної підготовки шкіряного профілю (з 1994), заступником директора з навчально-виробничої роботи (1999-2004). Керівник авторських колективів із розробки 22 проєктів СП(ПТ)О з робітничих професій (2007-2019), 20 з яких були затверджені та впроваджуються в закладах професійної (професійно-технічної) освіти України. Здійснювала організаційний супровід розробки проєктів стандартів, заснованих на компетенціях, з професій: 7435 "Модистка головних уборів", 8163 "Машиніст холодильних установок", 7129 "Монтажник систем утеплення будівель", 5220 "Продавець непродовольчих товарів", 5220 "Продавець продовольчих товарів", які затверджені у 2017-2019 рр. Координувала науково-методичний супровід організації та проведення обласних етапів всеукраїнських оглядів-конкурсів серед закладів П(ПТ)О. Роботу колективу Навчально-методичного кабінету під її керівництвом відзначено грамотами, дипломами та подяками Міністерства освіти і науки України, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України. За ініціативи Васильчук В. А. при НМК ПТО створені й успішно функціонують "Школа молодого педагога" та "Школа молодого керівника ПТНЗ", навчання в яких пройшли більше 500 керівних та педагогічних працівників закладів. Крім цього, проводяться засідання обласних шкіл перспективного педагогічного досвіду, стажування новопризначених методистів за спеціально розробленою програмою; працюють творчі групи з розробки навчально-планувальної документації з окремих професій, завдань для обласних конкурсів і предметних олімпіад тощо. Організатор запровадження освіт-

ньої програми "Intel® Навчання для майбутнього", в рамках якої проводяться тренінги, семінари. Нею створені та успішно функціонували обласні дослідно-експериментальні майданчики на базі ПТУ № 1 м. Житомира "Поліпшення якості підготовки кваліфікованих робітників за рахунок впровадження у навчально-виробничий процес інноваційних виробничих технологій та матеріалів" та ДПТНЗ "ЖПТЛ" "Кваліметричний підхід як складова управлінського супроводу якості освіти в професійно-технічному навчальному закладі". Відмінник освіти України, нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (1997), нагрудним знаком "А. С. Макаренко" (2010), відзначена Подякою прем'єр-міністра України (2019).

Малінкіна Н. П.

ВЕРЕМЬЄВА Лідія Володимирівна

(1979)

Закінчила Херсонський державний педагогічний університет (2002). Працює в Державному професійно-технічному навчальному закладі "Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії" м. Херсона на посаді заступника директора з навчально-виробничої роботи. Співавтор державних стандартів з професій: "Оператор поштового зв'язку" (2017), "Секретар керівника (організації, підприємства, установи)" (2018), "Оператор комп'ютерної верстки" (2019). Брала участь у запровадженні освітньої діяльності у сфері професійної (професійно-технічної) освіти за професіями "Слюсар з експлуатації та ремонту газового устаткування" (2019) та "Слюсар з контрольно-вимірювальних приладів та автоматики (електромеханіка)" (2019). Нагороджена Подякою Міністерства освіти і науки України (2019).

Лучко Н. І.

ВИСОЦЬКА Людмила Євгенівна

(1952)

Директор Державного навчального закладу "Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування". Закінчила Київський інститут народного господарства за спеціальністю "Економіст", Одеський державний університет імені І. І. Мечникова за спеціальністю "Викладач української мови та літератури". Кандидат педагогічних наук. Автор навчальних посібників "Тлумачний словник кулінара" і "Творчість у професії кондитера", співавтор багатьох методичних розробок та рекомендацій ("Формування професійно-художньої культури майбутніх кондитерів", "Підготовка кваліфікованих робітників на робочому місці", "Створення інформаційно-освітнього середовища для ПТНЗ торгівлі та технологій харчування" тощо). Її роботи систематично публікуються в інформаційному збірнику "Профтехосвіта Одещини". Ініціатор створення в училищі філії Малої академії наук. Започаткувала в закладі освіти програму козацько-лицарського виховання (відзначена орденом "Козацький хрест"). Нагороджена нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України "Відмінник освіти України", "А. С. Макаренко", медаллю "В пам'ять 1500-ліття Києва", Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, Президії Національної академії педагогічних наук України, міської ради м. Одеси, Федерації профспілок Одеської області, Департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації, обласної організації Всеукраїнської профспілки працівників і підприємців торгівлі, громадського харчування та послуг. Відзначена дипломом і почесним знаком переможця Всеукраїнського конкурсу "Директор XXI століття".

Абозіна Т. М.

ВІННИК Валентин Васильович

(1960)

Працює з 2002 р. у Марківському професійному аграрному ліцеї Луганської області на посаді викладача загальнопрофесійної та професійно-теоретичної підготовки (викладач вищої категорії, старший викладач). Розробник завдань тематичних атестацій з предмета "Трактори". Підготував учня, який посів І місце на обласній олімпіаді з предмета "СТО" (2010), а також учня, що посів ІІІ місце в обласному конкурсі "Пахар року". Викладач-переможець обласного конкурсу на кращу розробку дидактичних матеріалів з предмета "Трактори".

Мищенко Т. М.

ВОЛОЩУК Михайло Олексійович

(1969)

Закінчив Ужгородський державний університет (1995) за спеціальністю інженер-фізик. Професійну діяльність розпочав на посаді майстра виробничого навчання Ужгородського ПТУ № 19 (1991-1995). У 1995 р. був переведений та прийнятий на посаду майстра виробничого навчання в ПТУ № 10 м. Хуст. У 2000 р. призначений на посаду заступника директора з навчально-виробничої роботи Хустського професійного ліцею. Керівник обласної методичної секції будівельних професій. Член творчої групи з розробки державних стандартів ПТО: Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії "Газозварник" ДСПТО 7212.С.28.00-2015, Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу з професії "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" СП(ПТ)О 7129.F.43.39-2017. Нагороджений Грамотою управління освіти Закарпатської обласної державної адміністрації (1999), Обласною премією імені Августина Волошина (2013).

Роман І. М.

ВОРОБЕЦЬ Денис Володимирович

(1984)

Закінчив Ужгородський національний університет (2008). Майстер виробничого навчання (з 2008), викладач спеціальних дисциплін Вищого професійного училища № 3 м. Мукачево (з 2016), голова методичної комісії викладачів та майстрів виробничого навчання напряму підготовки "Радіотехніка". Співавтор електронного підручника "Основи радіоелектроніки" з професії "Регулювальник радіоелектронної апаратури та приладів, кваліфікація: 3 розряд", який посів І місце у Всеукраїнському конкурсі "Кращий електронний освітній ресурс “Планета ІТ”" у номінації "Навчально-методичне забезпечення професійної підготовки" (2017). Розробник інноваційних проєктів "Впровадження комплексного програмного забезпечення для здійснення професійної підготовки учнів", "Використання спеціалізованого програмного забезпечення для професійної підготовки учнів". У складі творчих груп працював над розробкою стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі з професій "Монтажник радіоелектронної апаратури і приладів" (2014), "В'язальник схемних джгутів, кабелів та шнурів" (2019).

Газдик М. М.

ГАЛИЧ Роман Васильович

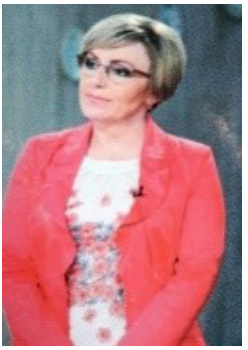

(1983)

Майстер виробничого навчання Державного професійно-технічного навчального закладу "Дніпровське вище професійне училище будівництва", керівник гуртка технічної творчості "Стиль життя". Працює в училищі з 2004 р. Розробник збірника інструкційно-технологічних карт

(ІТК) з виробничого навчання з професії "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" (Національна навчальна виставка-презентація "Інноватика в сучасній освіті", 2012); електронного посібника з професії "Столяр будівельний" 2-4 розрядів для професійно-практичного навчання (Почесний диплом XVI Міжнародної виставки "Сучасна освіта в Україні-2013"). Учасник Міжнародного конкурсу професійної майстерності серед майстрів виробничого навчання та учнів з професії "Монтажник гіпсокартонних конструкцій" (2013, 2015, 2017, 2019), що проводився за сприяння компанії "Кнауф".

Яблонська В. М.

ГАНУЩАК Ольга Василівна

(1963)

Закінчила Львівський технікум харчової промисловості (1987). Працює на посаді майстра виробничого навчання хлібопекарного профілю (з 1985), має педагогічне звання "майстер виробничого навчання першої категорії". Видала книгу "101 рецепт бойківської кухні на будні і свята" (2016). Була членом міжнародного журі (представник від України) у програмі "Великий пекарський турнір" (телеканал "1+1", 2013). Автор методичних розробок: "Виготовлення чебуреків" (2015), "Виготовлення бойківської паски" (2016), "Приготування овочево-м'ясної тарти" (2018), "Виготовлення нетрадиційних видів хліба" (2019). Автор власних рецептур приготування виробів із борошна, друк у пресі: майстер-клас з приготування "Літнього рогалика" (журнал "Едим со вкусом", № 7, 2013), рецептури борошняних кондитерських виробів "Мучні забави" (журнал "Солодке життя", № 10, 2013).

Склярчук Н. С.

ГАРБАРЧУК Тетяна Олександрівна

(1950)

Закінчила Київський торговельно-економічний інститут (1980). Викладач предметів професійно-теоретичної підготовки кулінарного профілю Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу (з 1983), вища кваліфікаційна категорія, педагогічне звання "викладач-методист". Розробила програму модульного навчання згідно з новими стандартами для професії "Кондитер" (2018); проводила практичні заняття на курсах підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання ПТНЗ України з професій "Кухар", "Кондитер" (2014-2018); неодноразово виступала на методичних обласних семінарах з обміну досвідом. Очолює напрямок науково-експериментальної діяльності "Українські страви та їх інтеграція в кулінарію народів світу" науково-експериментального майданчика "Ресторанна справа", де спільно з учнями працює над темами, результати дослідження яких впроваджуються в навчально-виробничий процес. Брала участь у міжнародному культурно-освітньому обміні з навчальними закладами Франції, Італії, Польщі та програмі стажування (м. Ам'єн, Франція, 2017).

Балущак Г. Ф.

ГЕРАСИМЕНКО Лариса Дмитрівна

(1961)

Викладач Державного професійно-технічного навчального закладу "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги". В професійно-технічній освіті працює з 1982 р. Під її керівництвом учениця Петрова Наталія посіла IV місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності з професії "Продавець продоволь-

чих товарів" (2006) та отримала стипендію Президента України. Нагороджена нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (2007), Грамотою Кабінету Міністрів України (2018).

Закапко Т. І.

ГЕРАСИМЕНКО
Сергій Олександрович

(1992)

Працює викладачем спеціальних предметів ДПТНЗ "Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти". Співавтор Державного стандарту ДСПТО 7241.J.61.00-2016 "Електромонтер з ремонту вторинної комутації та зв'язку". Співавтор теоретичних завдань для проведення конкурсів фахової майстерності за спеціальністю "Електрогазозварник", "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування", "Електромонтер з ремонту вторинної комутації та зв'язку". Брав участь у написанні Державного стандарту за професією "Електромонтер з ремонту вторинної комутації та зв'язку" (2016). Розробник програм для спеціальних предметів: "Електротехніка з основами промислової електроніки", "Спецтехнологія", "Електроматеріалознавство", "Допуски та технічні вимірювання", "Електричний зв'язок", "Телемеханіка" у Державному стандарті професійно-технічної освіти для професійної підготовки (підвищення кваліфікації) робітників з професії "Електромонтер з ремонту вторинної комутації і зв'язку 2, 3, 4, 5, 6-го розрядів" (2016).

Лопата М. П.

ГЕРЛЯНД Тетяна Миколаївна

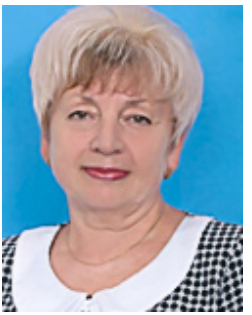

(1975)

Закінчила Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (2000). Доктор педагогічних наук (2021), старший науковий співробітник (2015). Молодший науковий співробітник лабораторії соціальної педагогіки Інституту проблем виховання НАПН України, м. Київ (2005-2008). Працює в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ (з 2010 дотепер). Завідувач лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ (з вересня 2020). Досліджує проблеми професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників; методичні засади розроблення проєктних технологій навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти аграрного профілю; дуальну форму здобуття освіти у системі ПТО. Автор і співавтор 143 наукових праць, серед них 1 авторське свідоцтво на науковий твір, 3 монографії, 2 підручники, 3 навчально-методичні посібники, 1 практичний посібник, 3 методичні рекомендації. Нагороджена Грамотою Головного районного управління Голосіївського району у м. Києві (2004), Подякою Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у м. Києві (2015), Почесними грамотами НАПН України (2014-2016, 2020).

Радкевич В. О.

ГЛУХОДІД Ольга Миколаївна

(1956)

Заступник директора з навчальної роботи Державного навчального закладу "Білопільське вище професійне училище". Працює в системі професійної (професійно-технічної) освіти 34 роки. Лауреат Сумської обласної премії імені А. С. Макаренка в

номінації "Діяльність педагогів у галузі професійно-технічної освіти". Створила систему методичної роботи в умовах багатопрофільного професійного училища. Автор інноваційного проєкту "Моделювання передового педагогічного досвіду", дипломант обласного конкурсу "Досвід профтехосвіти". Один із авторів методичних напрацювань, представлених на Міжнародних виставках "Сучасні заклади освіти" (2017, 2018, 2019), що відзначені золотими медалями. Автор методичних рекомендацій "Здійснення внутрішнього контролю за станом викладання предметів загальноосвітньої підготовки в закладі професійної (професійно-технічної) освіти".

Шокола А. М.

ГЛУЩЕНКО Олена Вадимівна

(1966)

У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 20 років: методист Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області (з 2001), науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (з 2017), методист Державного навчального закладу "Запорізьке вище професійне училище моди і стилю" (з 2018). Кандидат педагогічних наук. Здійснювала дослідно-експериментальну роботу на базі Кам'янського професійного ліцею у складі творчої групи за темою "Формування енергоефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю на основі технології проектного навчання" (2017). Співавтор колективної монографії "Теорія і практика проектного навчання у професійно-технічних навчальних закладах" (2019). Автор 28 публікацій, серед яких: збірник завдань із предмета "Електротехніка з основами промислової електроніки" (2014), методичні рекомендації щодо формування енергоефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівного профілю у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (2017), навчальна

програма авторського курсу "Енергоефективне освітлення приміщень: для підготовки кваліфікованих робітників з професії “слюсар-електрик з ремонту електроустаткування”" (2017). За вагомий особистий внесок у забезпечення розвитку професійної освіти, з нагоди 30-річчя Незалежності України та 15-річчя від дня заснування Інституту професійно-технічної освіти НАПН України нагороджена Почесною грамотою (2021).

Радкевич В. О.

ГОЛЕЦЬ Ірина Михайлівна

(1970)

Закінчила Львівський державний університет ім. І. Франка (1992). Викладач української мови і літератури Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу (з 1995), вища кваліфікаційна категорія, педагогічне звання "викладач-методист". Очолює циклову комісію викладачів гуманітарних дисциплін, організовує позаурочну роботу. Працює над методикою проведення нестандартних уроків: уроків-конференцій, уроків-вікторин, театралізованих уроків, уроків-досліджень. Систематично працює над виявленням і розвитком творчих здібностей учнів. Щорічно учні Голець І. М. посідають призові місця в обласних етапах Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. Методичні напрацювання викладача неодноразово друкувалися в обласних виданнях професійно-технічної освіти.

Балущак Г. Ф.

ГОЛЯК Оксана Романівна

(1958)

Закінчила Львівський технікум громадського харчування (1980), Львівський економічний бізнес-коледж (2003), Міжрегіональну Академію управління персоналом (2007). Старший майстер Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу (з 2003), викладач предметів професійно-теоретичної підготовки професії "Офіціант" (з 2010), відмінник освіти України (2004), має першу кваліфікаційну категорію. Організовує професійні майстер-класи, мотиваційні зустрічі учнів із роботодавцями галузі та успішними випускниками коледжу. Веде дослідницьку діяльність: працює над застосуванням нових матеріалів у дизайнерському оздобленні бенкетних столів та впровадженням нових форм обслуговування, організовує виставки тематичних столів і презентації професій ресторанного сервісу під час Днів відкритих дверей, ярмарку професій, Свята вихідного дня, "Великодніх дзвонів", а також стажування учнів у Польщі. Брала участь у підготовці учнів до участі в міжнародних фестивалях від Асоціації АЕНТ (Португалія, 2017; Латвія, 2018). Підготувала призерів всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів ПТНЗ з професії "Офіціант" (2013, 2019).

Балущак Г. Ф.

ГОМЕНЮК Дмитро Васильович

(1950)

Закінчив Київський педагогічний інститут імені О. М. Горького (1984). Працює на посаді директора Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. Кандидат педагогічних наук. Спеціаліст

вищої категорії, старший викладач. Автор (співавтор) підручників, посібників, електронних навчальних ресурсів методичних посібників: "Як ефективно діяти вчителю в критичній ситуації" (2011), "Педагогіка успіху. Теорія і практика" (2011), "Практичні поради молодому вчителеві" (2012), "Сервіс кондиціонерів" (2012), "Як учителю зберегти емоційну стійкість" (2018), "Професійне вдосконалення викладача закладу професійної освіти" (2018), "Система впорскування палива та керування двигуном". Розробив методики проведення лабораторно-практичних робіт при освоєнні професій "Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів" та "Майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів". Заслужений працівник освіти (2008), має звання "Відмінник народної освіти" (1990), "Відмінник столичної освіти" (2010). Нагороджений медалями "Ушинський К. Д." (2010), "Григорій Сковорода" (2015), "Народна шана українським науковцям" (2019, "Золота фортуна"), орденом "За заслуги" III ступеня (2016), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2010).

Баклан С. С.

ГОНЧАРОВ Едуард Вячеславович

(1969)

Директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області (з 2010). Директор Авдіївського професійно-технічного училища (2005–2010). Має інженерну та педагогічну вищу освіти. Співавтор і керівник регіональних робочих груп з розробки державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, творчих груп з розробки посібників та електронних навчальних ресурсів; автор багатьох наукових публікацій у сфері професійної освіти. Керівник дослідно-

експериментальних робіт всеукраїнського та регіонального рівнів. Учасник міжнародних програм і проєктів із реформування та модернізації системи професійної освіти Донеччини та України. Учасник та спікер міжнародних і республіканських форумів; організатор та модератор державних та регіональних науково-методичних і конкурсних заходів. Нагороджений почесними грамотами, подяками, дипломами Міністерства освіти і науки України, НАПН України, ДЗВО "Університет менеджменту освіти", Інституту професійної освіти НАПН України, ДНУ "Інститут модернізації змісту освіти", Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, обласних державних адміністрацій та партнерів.

Радкевич В. О.

ГОРБАН Євдокія Іванівна

(1959)

Закінчила Чернівецький державний університет (1984) за спеціальністю "Історія", кваліфікація "Історик, викладач історії та суспільствознавства"; Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (2014) за спеціальністю "Фінанси і кредит", кваліфікація "Спеціаліст з фінансів і кредиту"; аспірантуру Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (2021) за спеціальністю 015 "Професійна освіта (за спеціалізаціями)", доктор філософії. У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 27 років: викладач історії та правознавства Професійно-технічного училища № 6 м. Чернівців (з 1994), методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернівецькій області (з 2001), методист Професійно-технічного училища № 8 м. Чернівців (з вересня 2021); спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання "викладач-методист".

Під її керівництвом та за безпосередньої участі створено обласну

Школу розвитку професійної компетентності методистів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Авторка 18 наукових праць. Нею розроблено та впроваджено на всеукраїнському рівні методичний посібник і методичні рекомендації "Розвиток професійної компетентності методистів закладів професійної (професійно-технічної) освіти в міжкурсовий період підвищення кваліфікації". Співавтор державних стандартів професійно-технічної освіти з професій "Екскурсовод", "Молодша медична сестра з догляду за хворими" (2008). Член творчих груп з розроблення ДС ПТО з робітничих професій: "Агент з організації туризму" (2014), "Живописець" (2015), "Соціальний робітник" (2015), "Різьбяр по дереву та бересту" (2018). Брала участь у розробленні професійного стандарту з професії 2351.2 Методист закладу професійної (професійно-технічної) освіти (2019). Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (2005), "А. С. Макаренко" (2008), Грамотами Міністерства освіти і науки України (2003, 2007), Почесною грамотою Чернівецької обласної державної адміністрації (2000), Почесною грамотою Чернівецької обласної ради (2002), Грамотами Департаменту освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації (1999, 2013).

Радкевич В. О.

ГОРБОВА Марія Юліанівна

(1959)

Закінчила Київський торговельно-економічний інститут (1988). Майстер виробничої професії "Кондитер" Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу (з 1983). Відмінник освіти України (2004), має педагогічне звання "майстер виробничого навчання І категорії". Проводить заходи професійного спрямування: майстер-класи, семінари-практикуми, уроки на підприємствах галузі м. Львова (кафе "Рудий кіт", кафе-кондитерських "Лігумінка", "Шоко" (2016-2018)), має авторські публікації. Брала участь в організації

обласного етапу конкурсу "Кращий за професією кондитер" (2016), презентацій кондитерського мистецтва, АРТ-класу кондитерських виробів (2015-2019); проводила практичні заняття для слухачів курсів підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання професійно-технічних закладів України з професії "Кондитер" (2012-2016). Організовує роботу кондитерської лабораторії, впроваджує у виробництво авторські кондитерські вироби та сучасні виробничі технології, працює над працевлаштуванням учнів за професією, підтримує зв'язок з випускниками, залучає учнів до проведення майстер-класів, творчих виставок і фахових конкурсів.

Балущак Г. Ф.

ГУМЕННИЙ Олександр Дмитрович

(1955)

Закінчив Вінницький державний педагогічний інститут ім. Миколи Островського (нині Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського (1976), фізико-математичний факультет, та Одеський державний університет імені І. І. Мечникова (1986), механіко-математичний факультет. Кандидат педагогічних наук (2014). Працював молодшим науковим співробітником лабораторії "Всеукраїнський інформаційно-аналітичний центр ПТО" ІПТО НАПН України (2011-2015), доцентом кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України (2015-2016), завідувачем лабораторії електронних навчальних ресурсів ІПТО НАПН України (2017-2019), доцентом кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти Університету менеджменту освіти (2020). З січня 2021 р. працює на посаді старшого наукового співробітника лабораторії електронних навчальних ресурсів ІПТО НАПН Укра-

їни. Досліджує проблеми інформатизації навчального процесу. Розробив технологію створення smart-комплексів навчальних дисциплін, здійснює наукове керівництво школою "Створення smart-комплексів навчальних дисциплін". Автор і співавтор 97 наукових праць, серед них 2 монографії, 3 навчальні посібники, тлумачного словника з інформаційної культури. Нагороджений медаллю "Народна шана українським науковцям 1918-2018" (2019) та грамотою Національної академії наук України (2018).

Радкевич В. О.

ГУРБА Олександр Анатолійович

(1960)

Директор Державного професійно-технічного навчального закладу "Шосткинське вище професійне училище". Пройшов трудовий шлях від викладача хімії, заступника директора з навчально-виховної роботи до директора училища. Як викладач фізіології харчування має кваліфікаційну категорію "спеціаліст першої категорії" і педагогічне звання "старший викладач". Під його керівництвом навчальний заклад щороку презентує профтехосвіту Сумщини на всеукраїнських виставках "Сучасні заклади освіти" та має почесне звання "Лідер сучасної освіти" (з 2007 дотепер). Розробив навчальні посібники та робочі зошити для учнів з професій "Кухар", "Офіціант", а саме: "Робочий зошит з предмета “Фізіологія харчування” (Офіціант IV розряду)", "Методичний посібник з предмета “Техніка пошуку роботи”", "Робочий зошит з предмета “Гігієна та санітарія виробництва” (Кухар III розряду)", "Робочий зошит з предмета “Гігієна та санітарія виробництва” (Кухар IV розряду)", "Робочий зошит з предмета “Санітарія та гігієна” (Офіціант III розряду)", "Робочий зошит з предмета “Фізіологія харчування” (Кухар IV розряду)". Має публікації в журналі

"Профтехосвіта". Відзначений багатьма нагородами: нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (2002), Почесними грамотами управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації (2012, 2013), Подякою Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації (2013), Почесними дипломами Четвертої виставки-презентації "Освіта України. Інноваційні технології навчання (2007), Десятої Ювілейної міжнародної виставки навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні-2007", Подякою Міністерства освіти і науки України та представництва "Інтел Юкрейн Майкроелектронікс Лімітед" (2007).

Ануфрієва Т. М.

ГУРЖІЙ Андрій Миколайович

(1946)

Закінчив з відзнакою Київський політехнічний інститут (1969), доктор технічних наук (1995), професор (1996), дійсний член (академік) НАПН України (1999). Працював на посадах наукового співробітника, доцента, професора, завідуючого відділом, заступника, першого заступника та директора в наукових установах та вищих навчальних закладах Міністерства освіти в м. Києві (1972 1996), начальника відділу, першого заступника та начальника Управління Секретаріату Кабінету Міністрів України (1997-2001, 2008-2012), першого заступника міністра освіти і науки України (2001-2008), має 1 ранг державного службовця. Віце-президент Національної академії педагогічних наук України (2012-2017), головний науковий співробітник лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (з 2018). Підготував 3 докторів та 12 кандидатів наук. Провідний учений у галузі інформатизації освіти, розробки та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій,

комп'ютеризованих засобів навчання та електронних освітніх ресурсів у навчальний процес закладів освіти. Розробник та науковий керівник Державних програм "Інформаційно-комунікаційні технологій в освіті і науці" (2005 2012), розділів Державної програми "Інформатизація України" (2002 2012) та 28 державних стандартів комп'ютеризації навчального обладнання. Автор понад 700 наукових та науково-методичних праць і патентів, серед яких підручники (28) та навчальні посібники (37) з грифом Міністерства освіти і науки України, зокрема: "Інформатика та інформаційні технології" (2003), "Підвищення якості підготовки фахівців на основі лабораторних комплексів" (2016), "Основи Інтернету" (2005), "Основи WEB-дизайну" (2004), "Електротехніка" (2005), "Електричні та радіотехнічні вимірювання" (2006), "Інформатика" 5 клас (2010), "Інформатика" 6 клас (2011), "Інформатика" 7 клас (2010), "Інформатика" 8 клас (2012), "Інформатика" 10-11 класи (2004, перекладена на польську, румунську та угорську мови), "Електроніка та основи електроніки" (2020), "Основи автоматики та робототехніки" (2021). Заслужений працівник народної освіти України (1996), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (2003). Нагороджений орденами "За заслуги" III, II та I ступенів, орденом Ярослава Мудрого V ступеня, Почесними грамотами Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, відзнаками Міністерства освіти і науки України "За наукові досягнення", "Василь Сухомлинський", "А. С. Макаренко", "Петро Могила", "Відмінник освіти України", відзнаками Національної академії наук України "За наукові досягнення" і "За підготовку наукової зміни", відзнаками Національної академії педагогічних наук України "Григорій Сковорода", "Ушинський К. Д.", "Володимир Мономах" та Великою Золотою медаллю Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Почесний професор 8 університетів України.

Радкевич В. О.

ГУЩІНА Валентина Іванівна

(1948)

Закінчила Одеський технологічний інститут харчової промисловості ім. Ломоносова (1974). Працює старшим майстром у Державному навчальному закладі "Херсонський суднобудівний ліцей", Департаменті освіти, науки та молоді Херсонської обласної державної адміністрації, Міністерстві освіти і науки України. Викладач-методист. Автор (співавтор) підручників, посібників, електронних навчальних ресурсів "Слюсарна справа" в опорних конспектах (2015), "Технічне обслуговування і ремонт промислового устаткування" (2016). Автор інноваційної педагогічної технології "Формування технічного творчого мислення учнів на уроках спецтехнології". Підготувала переможця Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів з професії "Слюсар з ремонту автомобілів" (Володимир Гладун, І місце, 2012). Нагороджена нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (1994), Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України. Має звання "Ветеран праці".

Новосад Ю. А.

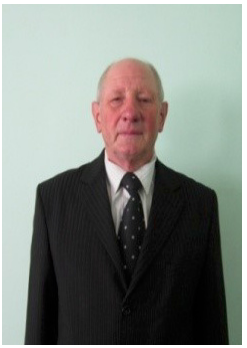
ГУШКЕВИЧ Юрій Петрович

(1956)

Закінчив Чернівецьке професійно-технічне училище № 5 (1974); Студію військових художників ім. М. Грекова, м. Москва (1976); Одеський державний педагогічний інститут ім. К. Д. Ушинського (1982). У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 35 років: викладач художніх дисциплін Середнього професій-

но-технічного училища № 5 м. Чернівців (нині – Вище професійне художнє училище № 5 м. Чернівців) (з 1982); голова методичного об'єднання художньо-реставраційного профілю ВПХУ № 5 м. Чернівців (1998-2005); спеціаліст вищої категорії; педагогічне звання "викладач-методист". Член Національної спілки художників України (з 1999); голова правління Чернівецької обласної організації НСХУ (2016); делегат VII з'їзду Національної спілки художників України (2017). Автор збірника навчальних планів і програм з професії "Исполнитель художественно-оформительских работ; Витражист" (м. Москва, 1991); член творчої групи з розробки проєкту Державного стандарту професійно-технічної освіти з робітничих професій "Живописець" та "Різьбяр по дереву та бересту" (2014); член творчих груп з розробки Державного стандарту на компетентнісній основі з робітничих професій "Різьбяр по дереву та бересту" (2018) та "Живописець" (2019). Учасник багатьох обласних, 21 всеукраїнської та 9 міжнародних виставок (Австрія, Німеччина, Румунія, Російська Федерація). У творчому доробку – персональні виставки у м. Чернівці (1996, 2011, 2016). Роботи зберігаються у Національному музеї Тараса Шевченка (м. Київ); Чернівецькому обласному художньому музеї; Чернівецькому обласному краєзнавчому музеї; Сучавському історичному музеї Румунії та приватних колекціях. Видано каталог його творів художника (2016). Відмінник освіти України (2001), лауреат премії Верховної Ради України (2011), лауреат обласної премії ім. О. Киселиці (2016).

Беньовський Г. О.

ДЕНИСЮК Володимир Григорович

(1948)

Закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут (1972), педагогічний факультет Української сільськогосподарської академії (1979), здобувши кваліфікацію вчителя сільськогосподарських технікумів та шкіл з агрономічних предметів. Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Педагогічну діяльність розпочав у 1976 р. у Любарському професійному ліцеї викладачем предметів професійно-теоретичної підготовки. Був головою фахової методичної комісії, очолював учнівський профспілковий комітет. Брав участь у впровадженні ДСПТО з професій "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування" (2006). Підготував учня, який посів ІІІ місце у заключному етапі Всеукраїнського конкурсу серед здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (2013). Досконало володіє ефективними формами і методами викладання предметів професійно-теоретичної підготовки з використанням новітніх виробничих технологій, виявляє ініціативу, творчий підхід до справи, забезпечує умови для засвоєння учнями навчальних програм на рівні державних вимог. Автор методичних розробок, робочих зошитів, навчальних посібників. Призер обласного конкурсу "Викладач року-2004" у номінації "Мудрість ПТО". За багаторічну плідну працю Денисюк В. Г. нагороджений грамотами управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації, Любарського професійного ліцею.

Гнатишин В. В.

ДЕРЕВ'ЯШКІНА Марина Миколаївна

(1962)

Викладач Маріупольського вищого металургійного професійного училища, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, голова методичного об'єднання машинобудівельних професій МВМПУ (з 2000). Працює в Маріупольському вищому металургійному професійному училищі (з 1999). Учасниця Національного виставкового конкурсу "Видатні практичні досягнення в освіті" в рамках VII та IX Міжнародних форумів "Інноватика в сучасній освіті" (2015, 2017); конкурсу "Розробка та упровадження в освітню практику інноваційних технологій і рішень"; переможець Всеукраїнського конкурсу "Кращий електронний освітній ресурс Планета ІТ". Підготувала учнів до регіональних міжвузівських науково-практичних конференцій на базі Приазовського державного технічного університету "Наука – перші кроки" (2015, 2016, 2017, 2018). Учасниця і призер проєктів "Технології майбутнього", "Творити деталь на радість людству", "Інноваційні технології модернізації технологічних процесів та устаткування машинобудівних підприємств". Підготувала учнів-призерів всеукраїнських чемпіонатів з інформаційних технологій "Екософт" (2016, 2017, 2019), Всеукраїнського конкурсу раціоналізаторів та винахідників "Людина-виробництво-екологія" (2017, 2018). Розробник "Методичних рекомендацій із проведення конкурсу “Кращий за професією”", освітнього проєкту "Активізація творчої діяльності та розвиток творчих здібностей в процесі підготовки сучасних верстатників широкого профілю" (2012). Учасник дослідно-експериментальної роботи, міжнародної діяльності в рамках Всеукраїнського інноваційного проєкту "Відкрите інформаційно-навчальне середовище системи ПТО", керівник творчої групи з розробки електронних підручників. Керівник групи авторів електронного підручника "Технологія токарної обробки – 3 розряд" (з 2013). Керівник групи розробників еле-

ктронного підручника "Верстатник широкого профілю" згідно з новими державними стандартами (з 2016). Очолює апробацію електронного комплексу з підготовки молодших спеціалістів з предмета "Двигуни внутрішнього згорання, автомобілі та трактори" (обласний рівень).

Васюхіна Т. І.

ДЕСЯТОВ Тимофій Михайлович

(1950)

Директор Навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України. 15 років координував діяльність професійно-технічної освіти області, сприяв модернізації мережі професійно-технічних навчальних закладів регіону. На посадах заступника міністра освіти і науки України та директора Департаменту професійно-технічної освіти Міністерства освіти і науки України сприяв процесу розвитку теорії і практики неперервної професійної освіти в Україні. Автор понад 100 наукових статей. Досліджує проблеми порівняльної педагогіки, неперервної професійної освіти, освіти дорослих. Автор наукових посібників: "Сучасна система професійно-технічної освіти в Туреччині" (1998), "Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина XX століття)" (2005), "Національні рамки кваліфікацій в країнах ЄС: порівняльний аналіз" (2008), "Глосарій основних термінів професійної освіти і навчання" (2009), "Професійні стандарти: теоретичні аспекти і методика" (2011). Має державні та відомчі нагороди: Почесне звання "Заслужений працівник освіти України" (2002), нагрудний знак "Відмінник народної освіти" (1991), Грамоти МОН України (1997, 1999, 2005), Подяка Міністерства освіти

України (1999), Грамота Черкаської обласної державної адміністрації (2000), Грамота Академії педагогічних наук України (2005), Грамота Державного департаменту України з питань виконання покарань (2006), Грамота Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України (2008, 2010, 2013), Подяка Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького (2011), Почесна грамота Черкаської обласної ради (2015). Лауреат Черкаської обласної премії імені Народного вчителя О. А. Захаренка (2016).

Данилевський В. В.

ДИНЬКО Володимир Анатолійович

(1972)

Директор ДПТНЗ "Бориспільський професійний ліцей" (з 2004). Автор методичного посібника "Підготовка кваліфікованих робітників з ремонту автотранспортної техніки у професійно-технічних навчальних закладах"; методичних рекомендацій "Організація освітньо-виробничого процесу в закладі професійної освіти з підготовки кваліфікованих робітників з ремонту автотранспортної техніки", "Використання проєктної технології навчання у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників з ремонту автотранспортної техніки"; робочого зошита для практичних занять з предмета "Спецтехнологія" з професії "Слюсар з ремонту автомобілів"; вступних тестових завдань з професії "Слюсар з ремонту автомобілів, водій автотранспортних засобів категорії "С"". Нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради та Грамотою Академії педагогічних наук України за активну участь у проведенні експериментальної роботи та впровадження результатів науково-дослідної роботи у практику.

Баран М. П.

ДМИТРЕНКО Валерій Віталійович

(1963)

Закінчив Київський державний педагогічний інститут ім. Горького (1988) за спеціальністю "Історія". Працює у ДНЗ "Богуславський центр професійно-технічної освіти" на посаді викладача історії, громадянської освіти (з 1989). Викладач-методист. Сформував комплексно-методичне забезпечення кабінету, розробив завдання для підготовки учнів до ДПА(ЗНО) у формі мультимедійних інтерактивних презентацій, тестові завдання для контролю та самоконтролю знань учнів за допомогою комп'ютерних технологій. За багаторічну творчу працю, високий професіоналізм та значний особистий внесок у підготовку молодої зміни кваліфікованих робітників нагороджений Почесною грамотою Головного управління освіти і науки Київської обласної державної адміністрації (2007) та Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2009), Грамотою Головного управління освіти і науки Київської обласної державної адміністрації (2012), Грамотою Богуславської районної державної адміністрації (2013). Отримав Подяку Головного управління освіти і науки Київської обласної державної адміністрації (2014), Подяку Навчально-методичного кабінету ПТО у Київській області за підготовку учасника обласної пошуково-практичної конференції "Становлення професії: погляд через століття" (2018).

Баран М. П.

ДРАНІЧНІКОВА
Вікторія Анатоліївна

(1956)

Закінчила Кам'янець-Подільський педагогічний інститут імені В. П. Затонського (1977) за спеціальністю "Історія і суспільствознавство". У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 42 роки: викладач ДПТНЗ "Кам'янець-Подільське ВПУ" (нині – ДНЗ "Подільський центр ПТО") (1979-2015); викладач ДНЗ "Подільський центр ПТО" м. Кам'янець-Подільський (2015-2021). Спеціаліст вищої категорії, має педагогічне звання "викладач-методист". Досліджує проблему формування компетентного учня шляхом застосування інноваційних педагогічних технологій на уроках економіки, галузевої економіки і підприємництва. Бере участь у реалізації міжнародних проєктів: розроблений проєкт регіонального розвитку на грант ЄС – "Створення учнівського готельно-туристичного центру на базі ДНЗ “Подільський центр ПТО”", м. Кам'янець-Подільський. Учасник міжнародних, всеукраїнських конференцій. Автор навчально-методичного посібника та 20 статей. Відмінник освіти України (1992).

Рущак М. Ю.

ДРЕМЛЮК Людмила Іванівна

(1955)

Закінчила Сімферопольський технікум харчової промисловості (1979). Працює в Херсонському професійному ліцеї харчової промисловості Департаменту освіти, науки та молоді Херсонської обласної державної адміністрації на посаді майстра виробничого навчання. Автор (співавтор) державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти. Брала участь у

розробці Державного стандарту П(ПТ)О з професії "Контролер-лаборант харчової продукції" (виробництво фруктових і овочевих консервів). Створила комплексно-методичне забезпечення з професії "Контролер харчової продукції, лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу" (2014), налагодила соціальне партнерство з ТОВ "Виробничо-торговельне підприємство з іноземною інвестицією “Продагросервіс”". Нагороджена нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (1996).

Щербина А. А.

ДРОЗИЧ Анатолій Петрович

(1953)

Закінчив Львівський політехнічний інститут (1975) за спеціальністю "Електропривід та автоматизація загальнопромислових механізмів", кваліфікація "Інженер-електрик". У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 46 років: викладач спеціальних предметів Хмельницького технічного училища № 8 (з 1975), майстер виробничого навчання (з 1981), заступник директора з навчально-виробничої роботи Хмельницького середнього професійно-технічного училища № 18 (нині – Хмельницький професійний ліцей електроніки) (з 1985), викладач предметів професійно-теоретичної підготовки (з 2020); спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання "викладач-методист". Автор 56 раціоналізаторських пропозицій із створення діагностичних дидактичних тренажерів для навчального процесу з професій електротехнічного напряму. Під його керівництвом та за безпосередньої участі спроєктовано та виготовлено засоби навчання, розроблено цифровий вимірювальний комплекс, який використовується при проведенні демонстраційного експерименту в електротехнічній майстерні, лабораторії електротехніки з основами промислової електроніки. Автор навчального посібника "Компенсація реактивної енергії у сучасних енергосистемах". Співавтор Державного стандарту професійно-технічної освіти з

професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" (2006), член творчої групи з розробки державних стандартів професійно-технічної освіти з робітничих професій: "Електромеханік торговельного та холодильного устаткування" (2014), "Слюсар-електрик з ремонту електроустаткування" (2015), "Майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів" (2015). Нагороджений дипломом "Майстер золоті руки" (1979), нагрудним знаком "Відмінник народної освіти УРСР" (1991), Грамотою Міністерства освіти і науки України (2000), Почесною грамотою Хмельницької обласної ради (2014), Грамотами Департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації (1986, 1995, 2003, 2007, 2011, 2013, 2015, 2017, 2019).

Радкевич В. О.

ДРОЗІЧ Ірина Анатоліївна

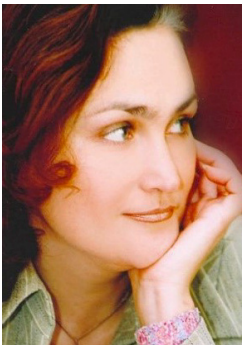
(1979)

Закінчила Хмельницький економічний технікум Київського державного торговельно-економічного університету за спеціальністю "Технологія громадського харчування" (1998), Хмельницький національний університет за спеціальністю "Педагогіка і методика середньої освіти", кваліфікація "Викладач технічних дисциплін" (2005). Кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, має педагогічне звання "викладач-методист". У системі П(ПТ)О працює 23 роки: майстер виробничого навчання Хмельницького професійно-технічного училища № 24 (з 1998), викладач професійно-теоретичної підготовки Хмельницького професійного торгово-кулінарного ліцею (з 2005), методист ДНЗ "Хмельницький центр професійно-технічної освіти торгівлі та харчових технологій" (у 2016 р. приєднано до ДНЗ "Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг") (з 2008). Автор навчальних посібників "Технологія приготування їжі з основами товарознавства", "Інформаційні технології в ресторанному

господарстві", методичних рекомендацій "Впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку майбутніх кухарів", співавтор практичного посібника "Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти", підручника "Сучасні технології кондитерського виробництва", методичних рекомендацій "Педагогічна практика в закладах професійної (професійно-технічної) освіти". Член робочої групи з розроблення проєкту професійного стандарту професії "Майстер виробничого навчання" (2019). Учасник Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти" (2014, 2019, 2021). Нагороджена Грамотами Департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації (2016, 2020), Грамотами НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області (2018, 2020), Почесною грамотою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (2021).

Царьова Є. С.

ЄРШОВА Людмила Михайлівна

(1967)

Випускниця Житомирського державного педагогічного інституту імені І. Я. Франка (1984-1988). Вчителька загальноосвітньої школи № 5 м. Житомира (1988-1998), викладачка дисциплін психолого-педагогічного циклу в Житомирському національному агроекологічному університеті (1998-2016). Кандидат наук (2002), доцент (2007), доктор наук (2016). Головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри (з 2016), заступник директора ІПТО НАПН України з науково-експериментальної роботи (з 2017). Член Національної спілки краєзнавців України (з 2010), організатор студентських волонтерських педагогічних загонів (м. Житомир, 1987-1989); куратор міської освітньо-виховної програми "Денні дитячі табори" (м. Житомир, 2006-2009); організатор науково-практичної конференції молодих учених, магістрів, студентів "Психолого-педагогічні та культурологічні засади формування особистісної спрямованості студентської молоді: суспільство,

професія, сім'я" (ЖНАЕУ, 2004-2012), член Громадської ради при житомирському міському голові (2007-2010), головний редактор громадської газети "До ладу!" (історія, освіта, культура, місцеве самоврядування) і студії громадського телебачення (2005-2008); редактор збірника наукових праць студентів з проблем професійного становлення особистості (ЖНАЕУ, 2005-2012), заступник редактора наукового фахового журналу категорії "Б" "Професійна педагогіка" (ІПТО НАПН України) (з 2017). Авторка 140 публікацій з проблем науки та освіти, зокрема 5 монографій, 2 навчальних посібників з Грифом Міністерства освіти і науки України, методичних посібників, методичних рекомендацій, програм, статей у фахових наукових виданнях України та зарубіжжя. Підготувала двох кандидатів педагогічних наук. Лауреат державної премії ім. І. Огієнка в галузі науки (2007). Нагороджена знаком "Відмінник освіти України" (2007), нагрудним знаком "За заслуги" ІІІ ступеня Житомирського міськвиконкому (2007), Подякою міністра аграрної політики та продовольства України за сумлінну працю та досягнуті результати (2012), медаллю "Ушинський К. Д." (2020).

Радкевич В. О.

ЖАДАН Любов Василівна

(1959)

Викладач, викладач-методист Олександрійського професійного аграрного ліцею, відмінник освіти України. Автор підручників, збірок: "Вправи з риторіки для учнів на основі спадщини В. О. Сухомлинського" (2004); "Розстріляне безсмертя" (2011); "Ігри та вправи для інтенсивного навчання" (2012); "Голодомор 1932-1933 рр. в Україні" (2013); "Доторкнутися душею до мистецтва" (2014); "Словник професійної лексики" (2018); "Педагогічний словник" (2018). Має більше 70 публікацій розробок уроків у всеукраїнських та обласних журналах: "Все для вчителя"; "Позакласний час"; "Завуч"; "Українська мова і література в школах України"; "Управління школою"; "Педагогічний вісник".

Афанасьєв В. М.

ЖИЛЕНКО В'ячеслав Миколайович

(1953)

Закінчив Хмельницьке вище артилерійсько-командне училище (1976), Ленінградську артилерійську академію (1987). Працює у ВПУ № 34 м. Виноградів викладачем предмета "Захист Вітчизни" (з 2005). Цілеспрямовано працює над розробкою електронних засобів, презентацій та створенням відеотеки військово-патріотичного виховання. Комплексно-методичне забезпечення кабінету "Захисту Вітчизни" відповідає сучасним вимогам і є одним із кращих серед ЗП(ПТ)О Закарпатської області. Завдяки його ініціативі в училищі впроваджується інноваційний проєкт "Випускник ПТНЗ – майбутній військовослужбовець за контрактом". Автор навчально-методичного посібника "Військово-історичні, правові та політичні основи захисту Вітчизни" (2009) та навчального посібника "Розробки уроків з предмета “Захист Вітчизни”" (2016), які призначені для викладачів ПТНЗ та загальноосвітніх навчальних закладів І-ІІІ ступенів. Лауреат фінального етапу ІІ (регіонального) туру Всеукраїнського конкурсу "Учитель року-2019" у номінації "Захист Вітчизни". Нагороджений Почесною грамотою управління освіти і науки Закарпатської обласної державної адміністрації (2009).

Фегер В. Т.

ЖУХА Леонід Іванович

(1948)

Закінчив Одеський інститут інженерів морського флоту за спеціальністю "Механізаціяпортових перевантажувальних робіт". Працює в системі професійно-технічної освіти Одещини (з 1973). Пройшов шлях професійного становлення на посадах майстра виробничого навчання, викладача спеціальних дисциплін, старшого майстра, заступника директора з навчально-виробничої роботи. Директор Чорноморського морського коледжу Одеського національного морського університету (з 1983 і дотепер). Під керівництвом Жухи Л. І. коледж став одним з кращих навчальних закладів України. У рамках консультативної програми ТРАНСФОРМ під керівництвом Федерального міністерства освіти, науки, технологій і досліджень Німеччини і Міністерства освіти і науки України був створений навчально-тренувальний центр "Антей", де здійснюється підготовка представників робітничих професій і молодших спеціалістів у галузі управління і підприємництва (1998). Протягом існування цієї освітянської технології в Україні Жуха Л. І. був головою наглядової ради асоціації "УНЦ НТФ" Централь. Упродовж 24 років є депутатом Чорноморської міської ради, опікується питаннями фінансово-економічного розвитку м. Чорноморська Одеської обл. Почесний громадянин м. Чорноморська, увійшов до книги "Педагогічний Олімп Одещини" (2008). Неодноразово відзначався грамотами Міністерства освіти і науки України, Департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації, голови Чорноморської міської ради. Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку", нагрудним знаком Міністерства освіти і науки України "Відмінник освіти України", Почесною грамотою та медаллю Кабінету Міністрів України "За заслуги" І ступеня, двічі Почесною відзнакою голови Одеської обласної державної адміністрації. Заслужений працівник освіти України (2003).

Абозіна Т. М.

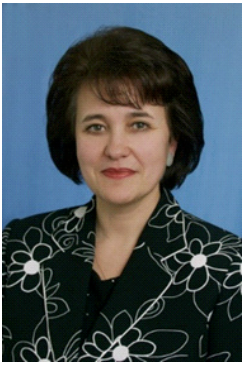
ЗАВАЛЬНЮК Тетяна Петрівна

(1956)

Викладач Маріупольського вищого металургійного професійного училища, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, має педагогічне звання "Викладач-методист". Педагогічною діяльністю займається з 1992 р., підготувала відеоматеріали "Завжди на висоті". Учасниця Всеукраїнського конкурсу на кращий електронний освітній ресурс "Планета ІТ" в номінації "Професійне відеопортфоліо в окремій номінації “Золотий фонд професійно-технічної освіти України”" (2017), призер обласної інтернет-вікторини педагогічних працівників залізничного напряму "Кращий знавець методики та психології" (2017). Підготувала команду учнів для участі у конкурсі професійної майстерності "Кращий локомотивник" на базі локомотивного депо Маріуполя (І місце, 2018); переможця Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine-2018" Казакова Едуарда. Брала участь у підготовці конкурсних завдань, організації та проведенні конкурсів професійної майстерності: І Регіонального конкурсу "Кращий локомотивник" (2017), обласного (відкритого) конкурсу фахової майстерності серед здобувачів професійної (професійної-технічної) освіти з професії "Слюсар з ремонту рухомого складу" (2019). Нагороджена грамотами і подяками Департаменту освіти і науки Донецької обласної державної адміністрації.

Васюхіна Т. І.

ЗАВАЦЬКА Ольга Євгеніївна

(1957)

Закінчила Київський технологічний інститут легкої промисловості (1979). У системі ПТО працює 40 років: викладач спеціальних дисциплін, заступник директора з навчально-виробничої роботи Волинського ПТУ облпобутуправління (1979-1986), спеціаліст відділу ПТО обласного управління освіти і науки (1986-2001), директор ПТУ № 12 м. Луцька (нині – Луцький центр професійно-технічної освіти) (з 2001). Член колегії управління освіти, науки та молоді Волинської обласної державної адміністрації, навчально-методичної ради Навчально-методичного центру ПТО у Волинській області.

Очолювала Волинський обласний осередок працівників професійно-технічної освіти (1998-2009). За її ініціативи відкрито Навчально-практичний центр сучасних швейних технологій і дизайну (структурний підрозділ Луцького центру професійно-технічної освіти) (2017), упроваджено проєкти "Інклюзивна модель освіти в Луцькому центрі ПТО" (з 2002) та "Допрофесійна освіта" за програмою співпраці з навчально-виховним комплексом "ЗОШ I-II-III ступенів № 22 – технологічним ліцеєм" (з 2008).

Налагоджено співпрацю із соціальними партнерами: ВНЗ "Академія перукарського мистецтва", Навчальним центром професійного журналу "Ательє" (ТзОВ "Варіант медіа", м. Київ), Центром дизайну одягу та моди Укрсоюзсервісу (м. Київ), фірмою "Нота Бене" (представництво німецької фірми "Хензель Текстиль", м. Київ). Відмінник освіти України (2004), заслужений працівник освіти України (2018), нагороджена знаком Всеукраїнської асоціації працівників ПТО "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти" (2007).

Парфенюк З. І.

ЗАГІКА Олена Олегівна

(1971)

Закінчила Хмельницький національний університет (2005) за спеціальністю "Менеджмент організацій"; магістратуру Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту (2006) за спеціальністю "Управління навчальним закладом". Кандидат педагогічних наук. У системі П(ПТ)О працює 24 роки: майстер виробничого навчання (з 1997), директор ВПУ № 25 м. Хмельницького (з 2016). Учасник науково-практичних конференцій та фахових семінарів, автор 18 наукових статей, 3 навчально-методичних посібників, 2 колективних монографій. Розробила навчальний курс для проведення уроків виробничого навчання з професії "Агент з постачання" "Формування професійної компетентності агентів з постачання в ПТНЗ". Член творчої групи з розробки проєкту ДСПТО з робітничої професії "Діловод" (2017); член творчої групи з розробки проєкту ДСПТО з робітничої професії "Касир (на підприємстві, в установі, організації) (2017); член творчої групи з розробки навчального посібника "Формування кар'єрної компетентності майбутніх кваліфікованих фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти". Навчальний заклад відзначений медалями під час Міжнародних виставок "Сучасні заклади освіти" (2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2021), Гран-прі у номінації "Лідер професійної (професійно-технічної) освіти (2019).

Нагороджена Грамотою управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації (2004), Почесною Грамотою управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації (2008), Почесною грамотою Хмельницької обласної державної адміністрації (2012), Почесною Грамотою Департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації (2018), Грамотою за участь у Міжнародній виставці "Сучасні заклади освіти" за презентацію досягнень інновацій-

них пошуків у реформуванні національної сфери освіти та науки (2018), Почесною Грамотою Хмельницької міської ради (2018), Подякою Департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки України (2018), Грамотою НАПН України (2019, 2020), Грамотою Інституту ПТО НАПН України (2021), Грамотою НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області (2021), Почесною Грамотою Центрального комітету Профспілки працівників освіти і науки України (2021).

Шевчук Л. І.

ЗАЇКА Олександр Степанович

(1938-2019)

Директор Міжрегіонального центру професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців м. Хорол Полтавської області (1973-2005). Був активним раціоналізатором, мав більше 20 раціоналізаторських пропозицій, зокрема у 1986 р. нагороджений дипломом ВРНТГ за розробку тренажера для навчання трактористів-машиністів широкого профілю, дипломом Всесоюзного науково-методичного Центру професійно-технічної освіти молоді за участь у Всесоюзному конкурсі на краще рішення зі створення технічних засобів навчання. Делегат VII Всесоюзного з'їзду винахідників і раціоналізаторів (1988). Двічі обирався депутатом районної ради, був членом колегії та головою постійної комісії з соціально-гуманітарних питань. Нагороджений медалями "За сумлінну працю" (1970), "Ветеран праці" (1991), нагрудними знаками "Відмінник профтехосвіти СРСР" (1980), "Відмінник освіти України" (1998). Присвоєно почесне звання "Заслужений працівник народної освіти УРСР" (1990); призначена Державна стипендія видатним діячам освіти (2009, 2016).

Закапко Т. І.

ЗЕЛЕНСЬКИЙ В`ячеслав Григорович

(1943)

Закінчив ТУ № 8 м. Чернігів (1961), Інститут інженерів залізничного транспорту, м. Харків (1974). Трудова діяльність: колійний робітник станції Козятин Південно-Західної залізниці (1962); бригадир колії Чернігівської дистанції колії Південно-Західної залізниці (1966); майстер виробничого навчання ПТУ № 5 м. Чернігів (1966-1974); мостовий майстер Чернігівської дистанції колії Південно-Західної залізниці (1974-1981); заступник начальника, головний інженер Чернігівської дистанції колії Південно-Західної залізниці (1981-1984). Директор Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту (1984-2017). Багаторічний голова Ради директорів ПТНЗ Чернігівської області, член обласної ради Всеукраїнської асоціації робітників професійно-технічної освіти. З його ініціативи ліцей тісно співпрацює з українськими та закордонними фірмами та підприємствами: "Домобудівник", "Укрзалізниця", "Кнауф", сантехнічна фірма Мюллера А. (Німеччина) та ін. Функціонують два відкриті ним навчально-практичні центри, на базі яких учні опановують сучасні будівельні технології, а майстри виробничого навчання, викладачі навчальних закладів області, працівники будівельних організацій проходять підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та отримують відповідні сертифікати. Автор методичних рекомендацій "Роль директора ПТНЗ в організації навчально-виховного процесу" (1987). Має звання "Заслужений працівник народної освіти України" (1993), "Почесний залізничник" (1990), "Відмінник народної освіти УРСР" (1990). Нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти України "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти" (2002), нагрудним знаком "А. С. Макаренко" (2008).

Поджарий М. С.

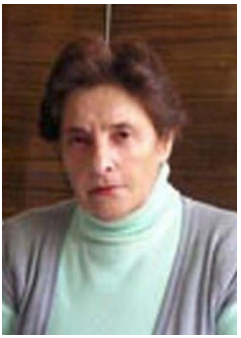
ЗАМУЛІНСЬКА Світлана Віталіївна

(1980)

Закінчила Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника (2002) за спеціальністю "Мова і література (німецька)". Працює викладачем німецької та англійської мов у Вищому професійному училищі № 21 м. Івано-Франківська (з вересня 2002). Член ініціативної групи викладачів іноземних мов для проведення експериментальної роботи із впровадження інноваційних методів вивчення професійно-спрямованої іноземної мови. Учасниця інформаційного заходу для представників навчальних закладів системи ПТО України "Міст до професійної освіти" в Goethe-Institute в Україні; воркшопів, присвячених вивченню інтерактивних методів викладання іноземної мови за професійним спрямуванням; І Всеукраїнського форуму вчителів та викладачів німецької мови "Професійні можливості з німецькою мовою – німецька мова у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах сучасної України". Розробляє методичні рекомендації щодо методів проведення профільно-орієнтованого уроку німецької мови, проводить експериментальну роботу щодо впровадження активних методів навчання з професії "Зварник. Коваль ручного кування". Підготувала призера Всеукраїнського конкурсу "Моя професія – найкраща" з професії "Зварник. Коваль ручного кування" (2016); призера Всеукраїнського конкурсу для учнів закладів ПТО України "Моє резюме: знято!" (2018).

Баб'як М. М.

ЗАСЛАВСЬКА Світлана Ігнатівна

(1939)

Закінчила Сталінський будівельний технікум (1958) за спеціальністю "техніктехнолог"; Ростовський-на-Дону інженерно-будівельний інститут (1964) за спеціальністю "Інженер-будівельник-технолог"; аспірантуру Ленінградського інженерно-будівельного інституту (1975). У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 41 рік: у Донецькому інституті післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників ЗП(ПТ)О на посадах старшого викладача кафедри методики професійно-технічного навчання (1980-2011), доцента кафедри методики професійно-технічного навчання (з 1981), декана факультету професійного навчання (з 1991), проректора з науково-методичної роботи (з 1994). Заступник директора з навчальної роботи відокремленого структурного підрозділу Університету менеджменту освіти (м. Київ) (2011-2019); науковий співробітник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (з січня 2020). Авторка 125 наукових праць. Під її науковим керівництвом та за безпосередньої участі розроблено за інноваційною педагогічною модульно-інтегративною технологією на компетентнісній основі низку підручників для будівельних закладів професійно-технічної освіти, які отримали гриф Міністерства освіти і науки України, а саме інтегровані курси модульного навчання: "Кам'яні роботи" у 3 частинах (2001); "Штукатурні роботи" у 2 частинах (2004); "Малярні роботи" у 3 частинах (2007); "Монтаж каркасно-обшивних конструкцій" у 3 частинах (2010); "Облицювальні роботи" у 3 частинах (2011); "Деревообробник" у 4 частинах (2013). За видатні досягнення, багаторічну сумлінну працю нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (2003), "А. С. Макаренко" (2004), "Ушинський К. Д." (2009), медаллю "Григорій Сковорода" (2014).

Радкевич В. О.

ЗЕНІЧ Василь Леонідович

(1960)

Викладач спеціальних предметів у Державному навчальному закладі "Іркліївський професійний аграрний ліцей". Працює у закладі освіти на посадах майстра виробничого навчання (з 1981), викладача спеціальних предметів (з 1986). Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Разом із групою авторів розробив навчально-методичний посібник "Експлуатація та обслуговування сільськогосподарських машин" у рамках Проєкту TACIS "Підвищення ефективності управління професійно-технічною освітою на регіональному рівні в Україні". Активно працює з обдарованою молоддю, його учні беруть участь та посідають призові місця в обласних етапах Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів області з професій "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва", "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування". Підготував переможця ІІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" Сухенка Олександра (2009), призера обласного конкурсу на кращий дидактичний засіб (2018).

Жулінська Н. В.

ЗУБЕЦЬ Анатолій Григорович

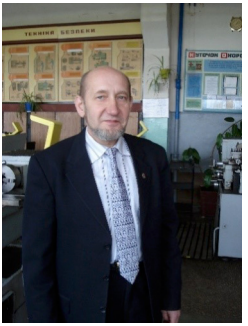

(1962)

Закінчив Чернігівський державний педагогічний інститут ім. Т. Г. Шевченка (1992). У системі профтехосвіти працює 31 рік: майстер виробничого навчання, старший майстер, викладач, заступник директора з навчально-виробничої роботи Чернігівського середнього

професійно-технічного училища № 1 (1988-2006), заступник директора з навчально-виробничої роботи Державного професійно-технічного навчального закладу "Чернігівське вище професійне училище" (з 2006 і донині). Брав активну участь у створенні навчально-практичного центру сучасного автосервісу (2006). Один із розробників Державного стандарту професійно-технічної освіти за професією "Токар" (2014). Нині запроваджує дуальну форму навчання за професіями "Токар" та "Слюсар-ремонтник". Нагороджений відомчими відзнаками.

Вдовенко О. В.

ЗЮБІН Віктор Іванович

(1955)

Закінчив Кіровоградський інститут сільськогосподарського машинобудування (1984). Працював головним конструктором заводу роторно-конвеєрних ліній м. Вознесенська Миколаївської обл. (1979-1995), викладачем спеціальної технології СПТУ № 18 м. Вознесенська (1995-1998), викладачем предметів професійно-теоретичної підготовки у Кіровоградському вищому професійному училищі № 4 (нині – Центральноукраїнське вище професійне училище ім. Миколи Федоровського м. Кропивницький) (з 2005). Автор передового педагогічного досвіду з проблеми "Формування професійної компетентності учнів шляхом організації самостійної роботи на різних етапах уроку" (2013), внесеного до обласної бази даних ППД ЗП(ПТ)О. Організатор створення зразкового навчального кабінету та переможець обласного конкурсу на кращий кабінет спеціальних дисциплін ЗП(ПТ)О (2008). Член обласної творчої групи з розробки освітніх програм на основі стандарту П(ПТ)О на компетентнісній основі (2017, 2018). Спеціаліст вищої категорії, має звання "старший викладач". Відмінник освіти України (2010).

Червона Л. М.

ІВАНИЦЬКИЙ Богдан Васильович

(1958)

Закінчив Львівський державний інститут фізичної культури (1979). У системі ПТО працює 34 роки: викладач фізичного виховання (1984-1987), керівник фізичного виховання ДНЗ "Львівське вище професійне училище дизайну та будівництва" (з 1987). Член Всеукраїнської координаційно-методичної ради з питань розвитку фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в професійно-технічних навчальних закладах Міністерства освіти і науки України. Співавтор навчального посібника "Армспорт у вищих навчальних закладах" (2012) та підручника "Неолімпійські силові види спорту" (2017). Лауреат спортивного року Львівщини в номінації "Кращий викладач фізичного виховання" (2010-2011), заслужений тренер України з армспорту (2012), заслужений працівник фізичної культури та спорту України (2017).

Адашинський В. Й.

ІВАНЧЕНКО Олександр Григорович

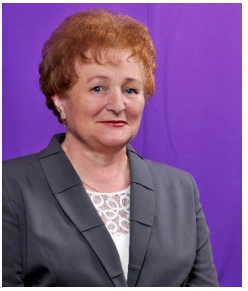

(1955)

Викладач Вищого професійного гірничо-будівельного училища. В системі ПТО працює 35 років. Заступник директора з навчально-виробничої роботи (1983-2009). Член робочої групи з розробки проєктів державних стандартів ПТО України за професіями: "Машиніст бурової установки" (2006), "Машиніст бульдозера (гірничі роботи)" (2012), "Слюсар з ремонту дорожньо-будівельних машин та тракторів" (2016). Має публікації у фахових журналах. Нагороджений нагрудними знаками

"Відмінник освіти України" (1996), "А. С. Макаренко" (2007). Заслужений працівник освіти України (2007).

Закапко Т. І.

ІВАСЬКІВ Олена Федорівна

(1951)

Закінчила Макіївське училище № 7 Донецької області, Київський індустріально-педагогічний технікум, Тернопільський педагогічний інститут за спеціальністю "Вчитель загальнотехнічних дисциплін і креслення". Працювала майстром виробничого навчання з професії "Електрогазозварник", викладачем спеціальних дисциплін у Тернопільському ПТУ № 9 (ДПТНЗ "Тернопільське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі") (з 1972), методистом кабінету профтехосвіти обласного управління профтехосвіти (з 1988). Заступник директора навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Тернопільській області (викладач професійно-теоретичної підготовки за сумісництвом) (з 1998), має звання "викладач-методист". Автор двох підручників для підготовки кваліфікованих робітників з професії "Електрогазозварник", посібника "На допомогу майстру виробничого навчання". Має публікації в журналі "Профтехосвіта". Переможець Всеукраїнського конкурсу з розробки електронних засобів навчання. Нагороджена Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, нагрудними знаками "Відмінник освіти", "Василь Сухомлинський".

Гордійчук Л. Л.

ІЛЬЧЕНКО Олена Василівна

(1975)

Закінчила Херсонський державний педагогічний інститут (1997). Працює на посаді викладача Державного професійно-технічного навчального закладу "Херсонський професійний ліцей

зв'язку та поліграфії". Має педагогічне звання "старший викладач". Переможець обласного конкурсу "Викладач року-2017" у номінації "Основи галузевої економіки та підприємництва". У рамках українсько-польського проєкту "Шкільна академія підприємництва-2" під керівництвом Ільченко О. В. створено молодіжний клуб "ОЛІМП" (2013), який нагороджено дипломом цього проєкту (2015). Разом з учнями входила до групи з апробації інструментів для роботи з молоддю з проблеми попередження та протидії корупції у закладах освіти, що здійснюється у партнерстві ГО "ЕдКемп Україна" і проєкту USAID "Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні ВзаємоДія". Координатор Всесвітнього Дня Гідності, який щорічно проводить ГО "ЕдКемп Україна". Нагороджена Подякою Міністерства освіти і науки України (2017).

Лучко Н. І.

КАБАЧЕНКО Ірина Григорівна

(1970)

Працює в системі ПТО 25 років на посаді викладача професійно-теоретичної підготовки Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука Полтавської обл. Її учні є призерами Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності "WorldSkills Ukraine", Міжнародного конкурсу молодих (до 20 років) зварників "Золотий кубок Лінде" (Чеська Республіка). У рамках програми підвищення фахової кваліфікації педагогічних працівників з напряму "Основи дидактичного проєктування електронних програмно-педагогічних засобів" Кабаченко І. Г. у складі творчої групи працювала над створенням електронного підручника "Ручне дугове зварювання плавким електродом – 1 рівень". У складі творчої групи працювала над розробкою та впровадженням інноваційних технологій, інформаційно-комунікаційних засобів навчання та елементів системи дуальної освіти, спря-

мованих на підвищення ефективності, забезпечення якості підготовки та конкурентоспроможності, формування професійних компетентностей кваліфікованих робітничих кадрів за професією "Зварник" з урахуванням потреб ринку праці (2018). Лауреат Державної премії України в галузі освіти в номінації "Професійно-технічна освіта" за роботу "Розробка та впровадження інноваційних технологій навчання для підготовки кваліфікованих робітничих кадрів за професією “Зварник”" (2018).

Закапко Т. І.

КАВУЛЯ Тодор Леонович

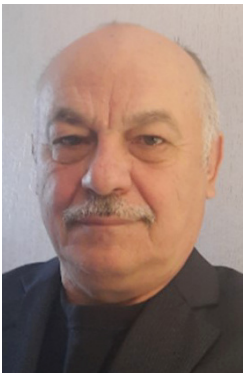
(1956)

Закінчив Тернопільський державний педагогічний інститут ім. Я. Галана (1986) за спеціальністю "Загальнотехнічні дисципліни і праця", Київський торговельно-економічний інститут (1988) за спеціальністю "Економічна торгівля". Викладач професійно-теоретичної підготовки Державного професійно-технічного навчального закладу "Чернівецький професійний машинобудівний ліцей". Має педагогічне звання "викладач-методист". Автор-укладач робочого зошита "Автомобілі" для учнів професійно-технічних навчальних закладів із спеціальності 7231 "Слюсар з ремонту автомобілів". Підготував переможця Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів з робітничої професії "Слюсар з ремонту автомобілів" (Желик Максим, 2012). Автор методичної розробки "Впровадження в навчальний процес німецького досвіду ролевої і ділової гри на уроках професійно-теоретичної підготовки". Нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти України (1997), Почесною грамотою Чернівецької обласної ради (2005), Почесною грамотою управління освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації (2006), нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України

"Відмінник освіти" (2001), "А. С. Макаренко" (2011), Почесними грамотами Чернівецької обласної державної адміністрації та Чернівецької обласної ради (2011). Заслужений працівник освіти (2016).

Марчук М. В.

КАЛЕНСЬКИЙ Андрій Анатолійович

(1959)

Закінчив Київське вище інженерне радіотехнічне училище протиповітряної оборони (1981). Доктор педагогічних наук (2016), професор (2020). Проходив службу в Збройних Силах (1961–1990) – інженер радіолокаційного комплексу, старший інженер радіотехнічного центру, заступник командира радіотехнічного центру з озброєння. У військовій освіті – викладач, старший викладач, доцент, заступник начальника кафедри, начальник кафедри (1990–2010). Доцент кафедри педагогіки НУБіП (2010–2016). Завідувач лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах (з 2017), провідний науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання ІПО НАПН України (з 2022). Досліджує проблеми підготовки фахівців у закладах професійної та фахової передвищої освіти. Здійснює наукові розвідки з професійно-педагогічної етики, інформаційних технологій навчання та застосування компетентнісного підходу у професійній освіті. Підготував 2 доктори філософії, 4 кандидати та 1 доктора педагогічних наук. Автор і співавтор 166 наукових праць, серед них 5 монографій, 20 навчально-методичних видань (з них 4 мають гриф Міністерства освіти і науки, Міністерства оборони України). Нагороджений ювілейними медалями (2001, 2006), відзнакою Міністерства оборони України “Ветеран військової служби” (2007) та золотою медаллю у номінації “Упровадження

сучасних засобів навчання, проєктів, програм і технологій для вдосконалення та підвищення ефективності освітнього процесу" (2021).

Єршова Л. М.

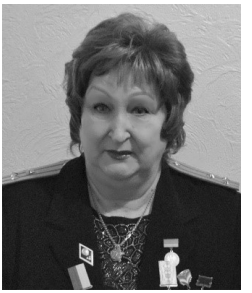
КАМИШАНСЬКА Віталія Олексіївна

(1973)

Директор ДНЗ "Сумське міжрегіональне ВПУ". 22 роки в системі професійно-технічної освіти (майстер виробничого навчання, старший майстер, заступник директора з навчально-виробничої роботи, директор). Співорганізатор Навчально-практичного центру з підготовки будівельників (2003) із залученням іноземних інвестицій та Навчально-практичного центру будівельного профілю в рамках обласної програми "Розвиток професійно-технічної освіти на 2010-2014 роки"; співавтор Державного стандарту з професії "Монтажник-складальник металопластикових конструкцій" (2013), освітнього стандарту на основі компетентнісного підходу з професії "Штукатур" (2017). Під її керівництвом розпочато співпрацю щодо підготовки незайнятого населення для потреб будівельної галузі регіону. Автор інноваційного проєкту профорієнтаційної роботи "Місто професій" у Сумській області для різновікової учнівську молоді та соціальних партнерів. Лауреат Сумської обласної премії імені А. С. Макаренка в номінації "Діяльність педагогів у галузі професійно-технічної освіти". Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України.

Русанова О. І.

КАРПЕНКОВА Олександра Василівна

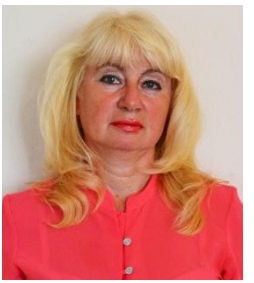

(1954)

Закінчила Одеський інженерно-будівельний інститут (1978). Досвід роботи в системі професійно-технічної освіти становить 43 роки. Працює на посаді директора Новокаховського професійного електротехнічного ліцею. Під її керівництвом створено потужну матеріально-технічну базу та впроваджено освітню діяльність за новими конкурентоспроможними професіями "Рихтувальник кузовів", "Електрогазозварник", "Коваль ручного кування", "Тістороб" (2013-2016), створено навчально-практичний центр з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" (2018). Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (1993), "А. С. Макаренко" (2008), Відзнакою Новокаховської міської ради "За заслуги перед містом" (2019), Почесною грамотою Департаменту освіти, науки та молоді Херсонської обласної державної адміністрації (2019).

Бондаренко І. Ю.

КАРПОВА Людмила Цезаріївна

(1964)

Після закінчення Київського технологічного інституту легкої промисловості 27 років працює викладачем Державного навчального закладу "Центр легкої промисловості та побутового обслуговування населення м. Житомира". Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Бере активну участь у роботі обласної методичної секції педагогічних працівників легкої промисловості та побутового обслуговування населення. Член творчої групи з розроблення Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії

"В'язальник трикотажних виробів та полотна" (2010, 2014). У співпраці з учнями реалізувала дослідницькі проєкти "Чарівний світ в'язального гачка" (2014), "В'язане взуття – тренд сезону!" (2013), "Українська вишивка і сучасні трикотажні вироби" (2018-2019). Дослідницька робота "Чарівний світ в'язального гачка" розміщена на сторінках інформаційно-практичного бюлетеня "Все для вчителя" (2010); конспект заняття "Натуральні волокна тваринного походження. Вовна" (предмет "Матеріалознавство") брав участь у Всеукраїнському форумі педагогічних ідей "Урок" та розміщений у каталозі "Відкритий урок: розробки, технології, досвід" (2019), а Карпова Л. Ц. відзначена спеціальним дипломом для вчителів "Вибір редакції" (2019). Нагороджена Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України (2003) та управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації (2014). Відмінник освіти України (2005).

Старинець О. І.

КАСЬЯНЕНКО Тетяна Олексіївна

(1968)

Викладач української мови і літератури Державного навчального закладу "Сумське вище професійне училище будівництва та автотранспорту". Її учні неодноразово були переможцями різноманітних конкурсів: IV етапу Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка – Диплом І ступеня (2015, 2017), Диплом ІІ ступеня (2019), Диплом ІІІ ступеня (2018); IV етапу Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика серед учнів ПТНЗ – Диплом І ступеня (2018), Диплом ІІ ступеня (2016). Учні-переможці, яких підготувала Касьяненко Т. О., удостоєні Стипендії Президента України (Кастін Р. – 2011, 2012; Пещта Т. – 2015, Ховзун К. – 2018). Досвід викладача з роботи з обдарова-

ними учнями узагальнено у творчих авторських роботах "Сучасні форми і методи роботи викладача з розвитку творчих здібностей обдарованих учнів" (2015), "Виховання громадянина-патріота під час вивчення української мови та літератури в сучасному закладі професійно-технічної освіти" (2017). Автор навчально-методичного посібника "Професійне спрямування уроків з української мови" (2016), словників професійної лексики за напрямами: транспорт, будівництво, харчові технології; загальнотехнічних словників "Словник з охорони праці", "Словник з правил дорожнього руху України". Співавтор методичної розробки з проблеми "Шляхи формування мотивації навчальної діяльності учнів за сучасних умов" (2016). Занесена на обласну Дошку Пошани (2011). Отримала Сумську обласну премію імені А. С. Макаренка в номінації "Діяльність педагога у галузі професійно-технічної освіти" (2016), грошовий сертифікат на суму 5000 гривень від Сумського міського голови за визначні досягнення в навчанні та вихованні підростаючого покоління (2017). Має Подяку голови Сумської обласної державної адміністрації за підготовку переможців Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, високий професіоналізм, багаторічну працю (2018).

Гречаніченко Т. М.

КАЧАН Світлана Анатоліївна

(1966)

Закінчила Київський торгово-економічний інститут (2000). Працює методистом та старшим викладачем предметів професійно-теоретичної підготовки у Львівському вищому професійному училищі харчових технологій комерційного профілю. Автор методичних розробок "Торговельне холодильне обладнання в сфері торгівлі та обслуговування" (2015), "Додаткові послуги, якінадаються підприємствами сфери торгівлі" (2016), "Торгово-технологічний процес у підприємствах торгівлі" (2016), "Порядок експлуатації

РРО" (2018). Розробила "Методичні рекомендації щодо проведення уроків виробничого навчання" (2014), "Методичні рекомендації щодо написання та захисту дипломних робіт" (2015), "Методичні рекомендації з організації проведення відкритих уроків". Член творчої групи з розробки державних стандартів професійно-технічної освіти, заснованих на компетенціях (кваліфікаційні вимоги та навчальні кроки, внесені в освітні державні стандарти з професій "Агент з постачання", "Дистриб'ютор" (2014)). Виступала доповідачем міжнародної науково-практичної конференції "Навчально-практичний пекарський центр – осередок інноваційного освітнього середовища для підготовки високопрофесійних фахівців" (2017).

Склярчук Н. С.

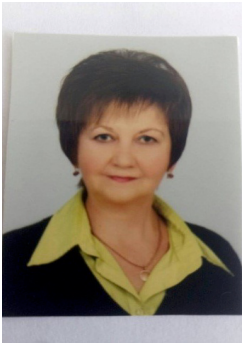
КЕДРОВА Тетяна Василівна

(1958)

Закінчила Донецький інститут радянської торгівлі (1988). Працює на посаді заступника директора з навчально-виробничої роботи Державного навчального закладу "Запорізький центр професійно-технічної освіти водного транспорту". Педагогічне звання "старший викладач". Співавтор Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з професії "Кухар судновий" ДСПТО 5122.С.56.10-2016. Лауреат конкурсу "Панорама творчих уроків “Я – віртуоз у викладанні предмета”" (м. Київ, 2015). Учасниця Міжнародних виставок "Сучасні заклади освіти" (2015, 2016, 2018). Підготувала переможця ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів професійної освіти з професії "Кухар" (І місце, Федорченко Олександр, 2019). Лауреат обласної педагогічної премії (2017). Нагороджена нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (2006), Почесною грамотою Департаменту освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації (2018), Подякою Української профспілки працівників річкового транспорту (2018).

Захарчук В. М.

КИЯК Наталія Олександрівна

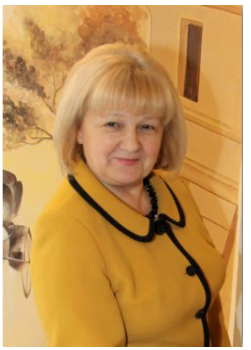

(1956)

Закінчила Ужгородський технікум радянської торгівлі (1975), Київський торгово-економічний інститут (1980). У системі профтехосвіти понад 40 років: майстер виробничого навчання, викладач спеціальних предметів в Ужгородському торгово-кулінарному училищі, ПТУ № 20 м. Ужгорода (з 1978), методист ПТУ № 20 м. Ужгорода (з 2002). Викладач-методист, член авторської групи з розробки електронних підручників з предмета "Товарознавство непродовольчих товарів" з професії "Продавець непродовольчих товарів (кваліфікація: 3, 4 розряди)", схвалених Міністерством освіти і науки України (2016). Відмінник освіти України (2006).

Куштан Г. В.

КІСКА Марія Євгенівна

(1955)

Закінчила Київський державний торговельно-економічний університет (1995). Директор ДНЗ "Львівське вище професійне училище торгівлі та сфери послуг" (з 2002). У закладі освіти працює з 1988 р. Уклала посібник методичних рекомендацій "Діагностика навчальних досягнень учнів сфери обслуговування" (2015). Нагороджена знаком "Відмінник освіти України" (2000), грамотами Міністерства освіти і науки України (2002), знаком "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти" (2010).

Хотинецька Г. К.

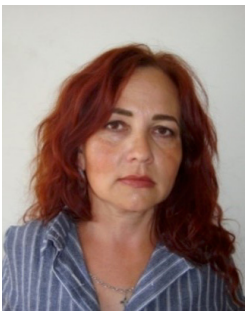

КІТ Юрій Романович

(1977)

Закінчив Львівський інститут економіки і туризму (2009), Національний університет "Львівська політехніка" (2016). Працює на посадах майстра виробничого навчання та викладача предметів професійно-теоретичної підготовки у Львівському вищому професійному політехнічному училищі. Спеціаліст першої категорії. Один з ініціаторів та втілювач ідеї створення й облаштування навчально-практичного центру "Сучасні європейські технології у зварювальному виробництві", бере активну участь в організації навчання та атестації зварників на базі навчального закладу відповідно до умов міжнародних стандартів EN ISO 9606-1. Автор методичних розробок "Напівавтоматичне зварювання, режими зварювання MIG/MAG на обладнанні Migatronic, ESAB", "Роботизовані зварювальні комплекси, оператор роботизованих комплексів". Експерт WorldSkills Ukraine (2018).

Дмитришин Я. С.

КІЧКІРУК Людмила Олександрівна

(1978)

Закінчила Житомирський технологічний коледж (1999) та здобула кваліфікацію бакалавра з технології деревообробки, Приватний вищий навчальний заклад "Європейський університет" (2010) та здобула кваліфікацію спеціаліста з фінансів. Спеціаліст першої категорії, працює в Баранівському професійному ліцеї викладачем предметів професійно-теоретичної підготовки з професії "Столяр

будівельний; тесляр" та предмета "Охорона праці" (з 2005). Співавтор друкованого практичного посібника "Збірник завдань з предмета “Охорона праці”" для закладів професійної (професійно-технічної) освіти (2018). Нагороджена Грамотою управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації за підготовку учня-призера (ІІІ місце) олімпіади з предмета "Охорона праці" Собченка Олександра (2014).

Горшков П. Ф.

КОВБАСКО Василь Васильович

(1957)

Закінчив Мукачівське педагогічне училище (1977), Ужгородський державний університет (1981) за спеціальністю "Філолог, викладач української мови та літератури", а 1998 р. – за спеціальністю "Правознавство". Розпочав свою педагогічну діяльність у СПТУ № 1 м. Мукачево (нині – ДПТНЗ "Мукачівський професійний аграрний ліцей ім. Михайла Данканича") вихователем, майстром виробничого навчання (з 1977), згодом працював викладачем, заступником директора, директором. Ліцей увійшов у сотню кращих навчальних закладів професійно-технічної освіти у номінації "Освіта" Національного рейтингу-конкурсу "Кращі підприємства України" (2008). Завідувач Мукачівського районного відділу освіти (із червня 1991). Працював головою державної адміністрації Воловецького, Свалявського та Іршавського районів. Доктор юридичних наук, академік Національної транспортної академії, відмінник народної освіти УРСР (1980), заслужений працівник освіти України (1998), нагороджений орденами "За заслуги" ІІІ ступеня (2004), "Козацької слави" ІІІ і ІІ ступенів, "Єдність і Слава" (2018), нагрудними знаками "За розвиток регіонів" (2004), "А. С. Макаренко" (2007),

золотою медаллю "Козацька слава" та медаллю "Гетьман Конашевич-Сагайдачний".

Шпеник С. І.

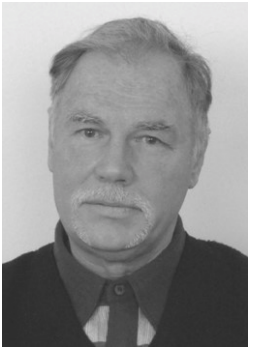

КОЗІЙ Валентина Іванівна

(1951)

Викладач спеціальних предметів Державного навчального закладу "Звенигородський центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів", спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Розробник Державного стандарту ПТО 8272.2.D 15055-2006 з професії "Сировар" 2, 3, 4 розрядів; Державного стандарту ПТО 8272.2. DA.15.50-2009 з професії "Маслороб" 2, 3, 4 розрядів; Державного стандарту ПТО 7413.1. DA.15.50-2009 з професії "Сировар-майстер" 5, 6 розрядів; Державного стандарту ПТО 8272.C.10.51-2015 з професії "Сировар" 2-3, 4 розрядів; Державного стандарту ПТО 8272.C.10.51-2015 з професії "Маслороб" 2-3, 4 розрядів. Нагороджена нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (2005).

Рубан С. С.

КОЗЛОВ Віктор Львович

(1943)

Закінчив Одеський політехнічний інститут (1967). Працює в Державному навчальному закладі "Херсонський суднобудівний ліцей" на посаді викладача. Має педагогічне звання "викладач-методист". Автор посібника "Електротехніка в опорних конспектах" (2016),

"Методичного посібника з виконання дипломних робіт із спецтехнології" (2017), інноваційної педагогічної технології "Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках спецтехнології", співавтор Державного стандарту професійно-технічної освіти за компетенцією з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" (2018). Переможець регіонального конкурсу на краще комплексно-методичне забезпечення предмета "Електротехніка з основами промислової електроніки" (2016). Підготував призера регіонального конкурсу Татюка Олексія з предмета "Електротехніка" (2017). Нагороджений нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (1997), медаллю "Ветеран праці", Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України.

Новосад Ю. А.

КОЛЕСНИК Світлана Миколаївна

(1971)

Викладач предметів професійно-теоретичної підготовки Державного навчального закладу "Білопільське вище професійне училище". Працює в закладі з 1994 р., на посаді викладача – 16 років. Занесена на обласну Дошку Пошани педагогічних працівників. Автор системи методичних напрацювань, які були презентовані на міжнародних виставках та всеукраїнських конкурсах (Всеукраїнський конкурс на кращий електронний освітній ресурс "Планета інформаційних технологій-2017" – диплом III ступеня за електронний лабораторний практикум "Практичні роботи з будівельного креслення з професії "Маляр"). Електронні засоби навчання отримали золоті медалі на Міжнародних виставках "Сучасні заклади освіти" (2018, 2019).

Шокола А. М.

КОМІСАРОВА Людмила Олексіївна

(1961)

Закінчила Миколаївський державний педагогічний інститут В. Г. Белінського (1981), Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти м. Київ (2002). Кандидат педагогічних наук. У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 23 роки: майстер виробничого навчання у Центрі професійно-технічної освіти м. Миколаєва (з 1996), заступник директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Миколаївській області (2000), доцент кафедри теорії та практики психолого-педагогічних дисциплін (2015), заступник директора Департаменту освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації – начальник управління науки, координації діяльності вищої та професійно-технічної освіти і кадрового забезпечення (2018). Автор методичних рекомендацій "Школа молодого майстра виробничого навчання професійно-технічного навчального закладу швейного профілю" (2008), "Інноваційні технології виробничого навчання майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю" (2011), "Школа передового профілю" (2012) та понад 30 наукових публікацій. Нагороджена знаком "Відмінник освіти України" (2005), почесним знаком "Лідер освіти" Миколаївської області (2015).

Троценко Є. В.

КОНОНЕНКО Андрій Геннадійович

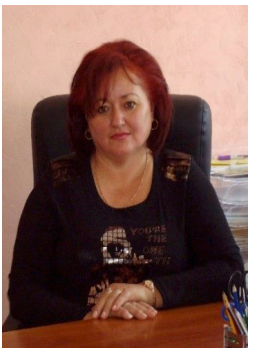
(1980)

Закінчив Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка (2011), Рубежанський індустріально-педагогічний технікум (2006), ДНЗ “Сєвєродонецьке вище професійне

училище” (2000). Працював на посадах майстра виробничого навчання, викладача спеціальних дисциплін закладів професійної освіти Луганщини та м. Києва. Загальний стаж педагогічної роботи більше 20 років. Кандидат педагогічних наук (2018). Працює в Інституті професійної освіти НАПН України на посаді завідуючого науково-організаційним відділом. Автор 80 наукових статей та 4 практичних посібників, електронних підручників з ремонту автомобілів. Неодноразовий переможець обласних конкурсів професійної майстерності “Викладач року” (2009, 2010), “Вчитель-новатор” (2013, 2015). За особистий внесок у розбудову професійної освіти нагороджений почесними грамотами Луганської обласної державної адміністрації, Почесною грамотою НАПН України (2021). Сфера наукових інтересів: ІТ-навчання, застосування інноваційних технологій у професійній освіті, створення електронних підручників.

Єршова Л. М.

КОРОЧАНСЬКА Валентина Іванівна

(1957)

Директор Державного професійно-технічного навчального закладу "Полтавське вище професійне училище ім. А. О. Чепіги". Зробила вагомий внесок у забезпечення розвитку вітчизняної професійної освіти, вирізняється високим професіоналізмом, має значні досягнення у справі професійного становлення учнівської молоді. Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (2002), "А. С. Макаренко" (2007), Грамотою Кабінету Міністрів України (2018). Має почесне звання "Заслужений працівник освіти" (2012).

Закапко Т. І.

КОСІНЧУК Микола Васильович

(1965)

Закінчив Миколаївський сільськогосподарський інститут (1993), Миколаївський національний аграрний університет (2016). У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 32 роки: майстер виробничого навчання (з 1987); заступник директора з навчально-виробничої роботи (з 1995); директор Маринівського професійного аграрного ліцею (з 1998). Нагороджений медаллю "Захисник Вітчизни" (1999), знаками "Відмінник освіти України" (2000), "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти" (2008), "А. С. Макаренко" (2010), медаллю "Двадцять років Незалежності України" (2011), знаком "Лідер освіти" (2012), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України "За активну участь у підготовці та проведенні IV етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти з професії тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (2000), Почесною грамотою Миколаївської обласної організації профспілки працівників агропромислового комплексу України за активну громадську позицію, плідну співпрацю з профспілкою, вагомий особистий внесок у соціально-економічний розвиток ліцею та з нагоди 65-річчя його заснування (2015).

Богданова А. М.

КОТ Тетяна Іванівна

(1968)

Закінчила Харківський індустріально-педагогічний технікум (1989) за спеціальністю "Промислове та цивільне будівництво", Хмельницький національний університет (2009) за спеціальністю "Педагогіка і методика середньої

освіти. Трудове навчання". У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 32 роки: майстер виробничого навчання в СПТУ № 4 (нині – ВПУ № 4 м. Хмельницького) (з 1989), викладач ВПУ № 4 м. Хмельницького (з 2011). Спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання "старший викладач" (2018). Переможець обласного конкурсу "Кращий електронний освітній ресурс" (2019), обласних виставок матеріалів комплексно-методичного забезпечення професійної підготовки "Педагогічні ідеї та знахідки" (2016, 2018, 2020), Всеукраїнського конкурсу електронних освітніх ресурсів "Планета ІТ" – диплом ІІ ступеня, номінація "SMART-комплекси" (2021). Автор збірника дидактичних матеріалів з предмета "Технології штукатурних робіт" (2014). Її учні є переможцями обласних та всеукраїнських конкурсів фахової майстерності. Присуджено Премію Верховної Ради України (2020).

Михайлов С. В.

КОРОТКОВА Ліна Ігорівна

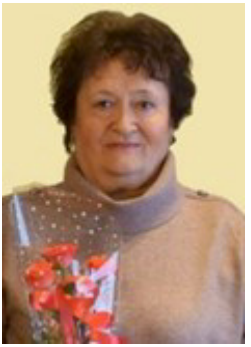

(1954)

Закінчила Запорізький державний університет (1979). Працює директором Державного навчального закладу "Запорізьке вище професійне училище моди і стилю". Доктор педагогічних наук. Викладач-методист. Автор курсу "Культура професійної діяльності фахівців сфери послуг" (для підготовки кваліфікованих робітників з професії "Кравець") (2019); методичних рекомендацій "Розроблення змісту робочих навчальних програм з професій сфери послуг на основі стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, що ґрунтуються на компетентнісному підході та модульному структуруванні" (2018) і "Формування професійної компетентності майбутніх фахівців сфери послуг в умовах освітньо-виробничого кластера" (2019). Підготувала велику кількість учнів-переможців професійних міжнародних, національних та регіональних конкурсів. Має почесне звання

"Кращий господарник року у вирішенні соціально-економічних питань" (2010). Лауреат щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам (2019). Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (2006), "А. С. Макаренко" (2010), медаллю "За розвиток Запорізького краю" (2013), орденом "За заслуги перед Запорізьким краєм" III ступеня (2019), грамотами та подяками Міністерства освіти і науки України і Запорізької обласної державної адміністрації.

Паржницький О. В.

КОСТЮК Тетяна Іванівна

(1952)

Закінчила Харківський державний університет ім. Горького (1974) та здобула кваліфікацію філолога, викладача української мови та літератури. Працює у Державному навчальному закладі "Куп'янський регіональний центр професійної освіти" (з 1985). Викладач вищої категорії, викладач-методист. Підготувала переможців Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти Харківської області, Міжнародного конкурсу з української мови учнівської та студентської молоді імені Петра Яцика, всеукраїнських учнівських олімпіад з української мови та літератури. Має велику кількість надрукованих методичних та дидактичних матеріалів з організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів. Упроваджує в навчальний процес методику Ільїна Є. "Педагогіка співробітництва", інтерактивні технології, здійснює інноваційну освітню діяльність. Має державні нагороди: нагрудні знаки "Василь Сухомлинський" (2009), "Відмінник освіти України" (2011).

Корякіна О. М.

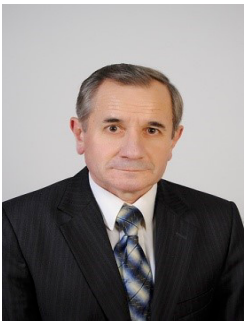
КОЩАК Віктор Йосипович

(1955)

Закінчив Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. І. Франка (1977). Вчитель, директор ЗОШ (1977-1983). Інспектор, заступник начальника, перший заступник, начальник управління освіти і науки обласної державної адміністрації (1983-2000). У системі професійно-технічної освіти працює майже 20 років. Директор ПТУ № 20 м. Ужгорода (з 2000). Ініціатор реорганізації навчального закладу в Ужгородське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування (2003). Зробив вагомий внесок у покращення матеріальної бази училища (відкриття сучасних навчальних майстерень для підготовки кухарів, кондитерів, продавців (2016) та навчального комплексу "Бар. Кафе. Ресторан" для підготовки офіціантів, барменів (2017)), удосконалення навчально-виховного процесу, розвиток виробничої діяльності. Автор інноваційного проєкту "Соціальне партнерство між базовим підприємством та навчальним закладом". Голова ради директорів закладів професійно-технічної освіти області (з 2005). Активно сприяє впровадженню в навчально-виховний процес окремих елементів українсько-канадського проєкту "Децентралізація управління професійним навчанням в Україні". Відмінник освіти УРСР (1989), нагороджений нагрудним знаком "А. С. Макаренко" (2008). Лауреат обласної педагогічної премії ім. Августина Волошина (2010). Нагороджений відзнакою Президента "25-річчя Незалежності України" (2016).

Куштан Г. В.

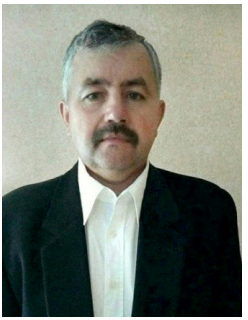

КРАВЧУК Іван Миколайович

(1958)

Закінчив Уфимський індустріально-педагогічний технікум (1980). 38 років працює у Львівському міжрегіональному вищому професійному училищі залізничного транспорту (ЛМВПУЗТ). Автор навчального посібника "Електровоз ВЛ-11м – механічна частина, електричні машини та апарати" для учнів та викладачів залізничних училищ, коледжів, вищих навчальних закладів та локомотивних бригад відповідного профілю (2012). Розробив технічний формуляр бригадира колії (2014). Співавтор методичного посібника "Приймання електровоза" (2016) для учнів професії "Помічник машиніста електровоза" та навчального посібника "Електровоз ВЛ-11м" – електричні схеми" (2019). Брав участь у Всеукраїнському семінарі фахівців залізничних спеціальностей з розробки умов і програми проведення Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ПТНЗ з професії "Помічник машиніста електровоза" (2016). Нагороджений нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (1989, 1994).

Матвіїв І. І.

КРЕНИЧКО Петро Петрович

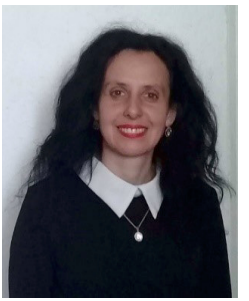
(1971)

Закінчив Житомирський сільськогосподарський інститут (1993), здобув кваліфікацію "Вчений агроном". Педагогічну діяльність розпочав на посаді майстра виробничого навчання (1999), викладач предметів професійно-теоретичної підготовки Любарського професійного ліцею (з 2003). Спеціаліст вищої категорії,

викладач-методист. Співавтор Державного стандарту професійної освіти ДСПТО 6111-А0.01.10-2007 з професії "Плодоовочівник", кваліфікація 1, 2, 3 розряди, друкованого практичного посібника "Збірник завдань з предмета “Охорона праці”" для закладів професійної (професійно-технічної освіти) (2018). Автор електронного засобу навчального призначення (електронного освітнього ресурсу) професійного спрямування "Навчальний посібник з предмета “Охорона праці”" (диплом ІІ ступеня в обласному конкурсі на кращий електронний засіб навчального призначення, 2019), методичних рекомендацій щодо виконання дипломної (творчої) роботи з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (категорії А1, А2, В1), "Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування" (1-2 розряди) (2016). Нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2008).

Гнатишин В. В.

КРИВОШЕЄВА Оксана Іванівна

(1973)

Закінчила Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка (1995). Кандидат педагогічних наук. Методист Вищого професійного училища № 8 м. Стрия (з 2006), заступник директора з навчальної роботи ВПУ № 8 м. Стрия (з 2009). Автор багатьох наукових та науково-методичних праць, методичних рекомендацій, навчально-методичних матеріалів, зокрема "Короткого словника професійної етики майстра виробничого навчання" (2004), методичних матеріалів щодо формування етичного компонента у професійній діяльності майстрів виробничого навчання у ПТНЗ (2005), методичного посібника "Формування професійної етики майстрів виробничого навчання" (2007). Учасник наукових та науково-практичних конференцій.

Розробник Кодексу професійної етики майстра виробничого навчання (2005), навчального курсу "Основи професійної етики майстра виробничого навчання" (2006).

Никифорів В. Р.

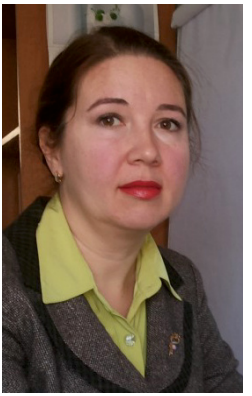
КРУЧЕК Вікторія Аркадіївна

(1976)

Закінчила Київське міське педагогічне училище № 3 (1995) за спеціальністю "Початкове навчання" та Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (1999) за спеціальністю "Практична психологія". Доктор педагогічних наук (2013). Працювала викладачем-стажистом, асистентом, доцентом, професором кафедри педагогіки гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (1999-2018). Завідувач лабораторії дистанційного професійного навчання ІПТО НАПН України (з 2018). Досліджує проблеми педагогічної взаємодії, розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, реалізації компетентнісного підходу у професійній освіті, організації змішаного навчання. Здійснює наукове керівництво здобувачами наукового ступеня доктора філософії. Член спеціалізованої вченої ради, редакційної колегії журналу "Професійна педагогіка". Автор понад 80 наукових праць, серед них 4 монографії, 5 навчальних і навчально-методичних посібників. Нагороджена грамотами Національної академії педагогічних наук України (2020, 2021).

Радкевич В. О.

КУЛАЛАЄВА Наталя Валеріївна

(1975)

Закінчила Одеський державний університет імені І. І. Мечникова (1997) з відзнакою за спеціальністю “Хімія” та отримала кваліфікацію спеціаліста “Хімік. Викладач”; здобула другу вищу освіту (2001) за спеціальністю “Біологія” та отримала кваліфікацію “Біолог, викладач біології”. Кандидат хімічних наук (2010), доцент (2012), доктор педагогічних наук (2020). Загальний стаж науково-педагогічної роботи 24 р. Працювала в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв) на посаді асистента та доцента кафедри екологічної хімії (2000–2014), в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України на посадах старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії та заступника директора з наукової роботи (2014–2021). Нині працює на посаді професора кафедри педагогіки та психології ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” (з 2021). Автор понад 200 наукових праць, 20 патентів та авторських свідоцтв. Брала участь у виконанні наукових досліджень Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (2013–2021). Керувала експериментами всеукраїнського (2016–2018, 2019–2022) і регіонального рівнів (2015–2018, 2019–2022). Учасниця міжнародних проектів Європейської комісії Темпус IV, Erasmus+. Сфера наукових інтересів: теорія і методика професійної освіти, реалізація стратегії сталого розвитку в професійній освіті, формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх фахівців, інноваційні педагогічні технології. Нагороджена Почесними грамотами НАПН України, грамотами й подяками НАПН України, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Єршова Л. М.

КУЛІНІЧ Любов Миколаївна

(1971)

Закінчила Житомирський кооперативний економіко-правовий технікум за спеціальністю "Технологія харчування", Київський національний торговельно-економічний університет (2005) та здобула кваліфікацію спеціаліста з технології харчування, інженера-технолога. Викладач предметів професійно-теоретичної підготовки професій кулінарного напряму в Державному навчальному закладі "Малинський професійний ліцей" (з 2005). Має кваліфікаційну категорію "спеціаліст вищої категорії" та педагогічне звання "викладач-методист". Автор електронного посібника з предмета "Організація виробництва та обслуговування"; робочого зошита для виконання самостійних робіт учнів з предмета "Гігієна та санітарія виробництва"; опорних конспектів із предметів "Устаткування підприємств харчування", "Техніка обчислень, облік"; робочого зошита для проведення контролю навчальних досягнень учнів з предмета "Устаткування підприємств харчування"; електронного контролюючого навчально-методичного комплексу з предметів професійно-теоретичної підготовки професії "Кухар; офіціант". Розробник збірки тестових завдань для проведення підсумкового контролю навчальних досягнень здобувачів освіти з предмета "Технологія приготування їжі з основами товарознавства". За результатами участі в обласному конкурсі "Кращий кабінет, майстерня, лабораторія ПТНЗ" отримала диплом призера (III місце) управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації (2017). Підготувала учнів-призерів обласних конкурсів фахової і професійної майстерності з професій "Кухар" і "Офіціант": I Житомирський обласний чемпіонат з кулінарного мистецтва і сервісу "Battle Chefs 1.0" – 1, 2 і 3 місця (2016); II Житомирський обласний чемпіонат з кулінарного мистецтва і сервісу "Battle Chefs 2.0" – два 2 місця

(2017); ІІІ Житомирський обласний чемпіонат з кулінарного мистецтва і сервісу "Battle Chefs 3.0" – 2 і два 3 місця (2018). Нагороджена грамотою управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації (2014), подяками Житомирського міського осередку Асоціації кулінарів України (2016, 2017) і грамотою Громадської організації "Житомирська обласна Асоціація кулінарів України" за високий професіоналізм та якісну підготовку учнів.

Ілючок М. І.

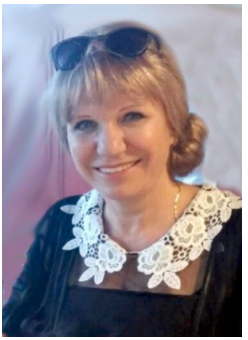
ЛАДАН Микола Миколайович

(1960)

Директор Броварського професійного ліцею Київської області. Розробник державних стандартів П(ПТ)О з професій "Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування" (2013), "Монтажник систем утеплення будівель" (2022); автор друкованих праць з проблем соціального партнерства у П(ПТ)О; співавтор електронних навчальних ресурсів. Ініціатор та організатор соціального партнерства і міжнародного співробітництва закладів П(ПТ)О і виробничих компаній: німецько-українського проєкту "Професійна освіта у будівельній галузі в Україні», українсько-швейцарського проєкту "Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні" (2015). Ініціатор створення Міжрегіонального НПЦ з підготовки монтажників санітарно-технічних систем та устаткування ("Геберіт Трейдинг", 2016), НПЦ підготовки монтажників гіпсокартонних конструкцій ("Сініат", 2016), НПЦ "Снєжка» з професії "Маляр" (2017), НПЦ "Бауміт Україна" з професії "Монтажник систем утеплення будівель". Відмінник освіти України. Нагороджений нагрудним знаком "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти" (2018), Почесним знаком Федерації профспілок України "За розвиток соціального партнерства" (2020).

Радкевич В. О.

ЛАЗАРЄВА Тетяна Олександрівна

(1957)

Закінчила Тираспільський державний педагогічний інститут ім. Т. Г. Шевченка за спеціальністю "Словесність", Одеський національний університет імені І. І. Мечникова за спеціальністю "Правознавство". Працює в галузі освіти (з 1974). Вагома частина ефективної професійної та реформаторської діяльності Лазарєвої Т. О. в системі професійно-технічної освіти Одещини приходиться на період її роботи на керівних посадах Департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації (1991-2015). Під її керівництвом у системі професійно-технічної освіти чітко реалізовувались пріоритетні завдання освітньої політики області: виважений підхід до оптимізації та децентралізації мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти; забезпечення доступної якісної та сучасної професійної підготовки учнівської молоді; формування спільно з замовниками робітничих кадрів державного й регіонального замовлень на підготовку конкурентоспроможних робітників для регіону; системний підхід до організації управління й фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти, інтегрування їх у європейський освітній простір. Директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Одеській області (з 2015), радник голови Одеської обласної державної адміністрації з питань освіти. За її особистої участі розроблені успішні проєкти. щодо реформування системи підготовки робітничих кадрів для регіону: створено 11 сучасних навчально-практичних центрів галузевого спрямування, в 6 закладах освіти впроваджено елементи дуальної форми навчання, розроблені державні стандарти професійно-технічної освіти з робітничих професій. За багаторічну сумлінну працю нагороджена відзнакою голови Одеської обласної державної адміністрації, нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України "Від-

мінник освіти" та "Василь Сухомлинський", Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України. Заслужений працівник освіти України (2018).

Абозіна Т. М.

ЛОЗОВИК Оксана Михайлівна

(1971)

Закінчила Харківську державну академію (1994). Спеціаліст вищої категорії, має педагогічне звання "старший викладач". У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 10 років. Викладає предмети професійно-теоретичної підготовки з професій будівельного напряму Центру професійно-технічної освіти м. Житомира. Співавтор стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з професій: 7132 Лицювальник-плиточник (2015), 7132 Лицювальник-плиточник (2017), 7129 Монтажник систем утеплення будівель (2018). Її учні є учасниками та переможцями обласних та всеукраїнських етапів конкурсів фахової майстерності з професій будівельного напряму. Нагороджена Грамотою управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації за підготовку переможця ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів освіти ЗП(ПТ)О області з професії "Лицювальник-плиточник" та Подякою Міністерства освіти і науки України за сумлінну та бездоганну працю, досягнуті успіхи у справі навчання і підготовки висококваліфікованих фахівців (2017).

Перелигін М. М.

ЛУЗАН Петро Григорович

(1954)

Закінчив Українську ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарську академію (1980). Доктор педагогічних наук (2004), професор (2005). Працював асистентом, старшим викладачем, доцентом, професором, завідувачем кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України (1980-2017). Головний науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах ІПТО НАПН України (з 2017). Досліджує проблеми підготовки фахівців у закладах професійної освіти. Здійснює наукове керівництво зі створення нових технологій і методик компетентнісно орієнтованої професійної освіти. Підготував 20 кандидатів та 4 доктори педагогічних наук. Автор і співавтор 234 наукових праць, серед них 14 монографій, 2 підручники, 10 навчальних посібників. Нагороджений нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (2003), "Ушинський К. Д." (2012), медалями "Григорій Сковорода", "Золота Фортуна" (2018). Кавалер ордена "За заслуги" III ступеня (2017).

Радкевич В. О.

ЛУЦЬКА Алла Володимирівна

(1958)

Головний консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. Шлях у профтехосвіті пройшла від учениці Київського технічного училища № 9 до працівника Апарату Верховної Ради України. Працювала у закладі професійно-

технічної освіти м. Києва майстром виробничого навчання, викладачем, заступником директора; начальником відділу Міністерства освіти і науки України. Брала участь у розробленні низки нормативно-правових актів, які удосконалюють та забезпечують діяльність професійної (професійно-технічної) освіти: законів України "Про освіту", "Про фахову передвищу освіту", Національної рамки кваліфікацій, кількох проєктів законів про професійну освіту, актуальних змін до освітнього законодавства. Ініціатор та учасник розробки нормативних документів для підтвердження результатів неформальної освіти за робітничими професіями (розробник порядку проведення вхідного контролю знань, умінь та навичок). Організатор Всеукраїнської парламентської наради з проблем та ризиків функціонування системи професійно-технічної освіти (2016); парламентських слухань "Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення"; розширених та виїзних засідань Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, на яких відбувався розгляд питань професійної (професійно-технічної) освіти. Заслужений працівник освіти України. Нагороджена знаком "Відмінник освіти України", нагрудним знаком "Василь Сухомлинський", медаллю Національної академії педагогічних наук України "Ушинський К. Д.".

Єршова Л. М.

МАКСИМЧУК Вячеслав Володимирович

(1975)

Директор Головинського вищого професійного училища нерудних технологій Житомирської області. Викладач вищої категорії, викладач-методист, автор 45 наукових праць. Ініціатор створення на базі закладу НПЦ

з професій “Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник” (2018) і “Експлуатація та обслуговування дорожньо-будівельних машин”. Організатор Всеукраїнського конкурсу із професії “Пекар” (2012), ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів ЗП(ПТ)О Житомирщини з професії “Електрогазозварник” (2021), І етапу Всеукраїнського конкурсу “WorldSkills Ukraine” за компетенціями “Зварювальні роботи” та “Обслуговування важкої техніки”. Відмінник освіти України. Нагороджений ювілейною медаллю “25 років незалежності України” (2016), нагрудним знаком “За вагомий внесок у розвиток професійної освіти” (2018).

Радкевич В. О.

МАЛАНЧАК Леся Іванівна

(1964)

Закінчила Київський торгово-економічний інститут (1992) за спеціальністю "Технологія і організація громадського харчування, інженер-технолог"; Кам'янець-Подільський державний університет ім. І. Огієнка (2005) за спеціальністю "Управління навчальним закладом, керівник навчального закладу". У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 20 років. Директор ДПТНЗ "Красилівський професійний ліцей" (з 2005). Керівник соціальних проєктів "Знайди себе", "Шанс", "Успіх" за фінансової підтримки Міністерства у справах міжнародного розвитку Великобританії (DFID (2006-2007). Засновник та керівник Красилівської районної молодіжної громадської організації "Молодь за майбутнє". Голова ради директорів ЗП(ПТ)О Хмельницької області. Відмінник освіти України (2007), відзначена на обласній Дошці Пошани (2008). Лауреат обласної премії ім. М. Дарманського у номінації "Кращий керівник" (2010). Нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради України (2019).

Шевчук Л. І.

МАРИНЕЦЬ Василь Юрійович

(1950)

Закінчив факультет іноземних мов Ужгородського державного університету (1972). Організатор позакласної та позашкільної роботи Майданської середньої школи, завідувач методичного кабінету та інспектор шкіл Міжгірського райвно (з 1974), заступник директора з навчально-виховної роботи (з 1980), директор Міжгірського професійно-технічного училища № 12 (тепер Міжгірський професійний ліцей) (з 1985). Викладач-методист. Пройшов стажування у ФРН з курсу "Менеджмент у професійно-технічній освіті" (1995-1996). Ініціатор створення етнографічного музею (2008), музею історії Міжгірського професійного ліцею (2013) та Міжнародної академії літератури і журналістики. Щорічно на базі ліцею спільно з громадською творчою організацією МАЛіЖ проводиться Міжнародний фестиваль "Рекітське сузір'я". Автор двох підручників з грифом Міністерства освіти і науки України: "Німецька мова для учнів професійно-технічних навчальних закладів, кваліфікованих робітників та студентів" та "Німецька мова за професійним спрямуванням. Розмовні формули. Приготування їжі та напоїв. Обслуговування гостей в ресторанах, барах та готелях" для учнів професійно-технічних навчальних закладів, кваліфікованих робітників, власників садиб зеленого туризму, студентів технікумів та коледжів. Нагороджений знаком "Відмінник народної освіти УРСР" (1990), грамотами Міністерства освіти і науки України, Закарпатської обласної державної адміністрації та обласної ради. Член Національної спілки журналістів України. Заслужений працівник освіти України (2015).

Медулич О. М.

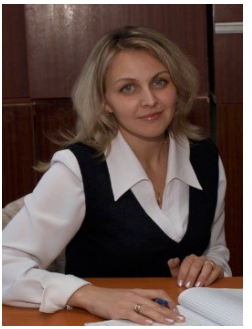
МАСЛІЧ Світлана Володимирівна

(1971)

Закінчила Вінницький політехнічний інститут (1993) за спеціальністю "Обчислювальні машини, комплекси, системи та мережі", після закінчення якого отримала кваліфікацію інженера-системотехніка. Викладач Державного професійно-технічного навчального закладу "Вінницьке вище професійне училище сфери послуг" (з 1993), наразі – методист, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Кандидат педагогічних наук.. Автор 26 наукових праць із організації підготовки агентів з туризму у З(ПТ)О, електронного засобу навчального призначення з предмета "Інформаційна обробка даних в туристичній галузі" (гриф Міністерства освіти і науки України). Входила до складу робочої групи з розроблення професійного стандарту "Методист закладу професійної освіти". Посіла ІІ місце в обласному конкурсі "Учитель року-2013" (номінація "Спеціальні дисципліни"). Підготувала призерів обласної олімпіади з інформаційних технологій та міжнародних конкурсів з вебдизайну та комп'ютерної графіки. Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (2007), "Василь Сухомлинський" (2017), Почесною грамотою Управління освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації (2010), Почесною грамотою Національної академії педагогічних наук України (2015), Почесною грамотою Департаменту освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації (2016).

Балицька В. Є.

МАТУШЕВСЬКА Любов Данилівна

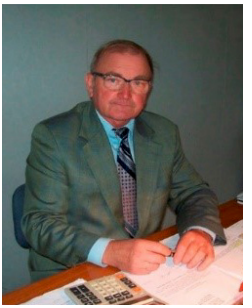

(1979)

Закінчила Національний університет харчових технологій (2004). Працює старшим викладачем предметів професійно-теоретичної підготовки хлібопекарного напряму у Львівському вищому професійному училищі харчових технологій (стаж 17 років). Член творчої групи з розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з професій "Пекар", "Тістороб", "Машиніст тістообробних машин" (2006, 2014). Автор методичних розробок "Печі з конвекційним нагріванням", "Сучасні технології хлібовипікання", "Устаткування хлібопекарських підприємств", "Устаткування харчових підприємств". Розробник схем обладнання для підготовки до іспиту з предмета "Устаткування хлібопекарських підприємств", схем обладнання для виконання лабораторно-практичних робіт з "Устаткування підприємств харчування".

Склярчук Н. С.

МЕЛЬНИЧУК Володимир Миколайович

(1948)

Закінчив Вінницький політехнічний інститут (1978). Майстер виробничого навчання ПТУ № 7 м. Мукачево (1970-1987), старший майстер, заступник директора з навчально-виробничої роботи Вищого професійного училища № 3 м. Мукачево (1987-2003). Директор Вищого професійного училища № 3 м. Мукачево (2004-2018). У системі професійно-технічної освіти з 1986 р. Член творчої

групи з розробки державних стандартів професійно-технічної освіти, стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі з професій "Регулювальник радіоелектронної апаратури та приладів" (2017), "Контролер радіоелектронної апаратури та приладів" (2017), "В'язальник схемних джгутів, кабелів та шнурів" (2019). Автор інноваційних проектів "Автоматизована система оперативного управління навчально-виховним процесом ПТНЗ" (2010), "Формування автоматизованого банку даних бібліотеки ВПУ № 3 м. Мукачево з професійної підготовки учнів" (2010). Призер Всеукраїнського конкурсу на кращий електронний освітній ресурс "Планета ІТ" (2017). Нагороджений нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (1997), "А. С. Макаренко" (2008).

Газдик М. М.

МЕЛЬНИЧУК Тетяна Петрівна

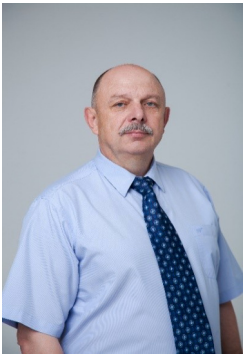
(1968)

Закінчила Львівський державний університет ім. І. Франка (1996). Методист Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу (з 2009), викладач української мови і літератури (з 1994); вища кваліфікаційна категорія, педагогічне звання "старший викладач". Організовує методичну роботу в коледжі, визнана кращим методистом закладів ПТО Львівської області (2016). Проводить методичні тренінги і практичні семінари з педагогами коледжу; працює з молодими педагогами; організувала курси підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання ПТНЗ України за професією "Кондитер" (2015, 2016), бере активну участь у проведенні обласних заходів на базі коледжу; проводить щорічні січневі педагогічні читання "Актуальні питання навчально-виховного процесу"; співпрацює з іншими навчальними закладами щодо обміну досвідом, веде значну профорієнтаційну роботу, друкує методичні матеріали в

освітянській пресі. Активний учасник міжнародних проєктів: українсько-канадського "Навички для працевлаштування" (2012-2016), українсько-латвійського культурно-освітнього обміну (2017-2018).

Балущак Г. Ф.

МИГАЛЬ Олександр Миколайович

(1959)

Директор Державного навчального закладу "Гадяцьке вище професійне аграрне училище" (з 1989). Пройшов шлях від майстра виробничого навчання до керівника. Розвиває професійне навчання під конкретні замовлення роботодавців, гнучкість у конструюванні змісту, форм, методів і засобів навчання та виховання з урахуванням специфіки підприємств, для яких здійснюється підготовка кваліфікованих робітничих кадрів. В училищі модернізовано навчально-виробничу базу: 29 профільних кабінетів, 11 лабораторій, 3 комп'ютерні комплекси. Всі навчальні приміщення оснащені мультимедійними комплексами, сучасним технічним обладнанням. Обладнано сучасні спортивний, тенісний та атлетичний зали, побудовано відкритий майданчик із тренажерами. Має почесне звання "Заслужений працівник освіти України", "Відмінник народної освіти УРСР". Нагороджений Грамотою Верховної Ради України, Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, Почесною грамотою Полтавської обласної ради, медаллю "За громадянську мужність" Української спілки ветеранів (воїнів-інтернаціоналістів).

Закапко Т. І.

МІРОШНИЧЕНКО Катерина Борисівна

(1955)

Президент Громадської організації "Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти", заступник директора Департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки України, начальник відділу змісту професійної освіти та організації освітнього процесу (2016–2020). Брала участь у розробленні нормативно-правових актів у сфері професійної (професійно-технічної) освіти України, зокрема проєкту Закону України "Про професійну освіту та професійне навчання". Одна з авторів Концепції реалізації державної політики у сфері реформування професійної освіти "Сучасна професійна освіта України" на період до 2027 року. Започатковувала на державному рівні упровадження в освітній процес закладів П(ПТ)О України дуальної форми здобуття професійної освіти, співавтор сучасної методики розроблення професійних та освітніх стандартів П(ПТ)О на компетентнісній основі. Очолювала роботу із розроблення сучасних державних стандартів П(ПТ)О. Сприяла створенню навчально-практичних центрів галузевого спрямування на базі закладів П(ПТ)О (2016–2020). Науковий консультант педагогічного експерименту всеукраїнського рівня на тему: "Управління розвитком закладів професійної (професійно-технічної) освіти на засадах педагогічної логістики" (2019–2022). Відмінник освіти України. Відмінник столичної освіти. Відмінник профтехосвіти України. Нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради України, нагрудними знаками "А. С. Макаренко", "Василь Сухомлинський", "За вагомий внесок у розвиток профтехосвіти України".

Радкевич В. О.

МОЛОЦИЛО Валентина Олексіївна

(1956)

Викладач спеціальних дисциплін Державного навчального закладу "Черкаське вище професійне училище будівельних технологій", у 2008-2018 рр. – директор означеного закладу освіти. Розробник Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії "Лицювальник-плиточник" (ДСПТО 7132.1.F0.45.4-2008), ініціатор створення навчально-практичних центрів за кошти соціальних партнерів. У сфері професійно-технічної освіти працює з 1978 р. Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Забезпечила налагодження співпраці закладу освіти із вітчизняними та зарубіжними соціальними партнерами – виробниками будівельних матеріалів та обладнання, що сприяло відкриттю 5 навчально-практичних центрів. Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти" (1998), "Василь Сухомлинський" (2018), Грамотою Головного управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації (2009), Грамотою Президії обласної організації профспілки будівельників (2006), Дипломом Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Черкаській області (2014). Лауреат Черкаської обласної премії імені Народного Учителя О. А. Захаренка (2005, 2007).

Мартинюк Н. В.

НЕДАШКІВСЬКА Любов Павлівна

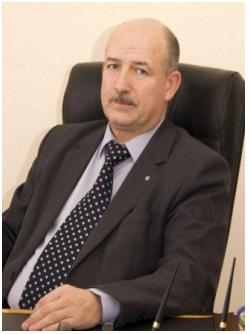

(1960)

Працювала старшим майстром у Державному навчальному закладі "Житомирське вище професійне технологічне училище" (2002-2013), Державному професійно-технічному навчальному закладі "Вище професійне

училище м. Житомира" (2013-2018). Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Член авторського колективу з розроблення ДСПТО з професії 6111 Плодоовочівник 1, 2, 3 розрядів (2007). Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Автор методичних розробок уроків з предмета "Охорона праці" (науково-методичний вебжурнал "Інноваційний досвід у професійно-технічній освіті" ПТО України (2010), щомісячний інформаційно-методичний бюлетень "Вісник профтехосвіти" (№ 5, 2013; № 1, 2014)); збірників дидактичних та контролюючих матеріалів "Охорона праці у визначеннях, таблицях і схемах". Співавтор друкованого практичного посібника "Збірник завдань з предмета "Охорона праці"" для закладів професійної (професійно-технічної) освіти (2018).

Васильчук В. А.

НЕДАШКІВСЬКИЙ Руслан Михайлович

(1963)

Директор Державного навчального закладу "Катюжанське вище професійне училище". Освіта вища, доктор філософії зі спеціальності 015 "Професійна освіта" (за спеціалізацією "Теорія і методика професійної освіти"). Автор підручника "Комплексна система технічного обслуговування тракторів і автомобілів", який став переможцем Всеукраїнського конкурсу навчальної літератури для професійно-технічних начальних закладів (2006). Має звання "Заслужений працівник освіти" (2016).

Радкевич В. О.

НЕСЕН Микола Григорович

(1960)

Директор Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука Полтавської обл. Трудовий шлях у ВПУ № 7 м. Кременчука розпочав у 1981 р.: спочатку працював майстром виробничого навчання, старшим майстром, згодом – заступником директора з навчально-виробничої роботи.

За його сприяння спільно з німецькими партнерами при ВПУ № 7 м. Кременчука відкрито перший в Україні Модельний центр професійної підготовки робітників машинобудівної промисловості (1994); створено Центр професійно-технічної освіти з впровадження інноваційних технологій у машинобудуванні (2008); навчально-виробничий комплекс "Професіонал" (2009); навчально-практичний центр з професії "Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник" (2018). Має почесне звання "Заслужений працівник освіти України" (2015). За значний особистий внесок у розвиток національної освіти присуджено Державну премію України в галузі освіти в номінації "Професійно-технічна освіта" (2018).

Закапко Т. І.

НЕХОРОШЕВ Андрій Володимирович

(1962)

Викладач спеціальних предметів Державного навчального закладу "Канівське вище професійне училище", спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, майстер виробничого навчання І категорії. Розробник Державного

стандарту професійно-технічної освіти з професії "Водій навантажувача" 2, 3, 4, 5, 6 розрядів (2016), ініціатор впровадження елементів дуальної форми навчання. Учні під його керівництвом стали переможцями всеукраїнських конкурсів: 5 місце ІІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ПТНЗ з професії "Верстатник широкого профілю" (2010); 3 місце ІІІ етапу VI Всеукраїнської науково-технічної виставки-конкурсу молодіжних інноваційних проєктів "Майбутнє України" у номінації "Інформаційно-телекомунікаційні системи та технології" (2015); Диплом ІІ ступеня ІІІ етапу VII Всеукраїнської науково-технічної виставки-конкурсу молодіжних інноваційних проєктів "Майбутнє України" у номінації "Машинобудування" (2016). Лауреат обласної премії ім. О. Л. Захаренка (2011).

Волощенко О. В.

НИЧКАЛО Нелля Григорівна

(1939)

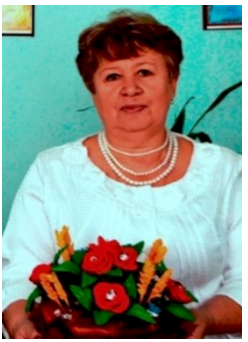
Закінчила Львівський державний університет ім. І. Франка (1965) за спеціальністю "Російська мова і література". Кандидат педагогічних наук (1973, спеціальність 13.00.01 – теорія та історія педагогіки), доктор педагогічних наук (1985, спеціальність 13.00.01 – теорія та історія педагогіки), професор (1987, по кафедрі педагогіки і психології). Член-кореспондент НАПН України (обрана), дійсний член (академік) НАПН України (з 1995), доктор педагогічних наук, професор. Заслужений діяч науки і техніки України (1998), дійсний член Міжнародної академії педагогічних наук, Міжнародної академії акмеологічних наук, лауреат міжнародної премії імені О. Г. Неболсіна, Почесний доктор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, Хмельницького національного університету, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,

Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди; Почесний професор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" НАПН України. Заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки і психології професійної освіти (Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (за сумісництвом) (1993-2012). Із 1997 р. – академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України (до 2008 – Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти, з 2008 – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих). Фахівець у галузі професійної педагогіки. Під її керівництвом розроблено Концепцію професійної освіти України (1991), Концепцію професійно-технічної (професійної) освіти України) (2004). Брала участь у розробленні Державної національної програми "Освіта" ("Україна XXI ст."), Національної доктрини розвитку освіти (2002), Закону України "Про професійно-технічну освіту" (1998), "Про освіту" (2017). Автор і співавтор понад 600 наукових праць із проблем теорії та історії професійної педагогіки, педевтології, порівняльної педагогіки, 26 монографій, енциклопедичних видань, підручників, навчальних посібників для професійних навчальних закладів. Автор і співавтор розділів "Білої книги національної освіти України" (2010), Національних доповідей "Стан і перспективи розвитку освіти в Україні" (2011, 2016). Під її науковим керівництвом і за наукового консультування захищено 31 докторську та 85 кандидатських дисертацій. Головний редактор та автор розділів енциклопедичного видання "Профтехосвіта України: XX століття", словника "Професійна освіта", головний редактор фахових журналів "Професійна освіта" (до 1997-1998), "Професійно-технічна освіта", "Педагогіка і психологія професійної освіти" (1997-2016), член редколегій 16 вітчизняних і зарубіжних науково-методичних видань.

Голова наглядових рад Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Співорганізатор восьми польсько-українських/українсько-польських наукових форумів (разом із науковим Товариством "Польща-Укра-

їна"). Нагороджена орденами "Знак Пошани", Княгині Ольги III, II, I ступенів; орденом Ярослава Мудрого V ступеня; Почесною грамотою Верховної Ради України, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України; нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України "Відмінник освіти України", "За наукові досягнення", "А. С. Макаренко", "Василь Сухомлинський"; медалями НАПН України "Ушинський К. Д.", "Григорій Сковорода", "Володимир Мономах"; відзнакою НАН України "За підготовку наукової зміни" та подякою НАН України, срібною медаллю "Василь Зеньковський", медаллю Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти "За заслуги у розвитку професійно-технічної освіти", орденом "Krzyz Kawalerski Orderu Zaslug Rzeczypospolitej Polskiej" (Республіка Польща), Золотим знаком Польської спілки вчителів, медаллю "Княгиня Олександра Огінська" (Республіка Польща).

Радкевич В. О.

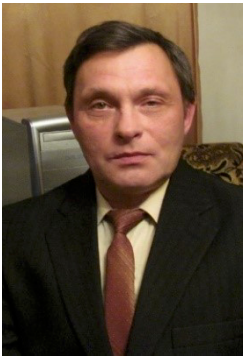
НІЖНІК Надія Олександрівна

(1956)

Закінчила Тернопільський університет (1979) за спеціальністю "Вчитель біології". У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 16 років, директор ДПТНЗ "Славутський професійний ліцей" (з 2005). Спеціаліст вищої категорії. Підготувала методичні розробки "Використання інноваційних технологій на уроках біології" (2014), методичні посібники "Використання інтерактивних технологій навчання на уроках біології та екології" (2012), "Використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі як засіб формування здатності до самореалізації учнів" (2014), "Бінарний урок як метод стимулювання та мотивації учня до навчальної діяльності" (2015). Відмінник освіти України (1996).

Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти України (1996), ювілейною пам'ятною відзнакою "200 років з дня народження Т. Г. Шевченка" (2014), Подякою Міністерства освіти і науки України (2020).

Шевчук Л. І.

НОВАК Володимир Ананійович

(1960)

Закінчив Ленінградський сільськогосподарський інститут (1983) та здобув кваліфікацію інженера-механіка. Працює в Баранівському професійному ліцеї викладачем предметів професійно-теоретичної підготовки з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" (з 1999). Заступник директора з навчально-виробничої частини (з 2010). Спеціаліст вищої категорії, старший викладач. Автор електронного освітнього ресурсу "Система дистанційного навчання на платформі eFront", який посів ІІІ місце у Всеукраїнському конкурсі на кращий електронний освітній ресурс "Планета ІТ-2018". Призер обласного конкурсу на кращий електронний засіб навчального призначення (електронний освітній ресурс) професійного спрямування, номінація "Кращий онлайновий ресурс з професії" (ІІІ місце, 2019). Нагороджений грамотою Баранівського професійного ліцею за сумлінну працю і високий професіоналізм (2015).

Горшков П. Ф.

НОВОБРАННИЙ Олександр Васильович

(1964)

Викладач професійно-теоретичної підготовки Державного професійно-технічного закладу "Путивльський професійний ліцей". Автор циклу уроків з предмета "Будова й експлуатація вантажного автомобіля" з елементами проблемного навчання. Переможець регіонального конкурсу "Педагог-новатор-2004" у номінації "Викладач професійно-теоретичної підготовки". У 2012-2013 н. р. його учень став переможцем ІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ПТНЗ з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва (категорії "А1", "А2", "В1")". Нагороджений нагрудним знаком "Відмінник освіти", Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України.

Тітова С. О.

ОДАЙСЬКИЙ Савелій Іванович

(1963)

Закінчив Професійно-технічне училище № 13 м. Чернівців (1985), Бельцький державний педінститут (1990), Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти (2008). Директор, викладач професійно-теоретичних дисциплін Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки. Кандидат педагогічних наук, доцент НТТУ "ХПІ", викладач-методист. Автор (співавтор) державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти "Електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин" (2015). Підготував переможця І І

етапу конкурсу "Професійний талант року-2019" Біньовського Андрія, здобувача освіти з професії "Майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів" (диплом ІІІ ступеня). Нагороджений нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (1998), "А. С. Макаренко" (2008), премією Чернівецької обласної державної адміністрації ім. Омеляна Поповича (2013).

Писаревська Г. М.

ОДЮШИН Вячеслав Петрович

(1968)

Закінчив Київський будівельний технікум (1988) за спеціальністю промислове та громадське будівництво, Житомирський державний університет імені Івана Франка (2010) за спеціальністю "Соціальний педагог, вчитель історії". У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 29 років: майстер виробничого навчання Понінківського ПТУ № 2 (нині – Державний навчальний заклад "Полонський агропромисловий центр професійної освіти") (з 1990), старший майстер Понінківського професійного ліцею (з 2006), заступник директора з виховної роботи (2011), викладач професійно-теоретичної підготовки (з 2014); спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання "викладач-методист". Автор підручників "Матеріалознавство для виробників художніх виробів з лози" (2013) та "Матеріалознавство для монтажників гіпсокартонних конструкцій" (2016), методичного посібника "Створення тестових завдань" (2015), ЕПЗ "Електронна система контролю знань з НМ для підготовки монтажників гіпсокартонних конструкцій" (2019). Підготував учня-переможця ІІІ етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед здобувачів освіти з професії "Столяр будівельний" (2018). Учасник XI Всеукраїнського конкурсу "Вчитель-новатор" (2015), переможець Всеукраїнського конкурсу електронних освітніх

ресурсів "Планета ІТ" – Диплом ІІІ ступеня (2018), Диплом ІІ ступеня (2021).

Романюк М. Є.

ОРЛОВ Валерій Федорович

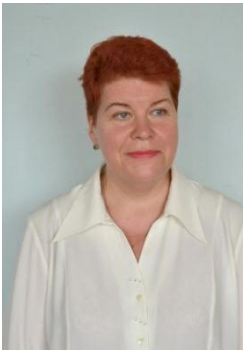
(1946)

Закінчив Дрогобицький державний педагогічний інститут імені Івана Франка (1973). Доктор педагогічних наук (2004), професор (2005). Автор 120 наукових і методичних праць, серед яких: монографії, підручники, посібники, методичні рекомендації, концепції, програми та інше з теорії і методики професійної освіти, художньо-естетичного виховання; проблем психології та педагогіки професійного навчання; психології управління і конфліктології, аксіології та акмеології; упровадження інноваційних підходів у процес фахової підготовки учнів загальноосвітньої та професійної школи, активізації пізнавальної діяльності і професійного саморозвитку студентів ВНЗ; формування кар'єрних орієнтацій і розвитку кар'єрної компетентності особистості в освітніх установах різних рівнів акредитації. На посаді завідувача відділу проблем виховання учнів ЗП(ПТ)О Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України розробив інноваційні підходи до розв'язання проблем виховання в умовах професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників. У співавторстві з видатними вченими і викладачами-практиками опублікував низку підручників для здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої і вищої освіти. В Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України досліджував теорію та методику розвитку педагогічної майстерності, розроблення науково-методичного забезпечення педагогічної майстерності вчителів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних навчальних закладів і ВНЗ. Опублікував низку навчальних посібників, зокрема "Педагогіч-

на майстерність викладачів мистецьких дисциплін", "Основи педагогіки і психології", "Психологія конфлікту", "Психологія управління" тощо. На посаді Головного консультанта Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України брав участь у розробленні законодавчих актів, проєктів законів України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про професійно-технічну освіту", опрацьовував результати парламентських слухань із питань вищої і професійної (професійно-технічної) освіти (2004-2006). Під час роботи в ІПТО НАПН України (з 2014) став засновником наукового підходу цілісного формування кар'єрних орієнтацій молоді, використання інноваційних технологій навчання у системі консультування з професійної кар'єри. Автор і співавтор понад 140 наукових праць: 7 монографій, 4 концепцій, підручників і навчальних посібників для учнів ЗП(ПТ)О і студентів ЗВО (12 з них мають гриф Міністерства освіти і науки України), методичних рекомендацій, програм, статей у фахових наукових виданнях України, а також зарубіжних публікацій. Тритомне видання "Експлуатація і ремонт сільськогосподарської техніки" було представлено у номінації для присудження державної премії і нагороджене грамотою як кращий підручник для сільськогосподарських ЗП(ПТ)О для підготовки фахівців-механізаторів. Підготував 1 доктора та 7 кандидатів наук. За визначні здобутки нагороджений нагрудними знаками "Відмінник освіти України", "А. С. Макаренко", медалями "Ушинський К. Д.", "Григорій Сковорода".

Радкевич В. О.

ОСАДЧУК Наталія Петрівна

(1969)

Закінчила Вітебський ІПТ (1961) за спеціальністю "Швейне виробництво", отримала кваліфікацію техніка-технолога, майстра виробничого навчання. Стаж педагогічної діяльності в системі професійної (професійно-технічної) освіти – 28 років. Трудову діяльність

розпочала у 1991 р. на посаді майстра виробничого навчання Житомирського професійного ліцею сфери послуг (нині – Державний навчальний заклад "Центр легкої промисловості та побутового обслуговування населення м. Житомира"). Майстер виробничого навчання І категорії. Співавтор стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з професії 7435 Модистка головних уборів (СП(ПТ)О 7435.С.14-15.00-2017), професійні кваліфікації: модистка головних уборів 3, 4, 5 розрядів. Призер обласного конкурсу "Педагог професійного навчання" в номінації "Перлина професійності" (2008), призер заключного етапу Всеукраїнського конкурсу професійної майстерності серед майстрів виробничого навчання системи професійно-технічної освіти з професії "Кравець" (2012). Підготувала переможців регіональних конкурсів "Калинове намисто" (2011-2013), "Весна. Молодість. Краса" (м. Київ, 2014), "Креативний капелюшок" (м. Київ, 2014). Нагороджена Дипломом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (2012), Дипломом управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації (2018).

Старинець О. І.

ОСИПЕНКО Сергій Миколайович

(1967)

Директор Державного навчального закладу "Дніпрорудненський професійний ліцей". Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Трудовий шлях у профтехосвіті розпочав зі слюсаря контрольно-вимірювальних приладів (1985), майстра виробничого навчання (1990). Вища освіта за спеціальностями "Учитель української мови і літератури" (1996), "Управління навчальними закладами" (2013), "Керівник проектів та програм" (2015), "Інженер галузі машинобудування" (2020). Доктор філософії у галузі освіти (2021). Автор понад 25 публікацій, у т. ч. 2 колективних монографій та 2 методичних рекомендацій, рецензент

підручників для підготовки кваліфікованих робітників з гірничої справи. Керівник експериментів регіонального рівня. Під його керівництвом навчальний заклад був неодноразовим переможцем міжнародних виставок “Сучасні заклади освіти” (2016–2019). Має державні відзнаки і нагороди.

Єршова Л. М.

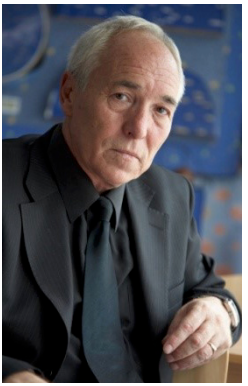
ПАЛАМАРЧУК Людмила Іванівна

(1948-2012)

Закінчила Вінницький державний педагогічний інститут ім. М. Островського (1970) за спеціальністю "Вчитель російської мови та літератури". У системі професійної (професійно-технічної) освіти працювала 37 років: викладач Полонського СПТУ-5 (нині – Державний навчальний заклад "Полонський агропромисловий центр професійної освіти") (з 1975), завідуюча навчальною частиною (з 1985), заступник директора з навчальної роботи (2003-2012), спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання "викладач-методист". Член творчої групи з розроблення Державного стандарту з професії "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва". Відмінник освіти України (2001). За видатні досягнення, багаторічну наполегливу сумлінну працю нагороджена медаллю "За трудову доблесть" (1988), Грамотами Міністерства освіти і науки України (2005, 2010).

Романюк М. Є.

ПАЛТИШЕВ Микола Миколайович

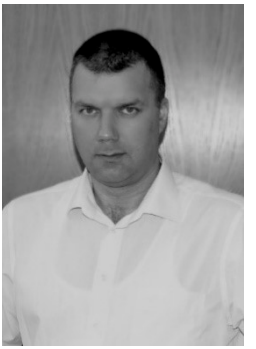
(1946)

Закінчив Одеський технологічний інститут імені М. В. Ломоносова, Одеський педагогічний інститут імені К. Д. Ушинського. Народний учитель СРСР, почесний доктор Національної академії педагогічних наук України, кандидат педагогічних наук, доцент. Легенда української педагогіки, почесний діяч системи професійно-технічної освіти, автор поетапної системи навчання, яка була використана всіма професійно-технічними училищами країни, а з 2004 р. і всіма школами України. Працював у професійно-технічному училищі №1 м. Одеси. Першим почав проводити уроки фізики з використанням класичної музики, поезії, слайдів репродукцій картин живопису. У цих уроках-шедеврах органічно співіснували у просторі та часі закон Фарадея і музика Баха, поезія Пастернака і доля Ейнштейна, світ Моцарта і Ньютона. Цими уроками Палтишев М. М. доводив своїм учням, що вивчати потрібно не фізику заради фізики, а фізику заради пізнання світу, який оточує їх у всьому своєму чудовому розмаїтті.

Відзначений нагрудним знаком "Відмінник народної освіти України", педагогічними преміями імені Н. К. Крупської, Академії педагогічних наук СРСР, медаллю "За трудову доблесть", настільним знаком "За видатні заслуги в розвитку профтехосвіти СРСР". Удостоєний Почесної нагороди Президента України "Срібний хрест", вищої нагороди Національної Академії педагогічних наук України – золотого знака імені К. Д. Ушинського, медалі та Премії імені В. І. Вернадського, ордена "Володимирської Богоматері" істинної православної церкви України, Державної стипендії Президента України як видатний діяч освіти, нагороджений першим іменним Педагогічним Оскаром України, Грамотою та знаком "Людина діла" газети "Вечірня Одеса". Прийнятий до складу Національної Академії педагогічних наук України як Почесний доктор НАПН України. Наразі за

пропозицією вчителів різних міст України проводить свої педагогічні читання.

Абозіна Т. М.

ПАРЖНИЦЬКИЙ Олександр Вікторович

(1980)

Закінчив Сумський національний аграрний університет (2007) за спеціальністю "Економіст-фінансист" – спеціаліст; Бердянський державний педагогічний університет (2012) за спеціальністю "Професійне навчання. Комп'ютерні технології в управлінні і навчанні" – магістр, інженер комп'ютерних технологій, педагог, дослідник в галузі комп'ютерних технологій. Кандидат педагогічних наук. Директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти Запорізької області. Автор навчально-методичного посібника "Професійна компетентність майбутніх токарів: методика формування в професійно-технічних навчальних закладах" (2016). Керівник авторського колективу електронного підручника "Технологія токарної обробки: Токар 2 розряду". Співавтор державних стандартів професійної-технічної освіти: професія "Водій дрезини" ДСПТО 8311.Н.52.21-2016; професія "Кухар судновий" ДСПТО 5122.С.56.10-2016; професія "Машиніст дизель-поїзда" ДСПТО 8311.Н.49.10-2016; професія "Машиніст мотовоза" ДСПТО 8311.Н.52.21-2016; професія "Оператор котельні" ДСПТО 8162.D.35.30-2016; професія "Пресувальник колісних пар" ДСПТО 7233.С.33.17-2016; професія "Слюсар-складальник двигунів" СДСПТО 7232.С.33.20-2016; професія "Стюард" ДСПТО 5111.Н.49.10-2016; професія "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" ДСПТО 8331.А.01.50-2016; про-

фесія "Монтажник будівельний" СП(ПТ)О 7120 F.41,42,43-2017; професія "Контролер верстатних та слюсарних робіт (верстатні роботи)" СП(ПТ)О 8211.DJ.28.74-2018; професія "Контролер верстатних і слюсарних робіт (слюсарні роботи)" СП(ПТ)О 7223 DJ.28.74-2019; професія "Слюсар з механоскладальних робіт" СП(ПТ)О 7233.DJ.28.74-2019; професія "Слюсар-інструментальник" СП(ПТ)О 7222.DG.28.60-2019. Нагороджений почесними грамотами Департаменту освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації (2015), Запорізької обласної федерації роботодавців (2015), Запорізької міської ради по Дніпровському району (2016) і Подякою Запорізької обласної державної адміністрації (2016).

Немченко М. М.

ПАРФЕНЮК Зоя Іванівна

(1959)

Закінчила Луцький педагогічний інститут імені Лесі Українки (1980). Працює у системі ПТО (з 2000). Директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти Волинської області, досягнення якого відзначено золотими медалями міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти" та дипломами міжнародних форумів "Інноватика в сучасній освіті". Керівник робочих груп з розробки 15 державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти. Автор методичних рекомендацій розробникам модульних навчальних програм на компетентнісній основі (2019), ініціатор розробки 17 модульних навчальних програм у рамках естонсько-українського проєкту з реформи професійної освіти (2018–2020). Керівник групи аналізу системи професійної освіти Волинської області в рамках Туринського процесу; ініціатор створення центрів кар'єри в усіх закладах П(ПТ)О області. Відмінник освіти України (2003), нагороджена нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України "А. С. Макаренко" (2007), "Василь Сухомлинський" (2020).

Семенюк І. Б.

ПАРХОМЧУК Світлана Сергіївна

(1979)

Навчалась у ПТУ № 36 м. Малина (нині – Державний навчальний заклад "Малинський професійний ліцей") (1994-1997), закінчила Хмельницький технологічний університет Поділля (2002) та здобула кваліфікацію інженера-технолога. Працює в Державному навчальному закладі "Малинський професійний ліцей" (з 2003) викладачем предметів професійно-теоретичної підготовки з професії "Швачка; кравець". Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Автор навчальних посібників з предметів "Основи конструювання одягу", "Основи конструювання" (2018); опорного конспекту лекцій для викладача з предмета "Спеціальний малюнок" (2011), робочих зошитів для виконання лабораторно-практичних робіт з предметів "Технологія виготовлення одягу", "Обладнання швейного виробництва"; електронного освітнього ресурсу з предмета "Основи конструювання одягу" (2018). Підготувала переможницю ІІ та ІІІ етапів Всеукраїнської олімпіади з трудового навчання з виготовлення швейних виробів (Бабікова Дарина, 2018). Нагороджена грамотою і дипломом управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації (2014, 2019) та грамотами закладу.

Ілючок М. І.

ПЕТРОВА Марія Яківна

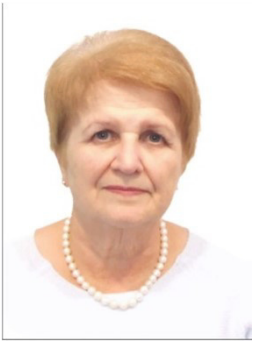

(1950)

Закінчила Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут імені В. П. Затонського (1975) за спеціальністю "Фізика та електротехніка". У системі професійної (професійно-технічної) освіти пропрацювала 50 років: викладач,

заступник директора (1979-2019), методист ВПУ-36 с. Балин Дунаєвецького р-ну Хмельницької обл. (з 1991). Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Досліджувала проблеми ступеневої професійної освіти, наступності змісту навчання професійно-технічних та вищих закладів освіти сільськогосподарського профілю. Ініціатор впровадження інноваційних технологій навчання. Автор статей і методичних рекомендацій для майстрів і викладачів ЗП(ПТ)О. Переможець Всеукраїнського огляду-конкурсу методичних кабінетів ПТНЗ на кращу організацію методичної роботи з педагогічними кадрами (2005). Співголова обласної фахової секції заступників директорів з навчально-методичної роботи та методистів ЗП(ПТ)О Хмельницької області (2009-2019). Відмінник освіти України (2002).

Смолінський Р. М.

ПЕТРЕНКО Лариса Михайлівна

(1951)

Закінчила Криворізький державний педагогічний університет (1975). Доктор педагогічних наук (2014), професор (2020). Працювала вчителем, директором загальноосвітніх шкіл (1969–2002), старшим викладачем, доцентом кафедри психології і педагогіки Національного університету державної податкової служби України (2002–2007), старшим науковим співробітником лабораторії управління професійно-технічної освіти, вченим секретарем, провідним науковим співробітником лабораторії дистанційного професійного навчання ІПТО НАПН України (2007–2018). Професор кафедри професійної і вищої освіти ДЗВО “Університет менеджменту освіти” (з 2019). Досліджує проблеми підготовки фахівців у закладах професійної освіти, професійного розвитку керівного персоналу закладів освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників. Член редакційних колегій наукових журналів та програмних комітетів Міжнародних конференцій. Підготувала

5 кандидатів та 2 доктори педагогічних наук. Автор і співавтор 214 наукових праць, серед них 9 монографій, 10 навчальних посібників. Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (1992), медалями "Ушинський К. Д." (2016), "Григорій Сковорода" (2021).

Єршова Л. М.

ПЕТРОВИЧ Василь Сергійович

(1958)

Директор Державного навчального закладу "Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою". Співавтор навчальних і методичних посібників, електронних навчальних ресурсів, автор наукових публікацій. Розробник державних стандартів професійно-технічної освіти з професій широких кваліфікацій: 4113 "Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення", 4222 "Офіс-адміністратор", 5129 "Майстер готельного обслуговування", 8169 "Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики" (2021). Керівник проведення дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою "Професійна підготовка кваліфікованих робітників для сфери обслуговування відновлювальних систем сонячної і теплової енергетики" (2018–2021). Ініціатор створення Міжрегіонального центру професійно-педагогічної майстерності з інформаційно-комунікаційних технологій (2013), Центру професійно-педагогічної майстерності відновлювальних джерел енергії з метою підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації за професією "Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики" (2020). Заслужений працівник освіти України, член Президії Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти. Нагороджений знаком "Відмінник столичної освіти" (2008), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2005), нагрудними знаками

“А. С. Макаренко” (2009), “Відмінник освіти України” (2000), “Знак пошани” (2010), Почесним нагрудним знаком “За заслуги перед Збройними Силами України” (2013), грамотами Верховної Ради України (2002, 2008), подяками та грамотами Київського міського голови.

Золотницька Н. Р.

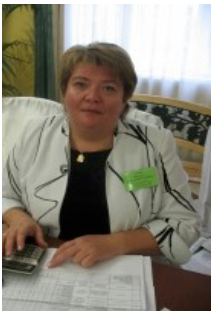
ПЕТРОВСЬКА Любов Іванівна

(1962)

Закінчила Чернівецький державний університет (1985). Працює викладачем історії в Чернівецькому вищому професійному училищі радіоелектроніки. Викладач-методист. Автор методичних рекомендацій "Використання технологій комунікативної діяльності учнів на уроках громадянської освіти з використанням сучасних інформаційних джерел". Переможець конкурсу "Панорама творчих уроків" видавництва "Шкільний світ", нагороджена грамотами лауреата від Академії педагогічних наук України та видавництва "Шкільний світ". Підготувала переможців Всеукраїнського форуму патріотичних справ учнівської молоді "Ми – українці!" (Корнілова Валентина, диплом ІІ ступеня); обласного етапу XVI Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості у номінації "Історія України і державотворення" (Корнілова Валентина, диплом ІІ ступеня, 2017); ІІ етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з правознавства (Юрій Дмитро, диплом ІІІ ступеня, 2016). Веде "Блог викладача історії Петровської Л. І". Учасниця всеукраїнського експерименту "Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику" (2017-2022). Відмінник освіти України (2008).

Писаревська Г. М.

ПІКАРОСЬ Олександра Федорівна

(1961)

Закінчила Львівський ордена Леніна політехнічний інститут ім. Ленінського комсомолу (1983), кандидат технічних наук (1998). Працює в системі ПТО близько 30 років: методист навчально-методичного центру комітету профтехосвіти (нині – Навчально-методичний центр ПТО у Львівській області) (з 1992), завідуюча лабораторією професійної підготовки Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Львівській області (з 2006). Куратор із упровадження в навчальний процес ЗП(ПТ)О елементів дуальної системи, очолює обласні методичні об'єднання викладачів і майстрів виробничого навчання електротехнічних, радіотехнічних, електрогазозварювальних, металообробних та бухгалтерських професій. Член творчої групи з розробки державних стандартів професійно-технічної освіти ДСПТО 7435.2.D15046-2006 з професії 7412.2 Пекар, ДСПТО 7412.2. DA.15.81-2007 з професії 7412.2 Тістороб, ДСПТО 8274.2.DA.15.81-2007 з професії 8274.2 Машиніст тістообробних машин, ДСПТО 8323.0I.60.21-2012 з професії 8323 Водій трамвая, ДСПТО 8323.0I.60.21-2012 з професії 8323 Водій тролейбуса. Учасник розробки стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з професій 8323 Водій трамвая, 8323 Водій тролейбуса (2019). Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2001), нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (2006).

Бобко В. М.

ПИСАРЕВСЬКА Галина Миколаївна

(1972)

Закінчила Чернівецький державний університет (1996), Державний вищий навчальний заклад Університет менеджменту освіти м. Київ (2009). Заступник директора з навчально-виробничої роботи, викладач професійно-теоретичних дисциплін Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки. Має педагогічне звання "викладач-методист". Автор посібників "Лабораторний практикум “Обробка зображень у PhotoShop”" (2016), "Програма MatCad у електротехнічних дослідженнях" (2016), інноваційних педагогічних технологій і методик навчання "Інноваційні технології компетентністного становлення майбутнього кваліфікованого робітника", Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти "Електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин" (2015). Учасник Всеукраїнського експерименту за темою "Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику" (2017-2022), "Управління розвитком закладів професійної (професійно-технічної) освіти на засадах педагогічної логістики" (2019-2022). Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (2006), "А. С. Макаренко" (2008), премією Чернівецької обласної державної адміністрації ім. Омеляна Поповича (2016).

Одайський С. І.

ПОЗНАЦЬКИЙ Віктор Іванович

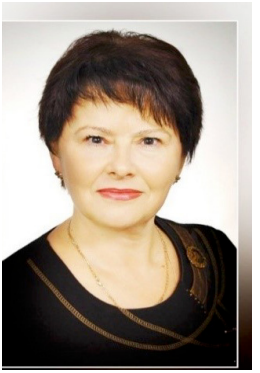

(1990)

Закінчив Тернопільський національний університет імені І. Пулюя (2012) за спеціальністю "Зварювання". Працює на посаді майстра виробничого навчання зварювальних професій (з 2015), має робітничу кваліфікацію "електрогазозварник 4 розряду". Здобув кваліфікацію "Міжнародний практик-зварник" у Міжгалузевому учбово-атестаційному центрі Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона Національної академії наук України (2017). Розробник зразків виробничих завдань та робочих технологічних інструкцій зі зварювання, зокрема із професійної спеціалізації 141 "Ручне дугове зварювання неплавким (вольфрамовим) електродом в інертних газах". Упровадив у роботу установки з числовим програмним керуванням для плазмового різання. Підготував переможця Міжнародного конкурсу молодих зварників "Золотий кубок Лінде-2018" (Чеська Республіка) у номінації 141 "Дугове зварювання вольфрамовим електродом в інертних газах".

Баб'як М. М.

ПОЛІЩУК Тетяна Петрівна

(1955)

Закінчила Житомирський державний педагогічний інститут імені І. Я. Франка за спеціальністю "Російська мова і література" (1988).

Директор Бердичівського професійного аграрного ліцею (з 2006), який був реорганізований у Державний навчальний заклад "Бердичівське вище професійне училище" третього атестаційного рівня (2013). Ініціатор співпраці з

Українським фондом "Благополуччя дітей", що дало можливість відкрити навчально-тренувальний центр з формування життєвих компетентностей учнів під час впровадження соціального проєкту "Кожен має право на працю: партнерство заради покращення можливостей працевлаштування соціальних сиріт", який реалізовувався фондом Східна Європа. В рамках проєкту є співавтором методичного посібника "Моя перша робота". Нею розроблені та впроваджені в практику діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти аграрного профілю "Методичні рекомендації з розвитку організаційної культури педагогічного колективу закладу професійної освіти аграрного профілю". Відзначена відомчими та регіональними нагородами: Найвищою Почесною відзнакою Святої Праведної Анни I ступеня з благословення Святійшого Патріарха УПЦ КП; Почесною грамотою управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації (2010); грамотою управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації (2010), нагрудним знаком Міністерства освіти і науки України "Відмінник освіти України" (2014).

Зданевич Л. М.

ПОМАРАН Павло Іванович

(1956)

Директор Державного професійно-технічного навчального закладу "Роменське вище професійне училище", заслужений працівник освіти України; співавтор державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти; співавтор посібників, електронних навчальних ресурсів, Брав участь у розробленні державних стандартів професійно-технічної освіти з професій "Муляр", "Штукатур" (2002-2006), оновленого Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії "Муляр" (2013). Очолював дослідно-експериментальну роботу всеукраїнського рівня за темами "Організаційно-педагогічні умови вдосконален-

ня управлінської діяльності у вищому професійному училищі" (2008-2012), "Педагогічні основи управління професійно-технічним навчальним закладом в умовах ринкової економіки" (2013-2015), "Відкрите професійне навчання населення на модульно-компетентнісній основі" (2016-2018). Автор майже 20 наукових праць, співавтор навчальних і методичних посібників "Основи ринкових відносин" (2000); "Маркетингове управління професійно-технічним навчальним закладом в умовах ринкової економіки" (2016), "Відкрите професійне навчання населення на модульно-компетентнісній основі" (2018). Сприяв створенню в закладі навчально-практичного центру із професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування" (2017), Центру професійної кар'єри (2018), Центру військово-патріотичного виховання (2018). Лауреат Сумської обласної премії імені А. С. Макаренка в номінації "Діяльність педагогів у галузі професійно-технічної освіти".

Рукавичка Т. Я.

ПОНОМАРЕНКО Тетяна Григорівна

(1953)

Закінчила Київський технікум громадського харчування (1980) за спеціальністю "Технік-технолог, технологія приготування їжі", Московську академію праці і соціальних відносин (1993) за спеціальністю "Економіст-соціолог". Працює викладачем спеціальних предметів ДНЗ "Богуславський центр професійно-технічної освіти" (з 1986). Розробила інструкції до проведення лабораторно-практичних робіт з предметів "Технології приготування їжі" та "Технології виготовлення борошняних кондитерських виробів", тестові завдання для перевірки знань.

Підготувала методичні розробки: "Вегетаріанська кухня" (2013), "Прозорі бульйони" (2015), "Заправні перші страви. Борщі" (2016), "Фігурна нарізка овочів" (2017). Провела відкриті виховні заходи: вікторину "Міжнародна кухня" (2014), брейн-ринг "Впізнай себе у своїй професії" (2015), інтелектуальну гру "Технологічний ринг" (2017). Нагороджена нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (2003).

Баран М. П.

ПОНОМАРЬОВА Вікторія Володимирівна

(1963)

Закінчила Український поліграфічний інститут ім. І. Федорова м. Львів (1990) та здобула кваліфікацію інженера-технолога поліграфічного виробництва. Працювала майстром виробничого навчання у професійно-технічному училищі № 26 поліграфістів (з 1990). Директор СПТУ № 26 поліграфістів (нині – Державний навчальний заклад "Харківський регіональний центр професійної освіти поліграфічних медіатехнологій та машинобудування") (з 1999). Кандидат педагогічних наук, має 15 фахових публікацій. Спеціаліст вищої категорії. Співавтор навчального посібника "Технологія офсетного плоского друку" (2019). Дипломант XI Міжнародної виставки "Інноватика в сучасній освіті" (2019), Всеукраїнського конкурсу професіоналів поліграфічної сфери "PROFI-2019" (бронзова медаль "Інноваційна діяльність закладів освіти"), Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти" у номінації "Комплексна підтримка дитини з особливими потребами як умова успішної реалізації інклюзивної політики" (диплом для навчального закладу). Відмінник освіти України. Нагороджена нагрудними знаками "Василь Сухомлинський", "І. Г. Ткаченко", грамотою Головного управління освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації.

Лупіка Т. О.

ПОПАДЮК Мирослав Іванович

(1962-2016)

Закінчив Львівський гідромеліоративний технікум (1981), Львівський політехнічний інститут (1991). Працював у системі ПТО 31 рік: старший інженер, начальник відділу технічного нагляду управління професійно-технічної освіти, інспектор управління народної освіти Львівського облвиконкому (нині – відділ ПТО Департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації) (з 1985); начальник відділу ПТО головного управління освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації (з 2003); завідувач лабораторії НМЦ ПТО у Львівській області (з 2013). Під його керівництвом відділ профтехосвіти запроваджував експеримент щодо переведення фінансування ПТНЗ Львівської області з державного на обласний бюджет; реалізовував міжнародний проєкт ЄС "Підвищення ефективності управління ПТО на регіональному рівні" (2005-2009); здійснював реорганізацію мережі ПТНЗ, модернізацію навчальної бази. Нагороджений Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України (2002, 2006), нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (2006), Почесною грамотою Львівської обласної державної адміністрації (2007).

Бобко В. М.

ПОПОВ Володимир Онисимович

(1934-2019)

Закінчив Харківський державний університет ім. О. М. Горького (1991) за спеціальністю "Практичний психолог системи освіти". Практичний психолог ДПТНЗ "Межівське професійно-технічне училище". Загальний стаж педагогічної

діяльності 33 роки, стаж роботи на посаді практичного психолога – 24 роки. Створив на базі Межівського профтехучилища Центр адаптації та психологічної допомоги "Антропоніка" (1995). Практичний психолог завжди був другом і порадником у складних життєвих обставинах як учням, так і дорослим. Автор і апробатор поглибленої діагностики учнів груп ризику "Вимоги діяльності" (2011), методики "Психодіагностика учнів першого курсу ПТНЗ" (2014), триступеневого "Біометричного підходу в психодіагностиці та усунення порушень організації психіки особистості" (2015). Розробив, опублікував та впровадив програму підготовки операторів інформаційного відбору (2015). Учасник численних обласних конкурсів, фестивалів, тренінгів, всеукраїнських науково-практичних конференцій. За високий професіоналізм і активну громадську діяльність нагороджений орденом "Знак Пошани", нагрудним знаком "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти".

Піковець Л. Г.

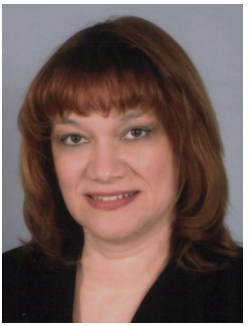
ПОПОВ Олександр Миколайович

(1984)

Старший майстер Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука Полтавської обл. Працює в системі ПТО 16 років. У складі творчої групи працював над розробкою та впровадженням інноваційних технологій, інформаційно-комунікаційних засобів навчання та елементів системи дуальної освіти, спрямованих на підвищення ефективності, забезпечення якості підготовки та конкурентоспроможності, формування професійних компетентностей кваліфікованих робітничих кадрів за професією "Зварник" з урахуванням потреб ринку праці (2018). Лауреат Державної премії України в галузі освіти в номінації "Професійно-технічна освіта" (2018).

Закапко Т. І.

ПОТЄХІНА Наталія Олексіївна

(1959)

Директор ДПТНЗ "Чернігівський центр професійно-технічної освіти". Під її керівництвом у квітні 2009 р. на базі навчального закладу був відкритий навчально-практичний центр ресторанного сервісу, який забезпечує впровадження в освітній процес сучасних технологій ресторанних послуг, здійснює підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації учнів та робітників сфери ресторанного сервісу за новітніми технологіями. Проводить дослідно-експериментальну роботу з теми "Інновації в системі управління", організувала роботу з розробки стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з професій 4212 "Касир (в банку)" (2017), 8272 "Апаратник пастеризації та охолодження молока" (2012). Автор методичних посібників, статей до журналів "Професійно-технічна освіта", "Педагогічна майстерня" та обласної онлайн-газети "Орбіта профтехосвіти". За вагомі успіхи в професійній діяльності нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (2001), "А. С. Макаренко" (2007), Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України (2005), управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації (2002), Чернігівської обласної ради (2009).

Гріненко В. В.

ПРИБИЛЬСЬКА Ольга Леонідівна

(1955)

Викладач історії ДНЗ "Севєродонецьке вище професійне училище". Переможець обласного огляду-конкурсу "Музей Великої Вітчизняної війни" (2010), призер Всеукраїнського конкурсу на кращий інноваційний урок в системі ПТО в

номінації "Історія" (2012). Підготувала переможців XV Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості, присвяченого Шевченківським дням (диплом І ступеня в номінації "Історія України і державотворення" (2016). Співавтор електронного збірника "Проєктні технології у викладанні історії як засіб формування соціальних та громадянських компетенцій здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти" (2019).

Мищенко Т. М.

ПРИГОДІЙ Микола Анатолійович

(1973)

Закінчив Чернігівський державний педагогічний інститут імені Т. Г. Шевченка (1995) за спеціальністю "Трудове навчання та фізика", Уманський державний педагогічний університеті імені Павла Тичини (2019), магістр за спеціальністю 053 "Психологія". Кандидатська дисертація на тему "Профільне та початкове професійне навчання з електротехніки в загальноосвітній школі" за спеціальністю 13.00.02 – "Теорія та методика трудового навчання" (2000), докторська дисертація "Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів" за спеціальністю 13.00.04 – "Теорія і методика професійної освіти" (2012). Керує науковою школою "Актуальні проблеми професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти", завдання якої – удосконалення професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти на основі запровадження різних підходів в освітній процес. Підготував 12 кандидатів та 1 доктора наук. Автор понад 130 наукових та навчально-методичних праць, серед яких 10 монографій (2 одноосібні), 15 навчально-методичних видань (2 навчальні програми для закладів загальної освіти). Напрями наукових пошуків: теорія і методика

професійної освіти; методика використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті; психологія професійного навчання та удосконалення професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти на основі запровадження різних підходів в освітній процес.

Гуржій А. М.

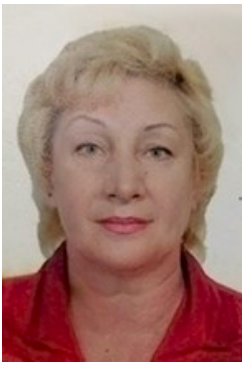

ПТАЩЕНКО Галина Петрівна

(1949)

Викладач української мови та літератури Державного професійно-технічного навчального закладу "Шосткинське вище професійне училище". Загальний педагогічний стаж 50 років. За час роботи в училищі підготувала близько 30 призерів предметних олімпіад та конкурсів обласного рівня, зокрема ІІ (обласного) етапу Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика (2009, 2011) і ІІ (обласного) етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови і літератури (2009, 2010); Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка і обласного конкурсу ораторського мистецтва (2011). Автор методичних розробок нестандартних уроків з української літератури, дидактичних матеріалів "Особливості вивчення творчості Ліни Костенко на уроках словесності". Під її керівництвом укладено збірки "Мово наша солов'їна (розробки уроків та позакласних заходів)", "Мій урок – нива знань для учнів". Має понад 30 відомчих нагород і відзнак: Почесні грамоти і Подяки Міністерства освіти і науки України, Почесні грамоти, Подяки та Дипломи Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, Подяку голови Сумської обласної державної адміністрації. Відмінник освіти України (1999), заслужений учитель України (2005).

Ануфрієва Т. М.

ПУХОВСЬКА Людмила Прокопівна

(1949)

Закінчила Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (1971). Доктор педагогічних наук (1998), професор (2001). Професійний шлях: аспірантка, молодший науковий співробітник, старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР (1973–1992); старший науковий співробітник, завідуюча відділом порівняльної професійної педагогіки Інституту педагогіки і психології професійної освіти НАПН України (1993–2006); проректор з методичної роботи і міжнародних зв'язків, викладач ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" НАПН України (2007–2012). Працювала провідним, головним науковим співробітником лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (2013–2019). Професор кафедри філософії і освіти дорослих ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" НАПН України (з 2020). Фахівець у галузі порівняльної педагогіки. Досліджує проблеми професійної підготовки і розвитку педагогічних кадрів в Україні і країнах ЄС, тенденції та особливості розвитку систем професійної освіти і навчання в Україні і за кордоном в умовах інтеграції, глобалізації. Підготувала 14 кандидатів наук за спеціальністю "Теорія і методика професійної освіти". Автор і співавтор 176 наукових праць, серед яких 22 монографії, підручники, навчальні посібники, словники і глосарії. Нагороджена відзнакою "Відмінник освіти" (1998), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2003), нагрудним знаком "Ушинський К. Д." (2016), медаллю "Григорій Сковорода" (2017), державною стипендією "Видатним діячам науки" (2021), дипломами НАПН України.

Єршова Л. М.

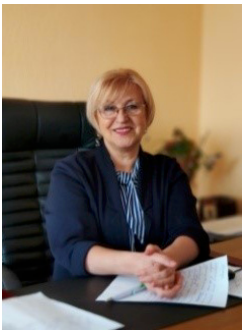
ПЯТНИЧУК Тетяна Володимирівна

(1956)

Закінчила Комунарський гірничо-металургійний інститут (1978) за спеціальністю “Будівництво”, інженер-викладач будівельних дисциплін. Працювала в закладах професійно-технічної освіти м. Києва викладачем будівельних дисциплін, заступником директора професійно-технічних училищ будівельного профілю. Директор вищого професійного училища № 26 м. Києва (1995–2011). Науковий співробітник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (з 2011). Кандидат педагогічних наук (2015). Упродовж наукової діяльності була співвиконавцем 6 науково-дослідних робіт з питань інноваційного розвитку вітчизняної професійно-технічної освіти (2009–2022). Автор більш як 55 наукових праць з питань професійно-технічної освіти, удосконалення освітнього процесу, розвитку й формування професійної компетентності майбутніх робітників-будівельників. Співавтор 3 підручників, 3 методичних посібників, 3 монографій, 1 навчального та 1 методичного посібників. Сфера професійних інтересів: дослідження процесу професійної підготовки майбутніх фахівців будівельної галузі; використання інноваційних педагогічних технологій у педагогічній практиці. За особистий внесок в організацію науково-дослідної роботи з проблем теорії і методики професійної (професійно-технічної) освіти нагороджена нагрудними знаками “Відмінник освіти України” (1999), “А. С. Макаренко” (2006), Почесною грамотою (2021), грамотою (2021) НАПН України.

Єршова Л. М.

РАДКЕВИЧ Валентина Олександрівна

(1956)

Закінчила Тернопільський педагогічний інститут (1985) та здобула кваліфікацію вчителя загальнотехнічних дисциплін. Кандидатська дисертація зі спеціальності 13.00.04 – "Теорія і історія педагогіки" (1995), докторська дисертація зі спеціальності 13.00.04 – "Теорія і методика професійної освіти" (2010). Учене звання "старший науковий співробітник" (1997), професор (2011). Член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України (1997), дійсний член (академік) (2016). Очолює Інститут професійно-технічної освіти НАПН України (з 2008). Під її керівництвом розпочато виконання фундаментальних і прикладних досліджень з проблем професійної орієнтації та кар'єрного консультування учнівської молоді, проєктування змісту професійної освіти на основі компетентнісного підходу, вдосконалення особистісно-розвивальних технологій професійного навчання, розроблення проєктних та дистанційних педагогічних технологій, створення інформаційно-освітнього середовища закладів освіти, вивчення та запровадження прогресивного досвіду зарубіжних систем професійної освіти і навчання. Голова спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських робіт зі спеціальності 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" (з 2011). Нею захищено 16 кандидатів педагогічних наук, 6 докторів педагогічних наук, 2 доктори філософії. Автор Концепції розвитку професійно-художньої освіти в Україні, співавтор Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні. Автор понад 250 наукових праць та співавтор монографій "Педагогічні засади організації професійного навчання кваліфікованих робітників в умовах високотехнологічного виробництва: теорія і практика", "Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу", "Vocational education and training and vocational teacher

education system in Ukraine"; посібника "Проєктна діяльність у системі професійної (професійно-технічної) освіти; науково-аналітичних матеріалів "Професійна (професійно-технічна) освіта України в контексті євроінтеграційних процесів (порівняльний аналіз із країнами Європейського Союзу)"; інформаційно-аналітичних матеріалів "Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта". Ініціатор міжнародних проєктів Європейського Союзу в рамках програм ТЕМПУС та Еразмус+ з проблем модернізації професійної освіти. Активний учасник процесу реформування освітнього законодавства, підготовки Законів України "Про освіту", "Про фахову передвищу освіту", "Про вищу освіту", а також законопроєкту "Про професійну освіту". Редактор наукового журналу "Професійна педагогіка", заступник головного редактора науково-методичного журналу "Професійна освіта". Досягла високого рівня духовності, загальнолюдської культури, вирізняється морально-етичними якостями, професіоналізмом, відповідальністю за доручену справу. Користується авторитетом і повагою серед колег. Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України", "Василь Сухомлинський", "За наукові досягнення", медаллю "Ушинський К. Д.", Почесним званням "Заслужений працівник освіти", орденом княгині Ольги III і II ступенів, Подякою Кабінету Міністрів України, медаллю "Трудова слава" II ступеня, дипломом міжнародної академії рейтингових технологій і соціології "Золота Фортуна", Почесною грамотою НАПН України.

Єршова Л. М.

РАДКЕВИЧ Олександр Петрович

(1987)

З відзнакою закінчив Київський професійно-педагогічний коледж імені Антона Макаренка (2007) за спеціальністю "Правознавство" і здобув кваліфікацію юриста. Закінчив Національну академію управління в м. Києві (2010) і здобув повну вищу освіту за спеціальністю "Правознавство" та кваліфікацію юриста. Навчався в аспірантурі Національної академії внутрішніх справ України (2010-2014), успішно захистив дисертацію "Цивільно-правова охорона і захист персональної інформації в мережі Інтернет" і здобув науковий ступінь кандидата юридичних наук. Захистив докторську дисертацію "Теоретичні і методичні основи розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти" (2020). Працює в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України (з 2014). Старший дослідник (2020). Автор понад 110 наукових праць: монографій, підручників, посібників, методичних рекомендацій, статей. Під його науковим керівництвом захищено три доктора філософії. Відзначений Почесними грамотами НАПН України та Інституту ПТО НАПН України.

Єршова Л. М.

РОГІВ Марія Іванівна

(1957)

Закінчила Івано-Франківський педагогічний інститут імені Василя Стефаника (1979) за спеціальністю "Історія та педагогіка" та здобула кваліфікацію вчителя історії та суспільствознавства, методиста з виховної роботи. Спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист історії, географії та економіки

Державного професійно-технічного навчального закладу "Богородчанський професійний будівельний ліцей". Голова методичного об'єднання викладачів географії закладів П(ПТ)О Івано-Франківської області (з 2014), входила до складу навчально-методичної ради НМК ПТО в Івано-Франківській області (2016-2017). Переможець конкурсу проєктів "Я – громадянин України" (2005). Автор методичних розробок для професійно-технічних навчальних закладів "Використання виховного потенціалу релігії в духовному становленні особистості", "Орієнтовна схема аналізу лабораторно-практичного заняття", "Урок як основна організаційна форма навчання". Співавтор навчально-методичного посібника "Основи статистики" (гриф Міністерства освіти і науки України, 2013). Брала активну участь у науково-практичних масових заходах Національного центру "Мала академія наук України", активно впроваджує ідеї STEM-освіти і науково-дослідницького підходу. Її учні були призерами всеукраїнської олімпіади з історії та географії. Нагороджена Грамотою Головного управління освіти і науки Івано-Франківської обласної державної адміністрації (2011), Почесною грамотою НМК ПТО в Івано-Франківській області (2017), Грамотою Національного центру "Мала академія наук України" (2018), знаком Всеукраїнської асоціації працівників ПТО "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти" (2020), Грамотою Міністерства освіти і науки України (2021).

Падалкіна Я. В.

РОМАНОВА Ганна Миколаївна

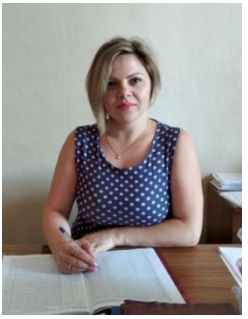

(1972)

Закінчила Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (1994). Доктор педагогічних наук (2012), професор (2014). Працювала асистентом, старшим викладачем, доцентом, професором кафедри педагогіки та психології Київського національного економічного університету імені Вадима

Гетьмана (1995–2013), завідувачем лабораторії технологій професійного навчання (2013–2015), заступником директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (2015–2020). Професор кафедри професійної і вищої освіти ДЗВО “Університет менеджменту освіти” (з 2020). Здійснювала керівництво науковою темою (2013–2015), експериментальною роботою всеукраїнського рівня (2016–2018); співвиконавець трьох НДР з проблематики розвитку професійної освіти України. Учасник робочої групи з розроблення професійних стандартів “Майстер виробничого навчання”, “Педагог професійного навчання”, “Методист закладу професійної (професійно-технічної) освіти” (2019–2020). Досліджує проблеми підготовки та професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійної і фахової передвищої освіти. Підготувала 4 кандидатів та 1 доктора педагогічних наук. Автор і співавтор 155 наукових праць, з яких 4 монографії, 8 навчально-методичних видань з грифом Міністерства освіти і науки України. Нагороджена почесним знаком “Ушинський К. Д.” НАПН України (2016), Почесною грамотою НАПН України (2017).

Єршова Л. М.

РОМАЩЕНКО Катерина Василівна

(1984)

Викладач предметів професійно-теоретичної підготовки Маріупольського професійного ліцею сфери послуг і торгівлі. Автор робочого зошита для виконання самостійних робіт з предмета "Гігієна та санітарія виробництва" професії 5122 "Кухар" (2016), робочого зошита для виконання самостійних робіт з предмета "Фізіологія харчування" професії 5122 "Кухар" (2016), методичного посібника з предмета "Харчова безпека" (2019), електронного підручника (на Чернігівській платформі) з предмета "Гігієна та санітарія виробництва" професії "Кухар ІІІ р."

(2016-2018). Працювала у складі обласної творчої групи з розроблення збірника лабораторно-практичних робіт з професії "Кондитер" (для предметів "Малювання та ліплення", "Технологія приготування борошняних кондитерських виробів") (2017).

Казанцева Т. Д.

РУЩАК Михайло Юрійович

(1962)

Закінчив Кам'янець-Подільський педагогічний інститут імені В. П. Затонського (1983) за спеціальністю "Вчитель фізичного виховання". Отримав науковий ступінь магістра у Кам'янець-Подільському державному університеті ім. І. Огієнка (2006) за спеціалізацією "Управління навчальним закладом". У системі П(ПТ)О працює понад 30 років: керівник фізичного виховання Кам'янець-Подільського ПТУ № 26 (1988), заступник директора з виховної роботи Кам'янець-Подільського ПТУ № 26 (з 2002), директор Кам'янець-Подільського ПТУ № 26 (нині – ДНЗ "Подільський центр професійно-технічної освіти") (з 2004). Ініціатор об'єднання ЗП(ПТ)О м. Кам'янець-Подільський у ДНЗ "Подільський центр професійно-технічної освіти", на базі якого створено навчально-практичний центр з професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування", реалізується проєкт регіонального розвитку "Учнівський готельно-туристичний центр". Учні закладу неодноразово ставали переможцями конкурсів фахової майстерності. Автор наукових статей та методичних рекомендацій з проблем організації внутрішньоучилищного контролю за навчально-виробничою діяльністю з професій "Муляр; лицювальник-плиточник" та "Кравець" (2018). Співавтор навчального посібника "Основи охорони праці в

системі навчально-виховних закладів" (2007). Відзначений Дипломом Верховної Ради України (2013), грамотою управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації (2012). Нагороджений Почесною грамотою Спілки освітян України з врученням ордена "Почесний педагог України" (2021).

Шевчук Л. І.

САГАЙДАК Галина Павлівна

(1961)

Майстер виробничого навчання І категорії Державного навчального закладу "Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування", випускниця навчального закладу, педагогічний стаж в системі професійно-технічної освіти 36 років. Створила зразкову картотеку комплексно-методичного забезпечення своїх уроків. Розробила посібник "Виготовлення чоловічої сорочки" для майстрів виробничого навчання, викладачів та учнів ПТНЗ з професії "Кравець"; у співпраці з майстрами виробничого навчання Стензею Н. В. та Швидкою Н. В. – посібники "Виготовлення жіночого халата" та "Виготовлення жіночих брюк". Посібники доповнені комплектами натуральних зразків, які демонструють послідовність виконання технологічних операцій. Переможець обласного конкурсу на кращу навчальну майстерню ПТНЗ (2008-2009 н. р.). Член обласної творчої групи з доопрацювання проєкту Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії "Закрійник" (2015) та обласної творчої групи з розробки типових навчальних програм до ДС ПТО на модульно-компетентнісній основі з професії "Кравець" (2018). Підготувала переможців ІІ (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів з професії "Кравець" (2015-

2016 н. р., учениці Жабко Світлана – диплом І ступеня, Панасенко Оксана, диплом ІІ ступеня). У тісній співпраці з колегами організовує роботу учнів з розробки та виготовлення колекцій моделей одягу, які демонструються на заходах міського та обласного рівнів. Нагороджена Подякою управління освіти Кіровоградської обласної державної адміністрації (2000), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2005). Відмінник освіти України (2008).

Лень М. М.

САДЮК Галина Василівна

(1949)

Закінчила Луцький педагогічний інститут імені Лесі Українки. У системі ПТО працює 43 роки. Заступник директора з навчальної частини Колківського ВПУ (з 2012). Співпрацювала з кабінетом української мови лабораторії професійно-технічної освіти при Академії наук освіти України з питань розробки професійно спрямованих завдань з української мови. Тричі поспіль кабінет української мови та літератури, яким вона завідувала, займав призові місця в обласному та республіканському конкурсах. Була учасником з'їздів викладачів-новаторів професійно-технічної освіти України. Посіла ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі методичних розробок уроків (2002) та І місце у Всеукраїнському конкурсі "Робітнича професія" (2009). Має численні публікації. Щороку в обласній виставці "Творчі сходинки педагогів Волині" займає призові місця. Нагороджена грамотою Держкомітету з профтехосвіти (1981) та дипломами Міністерства освіти і науки України (2000, 2009).

Парфенюк З. І.

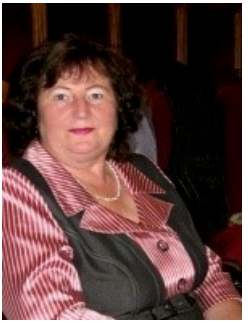

СЕЛІЗАР Василь Михайлович

(1955)

Закінчив Київський автодорожний інститут та Кам'янець-Подільський державний університет. У системі ПТО працює 45 років. Заступник директора з НВР СПТУ № 9 м. Хмельницького (1989-2007), директор ДНЗ "ВПУ № 11 м. Хмельницького" (з 2007). За його ініціативи було створено навчально-виробничі дільниці закладу при промислових підприємствах області, проводилася дослідно-експериментальна робота регіонального рівня з теми "Організація професійно-практичної підготовки в умовах виробництва" (професії "Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах", "Токар"). Здійснює керівництво експериментом всеукраїнського рівня з теми "Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності" (2019-2021), реалізовує проєкт регіонального розвитку "Забезпечення потреб ринку продукції захищених ґрунтів кваліфікованими робітниками". Співавтор навчально-методичного комплексу "Основи підприємництва" (2020). Відмінник освіти України. Нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2002). Указом Президента України присвоєно почесне звання "Заслужений працівник освіти України" (2012).

Шевчук Л. І.

СЕРДЮК Галина Єфремівна

(1951)

Закінчила Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка. Працює в системі професійно-технічної освіти 30 років. Методист Навчально-методичного центру ПТО у Львівській області (з 2001). Очолює роботу обласного методичного

об'єднання викладачів економіки та географії, викладачів і майстрів виробничого навчання перукарського профілю, а також викладачів і майстрів виробничого навчання професії "Агент з організації туризму. Адміністратор". Забезпечує методичний супровід проведення конкурсів фахової майстерності серед учнів та майстрів виробничого навчання Львівщини. Член творчої групи з розробки державних стандартів професійно-технічної освіти ДСПТО 7442.2.D19003-2006 з професії 7442.2 "Взуттьовик з індивідуального пошиття взуття". Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2001), нагрудним знаком "Відмінник освіти України" (2006).

Бобко В. М.

СЕРГІЄНКО Володимир Йосипович

(1944)

Закінчив Одеський державний університет. У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 53 роки. Із 1987 р. – директор професійно-технічного училища № 12 (з 2003 р. – Миколаївський професійний ліцей сфери послуг). Створив цілісну систему, що забезпечує контроль прийнятих управлінських рішень і дає змогу ефективно координувати та коригувати діяльність усіх підсистем і суб'єктів навчально-виховного процесу. Заслужений працівник народної освіти Української РСР (1990).

Гусак А. В.

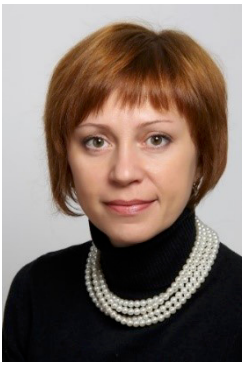

СИМОНОВА Лідія Миколаївна

(1953)

Закінчила Тернопільський педагогічний інститут ім. Я. О. Галана. Методист ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей сфери послуг" Міністерства освіти і науки України. Автор посібника "Професійна етика". Співавтор методичних рекомендацій "Сучасний урок виробничого навчання. Спільна творчість майстра виробничого навчання і учнів", методичних посібників-рекомендацій "Учитель – учителю", "Аналіз і самоаналіз уроку теоретичного й виробничого навчання", "Якісна підготовка до уроку – запорука успіху", "Журнал обліку наслідків внутрішнього контролю". Співавтор державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти: "Соціальний робітник", "Діловод". Заслужений працівник освіти України.

Микитюк С. М.

СИСКО Наталія Миколаївна

(1973)

Закінчила Технологічний університет "Поділля" та Кам'янець-Подільський педагогічний інститут. Практичний психолог. Кандидат психологічних наук. Старший викладач кафедри методики професійного навчання, методист, завідуюча лабораторією підвищення кваліфікації та дослідно-експериментальної роботи Науково-методичного центру ПТО та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області. Автор понад 120 наукових праць та методичних публікацій, зокрема "Психологічні засоби профілактики наркотичної залежності учнів

професійно-технічних навчальних закладів". Автор навчально-методичного посібника "Психологічна профілактика наркотичної залежності учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2015). Співавтор збірників "Форми та зміст курсового підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників закладів професійно-технічної освіти" (2012); професійно-педагогічних профілів педагогічних працівників ЗП(ПТ)О (2020); методичних матеріалів щодо запровадження змішаного навчання у закладах професійної освіти Хмельницької області (2020); методичних рекомендацій "Організація інклюзивного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти" (2020). Лауреат Державної премії України в галузі освіти (2012). Відмінник освіти України (2020). Нагороджена Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України (2018, 2021) та Грамотою Національної академії педагогічних наук України (2018).

Шевчук Л. І.

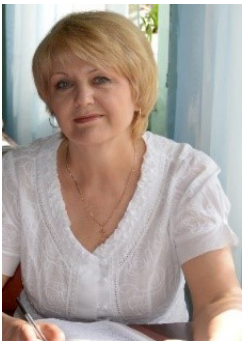
СКРІЛЬ Ірина Валентинівна

(1975)

Закінчила Львівський державний університет ім. І. Франка. Викладач-методист англійської мови Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу. Працює над методикою проведення нетрадиційних уроків із застосуванням інноваційних технологій, а саме: урок-ситуативне моделювання, урок-тренінг, урок-екскурсія, цикл уроків на виробництві в рамках міського проєкту "RealLife" НМЦ м. Львова (2016, 2017). Склала Міжнародний іспит FCE certificate №0058983680 (2017), отримала сертифікат про підготовку шести переможців у І Всеукраїнській інтернет-олімпіаді з англійської мови "На Урок" та Подяку за розвиток творчих здібностей учнів у проєкті "Всеосвіта" (2018).

Балущак Г. Ф.

СКРИПНИК Світлана Федорівна

(1956)

Викладач-методист математики Вищого професійного гірничо-будівельного училища. Спільно з доцентом кафедри педагогічної майстерності ПДПУ ім. В. Г. Короленка Пивовар Н. М. розробила та втілила проєкт "Співпраця педколективу гірничого ліцею з кафедрою педагогічної майстерності ПДПУ ім. В. Г. Короленка", мета якого – підвищення педагогічної майстерності викладачів спеціальних предметів, які не мають педагогічної освіти. На сервері навчального закладу створила електронний методичний кабінет, що став з'єднувальною ланкою усіх навчальних кабінетів училища (2015). Автор численних публікацій у журналі "Профтехосвіта" та інших фахових виданнях. Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2007), нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (2007), "Василь Сухомлинський" (2011).

Долина І. С.

СЛЮСАР Ірина Володимирівна

(1970)

Заступник директора з навчально-виробничої роботи ДПТНЗ "Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти". Співавтор Державного стандарту ДСПТО 7241.J.61.00-2016 "Електромонтер з ремонту вторинної комутації та зв'язку" для професійної підготовки (підвищення кваліфікації) робітників з професії "Електромонтер з ремонту вторинної комутації і зв'язку 2, 3, 4, 5, 6 розрядів".

Лопата М. П.

СОБКО Ярослав Максимович

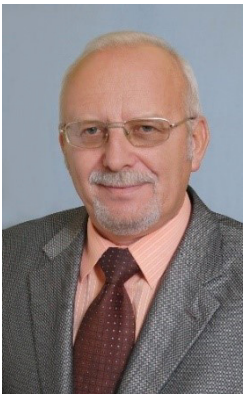

(1970)

Закінчив Львівський державний університет ім. І. Франка. Кандидат педагогічних наук. Автор понад 200 наукових праць з проблем професійної освіти: "Теоретичні та методичні основи інтегративних курсів у професійно-технічній освіті" (2007, монографія), "Основи дидактики інтегративних курсів" (2008, методичний посібник), "Теоретичні та методичні основи забезпечення якості професійно-практичної підготовки учнів ПТНЗ" (2010, монографія у співавторстві), "Радіоелектроніка" (підручник для учнів ПТНЗ, 2009), посібника "Елементи і монтаж радіоелектронної апаратури з основами електрорадіовимірювань" (2012) тощо. Розробив методику організації впровадження інтегративних курсів зі спеціальних дисциплін, авторський варіант дидактики інтегративних курсів для ПТНЗ та ін. Відмінник освіти України.

Никифорів В. Р.

СОБУЦЬКИЙ Ростислав Степанович

(1954)

Закінчив Львівський політехнічний інститут. У системі професійно-технічної освіти працює 35 років. Директор ВПУ № 2 (ДПТНЗ "Луцьке ВПУ будівництва та архітектури"). За час його керівництва було істотно модернізовано систему навчання та матеріально-технічну базу. На базі освітнього закладу створені та діють три навчально-практичні центри: Міжрегіональний навчально-практичний центр від компанії

"ХенкельБаутехнік" (Україна) (2005), Регіональний навчально-практичний центр інноваційних будівельних технологій фірми "Кнауф Гіпс" (Україна) (2010), Регіональний навчально-практичний будівельний центр компанії "Снєжка" (Україна) (2015). Упродовж останніх трьох років на Всеукраїнському конкурсі професійної майстерності "WorldSkillsUkraine" учні та молоді майстри виробничого навчання отримали 5 золотих і 2 срібних медалі. Налагоджено співпрацю з Центром навчання і виховання добровільних робочих загонів у Плешеві (Польща) (2017). Член правління Волинського об'єднання організації роботодавців, консультативної та фахових рад з професій. Відмінник освіти України, заслужений працівник освіти України.

Парфенюк З. І.

СОЛОМЕНЦЕВА Лариса Миколаївна

(1962)

Практичний психолог ДНЗ "Ржищівський професійний ліцей". Розробила тренінговий курс "Сприяння просвітницькій роботі “рівний – рівному” серед молоді України щодо здорового способу життя", навчальний курс для молоді "Захисти себе від ВІЛ" та авторську програму факультативного курсу "Психологічні основи професійної майстерності", наразі вдосконалену та доповнену посібником "Психологічні основи професійної майстерності". Відмінник освіти України. Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, грамотами Департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації, дипломом учасника форуму "Професійна освіта Київщини – інноваційна, конкурентоспроможна, інвестиційна" у номінації "Сучасні психолого-педагогічні технології у здобутті професії". Нагороджена золотою медаллю Дев'ятої Міжнародної виставки

"Сучасні заклади освіти-2018" у номінації "Упровадження сучасних засобів навчання, проєктів, програм і технологій для вдосконалення та підвищення ефективності освітнього процесу".

Гордієнко В. О.

СОПІЛЬНИК Марія Павлівна

(1961)

Закінчила Хмельницький технологічний інститут побутового обслуговування. У системі ПТО працює 37 років. Викладач-методист. Досліджує проблему впровадження дуальної системи навчання професій швейного профілю. Член комісії науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (2004). Член робочої групи з професії "Швачка, кравець, закрійник" з розробки ДСПТО при НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області. Учасник і призер всеукраїнських конкурсів. Співавтор електронного навчального посібника "Технологія виготовлення одягу" (2017) та автор 18 статей. Відмінник освіти України

Майстер виробничого навчання Державного навчального закладу "Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування". У системі професійно-технічної освіти працює 37 років. Автор посібника для майстрів виробничого навчання, викладачів та учнів ПТНЗ із професії "Кравець" "Виготовлення жіночого жилета", співавтор посібників "Виготовлення жіночого халата" та "Виготовлення жіночих брюк". Член творчої групи з доопрацювання проєкту Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії "Закрійник"; член обласної творчої групи з розробки типових навчальних програм до ДС ПТО на модульно-компетентнісній основі з професії "Кравець". Відмінник освіти України. Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, Подякою та Почесними грамотами управління (департаменту) освіти Кіровоградської обласної державної адміністрації.

Лень М. М.

СПІЛЬНА Ніла Петрівна

(1967)

Директор Державного навчального закладу "Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського". За її ініціативи розроблено концептуальні засади стратегії інноваційного розвитку ДНЗ "Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського". Свою професійну діяльність спрямовує на забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітничих кадрів; динамічно розширює коло ліцензованих професій. Співпрацює із соціальними партнерами, органами місцевого самоврядування. Високі результати розвитку закладу дає її участь в обласних програмах з термомодернізації навчального закладу та охорони довкілля Полтавської області, у програмі розвитку аграрного комплексу Полтавщини на період до 2020 р. та в програмі розвитку спорту і туризму Полтавщини і України. Лауреат щорічної Премії Верховної Ради України для педагогічних працівників загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів.

Долина І. С.

СТАСЄЄВА Марина Андріївна

(1974)

Директор Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти в Київській області. Володіє ефективними формами і методами організації методичної діяльності, здійснює методичну роботу різних видів і форм, спрямовану на підвищення професіоналізму, педагогічної майстерності педагогічних працівників, створює підґрунтя для їхньої творчості. З урахуванням запитів регіонального ринку праці започатковано навчання за новими професіями: "Майстер

ресторанного обслуговування" у ДНЗ "Київське вище професійне училище харчових технологій та ресторанного сервісу" та ДПТНЗ "Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу"; "Майстер з діагностування та налагоджування електроустаткування автомобільних засобів", "Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення" у ДПТНЗ "Білоцерківський професійний ліцей"; "Майстер готельного обслуговування" у ДПТНЗ "Бориспільський професійний ліцей" (2015). Під її керівництвом розроблено державні стандарти ПТО з робітничих професій: "Обвалювальник м'яса" і "Жилувальник м'яса та субпродуктів"; 7137 "Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж", 7241 "Електромонтажник силових мереж та електроустаткування". Нагороджена грамотами Департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Подякою Міністерства освіти і науки України.

Брезіцька В. В.

СТАЦЕНКО Ольга Валентинівна

(1960)

Закінчила Київський технологічний інститут легкої промисловості. У системі професійно-технічної освіти працює 30 років, із них 17 – директором Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти в Кіровоградській області. Започаткувала роботу школи професійного зростання методистів НМК ПТО, організувала діяльність обласних експериментальних педагогічних майданчиків. Проведено обласні конкурси "Відкриття року" та "Лідер року" (серед лідерів учнівського самоврядування), "Академія творчості" (серед заступників директорів з навчально-виховної роботи ПТНЗ), "Методист – учитель дорослих" та ін. Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, кілька років поспіль Почесною грамотою Кіровоградського обласного комітету профспілки працівників

освіти і науки України, Почесною грамотою управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації. Відмінник освіти України.

Шолудько А. П.

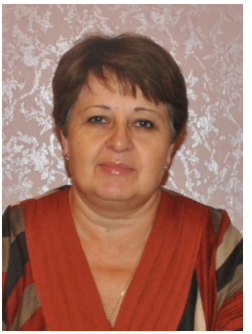
СТЕНЗЯ Надія Вікторівна

(1961)

Майстер виробничого навчання Державного навчального закладу "Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування". У системі професійно-технічної освіти працює 37 років. Автор посібника для майстрів виробничого навчання, викладачів та учнів ПТНЗ із професії "Кравець" "Виготовлення жіночого жилета", співавтор посібників "Виготовлення жіночого халата" та "Виготовлення жіночих брюк". Член творчої групи з доопрацювання проєкту Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії "Закрійник"; член обласної творчої групи з розробки типових навчальних програм до ДС ПТО на модульно-компетентнісній основі з професії "Кравець". Відмінник освіти України. Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, Подякою та Почесними грамотами управління (департаменту) освіти Кіровоградської обласної державної адміністрації.

Лень М. М.

СТЕЦЮК Світлана Андріївна

(1961)

Викладач-методист історії та громадянської освіти у ДНЗ "Ржищівський професійний ліцей". Заслужений працівник освіти України. Активізувала краєзнавчу та пошуково-дослідницьку роботу в ліцеї педагогічних пацівників та учнів. Автор збірки "Пізнавально-краєзнавчі вікторини". Під її керівництвом ліцей двічі поспіль посідав ІІ місце в обласному конкурсі на кращу організацію правової освіти та виховання у ЗПТО, кабінет історії – ІІІ місце в обласному конкурсі Київської області, газета "Ліцеїст" стала лауреатом XVI Міжнародного конкурсу шкільних медіа (2013). Отримала диплом ІІ ступеня в номінації "Сучасні аспекти організації військово-патріотичного, волонтерського та національного виховання молоді у ПТНЗ" на обласній виставці методичних розробок та електронних посібників педагогічних працівників "Калейдоскоп педагогічних ідей" (2017). Учні Світлани Андріївни неодноразово ставали призерами обласних та всеукраїнських конкурсів і олімпіад.

Гордієнко В. О.

СТАХІВ Марія Миколаївна

(1955)

Закінчила Київський торговельно-економічний інститут. Майстер виробничого навчання з професій "Кухар" Львівського професійного коледжу готельно-туристичного та ресторанного сервісу. Має авторські рецептури на кулінарні вироби, працює над дизайнерським оздобленням страв. Провела низку майстер-класів, семінарів-практикумів ("Приготування нових страв з

м'яса, риби та птиці", "Розвиток та видозміни сучасної української кухні", "Сучасні вимоги до матеріалів, сировини та технологічного процесу при приготуванні бенкетних страв"). Бере участь у роботі науково-експериментального майданчика "Ресторанна справа". Разом із учнями веде дослідницьку роботу за темою "Магія солодощів". Має численні публікації в освітянській пресі. Як голова циклової комісії організовує роботу, проводить тижні та презентації професій, бере участь в організації "Ярмарків професій", Днів відкритих дверей, готує учнів до стажування за кордоном. Підготувала призерів Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів ЗПО з професії "Кухар" (2014-2019). Відмінник освіти України.

Балущак Г. Ф.

СТРІЛЕЦЬ Олександр Іванович

(1961)

Закінчив професійно-технічне училище № 11 м. Дніпропетровська (1979), Дніпропетровський інститут інженерів залізничного транспорту (1991), Дніпропетровський національний університет (2004). Доктор філософії у галузі педагогіки (2021). Директор ДПТНЗ "Дніпропетровський навчально-виробничий центр з підготовки та перепідготовки робітників машинобудівної галузі та зв'язку" (з 2010), директор ДПТНЗ "Дніпровський центр професійно-технічної освіти" (з 2015). Організатор співпраці центру професійно-технічної освіти з міжнародними фондами, освітніми закладами, соціальними партнерами та органами місцевого самоврядування. Ініціатор участі закладів П(ПТ)О в міжнародних форумах та виставках "Сучасні заклади освіти", "Інноватика у сучасній освіті". Нагороджений медаллю Нахімова (1982), нагрудними знаками "Знак пошани" (2005), "За вагомий внесок у розвиток

професійної освіти України" (2011), грамотою Верховної Ради України (2018), грамотами та відзнаками Дніпропетровської обласної ради.

Радкевич В. О.

СУПРУН В'ячеслав Васильович

(1962)

Професійний шлях розпочав провідним інженером Державного комітету УРСР з професійно-технічної освіти (1987). Пройшов шлях державного службовця від головного спеціаліста до начальника управління, заступника керівника, керівника структур управління професійно-технічною освітою України. Стаж державної служби – 29 років. Професор кафедри державної служби, публічного адміністрування та менеджменту освіти і права ЦІПО Університету менеджменту освіти НАПН України (з 2016). Кандидат економічних наук, доцент. Автор 180 друкованих наукових праць, консультант із питань моніторингу якості освіти, аналізу й оцінки освітньої політики багатьох міжнародних проєктів. Учасник розробки та впровадження нормативно-правових, науково-методичних та інших документів з розвитку та удосконалення професійної освіти і навчання в Україні, зокрема: проєкту Закону України "Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України з питань професійно-технічної освіти", проєкту Закону України "Про професійну освіту". Забезпечував створення та організацію діяльності навчально-практичних виробничих комплексів, базових регіональних та міжрегіональних НПЦ з підготовки і перепідготовки спеціалістів для роботи на новій сучасній техніці та підвищення кваліфікації викладачів та майстрів виробничого навчання. Ініціатор впровадження незалежної кваліфікаційної атестації випускників і рейтингового

оцінювання діяльності закладів професійної освіти. Ініціатор всеукраїнських конкурсів: інноваційних технологій у сфері професійної освіти; професійної майстерності серед майстрів та учнів; організації методичної роботи серед навчально(науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти; вебсайтів всеукраїнських форумів та всеукраїнських рад майстрів виробничого навчання; школи кадрового резерву керівників професійно-технічної освіти та ін. Автор і керівник групи експертів національних звітів України "Туринський процес" (2012, 2014, 2016). Виконавчий віце-президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти (2017–2020). Заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії України в галузі освіти, відмінник освіти України, відмінник професійно-технічної освіти України. Нагороджений медаллю НАПН України "Ушинський К. Д.", нагрудними знаками "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти", "А. С. Макаренко", "За бездоганну службу», орденом Святого Миколая Чудотворця, відзнакою Міністерства освіти, науки, досліджень і спорту Словацької Республіки "Ян Амос Коменський", відзнакою "Державна пенітенціарна служба України", почесними грамотами, подяками, іншими відомчими знаками та нагородами.

Радкевич В. О.

СУХАРЕВА Людмила Геніївна

(1965)

Закінчила Херсонський державний педагогічний інститут. Працює майстром у Державному навчальному закладі "Херсонське вище професійне комерційне училище". Автор електронного посібника з професії "Кухар" 3, 4 розряду. Проводить роботу творчої лабораторії майстра виробничого навчання "Страви

Таврійського краю" із впровадженням інноваційних виробничих технологій в освітній процес. Наставник молодих майстрів виробничого навчання, зокрема призерів всеукраїнського та обласних конкурсів фахової майстерності майстрів виробничого навчання з професії "Кухар". Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (2011).

Олімська Є. П.

СЮСЮРЧЕНКО Павло Григорович

(1939)

Заступник директора з навчально-методичної роботи Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука Полтавської обл. У системі професійно-технічної освіти працює 63 роки. Педагогічну діяльність розпочав майстром виробничого навчання у МПТУ № 5 (1963-1974), працював заступником директора МПТУ № 20 (1975-1979), обіймав посаду директора Вищого професійного училища № 7 м. Кременчука Полтавської обл. (1979-2005). Під його керівництвом училище успішно працювало над виконанням міжурядової угоди між Міністерствами освіти України та Федеративної Республіки Німеччини щодо створення модельного центру при ВПУ № 7 з підготовки фахівців для машинобудівної галузі. Заслужений працівник народної освіти України. Відзначений нагрудним знаком "Відмінник профтехосвіти СРСР" (1973), Почесним знаком "За заслуги в розвитку системи профтехосвіти" (1986), державною стипендією Президента України для видатних діячів освіти (2014).

Долина І. С.

ТАРАСЮК Любов Валентинівна

(1965)

Закінчила Криворізький гірничо-економічний технікум. У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює 30 років. Її учні були неодноразовими призерами обласних конкурсів фахової майстерності. Двічі була призером обласних конкурсів фахової майстерності майстрів виробничого навчання з професії "Кухар". Узагальнила власний досвід роботи та створила методичні посібники "Розвиток продуктивної навчальної діяльності майстра виробничого навчання шляхом використання навчально-технологічної документації" (2014) та "Приготування страв зі смажених овочів" (2015). Нагороджена грамотами та дипломами Департаменту освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації.

Зубель М. М.

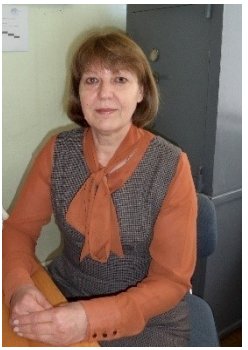
ТЕЛОВАТА (ЛЕВОЧКО) Марія Теодозіївна

(1959)

Закінчила Львівський сільськогосподарський інститут та Харківський інженерно-економічний інститут. Доктор педагогічних наук, професор. Заслужений працівник освіти України. Сертифікований експерт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, почесний професор Європейського інституту безперервної освіти Словаччини, габілітований доктор (2021). Заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Досліджує проблеми системи наступності у професійній підготовці майбутніх фахівців економічної галузі в закладах вищої освіти України та зарубіжжя; актуальні проблеми методики викладання обліково-економічних дисциплін у ЗВО II-IV рівнів акредитації; теорію бухгалтерського і фінансового обліку, теорію та методику професійної освіти. Експерт комісії при Міністерстві освіти і науки України (контролююча функція) з акредитації та ліцензування закладів вищої освіти II-IV рівнів акредитації (2002-2017). Член спеціалізованої вченої ради Д 26.458.01 із захисту докторських дисертацій Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Член наукової ради Європейського інституту безперервної освіти Словаччини, член редакційної колегії Vedecky casopis Europska veda, міжнародний експерт з економічних питань Vychodo Europska Agentura Pre Rozvojn.o. Eastern European development Agency. Автор понад 220 наукових праць, серед них: 3 свідоцтва про реєстрацію авторського права на твори, 3 монографії, 11 навчальних посібників, 14 методичних рекомендацій та ін. Заслужений працівник освіти України. Нагороджена Почесною грамотою Національної академії наук України (2020), Грамотою Національної академії педагогічних наук України (2019), Грамотою EEDA Словаччини (2019), Грамотою Національної академії статистики, обліку та аудиту (2018), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, Грамотою за II місце у конкурсі "Викладач року-2002" м. Києва, Почесною грамотою Київського міського голови, Грамотою Солом'янської міської ради м. Києва, Подякою Головного управління фіскальної служби м. Києва, Подяками закладів вищої освіти України: Національного авіаційного університету, Миколаївського національного аграрного університету, Національної академії статистики, обліку та аудиту, Університету імені Альфреда Нобеля, Харківського державного університету харчування та технологій, Національного університету "Чернігівська політехніка", Національного університету "Харківська політехніка". Відзнаки: нагрудний знак "Заслужений працівник освіти", Знак Пошани.

Радкевич В. О.

ТЕРПАЙ Валентина Миколаївна

(1960)

Закінчила Вінницький політехнічний інститут (1992). У системі професійно-технічної освіти працює з 1988 р. Заступник директора з навчально-виробничої роботи Вищого професійного училища № 3 м. Мукачево, викладач-методист спеціальних дисциплін. Член творчих груп із розробки державних стандартів професійно-технічної освіти; стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі з професій: "Регулювальник радіоелектронної апаратури та приладів" (2017); "Контролер радіоелектронної апаратури та приладів" (2017); "В'язальник схемних джгутів, кабелів та шнурів" (2019); "Монтажник радіоелектронної апаратури і приладів" (2014). Співавтор електронного підручника із предмета "Основи радіоелектроніки" з професії "Регулювальник радіоелектронної апаратури та приладів" (2017). Нагороджена Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України (2004, 2017), знаком "Відмінник освіти України" (2006).

Газдик М. М.

ТЕРЕЩЕНКО Любов Мефодіївна

(1954)

Викладач технічного креслення та спеціальних дисциплін Криворізького професійного ліцею. Стаж роботи у системі профтехосвіти 33 роки. Бере активну участь у міжнародних, всеукраїнських, обласних та міських культурно-освітніх заходах, філософо-богословських читаннях, конкурсах, форумах, літературно-поетичних сторінках. Значну увагу приділяє вихованню у

молоді любові до краси, поетичного слова. Багато років є учасником міського поетичного клубу "Пегас". Її учні є переможцями конкурсів, олімпіад, творчих форумів, конкурсів професійної майстерності, виставок технічної творчості. Створила "Музей вишиванки", який працює майже 20 років. Проводить значну роботу зі збереження козацьких традицій та виховання молоді у дусі патріотизму, пошани до української історії, козацтва. Берегиня Всеукраїнського Ордену православних козаків імені Івана Сірка. Майор козацтва. Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України", "Видатний патріот Придніпров'я", "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти", медаллю "За вірність козацтву". Має значну кількість грамот, подяк від Міністерства освіти і науки України, НМЦ ПТО у Дніпропетровській області, Дніпропетровської обласної ради, Криворізької міської ради та інших організацій.

Сула В. П.

ТКАЧЕНКО Валентина Володимирівна

(1957)

Викладач-методист спеціальних дисциплін Державного навчального закладу "Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування". У системі професійно-технічної освіти працює 40 років. Підготувала навчальний посібник для учнів професійно-технічних навчальних закладів із предметів "Технологія виготовлення одягу", "Графічні зображення технологічних вузлів одягу", який презентувався на всеукраїнській естафеті інноваційних проєктів у системі ПТО (2007). Очолює методичну комісію з професії "Кравець; закрійник". Тренер у навчанні педагогічних працівників ПТНЗ області за програмою "Intel. Навчання для

майбутнього". Член обласної творчої групи з доопрацювання проєкту Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії "Закрійник" (2015); з розробки типових навчальних програм до ДС ПТО на модульно-компетентнісній основі з професії "Кравець" (2018). Відмінник освіти України. Державний стипендіат (2018). Нагороджена нагрудним знаком "А. С. Макаренко" (2009), Почесною грамотою Міністерства освіти України, Почесними грамотами управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації. Лауреат обласної педагогічної премії імені В. Сухомлинського (2011).

Лень М. М.

ТКАЧЕНКО Ніна Григорівна

(1958)

Директор ДНЗ "Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області". Викладач вищої категорії, викладач-методист. З метою взаємодії сфери освіти та сфери праці Ткаченко Н. Г. сприяє розвитку соціального партнерства з підприємствами, впроваджується інноваційний проєкт "Співпраця професійно-технічного навчального закладу з роботодавцями: інноваційні шляхи соціального партнерства". Співавтор електронного навчального посібника "Технологія виготовлення спідниці". За значні заслуги в галузі освіти була нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України", "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти" ВАПП (2008), "Василь Сухомлинський" (2016), численними грамотами Міністерства освіти і науки України, Харківської обласної державної адміністрації (2003-2019) та ін.

Мелешко Л. І.

ТКАЧУК Ганна Едуардівна

(1973)

Закінчила фізико-математичний факультет Вінницького державного педагогічного інституту. Викладач-методист фізики ДПТНЗ "Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище". Кандидат педагогічних наук, автор численних наукових праць із теорії та методики професійного навчання. Переможець конкурсу "Успішний проєкт-2009" з використанням ІКТ у рамках програми Intel® "Навчання для майбутнього". Переможець шостого, сьомого та лауреат дев'ятого і десятого всеукраїнських конкурсів "Вчитель-новатор", організованих компанією "Майкрософт Україна" за сприяння Міністерства освіти і науки України та АПН України на виконання програми "Партнерство в навчанні". Переможець (ІІ місце) Другого Всеукраїнського конкурсу "Творчий вчитель – обдарований учень", організованого Інститутом обдарованої дитини НАПН України. Переможець обласного конкурсу "Вчитель року-2012" у номінації "Фізика", XII Всеукраїнського огляду-конкурсу "Панорама творчих уроків-2013" в номінації "Фізика". Автор електронного посібника "Електротехніка" для професії "Електромеханік з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин" із грифом "Рекомендовано Міністерством освіти і науки України" (2010). Входила до складу робочої групи з розроблення професійного стандарту "Методист закладу професійної освіти". Нагороджена Грамотами Академії педагогічних наук України (2010, 2011), Почесними грамотами управління освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації (2008-2013).

Дмитрик О. Д.

ТКАЧУК Надія Василівна

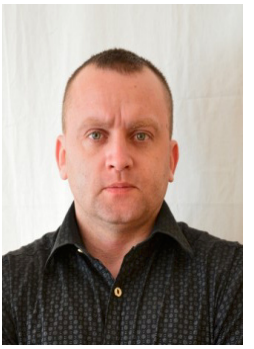
(1960)

Викладач-методист спеціальних дисциплін Державного навчального закладу "Кропивницький професійний ліцей побутового обслуговування". Педагогічний стаж у системі професійно-технічної освіти 37 років. Переможець обласного конкурсу "Методист – лідер у формуванні та становленні професійних компетентностей педагогічних працівників". Ефективно і раціонально організовує впровадження інноваційних педагогічних технологій навчання. Підготувала ряд методичних розробок уроків з використанням інноваційних технологій навчання, в тому числі інформаційно-комунікаційних, із предметів "Основи конструювання одягу", "Конструювання одягу", "Обладнання швейного виробництва", методичні рекомендації "Практичні підходи до планування лабораторно-практичних робіт із предмета “Конструювання одягу” (“Закрійник”, 4 розряд)", створила "Методичний посібник з конструювання та технічного моделювання поясних швейних виробів", "Методичні рекомендації щодо використання опорних сигналів при вивченні предмета “Конструювання швейних виробів”", "Комплект опорних конспектів з предмета “Обладнання швейних підприємств”", посібник "Збірник інструкційних карток з побудови конструктивних основ моделей легкого та верхнього одягу (“Кравець”, 3, 4 розряди)". Запровадила проведення лабораторно-практичних робіт з виготовленням макетів виробів на конкретну статуру замовника (М 1:1) та проведенням примірки (предмет "Конструювання швейних виробів", а після впровадження стандартів на професії – предмет "Конструювання одягу", професія "Закрійник"), макетів на типову статуру в М 1:4 (предмет "Основи конструювання одягу", професія "Кравець"), виконання творчих дипломних робіт з професії "Закрійник" з виготовленням колекції моделей одягу (М 1:2) та робіт з графічним нахилом (ви-

готовлення плакатів з кресленнями деталей одягу). Це дало змогу оновити та значно поповнити комплект дидактичних засобів навчання з професій швейного профілю. Член обласної творчої групи з доопрацювання проєкту Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії "Закрійник" (2015); обласної творчої групи з розробки типових навчальних програм до ДС ПТО на модульно-компетентнісній основі з професії "Кравець". Відмінник освіти України. Нагороджена нагрудним знаком "А. С. Макаренко" (2008), Почесною грамотою Міністерства освіти України (1998), Почесними грамотами управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації (2000, 2005, 2014), Подякою Кіровоградської обласної ради (2018).

Лень М. М.

ТОЦЬКИЙ Ігор Леонтійович

(1979)

Закінчив Прикарпатський університет ім. В. Стефаника (2002), Волинську богословську академію (2018). Працює майстром виробничого навчання у ДПТНЗ "Стрийське вище художнє професійне училище". Автор навчального посібника "Матеріалознавство" (для живописців) (2011) та курсу лекцій (2017). Розробник Державного стандарту професійно-технічної освіти із професії "Живописець" ДСПТО 7324.1D26022-2006 (2006). Автор 15 статей із проблем виховання учнівської молоді у фахових наукових педагогічно-психологічних журналах.

Берездецький Р. І.

ТРЕМБА Галина Ігорівна

(1963)

Закінчила Львівський сільськогосподарський інститут. Методист НМЦ ПТО у Тернопільській області, здійснює програмне та методичне забезпечення для підготовки професій будівельної, швейної галузі, народних промислів та предмета "Креслення" у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області. Координатор творчих груп, автор з розробки державних стандартів СП(ПТ)О), надавала пропозиції до розробки стандартів з професії "Опоряджувальник будівельний", "Вишивальник", "Маляр". Автор навчально-методичних посібників, будівельних збірників.

Гордійчук Л. Л.

ТЮТЮННИК Микола Миколайович

(1969)

Заступник директора з навчально-виробничої роботи, викладач-методист ДПТНЗ "Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище". Упродовж багатьох років підготовлені ним здобувачі освіти та майстри виробничого навчання беруть участь у всіх фахових конкурсах та посідають призові місця. Ініціатор співпраці з фондом Німецької економіки з міжнародного співробітництва SES. Організатор телепресцентру "Молодіжний вісник", який є переможцем щорічних міжнародних конкурсів шкільних медіа, обласних конкурсів медіа загальноосвітніх, позашкільних і закладів П(ПТ)О Вінниччини та учасником Міжнародного фестивалю-конкурсу юнацької журналістики "Прес-весна на Дніпрових схилах".

Відмінник освіти України. Нагороджений нагрудними знаками "А. С. Макаренко", "За вагомий внесок у розвиток професійної освіти", Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, почесними дипломами Міністерства освіти і науки України та НАПН України, почесними грамотами Вінницької обласної державної адміністрації та обласної ради, Національної спілки журналістів України.

Дмитрик О. Д.

УНГУРЯН Корнелія Матвіївна

(1951)

Закінчила Київський технологічний інститут легкої промисловості. У системі професійної (професійно-технічної) освіти працює майже 40 років. Очолювала Вище професійне училище № 3 м. Чернівців (2002-2012). Викладач-методист предмета "Технологія швейних виробів". Автор низки методичних розробок уроків з використанням сучасних технологій навчання, практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності освітнього процесу. Член творчої групи з розробки проєкту Державного стандарту професійно-технічної освіти з робітничих професій "Кравець, модистка головних уборів", "Кравець, квіткар". Відмінник освіти України. Нагороджена медаллю "Ветеран праці" (2006), знаком "А. С. Макаренко" (2007). Лауреат премії імені Юрія Федьковича Чернівецької міської ради та обласної освітянської премії імені Омеляна Поповича (2011).

Микитюк С. М.

ФЕДОР Валентина Федорівна

(1964)

Закінчила Київський торгово-економічний інститут. Працювала у Державному навчальному закладі "Мукачівський центр професійно-технічної освіти" (1998-2015). Член авторської групи з розробки електронних підручників із предмета "Товарознавство непродовольчих товарів" з професії "Продавець непродовольчих товарів (кваліфікація: 3, 4 розряди)", які відповідно до висновку Науково-методичної комісії з інформатизації закладів освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (2016) та Науково-методичної комісії з професій торгівлі, сфери послуг, харчової промисловості та туристичної діяльності Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (2016) схвалено до використання у професійно-технічних навчальних закладах України.

Ковальчук О. О.

ФЕДЬКІВ Дарія Іванівна

(1953)

Закінчила Одеський технологічний інститут харчової промисловості ім. М. В. Ломоносова. Працює старшим викладачем предметів професійно-теоретичної підготовки хлібопекарного напряму у Львівському вищому професійному училищі харчових технологій 39 років. Автор методичної розробки "Методичні рекомендації для виконання дипломних робіт для пекарів

та кондитерів" (2016), підбірки матеріалів "Кулінарні поради" для хлібопекарів та кондитерів (2018), методичних рекомендацій з проведення лабораторно-практичних робіт, збірників опорних конспектів із предмета "Технології кондитерського та хлібопекарського виробництва" (2015), розробок методики проведення лабораторно-практичних робіт у навчально-виробничому пекарському центрі училища. Член творчої групи з розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з професій "Пекар", "Тістороб", "Машиніст тістообробних машин" (2006, 2014). Методичний експерт електронного підручника "Пекар", ДСПТО 7412.DA.15.81-2014 (2014). Очолює обласне методичне об'єднання викладачів і майстрів хлібопекарного профілю училища. Посіла ІІ місце в обласному конкурсі на кращу роботу методичної комісії (2016) як голова методичної комісії технологічного профілю та ІІІ призове місце в обласному конкурсі класних керівників серед училищ Львівської області (2014).

Склярчук Н. С.

ФІЛЯРОВСЬКИЙ Микола Васильович

(1952)

Закінчив Львівський політехнічний інститут (1980). Працює викладачем-методистом предметів професійно-теоретичної підготовки у Львівському вищому професійному політехнічному училищі. Ініціатор упровадження стандартів Міжнародної електротехнічної комісії (IEC) в галузі електроенергетики в навчальний процес на обласному та державному рівнях. Автор навчально-методичного посібника "Пристрої захисного вимкнення різних систем живлення для захисту від ураження електричним струмом" (2004). Розробив та погодив з

підприємствами ТзОВ "Електронпобутприлад" та "ПАТ Львівобленерго" авторську навчальну програму з предмета "Охорона праці в електроенергетичній галузі" (2018). Доповідач Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів ПТО з теми "Міжнародні стандарти та стандарти і нормативні документи України в галузі електроенергетики і їх впровадження в навчальний процес навчальних закладів ПТО України" (2008).

Дмитришин Я. С.

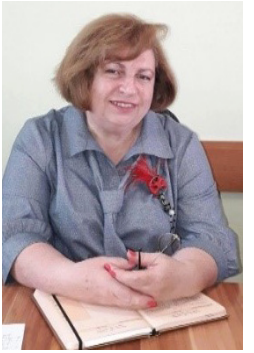
ХАРЧУК Антоніна Михайлівна

(1960)

Закінчила Хмельницький технологічний інститут побутового обслуговування (1984) за спеціальністю "Технологія швейних виробів", Кам'янець-Подільський державний університет (2005) за спеціальністю "Управління навчальним закладом", магістратуру Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (2010) за спеціальністю "Державне управління". Працювала на посадах майстра виробничого навчання, старшого майстра, заступника директора з навчальної та методичної роботи, методиста НМЦ ПТО у Хмельницькій області. Провідний спеціаліст, начальник відділу професійної освіти Департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації (1996-2021). Здійснювала реформування та реорганізацію професійної освіти області згідно з урядовими програмами та відповідно до запитів сучасного суспільства. Автор понад 30 наукових праць та методичних публікацій щодо функціонування системи ПТО.

Відмінник освіти України (1992). Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2005), нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України "За вагомий внесок у розвиток професійно-технічної освіти" (2005), "А. С. Макаренко" (2006), грамотою Хмельницької обласної державної адміністрації (2020).

Шевчук Л. І.

ХОМИК-КОРОЛИШИН Марта Богданівна

(1960)

Закінчила Львівський політехнічний інститут. Працює в системі професійно-технічної освіти 31 рік на посаді заступника директора з навчально-виховної роботи та старшого викладача предметів професійно-теоретичної підготовки кондитерського профілю Львівського вищого професійного училища харчових технологій. Автор методичних розробок "Методика проведення уроків спецмалюнку та ліплення з використанням інтерактивних методів навчання" (2016), "Методика використання міжпредметних зв'язків на уроках ліплення та спецтехнології" (2016), "Виготовлення елементів оздоблення з цукрової мастики" (2018), "Кольорознавство для кондитера" (2017) та майстер-класу "Декори з мастики" (2018). Учасник Міжнародної виставки "DanubiusGastro-2017".

Склярчук Н. С.

ЦАРЬОВА Євеліна Сергіївна

(1976)

Закінчила Хмельницький національний університет (2006) за спеціальністю "Швейні вироби", кваліфікація "Магістр швейних виробів", Хмельницьку гуманітарно-педагогічну академію (2014) за спеціальністю "Управління навчальним закладом", кваліфікація "Керівник підприємства, установи та організації у сфері освіти та виробничого навчання", аспірантуру відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України (2020). У системі П(ПТ)О – 17 років. Працює на посаді директора ДНЗ "Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг". Автор навчального посібника "Технологія виготовлення столової, постільної білизни, штор, ламбрекенів та аксесуарів" (2019), електронного посібника "Технологія виготовлення блузи" (2020). Член творчої групи з розроблення ДСПТО з професії "Швачка" (2016); член робочої групи з розроблення проєкту професійного стандарту професії "Майстер виробничого навчання" (2019). Член науково-методичної ради НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області. Нагороджена медаллю "Гетьмана Мазепи" Всеукраїнського об'єднання "Країна" (2017), Грамотами Департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації (2018, 2020), Грамотами НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області (2019, 2020), Подякою Міністерства освіти і науки України (2020), Почесною грамотою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (2021).

Шевчук Л. І.

ЦИМБАЛ Орися Василівна

(1966)

Закінчила Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Директор ліцею ДПТНЗ "Чернівецький професійний ліцей сфери послуг". Автор посібника "Етика та психологія сімейного життя", співавтор державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти "Соціальний робітник" (2014), "Діловод" (2016). Переможець Шостої Міжнародної виставки "Сучасні заклади освіти-2015" (срібна медаль у номінації "Діяльність ПТНЗ з підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників"). Учасник всеукраїнського проєкту "Золотий фонд нації. Україна. Європа. Світ" (2015). Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України", "Василь Сухомлинський" (2007).

Микитюк С. М.

ЧЕЧЕЛЬ Валерій Вікторович

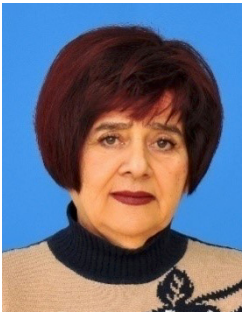

(1961)

У системі професійно-технічної освіти працює з 1984 р., директор ДПТНЗ "Реутинський професійний аграрний ліцей" (з 1992). Ініціатор експериментального дослідження обласного рівня "Соціальне партнерство як інструмент підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників". Організатор співпраці ДПТНЗ "Реутинський професійний аграрний ліцей" та професійної школи м. Мальборк, Польща (2017). Велику увагу приділяє військово-патріотичному вихованню учнівської молоді, неодноразово був у зоні АТО з гуманітарною допомогою для бійців Кролевецького району. Під його керівництвом на базі ліцею було відремонтовано і передано у

зону проведення операції об'єднаних сил бойову розвідувально-дозорну машину БРДМ-1, під час роботи гуртка "Технічної творчості" відновлено та передано до Кролевецького історичного музею автомобіль часів Другої світової війни ЗІС-5. Відмінник освіти України (1996), нагороджений грамотами голови Сумської обласної ради (2012, 2016). Депутат Кролевецької районної державної адміністрації.

Слуцька А. І.

ЧИРКІНА Валентина Олександрівна

(1947)

Закінчила філологічний факультет Харківського державного університету. Викладач-методист, працює у Державному навчальному закладі "Куп'янський регіональний центр професійної освіти" (з 1973). Підготувала переможців Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти Харківської області, Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, всеукраїнських учнівських олімпіад з української мови та літератури. Переможець Всеукраїнського конкурсу на кращий інноваційний урок (2012). Автор інноваційних уроків і методичних розробок, надрукованих на освітньому порталі super.urok-ua.com (2017, 2018, 2019). Опублікувала понад 20 методичних розробок на освітніх сайтах (2020-2021). Відмінник освіти України (2011). Нагороджена знаком "Василь Сухомлинський" (2009), Грамотами МОН України (1983, 1997, 2002), має відзнаку "Портрет на алеї Слави" (м. Харків, 1996).

Корякіна О. М.

ШАМРАЛЮК Олена Леонідівна

(1982)

Закінчила Подільський державний аграрно-технічний університет (2005), магістр з агрономії; аспірантуру Інституту ПТО НАПН України (2014). Методист (з 2005), завідувачка кабінету інноваційних технологій та передового педагогічного досвіду (з 2006), заступник директора з науково-методичної роботи (з 2008), методист НМЦ ПТО та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (з 2015). Координує організацію та проведення дослідно-експериментальної роботи в ЗП(ПТ)О області, досліджує питання розвитку технологічної культури майстрів виробничого навчання. Автор понад 80 наукових праць та методичних публікацій. Співавтор збірника "Форми та зміст курсового підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників закладів професійно-технічної освіти" (2012), підручника "Агротехнологія" (2020), збірника професійно-педагогічних профілів педагогічних працівників ЗП(ПТ)О (2020). Лауреат Державної премії України в галузі освіти (2012), відмінник освіти України (2020). Нагороджена Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України (2006, 2007) та НАПН України (2018), Почесними грамотами Хмельницької обласної ради (2012).

Шевчук Л. І.

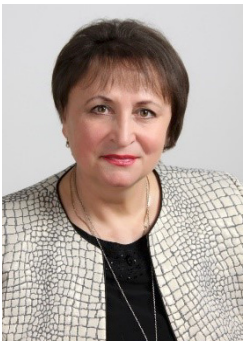
ШАПОШНІКОВА Наталія Петрівна

(1959)

Закінчила Вінницьке училище прикладного мистецтва за спеціальністю "Художник-майстер" та Одеський державний педагогічний інститут ім. К. Д. Ушинського за спеціальністю "Креслення, образотворче мистецтво". Кандидат педагогічних наук, доцент. Заслужений працівник освіти України (2017). Працює в системі професійно-технічної освіти Одещини 25 років. Очолює Державний навчальний заклад "Одеський професійний ліцей технологій та дизайну". Заклад під її керівництвом неодноразово виборював призові місця у численних міжнародних, всеукраїнських, обласних та міських змаганнях, фестивалях і конкурсах, учні та майстри виробничого навчання постійно посідають призові місця в обласних та всеукраїнських конкурсах фахової майстерності. Колектив ліцею співпрацює з Фондом німецької економіки з міжнародного співробітництва (SES – Служба старших експертів) в рамках українсько-німецької співпраці для підготовки фахівців на рівні міжнародних стандартів. Зробила вагомий внесок у створення педагогічних концепцій отримання професійної освіти молоддю з обмеженими фізичними можливостями (проблемами слуху). З 1998 р. у ліцеї понад 260 дітей з особливими освітніми потребами оволоділи професією та працевлаштувалися на підприємствах легкої промисловості і служби побуту регіону. Відмінник освіти України. Почесний член Міжнародної слов'янської академії освіти імені Я. А. Коменського. Нагороджена Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, Почесною відзнакою Одеського міського голови "За заслуги перед містом", громадською нагородою пам'яті Б. Ф. Дерев'янка "Людина діла", Почесною відзнакою Одеської обласної ради.

Кашуба Л. І.

ШЕВЧУК Людмила Іванівна

(1953)

Закінчила Хмельницький інститут побутового обслуговування (1975) за спеціальністю "Інженер-технолог"; Академію керівних З 1979 – кадрів освіти (1997) за спеціальністю "Менеджер освіти". Кандидат педагогічних наук (2002), доцент (2006). Викладач спеціальних дисциплін ПТУ № 6 м. Хмельницького (з 1978), інженер-технолог Хмельницької взуттєвої фабрики (з 1979), завідувач філії ПТУ № 16 м. Хмельницького (з 1986), завідувач кабінету профтехосвіти Хмельницького ОІУВ (з 1990), директор НМЦ ПТО та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (з 1992 дотепер). Здійснює науково-методичний супровід упровадження інновацій та дослідно-експериментальної роботи на всеукраїнському та регіональному рівнях. Розробила і впровадила авторську систему неперервного професійного розвитку педагогів ЗП(ПТ)О. Член Регіональної ради П(ПТ)О. Брала участь у складі робочих груп з розроблення проєкту Закону України "Про освіту", проєкту Закону "Про професійну (професійно-технічну) освіту", проєкту Концепції "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року. Член експертної ради з професійно-технічної освіти при Акредитаційній комісії Міністерства освіти і науки України, експертної комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійно-технічної освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України, редакційної колегії науково-методичного журналу "Професійна освіта" (НАПН України). Автор понад 100 наукових праць та методичних публікацій, присвячених професійній педагогіці. Співавтор збірника "Форми та зміст курсового підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників закладів професійно-технічної освіти" (2012), збірника професійно-педагогічних профілів педагогічних працівників

ЗП(ПТ)О (2020), збірника методичних матеріалів щодо запровадження змішаного навчання у закладах професійної освіти Хмельницької області (2020). Лауреат Державної премії України в галузі освіти (2012). Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (1998), "Василь Сухомлинський" (2005), "А. С. Макаренко"(2008), медаллю "Ушинський К. Д. " (2013), Почесними грамотами НАПН України (2017, 2021), Міністерства освіти і науки України та ДНЗ України "Інститут модернізації змісту освіти МОН України" (2017, 2018, 2019), грамотами Хмельницької обласної державної адміністрації (2012), Хмельницької обласної ради (2011, 2016), Всеукраїнської асоціації працівників ПТО (2020).

Радкевич В. О.

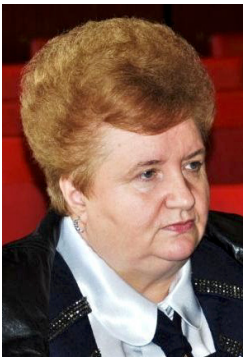
ШВЕДОВ Анатолій Іванович

(1947)

Закінчив Мелітопольський державний педагогічний інститут. Працює директором професійно-технічного училища № 27 м. Генічеська Херсонської області. Ініціатор соціального партнерства з роботодавцями (пансіонатами, базами відпочинку, оздоровчими таборами Арабатської Стрілки), відкриття нових професій: "Електромеханік торговельного та холодильного устаткування", "Швачка" (2015), потужної лабораторії з професій "Кухар", "Кондитер" (2017), навчально-практичного центру з професії "Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування" (2019). Нагороджений Почесною грамотою Херсонської обласної ради (2004), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2007). Відмінник освіти України. Лауреат щорічної премії Верховної Ради України педагогічним працівникам загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів (2018). Почесний громадянин м. Генічеська.

Анікєєва О. М.

ШЕВЧЕНКО Валентина Петрівна

(1954 – 2021)

Закінчила Одеський державний університет імені І. І. Мечникова за спеціальністю "Українська мова та література". Працювала в системі професійно-технічної освіти Одещини (з 1982). Була директором Березівського вищого професійного училища Одеського національного політехнічного університету. Під її керівництвом започаткована підготовка конкурентоспроможних фахівців за спеціальностями "Технологія харчування" та "Швейне виробництво". Організувала участь училища у Міжнародному проєкті "Реформування ПТО в Україні" (2001-2006, галузь "Туризм") за сприяння Австрії, Міжнародної організації праці, Європейського фонду освіти та Міністерства освіти і науки України. Під її керівництвом заклад став переможцем І Всеукраїнського конкурсу інноваційних технологій у сфері ПТО (2013), посів призові місця в номінаціях Всеукраїнського конкурсу "Прорив легкої промисловості" (2016, 2017, 2019). Автор багатьох публікацій у вітчизняній та зарубіжній пресі, була членом ректорату та Вченої ради Одеського національного політехнічного університету, Комітету з Державної премії України в галузі освіти. Лауреат Премії Верховної Ради України в галузі освіти. Нагороджена нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України "Відмінник освіти України", "А. С. Макаренко" та "Василь Сухомлинський", ювілейною медаллю "25 років Незалежності України", орденським знаком братства "Святого Лаврентія" (Німеччина, 2010), Почесними грамотами НАПН України, Одеської обласної державної адміністрації та Одеської обласної ради, іменними годинниками від Президента України та голови Одеської обласної державної адміністрації.

Радкевич В. О.

ЯБЛОНСЬКА Валентина Миколаївна

(1957)

Директор Державного професійно-технічного навчального закладу "Дніпровське вище професійне училище будівництва". Під її керівництвом заклад бере участь у міжнародних, національних виставках навчальних закладів "Сучасна освіта в Україні", "Інноватика в сучасній освіті", нагороджений двома срібними медалями, Дипломами лауреатів виставок за створення сучасної моделі методичної роботи, забезпечення оптимальності ефективного методичного супроводу педагогічної діяльності, створення умов для педагогічних інновацій. Навчальний заклад став лідером проєкту "Хенкель Академії" в Україні серед регіональних навчально-практичних центрів будівельних технологій компанії "Хенкель Баутехнік" (2011-2013). Під керівництвом Яблонської В. М. уведено в дію навчально-практичний центр з вивчення нових будівельних технологій "Кнауф" (2014), створено навчально-практичний будівельний центр "Геберіт" для підготовки робітничих кадрів з професії "Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування" (2016). Заслужений працівник освіти України (2012). Нагороджена нагрудними знаками "Відмінник освіти України" (2000), "А. С. Макаренко" (2007), "За вагомий внесок в розвиток ПТО" (2007), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2006), Почесною грамотою Верховної Ради України (2007).

Дроздюк Л. П.

ЯНЧИШИН Роман Андрійович

(1982)

Закінчив Ужгородський національний університет (2005). Викладач спеціальних дисциплін напряму підготовки "Електроніка" Вищого професійного училища № 3 м. Мукачево. Член творчої групи з розробки стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі з професій "Монтажник радіоелектронної апаратури і приладів" (2014) "Регулювальник радіоелектронної апаратури та приладів" (2017); "Контролер радіоелектронної апаратури та приладів" (2017). Керівник гуртка технічної творчості "Конструювання і виготовлення електронної техніки". За розробку навчального підручника з предмета "Інженерна графіка" (2009) нагороджений Дипломом управління освіти і науки Закарпатської обласної державної адміністрації.

Газдик М. М.

РОЗДІЛ 5.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ УКРАЇНИ

5.1. Нормативно-правові акти у сфері професійної (професійно-технічної) освіти: 1991-2021 рр.

Нормативно-правове регулювання розвитку професійної (професійно-технічної) освіти ґрунтується на положеннях Конституції України (1996), де Стаття 43 декларує: "...Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб"[85]. Ця позиція розвивається у доктринах, програмах, стратегії як рамкових законах "Про освіту" та "Про професійну (професійно-технічну) освіту".

Концепції, основні засади, стратегії, програми складають важливу частину нормативно-правового забезпечення системи професійної (професійно-технічної) освіти. Такі види документів сукупно утворюють картину перспективного бачення розвитку, визначають стратегічні завдання, пріоритетні напрями, шляхи досягнення стратегічних цілей і завдань, ресурси, необхідні для цього, обумовлюють напрями діяльності органів державної влади щодо сфери освіти взагалі та системи професійної (професійно-технічної) освіти зокрема. Ці документи мають різне спрямування, однак усі вони визначають стратегію і цілі розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти. Серед таких документів:

– *документи загальносуспільного спрямування, зокрема* "Стратегія сталого розвитку "Україна–2020" (2015), "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (2019), "Національна стратегія у сфері прав людини" (2015), "Стратегія людського розвитку» (2021), "Концепція державної системи

[85] Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.

професійної орієнтації населення» (2011), "Концепція Державної цільової соціальної програми "Молодь України на 2016–2020 роки" (2015), "Концепція Державної цільової соціальної програми "Молодь України" на 2021–2025 роки» (2020), "Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 рр." (2015), "Стратегія національно-патріотичного виховання" (2019),"Концепція Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року" (2020);

– *документи, спрямовані на стратегічний розвиток системи освіти в Україні,* зокрема "Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття")" (1993), "Національна доктрина розвитку освіти" (2002), "Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року" (2013);

– *документи, спрямовані на розвиток професійної (професійно-технічної) освіти,* зокрема "Основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні" (1996), "Концепція Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки" (2010), "Державна цільова програма розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки" (2011), "Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року" (2019), "Про пріоритетні заходи щодо розвитку професійної (професійно-технічної) освіти" (2021).

З 1991 р. в Україні склалася система нормативно-правового забезпечення професійної (професійно-технічної) освіти, яка уможливила її сталий розвиток в умовах ринкових відносин, удосконалення існуючих та створення нових робітничих професій, зумовлених інноваційним розвитком усіх виробничих секторів, впровадження сучасних методів та технологій навчання, розробку державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, сформованих на міжнародних зразках. У результаті формування розгалуженої системи нормативно-правового забезпечення професійна (професійно-

технічна) освіта в Україні отримала підґрунтя для подальшого інноваційного розвитку та підтримки держави щодо формування конкурентоспроможних кваліфікованих працівників у багатьох сферах.

Законодавча база, що регулює функціонування та розвиток системи професійної (професійно-технічної) освіти в Україні, досить розгалужена, оскільки професійна (професійно-технічна) освіта відповідно до Закону України "Про освіту" (2017) є невід'ємним складником системи освіти, яка, в свою чергу, є одним з найактивніших соціальних інститутів суспільства. Таким чином, до системи законів, що регулюють галузь професійної (професійно-технічної) освіти входять серед інших такі: Закон України "Про професійно-технічну освіту" (1998), Закон України "Про вищу освіту" (2014), Закон України "Про освіту" (2017), Закон України "Про фахову передвищу освіту" (2019), "Про повну загальну середню освіту" (2020). Відповідно до специфіки професійної (професійно-технічної) освіти, яка є "комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури"[86] до системи законодавства цієї галузі освіти входять і такі документи як Закон України "Про професійний розвиток працівників" (2012), Закон України "Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів" (2012), Закон України "Про зайнятість населення" (2012), Закон України "Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності" (2013) та інші.

Нормативно-правова база професійної (професійно-технічної) освіти ґрунтується на ряді законів України, що регулюють право кожного українця на освіту, розвиваючи це

---

[86] Про професійно-технічну освіту. Закон України від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1998. № 32. Ст. 215.

право в межах різних освітніх систем. Так, Закон України "Про освіту" (2017) регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти, зазначає, що "метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору"[87]. Відповідно до цього подальші нормативно-правові акти, враховуючи означену мету, розвивають її відповідно до особливостей інших освітніх систем.

Стаття 15 Закону України "Про освіту" (2017) визначає мету професійної (професійно-технічної) освіти як "формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя"[88]. Цим концептом визначається подальша система нормативно-правового забезпечення системи професійної (професійно-технічної освіти).

Закон України "Про професійну (професійно-технічну) освіту" (1998) в редакції 1999 р. та наступних років визначає професійно-технічну освіту як складник системи освіти України. Зокрема в документі констатується, що "професійно-технічна освіта є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними

[87] Там само
[88] Там само

галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури"[89]. Цим правовим документом регулюються: управлінські та організаційні засади системи професійно-технічної освіти, зокрема органи управління професійно-технічною освітою; повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері професійно-технічної освіти, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері професійно-технічної освіти; повноваження Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у галузі управління професійно-технічною освітою; форми, ступеневість та освітньо-кваліфікаційні рівні професійно-технічної освіти; правила організації прийому громадян до закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Важливою складовою Закону України "Про професійну (професійно-технічну) освіту" є правове регулювання функціонування системи закладів професійно-технічної освіти, зокрема визначення типів, засновників та статус пофесійно-освітніх навчальних закладів, їхні основні повноваження, напрями діяльності та організаційні засади управління. В Законі отримали правові підстави питання організації навчального процесу в закладах професійно-технічної освіти; права, гарантії, обов'язки, відповідальність та заохочення суб'єктів професійно-технічної освіти; регулювання особливостей соціального захисту здобувачів освіти; статусу педагогічних працівників, що забезпечують навчальний процес, а також організація фінансово-економічних відносин у сфері професійно-технічної освіти та міжнародної співпраці.

Закон України "Про професійно-технічну освіту", як рамковий документ, зумовлює структуру системи підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють правовідносини у сфері.

У системі підзаконних нормативних актів професійної (професійно-технічної) освіти можна виділити значний масив документів, які *визначають статус, структуру, процеси*

[89] Про професійно-технічну освіту. Закон України від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 32. Ст. 215.

створення та функціонування професійно-технічних навчальних закладів. Серед таких документів – "Положення про професійний навчально-виховний заклад України", затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 р. № 715; "Положення про навчальний та навчально-науково-виробничий комплекси", затверджене наказом Міністерства освіти України від 19 січня 1994 р. № 13; "Положення про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти", затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 20 червня 2000 р. № 225; "Тимчасове Положення про професійний ліцей", затверджене наказом Міністерством освіти і науки України від 17 жовтня 2002 р.; "Положення про порядок затвердження та погодження статутів вищих та професійно-технічних навчальних закладів у Міністерстві освіти України", затверджене наказом Міністерства освіти України від 27 жовтня 1999 р. № 370; "Про ліцензування освітніх послуг" – постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2003 р. № 1380; "Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти", затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 4 грудня 2004 р. № 847.

Наступною складовою системи підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини у сфері професійно-технічної освіти є документи, що спрямовані на *регулювання процесів управління та організації професійно-технічної освіти,* зокрема правового регулювання:

– управління певними типами професійно-технічних навчальних закладів: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 січня 2009 р. № 42-р "Питання управління окремими державними професійно-технічними навчальними закладами, підпорядкованими Міністерству освіти і науки", схвалені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2012 р. № 675-р "Методичні рекомендації щодо складення регіональних планів створення освітніх округів та модернізації мережі професійно-технічних, загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі шкіл-інтернатів", "Типове положення про регіональну раду професійної (професійно-технічної) освіти", затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1002;

– формування державного замовлення на підготовку фахівців – "Порядок формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2013 р. № 306;

– ступеневості професійної (професійно-технічної) освіти: "Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)", затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65; "Про затвердження Комплексних заходів щодо формування ступеневої професійно-технічної освіти, спеціалізації та перепрофілювання професійно-технічних навчальних закладів", постанова Кабінету Міністрів України від 2 квітня 1998 р. № 48; "Положення про ступеневу професійно-технічну освіту", затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 1999 р. № 956;

– правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти: "Про затвердження Типових правил прийому до професійно-технічних навчальних закладів України", наказ Міністерства освіти України від 28 травня 1998 р. № 191, "Про затвердження Типових правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти України", наказ Міністерства освіти і науки від 14 травня 2013 р. № 499;

– упорядкування системи документів про професійно-технічну освіту: "Про документи про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка і додатки до них": постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2015 р. № 645; "Порядок замовлення, видачі та обліку документів про професійно-технічну освіту державного зразка", затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 2 квітня 2015 р. № 387.

Систему підзаконних нормативних актів щодо *організації навчального процесу* в закладах професійно-технічної освіти складають такі документи: "Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах", затверджене наказом Міністерства освіти України від 18 травня 1998 р. № 181; "Положення про

організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах", затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006 р. № 419; "Порядок надання робочих місць для проходження учнями, слухачами закладів професійної (професійно-технічної) освіти виробничого навчання та виробничої практики", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 7 червня 1999 р. № 992; "Положення про відкрите професійно-технічне навчання на основі модульної технології", затверджене наказом Міністерства праці та соціальної політики України та Міністерства освіти і науки України від 9 квітня 2002 р. № 187/243; "Положення про навчальне господарство професійно-технічного навчального закладу сільськогосподарського профілю Міністерства освіти і науки України", затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 6 серпня 2003 р. № 527; "Про затвердження Типової базисної структури навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах»: наказ Міністерства освіти і науки України від 13 квітня 2004 р. № 295; "Про затвердження типової базисної структури навчальних планів для здійснення професійно-технічного навчання, перепідготовки або підвищення кваліфікації за робітничими професіями", наказ Міністерства освіти і науки України від 22 липня 2011 р. № 862; "Про затвердження Типової базисної структури навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах", наказ Міністерства освіти і науки України від 13 жовтня 2001 р. № 947; "Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти", постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 752; "Положення про Реєстр суб'єктів освітньої діяльності Єдиної державної електронної бази з питань освіти", затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 16 лютого 2021 р. № 204; "Положення про навчально-методичний (науково-методичний) центр (кабінет) професійно-технічної освіти", затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 27 червня 2013 р. № 856; "Типовий перелік комп'ютерного обладнання для закладів дошкільної, загальної середньої та

професійної (професійно-технічної) освіти", затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 2 листопада 2017 р. № 1440; "Порядок конкурсного відбору підручників та посібників для осіб з особливими освітніми потребами, здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти і посібників для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників", затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 17 липня 2019 р. № 1004.

Певну групу підзаконних нормативних актів складають документи, що забезпечують правове регулювання у сфері *розроблення та впровадження освітніх, професійних та кваліфікаційних стандартів*: "Державний стандарт професійно-технічної освіти", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1135; "Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 вересня 2007 р. № 1117; "Національний класифікатор професій. ДК 003:2010", затверджений та набув чинності наказом Держспоживстандарту України від 28 липня 2010 р. № 327; "Національна рамка кваліфікацій", затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 134; "Порядок розроблення та затвердження професійних стандартів", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 373; "Методика розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій", затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 15 травня 2013 р. № 511; "Положення про Реєстр кваліфікацій", затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 2021 р. № 620.

Низка підзаконних нормативних актів регулює правовідносини *суб'єктів професійної (професійно-технічної) освіти та особливий соціальний захист здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти:* "Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за професіями загальнодержавного значення",

затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 505; "Порядок забезпечення гуртожитками осіб, які здобувають освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 331; "Порядок пільгового кредитування для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти", затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2018 р. № 673; "Порядок забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1289.

Підзаконні нормативні акти системи професійної (професійно-технічної) освіти регулюють також правовідносини, що виникають у процесі *організації неформальної, дуальної та інклюзивної освіти:* "Порядок підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 340; "Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти", затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 12 грудня 2019 р. № 1551; "Порядок організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 636.

Таким чином, нормативно-правові акти у сфері професійної (професійно-технічної) освіти мають логічну ієрархічну структуру законів та підзаконних нормативно-правових актів. Нормативно-правові акти в галузі професійної (професійно-технічної) освіти розробляються для забезпечення реалізації державної політики у цій сфері. Сукупність законів та підзаконних нормативних актів сфери професійної (професійно-технічної) освіти являє собою складну динамічну систему, яка розвивається відповідно до реалій та тенденцій системи освіти, інноваційних процесів, що відбуваються в суспільстві, нових методів та технологій навчання, світових стандартів.

Конституція України

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.

Закони України

2. Про освіту. Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-XII. Голос України. 1991. 26 червня.

3. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2017. № 38–39. Ст. 380

4. Про професійно-технічну освіту. Закон України від 10 лютого 1998 р. № 103/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*.1998. № 32. Ст. 215.

5. Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю. Закон України від 4 листопада 2004 р. № 2150-IV. *Урядовий кур'єр.* 2004. 24 листопада.

6. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. Ст. 2004.

7. Про фахову передвищу освіту. Закон України від 6 червня 2019 р. № 2745-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 30. Ст. 119.

8. Про повну загальну середню освіту. Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. *Відомості Верховної Ради України.* 2020. № 31. Ст. 226.

9. Про професійний розвиток працівників. Закон України від 12 січня 2012 року № 4312-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 39. Ст. 462.

10. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності. Закон України від 22 червня 2012 р. № 5026-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2013. № 22. Ст. 216.

11. Про зайнятість населення. Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2013. № 24. Ст. 243.

12. Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів. Закон України від 20 листопада 2012 р. № 5499-VI.

Відомості Верховної Ради України. 2014. № 1. Ст. 6.

Укази Президента України

13. Основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні. Затверджено Указом Президента України від 8 травня 1996 р. № 322/96. *Урядовий кур'єр.* 1996. 16 травня.

14. Про Комісію з питань реформування професійно-технічної освіти в Україні. Указ Президента України від 21 грудня 1995 р. № 458/95-рп. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/458/95–%D1%80%D0%BF#Text

15. Основні напрями розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року. Схвалено Указом Президента України від 3 серпня 1999 р. № 958/99. *Урядовий кур'єр.* 1999. 19 серпня.

16. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. №347/2002. *Офіційний вісник України.* 2002. № 16. Ст. 860.

17. Про додаткові заходи щодо вдосконалення професійно-технічної освіти в Україні. Указ Президента України від 18 вересня 2004 р. № 1102/2004. *Урядовий кур'єр.* 2004. 29 вересня.

18. Положення про стипендії Президента України для призерів і учасників всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів. Затверджено Указом Президента України від 28 грудня 2004 р. № 1562/2004. *Президентський вісник*. 2005. № 1. 12 січня.

19. Положення про гранти Президента України для випускників професійно-технічних навчальних закладів. Затверджено Указом Президента України від 28 грудня 2004 р. № 1561/2004. *Урядовий кур'єр.* 2005. 11 січня.

20. Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні. Указ Президента України від 4 липня 2005 р. № 1013/2005. *Урядовий кур'єр*. 2005. 7 липня.

21. Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в України. Указ Президента України від 20 березня 2008 р. № 244/2008. Урядовий кур'єр. 2008. 16 квітня.

22. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. Урядовий кур'єр. 2013. 4 липня.

23. Стратегія сталого розвитку "Україна–2020". Схвалено Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. *Офіційний вісник Президента України.* 2015. № 2. Ст. 154.

24. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 рр. Затверджено Указом Президента України від 13 жовтня 2015 р. № 580 /2015. *Урядовий кур'єр.* 2015. 17 жовтня.

25. Про Фонд Президента України з підтримки освіти, науки та спорту. Указ Президента України від 6 листопада 2018 р. № 357/2018. *Урядовий кур'єр.* 2018. 8 листопада.

26. Стратегія національно-патріотичного виховання. Затверджено Указом Президента України від 18 травня 2019 р. № 286/2019. *Урядовий кур'єр.* 2019. 21 травня.

27. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. *Урядовий кур'єр.* 2019. № 188. 2 жовтня.

28. Про пріоритетні заходи щодо розвитку професійної (професійно-технічної) освіти. Указ Президента України від 30 березня 2021 р. № 130/2021. *Урядовий кур'єр.* 2021. 1 квітня.

29. Про персональний склад Ради з питань розвитку професійної (професійно-технічної) освіти. Указ Президента України від 27 травня 2021 р. № 211/2021. *Урядовий кур'єр.* 2021. 29 травня.

30. Стратегія людського розвитку. Затверджено Указом Президента України від 2 червня 2021 р. № 225/2021. *Урядовий кур'єр.* 2021. 4 червня.

Постанови Верховної Ради України

31. Про стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні. Постанова Верховної Ради України від 3 квітня 2003 р. № 699-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 30. Ст. 260.

32. Про встановлення щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти. Постанова верховної Ради України від

4 вересня 2006 р. № 131-V. *Відомості Верховної Ради України.* 2006. № 42. Ст. 406.

33. Про безпеку педагогічних працівників закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти під час пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19). Постанова Верховної Ради України від 18 вересня 2020 р. № 922-IX. *Голос України.* 2020. 26 вересня.

Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України

34. Положення про професійний навчально-виховний заклад України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 р. № 715. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715–93–%D0%BF#Text

35. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття"). Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896–93–%D0%BF/print

36. Про ліцензування, атестацію та акредитацію навчальних закладів. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 лютого 1996 р. № 200. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200–96–%D0%BF#Text

37. Основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні. Схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1996 р. № 1591. *Урядовий кур'єр.* 1996. 16 травня.

38. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту). Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65. *Офіційний вісник України.* 1998. № 3. Ст. 108.

39. Про перелік послуг з вищої, середньої, професійно-технічної та початкової освіти, операції з надання яких звільняються від оподаткування податком на додану вартість. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 січня 1998 р. № 61. *Урядовий кур'єр.* 1998. 7 лютого.

40. Про затвердження Комплексних заходів щодо формування ступеневої професійно-технічної освіти, спеціалізації та перепрофілювання професійно-технічних навчальних закладів. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 квітня 1998 р. № 481.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481–98–%D0%BF#Text

41. Про створення Міжгалузевої ради з професійно-технічної освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 квітня 1998 р. № 458. *Офіційний вісник України.* 1998. № 14. Ст. 539.

42. Про затвердження Порядку надання пільгового проїзду учням закладів професійної (професійно-технічної) освіти, студентам (курсантам невійськових) закладів фахової передвищої та вищої освіти у міському і приміському пасажирському транспорті, міжміському автомобільному пасажирському та залізничному транспорті територією України. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 1999 р. № 541. *Урядовий кур'єр.* 1999. 22 квітня.

43. Положення про ступеневу професійно-технічну освіту. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 1999 р. № 956. *Офіційний вісник України.* 1999. № 23. Ст. 1040.

44. Про затвердження Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами закладів професійної (професійно-технічної) освіти виробничого навчання та виробничої практики. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 1999 р. № 992. *Урядовий кур'єр.* 1999. 12 серпня.

45. Про затвердження зразків документів про професійно-технічну освіту. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 р. № 979. *Урядовий кур'єр.* 2001. 4 вересня.

46. Державний стандарт професійно-технічної освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1135. *Урядовий кур'єр.* 2002. 28 серпня.

47. Про ліцензування освітніх послуг. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2003 р. № 1380. Офіційний вісник України. 2003. № 36. Ст. 1946.

48. Про утворення Інституту професійно-технічної освіти. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 березня 2006 р. № 160-р. *Офіційний вісник України.* 2006. № 13. Ст. 902.

49. Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. Затверджено постановою Кабінету Міністрів Українивід 11 вересня 2007 р. № 1117. *Офіційний вісник України.* 2007. № 70. Ст. 2656.

50. Концепція державної системи професійної орієнтації населення. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 842. *Офіційний вісник України.* 2008. № 72. Ст. 2426.

51. Питання управління окремими державними професійно-технічними навчальними закладами, підпорядкованими Міністерству освіти і науки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 січня 2009 р. № 42-р. *Урядовий кур'єр.* 2009. 4 лютого.

52. Концепція Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки. Затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 1723-р. *Урядовий кур'єр.* 2010. 23 вересня.

53. Про встановлення надбавки педагогічним працівникам закладів дошкільної, позашкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), вищої освіти, інших установ і закладів незалежно від їх підпорядкування. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2011 р. № 373. *Урядовий кур'єр.* 2011. 12 квітня.

54. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з надання освітніх послуг у системі загальної середньої і професійно-технічної освіти та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною інспекцією навчальних закладів. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2011 р. № 311. *Урядовий кур'єр.* 2011. 6 квітня.

55. Державна цільова програма розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 495. *Урядовий кур'єр.* 2011. 24 травня.

56. Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 752. *Урядовий кур'єр.* 2011. 2 серпня.

57. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 134. *Офіційний вісник України.* 2012. № 101. Ст. 3700.

58. Методичні рекомендації щодо складення регіональних

планів створення освітніх округів та модернізації мережі професійно-технічних, загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі шкіл-інтернатів. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2012 р. № 675-р. *Урядовий кур'єр.* 2012. 28 вересня.

59. Порядок формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2013 р. № 306. *Офіційний вісник України.* 2013. № 33. Ст. 1167.

60. Порядок підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями. Затверджене постановою Кабінету міністрів України від 15 травня 2013 р. № 340. *Офіційний вісник України.* 2013. № 37. Ст. 1310.

61. Про документи про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка і додатки до них. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2015 р. № 645. *Урядовий кур'єр.* 2015. 2 грудня.

62. Концепція Державної цільової соціальної програми "Молодь України" на 2016–2020 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 1018-р. *Урядовий кур'єр.* 2015. 21 жовтня.

63. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187. *Офіційний вісник України.* 2016. № 7. Ст. 345.

64. Деякі питання участі України в міжнародному дослідженні якості освіти PISA-2018. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2016 р. № 72. *Урядовий кур'єр.* 2016. 12 лютого.

65. Про надання державної цільової підтримки деяким категоріям громадян для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 р. № 975. *Урядовий кур'єр.* 2016. 24 грудня.

66. Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення навчально-практичних центрів сучасної професійної (професійно-технічної) освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 925. *Урядовий кур'єр.* 2016. 16 грудня.

67. Про затвердження плану заходів щодо популяризації державних символів України, виховання поваги до них у суспільстві. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 954-р. *Урядовий кур'єр.* 2016. 29 грудня.

68. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. *Урядовий кур'єр.* 2016. 28 грудня.

69. Порядок розроблення та затвердження професійних стандартів. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 373. *Урядовий кур'єр.* 2017. 7 червня.

70. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за професіями загальнодержавного значення. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 505. *Урядовий кур'єр.* 2017. 20 липня.

71. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2017–2020 роки. Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 743. *Урядовий кур'єр*. 2017. 25 жовтня.

72. Порядок пільгового кредитування для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2018 р. № 673. *Урядовий кур'єр.* 2018. 1 серпня.

73. Порядок забезпечення гуртожитками осіб, які здобувають освіту в закладах професійної (професійно-технічної)

освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 331. *Урядовий кур'єр.* 2019. 23 квітня.

74. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419. *Урядовий кур'єр.* 2019. 26 червня.

75. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Затверджено постановою кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 636. *Урядовий кур'єр.* 2019. 25 липня.

76. Порядок забезпечення спеціальним одягом осіб, які здобувають освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 627. *Офіційний вісник України.* 2019. № 60. Ст. 2062.

77. Типове положення про регіональну раду професійної (професійно-технічної) освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1002. *Офіційний вісник України.* 2019. № 98. Ст. 3287.

78. Про розподіл обсягу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення навчально-практичних центрів сучасної професійної (професійно-технічної) освіти у 2020 році. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 1055-р. *Урядовий кур'єр.* 2020. 28 серпня.

79. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 932. *Урядовий кур'єр.* 2020. 14 жовтня.

80. Концепція Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1233-р. *Урядовий кур'єр*. 2020. 27 жовтня.

81. Порядок забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1289. *Офіційний вісник України.* 2021. № 2. Ст. 85.

82. Концепція Державної цільової соціальної програми "Молодь України" на 2021–2025 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2020 р. № 1669-р. *Урядовий кур'єр.* 2021. 12 січня.

83. Положення про Реєстр кваліфікацій. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 2021 р. № 620. *Урядовий кур'єр.* 2021. 19 червня.

84. Деякі питання фінансування оснащення закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2021 р. № 928-р. *Урядовий кур'єр.* 2021. № 159. 18 серпня.

85. Про розподіл обсягу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення навчально-практичних центрів сучасної професійної (професійно-технічної) освіти у 2021 році. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 вересня 2021 р. № 1023-р. *Урядовий кур'єр.* 2021. 8 вересня.

Накази Міністерства освіти України, Міністерства освіти і науки України

86. Положення про навчальний та навчально-науково-виробничий комплекси. Затверджено наказом Міністерства освіти України від 19 січня 1994 р. № 13. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013281–94#Text

87. Про затвердження Типових правил прийому до професійно-технічних навчальних закладів України. Наказ Міністерства освіти України № 191 від 28 травня 1998 р. *Офіційний вісник України.* 1998. № 24. Ст. 899.

88. Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах. Затверджено наказом Міністерства освіти України від 18 травня 1998 р. № 181. *Офіційний вісник України.* 1998. № 30. Ст. 1146.

89. Положення про відкрите професійно-технічне навчання на основі модульної технології. Затверджено наказом Міністерства праці та соціальної політики та Міністерства освіти і науки України від 9 квітня 2002 р. № 187/243. *Офіційний вісник України*. 2002. № 19. Ст. 971.

90. Тимчасове Положення про професійний ліцей.

Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 17 жовтня 2002 р. № 587. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України.* 2002. № 23.

91. Положення про навчальне господарство професійно-технічного навчального закладу сільськогосподарського профілю Міністерства освіти і науки України. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 6 серпня 2003 р. № 527. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527290–03#Text

92. Про затвердження Типової базисної структури навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13 квітня 2004 р. № 295. *Освіта України*. 2004. № 39.

93. Типове Положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 24 грудня 2004 р. № 847. *Офіційний вісник України.* 2004. № 3. Ст. 154.

94. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 4 грудня 2004 р. № 847. *Офіційний вісник України*. 2004. № 3. Ст. 154.

95. Положення про Всеукраїнський конкурс професійної майстерності серед майстрів виробничого навчання системи професійно-технічної освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 26 травня 2005 р. № 316. *Офіційний вісник України.* 2005. № 27. Ст. 1583.

96. Положення про конкурс на кращу організацію методичної роботи серед Навчально(Науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та м. Севастополі. Затверджено наказом Міністерства освіти України від 12 грудня 2005 р. № 712. *Офіційний вісник України.* 2005. № 52. Ст. 3390.

97. Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 травня

2006 р. № 419. *Офіційний вісник України.* 2006. № 25. Ст. 1836.

98. Про затвердження Типових правил прийому до професійно-технічних навчальних закладів України. Наказ Міністерства освіти і науки України № 191 від 6 червня 2006 р. № 441. *Офіційний вісник України.* 2006. № 27. Ст. 1983.

99. Про затвердження Типової базисної структури навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13 жовтня 2001 р. № 947. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0947290–10#Text

100. Про затвердження типової базисної структури навчальних планів для здійснення професійно-технічного навчання, перепідготовки або підвищення кваліфікації за робітничими професіями/ Наказ Міністерства освіти і науки України від 22 липня 2011 р. № 862. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0295290–04#Text

101. Положення про Всеукраїнський конкурс інноваційних технологій у сфері професійно-технічної освіти Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 26 квітня 2013 р. № 471. *Офіційний вісник України.* 2013. № 40. Ст. 1451.

102. Про затвердження Типових правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти України. Наказ Міністерства освіти і науки від 14 травня 2013 р. № 499. *Офіційний вісник України.* 2013. № 42. Ст. 1511.

103. Методика розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України 15 травня 2013 р. № 511. *Офіційний вісник України.* 2013. № 44. Ст. 1589.

104. Положення про Всеукраїнський конкурс професійної майстерності серед майстрів виробничого навчання системи професійно-технічної освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти науки України від 3 червня 2013 р. № 669. *Офіційний вісник України.* 2013. № 48. Ст. 1731.

105. Про затвердження Положення про навчально-методичний (науково-методичний) центр (кабінет) професійно-технічної освіти. Затверджено наказом

Міністерства освіти і науки України від 27 червня 2013 р. № 856. *Офіційний вісник України.* 2013. № 57. Ст. 2071.

106. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України.* 2014. № 37–38. Ст. 2004.

107. Положення про музеї при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 22 жовтня 2014 р. № 1195. *Офіційний вісник України.* 2014. № 96. Ст. 2772.

108. Порядок замовлення, видачі та обліку документів про професійно-технічну освіту державного зразка. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 2 квітня 2015 р. № 387. *Офіційний вісник України.* 2015. № 38. Ст. 1167.

109. Порядок прийому для здобуття вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти осіб, які проживають на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 24 травня 2016 р. № 560. *Урядовий кур'єр.* 2016. 24 травня.

110. Порядок прийому для здобуття вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти осіб, місцем проживання яких є тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2016 р. № 697. *Офіційний вісник України.* 2016. № 51. Ст. 1820.

111. Положення про психологічну службу у системі освіти України. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2018 р. № 509. *Офіційний вісник України.* 2018. № 63. Ст. 2185.

112. Типовий перелік комп'ютерного обладнання для закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 2 листопада 2017 р. № 1440. *Офіційний вісник України.* 2018. № 17. Ст. 584.

113. Порядок конкурсного відбору підручників та посібників

для осіб з особливими освітніми потребами, здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти і посібників для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 17 липня 2019 р. № 1004. *Офіційний вісник України.* 2019. № 61. Ст. 2145.

114. Порядок проведення конкурсу на заміщення посади керівника державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 17 липня 2019 р. № 998. *Офіційний вісник України.* 2019. № 68. Ст. 2380.

115. Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти. Затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 12 грудня 2019 р. № 1551. *Офіційний вісник України.* 2020. № 18. Ст. 719.

116. Положення про інституційну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12 грудня 2019 р. № 1552. *Офіційний вісник України.* 2020. № 17. Ст. 678.

117. Положення про Реєстр суб'єктів освітньої діяльності Єдиної державної електронної бази з питань освіти. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 16 лютого 2021 р. № 204. *Офіційний вісник України.* 2021. № 34. Ст. 2030.

118. Порядок прийому для здобуття вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти осіб, які проживають на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, тимчасово окупованій території окремих районів Донецької та Луганської областей, території населених пунктів на лінії зіткнення. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 березня 2021 р. № 271. *Офіційний вісник України.* 2021. № 34. Ст. 2031.

Накази Міністерства праці та соціальної політики України

119. Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту. Затверджено наказом Міністерства праці та

соціальної політики України від 31 грудня 1998 р. № 201/496. *Офіційний вісник України.* 1999. № 9. Ст. 357.

120. Про затвердження Порядку та строків надання дотації роботодавцю для забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем. Наказ Міністерства праці та соціальної політики від 25 лютого 2008 р. № 82. *Офіційний вісник України.* 2008. № 23. Ст. 713.

121. Методика розробки професійних стандартів. Затверджено наказом Міністерства соціальної політики України від 22 січня 2018 р. № 74. *Офіційний вісник України.* 2018. № 20. Ст. 673.

Наказ Держспоживстандарту України

122. Національний класифікатор професій. ДК 003:2010. Затверджено та надано чинності наказом Держспоживстандарту України від 28 липня 2010 р. № 327. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609–10#Text

5.2. Науково-інформаційне забезпечення професійної (професійно-технічної) освіти

Розвиток науки – найважливіший чинник оновлення і розвитку будь-якої галузі. Наукові знання в галузі професійної (професійно-технічної) освіти застосовуються для вироблення та підтримки сталого розвитку не лише цієї системи, а й всієї освіти шляхом проведення наукових оцінок дійсних умов та перспективи розвитку підготовки кваліфікованих робітників на майбутнє. Такі оцінки, що ґрунтуються на існуючих і нових підходах, можуть активно застосовуватися в процесах прийняття рішень, а також в інтерактивних процесах розвитку професійної освіти. Система наукового знання, організована у форми наукових видань (монографій, авторефератів дисертацій, наукових періодичних видань, збірників конференцій, препринтів та інші) стає не тільки підґрунтям нового знання, а й вирішальним інструментом освітньої практики, навчання.

Система наукових інформаційних ресурсів, сформованих у результаті проведення різнопредметних наукових досліджень у галузі професійної (професійно-технічної освіти), є потужнім

інтелектуальним потенціалом сталого розвитку освіти і суспільства.

Проблематика наукових досліджень і результати, які активно застосовуються в практичній науковій та освітній діяльності, спрямовуються на вирішення складних завдань розвитку, трансформації, осмислення місця і ролі системи професійної (професійно-технічної) освіти в сучасному суспільстві:

- *Аналіз, моделювання, прогнозування та наукове обґрунтування стану та розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти* (Анісімов М. В Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників» (2012); Бріцина Ю. В. "Економіко-організаційні напрями розвитку галузі середньої професійно-технічної освіти України" (2017); Солдатова І. В. "Розвиток професійно-технічної освіти в контексті кадрового забезпечення економіки регіону" (2009); Кухарчук П. М. "Державно-громадське управління системою професійно-технічної освіти в Україні (регіональний аспект)" (2009); Бахтін М. І. "Філософія підготовки робітничих кадрів засобами освіти в умовах становлення ринкових відносин" (2009); Коробко Л. І. "Державне регулювання системи професійно-технічної освіти в Україні" (2008); Грішнова О. А. "Професійно-технічна освіта в умовах формування національного ринку праці" (1994) та інші);
- *Наукове обґрунтування концепту управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти* (Сергеєва Л. М. "Теоретико-методичні основи управління розвитком професійно-технічного навчального закладу" (2013); Рожнова Т. Є. "Управління професійно-технічним навчальним закладом на засадах інноваційних технологій" (2012); Одайський С. І. "Управління навчально-виробничим процесом професійно-технічного навчального закладу при впровадженні державних стандартів підготовки робітників" (2012); Русанов Г. Г. "Формування готовності педагогів професійно-технічних навчальних закладів до роботи в умовах децентралізації управління професійним навчанням" (2011);

Капченко Л. М. "Моделювання організаційно-педагогічної діяльності в системі управління професійно-технічними навчальними закладами" (2010); Медведь В. В. "Розвиток управлінської культури в професійно-технічному навчальному закладі" (2007); Капченко Л. М. "Моделювання організаційно-педагогічної діяльності в системі управління професійно-технічними навчальними закладами" (2002); Мельниченко В. В. "Організаційно-педагогічні умови управління професійно-технічним училищем сільськогосподарського профілю" (2001) та інші);

- *Особливості підготовки кваліфікованих робітників різних профілів* (Мелько М. В. "Розвиток творчого потенціалу майбутніх кухарів-кондитерів у процесі професійної підготовки" (2021); Герлянд Т. М. "Теоретичні і методичні основи загальноосвітньої підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю" (2021); Алєксєєва С. В. "Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх дизайнерів у коледжах художнього профілю до розвитку професійної кар'єри" (2020); Герганов Л. Д. "Теоретичні і методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві" (2016); Марцева Л. А. "Теоретичні та методологічні основи професійної підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю" (2015); Вайнтрауб М. А. "Теоретико-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників з металообробки в професійно-технічних навчальних закладах" (2014); Павлов Ю. О. "Теорія і практика формування основ професійної компетентності майбутніх фахівців ресторанного сервісу у професійно-технічних навчальних закладах" (2013); Радкевич В. О. "Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю" (2010); Ткачова Н. А. "Педагогічні основи формування правосвідомості учнів у закладах професійно-технічної освіти" (2002); Кононенко А. Г. "Формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у професійно-технічних навчальних закладах" (2018); Адабащев Б. "Модернізація змісту професійної підготовки робітників у профтехучилищах будівельного профілю" (2007); Літвінчук С. Б. "Професійна

підготовка майбутніх техніків-механіків у процесі вивчення загальнотехнічних дисциплін в аграрних навчальних закладах І–ІІ рівнів акредитації" (2005); Куклін О. В. "Організаційно-педагогічні умови професійного навчання фахівців комерційного профілю" (2001) та інші);

• *Психологічні, психолого-педагогічні аспекти підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти* (Кривильова О. А. "Проектування психолого-педагогічної підготовки майбутніх викладачів професійно-технічних навчальних закладів" (2018); Попович Е. М. "Психологічні умови морального розвитку учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2018); Радзімовська О. В. "Психологічні чинники розвитку професійної ідентичності учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2017); Нагаєвська І. О. "Психологічні умови розвитку асертивної поведінки в учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2017); Андросович К. А. "Психологічні чинники соціальної адаптації першокурсників в умовах освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу" (2015); Торба Н. Г. "Психологічні чинники профілактики конфліктів у педагогічному процесі професійно-технічних навчальних закладів" (2014); Радченко О. Б. "Причини виникнення та психологічні умови подолання організаційних конфліктів у професійно-технічних навчальних закладах" (2014); Герасіна С. В. "Психологічні умови формування готовності до трудової діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2009); Матійків І. М. "Психологічні умови формування професійної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування" (2008); Поліщук С. П. "Психологічні умови розвитку соціальної зрілості учнів вищого професійного училища" (2007); Лящ О. П. "Психологічна профілактика агресивних проявів в учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2006); Добренко І. А. "Психологічні основи розвитку здатності до підприємництва у випускників професійно-технічних навчальних закладів" (2006); Анненков В. П. "Психолого-педагогічні особливості формування ціннісних орієнтацій учнівської молоді в умовах промислово-економічного коледжу"

(1997) та інші);

- *Наукове осмислення світового досвіду розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, зарубіжні освітні системи підготовки кваліфікованих працівників* (Когут С. Я. "Становлення та розвиток педагогіки праці у Республіці Польща (друга половина XX–початок XXI століття)" (2020); Леу С. О. "Особливості стандартизації в системі професійної освіти і навчання Великої Британії" (2019); "Підготовка фахівців харчової і переробної промисловості в професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина XX–початок XXI століття)" (2018); Каплун А. В. "Розвиток систем підготовки кваліфікованих робітників у Болгарії і Польщі (кінець XIX–XX ст.)" (2011); Кєдровіч Г. "Теорія і практика застосування комп'ютерних технологій у загальноосвітніх і професійних навчальних закладах Польщі" (2001); Абашкіна Н. В. Розвиток професійної освіти в Німеччині (кінець XIX–XX ст.) (1999); Шльосек Ф. Дидактика професійно-технічної освіти (на матеріалах профтехосвіти Польщі) (1997); Вєтров О. М. "Розвиток професійно-технічної освіти у коледжах Сполучених Штатів Америки (кінець XX–початок XXI століття)" (2017); Кузів М. З. "Професійна орієнтація учнівської молоді в Німеччині й Україні в умовах ринку праці (порівняльний аналіз)" (2010); Громов Є. В. "Сучасні тенденції розвитку професійної технічної освіти у Польщі" (2010); Пазюра Н. В. "Особливості розвитку професійно-технічної освіти в Китаї (остання чверть XX століття)" (2008); Собчак Н. М. "Зміст і форми професійної підготовки соціальних працівників у системі неперервної освіти США" (2004); Мушиньскі А. "Організаційно-педагогічні умови професійного навчання у центрах неперервної освіти Польщі" (2004); Турчин А. І. "Підготовка вчителів для закладів професійної освіти у Німеччині" (2003); Каплун А. В. "Розвиток сільськогосподарської професійної школи у Польщі" (1998); Десятов Т. М. "Система професійно-технічної освіти в Туреччині" (1998); Падун Н. О. "Зміст та форми організації навчально-виховного процесу в професійно-технічних навчальних закладах України (1929–1940 рр.)" (1993);
- *Розвиток окремих компетентностей керівників та*

викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (Бородієнко О. В. "Система розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку" (2018); Петренко Л. М. "Теорія і методика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів" (2014); Купрієвич В. О. "Педагогічні умови професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів в процесі підвищення кваліфікації" (2018); Єрмакова З. І. "Розвиток комунікативної компетентності викладачів професійно-технічних навчальних закладів у післядипломній освіті" (2015); Гуменний О. Д. "Розвиток інформаційної культури керівників професійно-технічних навчальних закладів у міжкурсовий період" (2014); Чернова Т. Ю. "Розвиток професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі" (2012); Самойленко Н. Ю. "Розвиток методичної компетентності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів" (2012); Бирка М. Ф. "Розвиток професійної компетентності викладача інформаційних технологій професійно-технічного навчального закладу" (2010); Ягупова О. В. "Особливості розвитку практичного мислення майстрів виробничого навчання" (2009); Катюк Я. Л. "Розвиток професійної самосвідомості керівників професійно-технічних навчальних закладів у процесі підвищення кваліфікації" (2009); Кривошеєва О. І. "Формування професійної етики майстрів виробничого навчання в професійно-технічних навчальних закладах" (2007) та інші);

- *Теоретичні та методичні основи підготовки педагогів професійного навчання* (Васильєв І. Б. "Теоретичні та методичні основи підготовки педагогів професійного навчання" (2016); Туряниця З. В. "Формування у майбутніх майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів аграрного профілю готовності до професійного самовдосконалення" (2017); Внукова О. М. "Розвиток політичної культури майбутніх педагогів професійно-технічних навчальних

закладів" (2004) та інші);

- *Розвиток педагогічної майстерності викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти* (Ковальчук В. І. "Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів у післядипломній освіті" (2014); Оверко Н. Я. "Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації" (2016) та інші);
- *Організація післядипломної освіти керівників та викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, підвищення їх кваліфікації* (Олійник В. В. "Теоретико-методологічні засади управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти" (2004); Самойленко О. О. "Організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання" (2015); Торба Ю. І. "Педагогічна підготовка викладачів спеціальних дисциплін та майстрів виробничого навчання ПТНЗ у системі післядипломної освіти" (2014); Юртаєва О. О. "Розвиток професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання будівельного профілю в системі післядипломної педагогічної освіти" (2011); Катюк Я. Л. "Розвиток професійної самосвідомості керівників професійно-технічних навчальних закладів у процесі підвищення кваліфікації" (2010); Шевчук Л. І. "Розвиток професійної компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів профтехосвіти у системі післядипломної освіти" (2002) та інші);
- *Розробка питань здоров'я і фізичної культури учнів закладів професійної* (професійно-технічної) освіти (Єжова О. О. "Теоретичні і методичні засади формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2013); Миргородська Г. М. "Формування культури здоров'я у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю в процесі професійної підготовки" (2016); Духовний Л. Ф. "Формування культури здоров'я в майбутніх електрозварювальників у процесі

професійної підготовки" (2015); Межибецька І. В. "Гігієнічні основи збереження здоров'я учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери послуг" (2014); Козерук Ю. В. "Формування рухових навичок учениць професійно-технічних навчальних закладів засобами фізичних вправ" (2012); Каспрік Н. М. "Психологічні засоби профілактики наркотичної залежності учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2012); Римик Р. В. "Професійно-прикладна фізична підготовка учнів професійно-технічних училищ за профілем радіотехніка" (2006, 2005) та інші);

- *Правова культура педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, формування правової компетентності майбутніх кваліфікованих робітників* (Радкевич О. П. "Теоретичні і методичні основи розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти" (2020); Розіна Н. В. "Формування соціально-правової компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах" (2016); Василина С. І. "Психолого-педагогічні умови правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2016);
- *Наукове обґрунтування процесів підготовки конкурентоспроможних на ринку праці майбутніх кваліфікованих робітників, їхня професійна мобільність* (дисертаційні дослідження: Сушенцева Л. Л. "Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах» (2021); Шепеленко С. М. "Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення" (2016); Кушнірук М. В. "Формування культури професійної діяльності учнів у навчально-виробничому процесі професійно-технічних навчальних закладів технічного профілю" (2016); Романенко Л. В. "Формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю" (2015); Вдовенко І. С. "Теоретичні і методичні засади формування конкурентоспроможності в процесі підготовки висококваліфікованих робітників у

професійно-технічних навчальних закладах" (2013); Кравцов С. О. "Соціальна адаптація випускників професійно-технічних навчальних закладів до ринку праці" (2011); Давидович В. О. "Професійна адаптація випускників профтехучилищ на виробництві" (2003) та інші);

- *Дослідження і практичні рекомендації щодо впровадження процесів інформатизації навчально-виховного процесу у професійно-технічних навчальних закладах* (Литвин А. В. "Теоретичні та методичні засади інформатизації навчально-виховного процесу у професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю" (2021); Чумаченко Д. В. "Методика навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій" (2019); Мацейко О. В. "Педагогічні умови використання електронних навчально-методичних комплексів у професійній підготовці кваліфікованих робітників" (2015); Кобися А. П. "Розвиток пізнавальних інтересів учнів професійно-технічних навчальних закладів засобами телекомунікацій" (2013); Кобися В. М. "Підготовка електромеханіків засобами проектування комп'ютерно орієнтованих технологій навчання в професійно-технічних навчальних закладах" (2012); Волкова Т. В. "Інтеграція педагогічної та комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутнього викладача спеціальних дисциплін професійно-технічного навчального закладу" (2007); Кадемія М. Ю. "Формування професійних знань учнів профтехучилищ засобами мережних комунікацій" (2004) та інші);
- *Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до застосування в практичній діяльності інформаційно-комунікаційних технологій* (Потапчук О. І. "Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій" (2016); Крамаренко Т. В. "Формування культури професійного діалогу майбутніх фахівців з товарознавства та комерційної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій" (2013); Брик Р. С. "Формування професійної компетентності майбутніх працівників сфери туризму в

професійно-технічних навчальних закладах засобами інформаційних технологій" (2011) та інші);

- *Методика навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти* (Сікорський П. І. "Теорія і методика диференційованого навчання в середніх загальноосвітніх і професійних навчальних закладах" (2002) та інші);
- *Історія розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні* (Лікарчук І. Л. "Управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні: педагогічний аспект (1888–1998 роки)" (1998); Король В. М. "Навчальні заклади системи трудових резервів у період відбудови економіки України (1943–1950 рр.)" (2017); Зельман Л. Н. "Підготовка кваліфікованих робітників сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах України (1969 р.– початок XXI століття)" (2017); Гончар М. В. "Розвиток нижчої професійної освіти на Півдні України у II половині XIX–початку XX століття" (2016); Коваль В. В. "Розвиток фізичного виховання учнів навчальних закладів професійно-технічної освіти України (1950–1990 рр.)" (2015); Івченко Т. В. "Розвиток професійно-технічної освіти в Україні (40–50-ті рр. XX століття)" (2015); Данилова О. І. "Розвиток професійно-технічної освіти на Півдні України (1958–1998 рр.)" (2015); Дацків І. Є. "Становлення і розвиток професійної освіти в Закарпатті (1919–1939 рр.)" (2015); Бишовець І. О. "Виклики часу і реформування професійно-технічної освіти Радянської України 1943–1959 рр." (2015); Черкашина О. О. "Розвиток навчально-методичної роботи у навчальних закладах професійно-технічної освіти в Україні (друга половина XX ст.)" (2014, 2012); Гавриляк І. С. "Розвиток ідей фундаменталізації змісту професійної освіти: аксіологічний підхід (кінець XX–початок XXI століття)" (2014); Смоляна Н. В. "Поєднання професійного навчання з виробничою працею в закладах професійно-технічної освіти України (1959–1991 рр.)" (2012); Харламов М. І. "Розвиток професійно-технічної освіти в УСРР у 1921–1929 рр." (2011); Ситняківська С. М. "Реміснича освіта в Україні (друга половина XIX–початок XX століття)" (2009); Попова Т. І. "Педагогічні умови організації виробничої практики у професійно-технічних

училищах швейного профілю в Україні (друга половина XX століття)" (2007); Іванцова Н. І. "Розвиток професійної робітничої освіти без відриву від виробництва у 1921–1930 рр. в Україні" (2007); Рябовол Л. Т. "Розвиток земської освіти в Херсонській губернії (друга половина XIX–початок XX століття)" (2002); Михайловська Н. В. "Науково-методичне забезпечення діяльності професійно-технічних навчальних закладів України (1921–1929 рр.)" (1997) та інші);

- *Формування необхідних компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників для їх ефективного функціонування в професійному середовищі* (Давискиба В. О. "Формування професійної компетентності майбутніх техніків-електромеханіків у коледжах транспортної інфраструктури" (2019); Мельник О. Ф. "Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів виробництва харчової продукції в процесі вивчення природничих дисциплін" (2018); Масліч С. В. "Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах" (2018); Дрозіч І. А. "Формування фахової компетентності майбутніх кухарів у професійно-технічних навчальних закладах" (2018); Бондаренко Є. В. "Формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх спеціалістів судноводіння у процесі фахової підготовки" (2018); Паржницький О. В. "Формування професійної компетентності майбутніх токарів у фахово орієнтованому освітньому середовищі" (2017); Москов В. А. "Формування економічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю" (2017); Глущенко О. В. "Формування енергоефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівного профілю" (2017); Олло В. П. "Формування професійної компетентності слухачів навчальних закладів системи професійно-технічної освіти Державної пенітенціарної служби" (2016); Пятничук Т. В. "Формування професійної компетентності майбутніх опоряджувальників будівельних у професійно-технічних навчальних закладах" (2015); Загіка О. О. "Формування професійної компетентності майбутніх агентів з постачання в професійно-технічних навчальних закладах" (2015); Сулима Т. С. "Формування

професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю" (2014); Мося І. А. "Формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі загальноосвітньої підготовки" (2014); Мартенчук М. Д. "Формування професійно-творчої компетентності майбутніх фахівців ювелірної справи" (2014); Кравець С. Г. "Формування ключових компетентностей майбутніх фахівців ресторанного сервісу у вищих професійних училищах" (2014); Дубініна О. В. "Формування професійної компетентності майбутніх автослюсарів у центрах професійно-технічної освіти" (2013); Костюк Д. А. "Формування фахової компетентності майбутніх техніків-електриків сільського господарства у процесі вивчення спеціальних дисциплін" (2012); Полуда В. В. "Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з готельного господарства у процесі фахової підготовки»" (2010); Вінник Н. Д. "Розвиток особистісно-професійних якостей учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі підготовки до діяльності в сфері послуг" (2009); Сергеєва Л. М. "Формування управлінських навичок в учнів вищих професійних училищ невиробничої сфери" (2000) та інші);

- *Методика навчання окремих фахових дисциплін та напрямів в закладах професійної (професійно-технічної) освіти* (Черненко Я. І. "Формування геометричних умінь учнів професійно-технічних навчальних закладів" (2018); Ткаченко М. В. "Формування підприємницької айбутніх фахівців ресторанного господарства у професійно-технічних навчальних закладах" (2018); Лунгол О. М. "Методика навчання електродинаміки учнів вищих професійно-технічних навчальних закладів" (2015); Блажко А. В. "Методика професійно орієнтованого навчання хімії учнів професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю" (2015); Гириловська І. В. "Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів умінь розв'язувати стереометричні задачі на побудову" (2013); Якимович О. Н. "Формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування" (2011); Дорошенко Н. І. "Формування системи графічних понять у майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі" (2011);

Костюченко М. П. “Проектування інтегрованого змісту технічних дисциплін модульного навчання у професійно-технічних навчальних закладах” (2009); Мазурок В. Г. “Формування системи понять еколого-економічного змісту в процесі професійної підготовки студентів технічного коледжу” (2007); Мельник М. В. “Формування професійних знань учнів професійних училищ у процесі позаурочної роботи з природничо-математичних дисциплін” (2005); Тархан Л. З. “Макетно-графічне моделювання як засіб вивчення технології швейних виробів майбутніми інженерами-педагогами” (2002); Собко Р. М. “Дидактичні особливості інтегративного навчання комп'ютерних технологій у професійній підготовці електриків” (2002); Магура Н. Л. “Формування екологічних знань учнів професійно-технічних закладів освіти у процесі вивчення біології” (2002, 2001); Волянська О. Є. “Вивчення алгебри і початків аналізу в професійно- технічних училищах в умовах впровадження освітнього стандарту” (1999) та інші);

- *Питання виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів* (Барбінова А. В. “Виховання сімейних цінностей учнів у навчально-виховному процесі професійно-технічних навчальних закладів” (2017); Стех Є. О. “Патріотичне виховання учнівської молоді в професійно-технічних навчальних закладах” (2014); Коваленко С. О. “Підготовка майбутніх інженерів-педагогів до формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів ціннісного ставлення до праці” (2014); Погребняк С. В. “Формування у майбутніх інженерів-педагогів готовності до правовиховної роботи у професійно-технічних навчальних закладах” (2013); Сахневич І. Д. “Формування громадянського самовизначення учнів професійно-технічних навчальних закладів у позанавчальній діяльності” (2010); Зябрева С. Е. “Виховання громадянськості студентів професійно-технічних коледжів у позанавчальній діяльності” (2010); Сурмяк Ю. Р. “Взаємодія вищих професійних училищ та органів внутрішніх справ у правовому вихованні учнів” (2009); Петрович В. С. “Організація позаурочної виховної діяльності учнів вищих професійних училищ” (1997); Бабенко Л. В. “Педагогічні умови формування почуття

милосердя в учнів профтехучилищ" (1993); Нікітчина С. О. "Моральне виховання учнів ПТУ на народних трудових традиціях" (1992) та інші);

- *Розвиток інклюзивної складової в системі професійної (професійно-технічної) освіти* (Косовець О. П. "Методика навчання інформатики учнів професійно-технічних навчальних закладів в умовах інклюзії" (2016) та інші);
- *Проблеми профорієнтаційної роботи в професійно-технічних навчальних закладах* (Туташинський В. І. "Організаційно-педагогічні умови професійної орієнтації учнів у процесі профільного навчання з технологій" (2012); Ковтуненко Н. О. "Формування у старшокласників готовності до вибору інженерно-технічних професій" (2007) та інші);
- *Організація навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти* (Джантіміров А. Ю. "Багаторівнева підготовка інженерно-педагогічних кадрів для професійно-технічних навчальних закладів" (2007); Паржницький В. В. "Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників машинобудівного профілю у професійному ліцеї" (2006); Михнюк І. М. "Організація модульного курсового професійно-технічного навчання і підвищення кваліфікації робітників будівельного профілю" (2006); Пальчук М. І. "Педагогічні умови організації виробничої практики учнів вищого професійного училища кулінарного профілю" (2005); Мамрич С. М. "Ступенева підготовка фахівців у навчально-науково-виробничих комплексах (на прикладі радіотехнічних спеціальностей)" (2001); Старовойт Л. Я. "Особливості організації багатоступеневого навчання у вищому професійному училищі" (2000); Бугерко А. А. "Організація навчально-виробничого процесу у вищому професійному училищі-агрофірмі" (1999) та інші);
- *Взаємодія закладів професійної* (професійно-технічної) освіти з роботодавцями (дисертаційне дослідженння Гейко І. В. "Взаємодія професійно-технічних навчальних закладів і підприємств-замовників у підготовці робітничих кадрів в умовах ринку" (2005) та інші);

Період 1991–2021 рр. для науково-інформаційного забезпечення професійної (професійно-технічної) освіти

характеризується активізацією низки узагальнюючих досліджень з найактуальніших для її розвитку питань. Такі видання були підготовлені в системі Національної академії педагогічних наук колективами вчених, зокрема вийшли друком такі колективні монографії як "Взаємодія суб'єктів управління професійно-технічною освітою: теорія і практика" (2012), "Вплив трансформації ринкової економіки на управління розвитком професійно-технічної освіти" (2014), "Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика" (2002), "Децентралізація управління професійно-технічною освітою" (2012), "Інноваційні методики навчання у професійно-технічній освіті" (2006), "Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті" (2016), "Напрями реформування системи професійно-технічної освіти в умовах європейської інтеграції (досвід, аналіз, прогнози)" (2012), "Науково-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах євроінтеграції" (2012), "Педагогічні технології у неперервній професійній освіті" (2001), "Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз" (2000), "Проектування процесу професійного навчання у закладах профтехосвіти" (2010), "Теоретико-методичні засади викладання предметів гуманітарного циклу в професійно-технічних навчальних закладах" (2003), "Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ: теорія і практика" (2014) та інші.

Актуальним джерелом наукової інформації завжди залишалися наукові журнали і збірники. Система наукових періодичних видань, що висвітлюють результати наукових досліджень в галузі професійної (професійно-технічної) освіти, сформована виданнями, які виходять в провідних наукових установах та навчальних закладах України. Характерною рисою таких видань є розгалужена географія (практично всі регіональні навчальні заклади випускають наукові журнали і збірники, які висвітлюють питання професійно-технічної освіти), активна періодичність, тематична спрямованість (орієнтація на актуальні проблеми зазначеної системи освіти).

У перспективах розвитку науково-інформаційного забезпечення системи професійної (професійно-технічної)

освіти – подальше забезпечення загальнодоступності наукових джерел з використанням цифрових технологій. Такий напрям забезпечить введення у вітчизняний та світовий науковий обіг нових наукових знань, позиціонуватиме розвиток наукових ідей українських вчених.

5.2.1. Автореферати дисертацій (1991–2021 р.р.)

Автореферати докторських дисертацій

1. Абашкіна Н. В. Розвиток професійної освіти в Німеччині (кінець XIX–XX ст.): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ,1999. 46 с.
2. Алєксєєва С. В. Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх дизайнерів у коледжах художнього профілю до розвитку професійної кар'єри: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2020. 38 с.
3. Андрощук І. П. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04, 13.00.07. Вінниця, 2019. 40 с.
4. Анісімов М. В. Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 40 с.
5. Барбіна Є. С. Формування педагогічної майстерності в системі безперервної педагогічної освіти: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. ІПППО АПН України. Київ, 1998. 41 с.
6. Бідюк Н. М. Теорія і практика професійного навчання безробітних у США: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2009. 42 с.
7. Бородієнко О. В. Система розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04, 13.00.01. Київ, 2018. 40 с.
8. Вайнтрауб М. А. Теоретико-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників з

металообробки в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 38 с.

9. Васильев И. Б. Теоретические и методические основы подготовки педагогов профессионального обучения: автореф. дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Харьков, 2016. 40 с.

10. Вдовенко І. С. Теоретичні і методичні засади формування конкурентоспроможності в процесі підготовки висококваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2013. 40 с.

11. Вільш І. Структура, зміст і функції сталих індивідуальних якостей учня у процесі допрофесійного навчання і виховання: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 1996. 40 с.

12. Герганов Л. Д. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 37 с.

13. Герлянд Т. М. Теоретичні і методичні основи загальноосвітньої підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2021. 41 с.

14. Гребенюк Г. Е. Теоретические и методические основы непрерывного профессионального образования строительно-архитектурного профиля: автореф. дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Киев, 1997. 39 с.

15. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 1999. 33 с.

16. Дубасенюк О. А. Теоретичні і методичні основи виховної діяльності педагога: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 1996. 40 с.

17. Єжова О. О. Теоретичні і методичні засади формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.07. Київ, 2013. 38 с.

18. Каплун А. В. Розвиток систем підготовки кваліфікованих робітників у Болгарії і Польщі (кінець XIX–XX ст.): автореф. дис.

... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 42 с.

19. Кєдровіч Г. Теорія і практика застосування комп'ютерних технологій у загальноосвітніх і професійних навчальних закладах Польщі: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 46 с.

20. Ковальчук В. І. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів у післядипломній освіті: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2014. 40 с.

21. Когут С. Я. Становлення та розвиток педагогіки праці у Республіці Польща (друга половина XX–початок XXI століття): автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2020. 40 с.

22. Козловська І. М. Теоретичні та методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 41 с.

23. Короткова Л. І. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг в умовах освітньо-виробничого кластера регіону: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2021. 39 с.

24. Кривильова О. А. Проектування психолого-педагогічної підготовки майбутніх викладачів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2018. 37 с.

25. Кулалаєва Н. В. Теоретичні і методичні основи формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2020. 46 с.

26. Левочко М. Т. Наступність у професійній підготовці майбутніх фахівців економічної галузі в системі "коледж–університет": автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 40 с.

27. Литвин А. В. Теоретичні та методичні засади інформатизації навчально-виховного процесу у професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2012. 40 с.

28. Лігоцький А. О. Система різнорівневої підготовки

фахівців в Україні (теоретико-методологічний аспект): автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 1998. 38 с.

29. Лікарчук І. Л. Управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні: педагогічний аспект (1888–1998 роки): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 1998. 38 с.

30. Лозовецька В. Т. Теоретико-методологічні основи професійного навчання молодшого спеціаліста сільськогосподарського профілю: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 34 с.

31. Лук'янова Л. Б. Теорія і практика екологічної освіти у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 40 с.

32. Марцева Л. А. Теоретичні та методологічні основи професійної підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю: авреф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Львів, 2015. 38 с.

33. Михнюк М. І. Теоретичні і методичні основи розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін будівельного профілю: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 36 с.

34. Олійник В. В. Теоретико-методологічні засади управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Київ, 2004. 46 с.

35. Олійник М. П. Наукові основи наступності в системі безперервної професійної (сільськогосподарської) освіти: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.01. Київ, 1993. 40 с.

36. Павлов Ю. О. Теорія і практика формування основ професійної компетентності майбутніх фахівців ресторанного сервісу у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2013. 40 с.

37. Петренко Л. М. Теорія і методика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 36 с.

38. Піндера М. Теоретичні та методичні засади підготовки і підвищення кваліфікації спеціалістів середньої ланки для металургійної

промисловості: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 1997. 61 с.

39. Притула Л. Г. Методика самостійної учбово-пізнавальної діяльності в процесі професійного навчання учнів профтехучилищ сільськогосподарського профілю: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Санкт-Петербург, 1992. 20 с.

40. Прокопенко І. Ф. Теоретичні та методичні основи економічної освіти в загальноосвітніх і професійних навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04, 13.00.01. Київ, 1996. 67 с. (у формі наук. доповіді).

41. Радкевич В. О. Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 44 с.

42. Радкевич О. П. Теоретичні і методичні основи розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Глухів, 2020. 40 с.

43. Руденко Л. А. Теоретичні та методичні засади формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2016. 40 с.

44. Сергеєва Л. М. Теоретико-методичні основи управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.06. Київ, 2013. 40 с.

45. Сікорський П. І. Теорія і методика диференційованого навчання в середніх загальноосвітніх і професійних навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 39 с.

46. Ткачова Н. А. Педагогічні основи формування правосвідомості учнів у закладах професійно-технічної освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 42 с.

47. Сушенцева Л. Л. Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 44 с.

48. Федоришин Б. О. Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04.

Київ, 1996. 38 с.

49. Чарнецькі К. Психологія професійного розвитку особистості: автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.07. Київ, 1998. 39 с.

50. Шльосек Ф. Дидактика професійно-технічної освіти (на матеріалах профтехосвіти Польщі): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 1997. 62 с.

51. Щербак О. І. Теоретичні і методичні засади професійно-педагогічної освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 43 с.

Автореферати кандидатських дисертацій

1. Авраменко О. О. Підготовка кваліфікованих робітників ювелірного профілю на підприємствах і в професійно-технічних навчальних закладах України: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 22 с.

2. Агапова М. Б. Формування професійних інтересів учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2008. 20 с.

3. Агєєва О. О. Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах залізничного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Полтава, 2021. 20 с.

4. Адабашев Б. Модернизация профессиональной подготовки рабочих в профтехучилищах строительного профиля: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Киев, 2006. 20 с.

5. Адамів Г. С. Формування у студентів педагогічного училища пізнавальної самостійності (на матеріалі вивчення психолого-педагогічних дисциплін): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 21 с.

6. Алєксєєва С. В. Організація дослідницької діяльності учнів з дизайну у професійних навчальних закладах художнього профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 20 с.

7. Андросович К. А. Психологічні чинники соціальної адаптації першокурсників в умовах освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу: автореф. дис. ...

канд. психол. наук: 19.00.05. Сєвєродонецьк, 2015. 19 с.

8. Андрощук І. В. Формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін професійних навчальних закладів швейного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2008. 21 с.

9. Аніщенко О. В. Розвиток професійної освіти жінок в Україні (друга половина XIX–початок XX століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2000. 20 с.

10. Анненков В. П. Психолого-педагогічні особливості формування ціннісних орієнтацій учнівської молоді в умовах промислово-економічного коледжу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05; 13.00.01. Київ, 1996. 19 с.

11. Бабенко Л. В. Педагогічні умови формування почуття милосердя в учнів профтехучилищ: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1993. 20 с.

12. Бабій І. В. Педагогічні умови розвитку професійного мовлення учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2015. 20 с.

13. Бадюк Ю. В. Формування фахових знань майбутніх молодших спеціалістів будівельного профілю засобами ділових ігор: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Чернігів, 2009. 20 с.

14. Барбінов В. В. Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі до професійної діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2019. 20 с.

15. Барбінова А. В. Виховання сімейних цінностей учнів у навчально-виховному процесі професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Умань, 2017. 19 с.

16. Батченко Л. В. Формування інноваційного менеджменту в системі професійної освіти в умовах перехідної економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.02. Донецьк, 1998. 20 с.

17. Бахтін М. І. Філософія підготовки робітничих кадрів засобами освіти в умовах становлення ринкових відносин: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.10. Київ, 2009. 21 с.

18. Бегеза Л. Є. Соціально-психологічні чинники адаптації практичних психологів до діяльності у професійно-технічних навчальних

закладах: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 2014. 21 с.

19. Бивалькевич Л. М. Підготовка майбутніх інженерів-педагогів до розвитку технічної творчості учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Чернігів, 2015. 20 с.

20. Бирка М. Ф. Розвиток професійної компетентності викладача інформаційних технологій професійно-технічного навчального закладу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 19 с.

21. Бишовець І. О. Виклики часу і реформування професійно-технічної освіти Радянської України 1943–1959 рр.: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Переяслав-Хмельницький, 2015. 23 с.

22. Блажко А. В. Методика професійно орієнтованого навчання хімії учнів професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2015. 19 с.

23. Богдадюк М. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців народних художніх промислів у професійно-технічних навчальних закладах Західної України (друга половина XX–початок XXI століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2020. 20 с.

24. Богоніс О. М. Формування економічної компетентності майбутніх молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу у професійному коледжі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 20 с.

25. Божко Н. В. Методика виробничого навчання майбутніх кравців у ПТНЗ засобами інтегрованих мікромодулів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Харків, 2010. 20 с.

26. Бойчук В. М. Зміст і технологія навчання різьбленню деревини учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2008. 22 с.

27. Бондаренко Є. В. Формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх спеціалістів судноводіння у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2018. 20 с.

28. Брик Р. С. Формування професійної компетентності майбутніх працівників сфери туризму в професійно-технічних

навчальних закладах засобами інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 20 с.

29. Бріцина Ю. В. Економіко-організаційні напрями розвитку галузі середньої професійно-технічної освіти України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Запоріжжя, 2017. 20 с.

30. Бугерко А. А. Організація навчально-виробничого процесу у вищому професійному училищі-агрофірмі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1999. 23 с.

31. Булейко О. І. Інтеграція професійних знань майбутніх будівельників засобами інформаційних технологій у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2009. 20 с.

32. Бутівщенко С. В. Зміст і форми управління середніми професійними навчальними закладами України в 1917–1941 роках: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1997. 19 с.

33. Василина С. І. Психолого-педагогічні умови правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2016. 20 с.

34. Василів В. І. Система дидактичних пізнавальних завдань для організації самостійної роботи учнів на уроках загальнотехнічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1994. 19 с.

35. Васильєв І. В. Соціально-педагогічні умови організації і діяльності вищих професійних училищ: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1995. 18 с.

36. Василькова О. И. Динамика неформального лидерства в учебной группе ПТУ: автореф. дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2004. 21 с.

37. Васіна Л. С. Дидактичні умови інтеграції знань з математики та спеціальних дисциплін у підготовці майбутніх радіотехніків: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 21 с.

38. Величко Н. О. Систематизація екологічних знань учнів професійно-технічних училищ автотранспортного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2007. 21 с.

39. Вєтров О. М. Розвиток професійно-технічної освіти у коледжах Сполучених Штатів Америки (кінець XX–початок XXI століття): автореф.

дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Кропивницький, 2017. 20 с.

40. Висоцька Л. Є. Формування професійної культури майбутніх фахівців кулінарного профілю у вищих професійних училищах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 21 с.

41. Вінник Н. Д. Розвиток особистісно-професійних якостей учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі підготовки до діяльності в сфері послуг: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2009. 19 с.

42. Внукова О. М. Розвиток політичної культури майбутніх педагогів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2004. 20 с.

43. Вовк Б. І. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх викладачів практичного навчання професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Глухів, 2018. 22 с.

44. Волкова Т. В. Інтеграція педагогічної та комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутнього викладача спеціальних дисциплін професійно-технічного навчального закладу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2007. 20 с.

45. Волянська О. Є. Вивчення алгебри і початків аналізу в професійно-технічних училищах в умовах впровадження освітнього стандарту: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 1999. 18 с.

46. Гаврилюк О. О. Організаційно-педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів у вищому професійному училищі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 21 с.

47. Гавриляк І. С. Розвиток ідей фундаменталізації змісту професійної освіти: аксіологічний підхід (кінець XX–початок XXI століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.0. Черкаси, 2014. 20 с.

48. Гавриш И. В. Становление и развитие советской системы профессионально-технического образования на Украине (1917–1929 гг.): автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1991. 24 с.

49. Гаврищук І. В. Формування виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2018. 20 с.

50. Гайдукевич В. Деятельность молодежных организаций по профессиональной подготовке учащихся школ и ФЗУ в 20-е годы на Украине: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1991. 21 с.

51. Гасюк Л. М. Формування професійної етики молодших спеціалістів сфери побутового обслуговування у системі навчально-виховної роботи коледжу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкаси, 2004. 20 с.

52. Гейко І. В. Взаємодія професійно-технічних навчальних закладів і підприємств-замовників у підготовці робітничих кадрів в умовах ринку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2005. 20 с.

53. Герасіна С. В. Психологічні умови формування готовності до трудової діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Переяслав-Хмельницький, 2009. 20 с.

54. Герганов Л. Д. Дидактические особенности упреждающего обучения рабочих при формировании комплексных бригад судоремонтного производства: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Киев, 1996. 18 с.

55. Гириловська І. В. Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів умінь розв'язувати стереометричні задачі на побудову: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Черкаси, 2013. 20 с.

56. Гладунський В. Н. Методичні основи вивчення курсу логіки в середніх, загальноосвітніх, спеціалізованих та професійних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 1998. 18 с.

57. Глущенко О. В. Формування енергоефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 21 с.

58. Голя Н. Г. Розвиток творчого потенціалу керівників професійно-технічних навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Чернігів, 2021. 20 с.

59. Гоменюк Д. В. Педагогічні умови підготовки

кваліфікованих робітників для автосервісу у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 21 с.

60. Гончар М. В. Розвиток нижчої професійної освіти на Півдні України у ІІ половині ХІХ–початку ХХ століття: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Тернопіль, 2016. 19 с.

61. Гордійчук Г. Б. Педагогічні умови забезпечення наступності вивчення природничо-математичних дисциплін у загальноосвітніх школах та професійно-технічних училищах: автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2006. 20 с.

62. Гриженко В. В. Розвиток фахових компетентностей викладачів загальнотехнічних дисциплін в умовах методичної роботи закладів професійно-технічної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2020. 20 с.

63. Гриценюк І. А. Педагогічні умови організації виробничого навчання учнів ПТНЗ швейного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2007. 23 с.

64. Грішнова О. А. Професійно-технічна освіта в умовах формування національного ринку праці: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.07. Київ, 1994. 23 с.

65. Громов Є. В. Сучасні тенденції розвитку професійної технічної освіти у Польщі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2010. 20 с.

66. Губенко О. В. Формування у старшокласників готовності до вибору професії у сфері творчої технічної діяльності (психологічний аспект): автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 1998. 19 с.

67. Гуменний О. Д. Розвиток інформаційної культури керівників професійно-технічних навчальних закладів у міжкурсовий період: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 20 с.

68. Гур'янова О. В. Організація навчально-виховного процесу в комерційних училищах України (1894–1920 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2007. 20 с.

69. Давидович В. О. Професійна адаптація випускників профтехучилищ на виробництві: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 20 с.

70. Давискиба В. О. Формування професійної компетентності майбутніх техніків-електромеханіків у коледжах транспортної інфраструктури: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Слов'янськ, 2019. 20 с.

71. Данилова О. І. Розвиток професійно-технічної освіти на Півдні України (1958–1998 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Тернопіль, 2015. 20 с.

72. Дарманський М. М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1999. 27 с.

73. Дацків І. Є. Становлення і розвиток професійної освіти в Закарпатті (1919–1939 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Дрогобич, 2015. 21 с.

74. Дейнека О. М. Методичні засади інтеграції навчання технічних дисциплін і фізики в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2020. 22 с.

75. Деміденко В. В. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів у системі науково-методичної роботи коледжу: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Слов'янськ, 2018. 20 с.

76. Денисенко Л. І. Розвиток професійних здібностей у майбутніх робітників швейного виробництва: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1994. 18 с.

77. Десятов Т. М. Система професійно-технічної освіти в Туреччині: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1998. 19 с.

78. Джантіміров А. Ю. Багаторівнева підготовка інженерно-педагогічних кадрів для професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2007. 20 с.

79. Джулик О. І. Формування системи знань про фізичні основи теплоенергетики в учнів професійно-технічних закладів освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1997. 20 с.

80. Динько В. А. Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників з ремонту автотранспортної техніки у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2016. 21 с.

81. Добренко І. А. Психологічні основи розвитку здатності до підприємництва у випускників професійно-технічних

навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2006. 20 с.

82. Дорошенко Н. І. Формування системи графічних понять у майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 21 с.

83. Дрозіч І. А. Формування фахової компетентності майбутніх кухарів у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2018. 20 с.

84. Дубініна О. В. Формування професійної компетентності майбутніх автослюсарів у центрах професійно-технічної освіти: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2013. 20 с.

85. Духовний Л. Ф. Формування культури здоров'я в майбутніх електрозварювальників у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2015. 20 с.

86. Єрмакова З. І. Розвиток комунікативної компетентності викладачів професійно-технічних навчальних закладів у післядипломній освіті: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Дніпропетровськ, 2015. 20 с.

87. Жидецький Ю. Ц. Інтеграція знань учнів про властивості матеріалів у професійних навчально-виховних закладах поліграфічного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1995. 20 с.

88. Жорова І. Я. Формування професійних здібностей майбутніх кваліфікованих робітників сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2007. 20 с.

89. Жук В. П. Совершенствование содержания и организации деятельности заместителя директора среднего профтехучилища по учебно-воспитательной работе: автореф. дисс. … канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1997. 16 с.

90. Загіка О. О. Формування професійної компетентності майбутніх агентів з постачання в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2015. 20 с.

91. Задонцев Ю. В. Технологія інформаційної підтримки

процесів професійного навчання фахівців промислових підприємств: автореф. дис. ... канд. техн. наук: 05.13.06. Київ, 2012. 20 с.

92. Зайчук В. О. Зміст і форми підготовки кадрів у профтехучилищах сільськогосподарського профілю в Україні (1969–1994 рр.): автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.01. Івано-Франківськ, 1994. 23 с.

93. Закрепа Л. М. Принципи архітектурної організації професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. архіт. наук: 18.00.02. Київ, 2011. 20 с.

94. Занина О. Н. Педагогические условия ориенции школьников на рабочие профессии: автореф. дисс. …канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1992. 19 с.

95. Заячківська Н. М. Формування моральної культури учнів профтехучилищ на народних традиціях: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1995. 21 с.

96. Зданевич Л. В. Адаптація студентів педагогічних училищ до нових умов життєдіяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 22 с.

97. Зеліско Л. І. Розвиток мовлення учнів професійних навчально-виховних закладів: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1996. 20 с.

98. Зельман Л. Н. Підготовка кваліфікованих робітників сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах України (1969 р.–початок XXI століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2017. 20 с.

99. Зінченко А. В. Формування у майбутніх учителів технологій готовності до профорієнтаційної роботи в умовах взаємодії школи і професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Глухів, 2015. 23 с.

100. Зуєва А. Б. Педагогічні умови формування професійного мислення майбутніх техніків-механіків у вищих аграрних навчальних закладах I–II рівнів акредитації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 20 с.

101. Зябрева С. Е. Виховання громадянськості студентів професійно-технічних коледжів у позанавчальній діяльності: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.07. Луганськ, 2010. 20 с.

102. Іванцова Н. І. Розвиток професійної робітничої освіти без відриву від виробництва у 1921–1930 рр. в Україні: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Харків, 2007. 20 с.

103. Івченко Т. В. Розвиток професійно-технічної освіти в Україні (40–50-ті рр. XX століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Старобільськ, 2015. 20 с.

104. Кадемія М. Ю. Формування професійних знань учнів профтехучилищ засобами мережних комунікацій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2004. 20 с.

105. Камінський Б. Т. Формування дидактичних комплексів у професійно-технічних училищах електро- і поштового зв'язку (інтегративний підхід): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2000. 20 с.

106. Каплун А. В. Розвиток професійної школи сільськогосподарського профілю у Польщі (1960–1980 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1993. 20 с.

107. Капченко Л. М. Моделювання організаційно-педагогічної діяльності в системі управління професійно-технічними навчальними закладами: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06. Київ, 2010. 19 с.

108. Карабанов В. Д. Професійна підготовка кваліфікованих робітників-будівельників з опоряджувальних робіт у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Чернігів, 2012. 20 с.

109. Каспрік Н. М. Психологічні засоби профілактики наркотичної залежності учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Хмельницький, 2012. 16 с.

110. Катюк Я. Л. Розвиток професійної самосвідомості керівників професійно-технічних навчальних закладів у процесі підвищення кваліфікації: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2009. 18 с.

111. Качалова Т. В. Формирование эстетической культуры учащихся СПТУ средствами комплексного воздействия искусств: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1992. 21 с.

112. Кашпур Т. О. Педагогічні умови підготовки майбутнього інженера-педагога до виховної діяльності в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2011. 20 с.

113.Кисільова В. П. Формування творчої особистості учня профільного ліцею у процесі навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 22 с.

114. Кізім С. С. Застосування засобів мультимедіа в професійній підготовці майбутніх робітників електрорадіотехнічних професій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2011. 20 с.

115.Кіяшко О. О. Інноваційні педагогічні технології підготовки молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2001. 20 с.

116.Клочан Ю. В. Педагогічні умови соціальної адаптації учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. Харків, 2009. 20 с.

117. Кобися В. М. Підготовка електромеханіків засобами проектування комп'ютерно орієнтованих технологій навчання в професійно- технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2012. 21 с.

118.Ковалев Ю. Г. Взаимодействие педагогических коллективов профтехучилища и станции юных техников в развитии у учащихся интереса к техническому творчеству: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1992. 19 с.

119.Коваленко С. О. Підготовка майбутніх інженерів-педагогів до формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів ціннісного ставлення до праці: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Слов'янськ, 2014. 20 с.

120.Коваль В. В. Розвиток фізичного виховання учнів навчальних закладів професійно-технічної освіти України (1950–1990 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Тернопіль, 2015. 19 с.

121.Ковальчук В. І. Формування культури праці учнів ПТНЗ художнього профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 23 с.

122.Ковінько М. С. Професійно-прикладна фізична підготовка учнів з церебральним паралічем в професійно-технічних закладах освіти: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02. Львів, 2002. 21 с.

123. Ковтуненко Н. О. Формування у старшокласників готовності до вибору інженерно-технічних професій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2007. 20 с.

124. Козерук Ю. В. Формування рухових навичок учениць професійно-технічних навчальних закладів засобами фізичних вправ: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Чернігів, 2012. 20 с.

125. Козловська І. М. Інтеграція знань про властивості речовини та будівельних матеріалів учнів професійно-технічних училищ: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1993. 22 с.

126. Колодійчук Л. С. Професійна підготовка молодших спеціалістів-електриків в агротехнічному коледжі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2000. 20 с.

127. Коломієць Д. І. Інтеграція знань з природничо-математичних і спеціальних дисциплін у професійній підготовці учителя трудового навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 20 с.

128. Комісарова Л. О. Розвиток технологічної культури майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів швейного профілю: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 20 с.

129. Кононенко А. Г. Формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 20 с.

130. Копельчак М. П. Структурування спеціальних знань і вмінь з обслуговування автоматизованого обладнання учнів вищого професійного училища машинобудівного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1999. 20 с.

131. Коптєва О. М. Формування соціально-професійної зрілості учнів закладів професійно-технічної освіти: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Кропивницький, 2018. 20 с.

132. Коробко Л. І. Державне регулювання системи професійно-технічної освіти в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Запоріжжя, 2008. 19 с.

133. Король В. М. Навчальні заклади системи трудових резервів у період відбудови економіки України (1943–1950 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Запоріжжя, 2017. 20 с.

134. Королюк О. М. Диференціація самостійної роботи студентів коледжів технічного профілю в процесі вивчення природничо-математичних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2008. 20 с.

135. Короткова Л. І. Педагогічні умови створення професійних стандартів швейного профілю на основі компетентнісного підходу: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 20 с.

136. Косовець О. П. Методика навчання інформатики учнів професійно-технічних навчальних закладів в умовах інклюзії: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2016. 20 с.

137. Костельна Л. І. Професійна підготовка студентів вищих професійних училищ в умовах модульної технології навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2002. 20 с.

138. Костюк Д. А. Формування фахової компетентності майбутніх техніків-електриків сільського господарства у процесі вивчення спеціальних дисциплін: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 20 с.

139. Костюк М. В. Становлення та розвиток сільськогосподарських освітніх закладів та дослідної справи Черкащини (друга половина XIX–початок XX ст.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.07. Переяслав-Хмельницький, 2007. 19 с.

140. Костюченко М. П. Проектування інтегрованого змісту технічних дисциплін модульного навчання у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.02. Харків, 2009. 20 с.

141. Косяк І. В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі навчання конструювання і моделювання одягу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2013. 20 с.

142. Котенко Н. О. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2013. 20 с.

143. Котловий С. А. Формування соціального досвіду безконфліктної поведінки в учнів професійного ліцею: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. Умань, 2013. 20 с.

144. Котляревська Н. В. Формування художньо-творчих умінь майбутніх фахівців сфери послуг у позанавчальній діяльності вищого професійного училища: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 20 с.

145. Коханко О. М. Становлення і розвиток підготовки кваліфікованих робітничих кадрів з середньою освітою в Україні (1969–1994 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1995. 24 с.

146. Кравець С. Г. Формування ключових компетентностей майбутніх фахівців ресторанного сервісу у вищих професійних училищах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 20 с.

147. Кравцов С. О. Соціальна адаптація випускників професійно-технічних навчальних закладів до ринку праці: автореф. дис. ... канд. соціол. наук: 22.00.04. Київ, 2011. 16 с.

148. Крамаренко Т. В. Формування культури професійного діалогу майбутніх фахівців з товарознавства та комерційної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2013. 20 с.

149. Кривошеєва О. І. Формування професійної етики майстрів виробничого навчання в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2007. 20 с.

150. Кримчак Л. Ю. Соціально-педагогічні умови адаптації учнів-сиріт до навчання в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. Луганськ, 2011. 20 с.

151. Криницька Л. Я. Організація професійної підготовки безробітних до підприємницької діяльності у сфері послуг: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 20 с.

152. Куглер С. О. Проблеми підготовки робітничих кадрів для промисловості і транспорту України в 1921–1941 рр.: на матеріалах партійних ТА суспільних організацій України: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Дніпропетровськ, 1994. 23 с.

153. Кудінов М. В. Формування у майбутніх інженерів-педагогів готовності до автоматизованого проектування інформаційних систем у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2011. 20 с.

154.Кузів М. З. Професійна орієнтація учнівської молоді в Німеччині й Україні в умовах ринку праці (порівняльний аналіз): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2010. 21 с.

155. Куклін О. В. Організаційно-педагогічні умови професійного навчання фахівців комерційного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 19 с.

156.Купрієвич В. О. Педагогічні умови професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів в процесі підвищення кваліфікації: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 20 с.

157.Кухарчук П. М. Державно-громадське управління системою професійно-технічної освіти в Україні (регіональний аспект): автореф. дис. … канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2009. 20 с.

158.Кушнірук М. В. Формування культури професійної діяльності учнів у навчально-виробничому процесі професійно-технічних навчальних закладів технічного профілю: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Івано-Франківськ, 2016. 20 с.

159.Лавров А. І. Формування фахових знань майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю у процесі вивчення спеціальних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2011. 20 с.

160.Левицька Л. В. Розвиток саногенних почуттів в учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. … канд. психол. наук: 19.00.07. Хмельницький, 2011. 20 с.

161.Левочко М. Т. Професійна підготовка молодших спеціалістів з бухгалтерського обліку у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 20 с.

162.Леу С. О. Особливості стандартизації в системі професійної освіти і навчання Великої Британії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2019. 21 с.

163.Литвин А. В. Наступність у професійній підготовці фахівців машинобудівного профілю в системі "ВПУ–вищі заклади освіти": автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 20 с.

164.Литвин А. Ф. Формування технологічної культури

майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2017. 20 с.

165. Лікарчук І. Л. Розвиток змісту та форм організації підготовки кваліфікованих робітників в Україні у 1920–1929 рр.: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1995. 22 с.

166. Літвінчук С. Б. Професійна підготовка майбутніх техніків-механіків у процесі вивчення загальнотехнічних дисциплін в аграрних навчальних закладах I–II рівнів акредитації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 21 с.

167. Лобур М. С. Формування професійно значущих якостей майбутніх молодших спеціалістів сфери харчування: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 19 с.

168. Логвиненко Т. А. Деятельность педагогических коллективов по идейно-нравственному воспитанию учащихся средней школы и ПТУ: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1991. 24 с.

169. Лозинская Н. Б. Педагогические условия производственной адаптации выпускников профессионально-технических училищ (на материале предприятий электронной промышленности): автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1992. 17 с.

170. Луговська Е. М. Педагогічні умови формування фахової компетентності майбутніх техніків-механіків в агротехнічних коледжах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 20 с.

171. Лукащук М. М. Дидактичні умови використання нових інформаційних технологій в навчанні біології і хімії в медичних коледжах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2007. 20 с.

172. Лук'янова Л. Б. Формування екологічної культури учнів ПТУ в процесі вивчення предметів професійно-технічного циклу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1994. 21 с.

173. Лунгол О. М. Методика навчання електродинаміки учнів вищих професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Кіровоград, 2015. 20 с.

174. Ляшенко У. І. Педагогічні умови підготовки майбутніх суднових механіків у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2016. 20 с.

175.Лящ О. П. Психологічна профілактика агресивних проявів в учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2006. 20 с.

176.Магура Н. Л. Формування екологічних знань учнів професійно-технічних закладів освіти у процесі вивчення біології: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 21 с.

177.Мазурок В. Г. Формування системи понять еколого-економічного змісту в процесі професійної підготовки студентів технічного коледжу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2007. 21 с.

178.Макаренко О. А. Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до виховної діяльності в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 20 с.

179.Мамрич С. М. Ступенева підготовка фахівців у навчально-науково-виробничих комплексах (на прикладі радіотехнічних спеціальностей): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 20 с.

180.Манилова Л. М. Развитие пространственного воображения у учащихся ПТУ в процессе обучения черчению: автореф. дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Киев, 1992. 19 с.

181. Мартенчук М. Д. Формування професійно-творчої компетентності майбутніх фахівців ювелірної справи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2014. 21 с.

182.Марущак О. В. Інтеграція знань з матеріалознавства у професійній підготовці майбутніх фахівців швейного виробництва: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2005. 20 с.

183.Марьинских Ю. М. Укрупнения дидактических единиц в процессе обучения физике в СПТУ: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Киев, 1992. 20 с.

184.Масліч С. В. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; 13.00.01. Київ, 2018. 20 с.

185.Матійків І. М. Психологічні умови формування професійної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування: автореф. дис. ...

канд. психол. наук: 19.00.07. Львів, 2008. 20 с.

186. Мацейко О. В. Педагогічні умови використання електронних навчально-методичних комплексів у професійній підготовці кваліфікованих робітників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2015. 19 с.

187. Маятіна Н. В. Формування готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів харчової галузі у коледжах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2019. 22 с.

188. Медведь В. В. Розвиток управлінської культури в професійно-технічному навчальному закладі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2007. 20 с.

189. Межибецька І. В. Гігієнічні основи збереження здоров'я учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери послуг: автореф. дис. … канд. мед. наук: 14.02.01. Харків, 2014. 24 с.

190. Мелько М. В. Розвиток творчого потенціалу майбутніх кухарів-кондитерів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2021. 20 с.

191. Мельник М. В. Формування професійних знань учнів професійних училищ у процесі позаурочної роботи з природничо-математичних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2005. 20 с.

192. Мельник О. Ф. Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів виробництва харчової продукції в процесі вивчення природничих дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2018. 20 с.

193. Мельник П. В. Структурно-інноваційні зміни та реформування системи підготовки кадрів : автореф. дис.. ... канд. екон. наук: 08.02.02. Київ, 1996. 27 с.

194. Мельниченко В. В. Організаційно-педагогічні умови управління професійно-технічним училищем сільськогосподарського профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 19 с.

195. Мефанік М. С. Підготовка майбутніх інженерів-педагогів до використання комунікативних технологій у професійному навчанні учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Дніпро, 2020. 20 с.

196. Миргородська Г. М. Формування культури здоров'я у

майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю в процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 20 с.

197. Миронюк М. В. Профессиональная направленность изучения математики в ПТУ сельскохозяйственного профиля: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Киев, 1993. 21 с.

198. Михайловська Н. В. Науково-методичне забезпечення діяльності професійно-технічних навчальних закладів України (1921–1929 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1997. 25 с.

199. Михнюк І. М. Організація модульного курсового професійно-технічного навчання і підвищення кваліфікації робітників будівельного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 21 с.

200. Москов В. А. Формування економічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2017. 20 с.

201. Моськін С. І. Психологічні умови професійного становлення особистості учнів закладів профтехосвіти: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Луцьк, 2011. 20 с.

202. Мося І. А. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі загальноосвітньої підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 19 с.

203. Моторна Л. В. Професійна спрямованість навчання природничо-наукових дисциплін у підготовці молодших спеціалістів технічного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2011. 19 с.

204. Мушиньскі А. Організаційно-педагогічні умови професійного навчання у центрах неперервної освіти Польщі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2004. 20 с.

205. Нагаєвська І. О. Психологічні умови розвитку асертивної поведінки в учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2017. 20 с.

206. Наказний М. О. Організація діяльності ліцею технічного профілю в системі неперервної професійної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 20 с.

207. Неговський І. В. Формування загальнотехнічних знань у

процесі професійної підготовки майбутніх учителів технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 20 с.

208. Нестеренко К. М. Професійна орієнтація сільських школярів на навчання в аграрному коледжі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1994. 20 с.

209. Нікітчина С. О. Моральне виховання учнів ПТУ на народних трудових традиціях: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1992. 20 с

210. Ніколаюк Т. А. Політика держави щодо мотивації праці робітників у промисловості України (1929–1938 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Острог, 1999. 23 с.

211. Оверко Н. Я. Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2016. 20 с.

212. Овсянецька Л. П. Соціально-психологічне прогнозування професійного становлення майбутнього спеціаліста: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19-00.05. Київ, 1995. 20 с.

213. Одайський С. І. Управління навчально-виробничим процесом професійно-технічного навчального закладу при впровадженні державних стандартів підготовки робітників: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.06. Київ, 2012. 18 с.

214. Олло В. П. Формування професійної компетентності слухачів навчальних закладів системи професійно-технічної освіти Державної пенітенціарної служби: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.04. Київ, 2016. 20 с.

215. Омельченко Г. Л. Организационно-педагогические условия взаимодействия мастера производственного обучения и преподавателя специальных дисциплин в профессиональном обучении квалифицированных рабочих швейного профиля: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 21 с.

216. Опанасенко В. П. Формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення дисциплін професійно-орієнтованого циклу: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Глухів, 2016. 21 с.

217. Осіпцов А. В. Формування моральних якостей учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі фізичного виховання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Слов'янськ, 2010. 20 с.

218. Павленко А. Ю. Формування загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі вивчення предметів суспільно-гуманітарного циклу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2015. 20 с.

219. Падун Н. О. Зміст та форми організації навчально-виховного процесу в професійно-технічних навчальних закладах України (1929–1940 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1993. 21 с.

220. Пазюра Н. В. Особливості розвитку професійно-технічної освіти в Китаї (остання чверть ХХ століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2008. 21 с.

221. Пальчук М. І. Педагогічні умови організації виробничої практики учнів вищого професійного училища кулінарного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 21 с.

222. Паржницький В. В. Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників машинобудівного профілю у професійному ліцеї: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 21 с.

223. Пашкова Н. В. Система работы ИПК по совершенствованию подготовки преподавателей специальных дисциплин ПТУ к воспитательной деятельности: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1992. 20 с.

224. Петрович В. С. Організація позаурочної виховної діяльності учнів вищих професійних училищ: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1997. 19 с.

225. Пінаєва О. Ю. Наступність у змісті трудового навчання в школі та професійної підготовки в ПТУ швейного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 21 с.

226. Погребняк С. В. Формування у майбутніх інженерів-педагогів готовності до правовиховної роботи у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2013. 20 с.

227. Поліщук С. П. Психологічні умови розвитку соціальної

зрілості учнів вищого професійного училища: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2007. 21 с.

228. Поліщук Ю. Й. Національне виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів у діяльності молодіжних об'єднань України в 20-ті роки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1995. 23 с.

229. Полуда В. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з готельного господарства у процесі фахової підготовки: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2010. 21 с.

230. Пономарьова В. В. Формування професійних інтересів учнів вищих професійно-технічних навчальних закладів поліграфічної галузі в процесі виробничої практики: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2015. 20 с.

231. Попова Г. В. Формування професійної навігаційної компетентності у майбутніх судноводіїв симуляційними технологіями змішаної реальності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2020. 24 с.

232. Попова Т. І. Педагогічні умови організації виробничої практики у професійно-технічних училищах швейного профілю в Україні (друга половина ХХ століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Харків, 2007. 21 с.

233. Попович Е. М. Психологічні умови морального розвитку учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2018. 22 с.

234. Пострільоний В. М. Організаційно-педагогічні умови діяльності навчально-технологічного центру учнівської молоді: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1994. 19 с.

235. Потапчук О. І. Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Рівне, 2016. 20 с.

236. Прикащикова К. Є. Гігієнічне обґрунтування раціонального режиму навчально-трудової діяльності учнів, які освоюють професію електромонтажника в професійно-технічних училищах: автореф. дис. … канд. мед. наук: 14.00.01. Київ, 1995. 26 с.

237. Проценко О. С. Формування життєвої компетентності

учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2015. 20 с.

238. Пятничук Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх опоряджувальників будівельних у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2015. 20 с.

239. Радзімовська О. В. Психологічні чинники розвитку професійної ідентичності учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2017. 20 с.

240. Радкевич В. О. Науково-педагогічне забезпечення професійного навчання майбутніх робітників і майстрів народних ремесел: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1995. 25 с.

241. Радченко О. Б. Причини виникнення та психологічні умови подолання організаційних конфліктів у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.10. Київ, 2014. 20 с.

242. Римик Р. В. Професійно-прикладна фізична підготовка учнів професійно-технічних училищ за профілем радіотехніка: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02. Львів, 2006. 19 с.

243. Римкявичене В. В. Формирование профессиональных интересов учащихся ПТУ: автореф. дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Киев, 1993. 19 с.

244. Ринков А. Ю. Узагальнення й систематизація знань учнів з алгебри в системі підготовки до навчання у середніх професійних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1995. 20 с.

245. Роганов М. М. Формування технологічної культури майбутніх учителів інформатики в процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2020. 20 с.

246. Родіонова Н. М. Індивідуалізація професійної підготовки майбутніх фахівців швейного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2010. 20 с.

247. Рожнова Т. Є. Управління професійно-технічним

навчальним закладом на засадах інноваційних технологій: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.06. Київ, 2012. 18 с.

248. Розіна Н. В. Формування соціально-правової компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 20 с.

249. Романенко Л. В. Формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Глухів, 2015. 20 с.

250. Романчук Н. О. Підготовка майбутнього інженера-педагога до особистісно орієнтованого навчання в професійно-технічних закладах освіти: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2011. 20 с.

251. Русанов Г. Г. Формування готовності педагогів професійно-технічних навчальних закладів до роботи в умовах децентралізації управління професійним навчанням: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 20 с.

252. Рябовол Л. Т. Розвиток земської освіти в Херсонській губернії (друга половина XIX–початок XX століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Кривий Ріг, 2001. 20 с.

253. Савченко І. М. Особливості стандартизації в системі початкової професійної освіти Російської Федерації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 20 с.

254. Самойленко Н. Ю. Розвиток методичної компетентності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 20 с.

255. Самойленко О. О. Організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2015. 20 с.

256. Сахневич І. Д. Формування громадянського самовизначення учнів професійно-технічних навчальних закладів у позанавчальній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2010. 20 с.

257. Світличний В. Ю. Психогігієна професійно-технічного

навчання підлітків із зниженим рівнем соціальної адаптації: автореф. дис. ... канд. мед. наук: 14.02.01. Харків, 2016. 24 с.

258. Сергеєва Л. М. Формування управлінських навичок в учнів вищих професійних училищ невиробничої сфери: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2000. 21 с.

259. Ситнік С. В. Психологічна підготовка обслуговуючого персоналу морського транспорту в системі навчальної діяльності студентів профтехучилища: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Одеса, 2000. 18 с.

260. Ситняківська С. М. Реміснича освіта в Україні (друга половина XIX–початок XX століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Житомир, 2009. 20 с.

261. Сичевська Н. С. Формування фахової компетентності майбутніх техніків-технологів у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 22 с.

262. Скрипченко Т. В. Межличностные отношения в группе как фактор формирования профессиональной направленности учащихся ПТУ: автореф. дисс. ...канд. психол. наук: 19.00.07. Киев, 199. 24 с.

263. Скульська В. Є. Організаційно-педагогічні умови професійного навчання безробітних у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 22 с.

264. Славтіч Г. О. Формування навичок ділового спілкування в учнів професійно-технічних закладів освіти: автореф. дис. … канд. психол. наук. 19.00.07. Київ, 2000. 18 с.

265. Сліпчишин Л. В. Інтегративний підхід до вивчення матеріалознавства та гуманітарних дисциплін у вищих професійних училищах машинобудівного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 21 с.

266. Смелікова В. Б. Підготовка майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2017. 20 с.

267. Смірнова В. О. Інтегрований підхід до структурування змісту правових знань у професійно-педагогічному коледжі:

автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2009. 20 с.

268.Смоляна Н. В. Поєднання професійного навчання з виробничою працею в закладах професійно-технічної освіти України (1959–1991 рр.): автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 21 с.

269.Собко Р. М. Дидактичні особливості інтегративного навчання комп'ютерних технологій у професійній підготовці електриків: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 19 с.

270.Собко Я. М. Інтегрування знань учнів з фізичної електроніки у ПТУ радіотехнічного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1996. 18 с.

271.Собчак Н. М. Зміст і форми професійної підготовки соціальних працівників у системі неперервної освіти США: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2004. 20 с.

272.Сокол І. В. Формування професійної компетентності майбутніх судноводіїв у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2011. 20 с.

273.Сокотов Ю. В. Конструкторсько-технологічна підготовка майбутніх столярів в умовах професійно-технічного училища: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2020. 18 с.

274.Солдатова І. В. Розвиток професійно-технічної освіти в контексті кадрового забезпечення економіки регіону: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.00.07. Донецьк, 2009. 20 с.

275.Соловйов В. Ф. Допрофесійна підготовка старшокласників у системі “середня загальноосвітня школа–професійний ліцей сільськогосподарського профілю”: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2009. 20 с.

276.Сорока І. В. Шляхи оптимізації педагогічного впливу художньо- масової роботи на трудове виховання учнів профтехучилищ: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. Київ, 1998. 21 с.

277.Сорока М. Я. Особливості розвитку початкової професійної освіти в умовах децентралізації в Російській Федерації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2009. 22 с.

278.Сорокіна Г. Ю. Формування функціональних

компетентностей майбутніх фахівців зв'язку в процесі навчання технічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкаси, 2010. 20 с.

279. Стаднійчук І. П. Формування технічної компетентності техніків-механіків у процесі професійної підготовки в аграрних коледжах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2017. 20 с.

280. Старовойт Л. Я. Особливості організації багатоступеневого навчання у вищому професійному училищі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2000. 19 с.

281. Стахмич Т. М. Інтегрований підхід до підготовки кваліфікованих робітників кулінарного профілю в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2011. 20 с.

282. Стахова О. А. Професійно-творчий розвиток майбутнього молодшого спеціаліста технічного профілю в процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2013. 20 с.

283. Стех Є. О. Патріотичне виховання учнівської молоді в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2014. 23 с.

284. Стечкевич Л. К. Педагогічні умови професійної підготовки безробітних у професійно-технічних навчальних закладах невиробничої сфери: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2014. 20 с.

285. Стойчик Т. І. Організаційно-педагогічні засади підготовки робітників гірничого профілю в професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2015. 20 с.

286. Стрелковська О. Є. Профілювання математичної підготовки учнів професійно-технічних училищ (на матеріалі електро-радіотехнічних професій): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1997. 20 с.

287. Сулима Т. С. Формування професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 22 с.

288. Сурмяк Ю. Р. Взаємодія вищих професійних училищ та

органів внутрішніх справ у правовому вихованні учнів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Львів, 2009. 21 с.

289. Сушенцева Л. Л. Управління системою методичної роботи в сучасному професійно-технічному училищі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кривий Ріг, 1999. 19 с.

290. Сушик О. Г. Технологія економічної підготовки учнів сільських профтехучилищ: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Луцьк, 1997. 18 с.

291. Тарасова О. В. Психологічні умови розвитку професійного мислення учнів професійно-технічних навчальних закладів гірничого профілю: автореф. дис. … канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2010. 20 с.

292. Тарасюк І. В. Підготовка фахівців харчової і переробної промисловості в професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина XX–початок XXI століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 22 с.

293. Тархан Л. З. Макетно-графічне моделювання як засіб вивчення технології швейних виробів майбутніми інженерами-педагогами: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 19 с.

294. Тищенко С. І. Інтегрування змісту математичних і спеціальних дисциплін у професійній підготовці молодших спеціалістів з програмування: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2009. 20 с.

295. Ткаченко В. А. Ділові ігри в професійно-технічному навчанні (на прикладі вивчення математики): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1997. 16 с.

296. Ткаченко М. В. Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 20 с.

297. Ткачук Г. Е. Розвиток готовності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів до використання особистісно-орієнтованих педагогічних технологій: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2021. 20 с.

298. Товканець О. С. Педагогічні умови профілактики

девіантної поведінки учнів професійно-технічних училищ: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Тернопіль, 2012. 21 с.

299. Томаш В. В. Методика навчання електротехніки учнів професійно-технічних навчальних закладів аграрного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2011. 21 с.

300. Топилко Н. Я. Підвищення рівня соматичного здоров'я учнів ПТУ засобами фізичного виховання: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту: 24.00.02. Львів, 2011. 20 с.

301. Торба Н. Г. Психологічні чинники профілактики конфліктів у педагогічному процесі професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2014. 23 с.

302. Торба Ю. І. Педагогічна підготовка викладачів спеціальних дисциплін та майстрів виробничого навчання ПТНЗ у системі післядипломної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2004. 20 с.

303. Тургенєва А. О. Формування соціально активної позиції учнів у позанавчальній діяльності професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. Слов'янськ, 2016. 20 с.

304. Туриця О. О. Формування професійної компетентності майбутніх технологів харчових виробництв на засадах інтегрованого підходу в коледжах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2019. 20 с.

305. Турчин А. І. Підготовка вчителів для закладів професійної освіти у Німеччині: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2003. 20 с.

306. Туряниця З. В. Формування у майбутніх майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів аграрного профілю готовності до професійного самовдосконалення: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 22 с.

307. Туташинський В. І. Організаційно-педагогічні умови професійної орієнтації учнів у процесі профільного навчання з технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2012. 19 с.

308. Удалова Е. А. Профилактика асоциального поведения

учащихся учреждений профтехобразования: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 21 с.

309. Улюкаєв С. Г. Зміст і організація навчання у сільськогосподарських навчальних закладах України: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1994. 20 с.

310. Уманець В. О. Формування базових професійних компетенцій майбутніх кваліфікованих робітників з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин у фаховій підготовці: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2015. 20 с.

311. Усеінова Л. Ю. Формування професійно-практичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів в умовах виробничої практики: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 20 с.

312. Федюшкіна К. А. Формування усвідомленого ставлення до батьківства у здобувачів професійно-технічної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. Київ, 2020. 22 с.

313. Фролова О. О. Формування соціокультурної компетенції майбутніх судноводіїв у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2015. 20 с.

314. Фурса О. О. Організаційно-педагогічні засади навчально-виховного процесу у мистецькому коледжі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 21 с.

315. Харабет В. В. Педагогическое проектирование технологии профессионального обучения учащихся профтехучилищ строительного профиля: автореф. дисс. … канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1992. 20 с.

316. Харламов М. І. Розвиток професійно-технічної освіти в УСРР у 1921–1929 рр.: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Харків, 2011. 21 с.

317. Хоменко О. Г. Навчальні ділові ігри як засіб формування професійних умінь студентів технікумів і коледжів (на прикладі будівельних спеціальностей): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1994. 20 с.

318. Хуторна С. В. Загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених до позбавлення волі: автореф. дис. …

канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2012. 20 с.

319.Цьома Н. С. Розвиток критичного мислення майбутніх кваліфікованих робітників у процесі вивчення інформатичних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Суми, 2020. 20 с.

320.Черкашина О. О. Розвиток навчально-методичної роботи у навчальних закладах професійно-технічної освіти в Україні (друга половина XX ст.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Харків, 2014. 20 с.

321.Черненко Я. І. Формування геометричних умінь учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.02. Черкаси, 2018. 20 с.

322.Чернова Т. Ю. Розвиток професійної компетентності заступника директора з навчально-виробничої роботи у професійно-технічному навчальному закладі: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 20 с.

323.Чумаченко Д. В. Методика навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2019. 20 с.

324.Шамралюк О. Л. Розвиток технологічної культури майстрів виробничого навчання аграрного профілю в навчально(науково)-методичних центрах професійно-технічної освіти: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2021. 20 с.

325.Шапошнікова Н. П. Адаптація учнів професійно-технічного училища до умов ринкової економіки засобами педагогічного менеджменту: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Кривий Ріг, 2001. 21 с.

326.Шаура А. Ю. Методика навчання харчових технологій майбутніх педагогів професійної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2017. 24 с.

327.Шевчук Л. І. Розвиток професійної компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів профтехосвіти у системі післядипломної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2001. 22 с.

328.Шемелюк П. О. Особливості науково-методичного забезпечення навчального процесу у технічному коледжі в

умовах ступеневої освіти: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 23 с.

329. Шепеленко С. М. Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів готовності до професійного та кар'єрного самовдосконалення : автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2016. 20 с.

330. Шумега С. С. Дидактичні основи підручника з технології столярно-меблевого виробництва (для професійно-технічних училищ): автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1995. 24 с.

331. Щербак О. І. Зміст і форми підготовки майстрів виробничого навчання в індустріально-педагогічних технікумах України (1967–1994 рр.): автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1995. 24 с.

332. Юденкова О. П. Педагогічні умови використання інноваційних виробничих технологій у підготовці кваліфікованих робітників поліграфічного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 22 с.

333. Юртаєва О. О. Розвиток професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання будівельного профілю в системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 20 с.

334. Ягупова О. В. Особливості розвитку практичного мислення майстрів виробничого навчання: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.03. Харків, 2009. 20 с.

335. Якимович О. Н. Формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2011. 20 с.

336. Якімець Ю. М. Формування проектувальних умінь у майбутніх техніків-механіків автотранспортної галузі в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2019. 20 с.

337. Якубовська С. С. Педагогічні умови застосування модульно-рейтингової технології навчання в технікумі аграрного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 22 с.

5.2.2. Монографії (1991–2021 рр.)

1. Абашкіна Н. В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. Київ: Вища школа, 1998. 207 с.
2. Адаптивне управління: прикладний аспект, поширення в освітній системі України / НАПН України, Ін-т проф.-техн. освіти; за заг. ред. Г. В. Єльникової. Тернопіль: Крок, 2015, 460 с.
3. Актуальні проблеми гуманітарної освіти в ПТНЗ : монографія / Васянович Г. П. та ін.; за ред. Г. П. Васяновича, С. М. Вдович; Нац. акад. пед. наук України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти. Львів: Корпан Б. І., 2011. 242 с.
4. Алєксєєва С. Дослідницька діяльність з дизайну: теорія і практика / НАПН України, Ін-т проф.-техн. освіти. Луганськ: Ноулідж, 2014. 179 с.
5. Андрощук І. В. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності: теорія і методика: монографія / за ред. дійс. чл. НАПН України В. О. Радкевич. Хмельницький: Цюпак А. А., 2017. 455 с.
6. Анісімов М. В. Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей у професійно-технічних навчальних закладах: монографія / Ун- менедж. освіти Нац. акад. пед. наук України, Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. Київ, Кіровоград: Поліум, 2011. 463 с.
7. Бідюк Н. М. Професійне навчання безробітних у США: теорія і практика: монографія / ред. Н. Г. Ничкало; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Хмельницький: ХмЦНТЕУ, 2009. 541 с.
8. Бойчук П. М., Нісімчук А. С. Технологія професійної освіти: монографія / Ін-т пед. технологій (м. Луцьк). Луцьк: Твердиня, 2013. 480 с.
9. Бородієнко О. В. Теорія і практика розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку: монографія / за наук. ред. Радкевич В. О.; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Біла Церква: Пшонківський О. В., 2017. 419 с.
10. Бугерко А. А. Училище-агрофірма: новий тип навчального закладу / За ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Знання, 1998. 108 с.
11. Вайнтрауб М. А. Теорія і практика професійної

підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з обробки металу / Вид. 2-ге доповн. Київ: Т. Клочко, 2013. 324 с.

12. Васильєв В. В. Система адаптації робітників до професійної діяльності: монографія. Дніпропетровськ : Видавництво Дніпропетровського ун-ту, 1999. 298 с.

13. Взаємодія суб'єктів управління професійно-технічною освітою: теорія і практика: монографія / В. І. Свистун та ін.; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Педагогічна думка, 2012. 303 с.

14. Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент: колект. монографія / Н. Г. Ничкало; за наук. ред. М. О. Кириченка, Л. М. Сергеєвої; Нац. акад. пед. наук України, Держ. ВНЗ "Ун-т менеджменту освіти". Київ: ДВНЗ "Ун-т менеджменту освіти" НАПН України, 2018. 440 с.

15. Волошинов С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх морських фахівців в умовах інформаційно-технологічного освітнього середовища: монографія / Херсон. держ. мор. акад. Херсон: ХДМА, 2020. 283 с.

16. Вплив трансформації ринкової економіки на управління розвитком професійно-технічної освіти: монографія / Свистун В. І. та ін.; за наук. ред. В. І. Свистун; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 183 с.

17. Герганов Л. Д. Професійна підготовка кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві: теорія і практика / НАПН України, Ін-т проф.-техн. освіти. Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2015. 343 с.

18. Герлянд Т. М. Загальноосвітня підготовка майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю: теорія і методика: монографія. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2019. 390 с.

19. Гириловська І. В. Теорія і практика моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників: монографія. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г., 2020. 303 с.

20. Гребенюк Г. Е. Теоретические и методические основы непрерывного профессионального образования строительно-архитектурного профиля / ред. Н. Г. Ничкало; АПН Украины, Ин-т педагогики и психологии проф. образования. Киев:

Международное фин. агентство, 1997. 232 с.

21. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: монографія. Київ: Вища школа, 1998. 229 с.

22. Данилова О. І. Розвиток професійно-технічної освіти на Півдні України (1958–1998 рр.): монографія. Херсон: КВНЗ "Херсон. акад. неперерв. Освіти", 2016. 243 с.

23. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Хмельницький: ТУП, 2002. 334 с.

24. Децентралізація управління професійно-технічною освітою: монографія / В. І. Свистун та ін.; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Педагогічна думка, 2012. 355 с.

25. Еко-орієнтовані технології професійного навчання: зб. екол. проектів / за наук. ред. В. О. Радкевич; Ін-т проф.-техн. освіти Нац. акад. пед. наук України, Co-funded by the Tempus programme of the European Union. Київ: ІМА-пресс, 2017. 196 с.

26. Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я учнів професійно-технічних навчальних закладів: монографія / Ін-т пробл. виховання Нац. акад. пед. наук України. Суми: МакДен, 2011. 410 с.

27. Єрьоменко О. А. Адаптивна система професійної підготовки магістрів з управління навчальним закладом: теорія і практика / за заг. ред. Г. В. Єльникової; М-во освіти і науки України, Укр. інж.-пед. акад. Харків: Панов А. М., 2020. 419 с.

28. Зайчук В. О. Проблеми підготовки кадрів у профтехучилищах сільськогосподарського профілю в Україні (1969–1995 рр.). Київ: Генеза, 1997. 343 с.

29. Закатнов Д. О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення: монографія / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Педагогічна думка, 2012. 158 с.

30. Інноваційні методики навчання у професійно-технічній освіті: монографія / О. І. Джулик та ін.; Львів. наук.-практ. центр ПТО АПН України. Львів: Сполом, 2006. 171 с.

31. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті: монографія: у 2 ч. / А. М. Гуржій та ін.; за ред. Гуржія А. М. Вінниця: Нілан, 2016. Ч. 1. 411 с. Ч. 2. 375 с.

32. Каплун А. В. Розвиток систем підготовки кваліфікованих робітників у Болгарії і Польщі (кінець XIX–XX ст.): монографія / за ред. д-ра пед. наук, проф., д. чл. АПН України Н. Г. Ничкало. Тернопіль: Терно-граф, 2009. 472 с.

33. Кашуба В. О. Інноваційні технології в процесі професійно-прикладної фізичної підготовки учнівської молоді: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 207 с.

34. Кедрович Г. Теория и практика использования компьютерных технологий в общеобразовательных и профессиональных учебных заведениях Польши: монография. Киев: Вища школа, 2001. 356 с.

35. Клочко В. І., Прадівлянний М. Г. Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей засобами сучасних інформаційних технологій: монографія; Вінницький національний технічний ун-т. Вінниця: ВНТУ, 2009. 196 с.

36. Коваленко О. Е. Методичні основи технології навчання: теоретико-методичний та практичний аспект викладання дисциплін електроенергетичного циклу: монографія. Харків: Основа, 1996. 175 с.

37. Ковальчук В. І. Розвиток педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ у післядипломній освіті (теоретико-методичний аспект): монографія / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя: ЛІПС, 2014. 395 с.

38. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (дидактичні основи) / ред. С. У. Гончаренко; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. Львів: Світ, 1999. 301 с.

39. Короткова Л. І. Професійна підготовка майбутніх фахівців сфери послуг в умовах освітньо-виробничого кластера: теоретичні і методичні основи: монографія. Запоріжжя: Просвіта, 2020. 560 с.

40. Корнелюк В. О. Технологія професійної підготовки студентів педагогічного коледжу: монографія / Ін-т пед. технологій (м. Луцьк). Луцьк: Твердиня, 2013. 203 с.

41. Кравець О. Є. Технологія проектування навчальної інформації в процесі професійно-педагогічної діяльності

викладача вищого навчального закладу: монографія / Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 245 с.

42. Красильникова Г. В. Моніторинг якості професійної підготовки інженерів швейної галузі у вищому навчальному закладі: теоретичні та методичні засади: монографія / за наук. ред. Лук'янової Л. Б. Хмельницький: ХНУ, 2015. 543 с.

43. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). Київ: Грамота, 2003. 216 с.

44. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі: монографія. Київ: Знання, 2018. 523 с.

45. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2012. 366 с.

46. Кривильова О. А. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх викладачів професійно-технічних навчальних закладів: теоретичний та методичний аспекти: монографія / наук. ред. Н. Л. Сосницька. Бердянськ: БДПУ, 2017. 304 с.

47. Кудін В. О. Засоби масової інформації в системі професійної освіти. Харків, 2002. 250 с.

48. Кулалаєва Н. В. Формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх будівельників: теорія і практика: монографія. Київ: Ямчинський О. В., 2019. 379 с.

49. Лазарєв М. І., Божко Н. В. Теоретичні та методичні засади системи виробничого навчання майбутніх кравців у ПТНЗ засобами інтегрованих мікромодулів: монографія / Укр. інж.-пед. акад. Харків: УІПА, 2012. 195 с.

50. Левченко О. М. Економіка знань: управління розвитком людських ресурсів Великобританії: монографія. Київ: ВД "Корпорація", 2005. 291 с.

51. Литвин А. В. Інформатизація професійно-технічних навчальних закладів будівельного профілю: монографія / НАПН України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти. Львів: Компанія "Манускрипт", 2011. 496 с.

52. Лігоцький А. О. Методологічні аспекти різнорівневої підготовки фахівців: монографія. Київ: Наукова думка, 1996. 162 с.

53. Лікарчук І. Л. Проблеми підготовки робітничих кадрів в Україні (1920–1929 рр.). Київ: ІПППО АПН. України, 1996. 206 с.

54. Лікарчук І. Л. Управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні (1888–1988 роки): монографія / наук. ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища школа, 1998. 257 с.

55. Лікарчук І. Л. Професійно-технічна освіта України: історичний шлях і перспективи. Київ: Педагогіка, 1999. 287 с.

56. Лозовецька В. Т. Теорія і практика професійного навчання молодшого спеціаліста (На матеріалах навчальних закладів І, ІІ рівнів акредитації переробних галузей сільськогосподарського виробництва): монографія / за ред. А. І. Дьоміна. Вінниця: ЛОГОС, 2001. 449 с.

57. Лук'янова Л. Б. Екологічна освіта у професійно-технічних навчальних закладах: теоретичний і практичний аспекти: монографія. / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ: Міленіум, 2006. 250 с.

58. Марцева Л. А. Професійна підготовка молодших спеціалістів радіотехнічного профілю в технічних коледжах: монографія. Вінниця: Тезис, 2015. 435 с.

59. Мельніченко В. В. Організаційно-педагогічні умови управління професійно-технічним навчальним закладом сільськогосподарського профілю: монографія. Миколаїв: Вид-во ПСІ КСУ; Іліон, 2000. 308 с.

60. Мося І. А. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників: монографія / НАПН України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України, 2013. 296 с.

61. Напрями реформування системи професійно-технічної освіти в умовах європейської інтеграції (досвід, аналіз, прогнози): колект. моногр. / Аніщенко В. М. та ін.; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ : Педагогічна думка, 2012. 187 с.

62. Науково-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах євроінтеграції: колект. моногр. / Л. Нестерова та ін.; за заг. ред. Л. Нестерової; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Педагогічна думка, 2012. 159 с.

63. Неперервна освіта в соціокультурних вимірах: монографія / Бикова С. В. та ін.; за наук. ред. д-ра пед. наук

В. М. Слабка; редкол.: Н. Г. Ничкало та ін.; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, каф. освіти дорослих. Київ: Гельветика, 2018. 283 с.

64. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Наукова думка, 2003. 853 с.

65. Нестерова Л. В., Стременко Л. О. Профтехосвіта України, XX–початок XXI століть / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Педагогічна думка, 2012. 124 с.

66. Ничкало Н. Г. Трансформація професійно-технічної освіти України: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2008. 198 с.

67. Ничкало Н. Г. Профессионально-техническое образование в Украине: проблемы исследований / АПН Украины, Национальный наблюдательный центр. Киев: Науковий світ, 1999. 28 с.

68. Ничкало Н. Г. Професійно-технічна освіта і ринок праці. Київ: АПН України, 2004. 98 с.

69. Ничкало Н. Г. Развитие в Украине исследований по проблемам педагогики и психологии профессионального образования на рубеже столетий. Киев: Науковий світ, 2001. 67 с.

70. Ничкало Н. Г., Щербак О. И., Томашенко В. В. Професиональное образование и обучение в Украине. Киев: Европейский Фонд Образования, 2001. 90 с.

71. Ніколаєнко С. М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні. Київ: Книга, 2007. 232 с

72. Нісімчук А. С. Технологія професійної підготовки сучасних фахівців: монографія / Ін-т пед. технологій (м. Луцьк). Луцьк: Твердиня, 2010. 390 с.

73. Новіков В. М., Карягін Ю. О. Дуальна освіта: інституціональні особлиіості реалізації в Україні: колективна монографія. Київ, Варшава: Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи НАН України, 2020. 79 с.

74. Олійник В. В. Менеджмент розвитку фахового зростання педагогічних працівників профтехосвіти в сучасних умовах / АПН України, Ун-т менедж. освіти. Київ, 2009. 111 с.

75. Олійник В. В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти:

монографія. Київ: Міленіум, 2003. 593 с.

76. Організація виховної роботи в закладах професійно-технічної освіти / Упр. освіти і науки Хмельниц. облдержадмін., Наук.-метод. центр проф.-техн. освіти та підвищ. кваліфікації інж.-пед. працівників у Хмельниц. обл.; упоряд. Шевчук О. В. Хмельницький: Цюпак А. А., 2011. 324 с.

77. Оршанський Л. В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі творчої художньо-трудової діяльності: монографія / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич: Вид. від. ДДПУ ім. Івана Франка, 2014. 186 с.

78. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: монографія / Л. Б. Лук'янова та ін.; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти для дорослих. Київ: Педагогічна думка, 2012. 271 с.

79. Падун Н. О. Професійно-технічна освіта в Україні: історія, досвід, проблеми (1929–1940 рр.). Київ: Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, 1999. 150 с.

80. Паньков Д. В. Організаційно-педагогічні аспекти модульного навчання професій учнів ПТНЗ. Донецьк: ДІПО ІПП, 2001. 77 с.

81. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи / Н. Ничкало та ін.; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти, Глухів. держ. пед. ун-т. Київ, Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. 234 с.

82. Педагогічна технологія модульного навчання професії: монографія / За ред. А. С. Нікуліної. Донецьк: ДІПО, 2001. 480 с.

83. Педагогічні засади організації професійного навчання на виробництві / Аніщенко В. М. та ін.; під ред. В. О. Радкевич; НАПН України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Педагогічна думка, 2012. 255 с.

84. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / С. О. Сисоєва та ін.; за ред. С. О. Сисоєвої. Київ: ВІПОЛ, 2001. 502 с.

85. Петренко Л. М. Теорія і практика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів: монографія / Нац. акад. пед. наук України,

Ін-т проф.-техн. освіти. Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2013. 454 с.

86. Петрук В. А. Формування базового рівня професійної компетентності у майбутніх фахівців технічних спеціальностей засобами інтерактивних технологій: монографія / Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця: ВНТУ, 2011. 284 с.

87. Підготовка учнів професійно-технічних навчальних закладів до планування й реалізації професійної кар'єри: теорія і практика: монографія / Алєксєєва С. В. та ін.; за наук. ред. Д. О. Закатнова; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 195 с.

88. Підготовка учнівської молоді до підприємницької праці. Педагогічний експеримент: знахідки, пошуки / за ред. Н. А. Побірченко. Київ, 1998. 176 с.

89. Пономаренко Б. Т. Демократическая реформа профессиональной школы: тенденции и противоречия. Донецк: НАН Украины, 1994. 42 с.

90. Попова О. В., Пономарьова В. В. Формування професійних інтересів учнів вищих професійно-технічних навчальних закладів поліграфічної галузі в процесі виробничої практики: монографія / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Львів: Укр. акад. друкарства, 2017. 215 с.

91. Проектування процесу професійного навчання у закладах профтехосвіти: монографія / Н. Г. Ничкало та ін.; за ред. д. чл. НАПН України Н. Г. Ничкало; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, Хмельниц. нац. ун-т. Київ, Хмельницький: ХНУ, 2010. 335 с.

92. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: монографія / за ред. Н. Г. Ничкало, В.О. Кудіна; ІПГШО АПН України. Черкаси: Вибір, 2000. 288 с.

93. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: монографія / За ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна; ІГІППО АПН України. Черкаси: Вибір, 2002. 322 с.

94. Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади: монографія / Ничкало Н. Г. та ін.; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ, Кіровоград: Імекс, 2013. 263 с.

95. Професійне навчання кваліфікованих робітників в умовах

високотехнологічного виробництва: теорія і практика: монографія / В. О. Радкевич та ін.; за наук. ред. В. О. Радкевич; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 251 с.

96. Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високорозвинутою економікою / Л. П. Пуховська та ін.; за наук. ред. Л. П. Пуховської; НАПН України, Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 174 с.

97. Професійно спрямоване вивчення природничо-математичних дисциплін у ПТНЗ / П. І. Сікорський та ін.; ред. Л. І. Кубська. Львів: Бодлак, 2009. 181 с.

98. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: монографія/ О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, В. В. Вітвитська, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спірін, Н. В. Якса, М. М. Осадчий, В. М. Єремєєва, В. О. Калінін, Ю. О. Костюшко, С. Л. Яценко; за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2006. 316 с.

99. Професійно-творча самореалізація майбутнього педагога в інноваційній освіті: колективна монографія/ Л. М. Сірик, О. М. Семеног, Л. О. Мільто, М. О. Лазарєв, Т. Г. Калюжна, О. А. Грищенко, Н. В. Гузій; за ред. проф. М. О. Лазарєва; Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. 386 с.

100. Психолого-педагогічні основи професійної адаптації майбутніх фахівців: монографія / Г. П. Васянович та ін.; ред. Г. П. Васянович; АПН України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти. Львів: Сполом, 2008. 464 с.

101. Радкевич В. О. Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю: монографія / за ред. Н. Ничкало; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ: УкрІНТЕІ, 2010. 424 с.

102. Радкевич О. П. Розвиток правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти: теорія і практика: монографія. Київ: Майстер Книг, 2020. 399 с.

103. Радул В. В. Соціально-професійна зрілість учнів закладів професйної освіти: монографія. Харків: Мачулін, 2018. 215 с.

104. Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ: теорія і практика: монографія / В. В. Ягупов та ін.; за наук. ред. В. В. Ягупова; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 175 с.

105. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: монографія / Нац. акад. пед. наук України, Львів. наук.-практ. центр Ін-ту проф.-техн. освіти. Львів: Піраміда, 2015. 342 с.

106. Савченко В. А. Організаційно-економічні аспекти професійного навчання на виробництві: монографія / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Вид-во Ін-ту проф.-техн. освіти НАПН України, 2012. 171 с.

107. Селецький А. В. Професійна підготовка робітничих кадрів в Україні (1920–1959 рр.): монографія / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Вид-во Ін-ту проф.-техн. освіти НАПН України, 2012. 175 с.

108. Сергеєва Л. М. Теорія управління розвитком ПТНЗ на основі потреб регіонального ринку праці: монографія / за ред. д. чл. НАПН України В. В. Олійника; Нац. акад. пед. наук України, Держ. вищ. навч. закл. "Ун-т менедж. Освіти". Херсон: Айлант, 2012. 243 с.

109. Сергеєва Л. М. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: теорія і методика: монографія / Нац. акад. пед. наук України, Держ. вищ. навч. закл. "Ун-т менеджменту освіти". Київ, Херсон: Айлант, 2013. 451 с.

110. Сергеєва Л. М. Управлінські навички молодшого спеціаліста: Теорія та методика формування: монографія / за ред. С. О. Сисоєвої. Київ: Кадри, 2001. 203 с.

111. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість: монографія. Київ: Каравела, 1998. 150 с.

112. Ситняківська С. М. Ремісниче освіта в Україні (друга половина XIX–початок XX століття): монографія / Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 170 с.

113. Сікорський П. І. Збірник наукових праць. Львів: ФОП Корпан Б. І., 2009. Т. 3: Професійно-технічна освіта. 2009. 330 с.

114. Сікорський П. І. Теорія і методика диференційованого навчання: монографія. Львів: Сполом, 2000. 421 с.

115. Сліпчишин Л. В. Вивчення загальнотехнічних дисциплін у професійно-технічних навчальних закладах: гуманітарно-інтегративний підхід: монографія. Львів: Сполом, 2007. 256 с.

116. Сліпчишин Л. В. Теоретичні та методичні основи розвитку художньо-технічної творчості учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти у процесі навчання технічних дисциплін: монографія. Львів: Сполом, 2018. 418 с.

117. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика / А. А. Каленський та ін.; за наук. ред. А. А. Каленського; НАПН України, Ін-т проф.-техн. освіти. Житомир: Полісся, 2018. 252 с.

118. Стойчик Т. І. Управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної освіти: теорія та практика: монографія / за наук. ред. Л. М. Сергеєвої; Держ. закл. вищ. освіти "Ун-т менеджменту освіти". Дніпро: Журфонд, 2020. 766 с.

119. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія / В. В. Артемчук та ін.; за заг. ред. В. О. Радкевич; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Житомир: Полісся, 2018. 207 с.

120. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика: монографія / за ред. акад. НАПН України Н. Г. Ничкало; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. 438 с.

121. Теоретико-методичні засади викладання предметів гуманітарного циклу в професійно-технічних навчальних закладах / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. наук.-практ. центр; ред. Г. П. Васянович. Львів: Українські технології, 2003. 220 с.

122. Теоретичні і методичні основи викладання загальнотехнічних і спеціальних дисциплін: інтегративний підхід / І. Козловська та ін.; ред. І. Козловська, К. Лєнік; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти, АПН України, Львів. наук.-практ. центр, каф. основ техніки Люблін. політехн. ін-ту. Львів: Євросвіт, 2003. 248 с.

123. Теоретичні та методичні основи забезпечення якості професійно-практичної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів: монографія / І. М. Козловська та ін.; АПН України, Львів. наук.-практ. центр ПТО. Львів: Сполом, 2009. 148 с.

124. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих монографія / Лузан П. Г. та ін.; за заг. ред. Г. М. Романової; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 215 с.

125. Теорія і практика професійного навчання дорослих у ПТНЗ і на виробництві: монографія / Н. Г. Ничкало та ін.; НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ: Педагогічна думка, 2010. 158 с.

126. Технології професійної орієнтації населення в умовах ринку праці: монографія / Н. А. Побірченко та ін.; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ: Педагогічна думка, 2011. 255 с.

127. Ткачова Н. О. Педагогічні основи формування правосвідомості учнів у закладах професійно-технічної освіти: монографія. Київ: Правда Ярославичів, 1998. 350 с.

128. Управління освітою: колективна монографія/ В. П. Андрущенко, В. П. Бех, Ю. В. Бех, В. В. Брязкун, О. В. Іванілов, О. В. Єропудова, І. С. Каленюк, О. О. Козуб, С. О. Коновалова, Н. Ю. Луценко, М. В. Михайліченко, Г. О. Нестеренко, С. Л. Решновецький, О. Г. Рябека, В. Н. Савельєв, М. О. Седляр, О. В. Тишкова; Міністерство освіти і науки України, Нац. пед. ун-те імені М. П. Драгоманова; за наук. ред. В. П. Беха; ред. кол.: В. П. Бех (голова), М. В. Михайліченко (заступ. голови). Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 546 с.

129. Управління якісною підготовкою фахівців у професійно-технічних навчальних закладах на основі маркетингу ринку праці та освітнього моніторингу в умовах регіоналізації: монографія / Камінецький Я. Г. та ін.; НАПН України, Львів. науково-практ. центр проф.-техн. освіти. Львів: Сполом, 2010. 321 с.

130. Управління якістю освіти: досвід та інновації: колективна монографія/ Р. М. Абдулов, Г. В. Єльникова, О. П. Лучанінова, Н. В. Житник, Н. П. Корогод, З. С. Кучер, Л. М. Петренко, О. Є. Сушенцев, Л. Л. Сушенцева, А. П. Самодрин,

С. О. Шевченко, В. А. Яковлева; під заг. ред. Л. М. Сушенцевої, Н. В. Житник. Дніпропетровськ: ІМАпрес, 2014. 462 с.

131. Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах: теорія і практика: монографія / В. І. Свистун, Г. В. Єльнікова, В. С. Болгаріна, В. А. Григорьєва, Л. Д. Кузьмінська, Ю. С. Палькевич, Т. Ю. Чернова; за ред. В. І Свистун. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 338 с.

132. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку XXI століття: монографія/ В. Андрущенко та ін.; АПН України, Ін-т вищ. освіти. Київ: Педагогічна думка, 2007. 352 с.

133. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя технології: колект. моногр. / Пелагейченко М. Л. та ін.; за заг. ред. А. О. Малихіна; Бердян. держ. пед. ун-т. Бердянськ: Вид-во БДПУ, 2012. 242 с.

134. Хміль Н. В. Формування професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій в освітньому процесі: монографія. Харків: Панов А. М., 2019. 286 с.

5.2.3. Науково-періодичні видання (1991–2021 рр.)[90]

1. *Інноваційна педагогіка Innovate Pedagogy.* В журналі результати досліджень у галузі педагогіки, ознайомлення з сучасними науково-педагогічними розробками, долучення до новітніх розробок у сучасній педагогічній практиці. Головні теми журналу "Інноваційна педагогіка": загальна педагогіка та історія педагогіки; теорія та методика навчання (з галузей знань); корекційна педагогіка; теорія і методика професійної освіти; соціальна педагогіка; теорія і методика управління освітою; теорія і методика виховання; дошкільна педагогіка; теорія навчання; інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Засновник – Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Вебсайт журналу: http://www.innovpedagogy.od.ua

2. *Інформаційні технології і засоби навчання Information Technologies and Learning Tools*. Висвітлення історії

інформатизації освіти, проблем використання ІКТ у навчанні, підтримки педагогічних досліджень у сфері використання ІКТ в управлінні освітою, застосування комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання. В межах тематики особливе значення надається теоретичним та методичним проблемам використання засобів і технологій електронного навчання, хмарних технологій в освіті, системам електронного менеджменту, дистанційному навчанню, відкритим навчальним середовищам, відкритим системам для проведення досліджень у галузі освіти, порівняльним дослідженням з інформаційних освітніх інновацій. Засновник – Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, Університет менеджменту освіти НАПН України та Інститут модернізації змісту освіти. Вебсайт журналу: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt

3. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка.* Теорія, методологія і технології адаптивного управління соціально-педагогічними системами; теоретичні засади кваліметричних досліджень в адаптивному управлінні освітою; управління адаптивними процесами в освітній теорії і практиці; зарубіжний досвід розвитку теорії і практики адаптивного управління соціально-педагогічними системами; адаптивний менеджмент освіти; історія розвитку адаптивного управління в системі "людина–людина". Засновник – Українська інженерно-педагогічна академія, Громадська організація "Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами". Вебсайт журналу: http://am.eor.in.ua/index.php

4. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* Збірник розрахований на науковців, викладачів, аспірантів, докторантів, студентів. У виданні висвітлюються результати досліджень з широкого кола проблем. Збірник орієнтований на розкриття сучасних напрямів вивчення історії, літературознавства, мовознавства, мистецтвознавства, педагогіки, психології. Стрижнева програмна ціль видання полягає у забезпеченні можливості передусім молодим ученим публікувати результати наукових досліджень з гуманітарних

наук. Засновник – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Вебсайт журналу: http://am.eor.in.ua/index.php

5. *Актуальні питання природничо-математичної освіти Topical Issues of Natural Science and Mathematics Education.* Публікує актуальні дослідження з методики навчання математики, фізики, інформатики, економіки, хімії, біології за наступними напрямами: актуальні питання підвищення якості навчання дисциплін природничо-математичного циклу в школі та вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації; спрямованість навчання дисциплін природничо-математичного циклу на розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів; проблема удосконалення підготовки вчителів предметів природничо-математичного циклу; оптимізація навчання дисциплін природничо-математичного циклу засобами інформаційних технологій. Засновник – Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка. Вебсайт журналу: http://www.aphn–journal.in.ua/about

6. *Витоки педагогічної майстерності The Sources of Pedagogical Skills.* Висвітлення питань дослідження та впровадження в сучасну освітню практику педагогічного спадку видатних українських педагогів і просвітників та висвітлення інноваційних технологій формування педагогічної майстерності майбутніх вчителів і вчителів-практиків. Засновник – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Вебсайт журналу: https://sspu.edu.ua/naukovi–vydannia

7. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки.* Збірник наукових праць містить статті з питань теорії педагогіки, дидактики, методики і технології навчання, виховання, професійної освіти, історії педагогіки та освіти, соціальної педагогіки, зарубіжної педагогіки, з питань експериментальної роботи в навчальних закладах тощо. Засновник – Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Вебсайт журналу: https://periodicals.karazin.ua/language_teaching/index

8. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки Zhytomyr Ivan Eranko State University Journal. Pedagogical Sciences.* Журнал висвітлює результати наукових досліджень з педагогічних, психологічних, філософських, історичних, фізико-математичних, природничих та філологічних наук. Засновник –Житомирський державний університет імені Івана Франка. Вебсайт журналу: http://visn–ped.gnpu.edu.ua/index.php/uk/

9. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки.* Метою наукового журналу є публікація наукових статей українських та закордонних науковців, що спрямовані на розвиток теорії та практики загальної середньої та вищої освіти; наукове обґрунтування теоретичних засад загальної педагогіки та історії педагогіки, теорії виховання, професійної освіти, педагогіки вищої школи. Засновник – ДВНЗ "Запорізький національний університет". Вебсайт журналу: http://pedagogy.visnyk.zu.edu.ua/

10. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* Мета наукового журналу – висвітлення досягнень науки і сучасних педагогічних технологій. Засновник – ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка". Вебсайт журналу: http://www.kdu.edu.ua/PUBL/main.php

11. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічна.* Мета наукового видання – висвітлення питань сучасної філософії освіти, теорії та практики навчання і виховання студентської та учнівської молоді, підготовки педагогічних кадрів, порівняльної педагогіки, історії шкільництва і педагогічної думки. Засновник – Львівський національний університет імені Івана Франка. Вебсайт журналу: http://visnyk.luguniv.edu.ua/

12. *Вісник Національного авіаційного університету. Серії: Педагогіка, Психологія.* Мета наукового видання – висвітлення теоретико-методологічних та науково-практичних проблем в галузі педагогіки та психології, що є актуальними на сучасному етапі розвитку психолого-педагогічних наук і відображають широкий спектр інтересів

науковців. Засновник – Національний авіаційний університет. Вебсайт журналу: http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/visnik

13. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка (серія: педагогічні науки).* Проблематика публікацій наукових досліджень та практичних розробок у виданні представлена наступними категоріями: тенденції розвитку вищої освіти, актуальні проблеми дошкільної та загальної середньої освіти, підготовка фахівців у сфері професійної освіти, вітчизняний та зарубіжний досвід розвитку освіти. Вебсайт журналу: http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP

14. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія "Педагогічні науки".* Науковий журнал орієнтований на висвітлення проблем едукаційної роботи у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах, актуальних питань загальної педагогіки та історії педагогіки, професійної освіти, управління освітою, методики викладання, соціальної педагогіки. У публікаціях досліджуються різні аспекти розвитку та становлення вищої школи та інших закладів освіти, особливості організації різних форм навчання, розробки нових педагогічних технологій, педагогічні умови ефективності пізнавальної діяльності студентів та учнів, неперервність освіти тощо. Засновник – Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Вебсайт журналу: https://ped–ejournal.cdu.edu.ua/index

15. *Гірська школа Українських Карпат.* Наукове фахове видання з педагогічних наук "Гірська школа Українських Карпат» містить статті теоретичного та експериментально-прикладного спрямування з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, освітнього менеджменту, технологій організації навчання, виховання і профорієнтації учнів у сільських гірських закладах освіти та позашкільних установах, теорії та методики управління освітою, фахової підготовки та професійного становлення студентів, педагогічної практики, порівняльної педагогіки, соціальної педагогіки, неперервної педагогічної освіти тощо. Велику увагу часопис приділяє проблематиці гірських шкіл. Засновник – ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені

[90] Інформацію подано відповідно до Реєстру наукових видань України. URL: http://nfv.ukrintei.ua/ (дата звернення: 12.10.2021).

Василя Стефаника". Вебсайт журналу: http://ped–ejournal.cdu.edu.ua/index

16. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика.* У збірнику висвітлюються актуальні питання методології, теорії й практики розвитку духовної культури особистості в сучасних соціокультурних умовах. Засновник – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Вебсайт журналу: http://mountainschool.pu.if.ua/

17. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи.* Збірник наукових праць має на меті привернути увагу широкого освітянського загалу до малорозробленого напряму науково-педагогічних досліджень – створення, теоретичного обґрунтування, застосування засобів вдосконалення освітнього процесу в дошкіллі, загальноосвітній, вищій школі, післядипломній освіті, неформальній та інформальній освіті впродовж життя, а також засобів науково-дослідної діяльності в галузі наук про освіту. Засновник – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Вебсайт журналу: http://journals.hnpu.edu.ua/

18. *Збірник наукових праць "Педагогічні науки" Collection of Research Papers "Pedagogical Sciences".* У журналі висвітлюються актуальні питання методології та історії педагогіки, теорії і практики навчання, теорії і практики виховання, теорії і методики професійної освіти, соціальної педагогіки, сучасних педагогічних технологій та інших галузей педагогічної науки. Журнал інформує також про події наукового життя та педагогічну освіту в Україні; подає рецензії наукових праць та підручників з педагогічної тематики. Засновник – Херсонський державний університет. Вебсайт журналу: http://pedosv.kpnu.edu.ua/

19. *Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету "Інноватика у вихованні".* До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою. Засновник – Рівненський державний

гуманітарний університет. Вебсайт журналу: https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu

20. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету Collection of Scientific Papers of Uman State Pedagogical University.* До збірника входять статті, в яких розглядаються актуальні проблеми вдосконалення освітнього процесу середньої вищої школи; окреслюються шляхи фахового зростання майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки; компетентнісний підхід до сучасної навчальної та виховної практики; висвітлюються результати наукових досліджень у галузі педагогічних наук. Засновник – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Вебсайт журналу: https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu

21. *Молодь і ринок.* Мета наукового видання – висвітлення питань загальної педагогіки, історії педагогіки, теорії та методики навчання, корекційної педагогіки, теорії та методики професійної освіти, соціальної педагогіки, теорії та методики управління освітою, теорії та методики виховання, дошкільної педагогіки, інформаційно-комунікаційних технологій в освіті та науці. Вебсайт журналу: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita

22. *Наукове сходження: Педагогічна освіта ScienceRise: Pedagogical Education.* Основним завданням журналу є публікація наукових статей з метою поширення найбільш актуальної та важливої інформації в галузі педагогічних наук. Засновники – ПП "Технологічний центр", ДВНЗ "Університет менеджменту освіти". Вебсайт журналу: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/

23. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка.* Збірник наукових праць присвячений аналізу проблем психолого-педагогічної освіти, удосконалення освітнього процесу навчальних закладів. Автори розглядають освіту у філософсько-антропологічних рефлексіях, звертають увагу на перспективи сучасної педагогічної освіти, а також порушують проблеми розвитку творчої особистості. Засновник – Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана

Хмельницького. Вебсайт журналу: http://ksgn.hol.es/ru/ynformatsyya–o–sbornyke/

24. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи Naukowyi Chasopys National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical science: really and perspectives.* У статтях видання розглядаються результати теоретичних досліджень і експериментальної роботи з питань педагогічної науки, розкриття педагогічних, психологічних та соціальних аспектів, які обумовлюють актуалізацію поставленої проблеми і допоможуть її вирішувати на сучасному етапі розвитку освіти. Вебсайт журналу: http://visnyk–ped.uzhnu.edu.ua/

25. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.* Серія: педагогіка. Головною метою збірника є сприяння розвитку і поширенню теорії та практики педагогіки в Україні і за кордоном, проведенню й апробації педагогічних досліджень в сучасному суспільстві, розкриттю історичних аспектів педагогічної науки й освітянської справи, вдосконаленню вітчизняної освіти і збагаченню її зарубіжним досвідом. Визначальним у матеріалах збірника є системний аналіз означених проблем, новаторство та оригінальність наукового пошуку, аргументованість дослідницьких положень, актуальність і практичне значення зроблених висновків і рекомендацій. Періодичність – 2 рази на рік. Виходить українською, англійською, російською мовами. Вебсайт журналу: https://pedagogy.bdpu.org/

26. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика.* Науковий журнал з проблем філософії, теорії і практики неперервної професійної освіти адресовано науковцям, студентам, викладачам вищих навчальних закладів, магістрантам, аспірантам, докторантам, слухачам системи післядипломної освіти, усім, хто цікавиться проблемами філософії і педагогіки неперервної професійної освіти. Засновники – Київський університет імені Бориса Грінченка, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України, Благодійний фонд імені Антона Макаренка.

Вебсайт журналу: https://periodicals.karazin.ua/pedagogy

27. *Нова педагогічна думка.* Мета науково-методичного журналу – сприяння оприлюдненню результатів наукових досліджень як провідних вчених, докторантів, аспірантів та здобувачів наукових ступенів і вчених звань. Розкриття цієї мети забезпечує координацію фундаментальних й прикладних наукових досліджень різних фахівців та сприяє їх актуалізації. Видання "Нова педагогічна думка" публікує результати наукових досліджень, оглядові статті та дискусійні матеріали в галузі педагогіки. Журнал розраховано на спеціалістів в означеній галузі знань, викладачів вищих навчальних закладів та наукових працівників. Засновники – Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Рівненський державний гуманітарний університет. Вебсайт журналу: http://npo.kubg.edu.ua/

28. *Новий колегіум New collegium Новый коллегиум.* Концепція видання передбачає побудову єдиного інформаційного простору в галузі освіти, висвітлення можливостей українських та зарубіжних закладів освіти всіх форм і типів, популяризацію нових освітніх технологій тощо. Засновники – Харківський національний університет радіоелектроніки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Приватна фірма "Колегіум". Вебсайт журналу: http://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD

29. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи Adult Education: Theory, Experience, Prospects.* У збірнику наукових праць висвітлюються результати наукових досліджень з проблем освіти дорослих, зокрема змісту, напрямів, історії її розвитку, порівняльного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду. Засновник – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України. Вебсайт журналу: https://edreview.kubg.edu.ua/index.php/edreview

30. *Освіта та педагогічна наука. Основні теми видання –*

модернізація освіти, інформація про досягнення науки, прогресивний досвід та сучасні педагогічні технології, проблеми виховання та психокорекції, освіта вчителя, вища школа, педагогічна спадщина, педагогіка за кордоном. Засновник – ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка". Вебсайт журналу: http://www.adult-education-journal.com.ua/index.php/aej

31. *Освітні обрії*. Часопис має на меті створення платформи для фахового обговорення сучасних проблем методології та історії педагогіки, дидактики, теорії і практики виховання, управління освітою, соціальної педагогіки, методики викладання, освітніх інновацій у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної, вищої та післядипломної освіти. У публікаціях досліджуються різні аспекти науково-освітнього простору України та зарубіжжя, окремий розділ "Видатні постаті" присвячений висвітленню історичного минулого, важливих пам'ятних дат, діяльності неординарних особистостей педагогічної науки. Засновники – Івано-Франківський обласний інститут післядипломної освіти, ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника". Вебсайт журналу: http://eps.luguniv.edu.ua/index.php/eps

32. *Освітній дискурс: збірник наукових праць.* Міжнародний рецензований журнал, що публікує результати міждисциплінарних наукових досліджень молодих науковців, провідних вчених, досвідчених педагогів-практиків, освітян-новаторів у рубриках, які охоплюють всі галузі знань, дотичні до освіти (філософія, педагогіка, психологія, культура, філологія, інформатика, релігієзнавство, управління, право тощо). Публікуються праці авторів, які аналізують та обґрунтовують теоретичні передумови та методологічні основи наукового вирішення актуальних питань сучасної освіти і науки в умовах глобалізаційних змін, закономірності та принципи функціонування освітніх інституцій, результати експериментальних міждисциплінарних розвідок в умовах інтеграційних освітніх процесів, виклики сучасного полікультурного суспільства тощо. Метою наукового фахового видання є багатоаспектне висвітлення результатів наукових досліджень у галузі гуманітарних наук щодо проблематики

сучасної освіти і науки в контексті цивілізаційних соціокультурних змін. Вебсайт журналу: https://journal.kdpu.edu.ua/ped

33. *Освітологічний дискурс.* Наукове електронне видання дозволяє читачам опрацьовувати наукові доробки з інтегрованого дослідження сфери освіти у відкритому доступі. Видання спрямоване на поширення досліджень з освітології, адресоване всім, хто цікавиться проблемами розвитку сучасної освіти та її впливом на соціально-економічний, духовний та культурний розвиток суспільства. Вебсайт журналу: http://www.journal–discourse.com/uk/

34. *Педагогічний альманах. Pedagogical almanac Педагогический альманах.* У збірнику наукових праць висвітлюються теоретичні й прикладні аспекти модернізації сучасної освіти. Упровадження висвітлених на сторінках збірника наукових праць матеріалів сприятиме розв'язанню різноманітних проблем сучасної загальноосвітньої та професійної школи. Засновник – Комунальний вищий навчальний заклад "Херсонська академія неперервної освіти" Херсонської обласної ради. Вебсайт журналу: http://www.pedagogy–journal.kpu.zp.ua/pro–zhurnal

35. *Педагогічний дискурс.* Збірник наукових праць містить статті теоретичного та експериментального характеру з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, школознавства, методики навчання, виховання і профорієнтації учнів у закладах освіти та позашкільних установах, теорії та методики управління освітою, професійного становлення студентів, педагогічної практики, порівняльної педагогіки, соціальної педагогіки, неперервної педагогічної освіти тощо. Засновники – Інститут педагогіки НАПН України, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Вебсайт журналу: http://pedalmanac.site/index.php/main

36. *Педагогічні науки Pedagogical Sciences.* Наукове фахове видання висвітлює актуальні питання теорії і практики загальноосвітньої й вищої школи, історію розвитку вітчизняної і зарубіжної педагогічної думки, інноватику і традиції у навчанні

й вихованні підростаючого покоління. Засновник – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Вебсайт видання: https://sites.google.com/view/pnpupednauki

37. *Порівняльна професійна педагогіка.* Проблематика статей журналу охоплює теоретико-методологічні засади порівняльної педагогіки, сучасні стратегії та тенденції розвитку освіти, розв'язання соціально-педагогічних проблем розвитку освітніх систем у зарубіжному досвіді. Засновники – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Хмельницький національний університет. Вебсайт видання: https://pedscience.sspu.edu.ua/

38. *Порівняльно-педагогічні студії.* У журналі представлені наукові статті, що висвітлюють педагогічну теорію та практику у світовому контексті, характеризують освітні системи та інституції зарубіжжя, описують освітні реформи та інновації у порівняльно-педагогічному контексті. Засновники – Інститут педагогіки Академії педагогічних наук України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Вебсайт видання: http://ipood.com.ua/comparative–professional–pedagogy

39. *Проблеми сучасного підручника.* Видання висвітлює актуальні питання теорії підручникотворення, особливості створення сучасної навчальної і науково-методичної літератури. Засновник – Інститут педагогіки НАПН України. Вебсайт видання: http://psv.udpu.edu.ua/

40. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти.* У збірнику подаються результати наукових і науково-методичних досліджень у галузі професійної освіти. Розглядаються питання правового поля професійно-технічної освіти, концептуальні положення інженерно-педагогічної освіти, формування її змісту і методики навчання. Засновник – Українська інженерно-педагогічна академія. Вебсайт видання: http://ipvid.org.ua/

41. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології.* Тематика: актуальні питання професійної освіти в Україні та світі. Розглядаються теоретико-методологічні засади, світові тенденції, вітчизняні особливості, досвід підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації фахівців з вищою

освітою за спеціальностями, спеціалізаціями; практики сучасного освітнього менеджменту та регіонального управління освітою з метою забезпечення якості неперервної професійної освіти; питання формування структури, обсягу і змісту освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою; теорії і методики вивчення дисциплін професійно-орієнтованих циклів у вищих навчальних закладах за групами спеціальностей, дидактики професійної освіти; педагогічні аспекти загальнокультурного та професійного розвитку особистості майбутнього фахівця з вищою освітою; теоретико-методичні засади розробки й використання педагогічних, інформаційно-комунікаційних, інноваційних технологій у неперервній професійній освіті. Засновник – ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди". Вебсайт видання: http://jped.uipa.edu.ua/index.php/JPED

42. *Професійна педагогіка Professional pedagogics.* Журнал публікує результати наукових досліджень, наукові статті, рецензії, дискусійні матеріали в таких галузях професійної педагогіки: теоретико-методологічні основи розвитку професійної освіти і навчання; методичні засади професійного навчання майбутніх фахівців; зарубіжні та історичні аспекти розвитку професійної освіти і навчання. Видання розраховане на відомих учених у названих галузях знань, викладачів вищих навчальних закладів, а також науково-педагогічних працівників коледжів, технікумів, професійно-технічних училищ та інших освітньо-виховних установ системи професійної освіти. Засновник – Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Вебсайт журналу: https://education–journal.org/index.php/journal

43. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти.* Часопис створено, щоб задовольнити інформаційні потреби педагогічної спільноти, надати їй відкритий дискусійний майданчик для висвітлення нових ідей і тенденцій розвитку професійної освіти сьогодення, сприяння дослідженням, популяризації та систематизації досягнень сучасної психолого-педагогічної науки, найвагоміших

наукових та практичних здобутків означеної галузі освіти. Засновник – ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет". Вебсайт видання: https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/About–the–journal

44. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* Головні наукові напрями: методологічні проблеми впровадження інформаційних технологій та інноваційних методик у навчальний процес освітніх закладів; сучасні проблеми навчання, виховання та розвитку учнів середньої загальноосвітньої школи; психолого-педагогічні проблеми навчання, виховання та розвитку учнів професійно-технічних навчальних закладів; діяльність коледжів і училищ в умовах інформатизації вищої освіти; психолого-педагогічні засади впровадження сучасних інформаційних технологій і методик навчання студентів. Засновник – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вебсайт видання: http://srso.udpu.edu.ua

45. *Український педагогічний журнал Ukrainian Educational Journal.* Висвітлення результатів досліджень у галузі педагогіки, ознайомлення з сучасними науково-педагогічними розробками фахівців, долучення до новітніх розробок у педагогічній практиці. Засновник – Інститут педагогіки НАПН України. Вебсайт видання: https://vspu.net/sit/index.php

46. *Social Work and Education.* Збірник здійснює важливий внесок у розвиток теорії та практики соціальної роботи та соціального піклування, соціального забезпечення, соціальної політики, що пропагує набір стандартів стосовно письмового викладу ідей та досвід, який відображає потреби та вимоги як практики, так і освіти. Засновник – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка та Громадська організація "Центр соціального розвитку та інновацій". Вебсайт журналу: http://journals.uran.ua/swe.

Валентина Радкевич (голова),
Олександра Бородієнко (заступниця голови),
Оксана Лапа (заступниця голови),
Альона Зуєва, Лідія Гуменна, Анна Остапенко.

ПРОФЕСІЙНА (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА) ОСВІТА УКРАЇНИ: ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ

ЕНЦИКЛОПЕДИЧНЕ ВИДАННЯ

[*Електронне видання*]

Загальна редакція: *Валентина Олександрівна Радкевич*.

Комп'ютерна верстка – *Т. В. Шеканова, Л. О. Шестерікова.*

Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Calibri. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 12,8. Обл.-вид. арк. 12,0.
Зам. 1038.

Видавець і виготівник комунальне книжково-газетне видавництво «Полісся».
10008 Житомир, вул. Шевченка, 18а.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру: серія ЖТ № 5 від 26.02.2004 року.